

*Suomen
BKTL-
menetelmäkuvaus
EKT95:n mukaan*

*Tilastokeskus / kansantalouden tilinpito
Kesäkuu 2003*

Luku 1	Tilinpitojärjestelmän yleiskuvaus	10
1.1	Johdanto.....	10
1.1.1	Kansantalouden tilinpidon organisaatio Suomessa	10
1.2	Tarkistusmenettelyt ja estimaattien tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu	12
1.2.1	Juoksevan laskennan tarkistusmenettelyt	12
1.2.2	EKT95-uudistuksen toteutus	12
1.2.3	Tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu	13
1.3	Yhteenveto tuotoslähestymistavasta	14
1.3.1	Viitekehys	14
1.3.2	Arvottaminen.....	15
1.3.3	Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä kansantalouden tilinpidon käsitteisiin.....	16
1.3.4	Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö.....	16
1.3.5	Kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet	16
1.4	Yhteenveto tulolähestymistavasta	17
1.4.1	Viitekehys ja arvottaminen	17
1.4.2	Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä EKT- 95:n kansantalouden tilinpidon käsitteisiin.....	17
1.4.3	Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö.....	18
1.4.4	Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet	18
1.5	Yhteenveto menolähestymistavasta.....	19
1.5.1	Viitekehys	19
1.5.2	Arvottaminen.....	19
1.5.3	Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä EKT- 95:n kansantalouden tilinpidon käsitteisiin.....	19
1.5.4	Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö.....	20
1.5.5	Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet	20
1.6	Tasapainotus- ja integrointimenettelyt.....	20
1.6.1	BKT:n tasapainotusmenettelyt	20
1.6.2	Tasapainotusta edeltävä vaihe.....	20
1.6.3	Laskennan osa-alueiden tarkastus.....	21
1.6.4	Huoltotaseen kokoaminen.....	21
1.6.5	Ennakollisen huoltotaseen tasapainotus	22
1.6.6	Lopullisen huoltotaseen tasapainotus	24
1.6.7	Sektoritilien tasapainotus	27
1.7	Yhteenveto vaadittavan kattavuuden varmistamiseksi käytetyistä menetelmistä	29
1.7.1	Tärkeimmät tietolähteet	29
1.7.2	Kotitalouksien kulutusmenojen laadinta	30
1.7.3	Kiinteän pääoman bruttomuodostus.....	31
1.7.4	Harmaan talouden estimointi.....	32
1.8	Siirtyminen bruttokansantuotteesta (BKT) bruttokansantuloon (BKTL)	33
1.8.1	Palkansaajakorvaukset	33
1.8.2	Tuotannon ja tuonnin verot	34

1.8.3	Tukipalkkiot.....	34
1.8.4	Korot.....	34
1.8.5	Yritysten jakamat tulot.....	35
1.8.6	Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot.....	35
1.8.7	Vakuutuksenottajien omaisuustulo.....	35
1.8.8	Maanvuokrat.....	35
1.9	Siirtyminen bruttokansantuotteesta (BKT) bruttokansantuloon (BKTL) (ESA79:n määritelmä).....	35
Luku 2	Tarkistusmenettelyt ja estimaattien tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu	
2.1	Tarkistusmenettelyt.....	36
2.1.1	Juoksevan laskennan tarkistusmenettelyt.....	36
2.1.2	EKT95-uudistuksen toteutus.....	36
2.2	Tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu.....	37
Luku 3	Tuotoslähestymistapa.....	40
3.0	BKT tuotoslähestymistavan mukaan.....	40
3.1	Viitekehys.....	41
3.2	Arvottaminen.....	42
3.3	Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä kansantalouden tilinpidon käsitteisiin.....	43
3.4	Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö.....	44
3.5	Kiinnityspisteiden ja ekstrapolaatioiden käyttö.....	46
3.6	Kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteen.....	46
3.7	Maatalous, riistatalous ja metsätalous (A).....	47
3.7.1	Maatalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut (01).....	47
3.7.1.1	Tietolähteet.....	47
3.7.1.2	Tuotos.....	48
3.7.1.3	Väliuotekäyttö.....	55
3.7.1.4	Arvonlisäys.....	57
3.7.2	Metsätalous ja siihen liittyvät palvelut (02).....	57
3.7.2.1	Tärkeimmät tietolähteet.....	59
3.7.2.2	Laskentaprosessi.....	60
3.8	Kalatalous (B).....	64
3.8.1	Tietolähteet.....	64
3.8.2	Laskentaprosessi.....	64
3.9	Kaivostoiminta ja louhinta (C).....	65
3.10	Teollisuus (D).....	65
3.10.1	Tietolähteet ja kattavuuden varmistaminen.....	65
3.10.1.1	Teollisuuden rakennetilasto.....	66
3.10.1.2	Kattavuuden varmistaminen muiden tietolähteiden avulla.....	67
3.10.2	Laskentaprosessi.....	68
3.11	Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto (E).....	71

3.12	Rakentaminen (F).....	71
	71	
3.12.1	Talonrakentaminen (4501).....	71
3.12.1.1	Tietolähteet.....	72
3.12.1.2	Laskennan yleisratkaisu.....	72
3.12.1.3	Laskentaprosessi taloustoimittain.....	72
3.12.2	Maa- ja vesirakentaminen (4502).....	76
3.12.2.1	Tietolähteet.....	76
3.12.2.2	Laskentaprosessi.....	77
3.12.3	Rakennuspalvelutoiminta (4509).....	79
3.13	Kauppa (G).....	80
	80	
3.13.1	Toimialan rajausta.....	80
3.13.2	Keskeisimmät tietolähteet.....	81
3.13.3	Laskentamenetelmät.....	83
3.14	Majoitus- ja ravitsemistoiminta (H).....	86
3.14.1	Toimialan rajausta.....	86
3.14.2	Keskeisimmät tietolähteet.....	86
3.14.3	Laskentamenetelmät.....	87
3.15	Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne (I).....	90
3.15.1	Tietolähteet ja laskentaprosessi.....	91
3.15.2	Tuotoksen laskentaerät.....	92
3.15.2.1	Maaliikenne.....	94
3.15.2.2	Vesiliikenne.....	95
3.15.2.3	Ilmaliikenne.....	96
3.15.2.4	Liikennettä palveleva toiminta; matkatoimistot.....	96
3.15.2.5	Posti- ja kuriiritoiminta.....	97
3.15.2.6	Teleliikenne.....	97
3.15.3	Väli tuotekäytön laskentaerät.....	98
3.15.4	Markkinattomat tuottajat.....	99
3.15.4.1	Valtionhallinto.....	99
3.15.4.2	Paikallishallinto, toimiala tienpito (6302).....	99
3.15.4.3	Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt, tienpito (6302).....	100
3.16	Rahoitus- ja vakuutustoiminta (J).....	100
3.16.1	Rahoitustoiminta (65).....	100
3.16.1.1	Tietolähteet.....	100
3.16.1.2	Laskentaprosessi.....	100
3.16.2	Välilliset rahoituspalvelut (FISIM).....	101
3.16.3	Vakuutustoiminta pois lukien pakollinen sosiaalivakuutus (66).....	101
3.16.3.1	Tietolähteet.....	101
3.16.3.2	Laskentaprosessi.....	101
3.16.4	Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta (67).....	103
3.16.4.1	Tietolähteet.....	103
3.16.4.2	Laskentaprosessi.....	103
3.17	Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut (K).....	103
3.17.1	Kiinteistöjen rakennuttaminen ja omien kiinteistöjen kauppa (701).....	103
3.17.2	Asuntojen omistus ja vuokraus (7021).....	105
3.17.2.1	Laskennan yleisratkaisu.....	106
3.17.2.2	Laskenta taloustoimittain.....	106
3.17.3	Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta (7022).....	109
3.17.4	Kiinteistövälitys (7031).....	110
3.17.5	Isännöinti ja kiinteistönhoito (7032).....	111
3.17.6	Liike-elämän palvelut (KB).....	112
3.17.6.1	Tietolähteet.....	113

3.17.6.2	Laskentaprosessi.....	113
3.17.7	Valtionhallinto ja vty	114
3.18	Hallinto ja pakollinen sosiaalivakuutus (L).....	114
3.18.1	Valtionhallinto.....	114
3.18.1.1	Tietolähteet	115
3.18.1.2	Laskentaprosessi.....	115
3.18.2	Paikallishallintosektori.....	117
3.18.2.1	Lähdeaineistot.....	118
3.18.2.2	Tuotanto ja tulonmuodostus: muut markkinattomat tuottajat	118
3.18.2.3	Tuotanto- ja tulonmuodostus: markkinatuottajat	121
3.18.3	Sosiaaliturvarahastot.....	122
3.18.3.1	Työeläkevakuutus (7531).....	122
3.18.3.2	Muu pakollinen sosiaalivakuutus (7539).....	123
3.19	Koulutus (M)	125
3.19.1	Markkinatuottajat.....	125
3.19.2	Valtionhallinto.....	126
3.19.3	Paikallishallinto	126
3.19.4	Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	126
3.20	Terveystuotanto- ja sosiaalipalvelut (N).....	127
3.20.1	Markkinatuottajat.....	127
3.20.2	Valtionhallinto.....	128
3.20.3	Paikallishallinto	128
3.20.4	Kotitalouksia palveleva voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	128
3.21	Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut (O)	130
3.21.1	Markkinatuottajat.....	130
3.21.1.1	Tietolähteet	131
3.21.1.2	Laskentaprosessi.....	131
3.21.2	Valtionhallinto.....	132
3.21.3	Paikallishallinto	132
3.21.4	Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	132
3.21.4.1	Ammattijärjestöt (911).....	132
3.21.4.2	Uskonnolliset yhteisöt (9131)	132
3.21.4.3	Muut järjestöt (9139)	133
3.21.4.4	Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta (92).....	133
3.22	Kotitalouspalvelut (P).....	133
3.23	Kansainväliset järjestöt ja ulkomaiset edustustot (Q)	134
3.24	Tuoteverot pois lukien arvonnäkövero	134
3.25	Arvonlisävero	137
3.26	Tuotetukipalkkiot	137
Luku 4	Tulolähestymistapa	139
4.0	Bruttokansantuote tulolähestymistavan mukaan	139
4.1	Viitekehys	139
4.2	Arvottaminen	139
4.3	Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä EKT-95:n kansantalouden tilinpidon käsitteisiin.....	139
4.4	Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö	140

4.5	Kiinnityspisteiden (benchmarks) ja ekstrapolaatioiden käyttö	141
4.6	Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet	142
4.6.1	Palkat ja palkkiot.....	142
4.6.2	Bruttotoimintaylijäämä ja sekatalo	143
4.7.	Palkansaajakorvaukset.....	143
4.7.1	Palkat ja palkkiot.....	143
4.7.1.1	Koko talouden palkkasumma	144
4.7.1.2	Markkinatuottajien palkat toimialoittain.....	146
4.7.1.3	Julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen palkat.....	150
4.7.1.4	Palkkojen korjauserä.....	151
4.7.2	Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut.....	152
4.7.2.1	Koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksut	153
4.7.2.2	Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut toimialoittain	155
4.7.2.3	Työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen korjauserä	158
4.8	Muut tuotanto- ja tuontiverot.....	158
4.9	Muut tuotantotukipalkkiot.....	158
4.10	Bruttotoimintaylijäämä	159
4.11	Sekatalo	160
4.12	Kiinteän pääoman kuluminen	163
Luku 5	Menolähestymistapa	168
5.0	Bruttokansantuote menolähestymistavan mukaan.....	168
5.1	Viitekehys	168
5.2	Arvottaminen	168
5.3	Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä EKT-95:n kansantalouden tilinpidon käsitteisiin.....	169
5.4	Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö	169
5.5	Kiinnityspisteiden ja ekstrapolaatioiden käyttö	170
5.6	Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet	170
5.7	Kotitalouksien kulutusmenot.....	170
5.7.1	Käsitteet, määritelmät ja luokitukset.....	170
5.7.2	Tietolähteet	171
5.7.3	Laskentamenetelmät.....	172
5.7.3.1	Yleisperiaatteet: rinnakkaisuus ja iteratiivisuus	172
5.7.3.2	Menetelmä A (kulutustutkimukseen pohjautuva peruslaskenta- menetelmä)	173
5.7.3.3	Menetelmä B (osuus tuotoksesta).....	181
5.7.3.4	Muut B-menetelmät.....	182
5.7.3.5	Tarjonta- ja käyttötaulut sekä huoltotaseen yhteenvetoprosessi	182
5.7.4	Laskenta nimikkeittäin.....	182
5.8	Kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot	210
5.9	Julkisyhteisöjen kulutusmenot	211
5.9.1	Valtionhallinto.....	211
5.9.2	Paikallishallinto	211

5.9.3	Sosiaaliturvarahastot.....	212
5.10	Aineellisten kiinteiden varojen hankinnat miinus luovutukset.....	213
5.10.1	Asuinrakennukset	213
5.10.2	Muut talonrakennukset.....	214
5.10.2.1	Rakennetilasto	214
5.10.2.2	Kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto	216
5.10.2.3	Muut tietolähteet ja menetelmät	216
5.10.3	Maa- ja vesirakennukset	218
5.10.4	Kuljetusvälineet, koneet ja laitteet	219
5.10.5	Kasvatettavat varat	221
5.11	Aineettomien kiinteiden varojen hankinnat miinus luovutukset	221
5.11.1	Mineraalien etsintä	221
5.11.2	Tietokoneohjelmistot	222
5.11.3	Viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset	224
5.12	Valmistamattomien muiden kuin rahoitusvarojen lisäys.....	225
5.12.1	Maan ym. perusparannukset (P5131)	225
5.12.2	Maan ym. omistusoikeuden siirtymiseen liittyvät kustannukset (P5132)....	225
5.13	Varastojen muutokset.....	226
5.13.1	Maatalous	226
5.13.2	Teollisuus.....	227
5.13.3	Rakentaminen.....	227
5.13.4	Kauppa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta	227
5.13.5	Julkinen toiminta	228
5.14	Arvoesineiden hankinnat miinus vähennykset	228
5.15	Tavaroiden vienti	228
5.15.1	Ulkomaankauppatilasto.....	228
5.15.2	Korjauserät	229
5.16	Palvelujen vienti	230
5.17	Tavaroiden tuonti.....	232
5.18	Palvelujen tuonti.....	232
Luku 6	Tasapainotus- ja integrointimenettelyt.....	233
6.1	BKT:n tasapainotusmenettelyt	233
6.1.1	Tasapainotusta edeltävä vaihe.....	233
6.1.2	Laskennan osa-alueiden tarkastus.....	233
6.1.3	Huoltotaseen kokoaminen.....	234
6.1.4	Ennakollisen huoltotaseen tasapainotus	235
6.1.5.	Lopullisen tilinpidon laadintaa edeltävä vaihe	236
6.1.6.	Lopullinen huoltotase ja sen tasapainotus	237
6.1.7	Sektoritilien tasapainotus	241
6.2	Muut BKT:n validointimenettelyt.....	243
Luku 7	Yleiskuvaus vaadittavan kattavuuden varmistamiseen liittyvistä peruseriaatteista	244
7.1	Laadinta ja tasapainotus	244
7.2	Tärkeimmät tietolähteet.....	244
7.2.1	Kotitalouksien kulutusmenojen laadinta	245
7.2.2	Kiinteän pääoman bruttomuodostus.....	253

7.3	Harmaan talouden estimointi.....	254
7.3.1	Verotarkastusaineiston käyttö.....	256
7.3.2	EKT95 uudistuksen päätulokset.....	256
7.4	Kansantalouden tilinpidon ja työvoimatutkimuksen työllisyystietojen	
vertailu	259	
7.4.1	Tavoite.....	259
7.4.2	Käsitteelliset ja määritelmälliset erot.....	259
7.4.3	Kokonaistaso.....	260
7.4.4	Toimialat.....	260
7.5	Yhteenveto.....	263
Luku 8	Siirtyminen BKT:sta BKTL:oon.....	265
8.1	Palkansaajakorvaukset.....	265
8.2	Tuotannon ja tuonnin verot.....	266
8.3	Tukipalkkiot.....	267
8.4	Korot.....	269
8.5	Yritysten jakamat tulot.....	269
8.6	Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot.....	269
8.7	Vakuutuksenottajien omaisuustulo.....	270
8.8	Maanvuokrat.....	270
Luku 9	Siirtyminen BKT:sta BKTL:on (ESA 79:n määritelmä).....	271
Luku 10	Tärkeimmät käytetyt luokitukset.....	278
10.1.	Tuotoslähestymistavassa käytetyt luokitukset.....	278
10.1.1	Sektoriluokitus.....	278
10.1.2	Toimialaluokitus.....	279
10.1.3	Tuottajatyypiluokitus.....	282
10.1.4	Tuoteluokitus.....	282
10.2.	Tulolähestymistavassa käytetyt luokitukset.....	282
10.3	.Menolähestymistavassa käytetyt luokitukset.....	283
10.3.1	Yksilöllinen kulutus.....	283
10.3.2	Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen muutos.....	291
10.3.3	Ulkomaankauppa.....	293
10.4.	BKT:sta BKTL:oon siirtymisessä käytetyt luokitukset.....	296
Luku 11	Tärkeimmät käytetyt tietolähteet.....	297
11.1	Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet tuotoslähestymistavassa	
	297	
11.1.1.	Hyödyketilastot.....	297
11.1.1	Yritys- ja toimipaikkarekisteri.....	297
11.1.2	Yritysten rakennetilastot.....	298
11.1.3	Maksuvalvonta-aineisto.....	301
11.1.4	Työvoimatutkimus.....	302
11.1.5	Valtion tilinpäätösaineisto.....	303
11.1.6	Kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto.....	303
11.1.7	Hintaindeksit.....	305

11.1.8	Rahoitusleasingtilasto	306
11.1.9.	Rahoitus- ja vakuutuslilastot.....	307
11.2.	Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet tulolähestymistavassa.....	307
11.2.1	Ansiotasoindeksi	307
11.3.	Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet menolähestymistavassa	308
11.3.1	Ulkomaankauppa	308
11.3.2	Kulutustutkimus.....	310
11.4.	Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet siirtymisessä BKT:sta BKTL:oon	311

Luku 1 Tilinpitojärjestelmän yleiskuvaus

1.1 Johdanto

Suomen talousalue käsittää Suomen maantieteellisen alueen valtion rajojen mukaisesti (ml. Ahvenanmaa) lukuun ottamatta Suomessa sijaitsevia ulkomaiden lähetystöjä ja konsulaatteja sekä ylikansallisia organisaatioita ja kansainvälisiä järjestöjä. Suomen talousalueeseen luetaan Suomen ulkomailla sijaitsevat erillisalueet (lähetystöt, konsulaatit, tutkimusasemat tms.). Suomen talousalueeseen luetaan myös kansallinen ilmatila ja aluevedet, alukset, lentokoneet ja muu liikkuva kalusto, kun liikennöitsijällä on Suomessa kotipaikka.

Tämä Suomen kansantalouden tilinpidon menetelmäkuvaus sisältää runsaasti muutoksia aikaisempaan versioon verrattuna. Paitsi syksyn 2002 BKTL-tarkastuskäynnin perusteella sovittuja tekstin täydennyksiä ja uusia kuvauksia on laadintamenetelmien muutos aiheuttanut runsaasti kuvaustarvetta. Suomen tilipito siirtyi 2002-2003 vuodenvaihteessa tarjonta- ja käyttötaulukojen tuotepohjaiseen hyödyntämiseen, mikä on merkinnyt lisää kuvaustarvetta. Lisäksi Suomen tilipito on muuttanut kuvauserustettaan aiempaa selvemmin institutionaalisen sektorijaon mukaiseksi. Tästä aiheutuneet muutokset on viety sisään tekstiin. Uudet lukuesimerkit ovat vuodelta 2000 euroina. Vanhoissa esimerkkitaulukkoissa on käytössä myös markkoja ja luvut ovat pääosin vuodelta 1997. Huolimatta eri rahayksiköistä ja eri vuodesta, markkatiedotkin antavat oikean kuvan menetelmistä ja lukujen keskinäisistä suhteista.

1.1.1 Kansantalouden tilinpidon organisaatio Suomessa

Suomen kansantalouden tilipito laaditaan kokonaan Tilastokeskuksessa. Kansantalouden tilipito kuuluu makrotaloustilastoista vastaavan Taloudelliset olot -yksikön keskeisimpiin tehtäviin. Yksikkö on jaettu seitsemään tilastoalueeseen. Vuositilinpidon laadinnasta ja tilinpitojärjestelmän uudistamisesta vastaa kansantalouden tilinpidon tilastoalue. Muut tilastoalueet osallistuvat kansantalouden tilinpidon laadintaan seuraavasti:

Suhdanneindikaattoreiden tilastoalue vastaa neljännesvuositilinpidosta ja kuukausittain tuotettavasta kokonaistuotannon kuukausikuvaajasta. Talouden rakenteet -tilastoalue tuottaa aluetilinpidon. Maatilatalouden tilastoalue vastaa maatalouden kansantalouden tilinpidon laskelmista. Rahoitustilinpidon tilastoalue vastaa rahoitustilinpidosta ja kansantalouden tilinpidon julkisen sektorin laskelmista sekä rahoitus- ja vakuutuslaitoksista. Rahoitustilastoja tuottava rahoitusmarkkinat sekä julkisen talouden tilastoalue eivät osallistu kansantalouden tilinpidon eri osa-alueiden laadintaan.

Taulukko 1: Taloudelliset olot -yksikön (Economic Statistics) organisaatio ja tehtävät

Taloudelliset olot (77)						
Johto (4)						
Kansantalouden tilinpito	Suhdanneindikaattorit	Talouden rakenteet	Julkinen talous	Maatalous	Rahoitus-tilinpito	Rahoitusmarkkinat
- Vuositilinpito - Panos-tuotos - Historialliset sarjat - Pääomakanta - Tuottavuustutkimukset - Tarjonta- ja käyttötaulukoiden kehittäminen -Varallisuustilinpidon kehittäminen	- Neljännesvuositilinpito - Kokonais-tuotannon kuukausisarjat - Kuluttaja-barometri - Julkisyhteisöjen neljännesvuosi tilinpito	- Aluetilinpito - Arvonlisäveropohjialaskelmat - Alueellinen panos-tuotos ja menot alueittain - Yritystoiminnan julkinen rahoitus	- Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto	- Maatalouden yritys- ja tulotilasto - Maatalouden tulo- ja verotilasto - Maa- ja metsätalouden taloustilastot (EU) - Maatalouden kansantulo-laskelmat	- Rahoitus-tilinpito - EMU-velka - Julkisyhteisöjen 1/4-vuosittaisten rahoitustilien kehittäminen - Rahoituslaitosten kansantulo-laskelmat - Julkisyhteisöjen kansantulo laskelmat	- Luottokanta-tilastot - Luottolaitosten tilinpäätöstilastot - Korkotilastot - Talletustilastot - Muut rahoitusmarkkina tilastot - VIRATI - viranomaistiedonkeruun koordinointi
18	8	7	8	5	12	10

Kansantalouden vuositilinpidon laadintaan ja järjestelmän EKT95-uudistukseen osallistui vuoden 2002 lopussa noin 25 henkeä, joista maatalouden alueelta kaksi, osin osa-aikaisesti ja rahoitustilinpidon alueelta kuusi. Neljännesvuositilinpidon ja kuukausikuvaajan laadintaan osallistuu päätoimisesti 2-3 henkeä, lisäksi jotkut vuositilinpidon laatijat tuottavat myös neljännesvuositiedot. Lisäksi kaksi henkeä kehittää suhdanneindikaattoreiden tilastoalueella julkisyhteisöjen neljännesvuositilastointia. Aluetilinpidon laatijoita ja uudistajia neljä. Rahoitustilinpidon laadintaan osallistuu kuusi henkeä. Yhteensä kansantalouden tilinpidon eri osa-alueiden työhön osallistui vuoden 2002 lopussa noin 40 henkeä koko Taloudelliset olot -yksikön runsaasta 70 henkilöstä. Koulutukseltaan kansantalouden tilinpidon laatijat ovat valtaosin korkeakoulututkinon suorittaneita.

Vuositalinpidon laadinta on organisoitu ilmiöalueittaisiin tehtäväkokonaisuuksiin, joista ns. sektoritutkijat vastaavat. Yksi sektoritutkija vastaa esimerkiksi kaupasta ja ravitsemis- ja majoitustoiminnasta, toinen liikenteestä, kolmas kotitalouksien kulutusmenoista. Tilinpidon juoksevassa laskennassa toimii lisäksi noin neljän hengen yhteenvetotiimi, jonka tehtävänä on nimensä mukaisesti tehdä eri ilmiöalueiden laskelmien yhteenveto kansantalouden tilinpidon kokonaisuudeksi. Tilinpidon uudistuksia varten on perustettu määräaikaista projekteja suppeine projektiryhmineen. Uudistustyöhön osallistuu kuitenkin käytännössä lähes kaiken aikaa koko vuositilinpidon henkilöstö, koska tällä tavoin uudistusten periaatteet leviävät parhaiten koko henkilöstön keskuuteen.

Taloudelliset olot -yksikössä ei laadita kansantalouden tilinpidon lähdetilastoja, lukuun ottamatta kuntien taloustilastoja, maatalouden taloustilastoja ja rahoitustilastoja. Lähdetilastot tuotetaan Tilastokeskuksen muissa tilastoyksiköissä ja osittain Tilastokeskuksen ulkopuolella. Koko Tilastokeskuksen henkilöstön lukumäärä oli vuoden 2002 lopussa noin 1000 henkeä.

Tilinpidon laadintaorganisaatioon ollaan suunnittelemassa muutoksia ottaen huomioon tarjonta- ja käyttötaulukoiden integrointi vuositilinpitoon.

1.2 Tarkistusmenettelyt ja estimaattien tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu

1.2.1 Juoksevan laskennan tarkistusmenettelyt

Jokaisen tilastovuoden kansantalouden tilinpidosta laaditaan useita eri versioita. Jokaista versiota laadittaessa käytetään hyväksi kaikki siihen mennessä käytettävissä oleva tietoaineisto, joten kansantalouden tilinpito tarkentuu vähitellen. Lopulliset luvut valmistuvat kaksi vuotta tilastovuoden päättymisen jälkeen.

Vanhassa, SNA68:aan perustuvassa järjestelmässä lukuihin tehtiin lisäksi niin sanottuja tasotarkistuksia noin viiden vuoden välein. Tasotarkistukset on tehty samassa yhteydessä kuin kiinteähintaisten laskelmien perusvuoden vaihto. SNA68:aan siirryttiin vuonna 1979 (perusvuosi 1975). Sen jälkeen tasotarkistuksia on tehty vuosina 1984 (perusvuosi 1980), 1987 (perusvuosi 1985) ja 1993 (perusvuosi 1990). Tasotarkistuksissa aikasarjoja korjattiin taaksepäin aina vuoteen 1975 asti, vuonna 1984 vuoteen 1960 asti.

Tasotarkistuksissa aikasarjoihin tehtiin kolmenlaisia korjauksia. Ensinnäkin lukuihin tehtiin niin sanottuja tasokorjauksia, jotka olivat seurausta uuden perusvuoden kiinnityspisteiden asettumisesta uudelle tasolle. Toiseksi tehtiin luokitusmuutosten yms. seikkojen vaatimat korjaukset. Kolmanneksi korjattiin havaitut virheet.

Vuosien 2002-03 vaihteessa saatiin valmiiksi vuodesta 1995 alkaen vuositilinpitoon integroidut käypähintaiset tarjonta ja käyttötaulukot, joissa kansantalouden tarjonta ja käyttö (huoltotase-erät) tasapainotetaan tuotteittain. Uudistuksen myötä poistui käypähintainen tarjonnan ja käytön välinen tilastollinen ero lopullisista luvuista.

1.2.2 EKT95-uudistuksen toteutus

Kun Suomen kansantalouden vuositilinpito uudistettiin EKT95:n mukaiseksi, pohjan uudistustyölle muodostivat SNA68:n mukaiset luvut vuosilta 1975-1997 (vuoden 1997 luvut olivat ennakkollisia). Näihin lukuihin tehtiin kahdenlaisia muutoksia. Ensinnäkin tehtiin EKT95:n edellyttämät käsitteiden, määritelmien ja luokitusten tarkistukset. Toiseksi tehtiin normaalit, edellä mainitut noin viiden vuoden välein tehtävät tasotarkistukset, jotka koostuivat uusien tietoaineistojen hyödyntämisestä sekä havaittujen virheiden korjaamisesta. Lisäksi EKT95-uudistuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota harmaan talouden sisällyttämiseen laskelmiin aiempaa kattavammin.

Edellä mainittujen tarkistusten lisäksi EKT95-uudistus edellytti myös kokonaan uusien aikasarjojen laatimista (esimerkiksi tietokoneohjelmistoinvestoinnit). Kiinteähintaisten aikasarjojen perusvuodeksi vaihdettiin 1995.

Tarjonta- ja käyttötaulukoihin perustuvan uuden laadintajärjestelmän mukaiset tiedot on julkaistu helmikuussa 2003. Kansantalouden tilinpidon tiedot vuodesta 1995 alkaen muuttuivat. Jotta aikasarjoihin ei tulisi katkosta vuosien 1994 ja 1995 välille, on aikasarjat ketjuttettu taaksepäin vuoteen 1975 asti keväällä 2003. Kiinteähintaisten aikasarjojen perusvuodeksi vaihdettiin 2000. Tarjonta- ja käyttötaulukoihin ei vielä laadittu kiintein hinnoin, vaan uudistus niiden osalta jatkuu.

1.2.3 Tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu

Ensimmäiset ennakkotiedot vuodesta t valmistuvat vuoden t+1 helmikuun lopussa. Tämä ensimmäinen versio on tietosisällöltään suppeampi kuin varsinainen kansantalouden tilinpito. Ensimmäisen version tietosisältö vastaa neljännesvuosittaisen kansantalouden tilinpidon tietosisältöä, mutta sisältää lisäksi myös sektoritilien ensimmäisen version kaikkien sektorien osalta. Samalla julkaistaan edellisen vuoden neljättä neljännestä koskevat tiedot.

Toinen versio valmistuu vuoden t+1 heinäkuun alkupuoliskolla. Tällöin laaditaan ensimmäisen kerran kansantalouden tilinpito vuodesta t koko laajuudessaan.

Kolmas versio valmistuu vuoden t+1 joulukuun alkupuoliskolla, neljäs versio vuoden t+2 heinäkuussa ja viides, lopullinen versio, vuoden t+2 joulukuussa.

Esimerkki vuoden 2002 kansantalouden tilinpidon eri versioiden valmistumisajoista tähän astisen käytännön mukaisesti:

Versio	Valmistumiskuukausi
1	Helmikuu 2003
2	Heinäkuu 2003
3	Tammikuu 2004
4	Heinäkuu 2004
5	Joulukuu 2004

Laadinta-aikatauluihin ollaan suunnittelemassa muutoksia.

Kun kansantalouden tilinpidon eri versioita laaditaan, käytetään hyväksi kaikki käytettävissä olevat tiedot. Kullakin kerralla vain osa tiedoista muuttuu. Esimerkiksi kaikkien toimialojen tuotanto- ja tulo muodostustilit laaditaan ensimmäisen kerran heinäkuussa vuonna t+1 (versio 2). Tämän jälkeen voi jonkin toimialan tuotanto- ja tulo muodostustili muuttua seuraavan kerran esimerkiksi vuoden t+2 heinäkuussa, jolloin käytettävissä ovat lopulliset tiedot. Tämän toimialan tapauksessa versiot 2 ja 3 ovat keskenään identtiset, samoin kuin versio 4. Versio 5 perustuu kysyntä- ja tarjontataulukoihin ja siten tuotetason tasapainotukseen. Tällöin toimialatason tiedot yleensä muuttuvat.

Kansantalouden tilinpidon laadinta-aikatauluun vaikuttaa lähinnä kaksi seikkaa: käyttäjien tarpeet ja lähde tilastojen valmistuminen.

Kansantalouden tilinpidon tärkein käyttäjä Suomessa on valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriö laatii vuosittain helmikuussa ja elokuussa taloudellisen katsauksen, joka on keskeinen tausta-aineisto muun muassa valtion budjetin valmistelussa. Valtiovarainministeriö tarvitsee katsauksen laadintaa varten mahdollisimman tuoreet tiedot talouden kehityksestä. Myös Suomen Pankki ja taloudelliset tutkimuslaitokset käyttävät kansantalouden tilinpidon uusimpia tietoja talousennusteidensa pohjana.

1.3 Yhteenveto tuotoslähestymistavasta

1.3.1 Viitekehys

Tuotoslähestymistapa on Suomen kansantalouden tilinpidossa hallitseva laskettaessa bruttokansantuotetta. Myös menolähestymistapa otetaan huomioon, kun tilejä tasapainotetaan.

Bruttoarvonlisäys perushintaan on toimialoittaisten bruttoarvonlisäysten summa. Lopulliset luvut lasketaan ja tasapainotetaan tuotteittain tarjonta- ja käyttötaulukoissa. Kun perushintaiseen bruttoarvonlisäykseen lisätään tuoteverot ja vähennetään tuotetukipalkkiot, saadaan markkinahintainen bruttoarvonlisäys eli bruttokansantuote.

Tilastoyksikkö

Suomen kansantalouden tilinpidon tuotoslähestymistavan tilastoyksikköjä ovat tuote, toimipaikka ja institutionaalinen yksikkö. Toimipaikka on yhden yrityksen tai yritystyyppisen yksikön omistama, yhdessä paikassa sijaitseva ja pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö. Toimipaikka on yhtä kuin EKT95:n määrittelemä paikallinen toimialayksikkö. Tilinpidon perustarkastelunäkökulma on kuitenkin institutionaalinen sektori, jota käytetään myös toimialoittaisen tarkastelun peruskehikkona.

Luokitukset

Tuoteluokitus

Lopullisten lukujen perustana on tuoteluokitus, jossa on 952 tuotetta. Luokitus perustuu CPA – luokitukseen. Tuoteluokitus on selostettu luvussa 6 ja varsinainen luokitus on liitteenä 1.

Toimialaluokitus

Suomen kansantalouden tilinpidossa on kaikkiaan 184 toimialaa (ml. välilliset rahoituspalvelut) tarkimmalla laskentatasolla. Toimialoittain laaditaan tuotanto- ja tulo muodostustilit. Ennakollisessa laskennassa toimialoja on noin 100.

Tuottajatyypiluokitus

Toimialaluokituksen rinnalla käytössä on myös toimipaikkaan perustuva tuottajatyypiluokitus. Päätuottajatyyppejä ovat: markkinatuottajat ja markkinattomat tuottajat. Markkinattomat tuottajat jaetaan omaan loppukäyttöön tuottajiin ja muihin markkinattomiin tuottajiin.

Sektoriluokitus

Tuote-, toimiala- ja tuottajatyypiluokituksen lisäksi Suomen kansantalouden tilinpidossa on käytössä institutionaalinen sektoriluokitus. Sektoriluokituksen mukaan laaditaan, paitsi tuotanto- ja tulo muodostustilit, myös tulojako- ja tulo käyttötili sekä varallisuuden muodostustileistä pääomatili ja rahoitus tili.

Tuotanto- ja tulo muodostustilit käyvin hinnoin laaditaan siis kolmella luokituksella: toimialan, tuottajatyypin ja institutionaalisen sektorin mukaan luokiteltuina. Myös toimialatuotannon luokitteluperustana on institutionaalinen sektoriluokitus. Toimialatiedot laaditaan myös tuottajatyypin mukaan, joskin julkaisutasolla tiedot yleensä esitetään tuottajatyypit yhteensä –tasoisina. Toimiala- ja sektoriluokituksen kesken on olemassa ristiintaulukointi samoin kuin toimiala- ja tuottajatyypiluokituksen kesken.

Tärkeimmät tietolähteet

Tuotoslähestymistavan tärkeimmät tietolähteet ovat markkinatuottajien ja omaan loppukäyttöön tuottajien osalta rakennetilasto ja yritys- ja toimipaikkarekisteri, joita käytetään useiden toimialojen laskelmissa. Lisäksi käytössä on paljon toimialakohtaisia tietolähteitä. Muussa markkinattomassa tuotannossa tärkeimmät tietolähteet ovat valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto sekä kuntien ja kuntayhtymien taloustilastot.

1.3.2 Arvottaminen

Suomen kansantalouden tilinpito laaditaan euroissa. Laskentatarkkuus on miljoona euroa, mutta lähdeaineistojen tarkkuus on yleensä euro tai tuhat euroa.

Talustoimet arvotetaan pääsääntöisesti niiden markkinahinnan mukaan eli sen arvon mukaan, millä virrat ja varannot tosiasiallisesti vaihdetaan tai voitaisiin vaihtaa rahaan. Mikäli vaihtoarvoja ei ole suoraan saatavissa, käytetään vastaavien tavaroiden, palveluiden tai varojen markkinahintoja. Esimerkiksi omistusasuntojen tuotos arvotetaan vastaavien vuokra-asuntojen vuokratason mukaan. Kun vastaavien tuotteiden hintoja ei ole saatavilla, esimerkiksi julkisen toiminnan tuottamien markkinattomien palvelujen osalta, käytetään arvottamisessa tuotantokustannuksia.

Tuotteiden käyttö arvotetaan ostajan hintaan. Esimerkiksi välituotekäyttö sisältää siten kuljetuskustannukset, kaupan lisät sekä tuoteverot (ml. arvonlisävero sikäli kuin se ei ole vähennyskelpoinen). Tuotos puolestaan arvotetaan perushintaan eli se sisältää tuotetukipalkkiot, mutta ei tuoteveroja eikä kuljetuskustannuksia tai kaupan lisiä.

Taloustoimet kirjataan pääsääntöisesti suoriteperusteisina. Mikäli näin ei ole tehty, siitä mainitaan erikseen.

Suomen kansantalouden tilinpito laaditaan suurimmalta osaltaan myös kiinteisiin hintoihin, tällä hetkellä vuoden 2000 hintoihin. Suomessa on käytössä kiinteä perusvuosi, jota on vaihdettu viiden vuoden välein. Tässä kuvauksessa käsitellään kansantalouden tilinpidon laadintaa käyvin hinnoin.

1.3.3 Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä kansantalouden tilinpidon käsitteisiin

Monien toimialojen tuotoksen ja/tai välituotekäytön laskennassa keskeisin tietolähde on kyseisen toimialan rakennetilasto. Rakennetilastossa on yhdistetty yritys- ja toimipaikkarekisterin, elinkeinoverorekisterin ja suoran kyselyn tiedot. Tilaston käsitteet perustuvat yritysten tuloslaskelmien ja EU:n rakennetilastoasetuksen käsitteisiin.

Tuotoksen laskennassa rakennetilastojen mukaiseen liikevaihtoon lisätään valmistevarastojen muutos, tuotanto omaan loppukäyttöön ja liiketoiminnan muut tuotot. Liiketoiminnan muissa tuotoissa erotellaan käyttöomaisuuden myynneistä saadut voitot muista pysyvämpiluonteisista tuotoista kuten vuokratuotoista. Käyttöomaisuuden myyntivoittoa ei lasketa mukaan tuotokseen.

Välituotekäyttöön lasketaan mukaan rakennetilastosta ostot tilikauden aikana (pl. ostot varastoon), ulkopuolisten palvelujen ostot, käyttöleasingvuokrat, muut vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Lisäksi henkilösivukuluihin saattaa sisältyä jonkin verran välituotekäyttöön liittyviä eriä, mm. henkilöstön koulutus- ja virkistyskuluja. Kansantalouden tilinpitoa varten rakennetilaston tietoja korjataan mm. tietokoneohjelmistohankintoja koskevilla arvioilla.

Suomen lähdetilastoaineisto perustuu hyvin laajalti totaaliaineistoihin, jotka kerätään kirjanpitolietojen mukaisina. Myös erillisselvitysten pohjana ovat yritysten kirjanpitoaineistot.

1.3.4 Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö

Suomen kansantalouden tilinpidossa tuotoksen ja välituotekäytön laskenta perustuu pääasiassa suorien estimointimenetelmien käyttöön. Suoria estimointimenetelmiä ovat rakennetilaston, yritysrekisterin, valtion tilinpäätöksen, kuntien taloustilaston, pankkitilaston, vakuutusyhtiötilaston ja muiden kokonaistilastojen käyttö. Epäsuora estimointimenetelmä on esimerkiksi hinta kerta määrä – tyyppinen menetelmä.

Suomen kansantalouden tilinpidon laadinta perustuu pääasiassa joka vuosi laadittavien lähdetilastojen käyttöön. Kiinnityspistettä ja ekstrapolaatiota on käytetty tuotoksen laskemisessa vain muutamilla toimialoilla.

1.3.5 Kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteen

Suomen kansantalouden tilinpidon tärkein laadintamenetelmä on tuotoslähestymistapa. Kattavuuden varmistaminen perustuu sekä toimialatason tarkasteluun että tuotteittaiseen tasapainotukseen tarjonta- ja käyttötauluissa.

Käytännössä tärkein kattavuuden varmistustoimenpide on eri lähdeaineistojen tietojen vertailu. Tuotantoa koskevia laajoja perusaineistoja ovat yritys- ja toimipaikkarekisteri, joka kattaa kaikki liikeyritykset ja yhteisöt sekä elinkeinonharjoittajat, ei kuitenkaan maatiloja. Toinen kattava kansantuotteen laskemisessa käytetty aineisto on yritysten rakennetilasto. Yritystilastojen tietokanta yhdistää kaikki yritysaineistot rakennetilaston kyselystä, yritysrekisteristä ja elinkeinoveroaineistosta.

Käytännössä näiden lähteiden lisäksi käytetään muita tilastolähteitä toimialakohtaisesti. Erillistietoja saadaan työllisyydestä, ansiotasosta ja vertailuja tehdään näiden avulla tarkkailemalla laskelmien ansiotasomuutoksia, tuottavuuden muutoksia ja keskiansioiden tasoa ja muutosta.

Vaikka perustietolähteet ovat korkealuokkaisia, saattaa luokittelu- ja satunnaisvirheitä esiintyä. Tietolähteistä ja selvityksistä riippuen toimialakohtaisiin tietoihin lisätään piilotalouden osuus. Piilotalouden arvioinnissa on käytetty hyväksi tehtyjä erillisselvityksiä ja verotarkastusaineistojen tietoja. Korjauksia tehdään muun muassa rakentamisen, kaupan, liikenteen ja hotelli- ja ravintolatoiminnan lukuihin.

Julkisen toiminnan tiedot ovat täysin kattavat, koska ne pitävät sisällään kaikki julkista toimintaa harjoittavat yksiköt.

1.4 Yhteenveto tulolähestymistavasta

1.4.1 Viitekehys ja arvottaminen

Tulolähestymistavalla tarkoitetaan bruttokansantuotteen laskemista summaamalla yhteen bruttokansantuotteen eri tulokomponentit. Ne ovat palkansaajakorvaukset, bruttotoimintaylijäämä (ml. kiinteän pääoman kuluminen) sekä muut tuotantoverot miinus muut tuotantotukipalkkiot.

Suomen kansantalouden tilinpidossa ei bruttokansantuotetta lasketa tulolähestymistavalla, koska bruttotoimintaylijäämästä ei ole olemassa tarpeeksi luotettavaa itsenäistä estimaattia. Niinpä bruttotoimintaylijäämä lasketaan markkinatuotannossa residuaalina, kun bruttoarvonlisäyksestä vähennetään muut tulokomponentit. Vuosilta 1995 – 1997 on tosin tehty koelaskelma bruttokansantuotteen laskemiseksi tulolähestymistavalla.

Bruttokansantuotteen eri tulokomponentit lasketaan samalla toimiala- ja tuottajatyypiluokituksella kuin bruttoarvonlisäys tuotoslähestymistavassa.

Taloustoimet kirjataan suoriteperusteisina eikä kassaperusteisina. Esimerkiksi maksetut palkat ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksut kirjataan sille ajanjaksolle, jolloin työ tehdään ja syntyy velvoite palkansaajakorvausten maksamiseen.

1.4.2 Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä EKT-kansantalouden tilinpidon käsitteisiin

Palkkojen käsite liikekirjanpidossa ja eri lähdetilastoissa on yleensä sama kuin kansantalouden tilinpidossa. Merkittävän poikkeuksen tästä muodostavat luontoisedut. Toisaalta luontoisetuihin luetaan kansantalouden tilinpidossa myös verottomat luontoisedut, jotka eivät liikekirjanpidossa aina sisälly palkkoihin vaan ne saattavat sisältyä liiketoiminnan muihin kuluihin tai henkilösivukuluihin. Toisaalta luontoisetuihin ja palkkoihin ei lueta kansantalouden tilinpidossa työsuhdeoptioita, jotka joissakin lähdeaineistoissa sisältyvät palkkoihin.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja vastaava käsite liikekirjanpidossa ja monissa lähdeaineistoissa on henkilösivukulut, jota ei yleensä eritellä maksulajeittain. Kansantalouden tilinpidossa toimialoittaiset työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan yleensä ns. maksuprosenttimenetelmällä. Tällöin henkilösivukulujen ja maksuprosenttimenetelmällä laskettujen pakollisten työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen erotus kirjataan vapaaehtoisiksi sosiaalivakuutusmaksuiksi.

Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan kansantalouden tilinpidossa kokonaan pääomakantamalla avulla eikä liikekirjanpidon mukaisia poistoja käytetä.

1.4.3 Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö

Palkansaajakorvaukset arvioidaan Suomen kansantalouden tilinpidossa useimmilla toimialoilla suoralla estimointimenetelmällä eli käytettävissä on kokonaisaineisto. Tällaisia kokonaisaineistoja ovat mm. rakennetilasto, yritys- ja toimipaikkarekisteri, kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto, valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto, pankkitilasto ja vakuutusyhtiötilasto. Joillakin toimialoilla käytetään epäsuoraa estimointimenetelmää, esimerkiksi hinta kertaa määrä –tyyppisiä menetelmiä, joissa keskimääräiset tuntipalkat kerrotaan tehdyillä työtunneilla.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut toimialoittain ja maksulajeittain lasketaan yleensä ns. maksuprosenttimenetelmällä, jota voidaan pitää epäsuorana menetelmänä, mutta sosiaalivakuutusmaksut yhteensä lasketaan suoralla menetelmällä.

Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan pääomakantamallilla, mikä on epäsuora menetelmä.

Muut tuotantoverot ja muut tuotantotukipalkkiot saadaan kokonaisaineistoista eli laskentamenetelmä on suora.

Kiinnityspisteitä ja ekstrapolaatiota on käytetty eräiden toimialojen palkkoja laskettaessa. Tällaisia toimialoja ovat osittain metsätalous, talonrakentaminen sekä kiinteistöpalvelut.

1.4.4 Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteen

Palkat ja palkkiot

Palkkojen kattavuuden varmistamisessa on lähinnä kaksi ongelmakohtaa: toisaalta harmaat palkat ja toisaalta verottomat luontoisedut.

Harmaiden palkkojen arviointi perustuu pääasiassa Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n selvityksiin vuosilta 1995 - 1998, jotka puolestaan perustuvat veroviranomaisten verotarkastusaineistoon. Selvitys on tehty vuosittain ja siinä esitellään toimialoittain harmaan talouden arvo (harmaat palkat, lisäykset tuloon, peitelty osingonjako). Harmaata taloutta esiintyy jossakin määrin maataloudessa, teollisuudessa, rakentamisessa, kaupassa, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, liikenteessä, liike-elämän palveluissa ja eräissä muissa palveluissa.

Harmaata taloutta koskeviin laskelmiin kannattaa suhtautua varauksella. Verohallinnon verotarkastustilastojen toimialaluokitukseseen sisältyy paljon puutteita, sillä kaikilla yrityksillä ei ole ajan tasalla olevaa toimialaa tai yrityksen toimiala on määritelty virheellisesti. Laskelmien laadintaa vaikeuttaa myös se, että vain osa harmaan talouden harjoittajista on valittu verotarkastuksen kohteiksi sattumanvaraisesti. Valtaosa kohdeyrityksistä joutuu tarkastukseen verohallinnossa havaittujen verojen ja ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntien tai ilmiantojen vuoksi. Lisäksi verotarkastuksista saatuja tuloksia on vaikea kohdistaa oikealle tilastovuodelle, sillä verotarkastuksissa voidaan käsitellä usean vuoden verotusta.

Suomessa suurin osa luontoiseduista on ennakonpidätyksen alaista verotettavaa palkkatuloa. Kansantalouden tilinpidon käyttämissä lähdeaineistoissa nämä yleensä sisältyvät palkkasummaan. Tällaisia lähdeaineistoja ovat mm. yritys- ja toimipaikkarekisteri sekä rakennetilastojen kyselykanta.

Kaikki luontoisedut eivät ole verotettavaa palkkatuloa. Esimerkiksi luontoisetujen verotusarvot eivät täysin vastaa niiden todellista arvoa. Tällöin ylimenevä osa sisältyy muihin kuluihin (lähinnä välituotekäyttöön). Muista verotuksen ulkopuolelle jäävistä luontoiseduista Suomessa lienevät yleisimpiä henkilöstöalennukset ja erilaiset henkilöstön virkistyskulut. Nämä verotuksen ulkopuoliset luontoisedut lisätään palkkasummaan.

Bruttotoimintaylijäämä ja sekatulot

Lisäykset yrityksen tuloon ovat verohallinnon verotarkastusyksiköiden yksi tärkeimmistä tiedoista kansantalouden tilinpidon kannalta. Salatut tulot pienentävät tuotosta ja sitä kautta arvonlisäystä ja bruttotoimintaylijäämää/sekatulot. Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy on tehnyt laskelmia salattujen tulojen mahdollisesta suuruudesta ja vaikutuksesta tuotokseen verohallinnon verotarkastusaineiston pohjalta.

1.5 Yhteenveto menolähestymistavasta

1.5.1 Viitekehys

Menolähestymistavassa bruttokansantuote lasketaan sen menokomponenttien eli kysyntäerien summana. Nämä erät ovat kulutusmenot, investoinnit, varastojen muutos sekä tavaroiden ja palveluiden vienti miinus tavaroiden ja palveluiden tuonti.

Suomen kansantalouden tilinpidossa bruttokansantuote määräytyy tuotoslähestymistavan perusteella, mutta myös menolähestymistapa otetaan huomioon. Tuotanto- ja menolähestymistavoilla laskettujen bruttokansantuotteiden erotus kirjataan tilastolliseksi eroksi ennakkolisessa kansantalouden tilinpidossa. Lopullisissa luvuissa tarjonta ja kysyntä tasapainotetaan tuotteittain eikä tilastollista eroa esiinny.

1.5.2 Arvottaminen

Tuotteiden käyttö arvotetaan ostajan hintaan. Näin ollen kulutusmenot sisältävät arvonlisäveron ja muut tuoteverot mutta eivät tukipalkkioita. Osamaksulla tai vastaavilla luottojärjestelyillä hankitut tuotteet kirjataan niiden ostoajankohdan mukaan.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus sisältää arvonlisäveron sikäli kuin se ei ole vähennyskelpoinen. Investoinnit kirjataan omistuksen vaihdoksen ajankohdan mukaan. Tästä säännöstä on Suomen kansantalouden tilinpidossa kolme poikkeusta. Ensimmäkin rahoitusliisaus kirjataan käyttävän toimialan investoinniksi, vaikka omistuksen vaihdosta ei tapahdu. Toiseksi omaan käyttöön tehtävät investoinnit kirjataan silloin kun ne tuotetaan. Kolmanneksi rakennusinvestoinnit kirjataan sitä mukaa kuin niitä rakennetaan eikä vasta sitten, kun rakennus on valmis ja omistus yleensä vaihtuu.

Varastojen muutos arvotetaan vuoden keskihintaan eli varastojen arvo vuoden lopussa ja alussa muutetaan ensin vuoden keskihintaan ja sen jälkeen lasketaan niiden erotus.

Tavaroiden vienti ja tuonti arvotetaan f.o.b. arvon mukaan eli vapaasti laivassa vientimaan rajalla. Palveluiden vienti arvotetaan perushintaan ja tuonti ostajahintaan.

1.5.3 Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä EKT-kansantalouden tilinpidon käsitteisiin

Julkisten kulutusmenojen laskennassa käytetään kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoja, valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa sekä eri yhteisöjen tuloslaskelmia. Niiden käsitteet muokataan kansantalouden tilinpidon käsitteiksi.

Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen laskennassa käytetään osittain rakennetilastoja, kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoja sekä valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa. Niiden käsitteistä poimitaan kansantalouden tilinpidon mukaiset erät.

1.5.4 Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö

Kysyntäerien laskennassa käytetään sekä suoria että epäsuoria estimointimenetelmiä.

Kiinnityspisteitä ja ekstrapolaatiota on käytetty kotitalouksien kulutusmenojen laskennassa. Ne ovat perustuneet erityisesti kulutustutkimuksiin.

Myös kiinteän pääoman bruttomuodostuksen laskennassa on käytetty erityisselvityksiin perustuvia kiinnityspisteitä ja ekstrapolaatiota laskettaessa talonrakennusinvestointeihin sisältyviä peruskorjausinvestointeja vuosina 1990 - 1996.

1.5.5 Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteen

Menolähestymistavan tietolähteet ovat pääosin varsin kattavat. Laskenta perustuu kokonaisaineistoihin tavaraviennin ja –tuonnin, julkisten kulutusmenojen sekä osittain kiinteän pääoman bruttomuodostuksen, varastojen sekä kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenojen kohdalla. Kotitalouksien kulutusmenojen tärkein tietolähde kulutustutkimus on lähtökohdiltaan periaatteessa erittäin kattava lukuun ottamatta eräitä tunnetusti ongelmallisia kulutusnimikkeitä kuten alkoholi. Kulutustutkimuksen tietoihin tehtävistä täydennyksistä kerrotaan jäljempänä.

Kattavuuden suhteen jossain määrin ongelmallisena menokomponenttina voidaan pitää Suomen kansantalouden tilinpidossa palvelujen ulkomaankauppaa. Suomen Pankin aiemmin keräämä pankkien ulkomaisten maksujen aineisto lopetettiin vuoden 1998 lopussa ja palvelujen ulkomaankaupan tilaston tuottaminen siirtyi Tilastokeskukseen. Yritysten välisiä ulkomaankaupan palveluja selvitetään nyt yrityksille tehtävällä tiedustelututkimuksella.

Menolähestymistavan kohdalla ei piilotalous ole merkittävä ongelma. Harmaan talouden tuottamien kulutustavaroiden ja –palvelujen oletetaan pääosin sisältyvän kulutustutkimuksen tietoihin.

Viime kädessä tuotanto- ja menolähestymistavan yhteensovittaminen ja tasapainottaminen varmistetaan tarjonta- ja käyttötaulukkomenetelmällä, joka tarjoaa systemaattisen lähestymistavan kattavuuden varmistamiseksi myös bruttokansantuotteen menokomponenttien estimoinnissa.

1.6 Tasapainotus- ja integrointimenettelyt

1.6.1 BKT:n tasapainotusmenettelyt

Kansantalouden tilinpidon tasapainotus on se vaihe kansantulolaskennassa, jossa varsinaisesti kootaan käsitys talouden kehityksestä ja rakenteesta. Yhtä vuotta koskeva tasapainotus ei ole koskaan irrallinen tapahtuma, vaan se on aina sidoksissa sitä edeltävään aikasarjaan, varsinkin edelliseen vuoteen.

Tasapainotus on siten kansantalouden tilinpidon laadinnan ydin. Ilman sitä tilinpito olisi eri tietojen yhteenlaskua. Tasapainotus tehdään vuodesta toiseen melko tarkkaan samalla tavalla. Ennakolliset tiedot tasapainotetaan aggregoidulla tasolla, lopulliset luvut tasapainotetaan tarjonta- ja käyttötaulukkoissa tuotetasolla.

1.6.2 Tasapainotusta edeltävä vaihe

Tasapainotusta edeltävät sektoritutkijoiden laskelmat omilta ilmiöalueiltaan. Näissä laskelmissa lähdeaineistojen tiedot muokataan kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaisiksi. Sektoritutkijan

tulee jo omia laskelmia tehdessään kiinnittää huomiota tiettyihin tunnuslukuihin ja riippuvuuksiin. Ilmiöaluekohtaisissa laskelmissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- * arvon, volyymin ja hinnan muutoksiin edellisestä vuodesta
- * vastaaviin muutoksiin edellisestä versiosta
- * absoluuttisten tasojen muutoksiin verrattuna edelliseen versioon
- * palkkojen ja työllisyyden yhteensopivuuteen, jota mitataan ansiotason järkevällä kehityksellä (toimialalaskelmat)
- * arvonlisäyksen volyymikehityksen ja työpanoksen yhteensopivuuteen, jota mitataan työn tuottavuuden muutoksella (toimialalaskelmat)
- * työllisyyden ja työtuntien yhteensopivuuteen, jota mitataan työtunneilla työllistä kohti (toimialalaskelmat)
- * reaaliseen käytettävissä olevaan tuloon: nimellinen käytettävissä oleva tulo deflatoituna kulutusmenojen hintaindeksillä (kotitaloudet)
- * säästämisasteeseen: säästön suhde käytettävissä olevaan tuloon (kotitaloudet, julkisyhteisöt)
- * nettoluotonannon tasoon (sektorilaskelmat).

1.6.3 Laskennan osa-alueiden tarkastus

Ennakollisen tilinpidon tasapainotuksessa jokainen toimiala, sektori tai muu laskentakokonaisuus käydään läpi yhteenvetopalavereissa, niin sanotuissa jetsutuksissa. Näissä palavereissa on mukana 2 – 4 yhteenvetäjää sekä yksi tai useampia sektoritutkijoita.

Yksittäisten laskentakokonaisuuksien tarkastus tapahtuu sitä mukaa, kun tietoja alkaa valmistua. Tilaisuudessa käydään läpi laskentakokonaisuus erityisesti kiinnittäen huomiota edellä mainittuihin seikkoihin. Niiden ohella tietolähteet, niiden saatavuus ja käyttökelpoisuus, niissä tapahtuneet muutokset tai laskennassa tapahtuneet menetelmämuutokset ja muut laskentaan vaikuttavat taustatiedot ovat olennaista keskusteltavaa.

Koko kansantalouden kuva alkaa hahmottua ja tarkentua, kun valtaosa laskentakokonaisuuksista on valmiina. Tilannetta seurataan jatkuvasti, minkä vuoksi atk-järjestelmän ominaisuuksiin on liitetty tallennusten aikaleimat. Kokonaiskäsitystä voidaan kuitenkin ruveta muodostamaan vasta, kun kaikki palaset ovat mukana.

1.6.4 Huoltotaseen kokoaminen

Huoltotase eli kansantalouden tarjonnan ja käytön tase kokoaa yhteen kansantalouden tavaroiden ja palveluiden tuotantoa ja käyttöä kuvaavan informaation.

Tuotoslähestymistapa

Kun kaikkien toimialojen tuotanto- ja tulomuodostustilit on laskettu, saadaan toimialoittaisten arvonlisäysten summana koko kansantalouden bruttoarvonlisäys perushintaan. Kun siihen lisätään tuoteverot ja vähennetään tuotetukipalkkiot, saadaan bruttokansantuote markkinahintaan.

Kun markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen lisätään tavaroiden ja palveluiden tuonti ulkomaankaupan laskelmasta, saadaan kokonaistarjonta.

Menolähestymistapa

Kokonaiskysynnän laskemiseksi huoltotaseeseen viedään seuraavat erät (suluissa osa-alue, josta tieto tulee):

- * tavaroiden ja palveluiden vienti (ulkomaankaupan laskelmat)
- * yksityiset kulutusmenot (kotitalouksien kulutusmenojen laskelmat ja kotitalouksia palvelevien voitto

tavoittelemattomien yhteisöjen tuotantotilin erä muu markkinaton tuotos)

* julkiset kulutusmenot (valtionhallinnon, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen muu markkinaton tuotos toimialoittaisilta tuotantotileiltä lisätynä maksetuilla luontoismuotoisilla sosiaalietuuksilla eli ostoilla markkinatuottajilta)

* yksityiset investoinnit (markkinatuotannon ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan toimialoittaisten kiinteän pääoman bruttomuodostusten summa)

* julkiset investoinnit (julkisen toiminnan toimialoittaisten kiinteän pääoman bruttomuodostusten summa)

* varastojen muutos (varastolaskelma).

Näin lasketut kysyntäerät yhteensä ja kokonaistarjonta poikkeavat toisistaan. Niiden välinen ero, tilastollinen ero, kirjataan näkyviin kysyntäpuolelle ja saadaan kokonaiskysyntä, joka tällöin on yhtä suuri kuin kokonaistarjonta. Kysyntäerien summa (ilman tilastollista eroa) vähennettynä tuonnilla kuvaa kysynnän kautta laskettua bruttokansantuote-estimaattia.

Tulolähestymistapa

Kolmatta bruttokansantuotteen laskennan vaihtoehtoa, tulopuolelta laskettua itsenäistä bkt-estimaattia ei tässä yhteydessä lasketa, mutta toimialalaskelmista tulevaa palkkasummaa ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summaa (palkansaajakorvauksia) korjataan kotitalous- ja ulkomaat -sektorien vastaavien tietojen mukaisiksi. Tämä korjaus esitetään toimialoittaisten tietojen yhteydessä summatasolla. Koska korjauksella ei haluta muuttaa bruttokansantuotteen tasoa, korjataan toimintaylijäämää palkkojen ja sosiaalivakuutusmaksujen summan itseisarvoa vastaavalla vastakkaismerkkisellä luvulla.

Arvonlisäyksen muut tulokomponentit: kiinteän pääoman kuluminen ja muut tuotantoverot miinus muut tuotantotukipalkkiot esitetään tuotanto- ja tulonmuodostustilien toimialoittaisten summien mukaisina. Verojen ja tukipalkkioiden kokonaissummat määräytyvät primääristi julkisyhteisöjen tietojen mukaan.

Vaikka tulokomponenttien summana laskettua itsenäistä bkt-estimaattia ei ole, on siitä tehty koelaskelmia. Rakennetilastojen tiedot mahdollistavat bruttotoimintaylijäämän itsenäisen estimaatin laskemisen monilla toimialoilla. Toistaiseksi näitä laskelmia on tarkasteltu vain mielenkiintoisena vertailutietona, sillä näissä laskelmissa käytettyyn bruttotoimintaylijäämäestimaattiin sisältyy käytännössä lukuisia epävarmuustekijöitä.

Kansantalouden arvonlisäys saadaan myös erikseen laskettavien sektoreittaisten tuotantotilien arvonlisäysten summana. Tätä estimaattia pidetään kuitenkin vähemmän luotettavana ja epätarkempana kuin toimialojen summana laskettua ja siten se on alisteinen edellä mainitulle toimialojen kautta lasketulle arvonlisäykselle.

1.6.5 Ennakollisen huoltotaseen tasapainotus

Suomen kansantalouden tilinpidon käypähintaiset versiot sekä ennakolliset ja lopulliset kiinteähintaiset versiot kustakin tarkasteltavasta vuodesta tasapainotetaan huoltotaseen komponenttien tasolla, tuotekohtaista tarjonnan ja kysynnän tasapainotusta käytetään ennakollisessa versiossa vain eräissä yksittäisissä tapauksissa.

Huoltotasetta analysoitaessa kiinnitetään huomiota samoihin seikkoihin kuin yksittäisten laskentakokonaisuuksien kohdalla: yksittäisten huoltotase-erien arvon, volyymin ja hinnan muutoksiin edellisestä vuodesta ja poikkeamiin edellisistä versioista. Ansiotasoon ja tuottavuuteen koko kansantalouden tasolla kiinnitetään myös huomiota.

Tärkeä seikka on tarjonnan ja kysynnän välinen tilastollinen ero. Suomen kansantalouden tilinpidon ennakkoversiossa kohtuullinen ero hyväksytään ja esitetään kysyntäpuolella. Mikäli tilastollinen ero

on liian suuri, siihen pyritään vaikuttamaan. Suuruudelle ei ole olemassa mitään eksaktia mitta. Korjaustarpeesta päätettäessä otetaan huomioon tilastoeron absoluuttinen taso, absoluuttinen muutos edelliseen vuoteen verrattuna ja tilastollisen eron muutoksen vaikutus bruttokansantuotteen kasvuun (kontribuutio). Tilastollinen ero on käytännössä hyväksyttävä, jos se on enintään +/- 1% käypähintaisesta bruttokansantuotteesta ja sen kontribuutio bruttokansantuotteen vuosimuutokseen on enintään +/- 1%. Tämä karkean tason tasapainotustyö palvelee ja osaltaan helpottaa lopullisen tilinpidon laadintaa.

Lopullisen tasapainotustarpeen kertova tilastollinen ero saadaan, kun rakentamisen tarjonta ja kysyntä on sovitettu yhteen. Rakennusinvestointien taso määräytyy uudisrakentamisen ja perusparannusten sekä kiinteistöjen välityksen tuotannon perusteella. Näiden tuotteiden perushintainen tarjonta on ensin muunnettava ostajan hintaiseksi. Muunnos ostajahintaan tällä lopullista versiota aggregoidummalla tuoteryhmätasolla on hieman epätarkka, sillä kyseessä oleviin palveluihin liittyviä tuoteveroja ei tasapainoteta tuotekohtaisesti. Estimoitua ostajahintaista tarjontaa pidetään kuitenkin tässä vaiheessa luotettavampana ja ero toimialoittaisten rakennusinvestointien summaan tasapainotetaan korjaamalla toimialojen investointitietoja, yleensä kiinteistöjen omistus – ja vuokraus –toimialan tietoja.

Jos tilastollista eroa halutaan pienentää, niin tässä vaiheessa ei ole mitään automaattisesti muutettavia eriä tai mitään automaattisia menetelmiä muutoksen tekemiseksi. Ensimmäisenä kiinnitetään huomio tietopohjaltaan epävarmimpiin eriin. Tyypillisin epävarma erä on varastojen muutos, jonka perustiedot ovat usein puutteelliset. Yksityisiä investointeja voidaan myös korjata. Joskus korjattavaa voidaan hakea kotitalouksien kulutusmenoista. Jos kysyntäkomponenteista ei löydy riittävästi korjausmahdollisuuksia, on palattava toimialoittaisiin tuotantotileihin ja korjattava toimialoittaisia välituotekäyttöjä, jotta saadaan bruttokansantuotteen tasoa muutetuksi huoltotasetta tasapainottavaan suuntaan. Periaatteessa kaikkien toimialojen tietoja voidaan korjata, mutta käytännössä korjaukset pyritään rajaamaan muutamiiin isompiin toimialoihin.

Tilastollisen eron tasapainottamisen seurauksena eri taloustoimet muuttuvat suuruudeltaan. Muutoksen suuruudelle ei ole asetettu mitään ehdottomia rajoja, verrataan lukuja sitten alkuperäisiin lukuihin tai edellisen version lukuihin tai edellisen vuoden lukuihin. Tilastokeskus pyrkii myös ennakkolisessa tasapainotuksessa mahdollisimman suureen läpinäkyvyyteen. Mikäli muutoksia tehdään, on ne aina tarvittaessa pystyttävä perustelemaan niin tilastojen käyttäjille kuin lähdetilastojen laatijoille.

Käypähintaiset tarjonta ja kysyntä lasketaan monelta osin toisistaan riippuvaisina ja tilastollinen ero on yleensä kohtalaisen helppo pitää siedettävänä. Eroa syntyy välituotteiden tarjonnan ja käytön kohtaamattomuudesta ja investointi- ja kulutustavaravirtoja koskevien tietojen puutteesta tai vajavaisuudesta.

Käypähintaisten tietojen osalta tasapainotus tehdään lopullisessa versiossa täydellisesti ja eroa ei enää esiinny. Tästä syystä vakavampi ongelma on kiinteähintainen ero, koska tarjonta ja kysyntä kiinteähintaisetaan toisistaan täysin riippumattomasti. Jotta niiden hintasuhteet saadaan tasapainoon, tarvitaan menetelmä, jolla tarjonta- ja käyttövirrat saadaan systemaattiseen hallintaan. Tällainen menetelmä on tuotekohtaisiin kiinteähintaisiin tarjonta- ja käyttötaulukoihin perustuva tasapainotus, johon Tilastokeskus on siirtymässä. Tämä lähestymistapa toimii myös nykyistä systemaattisempaan tasapainotusmenetelmänä kiinteähintaisen tarjonnan ja kysynnän yhteensovittamisessa.

Toinen kiinteähintaisen tarjonnan ja kysynnän tasapainottamista vaikeuttava seikka on kiinteä perusvuosi. Suomessa perusvuosi on vaihdettu viiden vuoden välein. Vaikka tämä onkin suhteellisen lyhyt aikaväli, perusvuoden vanheneminen voi vinouttaa tarjonnan ja kysynnän hintasuhteita erityisesti Suomen tapaisessa järjestelmässä, jossa kiinteähintainen tarjonta ja kysyntä lasketaan toisistaan erillisinä. Vuosittain vaihdettava perusvuosi helpottaisi tätä ongelmaa. Tilastokeskus onkin siirtymässä tähän menettelyyn.

Tasapainottamisen kannalta on erittäin ongelmallista, jos käypähintainen ja kiinteähintainen tilastollinen ero ovat erimerkkiset tai kehittyvät aikasarjassa eri suuntiin. Siten toisen puolen parantaminen johtaa yleensä toisen puolen pahenemiseen, ellei hintasuhteisiin pystytä vaikuttamaan.

1.6.6 Lopullisen huoltotaseen tasapainotus

Tässä vaiheessa mukaan tulee tuoteulottuvuus. Tämä tarkoittaa käypähintaisten tarjonta- ja käyttötaulukoiden laatimista ja koko talouden tasapainon tarkastelua tuotetaseiden avulla. Käytössä on 947 varsinaista tuotetta ja viisi tasapainotusta helpottavaa yhdistelmätuotetta. Toimialaluokitus on hieman ennakkollista laskentaa tiheämpi, teollisuuden osalta on käytössä NACE –luokituksen kolminumerotaso ja sen seurauksena toimialojen lukumäärä on 184.

Eri ilmiöaluetietojen yhdistämisen tuloksena syntyy tarjontataulu perushintaan ja käyttötaulu ostajanhintaan.

Hinnanmuodostuserien (tuoteverot ja –tuet, kaupan ja kuljetuksen lisät) avulla tarjontatiedot on muunnettavissa ostajanhintaan ja käyttötiedot perushintaan.

Tasapainotus perustuu tarjonta- ja käyttötaulukoiden välillä päteviin kahteen identiteettiin:

1. Toimialoittainen identiteetti:

Tuotos toimialoittain = Panos toimialoittain

eli jokaisen toimialan osalta tuotos = välituotekäyttö + arvonlisäys.

2. Tuotteittainen identiteetti:

Tarjonta yhteensä tuotteittain = Käyttö yhteensä tuotteittain

eli jokaisen tuotteen osalta tuotos + tuonti = välituotekäyttö+vienti+kulutusmenot+pääoman bruttomuodostus.

Manuaalinen tuotekohtainen tasapainotus

Käytännössä työ aloitetaan tarkastelemalla perushintaisia tuotetaseita eli tuotekohtaista tarjontaa, kysyntää ja niiden välistä eroa perushintaan. Mahdolliset virheet luokitusmuutoksissa korjataan tässä vaiheessa, koska selvimmät erot johtuvat yleensä niistä. Tämä liittyy tapauksiin, joissa jollakin toisella luokituksella olevia arvotietoja joudutaan jakamaan useampiin kansantalouden tilinpidon tuoteluokituksen luokkiin.

Varsinaisia korjauksia tehdään tässä ensimmäisessä manuaalisessa tasapainotusvaiheessa perushintaiseen tarjontaan tai ostajanhintaiseen käyttöön riippuen siitä, kumpaa tietoa pidetään kulloinkin luotettavampana. Tarjontatieto on yleensä luotettavampaa tuotetasolla ja tästä syystä se muuttuu vähemmän. Korjaukset tehdään pääasiassa siten, että tarjontaa tai käyttöä siirretään mahdollisimman läheiselle substituutille, jolla ero tarjonnan ja käytön välillä on päinvastainen. Perusteena käytetään kulloisenkin tarjonta- tai käyttötiedon kattavuutta. Toimialojen tarjonta- tai välituotekäyttötietojen, tuonnin tai loppukäyttöjen tasoihin ei tässä vaiheessa kosketa.

Muutokset tehdään käytöissä siis ostajanhintaisiin arvoihin vaikka epätasapainojen tarkastelu suoritetaan perushinnoin. Tähän on syynä hinnanmuodostuksen laskenta tuotekohtaisesti. Marginaalien laskentaa varten on useissa tapauksissa tiedossa vain suhteellisia osuuksia ostajanhintaisesta käytöstä. Näiden osuuksien avulla lasketaan arvotiedot eri marginaaleille ja saadaan tuotettua hintamuunnokset ostajanhinnasta perushintaan. Tekemällä muutokset ostajanhintaisiin käyttötietoihin, pyritään samanaikaisesti saamaan sekä perushintaista käyttöä kohti tasapainoa että tuotteisiin liittyviä marginaaleja vastaamaan marginaalireunoja. Näitä reunoja ovat

julkishallinnon tarkat tiedot kerätyistä tuoteveroista ja maksetuista tuotetuista sekä kaupan ja liikenteen toimialojen tuottamat marginaalit.

Tehtäviä tasapainotuskorjauksia tarkastellaan vielä kotitalouksien kulutuksen, ulkomaankaupan ja kiinteän pääomanmuodostuksen suhteen siltä osin kuin ne vaikuttavat kuhunkin loppukäytön erään. Kun tasapainotuskorjaukset on tehty, korvataan vanhat tiedot perushintaisessa tarjontataulussa ja ostajanhintaisessa käyttötaulussa uusilla tasapainotetuilla tiedoilla. Tämän jälkeen hinnanmuodostus lasketaan uudelleen, jolloin myös sen pitäisi olla lähempänä oikeaa. Jotain muutosten määrästä kertoo se, että kun varsinaisia tuotteita on 947, niin esimerkiksi vuoden 2000 tietojen manuaalisessa tasapainotuksessa tasapainotettiin noin 290 tuotetta.

Hinnanmuodostuksen tasapainotus

Manuaalisen tasapainotuksen jälkeen on vuorossa hinnanmuodostuksen automaattinen tasapainottaminen. Tässä vaiheessa hinnanmuodostus on hyvin lähellä oikeaa ja sille tehdään viimeinen korjaus, jotta tuotteittain käytöstä summaamalla saadaan tuotetuet ja -verot vastaamaan maksettuja ja kerättyjä tukia ja veroja ja kaupan ja kuljetuksen marginaalit vastaamaan kaupan ja kuljetuksen toimialojen tuottamaa marginaalia muodostavaa palvelua. Toisin sanoen käytön hinnanmuodostustiedot skaalataan oikeiksi suhteessa tarjontaan.

Tarjonnassa edetään tarkimmalla tuotetasolla ainoastaan perushinnasta tuottajahintaan eli kunkin tuotteen perushintaiseen arvoon lisätään muut tuoteverot kuin vähennyskelvoton arvonlisävero ja tullit ja siitä vähennetään tuotetuet, jos niitä tuotteelle kuuluu. Se kuuluuko niitä tuotteelle vai ei, riippuu usein lainsäädännöstä, siitä onko tarjonta kotimaista tuotosta vai tuontia tai mikä toimiala tuotetta tuottaa. Tuottajahintaan saakka hinnanmuodostus tiedetään yleensä tarkasti ja luotettavasti.

Tarjontatiedot muunnetaan ostajanhintaan vasta tasolla, jolla esitetään kunkin tuotteen tarjonta koko taloudessa perushintaan yhteensä. Kun muunnos tuottajahintaan on jo olemassa, haetaan käyttötiedoista kunkin tuotteen hinnanmuodostus tuottajahinnasta ostajanhintaan ja lisätään se yhdessä tuottajahintamuunnoksen kanssa tarjonnan perushintaisiin arvoihin. Tämäkin muunnos on tietenkin hyvin tarpeellinen ostajanhintaisen tasapainon tarkastelua varten.

Hinnanmuodostuksen tasapainottamisen jälkeen ollaan tilanteessa, jossa perushintaiset tuotekohtaiset tasapainot ovat saattaneet muuttua hieman. Nämä muutokset ovat kuitenkin pieniä sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Toisaalta nyt voidaan tarkastella eroja tuotekohtaisesti sekä perushintaan että ostajanhintaan. Tuotekohtaisten erojen summa koko talouden tasolla on tilastollinen ero, ja se kertoo nyt kuinka hyvin kotimainen tarjonta perushintaan ja tuonti perushintaan riittävät kattamaan kysyntäerät perushintaan ja kuinka hyvin kotimainen tarjonta ostajanhintaan ja tuonti ostajanhintaan riittävät kattamaan kysyntäerät ostajanhintaan. Tilastollinen ero on saman suuruinen molemmilla hintatyypeillä. Erona ennakkolliseen tasapainotukseen on, että tuotetaseet kertovat tarkasti mille tuotteille ero kohdentuu.

Tilastollisen eron eliminointi

Tilastollisen eron eliminoinnin vaikutus arvonlisäykseen on yhtä suuri kuin tilastollinen ero. Eliminoinnissa etsitään ensin tuotteet, joilla ero on manuaalisen tasapainotuksen ja hinnanmuodostuksen tasapainottamisen jälkeen absoluuttisesti suurin. Jos ero koko taloudessa on positiivinen eli tarjonta on suurempi kuin käyttö, valitaan suurimmat positiiviset erot. Jos ero taas on negatiivinen eli tarjonta on pienempi kuin käyttö, valitaan suurimmat negatiiviset erot. Tämän jälkeen etsitään uudestaan näin valitun tuotejoukon käytöt ja tarjonnat. Seuraava taulukko tiivistää toimenpidemahdollisuudet valitulle tuotejoukolle:

Taulukko 2. Mahdolliset toimenpiteet tilastollisen eron eliminoinnissa.

Toimenpide	Tarjonta > käyttö	Tarjonta < käyttö
Lisätään tarjontaa		x
Vähennetään tarjontaa	x	
Lisätään käyttöä	x	
Vähennetään käyttöä		x
Lisätään tarjontaa ja vähennetään käyttöä		x
Lisätään käyttöä ja vähennetään tarjontaa	x	

Koska tilanne on kokonaistasolla välttämättä vain toisen sarakkeen mukainen, on vaihtoehtoja aina kolme. Mitä vaihtoehtoa päätetään käyttää riippuu siitä, kuinka suuri tilastollinen ero on. Ainoastaan siinä tapauksessa, että ero on suurehko (lähellä +/- 1% arvonlisäyksestä), käytetään tarjonnan ja käytön yhteisvaikutusta. Yleensä muutokset pyritään tekemään käyttöön, sillä sen tasoa ei pidetä yhtä luotettavana kuin tarjonnan tasoa.

Päätösten siitä, mille valitun tuotejoukon tuotteille muutokset tehdään, täytyy jälleen perustua kunkin tuotekohtaisen tiedon luotettavuuteen. Yleensä julkisyhteisösektorin tarjonta- ja käyttötietoja voidaan pitää hyvin luotettavina. Samoin tarjonnassa tuontia ja käytössä vientiä pidetään luotettavana ennakkollisten tarkistusten jälkeen. Myös varastojen muutokset on yleensä käyty läpi ennakkovaiheessa ja luottamus uuteen tasoon (joka on joka tapauksessa hyvin alhainen) on kohtuullisen suuri.

Käytännössä korjaukset voidaan tarjonnassa tehdä toimialoille, jotka toimivat yritys-, kotitalous-, rahoitus- ja vakuutus- tai voittoa tavoittelemattomat yhteisöt -sektoreilla. Käytössä puolestaan voidaan muuttaa em. sektoreilla toimivien toimialojen välituotekäyttöä tai investointeja tai kotitalouksien kulutusmenoja. Helpottava tekijä tässä vaiheessa on tieto siitä, että useat tuotteet ovat luonteeltaan lähes yksinomaan joko välituotepanoksia, investointitarvikkeita tai kulutustuotteita. Kun epätasapainot osuvat tällaisille tuotteille, voidaan ensin päättää onko käyttötieto jostain syystä tarjontatietoa luotettavampi ja sen jälkeen lisätä perushintaista tarjontaa niille toimialoille, joilla esiintyy näiden kriittisten tuotteiden tuotantoa. Hinnanmuodostuksen ollessa tasapainossa myös ostajanhintainen tarjonta tasapainottuu ostajanhintaisen käytön kanssa, kun ostajanhintainen tarjonta johdetaan uudelleen. Samalla myös tuotoslähestymistavan kautta laskettu arvonlisäys kasvaa/vähenee vastaamaan loppukäytön kautta laskettavaa arvonlisäystä.

Yleisemmässä tapauksessa, jossa käyttötieto ei ole yhtä luotettavaa, vähennetään/lisätään suoraan ostajanhintaista käyttöä. Jos vähennys/lisäys tehdään välituotekäyttöön, kasvaa/vähenee tuotoslähestymistavan arvonlisäys jälleen vastaamaan perushintaista loppukäyttöä koko talouden tasolla. Jos vähennys/lisäys taas tehdään loppukäyttöihin, pysyy tuotoslähestymistavan arvonlisäys ennallaan ja loppukäytön kautta laskettava arvonlisäys laskee/nousee sen kanssa samalle tasolle. Kun perushintainen käyttö (loppu- tai välituotekäyttö) johdetaan uudestaan samalla hinnanmuodostuksella, ovat tarjonta ja käyttö tasapainossa myös perushintaan.

Automaattinen tasapainotus

Kun tilastollinen ero on eliminoitu, ei tarjonnan ja käytön välistä eroa enää esiinny koko talouden tasolla, mutta tuotekohtaisia eroja saattaa vielä esiintyä. Tärkeä seikka on myös eri tuotostyyppien välillä esiintyvät erot. Kotimaisen markkinatuotoksen tai tuonnin käyttö jollakin tuotteella ei välttämättä vastaa täsmälleen tuotteen kotimaista tarjontaa tai tuontia vaikka tuote olisikin kokonaistasolla (kotimainen tuotos ja tuonti yhteensä) tasapainossa. Muu markkinaton tuotos ja tuotos omaan loppukäyttöön sen sijaan ovat tässä vaiheessa jo tasapainossa. Muun markkinattoman tuotoksen myyntejä (ostoja) käyttävät vain kotitaloudet ja nekin ovat pääsääntöisesti jo tasapainossa tässä vaiheessa.

Automaattinen tasapainotus suoritetaan RAS -algoritmeilla, joka on ohjelmoitu SAS-järjestelmän IML -kielelle. Tarjontaan ei kosketa lainkaan ja käytöistä kiinnitetään reunatiedot eli toimialojen väliuotekäyttöjen tasot ja loppukäyttöjen tasot. Tasapainotettavasta matriisista poistetaan ensin ns. varmat tapaukset eli tuotteet, jotka ovat jo täysin tasapainossa, ja tietyt erät joiden ei enää haluta muuttuvan (esim. joitain investointeja, kotitalouksien kulutusmenoja, ulkomaankauppaa ja varastojen muutoksia). Algoritmi löytää tasapainon hyvin nopeasti vaikka kolmen desimaalin tarkkuuteen pääseminen vaatiikin hieman iterointikierrroksia. Eron on oltava tuotekohtaisesti pienempi kuin 0,001 miljoonaa eli tuhat euroa. Lopuksi tasapainotettu matriisi yhdistetään tietoihin, jotka alussa jätettiin pois.

Tästä taulukosta saadaan välittömästi koottua täysin tasapainotettu huoltotase, jossa tilastollista eroa ei esiinny kokonaistasolla eikä tuotostyypeittäin. Tuotannon ja loppukäytön kautta lasketut bruttokansantuotteet on tässäkin versiossa laskettu itsenäisesti. Tulolähestymistavan kautta laskettu epäitsenäinen estimaatti on tasapainotuksessa saatettu vastaamaan tuotanto- ja loppukäyttölähestymistapojen kautta saatua estimaattia, mutta arvonlisäyksen eri tulokomponenttien väliset suhteet voivat vielä muuttua.

Muut toimenpiteet

Kun huoltotaseen tasapaino on hyväksytty, voidaan toimialakohtaiset tiedot palauttaa takaisin sektoritutkijoille. Yleensä toimialakohtaiset muutokset ovat pieniä ja niiden voidaan antaa vaikuttaa pelkästään toimintaylijäämään.

Investointien muuttuessa pelkästään tai samaan aikaan väliuotekäytön ja/tai tuotoksen kanssa, pitää arvonlisäykseen laskea uudet kiinteän pääoman kulumisen luvut pääomakantamallista. Tämän muutoksen seurauksena nettotoimintaylijäämä muuttuu ensin uuden ja vanhan kulumisen erotuksen verran ja sen jälkeen mahdollinen väliuotekäytön tai tarjonnan muutos muuttaa sitä lisää.

Kotitalouksien kulutusmenot käännetään takaisin COICOP -luokitukselle ja mahdolliset muutokset saadaan näkyviin myös tällä luokituksella.

Kiinteähintaiset tiedot

Kiinteähintaisten huoltotasetietojen tuotanto tapahtuu Suomen kansantalouden tilinpidossa vielä toistaiseksi samalla tavalla ennakkolisessa ja lopullisessa versiossa. Uusista käypähintaisista tiedoista tuotetut kiinteähintaiset estimaatit tasapainotetaan siis vain huoltotaseen komponenttien tasolla.

Kappaleessa 1.6.5. mainitut ongelmat ovat siis pääosin samat, kun lopullista kiinteähintaista huoltotasetta laaditaan. Ero ennakkollisen ja lopullisen version välillä on se, että lopullisessa versiossa kiinteähintaistettavat käypähintaiset luvut ovat tasapainossa. Tämän seurauksena käypähintainen ja kiinteähintainen tilastollinen ero eivät voi kehittyä ainakaan eri suuntaan. Lisäksi käypähintaisten lukujen tasapainotus siirtää toivottavasti myös kiinteähintaisia estimaatteja oikeaan suuntaan. Ongelmista päästään kuitenkin vasta kiinteähintaisiin tarjonta- ja käyttötaulukoihin siirryttäessä.

1.6.7 Sektoritilien tasapainotus

Sektoritileillä kuvataan kansantalouden eri sektoreiden tuotantoa ja tulonmuodostusta, ensitulon jakoa ja tulojen uudelleenjakoa, tulojen käyttöä sekä pääoman muodostusta ja rahoitusta päätöksentekijäsektorin näkökulmasta. Erikseen esitettävillä rahoitustileillä kuvataan eri sektoreiden varoja ja velkoja sekä niiden määriin vaikuttavia rahoitustaloustoimia rahoitusvaateittain.

Sektoreiden välinen tasapainotus

Jo ennen kuin huoltotase-erien tasot on kiinnitetty, voidaan sektoritilien tulonsiirto- ja pääomansiirtoerät saattaa vastaamaan toisiaan siten, että toisen saama tulo on aina jonkun toisen sektorin maksama. Vuositilinpidon atk-systeemissä on tätä varten erilaisia testejä, jotka ilmoittavat erojen suuruuden.

Tulonsiirtojen kohdalla on seuraavanlaisia tapauksia:

1. kahden sektorin tietojen kohdalla on sovittu, kumman sektorin tietoa käytetään (esimerkiksi valtionhallinnon ja paikallishallinnon väliset muut tulonsiirrot)
2. sektorin tieto tulee muiden sektoreiden summana (esimerkiksi sosiaalivakuutusmaksut ja -etuudet kotitaloussektorille)
3. saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen oikeat tasot on päätettävä erikseen (esimerkiksi korot ja osingot)
4. jokin sektori jätetään residuaaliksi, kun muiden sektoreiden tiedot tiedetään (esimerkiksi yritysten vahinkovakuutusmaksut ja -korvaukset)
5. pidetään kiinni saajasektorin summatiedosta ja se jaetaan erillislaskelmalla maksajasektoreiden kesken (välittömät verot).

Huoltotaseen ja sektoritilien yhteensovittaminen

Julkisyhteisöt, rahoituslaitokset, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt –sektoreiden tuotanto ja tulo muodostustilit saadaan toimialalaskelmien summana (ensimmäisessä ennakkotiedossa) sektoritasolla laskettuna. Yritysten ja kotitalouksien tuotanto- ja tulo muodostustilit lasketaan itsenäisesti kullekin sektorille joko sektoreiden omista tietolähteistä. Näin saatu sektoreittaisten tuotanto- ja tulo muodostustilien summa poikkeaa toimialoittain laskettujen tuotanto- ja tulo muodostustilien summasta ja siten myös sektoritilien kautta laskettu kansantalouden arvonlisäys ja muut komponentit poikkeavat toimialojen kautta lasketuista.

Sektoritilien summan tulee kuitenkin vastata huoltotasetta. Huoltotaseessa esitettävät kokonaissuureet määräävät yleensä seuraavien taloustoimien sektoreittaiset summat:

- * toimintaylijäämä
- * kiinteän pääoman kuluminen
- * kulutusmenot
- * kiinteän pääoman bruttomuodostus
- * varastojen muutos

Poikkeuksena tästä saattavat sektoreittaiset tiedot toimintaylijäämästä tai investoinneista antaa aihetta korjata myös huoltotaseen tietoja. Näin on erityisesti ensimmäistä versiota eli vuosienakkoa laadittaessa.

Normaalisti toimintaylijäämän, kulumisen ja investointien osalta sektoreiden kesken neuvotellaan, minkä verran kunkin sektorin tietoja on mahdollista muuttaa. Yleensä neuvottelu tapahtuu yritys- ja kotitaloussektoreiden kesken, joskus, erityisesti vuosienakossa, myös muut sektorit voivat tulla kysymykseen.

Kulutusmenoja koskeva tieto siirtyy sellaisenaan kotitalouksien kulutusmenolaskelmasta sekä voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantotileiltä sektoritileille. Julkisen toiminnan kulutusmenot kootaan

tuotantotilin 'muu markkinaton tuotos' –erästä sekä luontoismuotoisista sosiaalietuuksista (suorat ostot markkinatuottajilta). Myös varastojen muutosta koskeva tieto on olemassa sektoreittain.

Seuraavat huoltotaseen erät määräytyvät sektoritilien perusteella:

- * palkat on kotitalouksien ja ulkomaiden palkkatulot yhteensä.
- * työnantajan sosiaalivakuutusmaksut on kaikkien sektoreiden keräämät työnantajan sosiaalivakuutusmaksut yhteensä (käytännössä niitä ei esiinny asuntoyhteisöt-, kotitaloudet- eikä ulkomaat -sektoreilla).
- * tuotannon ja tuonnin verot on julkisyhteisöjen ja ulkomaiden ko. verotulot yhteensä.
- * tukipalkkiot on julkisyhteisöjen ja ulkomaiden maksamat tukipalkkiot yhteensä.

Vertailu rahoitustileihin

Rahoitustileillä itsenäisesti laadittuja sektoreittaisia nettoluotonantoja, joista käytetään nimitystä 'rahoitustaloustoimet, netto', verrataan edellä mainittuihin ns. reaali puolen sektoreittaisiin nettoluotonantoihin. Rahoituspuolen nettoluotonanto voi antaa käyttökelpoista informaatiota myös reaali puolen sektoreittaisista nettoluotonannoista. Käytännössä rahoitustilit laaditaan nykyään eri aikaan kuin reaali puolen tilit. Rahoitustilit laaditaan ensimmäisen kerran tilastovuotta seuraavan vuoden syyskuussa, joten reaali puolen ensimmäisten ennakkotietojen laskennassa helmikuussa ja heinäkuun laskennassa näitä tietoja ei vielä ole käytettävissä.

1.7 Yhteenveto vaadittavan kattavuuden varmistamiseksi menetelmästä

käytetyistä

1.7.1 Tärkeimmät tietolähteet

Tilastokeskuksen tuotantoa koskevat tilastot ovat sangen kattavia. Yritys- ja toimipaikkarekisteri kattaa kaikki liikeyritykset ja yhteisöt, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja yhtiöimättömät yritykset, jotka ovat työnantajia, arvonlisäverovelvollisia tai kuuluvat ennakkoperintärekisteriin. Julkisen hallinnon yksiköt ovat omassa tietokannassaan. Yritysrekisteri ei sisällä maataloita, vaan ne kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön erilliseen rekisteriin.

Myös yritysten rakennetilasto on hyvin kattava. Yritystilastojen tietokanta yhdistää kaikki yritysaineistot rakennetilaston kyselyistä, yritysrekisteristä ja elinkeinoveroaineistosta.

Yritysten rakennetilaston ja yritysrekisterin aineistoja käytetään kansantalouden tilinpidon laadinnassa toimialatasolla toimipaikka- ja yritysaineistojen väliseen vertailuun. Vertailuja tehdään myös muihin käytettävissä oleviin tietolähteisiin. Vaikka yritysten rakennetilasto ja yritys- ja toimipaikkarekisteri ovat korkealuokkaisia tietolähteitä, luokittelueroja ja satunnaisvirheitä saattaa esiintyä. Tietolähteistä ja selvityksistä riippuen toimialakohtaisiin tietoihin lisätään piilotalouden osuus. Toimialakohtaisessa eri tietolähteiden lopullisessa yhteensovittamisessa käytetään hyväksi vuositasen arvon, volyymin, tuottavuuden ja toimialakohtaisten keskiansioiden muutoksia. Tuottavuuden ja keskiansioiden laskemiseen tarvitaan työpanos- ja työllisyystiedot, jotka näin tulevat yhdeksi perustaksi kansantalouden tilinpidon laadintaan.

Julkisen sektorin yksiköjä koskevat tietolähteet ovat kattavia. Kuntien taloustilasto sisältää kaikkien kuntien ja kuntayhteisöjen taloustiedot. Valtionhallinnon tietoaineisto tulee valtion kirjanpitojärjestelmästä. Myös sosiaaliturvarahastoja koskeva tieto on täysin kattavaa.

Viime vuosien aikana on julkisen sektorin yksiköitä siirretty vähitellen yrityksiin, markkinattomista yksiköistä markkinayksiköihin. Siirtymistä on pidetty tarkkaa kirjaa sen varmistamiseksi, että kaikki yksiköt ovat mukana laskelmissa, eikä synny kahdenkertaista laskentaa.

Yritysten rakennetilasto ja julkisen sektorin aineistot antavat tietoja paitsi tuotannosta ja tulo muodostuksesta, myös kiinteän pääoman muodostuksesta ja varastojen muutoksista.

Muita kysyntäerien tietolähteitä ovat ulkomaankauppatilastot, maksutaseaineistot ja kulutustutkimus. Kulutustutkimusta ei tehdä joka vuosi, joten väli vuosina käytetään korvaavia tietolähteitä tai interpolaatiota tutkimusvuosien välillä. Tullihallituksen laatimien ulkomaankauppatilastojen peittävyys arvioidaan hyväksi. Täydellisen kattavuuden saamiseksi tehdään pieniä korjauksia maksutase- ja kansantalouden tilinpidon tarkoituksiin. Ulkomaankaupan palvelujen laskennassa ollaan siirrytty uuteen, yritys kyselyihin perustuvaan tilastointiin entisen pankkien välittämiä ulkomaanmaksuja koskevan tilaston asemasta.

Piilotaloutta on estimoitu erityisselvitysten avulla, työllisyysvertailuin työvoimatutkimuksen ja kansantalouden tilinpidon välillä ja verotarkastusten tietoja hyödyntämällä. Tehtyjen selvitysten perusteella piilotalouden osuus Suomessa ei ole kovin suuri. Laskentamenetelmistä johtuen osa piilotaloudesta on aina otettu mukaan Suomen kansantalouden tilinpitoon (rakentaminen, asumispalvelut). Verotarkastusten käyttö antaa vain suuntaa-antavia tuloksia, sillä tarkastukset eivät ole edustavia otoksia. Laskennan luonteesta johtuen täsmällisen piilotalousosuuden arvioiminen ei ole mahdollista.

1.7.2 Kotitalouksien kulutusmenojen laadinta

Kotitalouksien kulutusmenojen laskennan tietolähteinä käytetään kulutustutkimusta, vähittäiskaupan liikevaihtotietoja eri tietolähteistä, kaupan alan järjestöjen tietoja sekä tuotannon laskennassa syntyneitä tietoja.

Tuotteittaisia myyntitietoja ei kaupan tilastointi toistaiseksi tuota. Vähittäiskaupan toimipaikkojen toimialoittaisia liikevaihtotietoja sen sijaan on käytettävissä Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tuottamina kaikilta tarkimman luokittelutason toimialoilta. Nämä tiedot perustuvat suurelta osin verohallinnon keräämiin tietoihin. Nämä tiedot ovat tavallisesti käytettävissä vasta lopullisia kulutusmenotietoja laskettaessa. Ennakollisia tietoja arvioitaessa käytetään kaupan suhdannetilaston tuottamia karkeamman toimialatason liikevaihdon arvonmuutostietoja.

Kaupan suhdannetilastointia on uudistettu vuoden 1998 alusta. Suoraan yrityksiltä kerättävien tietojen lisäksi tietoja kerätään nyt myös verohallinnon arvonlisäverotusta ja työnantajasuorituksia koskevista maksuvalvonnan aineistoista.

Tuloksena saadaan vähittäiskaupan tilastoista johdettu estimaatti kotitalouksien kulutusmenoille. Lopullisen kansantalouden tilinpidon mukaisen estimaatin määrittämiseksi lukua verrataan muista lähteistä, esimerkiksi kulutustutkimuksesta, johdettuihin vastaaviin kulutusmenoestimaatteihin ja niistä valitaan paras.

Ihannetapauksessa eri aineistoista johdettuja kulutusmenoestimaatteja pitäisi verrata joka vuosi. Tämä ei ole mahdollista, koska kulutustutkimus tehdään tämänhetkisen tiedon mukaan vain joka kolmas vuosi 90-luvun puolivälissä kokeillun jokavuotisen tutkimuksen sijaan.

Kulutustutkimuksesta saatuihin nimikkeittäisiin tietoihin liitetään nimikelinkki vastaaviin kansantalouden tilinpidon kulutusnimikkeisiin. Jos nimike jakautuu useaan tilinpidon nimikkeeseen, annetaan nimikkeille niiden jakauman mukaiset painot. Yhden nimikkeen tapauksessa paino on

=1. Koska kulutustutkimuksen tuotejaottelu on huomattavasti hienojakoisempi kuin kansantalouden tilinpidon, suurin osa tapauksista on jälkimmäisen kaltaisia.

Edellä olevalla tavalla linkittämällä kulutustutkimuksesta saadut tiedot muunnetaan kansantalouden tilinpidon nimikkeistön mukaisiksi (korjaamattomiksi) kulutusmenotiedoiksi. Näin saadun kulutusmenotiedon muokkaamiseksi tilinpidon vastaavaksi estimaatiksi tarvitaan eräitä korjauksia. Niistä ensimmäisenä tehdään lisäys, joka johtuu siitä, että kulutustutkimuksen perusjoukosta puuttuu erilaisissa laitoksissa asuvaa väestöä. Korjauksen tuloksena saadaan ns. väestökorjattu kulutusmeno.

Seuraavaksi korjataan erot, jotka johtuvat kulutustutkimukseen sisältyvästä harhasta ja satunnaisvaihtelusta sekä mahdollisista eroista käsitteissä ja määritelmässä. Harhan suuruuden arvioimiseksi käytetään vertailuja muihin kulutusmenolaskennan perusaineistoihin. Satunnaisvaihtelun vaikutuksen eliminoimiseksi joudutaan käyttämään vertailuja muihin perusaineistoihin todellisuudesta poikkeavien erien havaitsemiseksi ja korjaamiseksi.

Kun vielä ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmenot Suomessa lisätään lukuihin, päästään kulutustutkimuksen tiedoista johdettuun korjattuun kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaiseen kulutusmenoestimaattiin. Saatua kulutusmenoestimaattia verrataan muista tietolähteistä systemaattisesti johdettujen kulutusmenoestimaattien kanssa kansantalouden tilinpidon hyväksyttävän kulutusmenoestimaatin valitsemiseksi. Lopullisia lukuja laskettaessa kulutusmenojen lopullinen taso määräytyy tarjonta- ja käyttötaulukujen tasapainotuksessa.

1.7.3 Kiinteän pääoman bruttomuodostus

Investointien tarjonnasta saadaan tiedot asuinrakennusten ja muiden talonrakennusten osalta.

Talonrakennusten tarjonta saadaan lisäämällä talonrakentamistoimialan perushintaisiin uudisrakentamisen ja peruskorjauksen arvoihin rakennuttajan kustannukset, rakentamisen arvonlisävero sekä kiinteistövälityspalkkiot (ml. arvonlisävero).

Uudisrakentamisen tiedot perustuvat rakennuslupiin ja toteutuneisiin rakennusten hintoihin. Tilastokeskus saa aineiston Väestörekisterikeskuksen tietojärjestelmästä. Tätä aineistoa käytetään arvon ja volyymin laskemiseen. Käytettävissä on tieto rakentamisen toteutuneista markkinahinnoista ja apuna käytetään yksityiskohtaista, erityyppisten talojen rakenteisiin perustuvaa laatuluokittelua kiinteähintaisen volyymin laskemiseksi.

Lupa- ja hintatiedot ovat sangen kattavia ja sisältävät myös omatoimisen rakentamisen. Kaikentyyppinen rakentaminen on luokiteltu, joten myös omatoimiselle rakentamiselle (esim. omakotitalot, kesämökit, maatalouden rakennukset) saadaan perushintainen arvo.

Korjausrakentamisen arvo perustuu perusselvitykseen vuodelta 2000. Muita lähteitä ovat korjausrakentamisen volyyymi-indeksi ja tiedot kotitalouksien kulutuksesta korjausrakentamiseen.

Maa- ja vesirakentamisen tietolähteinä käytetään verotuksen maksuvalvonta-aineistoa (toimialaluokituksen 4-5-numerotasolla), työllisyys-, ansiotaso- ja hintatietoja, yritysten rakennetilaston ennakkotietoja sekä valtion, kuntien ja kuntayhtymien liikekirjanpidon tietoja.

Rakennus- kuten muidenkin investointien kysyntä lasketaan toimialoittain. Rakentamisen tarjontatiedot ovat käytettävissä soveltuvin osin toimialoittaiseen kysynnän laskentaan. Pääosa kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta lasketaan toimialakohtaisia erillistietoja hyväksikäyttäen ja vertaamalla eri lähteitä.

Tärkeä investointien toimialoittaisen kysynnän tietolähde on yritysten rakennetilaston yhdistetty tietokanta, joka sisältää verottajan, yritys- ja toimipaikkarekisterin sekä yritysten rakennetilaston suoran tiedustelun aineistot yhdistettynä yrityksittäin. Toimipaikkatiedon osuus arvioidaan yritys- ja toimipaikkarekisterin perusteella. Tällaista yhdistettyä aineistoa voidaan pitää erittäin kattavana. Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen kannalta harmaa talous ei ole kovin todennäköinen verrattuna esimerkiksi ilmoittamatta jätettyyn liikevaihtoon.

Toimialalaskelmissa on lisäksi lukuisia erillisiä tietolähteitä, kuten teollisuuden erillistiedot. Erillislaskelmat laaditaan lisäksi kuljetusvälineistä autorekisterikeskuksen tietojen perusteella. Samoin tietokoneohjelmistoinvestoinneista laaditaan keskitetty kokonaislaskelma. Aineeton kiinteä pääoma ja maan ym. omistusoikeuden siirtokustannukset lasketaan myös keskitetysti.

Julkisen toiminnan investoinnit perustuvat myös kattaviin tietolähteisiin. Valtion osalta käytetään valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa, kuntien ja kuntayhtymien osalta niiden talustilastoja. Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen lopullinen taso määräytyy tarjonta- ja käyttötauluksen tasapainotuksessa.

1.7.4 Harmaan talouden estimointi

Suomen kansantalouden tilinpidon tilastopohja on laajentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Yritysten rakennetilastossa on enemmän tietoa yrityksistä kuin entisessä yritystilastossa, erityisesti kattavuus on parantunut elinkeinoveroaineiston (EVR) ja yritysten tilinpäätöstiedustelujen yhdistämisen avulla. Tämä ja muiden perustilastojen parannukset kuten yritysrekisterin uudistus (laadun parantaminen vuodesta 1996 eteenpäin) antavat hyvän pohjan BKT – luvuille. Kattavuuden selvittämisessä on tutkimus ”Epävirallinen talous ja Suomen kansantalouden tilinpito” antanut ohjeita ja suuntaa työlle. Myös työllisyysvertailuja ja verotarkastusselvityksiä on tehty.

Suomen kansantalouden tilinpidossa tärkein laskentatapa on tuotoslähestymistapa. Laskelmat tehdään toimialoittain. Tärkeimmät lähdeaineistot ovat kokonaisaineistoja (yritysrekisteri, yritysten rakennetilasto) ja ne kattavat kaikki rekisteröidyt talousyksiköt. Vaikka päälähteet ovat kokonaisaineistoja, eroja lähteiden välillä saattaa olla johtuen satunnaisvirheistä ja muista syistä. Laskettaessa toimialoittaisia lukuja näitä lähteitä verrataan keskenään ja muihin mahdollisiin perustietoihin.

Päälähteiden sisällön ulkopuolelle voi jäädä:

- satunnaisesti osa rekisteröityjen yksikköjen tiedoista (vastaamattomuus ja ei mahdollista estimoida tavanomaisin metodein)
- tilapäiset (pienet) yksiköt ja veronkiertotarkoituksessa rekisteröimättä jätetyt yksiköt.

Nämä ryhmät ovat kohteena arvioitaessa piilotalouden määrää kansantalouden tilinpidossa.

Verotarkastusaineiston käyttö

Erityisiä verotarkastuspalveluita on ollut käytössä pääosin vuodesta 1996 lähtien. Tarkastusten suorittamistavasta johtuen tulosten käyttö ei ole ollut helppoa kansantalouden tilinpidon tarkoituksiin. Verotarkastukset on yleensä tehty yrityksiin, joilla on jo ollut jotakin epäilyttävää verotuksessa.

Tämä merkitsee, että verotarkastusten perusteella voidaan tehdä vain karkea arvio. Verotarkastusaineistoa käytettiin muiden piilotalouden tietolähteiden kanssa. Verotarkastukset sisältävät kolmen tyyppistä tuloa: pimeitä palkkoja, lisäyksiä tuloon ja niin kutsuttua peiteltyä osingonjakoa. Suomen kansantalouden tilinpidon laadinta perustuu pääosin tuotoslähestymistapaan. Tämän lähestymistavan kannalta tärkein kolmesta piilotalouden erästä on salatut tulonlisäykset, koska se lisää kokonaistuloa (ja tuotantoa). Kaksi muuta peiteltyä tuloerää ovat arvonlisäyksen jakoa. Luonnollisesti nämä kaksi erää ovat tärkeitä tulolähestymistavassa.

Kuten yllä on todettu, verotarkastusten epäkohta on, että ne tehdään normaalisti vasta epäillyn veropetoksen perusteella. Vain kahdessa käytettävissä olleessa tapauksessa (taksit, ravintolat) tarkastuskohteet oli valittu edustavasti joltakin alueelta. Vain näissä kahdessa tapauksessa tarkastukset tehtiin ilman tarkkaa ennakkollista syytä. Näiden kahden tapauksen pohjalta ei voi tehdä yleistyksiä ilman lisäoletuksia. Joka tapauksessa, mainittujen kahden toimialan osalta tuloksia on käytetty tilinpidossa.

Muiden toimialojen osalta tulokset eivät ole yhtä selkeitä ja tarkastusaineisto antaa vain arvion piilotalouden ylärajasta. Verotarkastusten tuloksia onkin käytetty yhdessä muiden lähteiden kanssa piilotalouden selvittämiseksi.

1.8 Siirtyminen bruttokansantuotteesta (BKT) bruttokansantuloon (BKTL)

Bruttokansantuotteesta päästään bruttokansantuloon, kun siihen lisätään ulkomailta Suomeen maksetut palkansaajakorvaukset, tuotannon ja tuonnin verot, tukipalkkiot, korot, yritysten jakamat tulot, suorien sijoitusten uudelleen sijoitetut voitot, vakuutuksen ottajien omaisuustulo ja maanvuokrat. Vastaavasti on vähennettävä Suomesta ulkomaille maksetut samat erät.

Suomen ja ulkomaiden väliset taloustoimet ovat kansantalouden tilinpidossa yhtenevät maksutaseen kanssa lukuun ottamatta rakentamiseen liittyviä palveluja.

1.8.1 Palkansaajakorvaukset

Tässä erässä on kirjattu vain palkkoja, ei työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja. Sosiaalivakuutusmaksujen osalta tietojen saatavuutta ja estimointimenetelmiä selvitetään.

Ulkomailta saadut palkat ja palkkiot

Verotuksen maksuunpanotilasto sisältää tiedon ”luonnollisten henkilöiden” eli kotitalouksien saamista palkkatuloista ulkomailta. Tämä luku sisältää vain alle kuusi kuukautta ulkomailta työskennelleiden

saamat palkat, koska niistä pitää maksaa vero Suomeen. Tämän takia lukua korotetaan 50 prosentilla, jolloin sen arvioidaan sisältävän kaikkien alle vuoden pituisten työsuhteiden palkat.

Ulkomaille maksetut palkat ja palkkiot

Luvut perustuvat Tilastokeskuksen asiantuntija-arvioon. Arvio perustuu keskipalkkoihin ja arvioihin Suomessa työskennelleiden ulkomaalaisten lukumääristä.

1.8.2 Tuotannon ja tuonnin verot

Tuotannon ja tuonnin veroja esiintyy vain Suomesta ulkomaille maksettuna eränä. Ne ovat Suomen EU:lle vuodesta 1995 alkaen maksamia arvonlisäveroja (D211) ja tuontitulleja (D212). Erät saadaan valtion tilinpäätöksestä sekä Tullihallituksesta ja maa- ja metsätalousministeriöstä.

Arvonlisäveroksi on merkitty EU:lle vuodesta 1995 lähtien maksetut arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut.

Tuontitullit sisältävät varsinaisten tuontitullien lisäksi maataloustuotteiden tuontimaksut. Niistä saadaan tieto Tullihallituksesta. Tuontitulleihin luetaan myös sokerin varastointi- ja tuotantomaksu, mistä saadaan tieto maa- ja metsätalousministeriöstä. Tuontitullit on tilitetty vuodesta 1995 alkaen EU:lle.

1.8.3 Tukipalkkiot

Tukipalkkioita esiintyy vain ulkomailta Suomeen maksettuna eränä. Ne ovat EU:n Suomelle vuodesta 1995 alkaen maksamia tuotetukipalkkioita (D31) ja muita tuotantotukipalkkioita (D39). Tukea on maksettu mm. maatalouden harjoittajille.

EU:n maksamien tukipalkkioiden tietolähteenä on valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto sekä erityisselvitykset. EU:n maksamat tukipalkkiot kiertävät käytännössä Suomen valtion kautta, mutta kansantalouden tilinpidossa ne käsitellään EU:n maksamina ja valtion maksamiksi kirjataan vain Suomen valtion rahoittamat tukipalkkiot. Valtion tilinpäätösaineistosta saadaan EU:n ja Suomen valtion maksamien tukien yhteismäärä, mistä erotetaan erikseen EU:n rahoittama osuus.

Kun maatalouden tukiin tehdään vielä ajoituskorjaus, saadaan tukien kokonaistaso. Osa tuista on Suomen valtion ja osa EU:n rahoittamia tukia. Tärkeimpiä tukia ovat maatalouden ympäristötuki, maa- ja puutarhatalouden tuki ja satovahinkokorvaukset.

1.8.4 Korot

Tässä kohdassa selostetaan myös osinkojen laskentaa.

Omaisuuksien ja –menojen tietolähteenä olivat vuoteen 1998 saakka Suomen Pankin ylläpitämä ulkomaisten maksujen aineisto sekä Suomen Pankin tekemät suorat yrityskyselyt. Lisäksi käytettiin Suomen Pankin omaa kirjanpitoa sen ulkomaisista pääomankorvauksista ja pääomamenoista. Vuodesta 1999 alkaen omaisuustulot ja –menot perustuvat kahteen jälkimmäiseen tietolähteeseen.

Suomen Pankin tilasto-osaston yrityskyselyt ovat:

suorien sijoitusten kyselyt,
sektorikohtaiset ulkomaisten saamisten ja velkojen kyselyt ml. yritys- ja rahoituslaitoskonsernien sisäiset ulkomaiset saamiset ja velat,
arvopaperikaupan välittäjille suunnattu arvopaperikaupan kysely.

Edellä mainitut Suomen Pankin kyselyt tehdään kuukausittain. Kyselyjen tulokset ovat suoriteperusteisia.

Korkotuloja ulkomailta yritykset saavat muuna kuin omana pääomana tehdyistä suorista sijoituksista eli ulkomaiselle tytäryhtiölle tai ulkomaiselle emoyhtiölle myönnettyistä lainoista, arvopaperisijoituksista sekä muista sijoituksista – lainoista, talletuksista ja kauppaluotoista.

Arvopaperisijoitusten korkotulot ja korkomenot selvitetään kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain tehtävillä yritysten ulkomaisia saamisia ja velkoja koskevilla kyselyillä. Kysely koskee myös ulkomaisten tytäryritysten ja emoyhtiöiden välisiä saamisia ja velkoja.

1.8.5 Yritysten jakamat tulot

Yritysten jakamat tulot ovat osinkoja.

Yritysten ulkomailta saamat osinkotulot ja -menot saadaan suorien sijoitusten vuosikyselyn perusteella ja ne ovat osa oman pääoman tuottoa. Arvopaperisijoituksista saatavat tai maksettavat osingot ulkomailta/ ulkomaille saadaan edellä mainituista ulkomaisista saatavista ja velkoja koskevista kyselyistä.

1.8.6 Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot

Suorien ulkomaisten sijoitusten oman pääoman tuotot kysytään vuosittain yrityksille suunnatun suorien sijoitusten kyselyn yhteydessä. Tämän kyselyn tekee Suomen Pankin tilasto-osasto.

1.8.7 Vakuutuksenottajien omaisuustulo

Vakuutuksenottajien omaisuustulo (tulona) on laskettu vuodesta 1998 alkaen vakuutuskselyn perusteella. Erää ei ole esiintynyt aikaisemmin Suomessa.

1.8.8 Maanvuokrat

Erää ei ole tilastoitu Suomessa erikseen, vaan erä sisältyy korkoihin. Erä lienee vähäinen.

1.9 Siirtyminen bruttokansantuotteesta (BKT) bruttokansantuloon (BKTL) (ESA79:n määritelmä)

Siirryttäessä EKT95:n mukaisesta bruttokansantuotteesta ESA79:n mukaiseen bruttokansantuloon joudutaan arvioimaan ja kirjaamaan komission päätöksen 97/178 mukaiset määritelmäerot. Näitä eroja ja niiden kvantifiointia on selostettu luvussa 9.

Luku 2 Tarkistusmenettelyt ja estimaattien tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu

2.1 Tarkistusmenettelyt

2.1.1 Juoksevan laskennan tarkistusmenettelyt

Jokaisen tilastovuoden kansantalouden tilinpidosta laaditaan useita eri versioita. Versioiden valmistumisaikataulu on esitetty kohdassa 2.2. Jokaista versiota laadittaessa käytetään hyväksi kaikki siihen mennessä käytettävissä oleva tietoaineisto, joten kansantalouden tilinpito tarkentuu vähitellen. Lopulliset luvut valmistuvat kaksi vuotta tilastovuoden päättymisen jälkeen.

Vanhassa, SNA68:aan perustuvassa järjestelmässä lukuihin tehtiin lisäksi niin sanottuja tasotarkistuksia noin viiden vuoden välein. Tasotarkistukset on tehty samassa yhteydessä kuin kiinteähintaisten laskelmien perusvuoden vaihto. SNA68:aan siirryttiin vuonna 1979 (perusvuosi 1975). Sen jälkeen tasotarkistuksia on tehty vuosina 1984 (perusvuosi 1980), 1987 (perusvuosi 1985) ja 1993 (perusvuosi 1990). Tasotarkistuksissa aikasarjoja korjattiin taaksepäin aina vuoteen 1975 asti, vuonna 1984 vuoteen 1960 asti.

Tasotarkistuksissa aikasarjoihin tehtiin kolmenlaisia korjauksia. Ensimmäkin korjattiin havaitut virheet. Toiseksi lukuihin tehtiin niin sanottuja tasokorjauksia, jotka olivat seurausta uuden perusvuoden kiinnityspisteiden asettumisesta uudelle tasolle. Kolmanneksi tehtiin luokitusmuutosten yms. seikkojen vaatimat korjaukset.

Uudessa, EKT95:een perustuvassa järjestelmässä tasotarkistukset saatetaan toteuttaa eri lailla kuin tähän asti. Suunnitelmat tarkentuvat, kun EKT95-uudistus saadaan viedyksi läpi myös kiinteähintaisten tarjonta- ja käyttötaulukoiden osalta.

2.1.2 EKT95-uudistuksen toteutus

Kun Suomen kansantalouden tilinpito uudistettiin EKT95:n mukaiseksi, pohjan uudistustyön ensimmäiselle vaiheelle muodostivat SNA68:n mukaiset luvut vuosilta 1975-1997 (vuoden 1997 luvut olivat ennakkollisia). Näihin lukuihin tehtiin kahdenlaisia muutoksia. Ensimmäkin tehtiin EKT95:n edellyttämät käsitteiden, määritelmien ja luokitusten tarkistukset. Toiseksi tehtiin normaali, edellä mainittu noin viiden vuoden välein tehtävä tasotarkistus, joka koostui uusien tietoaineistojen hyödyntämisestä sekä havaittujen virheiden korjaamisesta. Lisäksi EKT95-uudistuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota harmaan talouden sisällyttämiseen laskelmiin aiempaa kattavammin. Tämä uudistus koko aikasarjan osalta vuodesta 1975 lähtien valmistui vuoden 1999 lopussa.

Edellä mainittujen tarkistusten lisäksi EKT95-uudistus edellytti myös kokonaan uusien aikasarjojen laatimista (esimerkiksi tietokoneohjelmistoinvestoinnit). Kiinteähintaisten aikasarjojen perusvuodeksi vaihdettiin 1995.

Uudistustyössä SNA68:n mukaiset luvut vuosilta 1995-1997 käytiin läpi yksityiskohtaisesti. Myös vuosien 1990-1994 luvut tarkistettiin pääosin yksityiskohtaisella tasolla. Joissakin tapauksissa uudet EKT95:n mukaiset luvut saatiin esimerkiksi ketjuttamalla vuoden 1995 tasomuutos taaksepäin vuosille 1990-1994. Vuosien 1975-1989 EKT95:n mukaiset luvut saatiin pääosin ketjuttamalla vuoden 1990 tasomuutos taaksepäin vuosille 1975-1989. Ketjuttamisen lisäksi vaihtoehtoisena menetelmänä käytettiin joissakin tapauksissa tasoerojen vähittäistä häivyttämistä. Tällöin pidettiin

kiinni jonkin vuoden (esimerkiksi 1975, 1980 tai 1985) vanhasta tasosta ja vuoden 1990 (tai 1995) tasoero uusien ja vanhojen lukujen välillä häivytettiin taaksepäin lineaarisesti.

Uudistustyön toinen vaihe valmistui alkuvuodesta 2003. Tällöin Suomen kansantalouden tilinpidon laadintajärjestelmä uudistettiin tarjonta- ja käyttötaulukoihin perustuvaksi. Lopulliset käypähintaiset luvut perustuvat tuotekohtaisiin tarjonta- ja käyttötaulukoihin alkaen tilastovuodesta 1995. Ennakolliset luvut ja kiinteähintaiset luvut lasketaan toistaiseksi entiseen tapaan, mutta ne on sovitettu yhdenmukaisiksi vuosien 1995 – 2000 käypähintaisten tarjonta- ja käyttötaulukoiden kanssa. Uudistuksen yhteydessä myös uudeksi perusvuodeksi vaihdettiin vuosi 2000 ja tehtiin joukko muita muutoksia.

Jotta aikasarjoihin ei tule katkosta vuosien 1994 ja 1995 välille, jatketaan aikasarjoja taaksepäin vuoteen 1975 asti toukokuussa 2003. Sarjat tullaan pääosin ketjuttamaan, mutta osittain lasketaan myös aitoja lukuja ja osittain vuoden 1995 tasoero häivytetään taaksepäin lineaarisesti.

Uudistustyön kolmannessa vaiheessa selvitetään erityisesti kiinteähintaisten laskelmien eri vaihtoehtoja. Tällöin tutkitaan kiinteähintaisten laskelmien tekemistä tarjonta- ja käyttötaulukoiden pohjalta sekä perusvuoden vaihtamista vuosittain. Uudistustyön on määrä valmistua vuoden 2005 loppuun mennessä.

2.2 Tarkistuksen ja viimeistelyn aikataulu

Ensimmäiset ennakkotiedot vuodesta t valmistuvat vuoden $t+1$ helmikuun lopussa. Tämä ensimmäinen versio on tietosisällöltään suppeampi kuin varsinainen kansantalouden tilinpito. Ensimmäisen version tietosisältö vastaa neljännesvuosittaisen kansantalouden tilinpidon tietosisältöä, mutta sisältää lisäksi myös sektoritilien koko tietosisällön ennakkotiedotkaikkien sektorien osalta.

Vuoteen 2000 asti laadittiin vuoden $t+1$ maaliskuun lopussa väliversio. Tällöin valmistui neljännesvuosittaisen kansantalouden tilinpidon neljäs vuosineljännes edelliseltä vuodelta ja vuositilinpidon tiedot saatettiin vastaamaan vuosineljännesten summaa. Vuodesta 2001 alkaen tästä väliversiosta luovuttiin samalla kun neljättä neljänneistä koskevien tietojen julkistaminen siirrettiin helmikuun loppuun.

Muita neljänneksiä koskeva neljännesvuositilinpito on valmistunut vuodesta 2002 lähtien vajaassa 70 päivässä neljänneksen päättymisestä.

Vuosilinpidon toinen versio valmistuu vuoden $t+1$ heinäkuun alkupuoliskolla. Tällöin laaditaan ensimmäisen kerran kansantalouden tilinpito vuodesta t koko laajuudessaan.

Kolmas versio on valmistunut vuoden $t+1$ joulukuun alkupuoliskolla, neljäs versio vuoden $t+2$ heinäkuussa ja viides, lopullinen versio, vuoden $t+2$ joulukuussa.

Esimerkki vuoden 2000 kansantalouden tilinpidon eri versioiden valmistumisajoista:

Versio	Valmistumiskuukausi
1	Helmikuu 2001
2	Heinäkuu 2001
3	Joulukuu 2001

4 Heinäkuu 2002

5 Joulukuu 2002

Uudistuksen vuoksi vuoden 2000 lopulliset luvut eli viides versio valmistui huhtikuussa 2003 eikä joulukuussa 2002. Laadinta-aikatauluihin ollaan suunnittelemassa muutoksia. Tulevaisuudessakin lopullisten lukujen on määrä valmistua kaksi vuotta tilastovuoden päättymisen jälkeen.

Kun kansantalouden tilinpidon eri versioita laaditaan, käytetään hyväksi kaikki käytettävissä olevat tiedot. Kullakin kerralla vain osa tiedoista muuttuu. Esimerkiksi kaikkien toimialojen tuotanto- ja tulonmuodostustilit laaditaan ensimmäisen kerran heinäkuussa vuonna t+1 (versio 2). Tämän jälkeen voi jonkin toimialan tuotanto- ja tulonmuodostustili muuttua seuraavan kerran esimerkiksi vuoden t+2 heinäkuussa, jolloin käytettävissä ovat lopulliset tiedot. Tämän toimialan tapauksessa versiot 2 ja 3 ovat keskenään identtiset, samoin kuin versiot 4 ja 5.

Kansantalouden tilinpidon laadinta-aikatauluun vaikuttaa lähinnä kaksi seikkaa: käyttäjien tarpeet ja lähdetilastojen valmistuminen.

Kansantalouden tilinpidon tärkein käyttäjä Suomessa on valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriö laatii vuosittain helmikuussa ja elokuussa taloudellisen katsauksen, joka on keskeinen tausta-aineisto muun muassa valtion budjetin valmistelussa. Valtiovarainministeriö tarvitsee katsauksen laadintaa varten mahdollisimman tuoreet tiedot talouden kehityksestä. Myös Suomen Pankki ja taloudelliset tutkimuslaitokset käyttävät kansantalouden tilinpidon uusimpia tietoja talousennusteidensa pohjana.

Tärkeimmät lähdetilastot ovat valmistuneet eri vuosina hieman eri aikoina. Yleisenä suuntauksena on ollut tilastojen valmistumisen nopeutuminen. Seuraava kuvaus tärkeimpien lähdetilastojen valmistumisesta kertoo lähinnä vuosia 1998 ja 1999 koskevien tilastojen valmistumisesta.

Ensimmäistä versiota laadittaessa (helmikuussa vuonna t+1) käytettävissä ovat lopulliset hintaindeksit ja työvoimatilastot edelliseltä vuodelta. Lisäksi ennakkollisina tilastoina ovat käytettävissä ansiotasoindeksi, useimpien maataloustuotteiden tuotantotilastot, markkinapuun hakkuutilasto ja puun hintatilasto, teollisuuden volyyymi-indeksi, talonrakentamisen uudisrakentamisen volyyymi-indeksi, kaupan myyntitilasto, kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviot (vuodesta 1999 alkaen), ulkomaankauppatilasto ja maksutase. Joistakin lähdetilastoista ovat käytettävissä tiedot osasta vuotta, esimerkiksi tiedot 9, 10 tai 11 kuukaudelta. Tällainen tilasto on esimerkiksi valtion kirjanpitoaineisto sekä arvonlisäverotuksen ja työnantajasuoritusten maksuvalvonta-aineisto.

Toista versiota laadittaessa (kesä-heinäkuussa vuonna t+1) edellä mainituista tilastoista ovat lopullisiksi tulleet useimmat maatalouden tuotantotilastot, markkinapuun hakkuutilasto ja puun hintatilasto, talonrakentamisen uudisrakentamisen volyyymi-indeksi, kaupan myyntitilasto, valtion tilinpäätös, ulkomaankauppatilasto sekä arvonlisäverotuksen ja työnantajasuoritusten maksuvalvonta-aineisto. Uusi tietoaineisto on esimerkiksi vuokratilasto. Lisäksi käytettävissä ovat ennakkotiedot teollisuuden ja joidenkin muiden toimialojen rakennetilastoista, pankkitilastosta sekä kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoista.

Kolmatta versiota laadittaessa (marras-joulukuussa vuonna t+1) uusina tietoaineistoina ovat käytettävissä muun muassa verotusaineisto ja vakuutusyhtiötilasto. Lopullisina tilastoina käytettävissä ovat ansiotasoindeksi, pankkitilasto sekä kuntien ja kuntayhtymien taloustilastot.

Neljättä versiota laadittaessa (touko-heinäkuussa vuonna t+2) käytettävissä ovat lopullisina tilastoina yritys- ja toimipaikkarekisteri, eri toimialojen rakennetilastot, teollisuuden tuotetilasto, kulutustutkimus (joka kolmas vuosi), tapaturmavakuutusmaksuaineisto, yritysten työeläkemaksutilasto, maatilatalouden yritys- ja tulotilasto ja maksutase.

Viidettä versiota laadittaessa (marras-joulukuussa vuonna t+2) ei käytettävissä ole enää uusia lähdetilastoja tai aineistoja, ellei jonkin lähdetilaston ilmestyminen ole poikkeuksellisesti viivästynyt. Tässä vaiheessa laaditaan tuotekohtaiset tarjonta- ja käyttötaulukot, jotka muodostavat lopullisen kansantalouden tilinpidon.

Aikatauluihin ja tarkistuskäytäntöihin saattaa tulla muutoksia, kun tarjonta- ja käyttötaulukoiden pohjalle perustuva lopullisten lukujen laadinta vakiintuu.

Luku 3 Tuotoslähestymistapa

3.0 BKT tuotoslähestymistavan mukaan

Oheisesta taulukosta käy ilmi Suomen bruttokansantuotteen taso ja jakautuminen toimialoittain vuonna 1998.

Maatalouden osuus tuotannosta on Suomessakin vähentynyt selvästi. Kalastuksen ja mineraalien kaivu on aina ollut hyvin vähäistä. Sen sijaan metsätalous ja siihen liittyvä puu- ja paperiteollisuus on perinteisesti ollut Suomen talouden ”selkäranka”. Myös metalliteollisuus on Suomessa laajaa. 1990-luvulla erityisesti sähköteknisen teollisuuden tuotanto on lisääntynyt tuntuvasti. Muuta merkittävää teollisuutta Suomessa ovat tänäkin päivänä elintarvike- ja kemian teollisuus. Rakentamisessa on esiintynyt selvää suhdannevaihtelua. Jakelutoimialat kauppa ja liikenne edustavat huomattavaa osaa tuotannosta. Koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut ovat Suomessa lähes kokonaan julkista toimintaa.

Taulukko 3: Suomen bruttokansantuotteen taso ja jakautuminen toimialoittain vuonna 2000.

	Milj.€	%
<i>Arvonlisäys brutto, perushintaan, miljoonaa euroa</i>		
A Maa-, metsä- ja riistatalous	4 193	3,7
010, 014 Maatalous ja siihen liittyvät palvelut	1 675	1,5
02 Metsätalous ja siihen liittyvät palvelut	2 456	2,2
015 Metsästys ja riistanhoito	62	0,1
B Kalatalous	83	0,1
C, D, E Koko teollisuus	32 401	28,6
C Mineraalien kaivu	266	0,2
D Teollisuus	30 143	26,6
DA Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus	1 779	1,6
DB, DC Tekstiilien, vaatteiden, nahan ja nahkatuotteiden valmistus	554	0,5
DD Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	1 352	1,2
DE Massan, paperin, paperituotteen valmistus, kustannustoiminta	7 035	6,2
21 Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus	5 390	4,8
22 Kustantaminen ja painaminen	1 645	1,5
DF Öljytuotteiden, koksen ja ydinpoltoaineen valmistus	397	0,4
DG Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	1 541	1,4
DH Kumi- ja muovituotteiden valmistus	983	0,9
DI Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	925	0,8
DJ Metallien jalostus ja metallituotteiden valmistus	3 123	2,8
27 Metallien jalostus	1 307	1,2
28 Metallituotteiden valmistus	1 816	1,6
DK Koneiden ja laitteiden valmistus	3 192	2,8
DL Sähköteknisten tuotteiden ja optisten laitteiden valmistus	7 708	6,8
DM Kulkuneuvojen valmistus	874	0,8
DN Muu valmistus ja kierrätys	680	0,6
E Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1 992	1,8
F Rakentaminen	6 632	5,9
4501, 4509 Talonrakentaminen ja rakennuspalvelutoiminta	5 230	4,6
4502 Maa- ja vesirakentaminen	1 402	1,2
G Kauppa; moottoriajoneuvojen ja kotitalouksien korjaus	11 425	10,1
50 Moottoriajoneuvojen kauppa, korjaus ja huolto; huoltamot	1 692	1,5
51 Tukkukauppa ja agentuuritoiminta	6 239	5,5
52 Vähittäiskauppa; kotitalouksineiden korjaus	3 494	3,1
H Majoitus- ja ravitsemistoiminta	1 607	1,4
I Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	12 096	10,7
IA Kuljetus ja varastointi	8 373	7,4

60 Maaliikenne	4 234	3,7
61 Vesiliikenne	746	0,7
62 Ilmaliikenne	677	0,6
63 Liikennettä palveleva toiminta	2 716	2,4
641 Posti- ja kuriiritoiminta	984	0,9
642 Teleliikenne	2 739	2,4
J Rahoitus- ja vakuustointo	4 472	4,0
65 Rahoitustoiminta	3 506	3,1
66 Vakuutustoiminta	517	0,5
67 Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	449	0,4
K Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut	19 242	17,0
KA Kiinteistöalan palvelut	11 934	10,5
7021 Asuntojen omistus ja vuokraus	9 689	8,6
701, 7022, 703 Muu kiinteistötoiminta	2 245	2,0
KB Liike-elämää palveleva toiminta	7 308	6,5
siitä 72 Tietojenkäsittelypalvelu	1 820	1,6
L Hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	5 562	4,9
M Koulutus	5 505	4,9
N Terveystoiminta ja sosiaalipalvelut	9 015	8,0
851, 852 Terveystoiminta ja eläinlääkintäpalvelut	5 320	4,7
853 Sosiaalipalvelut	3 695	3,3
O Muut yhteiskunnall. ja henk.koht. palvelut	3 976	3,5
P Kotitalouspalvelut	143	0,1
991 Väiilliset rahoituspalvelut (jakamaton FISIM)	-3 167	-2,8
TUOTANTO YHTEENSÄ	113 185	100,0
siitä alkutuotanto (A + B)	4 276	3,8
jalostus (C + D + E + F)	39 033	34,5
julkisyhteisöjen palvelut (I + K + L + M + N + O)	20 018	17,7
yksityiset palvelut (G + H + I + J + K + M + N + O + P + 991)	49 858	44,1

3.1 Viitekehys

Tuotoslähestymistapa on Suomen kansantalouden tilinpidossa hallitseva laskettaessa bruttokansantuotetta. Kuten luvusta 6 käy ilmi, myös menolähestymistapa otetaan huomioon, kun tilejä tasapainotetaan.

Bruttoarvonlisäys perushintaan on toimialoittaisten bruttoarvonlisäysten summa. Kun perushintaiseen bruttoarvonlisäykseen lisätään tuoteverot ja vähennetään tuotetukipalkkiot, saadaan markkinahintainen bruttoarvonlisäys eli bruttokansantuote. Lopulliset tasot perustuvat tarjonta- ja kysyntätaulukoihin.

Tilastoyksikkö

Suomen kansantalouden tilinpidon tuotoslähestymistavan tilastoyksiköt ovat tuote, toimipaikka, tuottaja, ja institutionaalinen yksikkö. Toimipaikka on yhden yrityksen tai yritystyyppisen yksikön omistama, yhdessä paikassa sijaitseva ja pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö. Toimipaikka on yhtä kuin EKT95:n määrittelemä paikallinen toimialayksikkö.

Luokitukset

Tuoteluokitus

Lopullisten lukujen perustana on tuoteluokitus, jossa on 952 tuotetta. Luokitus perustuu CPA luokitukseen. Tuoteluokitus on selostettu luvussa 6 ja varsinainen luokitus on liitteenä 1.

Toimialaluokitus

Suomen kansantalouden tilinpidossa on kaikkiaan 184toimialaa (ml. välilliset rahoituspalvelut) tarkimmalla laskentatasolla (katso kohta 10.1. Ennakollisissa laskelmissa toimialoja on noin 100.

Toimialoittain laaditaan tuotanto- ja tulonmuodostustilit.

Tuottajatyypiluokitus

Toimialaluokituksen rinnalla käytössä on myös toimipaikkaan perustuva tuottajatyypiluokitus. Päätuottajatyyppejä on kolme: markkinatuottajat, muut markkinattomat tuottajat ja omaan loppukäyttöön tuottajat.

Sektoriluokitus

Tuote, toimiala- ja tuottajatyypiluokituksen lisäksi Suomen kansantalouden tilinpidossa on käytössä institutionaalinen sektoriluokitus. Sektoriluokituksen mukaan laaditaan, paitsi tuotanto- ja tulonmuodostustilit, myös tulonjako- ja tulonkäyttötili sekä varallisuuden muodostustileistä pääomatili ja rahoitustili.

Suomessa käytössä oleva sektoriluokitus on esitetty kohdassa 10.1.

Tuotanto- ja tulonmuodostustilit käyvin hinnoin laaditaan siis kolmella luokituksella: toimialan, tuottajatyypin ja institutionaalisen sektorin mukaan luokiteltuina.

Toimialoittaisessa tarkastelussa tuotanto- ja tulonmuodostustilit esitetään yrityksille ja kotitalouksille yhdessä. Sen sijaan yritysten ja kotitalouksien sektoritilit laaditaan kummallekin erikseen. Tuottajatyyppejä ei julkaisutasolla eritellä.

Bruttoarvonlisäys saadaan markkinatuottajien ja omaan loppukäyttöön tuottajien osalta tuotoksen ja välituotekäytön erotuksena. Muiden markkinattomien tuottajien bruttoarvonlisäys on palkansaajakorvausten ja kiinteän pääoman kulumisen summa. Tällöin tuotos saadaan lisäämällä bruttoarvonlisäykseen välituotekäyttö.

Tärkeimmät tietolähteet

Tuotoslähestymistavan tärkeimmät tietolähteet yritysten osalta ovat rakennetilasto ja yritys- ja toimipaikkarekisteri, joita käytetään useiden toimialojen laskelmissa. Lisäksi käytössä on paljon toimialakohtaisia tietolähteitä. Julkisyhteisöjen tärkeimmät tietolähteet ovat valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto sekä kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto.

3.2 Arvottaminen

Suomen kansantalouden tilinpito on laadittu kesästä 2002 alkaen euroissa. Laskentatarkkuus on miljoona euroa, mutta lähdeaineistojen tarkkuus on yleensä euro tai tuhat euroa. Tässä menetelmäkuvauksessa on käytetty vanhempien vuosien osalta vielä markkatietoja. Yksi euro on 5,94573 markkaa.

Talustoimet arvotetaan pääsääntöisesti niiden markkinahinnan mukaan eli sen arvon mukaan, millä virrat ja varannot tosiasiallisesti vaihdetaan tai voitaisiin vaihtaa rahaan. Mikäli vaihtoarvoja ei ole suoraan saatavissa, käytetään vastaavien tavaroiden, palveluiden tai varojen markkinahintoja. Esimerkiksi omistusasuntojen tuotos arvotetaan vastaavien vuokra-asuntojen vuokratason mukaan. Kun vastaavien tuotteiden hintoja ei ole saatavilla, esimerkiksi julkisen toiminnan tuottamien markkinattomien palvelujen osalta, käytetään arvottamisessa tuotantokustannuksia.

Tuotteiden käyttö arvotetaan ostajan hintaan. Esimerkiksi välituotekäyttö sisältää siten kuljetuskustannukset, kaupan lisät sekä tuoteverot (ml. arvonlisävero sikäli kuin se ei ole

vähennyskelpoinen). Tuotos puolestaan arvotetaan perushintaan eli se sisältää tuotetukipalkkiot, mutta ei tuoteveroja eikä kuljetuskustannuksia tai kaupan lisiä.

Taloustoimet kirjataan pääsääntöisesti suoriteperusteisina. Mikäli näin ei ole tehty, siitä mainitaan erikseen.

Suomen kansantalouden tilinpito laaditaan suurimmalta osaltaan myös kiinteisiin hintoihin, tällä hetkellä vuoden 2000 hintoihin. Tässä kuvauksessa käsitellään kansantalouden tilinpidon laadintaa käyvin hinnoin, ei kiintein hinnoin. Kiinteähintaisiin laskelmiin viitataan vain silloin, kun ne ovat tarpeen käypähintaisten laskelmien teossa.

3.3 Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista käsitteistä kansantalouden tilinpi käsitteisiin

Kansantalouden tilinpidon ja yrityksen tuloslaskelman käsitteiden likimääräinen vastaavuus on esitetty seuraavassa kaaviossa:

<i>Kansantalouden tilinpito</i>	<i>Tuloslaskelma</i>
	MYYNTITUOTOT
	- Välilliset verot
TUOTOS perushintaan	= LIIKEVAIHTO
	(ml. varaston muutos, valmistus omaan käyttöön ja liiketoiminnan muut tuotot, pl. käyttöomaisuuden luovutusvoitot)
- Väliuotekäyttö ostajan hintaan	- Materiaalit ja palvelut ja liiketoiminnan muut kulut
= BRUTTOARVONLISÄYS perushintaan (bkt)	
- Palkat	- Palkat ja palkkiot
- Sosiaalivakuutusmaksut	- Henkilösivukulut (pl. suorat eläkkeet ja väliuotekäyttöön kuuluvat erät)
= BRUTTOTOIMINTAYLIJÄÄMÄ	(= KÄYTTÖKATE)
- Kiinteän pääoman kuluminen	- Poistot ja arvonalentumiset
= TOIMINTAYLIJÄÄMÄ	= LIIKEVOITTO/TAPPIO
+ Omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot	+ Rahoitustuotot (korot, osingot yms.)
- Omaisuusmenot ja maksetut tulonsiirrot	- rahoituskulut, välittömät verot ja maksetut osingot
= KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO	= TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO

(ennen satunnaisia eriä ja tilinpäätössiirtoja, mutta vähennettynä maksetut osingot ja välittömät verot)

Yllä oleva kaavio näyttää vain käsitteiden likimääräisen vastaavuuden.

Markkinatuottajien osalta monien toimialojen tuotoksen ja/tai välituotekäytön laskennassa keskeisin tietolähde on kyseisen toimialan rakennetilasto. Rakennetilastossa on yhdistetty yritys- ja toimipaikkarekisterin, elinkeinoverorekisterin ja suoran kyselyn tiedot. Tilaston käsitteet perustuvat yritysten tuloslaskelmien käsitteisiin.

Tuotoksen laskennassa rakennetilastojen mukaiseen liikevaihtoon lisätään valmistevarastojen muutos, tuotanto omaan loppukäyttöön ja liiketoiminnan muut tuotot. Liiketoiminnan muissa tuotoissa erotellaan käyttöomaisuuden myynneistä saadut voitot muista pysyvämpiluonteisista tuotoista kuten vuokratuotoista. Käyttöomaisuuden myyntivoittoja ei lasketa mukaan tuotokseen.

Välituotekäyttöön lasketaan mukaan rakennetilastosta ostot tilikauden aikana (pl. ostot varastoon), ulkopuolisten palvelujen ostot, käyttöleasing-vuokrat, muut vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Henkilöstösvukuluihin mahdollisesti sisältyvät koulutus- ja virkistyskulut siirretään välituotekäyttöön vertaamalla eri tietolähteitä keskenään.

Muiden keskeisten tietolähteiden käyttöä on selostettu ao. kohdissa erikseen, esimerkiksi kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen käyttö kuntayhteisöjen laskelmien yhteydessä.

Suomen lähdetilastoaineisto perustuu hyvin laajalti totaaliaineistoihin, jotka kerätään kirjanpitolaitosten mukaisina. Myös erilliselvitysten pohjana ovat yritysten kirjanpitoaineistot. Suomen Kirjanpitolautakunta (The Finnish Accounting Standards Board) antaa ohjeita laintulkinnasta ja on määrittänyt maksimiarvon välituotekäyttöön kirjattavalle kestäväälle tavaralle. Tämä arvo on ajan kuluessa kohonnut, mutta ei ole sama kuin ESA-pohjaiset (ECU-)arvot. Kun on kyseessä maksimieuromäärä, voidaan toteutuneita keskimääräisiä arvoja vain estimoida.

3.4 Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö

Suomen kansantalouden tilinpidossa tuotoksen ja välituotekäytön laskenta perustuu pääasiassa suorien estimointimenetelmien käyttöön. Suoria estimointimenetelmiä ovat rakennetilaston, yritysrekisterin, valtion tilinpäätöksen, kuntien taloustilaston, pankkitilaston, vakuutusyhtiötilaston ja muiden kokonaistilastojen käyttö. Epäsuora estimointimenetelmä on esimerkiksi hinta kerta määrä – tyyppinen menetelmä. Oheisessa taulukossa on esitetty eri toimialoilla käytetty pääasiallinen estimointimenetelmä tai tietolähde.

Taulukko 4: Tuotoksen ja välituotekäytön laskennan pääasiallinen menetelmä tai tietolähde eri toimialoilla.

Toimiala/sektori:	Tuotos:	Välituotekäyttö:
A 01 Maatalous ym.	hinta x määrä eri lähteistä	hinta x määrä eri lähteistä
A 02 Metsätalous	hinta x määrä eri lähteistä	hinta x määrä eri lähteistä
B Kalatalous	rakennetilasto, hinta x määrä eri lähteistä	rakennetilasto
CDE Teollisuus	rakennetilasto	rakennetilasto

F 4501 Talonrakentaminen	hinta x määrä eri lähteistä	rakennetilasto
F 4502 Maa- ja vesirakentaminen	rakennetilasto, valtion tilinpäätös, kuntien taloustilasto	rakennetilasto, valtion tilinpäätös, kuntien taloustilasto
F 4509 Rakennuspalvelutoiminta	yritysrekisteri	rakennetilasto
G Kauppa	yritysrekisteri ja rakennetilasto	rakennetilasto
H Majoitus- ja ravitsemistoiminta	yritysrekisteri ja rakennetilasto	rakennetilasto
I Liikenne	yritysrekisteri ja rakennetilasto	rakennetilasto
J 65 Rahoitustoiminta	pankkitalasto	pankkitalasto
J 66 Vakuutustoiminta	vakuutusyhtiötilasto	vakuutusyhtiötilasto
J 67 Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	näyte yritysten tuloslaskelmista	näyte yritysten tuloslaskelmista
K 701 Kiinteistöjen rakennuttaminen	toimialan 4501 tuotos ja yritysrekisteri	rakennetilasto
K 7021 Asuntojen omistus ja vuokraus	hinta x määrä eri lähteistä	hinta x määrä eri lähteistä
K 7022 Muiden kiinteistöjen vuokraus	yritysrekisteri, rakennetilasto	rakennetilasto
K 7031 Kiinteistöjen välitys	yritysrekisteri, rakennetilasto	rakennetilasto
K 7032 Isännöinti ja kiinteistönhoito	yritysrekisteri ja hinta x määrä eri lähteistä	rakennetilasto
KB Liike-elämän palvelut	yritysrekisteri	rakennetilasto
M Koulutus	yritysrekisteri, kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto	rakennetilasto, kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto
N Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut	yritysrekisteri ja rakennetilasto	rakennetilasto
O Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	yritysrekisteri ja rakennetilasto	rakennetilasto
Julkishallinto, vty:	palkansaajakorvaukset:	välituotekäyttö:

Valtionhallinto	valtion tilinpäätös	valtion tilinpäätös
Paikallishallinto	kuntien ja kuntayhtymien taloustilastot	kuntien ja kuntayhtymien taloustilastot
Sosiaaliturvarahastot	vakuutusyhtiötilasto ja tilinpäätökset	vakuutusyhtiötilasto ja tilinpäätökset
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	yrittäjärekisteri	näyte tilinpäätöksistä

3.5 Kiinnityspisteiden ja ekstrapolaatioiden käyttö

Suomen kansantalouden tilinpidon laadinta perustuu pääasiassa joka vuosi laadittavien lähdetilastojen käyttöön. Kiinnityspistettä ja ekstrapolaatiota käytetään tuotoksen laskemisessa seuraavissa tapauksissa:

Kalatalouden toimialalla (B) vapaa-ajan kalastuksen saalismäärätiedot perustuvat kyselytutkimukseen, joka toimitetaan joka toinen vuosi. Välivuosina käytetään edellisvuoden määriä. Vapaa-ajan kalastuksen arvo on Suomessa vähentynyt selvästi 1990-luvulla ja on noin 50 miljoonaa euroa vuodessa.

Vapaa-ajan asuntojen todelliset ja laskennalliset vuokrat perustuvat todellisiin asumiskustannuksiin, jotka lasketaan kulutustutkimuksen tietojen avulla. Kulutustutkimus on tehty viimeksi vuosilta 1990, 1994 – 1996, 1998 ja 2001.

3.6 Kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet

Suomen kansantalouden tilinpidon tärkein laadintamenetelmä on tuotoslähestymistapa. Kattavuuden varmistaminen perustuu sekä toimialatason tarkasteluun että tuotteittaiseen tasapainotukseen tarjonta- ja käyttötauluissa.

Käytännössä tärkein kattavuuden varmistustoimenpide on eri lähdeaineistojen tietojen vertailu. Tuotantoa koskevia laajoja perusaineistoja ovat yritys- ja toimipaikkarekisteri, joka kattaa kaikki liikeyritykset ja yhteisöt sekä elinkeinonharjoittajat, ei kuitenkaan maatiloja. Toinen kattava kansantuotteen laskemisessa käytetty aineisto on yritysten rakennetilasto. Yritystilastojen tietokanta yhdistää kaikki yritysaineistot rakennetilaston kyselystä, yritysrekisteristä ja elinkeinoveroaineistosta.

Käytännössä näiden lähteiden lisäksi käytetään muita tilastolähteitä toimialakohtaisesti. Erillistietoja saadaan työllisyydestä, ansiotasosta ja vertailuja tehdään näiden avulla tarkkailemalla laskelmien ansiotasonmuutoksia, tuottavuuden muutoksia ja keskiansioiden tasoa ja muutosta.

Vaikka perustietolähteet ovat korkealuokkaisia, saattaa luokittelu- ja satunnaisvirheitä esiintyä. Tietolähteistä ja selvityksistä riippuen tietoihin lisätään piilotalouden osuus. Piilotalouden arvioinnissa on käytetty hyväksi tehtyjä erilliselvityksiä ja verotarkastusaineistojen tietoja. Korjauksia tehdään muun muassa rakentamisen, kaupan, liikenteen ja hotelli- ja ravintolatoiminnan lukuihin.

3.7 Maatalous, riistatalous ja metsätalous (A)

3.7.1 Maatalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut (01)

Maatalous -toimiala sisältää pääluokasta A Maatalous, riistatalous ja metsätalous kolminumerotason luokat 011 Kasvinviljely; puutarhatalous, 012 Kotieläintalous, 013 Yhdistetty kasvinviljely ja kotieläintalous, 014 Maanviljelyä ja eläintenhoitoa palveleva toiminta lukuun ottamatta eläinlääkintää sekä 015 metsästyks, ansapyynti ja riistanhoito sekä niitä palveleva toiminta.

3.7.1.1 Tietolähteet

Tuotantomääriä koskevat tiedot kerätään yhtäältä maataloustuotteita vastaanottavilta jalostuksen (meijerit, teurastamot) tai kaupan yrityksiltä, ja toisaalta maatalouden paikallisilta toimialayksiköiltä, maataloilta. Kasvinviljelyä ja puutarhataloutta koskevat satotiedot, munantuotantoa sekä tuottajan oman loppukulutuksen meneviä tuotoseriä koskevat tiedot kerätään tuottajayksiköiltä. Lisäksi vain omaan loppukulutukseen tuottavien pienten yksiköiden tuotostiedot kerätään tuottajilta (kulutustutkimukset).

Tuotosta koskevat tilinpitotiedot niin hintojen kuin tuotantomäärien osalta kerää valtaosalta maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE (Information Centre of the Ministry of Agriculture and Forestry), joka on maatalouden tilastotuotannosta pääosin vastaava tilastoviranomainen. Myös tuotetukipalkkioiden (CAP –tuot) kohdentamisessa tuotteisiin käytetään tietopalvelukeskuksen tietoja. Tietolähteet ovat osittain kokonaistilastoja, osittain otantaan perustuvia. Eräät valtion tutkimuslaitokset tuottavat myös tutkimustoimintansa ohella tilastotietoja, joita maatalouden tilinpitolaskelmissa käytetään hyväksi. Näistä voidaan mainita valtion maatalouskemian laitos (The State Institute of Agricultural Chemistry) rehujen käytön (valmistuksen) osalta, valtion maatalousteknologian tutkimuslaitos (The State Research Institute of Engineering in Agriculture and Forestry) maatalouskoneiden ja -laitteiden myyntitilaston laatijana, maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos (Agricultural Economics Research Institute) kansallisen maatalouden tietoverkkojärjestelmän (Farm Accountancy Data Network, FADN) ylläpitäjänä, sekä Kasvistieto kausituotteiden hintatietojen kerääjänä.

Väliuotekäytöstä tiedot vain maataloustuotannolle ominaisista panoksista kerätään tuotteiden valmistajilta. Tällaisia panoksia ovat rehuseokset. Muiden maatalouden tuotantotoiminnassaan käyttämien tavaroiden ja palvelusten osalta tietolähteinä käytetään maatilatalouden yritys- ja tulotilastoa sekä yritysten tilinpäätöstilastoa, jotka molemmat laatii Tilastokeskus.

Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto on yksinkertaiseen ositettuun satunnaisotantaan perustuva tilasto, joka laaditaan maatilatalouden harjoittajien veroilmoitustietojen ja niitä täydentävän tilastolomakkeen pohjalta. Kehikkoperusjoukko muodostuu noin 90 000 maatilasta, joista poimitaan noin 10 500 maatilalan otos. Tärkeimpinä osituskriteereinä käytetään maatilalan viljelyksessä olevan pellon pinta-alaa ja maatilalan tuotantosuuntaa. Otos kiintiöidään Neyman -kiintiöinnin mukaan. Kiintiöintimuuttujana on maatilalan tulos maataloudesta. Useimpien tutkimuksen kohteena olevien muuttujien, joita käytetään kansantalouden tilinpidossa, kokonaissummien suhteellinen keskivirhe on vain yhden prosenttiyksikön suuruusluokkaa.

Eräitä maatalouden toimintoja – turkiseläinten, porojen ja mehiläisten hoito - on erotettu omiksi laskentakokonaisuuksiksi, ja näitä koskevat lähdetiedot ovat toimialajärjestöjen keräämiä. Metsämarjojen ja -sienien keräilyä koskevat tilastotiedot kerää Elintarviketieto - Food Facts Oy. Elintarviketieto on yksityinen markkinatutkimustoimintaa harjoittava laitos. Maatalouspalvelujen osalta tilinpito perustuu maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen laatimiin tilastoihin karjantarkkailusta, keinosiemennyksen osalta keinosiemennystä harjoittavien yhdistysten keskusliiton keräämiin tietoihin sekä maatalouden neuvontatyön osalta alan keskusliiton keräämiin tietoihin toiminnan taloudesta.

Koska maataloutta koskevat tilinpitolaskelmat laaditaan tuote- tai tuoteryhmätietojen pohjalta, myös muita kuin tässä mainittuja tietolähteitä käytetään. Ne esitellään laskentamenetelmien kuvauksen yhteydessä.

Tilastokeskus

- Työvoimatutkimus
- Yritysten rakennetilaston kyselykanta
- Yritys- ja toimipaikkarekisteri

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL)

- Maa-, metsä- ja kalatalous; Riistasaaalis

Metsästäjien keskusjärjestö (MKJ)

- tuloslaskelma ja tase
- riistanhoitopiirien ja -yhdistysten koottu tuloslaskelma ja tase

3.7.1.2 Tuotos

Maatalouden tuotoksen arvo lasketaan tuotteittain tai tuoteryhmittäin. Yleensä tuotoksen arvo lasketaan kaavalla $\text{arvo} = \text{määrä} \times \text{hinta}$. Tuotos arvotetaan perushintaan. Tällöin sen arvoon sisältyvät tuotetukipalkkiot, ja tuotannon arvosta vähennetään tuoteverot. Milloin hyödykkeen tuotantoa tuetaan tukipalkkioin, lisätään maksetut tuotetukipalkkiot tuotteen arvoon. Tilinpitoa varten toimitettu hinta voi myös sisältää maksetun tuotetuen.

Metsästys sisältää kokonaisuudessaan riistasaaliin arvon ja riistatalouden edistämisenorganisaatioiden toiminnan. Riistasaaalis luokitellaan kotitaloussektorin markkinattomien tuottajien tuotokseksi omaan loppukäyttöön, josta kuitenkin erotetaan markkinatuotokseksi myydyn riistanlihan arvo.

Riistatalouden edistämisenorganisaatioiden koko toiminta luokitellaan markkinatuottajiin ja tuotos kokonaisuudessaan markkinatuotokseksi. Sektoriluokitusta edistämisenorganisaatioille ei ole annettu, vaan käytössä on yhdistetty kotitaloudet ja yritykset -luokka.

Kotieläintalous:

Eläintuotanto

Eläintuotos lasketaan teurastamotilaston perusteella. Teurastamotilasto perustuu kaikille teurastamoille kuukausittain postitettavaan tiedusteluun. Tilasto kuvaa lihantuotantoa ja lihan tuottajahintoja eläinlajeittain. Tuottajahinta sisältää myös teurastamojen tilinpäätöksen jälkeen maksamat niin sanotut jälkitilit. Kotiteurastuksista eli suoraan tuottajan loppukulutukseen menevästä tuotoksesta saadaan tiedot TIKE:n kesäkuun ja joulukuun otantatiedusteluista. Koska jälkitilit eivät sisälly kotiteurastusten tuottajahintaan, on tuotoksen arvo asetelmassa pienempi kuin mitä laskutoimituksin saataisiin. Teurastamotilastojen kautta kirjautuvan tuotannon osuus on jokaisen eläinlajin kohdalla yli 99 prosenttia.

Tuotos arvotetaan perushintaan lisäämällä tuottajahintaiseen arvoon eläinlajikohtaiset tuotetuet, sekä yhteisen maatalouspolitiikan mukaiset että kotimaiset tuet.

Paliskuntain Yhdistys (Association of Reindeer Herding Cooperatives), jonka paliskunnat muodostavat lain määräyksestä, pitää tilastoa paliskuntien poromääristä ja taloudesta poronhoitovuosittain (reindeer herding year). Paliskuntain Yhdistys pitää myös tilastoa eloporojen (Counted reindeer left alive) sekä teurastettujen porojen määrästä, poronlihan tuotannosta ja tuottajahinnasta.

Tuotokseen lasketaan lisäksi omaan käyttöön tapahtuva kiinteän pääoman bruttomuodostus eläimiin. Kiinteän pääoman bruttomuodostus eläimiin on laskettu vain nautaeläimille ja sioille. Lampaista ei pidetä Suomessa villantuotantoa varten, vaan villa on lampaankasvatuksen sivutuote. Hevosia pidetään Suomessa lähinnä ravi- ja ratsastustoimintaa varten, joten kiinteän pääoman bruttomuodostus hevosiin lasketaan vain pääluokan O ”Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut” -toimialoilla 926 ja 927.

Tuotoksena omaan käyttöön tapahtuvaa kiinteän pääoman bruttomuodostusta eläimiin on kuvattu kiinteän pääoman bruttomuodostusta kuvaavassa osassa.

Sellaisten kotieläinten lukumäärissä tilastovuoden aikana tapahtuneet muutokset, joita ei ole luokiteltu päämaaeläimiksi, otetaan huomioon varastomuutoksina. Tiedot kotieläinten lukumääristä kerää TIKE joulukuun otantatiedustelulla. Karjakannan muutos arvotetaan kalenterivuoden keskihinnoin, jotka saadaan kotieläinten jalostusyhdistyksiltä.

Eläinten viennin arvo saadaan ulkomaankauppatilastosta. Erä ei sisällä ravihevosten vientiä.

Eläintuotantoa kuvaavia tilastoja voidaan pitää kattavina ja luotettavina.

Taulukko 5: Eläintuotanto 1998.

Laji	Teurastus Tonnia	Tuottaja hint Mk/tonni	Tuotos omaan käyttöön Arvo	Elävien eläinten vienti Arvo	Varaston muutos Arvo	Tuotet uet Arvo	Tuotoksen arvo 1 000 000 mk
Nautaeläimet	93 758	13 393	179,0	0,2	-48,7	464,8	1 851,0
Siat	184 520	7 523	82,9	0,6	56,4	300,1	1 828,2
Lampaat	1 180	9 831	0,0	0,2	-2,9	17,6	26,5
Siipikarja	66 100	6 828	0,0	2,0	1,2	65,0	519,5
Hevoset	480	6 875	0,0	0,0	8,4	0,0	11,7
Porot	2 080	26 680	0,0	0,0	-1,8	0,0	53,7
Eläimet, yhteensä	348 118	9 093	261,9	3,0	12,6	847,5	4 290,6

Eläintuotteet:

Maito

Maidontuotannon tietolähteinä käytetään pääosin meijeritilastoja, jotka laatii maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE. Meijereiden vastaanottama maitomäärä on osuudeltaan lähes 96 % koko maidontuotannosta.

Meijeritilastojen tiedot kerätään kaikille meijereille kuukausittain postitettavien tiedustelujen avulla. Tilastot kuvaavat muiden muassa maidonlähettäjien lukumäärää, maidon vastaanottoa, tuottajahintoja, tuotetukia, maidon koostumusta, raaka-aineen käyttöä ja maitotaloustuotteiden valmistusta.

Tuottajien omaa loppukulutusta ja tiloilta suoraan kulutukseen myytävää maitoa koskevat tuotantotiedot saadaan tietopalvelukeskuksen kesäkuun ja joulukuun otantatiedusteluista. Hintatietoina käytetään meijeritilastojen hintoja.

Maidon koostumuksessa tapahtuneet muutokset otetaan huomioon määrän muutoksina. Käytännön ratkaisuna se on merkintä sitä, että 4,3 prosentin rasvapitoisuudesta ja 3,3 prosentin valkuaispitoisuudesta poikkeamisesta maksetut hyvitykset tai vähennykset on viety tuotosmääriin.

Maidontuotantoa kuvaavia tilastotietoja voidaan pitää kattavina ja luotettavina.

Kananmunat ja villa

Kananmunien tuotantotiedot perustuvat tietopalvelukeskuksen otantatiedusteluihin. Kesäkuussa ja joulukuussa kysytään tiedustelua edeltäneen viikon aikana tuotettu kananmunien määrä ja kanojen lukumäärä. Tiedustelujen perusteella lasketaan koko vuoden kananmunatuotos. Tuottajahintaa koskevat tiedot perustuvat myös tietopalvelukeskuksen tilastoihin.

Kananmunien tuotanto omaan loppukulutukseen arvioidaan Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen perusteella.

Villan tuotantotiedot perustuvat tietopalvelukeskuksen kesäkuun ja joulukuun otantatiedusteluihin.

Turkiseläinten nahat ja poronvuodat

Turkiseläinten nahantuotosluvut ja nahkojen yksikköhinnat perustuvat Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liiton (The Finnish Fur Breeders Association) laatimiin tilastoihin. Liitto on alan toimialajärjestö.

Poronvuodat sisältyvät myös tuotokseen. Tiedot vuotien määristä ja hinnoista saadaan Paliskuntien yhdistykseltä.

Mehiläisten hoito

Hunajantuotannon tiedot perustuvat Suomen Mehiläishoitajain Liiton (The Finnish Beekeepers Federation) tilastoihin. Liitto on alan toimialajärjestö. Hunajan kokonaissadon laskemista varten kullekin alueelle arvioidaan vaakapesähavaintojen ja kirjallisen satotiedustelun perusteella mehiläisyhdyskunnan keskisato ja mehiläisyhdyskuntien määrä. Arvioinnissa on omat epävarmuustekijänsä, sillä yhdyskuntien lukumäärästä tai niiden vuotuisesta lisäyksestä ei ole tarkkaa tietoa.

Taulukko 6: Eläintuotteet 1998.

Tuote	Tuotos (tonnia)	Tuottajahi nta	Tuotetu et	Laatulis ät	Tuotoksen arvo mmk
Meijerimaito (1 000 l)	2	1 988,2*	1 321,7	137,9	6 020,0
	293,743				
Kulutusmaito (1 000 l)	28,0	1 864,1	1,5		53,7
Maito, yhteensä	2		1323,2	137,9	6 073,7
	321,743				
Kananmunat					
Kulutukseen	63,9	3 840			245,4
Kotitarve	1,2	3 840			4,6
Yhteensä	65,1	3 840			250,0
Turkisinahat (nahkaa)	4 191	158,53			664,4
	000				
Poronvuodat (vuotaa)	87 100	43			3,7
Hunaja (myös kotitarve)	850	22 220			18,9
Villa	0,12	5 000			0,6
Yhteensä			1 323,2	137,9	7 011,3

* Sisältää myös meijerien tilikauden jälkeet maksamat jälkitilit

Kasvinviljely:

Viljakasvit

Viljakasvien tuotos määrällisesti kuvastaa korjattua satoa. Satolaskelmien viljelyalat pohjautuvat TIKEn integroituun hallinto- ja valvontajärjestelmään (IACS), ja hehtaarisatotiedot TIKEn otantatiedusteluihin. Tuotoksesta vähennetään sadonkorjuun jälkeiset hävikit sekä tuottajien oma siemenkäyttö. Satolaskelmat laatii TIKE.

Viljan käyttö koostuu: 1) toimituksista toimialan ulkopuolelle, 2) maatilojen välisistä toimituksista, 3) tuottajan tuottaman viljan käytöstä rehuna, 4) viljan käytöstä maatilojen ruokatalouteen sekä 5) varastojen muutoksesta.

Viljan toimituksia toimialan ulkopuolelle kuvaa teollisuuden viljan ostotilasto. Se kuvaa sekä kotimaisen että ulkomaisen jyvänä ostetun viljan kokonaismäärää. Tilasto ottaa huomioon viljan loppukäyttäjien (eli myllyjen, mallastamoiden, siemenliikkeiden, rehutehtaiden ja muiden yritysten) ostot viljelijöiltä, viljankeräilyliikkeiltä, interventiovarastosta, muilta yrityksiltä sekä ulkomailta. Viljankeräilyliikkeeksi on luokiteltu liike, joka välittää viljaa viljelijöiltä teollisuuden käyttöön (eikä ole siis loppukäyttäjä). Viljan toimitukset toimialan ulkopuolelle = kotimaisen teollisuuden viljan ostot + vienti + interventiovaraston ostot – tuonti.

Kotimaisen teollisuuden viljan ostoista laatii TIKE tilaston yrityksille kuukausittain kohdennetun kyselyn perusteella. Viljan tuonti- ja vientitilastot perustuvat tullihallituksen ulkomaankauppatilastoon, ja interventiovaraston ostot maa- ja metsätalousministeriön interventioyksikön tilastoihin. Kaikki edellä kuvatut tilastotiedot julkaistaan kuukausittain Viljavaaka –julkaisussa (Grain bulletin).

Maatilojen välisistä viljojen toimituksista, maatilojen itse tuottamien viljojen rehukäytöstä sekä maatilojen viljankäytöstä ruokatalouteen kerää tiedot TIKE otantatutkimuksellaan.

Tilastovuoden t alkuvarasto on edellisen satokauden viljan kauppaantulo vuoden t heinäkuun loppuun mennessä ja loppuvarasto vastaavasti kalenterivuonna t korjattu sato, joka tulee kaupan vuoden t+1 heinäkuun loppuun mennessä. Varastojen muutos on loppuvaraston ja alkuvaraston välinen erotus. Laskelmissa oletetaan, että maatilojen varastot ovat tyhjäät satovuoden eli heinäkuun lopussa. Lisäksi varastoinnin oletetaan kohdistuvan vain toimialan ulkopuolisiin viljan toimituksiin.

Koska käyttö- ja resurssitiedot eivät (yleensä) ole täysin tasapainossa, joudutaan niitä sovittamaan yhteen.

Kaikille käytön viidelle erälle käytetään samaa tuottajahintaa, kalenterivuoden keskihintaa. Kuukausittaiset keskihinnat on laskettu markkinahintaseurantajärjestelmästä saaduista viikkohinnoista ostomäärillä painotettuina keskiarvoina. Hinnat on kysytty 30 yritykseltä, 45 toimipisteestä, viikoittain. Kalenterivuoden keskihinnat on laskettu kuukausitiedoista. Tuottajahintatiedot laatii TIKE.

Tuotos arvotetaan perushintaan kohdentamalla tuotetuet kaikille käytön erille jakamalla tuet ensin tuotoksen varastoidun ja varastoimattoman osan kesken, ja sen jälkeen muiden käytön erien kesken käyttömäärien perusteella. Tuotetuet sisältävät sekä yhteisen maatalouspolitiikan mukaiset että kotimaiset tuotetuet. Kotimaista tuotetukea voi saada vain toimialan ulkopuolisista toimituksista. Yhteisen maatalouspolitiikan tuotetuet saadaan integroidusta hallinto- ja valvontajärjestelmästä, muut tuotetuet maa- ja metsätalousministeriön tulotukiyksiköstä.

Koska satomäärät lasketaan vain tukea hakeneiden maatilojen viljelyalojen perusteella, voi todellinen satomäärä tämän vuoksi olla suurempi kuin tilastoitu, mutta poikkeama lienee marginaalinen.

Taulukko 7: Viljakasvien tuotos 1998 (tonneja).

Laji	Sato	Hävikit, oma siemenk äyttö	Myyntit toimialal ta	Tilojen väliset myynnit	Rehuk äyttö	Kulutut s	Varasto n muutos	Tuotos
Vehnä	396 900	35 166	358 623	16 300	21 500	700	-35 389	361 734
Ruis	49 300	4 900	28 710	500	1 700	1 000	12 490	44 400
Ohra	1 316 200	53 900	931 178	190 700	399 343	2 800	-261 721	1 262 300
Kaura	975 100	73 000	454 594	141 700	374 863	3 000	-72 057	902 100
Yhteensä	2 737 500	166 966	1 773 105	349 200	797 406	7 500	-356 677	2 570 534

Taulukko 8: Viljakasvien tuotos 1998 perushintaan.

Laji	Tuotos	Tuottajahinta mk / tonni	Tuotetuet	Tuotos 1 000 000 mk
Vehnä	361 734	851	148,0	455,9
Ruis	44 400	872	38,4	77,0
Ohra	1 262 300	730	546,7	1 468,2
Kaura	902 100	664	344,7	943,8
Yhteensä	2 570 534	726	1 077,8	2 944,9

Sokerijuurikas

Sokerijuurikkaan sekä määrä- että hintatiedot tuottaa alan tutkimuslaitoksena toimiva sokerijuurikkaan tutkimuskeskus. Tietoja voidaan pitää luotettavina. Sokeripitoisuudesta maksetut laatulisät on muunnettu määriksi seuraavasti: sokerijuurikkaan tuotos vuonna 1998 oli 892 092 tonnia, josta maksettiin 3,6 miljoonaa markkaa laatulisiä. Kun laatulisät otetaan huomioon tuotoksen arvossa, mutta pidetään tuottajahinta muuttumattomana, on tuotosmäärä 903 883 tonnia.

Öljykasvit

Öljykasvien, rypsin ja rapsin, hinta- ja määrätiedot kerää maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Tuotosmäärä lasketaan samoja tietolähteitä käyttäen kuin viljakasvien tuotoskin. Tietolähteitä voidaan pitää luotettavina.

Valkuaiskasvit

Tuotantomäärät ja hintatiedot kerää maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Tuotosmäärä lasketaan samoja tietolähteitä käyttäen kuin viljakasvien tuotoskin. Tietolähteitä voidaan pitää luotettavina.

Peruna

Perunan tuotoksen arvioinnin lähtökohtana ovat satolaskelmat, jotka maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus laatii samoja menetelmiä ja tietolähteitä käyttäen kuin viljakasvien osalta. Teollisuuden perunankäyttöä (tärkkelysperuna, muu) koskevat määrätiedot kerätään toimialaliitoilta. Hintoja koskevat tiedot kerää maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos.

Siementuotantoa koskevat määrätiedot pohjautuvat sadonkäyttötilastoon. Hintatiedot jälleen maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskukselta.

Tuotos omaan loppukulutukseen arvioidaan Tilastokeskuksen laatiman kulutustutkimuksen perusteella.

Puutarhakasvit ja metsästä kerättävät tuotteet

Puutarhakasvien - marjat, hedelmät ja vihannekset – tuotosta koskevat tiedot saadaan tietopalvelukeskuksen puutarhayritysrekisteristä, joka on perustettu vuonna 1984. Rekisteriin kuuluvat kaikki säännöllisesti puutarhakasveja myyntiä varten tuottavat yritykset, joita on noin 10 000. Tiedot puutarhayritysrekisteriin kysytään vuosittain vuoden loppupuolella postikyselyinä.

Tuotos omaan loppukulutukseen arvioidaan Tilastokeskuksen laatiman kulutustutkimuksen perusteella.

Tuoreet vihannekset

Puutarhayritysrekisteristä saadaan tiedot tuotantomääristä. Hintatietoina käytetään Kasvistiedon keräämiä hintoja.

Viljeltyjen sienien tuotosta koskevat hinta- ja määrätiedot saadaan alan toimialajärjestöltä. Tuotos muodostuu herkkusienien, osterivinokkaan ja siitakesienten tuotannosta.

Metsämarjojen ja -sienien keräily perustuu jokamiehen oikeuteen kerätä vapaasti metsässä kasvavia marjoja ja sieniä. Tiedot kerätyistä sienistä pohjautuvat Elintarviketieto - Food Facts Oy:n keräämiin tietoihin sienien kauppantulomääristä sekä kotitalouksien omaan loppukulutukseen menevistä määristä. Kauppantulomäärät on saatu kaupan keskusliikkeiden sekä marja- ja sienikauppaan erikoistuneiden yritysten ilmoituksista.

Tuoreet marjat

Tuoreita marjoja koskevat laskelmat tehdään puutarhayritysrekisterin tuotantomääriä ja Kasvistiedon keräämien hintatietojen pohjalta. Metsästä kerätyistä marjoista laaditaan laskelmat metsäsienien tapaan.

Rehukasvit

Rehukasvien tuotantomäärä pohjautuu TIKEn satolaskelmaan ja maaseutukeskusten liiton keräämiin hintatietoihin.

Koristekasvit ja taimet

Koristekasvien tuotoksen arvo saadaan Kauppapuutarhaliitosta (Finnish Glass House Growers' Association), joka on alan toimialajärjestö. Toimialajärjestö kattaa alan yrityksistä vajaan puolet, mutta mukana ovat suurimmat yritykset. Taimien tuotannon arvo saadaan vastaavasti Taimistoviljelijät r.y.:stä.

Taulukko 9: Muiden kuin viljakasvien tuotos 1998 perushintaan.

Laji	Tuotos, tonnia	Tuottajahinta	Arvo	Tuotetuot	Tuotos perushintaan, mmk
Sokerijuurikas	903 883	309	279,3	24,6	303,9
Öljykasvit	63 900	1 270	81,2	107,9	189,1
Valkuaiskasvit	4 200	690	2,9	7,6	10,5
Peruna	598 400	801	479,6	31,1	510,7
- teollinen	323 232	336	108,7	31,1	139,8
- oma loppukulutus	121 500	1 360	165,2	-	165,2
- muu	173 668	1 184	205,7	-	205,7
Vihannekset	-	-	863,7		863,7

- tuoreet	-	-	790,9	-	790,9
- viljellyt sienet	1 364	19 872	27,1	-	27,1
- kerätyt sienet	4 720	9 680	45,7	-	45,7
Marjat			589,1		589,1
- tuoreet			397,2		397,2
- kerätyt			191,9		191,9
Hedelmät			16,8		16,8
Koristekasvit ja taimet	-	-	648,0	-	648,0
Rehukasvit			2 763,7		2 763,7
Muut			17,4		124,4
Yhteensä			5 848,7	171,2	6 019,9

Maatalouspalvelut:

Maatalouspalvelut sisältää karjantarkkailun, keinosiemennyksen ja maatalouden neuvontatyön. Keinosiemennyksen tuotoksen arvo, väliuotekäyttö ja niiden erotuksena laskettava arvonlisäys perustuu Keinosiemennysyhdistysten liitto ry:n, joka on toimialaliitto, tietoihin. Karjantarkkailusta vastaavat tiedot laaditaan maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toiminnasta keräämien yhteenvetotietojen perusteella.

Neuvontatyön arvonlisäys laaditaan muista laadintakokonaisuuksista poikkeavasti. Arvonlisäys lasketaan komponenttiensa summana. Pääosin valtionapuina toimintamenoja rahoittavan toiminnan ei katsota synnyttävän toimintaylijäämää/sekatulua. Myöskään kiinteän pääoman bruttomuodostusta ei toiminnon katsota synnyttävän, joten kiinteän pääoman kulumista ei tapahdu. Tällöin neuvontatyön arvonlisäys muodostuu palkansaajakorvauksista.

Osa erottelemattomina toimintoina käsiteltävistä toiminnoista muodostuu maatalouden paikallisten toimialayksiköiden toisilleen tuottamista palveluista. Niitä ei ole estimoitu muista toiminnoista erikseen. Erottaminen on mahdollista esimerkiksi maatilatalouden yritys- ja tulotilaston kustannustietoa hyväksi käyttäen, kuten on tehty maatalouden taloustilejä (Economic Accounts for Agriculture) laadittaessa.

Muuta kuin maataloutta olevat ja siitä erottamattomat toiminnot:

Kotivoin ja -juuston valmistus

Kotivoin ja -juuston valmistusmäärät selvitetään maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen otantatiedusteluin. Hintatietoina käytetään keskusosuusmeijerin ilmoittamia hintoja.

Kotivoin ja kotijuuston valmistuksen osuus koko kotieläintalouden kokonaistuotoksesta on vain promillen suuruusluokkaa.

Muut

Tietolähteenä käytetään maatilatalouden yritys- ja tulotilastoa. Tilaston tietokerä ”Tulot maatalouden sivuansiotoiminnasta” kuvaa tuloja, joita saadaan maatalouden tuotantovälineiden vuokrauksesta, maatilamatkailusta, maataloustuotteiden jatkojalostuksesta jne. Niitä koskevia kustannustietoja ei voi tilastollisesti erottaa maatalouden kustannuksista. Sen sijaan metsätalouden kustannukset pystytään erottamaan tilaston tietolähteiden perusteella. Tietokerästä vähennetään kotivoin ja -juuston tuotoksen arvo.

Metsästyksen tuotos on saadun riistasaaliin laskennallinen arvo ja riistatalouden edistämisorganisaatioiden tuotos. Metsästyksen tuotos määritellään tuotokseksi omaan

loppukäyttöön. Pieni osa hirvisaaliista oletetaan markkinatuotokseksi. Edistämisorganisaatioiden tuotos on kokonaisuudessaan markkinatuotosta.

Riistatalouden edistämisorganisaatioiden tuotos saadaan Metsästäjien keskusjärjestöstä kyselyllä, joka kattaa kaikki luokkaan kuuluvat yksiköt, Metsästäjien keskusjärjestön, riistanhoitopiirit ja riistanhoitoyhdistykset. Tuotos on valtaosin neuvonta-, koulutus- ja rekisteripalvelua, minkä maa- ja metsätalousministeriö ostaa. Lisäksi osan palvelusta maksavat metsästäjät kotitaloutena itse.

Metsästyssaaliin määrät, hinnat ja arvot saadaan RKTL:n julkaisusta: 'Maa-, metsä- ja kalatalous. Riistasaalis'. Suurin osa tuotoksesta on hirvenlihaa, josta myyntiin menee vain pieni osa. Tilastossa hirven perushinta saadaan saaliista olevan kauppaineiston perusteella. Muut riistaeläimet RKTL arvottaa laskennallisen tuottajahinnan mukaan.

Taulukko 10: Maataloustoimialan tuotos 1998, mmk.

	Tuotos, tuottajahintaan	Tuotetuet	Tuotos, perushintaan
Eläintuotos	3 443,1	847,5	4 290,6
Eläintuotteet	5 688,1	1 323,2	7 011,3
Kotieläintalous yhteensä	9 131,2	2 170,7	11 301,9
Kasvinviljely; puutarhatalous	7 715,8	1 249,0	8 964,8
Maatalouden tavaratuotanto yhteensä	16 847,0	3 419,7	20 266,7
Maatalouspalvelut	396,0	-	396,0
Maataloustuotanto	17 243,0	3 419,7	20 662,7
Erottamattomat toiminnot	813,0	-	813,0
Metsästys ja riistanhoito	215,0		215,0
Maataloustoimialan tuotanto	18 271,0	3 419,7	21 690,7

3.7.1.3 Väliuotekäyttö

Väliuotekäyttö arvioidaan ostajan hintaan. Siten se sisältää hyödykkeiden käytöstä perittäviä veroja, kuten lannoiteverot. Väliuotekäyttöä koskevat tilastotiedot saadaan pääosin neljästä tietolähteestä: vajaa puolet väliuotekäytön arvosta pohjautuu panosten valmistajien tai myyjien ilmoituksiin, tai heiltä kerättyihin valmistus- tai myyntitietoihin, saman verran tietoja saadaan maatilatalouden yritys- ja tulotilastosta, ja loppuosa yritysten tilinpäätöstilastosta. Yritysten tilinpäätöstilaston kokonaiskustannusten tuotteittaisessa jakamisessa on käytetty kansallista maatalouden tietoverkkojärjestelmää (Farm Accountancy Data Network).

Tilinpäätöstilasto ja maatilatalouden yritys- ja tulotilasto muodostavat kaksi toisensa poissulkevaa tilastoa, jossa toisen tilaston yksikköjä verotetaan elinkeinoverolain, ja toisen maatalouden tuloverolain mukaan. Koska tuotantopanosten varastoista ei ole käytettävissä tietoja, kuva väliuotekäyttö eräiltä osin vain hankintamenoja, eikä todellista käyttöä. Alla esitetty luokitus perustuu maatalouden taloustileissä noudatettuun luokitukseen.

Siemenet ja taimet

Tiedot siementen käytöstä kerää maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Tietolähteenä käytetään Kasvintuotannon tarkastuskeskusta (Plant Production Inspection Centre) saatavia määrätietoja sekä siemenliikkeiltä saatavia hintatietoja. Puutarhayritysten siementen ja taimien käyttöä koskevat tiedot pohjautuvat kansalliseen maatalouden tietoverkkojärjestelmään.

Energia; voiteluaineet

Suurin yksittäinen tietolähde maatalouden väliuotekäytön tilastoinnille on edellä mainittu maatilatalouden yritys- ja tulotilasto. Tämän tietolähteen avulla selvitetään eläinlääkinnästä, poltto- ja

voiteluaineiden, sähkön, poltto- ja tarvepuun käytöstä, arvoltaan vähäisten työvälineiden ja laitteiden hankinnasta, tuotantovälineiden vuokrauksesta, koneiden ja laitteiden sekä rakennusten huollosta ja korjauksesta aiheutuneet kustannukset sekä muiden tavaroiden ja palvelujen käytön kulut.

Tilaston tilakohtaiset tiedot perustuvat maatalouden harjoittajien veroilmoitustietoihin, jotka kerätään ostotiloilta. Kustannustiedot ovat kokonaiskustannuksia, joista eritellään kotitalouskäytön, metsätalouden ja muun elinkeinotoiminnan aiheuttamat kustannukset niin, että maatalouden (ja siitä erottamattomien toimintojen) kustannukset jäävät jäännöseräksi.

Maatilatalouden yritys- ja tulotilaston energiakustannustietoihin lisätään vielä kansallisesta maatalouden tietoverkkojärjestelmästä saatavat puutarhayrityksiä koskevat energian kustannustiedot.

Lannoitteet ja maanparannusaineet

Väkilannoitteiden käytön arvo pohjautuu maatilatalouden yritys- ja tulotilaston sekä kansallisesta maatalouden tietoverkkojärjestelmästä (FADN) saatuihin tietoihin. Tietolähteitä voidaan pitää melko luotettavina. Tarkistustietoina käytetään maatalouslannoitteiden ja muiden maanparannusaineiden myyntitietoja.

Kasvinsuojelu- ja torjunta-aineet

Kasvinsuojelu- ja torjunta-aineiden käyttöä koskevat tiedot kerää maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Tietolähteenä ovat Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tiedot.

Eläinlääkintäkustannukset

Tiedot pohjautuvat maatilatalouden yritys- ja tulotilastoon. Tietoerästä ”muut kotieläintalouden menot” vähennetään karjantarkkailun ja keinosiemennysten tuotoksen arvo, ja jäännös käsitellään eläinlääkintäkustannuksina.

Eläinten rehut

Rehukustannukset muodostuvat väkirehuseosten, puhtaana myytyjen kotimaista ja ulkomaista alkuperää olevien rehujen käytöstä, mautilojen välisistä myynneistä (intra-industry consumption), jotka sisältyvät myös tuotokseen, sekä mautilojen itse tuottamista ja käyttämistä rehuista (intra-unit consumption), jotka myös sisältyvät tuotokseen. Rehuseosten käyttöä koskevat tiedot kerää valtion maatalouskemian laitoksen rehutehtailta, ja hinnat maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Varastojen muutoksista ja näin ollen varsinaisesta käytöstä ei ole saatavissa tilastotietoja.

Turkiseläinten rehujen määrät ja hinnat saadaan Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitosta.

Koneiden ja laitteiden sekä rakennusten huolto ja korjaus

Tietolähteenä käytetään maatilatalouden yritys- ja tulotilastoa, josta saadaan kustannuserä.

Maatalouspalvelut

Kustannuserä vastaa maatalouspalvelujen tuotoksen arvoa.

Muut tavarat ja palvelut

Muut tavarat ja palvelut sisältävät edellä esitettyihin luokkiin kuulumattomia kustannuseriä. Tosin osan tulisi sisältyä edellä esitettyihin luokkiin, mutta käytettävissä olevien tietojen perusteella jako ei ole mahdollista.

Tietolähteinä käytetään maatilatalouden yritys- ja tulotilastoa ja yritysten tilinpäätöstilastoa. Lisäksi poronhoidon ja hunajantuotannon kustannukset arvioidaan erikseen. Muihin tavaroihin ja palveluihin sisältyvät muiden muassa arvoltaan vähäisten työvälineiden hankinnat, vuokratulot, vakuutuksen palvelumaksut, posti- ja tietoliikennemaksut, jäsenmaksut jne.

Poronhoidon kustannukset perustuvat Paliskuntain yhdistyksen keräämiin tietoihin.

Hunajantuotantoon sisältyvät kustannukset perustuvat Mehiläishoitajien Liiton laskelmiin kuluista mehiläisyhdyskuntaa kohti.

Riistatalouden edistämisisorganisaatioiden välituotekäytön lähde on sama kuin tuotoksella.

Kotitaloussektorille ei ole välituotekäyttöä, vaan metsästyksen kulut sisältyvät kotitalouksien kulutusmenoihin.

Taulukko 11: Välituotekäyttö 1998, mmk.

Siemenet ja taimet	370,2
Energia; voiteluaineet	1 165,4
Poltto- ja voiteluaineet	663,4
Sähkö	434,3
Poltto- ja tarvepuu	67,7
Lannoitteet ja maanparannusaineet	1 287,0
Kasvinsuojelu- ja torjunta-aineet	316,3
Eläinlääkintäkustannukset	355,0
Eläinten rehut	6 090,4
Koneiden ja laitteiden huolto ja korjaus	814,0
Rakennusten huolto ja korjaus	348,0
Maatalouspalvelut	396,0
Muut tavarat ja palvelut	3 142,7
Välituotekäyttö yhteensä	14 285,0

3.7.1.4 Arvonlisäys

Arvonlisäys perushintaan lasketaan perushintaisen tuotoksen ja ostajahintaisen välituotekäytön erotuksena kuten muillakin markkinatuotannon toimialoilla.

3.7.2 Metsätalous ja siihen liittyvät palvelut (02)

Metsätalous ja siihen liittyvät palvelut -toimiala (TOL95 02) muodostuu neljän laskennallisen alatoimialan summana. Metsän kasvatusta –toimiala sisältää metsänhoidon ja uudistamisen (TOL95 02011 ja 02012). Puunkorjuu sisältää puunkorjuutoiminnan sekä puun lähikuljetuksen (TOL95 02013). Muu metsätalous (TOL95 02019) sisältää muut metsätalouden tuotteet ja luonnonsuojelutoimet. Muut metsätalouden palvelut (TOL95 02020) sisältää metsänomistajien neuvonnan ja tiedotuksen.

Kaikki metsätalouden ja siihen liittyvien palveluiden toimipaikat on luokiteltu markkinatuottajiksi. Puunkorjuun toimialalla on erotettu kuntien ja kuntayhtymien maa- ja metsätalot paikallishallintoon ja evankelis-luterilaisen kirkon metsätalot tavoittelemattomiin yhdistyksiin. Muut toimipaikat luokitellaan yhdistettyyn kotitaloukseen ja yritykset –sektoriluokkaan.

EKT95 kohdassa 3.58. todetaan, että: 'Kasvavia satoja, pystyssä olevia puita, kalavarantoja tai ravinnoksi kasvatettavia eläimiä pitäisi käsitellä kuten keskeneräisten töiden varastoja prosessin aikana ja muuttaa valmiiden tuotteiden varastoiksi, kun prosessi on suoritettu loppuun.' Ja edelleen

kohdassa 3.119. todetaan varastojen koostuvan ryhmistä, kuten: '(2) pystypuuvarastot ja elävä karja'.

Maa- ja metsätalouden taloustilejä koskevassa käsikirjassa (Manual on the economic accounts for agriculture and forestry EAA/EAF 97) todetaan kohdassa 2.06.13, että EKT95:n säännön toteuttaminen on käytännössä monimutkaista ja vaikeaa. Sen vuoksi metsätalouden talustilien laadintaa varten on sovittu, että tuotos on mitattava hakkuiden perusteella, kun kasvavan puun varannot ovat suhteellisen vakiot (kun varantojen volyymi ei vaihtele merkittävästi vuodesta toiseen).

Suomen metsätaloudessa vuosittaiset hakkuut ovat noin 2-3 % puuvarannosta. Koko puuvarantoa koskevia metsien inventointeja tehdään noin viiden vuoden välein. Pohjoisten metsien kasvu vie kauan aikaa, esimerkiksi männyn kasvu hakkuukypsäksi vie 90 vuotta. Hakkuiden määrästä ja hinnoista saadaan luotettavat tiedot kuukausittain.

Suomen kansantalouden tilinpidossa noudatetaan maa- ja metsätalouden talustilien mukaista käytäntöä. Metsätalouden tuotokseen lasketaan hakatun puumäärän arvo sekä metsänhoitoon liittyvien toimintojen arvo. Varastojen muutosta kasvavan puun osalta ei kirjata. Hakkuiden ja kokonaiskasvun suhdetta tullaan selvittämään.

Suomessa yli puolet metsäalasta on yksityisten kotitalouksien omistuksessa. Maatalouden harjoittaminen ja metsätalous kuuluvat myös yhteen, käytännössä lähes jokaisen maatilan pinta-alasta osa on metsää. Valtion liikelaitos, Metsähallitus, on merkittävä metsänomistaja erityisesti Pohjois-Suomessa ja Lapissa. Metsäteollisuutta harjoittavat yhtiöt omistavat vajaat 10 prosenttia koko maan metsäalasta.

Suomessa on hyvät tiedot kaikkien metsänomistajaryhmien myymistä puumäärästä puutavaralajeittain samoin kuin yksityismetsänomistajille puusta maksetuista hinnoista. Nämä tiedot ovat perustana kansantalouden tilinpidon metsätalouden laskelmille.

Myytavästä puustosta tehdään kaupat joko myymällä kasvavan metsän hakkuuoikeus ns. pystykaupalla tai sopimalla kaupasta, jossa myyjä toimittaa puun valmiiksi kaadettuna ja katkottuna kuljetusreitillä varteen. Lisäksi suuret metsää omistavat institutionaaliset yksiköt, kuten esimerkiksi Metsähallitus ja yhteismetsät myyvät puunsa tehtaalle asti toimitettuna.

Pystykauppa on kauppamuodoista suosituin, noin 80 prosentin osuudellaan. Pystykaupassa myyjä ottaa yhteyttä ostajan edustajaan ja päästyään sopimukseen, tekee kaupat. Myydyn puuerän arvo määräytyy vasta sen jälkeen, kun korjattu puumäärä on mitattu. Ostajina toimivat usein erityiset metsäyhtiöiden osto-organisaatiot, jotka järjestävät myös puun hakkuun ja kuljetuksen. Ostaminen on keskittynyttä, maassa toimii vain muutama suuri osto-organisaatio. Alalla on muutamia itsenäisiä raakapuun tukkukauppiaita, mutta niiden osuus on pieni. Näiden lisäksi saattavat jotkut sahat ja muut puun käyttäjät toimia ostajina. Raakapuun perushintana on tässä kauppamuodossa hinta kannolla.

Toinen tapa myydä puuta on toimittaa puu hankintakaupalla ostajalle. Tällöin metsänomistaja järjestää hakkuun ja puun lähikuljetuksen tien varteen. Koska myyjä vastaa hakkuukuluista ja lähikuljetuksen kustannuksista, puusta saadaan korkeampi hinta kuin pystykaupalla myydystä puusta. Raakapuun perushintana on tässä kauppamuodossa hinta tienvarressa.

Kolmannessa tapauksessa puun myyjä toimittaa raakapuun kannolta suoraan tehtaalle. Myyjä järjestää hakkuun, metsäkuljetuksen ja kaukokuljetuksen ja saa puustaan korkeamman perushinnan. Raakapuun perushintana on tässä kauppamuodossa hinta käyttäjälle toimitettuna.

Suomessa Metsäntutkimuslaitos kerää tiedot korjatuista puumäärästä, kanto- ja hankintahinnoista. Suomessa ei ole varsinaista riippumatonta raakapuun (tukku)kauppaa, joten perushinta ei ole ainoastaan hakatun ja kaukokuljetusvalmiin raakapuun markkinahinta. Perushintoja on kolme riippuen puun toimitustavasta.

3.7.2.1 Tärkeimmät tietolähteet

Metsän kasvatus

Tilastokeskus

- Työvoimatutkimus
- Yritysten rakennetilaston kyselykanta
- Yritys- ja toimipaikkarekisteri

Metsäntutkimuslaitos (METLA),

- Metsätilastollinen vuosikirja
- erillisselvitykset

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

- vuositilasto, siementuotannon arvo

Puunkorjuu

METLA

- Metsätilastotiedote: 'Markkinahakkuut metsäkeskuksittain' (hakkuumäärät)
- Metsätilastotiedote: 'Hakkuukertymä ja puuston poistuma'
- Metsätilastotiedote: 'Yksityismetsien raakapuukauppojen hinnat metsäkeskuksittain'
- Metsätilastotiedote: 'Metsänhoito ja perusparannustyöt'
- Metsätilastollinen vuosikirja
- Erillisselvitykset: markkinoiden ulkopuoliset hakkuut
- Erillisselvitykset: Ahvenanmaan kantohinnat

Metsähallitus

- toimintakertomus

Metsäteho Oy

- keskimääräiset puun korjuu- ja kuljetuskustannukset

Tilastokeskus

- Metsäalan konekustannusindeksi (MEKKI)
- Työvoimatutkimus
- Yritysten rakennetilaston kyselykanta
- Yritys- ja toimipaikkarekisteri
- Kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto
- Valtion keskuskirjanpidon liike- ja talousarviokirjanpito

Suomen evankelis-luterilainen kirkko

- tuloslaskelma ja tase

Muu metsätalous

Metsähallitus

- toimintakertomus

Tilastokeskus

- Työvoimatutkimus
- Yritysten rakennetilaston kyselykanta

- Yritys- ja toimipaikkarekisteri

Metsätaloutta palveleva toiminta

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

- Tapion vuositilasto
- toimintakertomus

Tilastokeskus

- Työvoimatutkimus
- Yritysten rakennetilaston kyselykanta
- Yritys- ja toimipaikkarekisteri

3.7.2.2 Laskentaprosessi

Metsän kasvatusta

Tuotos

Metsän kasvatusta –toimialan tuotos saadaan summaamalla yritysrekisterin metsänkasvatustoiminnan toimipaikkojen liikevaihto. Toimipaikat tekevät metsänhoitopalveluita ja kasvattavat metsätaimia. Koko tuotos luokitellaan markkinatuotokseksi.

Väliuotekäyttö

Metsänhoitopalvelutoiminnan ja taimituotannon väliuotekäyttö saadaan käyttämällä Tilastokeskuksen rakennetilastosta poimittua väliuotekäytön osuutta tuotoksesta.

Puunkorjuu

Tuotos

Puunkorjuun tuotantotilille kuuluvat puunmyyntitulot, puunkorjuupalvelut ja metsän uudistamis- ja maanparannustoimenpiteet niiltä osin, kun ne ovat tuotosta omaan loppukäyttöön.

Metsätalouden puunmyyntitulot pystykaupoista (perushintana hinta kannolla) lasketaan kertomalla yksityismetsien puutavaralajikohtaiset kantohinnat vastaavilla määrillä. Määrät sisältävät yksityismetsien (ml. kunnat ja seurakunnat), puolustusministeriön ja metsäntutkimuslaitoksen markkinahakkuut. Samoilla hinnoilla kerrotaan myös metsäteollisuusyritysten omista metsistä hakkaama puumäärä. Polttopuun hintana käytetään 90 prosenttia lehtikuidun hinnasta. Muille erikoispuille ei ole omia hintoja, vaan niiden hintojen oletetaan kuvautuvan puulajien kantohinnoissa ja määrien hakkuumäärissä. Hakatun puun puolivuositain ilmestyvä hintatilasto kattaa noin 90% koko maan yksityismetsien puukaupoista. Hakatun puun puolivuositain ilmestyvä määrätilasto kerätään jokaisesta metsäkeskuksesta erikseen otoksena. Otokseen osuneet yritykset hankkivat noin 95% kaikesta Suomessa hakatusta markkinapuusta.

Metsätalouden puunmyyntitulot hankintakaupoista (perushintana hinta toimitettuna tien varteen) kokonaisarvo lasketaan kertomalla puulajikohtaiset hankinta- ja kotitarvehakkuiden määrät puutavaralajikohtaisella hankintahinnalla. Polttopuun hintana käytetään 90 prosenttia lehtikuidun kantohinnasta.

Metsähallituksen puunkorjuu –toimialan tuotos on otettu metsähallituksen tuloslaskelmasta (perushintana hinta toimitettuna tehtaalle).

Paikallissektorin metsätalouden tuotos saadaan kuntien ja kuntayhtymien tulotilastosta ja kirkon metsätalouden tuotos kirkon tuloslaskelmasta (perushintana joko hinta kannolle, hinta toimitettuna tien varteen tai hinta toimitettuna tehtaalle).

Joulukuusten arvo arvioidaan kertomalla laskennallisella keskihinnalla arvioitu käytetty puumäärä. Menetelmässä joulukuusten tuotannon ja myymisen kaikkien muiden erien, kuten esimerkiksi välituotekäytön, kulumisen ja palkkojen, oletetaan sisältyvän puun korjuun lukuihin. Joulukuusten hinta- ja määrätiedot arvioidaan erikseen käyttäen apuna asiantuntija-arvioita Joulupuuseura ry:ltä ja Tilastokeskuksen tulonjakotilastoista saatua kotitalouksien määrää. Asiantuntija-arvio perustuu satunnaisiin paikallisiin hintakyselytutkimuksiin ja osittaisiin tietoihin viljeltyjen ja myytyjen joulukuusten määrästä ja hinnasta.

Puunkorjuupalvelun tuotos on yritysrekisterin puunkorjuutoiminnan toimipaikkojen liikevaihdon summana.

Omaan loppukäyttöön tuotettu Maan ym. perusparannuksen tuotoksen (uudistusalan valmistaminen, metsän viljely, taimikon hoito, nuoren metsän kunnostus, pystykarsinta ja metsälannoitus) tiedot saadaan METLA :n metsätilastollisen vuosikirjan tilastoista.

Välituotekäyttö

Tuotantotilin raakapuun myyjien välituotekäyttöeriä ovat hankintatyön välituotekäyttö (METLA :n arvio) , metsänhoitomaksut (Tapion vuositilasto), metsäteiden kunnossapito (METLA :n Metsänhoito ja perusparannus –tilasto) ja muut metsätalouden palveluiden ostot (Tapion vuositilasto).

Puunkorjuupalvelun välituotekäyttö saadaan Tilastokeskuksen yritysten rakennetilaston kyselykanta avulla. Välituotekäyttöön lasketaan myös hankintatyön välituotekäyttö sekä metsäojien- ja teiden korjaus- ja kunnossapitokulut.

Muu metsätalous

Tuotos

Suurin osa muun metsätalouden tuotoksesta on peräisin Metsähallituksen luonnonsuojelutoiminnasta. Valtion liikelaitos, Metsähallitus, hallinnoi kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita, johon se saa varat valtionhallinnolta. Hoitovelvoitteista sovitaan Metsähallituksen ja toimista vastuussa olevien ministeriöiden kesken ja saadut varat kattavat toiminnan kulut kokonaisuudessaan. Koko muun metsätalouden toiminta luokitellaan markkinatuotokseksi. Lähteenä tuotokselle on Metsähallituksen tuloslaskelma ja lisäkysely Metsähallituksen varojen käytöstä.

Muiden toimipaikkojen tuotos saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan ja yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla.

Muu metsätalous –toimialan tuotos sisältää jäkälänpoiminnan arvon (Metsätilastollinen vuosikirja), muiden metsätalousyritysten tuotoksen ja Metsähallituksen suorittaman luonnonsuojelutoiminnan tuotoksen arvon.

Välituotekäyttö

Lähteenä Metsähallituksen välituotekäytölle on Metsähallituksen tuloslaskelma ja lisäkysely Metsähallitukselle myönnettyjen varojen käytöstä.

Muiden toimipaikkojen välituotekäyttö saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan ja yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla.

Metsätaloutta palveleva toiminta

Tuotos

Metsätaloutta palveleva toiminta –toimialan tuotos sisältää metsänhoitoyhdistysten, metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion toiminnan tuotot. Metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten tiedot ovat Tapion vuositilastosta ja Tapion tuloslaskelma Tapion toimintakertomuksesta.

Loppujen toimipaikkojen tiedot saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan ja yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla.

Välituotekäyttö

Metsänhoitoyhdistysten, metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion välituotekäyttö sisältää edellä mainittujen yksiköiden toiminnan kulut, jotka eivät ole henkilöstökuluja, poistoja tai rahoituskuluja. Metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten tiedot ovat Tapion vuositilastosta ja Tapion tuloslaskelma Tapion toimintakertomuksesta.

Loppujen toimipaikkojen tiedot saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan ja yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla.

Taulukko 12: Metsätalouden ja siihen liittyvien palveluiden sektoreittainen tuotanto- ja tulo muodostustili vuonna 1999.

		SEKTORIT	EROTTELEMETON	PAIKALLISHALLINTO	VTY
		YHTEESÄ	SEKTORI	SEKTORI	SEKTORI
Metsän kasvat					
<i>Tuotantotili</i>	<i>Tuotos perushintaan</i>	59	59		
	Markkinatuotos	59	59		
	Tuotanto		34	34	
	Maan ym. perusparannus		25	25	
	<i>Välituotekäyttö ostajahintaan</i>	24			
	Taimituotanto		16		
	Muu välituotekäyttö		8		
	<i>Arvonlisäys, brutto perushintaan</i>	35	35		
	<i>Kiinteän pääoman kuluminen</i>	12	12		
	<i>Arvonlisäys, netto perushintaan</i>	23	23		
<i>Tulonmuodostus</i>	<i>Palkat ja palkkiot</i>	17	17		
	<i>Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	5	5		
	<i>Toimintaylijäämä/sekatalo, netto</i>	1	1		
Puunkorjuu					
<i>Tuotantotili</i>	<i>Tuotos perushintaan</i>	2 623	2527	84	12
	Markkinatuotos	2 490	2399	79	12
	Puunmyyntitulot		1891	79	12
	Puunkorjuu- ja lähikuljetuspalvelut		452		
	Muut tulot		56		
	Tuotos omaan loppukäyttöön	133	128	5	0
	Polttopuu		60	60	

	Maan ym. Perusparannukset	73	68	5	0
	Välituotekäyttö ostajahintaan	397	378	17	2
	Hankintatyön välituotekäyttö	66	66		
	Metsäteiden kunnossapito	31	31		
	Muu välituotekäyttö	300	281	17	2
	Arvonlisäys, brutto perushintaan	2 623	2 527	67	10
	Kiinteän pääoman kumulinen	433	430	2	1
	Arvonlisäys, netto perushintaan	2 190	2 097	65	9
<i>Tulonmuodostus</i>	<i>Palkat ja palkkiot</i>	148		9	1
<i>i</i>	<i>Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	37		2	0
	<i>Toimintaylijäämä/sekatalo, netto</i>	2 005	2097	54	8

Muu metsätalous

<i>Tuotantotili</i>	<i>Tuotos perushintaan</i>	19			
	Markkinatuotos	19			
	Puunmyyntitulot				
	Puunkorjuu- ja lähikuljetuspalvelut				
	Muut tulot				
	Tuotos omaan loppukäyttöön	0			
	Välituotekäyttö ostajahintaan	8			
	Arvonlisäys, brutto perushintaan	19			
	Kiinteän pääoman kumulinen	8			
	Arvonlisäys, netto perushintaan	11			
<i>Tulonmuodostus</i>	<i>Palkat ja palkkiot</i>	0			
<i>i</i>	<i>Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	0			
	<i>Toimintaylijäämä/sekatalo, netto</i>	11			

Metsätaloutta palveleva toiminta

<i>Tuotantotili</i>	<i>Tuotos perushintaan</i>	230			
	Markkinatuotos	230			
	Tuotos omaan loppukäyttöön	0			
	Välituotekäyttö ostajahintaan	183			
	Arvonlisäys, brutto perushintaan	47			
	Kiinteän pääoman kumulinen	5			
	Arvonlisäys, netto perushintaan	42			
<i>Tulonmuodostus</i>	<i>Palkat ja palkkiot</i>	87			
<i>i</i>	<i>Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	22			
	<i>Muut tuotantotukipalkkiot</i>	4			
	<i>Toimintaylijäämä/sekatalo, netto</i>	-63			

Metsätalous ja siihen liittyvät palvelut

<i>Tuotantotili</i>	<i>Tuotos perushintaan</i>	2 931	2835	84	12
	Välituotekäyttö ostajahintaan	612	593	17	2

	Arvonlisäys, brutto perushintaan	2 319	2242	67	10
	Kiinteän pääoman kuluminen	458	455	2	1
	Arvonlisäys, netto perushintaan	1 861	1787	65	9
Tulonmuodostus i	Palkat ja palkkiot	252	242	9	1
	Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut	64	62	2	0
	Muut tuotantotukipalkkiot	4	4		
	Toimintaylijäämä/sekatalo, netto	1 549	1487	54	8

3.8 Kalatalous (B)

Kalastus -toimialaan luetaan ammattimainen meri- ja sisävesikalastus, kalanviljely sekä osa-aika- ja vapaa-ajankalastus (TOL95 05010 ja 05020).

Sekä ammattimainen että osa-aikainen kalastus ja kalanviljely ovat markkinatuottajien markkinatuotosta, jossa sektoria ei ole määritetty.

Vapaa-ajan kalastus on luokiteltu kokonaisuudessaan kotitaloussektorin omaan loppukäyttöön tuottajiin. Vapaa-ajan kalastajentuotos on pääosin tuotosta omaan loppukäyttöön. Osa saaliista on luokiteltu markkinatuotokseksi, sillä esimerkiksi suuri osa vapaa-ajan kalastajien rapusaaliista menee myyntiin.

3.8.1 Tietolähteet

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

- Ammattikalastus merialueilla
- Ammattikalastus sisävesialueilla
- Vapaa-ajan kalastus
- Kalastajahinnat
- Kalanviljely

Tilastokeskus

- Yritysten rakennetilaston kyselykanta
- Yritys- ja toimipaikkarekisteri
- Työvoimatutkimus

3.8.2 Laskentaprosessi

Tuotos

Ammattikalastajien kalasaaliin arvo saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan perusteella liikevaihdosta. Koko liikevaihdon arvo luokitellaan markkinatuotokseksi. Markkinatuotosta kasvatetaan hieman harmaan talouden arviolla (Pekka Rytönen Oy).

Vertailutietona on Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen julkaisuista 'Ammattikalastus merialueilla' ja 'Ammattikalastus sisävesialueilla'. Tiedot perustuvat ammattikalastajien tekemiin saalisilmoituksiin. Ilmoituspyynnöt lähetetään vuosittain kaikille ammattikalastusta harjoittaville. Vertailutieto on samaa tasoa yritystilastojen antaman liikevaihtotiedon kanssa.

Kalanviljelyn tuotoksen arvo saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan liikevaihtotiedon perusteella. Koko tuotos luokitellaan markkinatuotokseksi.

Vertailutietona käytetään Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tilastosta 'Kalanviljely'. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos käyttää arvon määrittämisessä muutamilta kalanviljelylaitoksilta kysytyjä

hintatietoja ja poikastoimitustilastoon perustuvia määrätietoja. Tuotokseen lasketaan ruokakalan tuotos ja poikasviljelyn tuotos.

Poikasviljelyn vertailutieto hinnoitellaan kirjolohen kalanpoikasen keskimääräisellä kappalehinnalla. Laskennallinen hinta muodostuu jakamalla kirjolohen poikastuotannon arvo poikastuotantomäärällä. Vertailutilasto on tasoltaan matalampi, mikä johtuu pääasiassa poikasviljelyn tilastoinnin vaillinaisuudesta.

Vapaa-ajan kalastuksen arvo, tuotos omaan loppukäyttöön, saadaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen sarjasta 'Vapaa-ajankalastus'. Vapaa-ajan kalastuksen saalismäärätiedot perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kyselytutkimukseen, joka toimitetaan joka toinen vuosi. Välivuosina käytetään edellisvuoden määriä. Tilastossa vapaa-ajan kalastajien saalismäärät kerrotaan ammattikalastajien keskimääräisillä kalastajahinnoilla. Hintatiedot on julkaistu Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksen julkaisussa 'Kalastajahinnat'. Tiedot kerätään vuosittain 20:n rannikolla ja 5:n sisämaassa sijaitsevan kalatukun ostotiedoista.

Väliuotekäyttö

Väliuotekäyttö on ammattikalastuksen ja kalanviljelyn väliuotekäyttöä, joka saadaan yritysten rakennetilaston kyselykannan ja yritys- ja toimipaikkarekisterin perusteella.

Rakennetilastosta saadaan väliuotekäytön suhteellinen osuus tuotoksesta. Saadulla osuudella kerrotaan ammattikalastuksen tuotos, jolloin tuloksena on väliuotekäyttö.

3.9 Kaivostoiminta ja louhinta (C)

Mineraalien kaivu käsittää luonnossa esiintyvien mineraalien noston, muokkauksen ja hyödyntämisen (myös urakoinnin).

Tämän toimialan laskenta on selostettu kohdassa 3.10. Teollisuus, jossa on esitetty toimialojen C, D ja E laskenta.

3.10 Teollisuus (D)

Varsinaisella teollisuudella eli valmistuksella ymmärretään epäorgaanisten tai orgaanisten aineiden mekaanista tai kemiallista muuttamista uusiksi tuotteiksi riippumatta siitä, suoritetaanko työ koneellisesti vai käsin, tehtaassa vai työntekijän kotona. Määritelmän mukaan myös tuotteiden kokoaminen (kokoanpano) luetaan teollisuustoimintaan.

Tässä kohdassa on esitetty myös toimialojen C ja E laskenta, koska toimialojen C, D ja E laskentamenetelmät ovat keskenään samanlaiset.

3.10.1 Tietolähteet ja kattavuuden varmistaminen

Teollisen toiminnan kansantulolaskelmien tärkeimmät tietolähteet ovat: teollisuuden rakennetilasto, yritysrekisteri, arvonlisäverotuksen ja työnantajasuoritusten maksuvalvonta-aineisto, kuntien taloustilasto, työvoimatutkimus sekä erilaiset indeksit.

Yritysrekisteri kattaa lähes kaiken teollisen toiminnan maassamme, mutta tilinpidon kannalta sen tietosisältö on hyvin suppea. Näin teollisuuden rakennetilastosta, joka tietosisällöltään ja käsitteiltään vastaa hyvin tilinpidon tarpeita, on tullut kansantulolaskelmien ehdottomasti tärkein tietolähde.

3.10.1.1 Teollisuuden rakennetilasto

Kohdejoukko

Teollisuuden rakennetilaston vuositilasto on nk. kokonaisaineisto. Teollisuuden kohdejoukkoon kuuluu noin 28 000 toimipaikkaa. Kohdejoukon jokaiselle yksikölle tuotetaan tiedot. Tiedot saadaan joko suoraan yrityksiltä (lomakekysely) tai ne tuotetaan rekistereistä. Suoraan kyselyyn kuuluu vain 18 prosenttia teollisuuden toimipaikoista (tätä kutsutaan suoran kyselyn otokseksi). Tämän otoksen osuus tuotannon arvosta on 94 % ja henkilöstöstä 89%. Kyselyn ulkopuolelle jäävien yritysten (toimipaikkojen) tiedot tuotetaan hallinnollisista rekistereistä: Verohallinnon elinkeinoverotusrekisteristä (EVR) ja Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteristä (YTR).

EVR sisältää kaikkien elinkeinoverovelvollisten yritysten tuloslaskelma-, tase- ja käyttöomaisuustietoja. Yritysrekisteri on puolestaan Tilastokeskuksen ylläpitämä perusrekisteri taloudellista toimintaa harjoittavista yksiköistä. Näitä ovat rekisteröityneet työnantajat, arvonlisäverovelvolliset ja ennakkoperintärekisteriin merkityt. Teollisuuden tilastoissa hyödynnetään EVR -tietoa niille yrityksille, jotka eivät ole mukana lomakekyselyssä. EVR:stä otetaan lomakekyselyn ulkopuolelle jäävien yritysten tuloslaskelma- ja tasetiedot sekä eräitä muita tietoja. Koska rekisteristä tuotettujen yritysten tietojen määrä ei vastaa lomakekyselyn kattavuutta, joudutaan suuri osa tiedoista (puuttuvat muuttajat) arvioimaan matemaattisesti.

Lomakekyselyn piirissä tilinpäätöstietojen osalta ovat teollisuudesta vähintään 20 hengen yritykset ja näiden toimipaikat. Lomakekyselyssä ovat mukana myös näitä pienemmät yritykset ja toimipaikat, jos niiden toiminnan laajuus vastaa suorassa kyselyssä olevien toiminnan laajuutta, sekä vasta investointivaiheessa olevat isot yritykset ja toimipaikat. Mukana ovat myös kaikki sähköä tuottavat yritykset ja niiden toimipaikat. Lisäksi vähintään 20 hengen ei-teollisilta yrityksiltä on kysytty teollisuuteen kuuluvien toimipaikkojen tiedot. Teollista toimintaa harjoittavat, vähintään 20 hengen kuntien ja valtion liikelaitokset ovat myös mukana lomakekyselyssä toimipaikkoina.

Tilastoyksikkö

Rakennetilastossa tilastoyksiköitä ovat yritys ja toimipaikka. Kansantalouden tilinpidossa toimipaikka toimii pääyksikkönä ja yrityskohtaisia tietoja käytetään vain mikäli toimipaikoista tietoa ei ole saatavissa. Käytännössä useimmat yritykset ovat yksitoimipaikkaisia. Lisäksi menetelmä, jossa alle 20 hengen yritysten tiedot tuotetaan rekistereistä, tarkoittaa sitä, että näitä yrityksiä käsitellään yksitoimipaikkaisina. Suurimpien yritysten eri toimipaikat voivat harjoittaa hyvinkin erityyppistä toimintaa.

Toimipaikalla tarkoitetaan taloudellista yksikköä, jossa saman omistajuuden tai valvonnan alaisuudessa harjoitetaan mahdollisimman samanlaisten tavaroiden ja palvelusten tuotantoa tavallisimmin yhdellä sijaintipaikalla. Toimipaikka voi jo sellaisenaan muodostaa yrityksen (yksitoimipaikkainen yritys) tai sitten olla selkeästi rajattava osa yritystä (monitoimipaikkainen / monitoimialainen yritys). Toimipaikan alueellisena yksikkönä rakennetilastossa on pääsääntöisesti kunta.

Toimipaikan ei välttämättä tarvitse käsittää yksinomaan valmistukseen luettavia toimintoja, vaan myös niin sanottuja aputoimintoja ja palveluksia, jotka ovat sijaintinsa puolesta liittyneet kyseessä olevaan toimipaikkaan. Tällaisia apuyksikön luonteisia yksiköjä ovat mm.: pää-, keskus- tms. hallinnollinen konttori, keskusvarasto tai vastaava, tutkimus- tai kehittämissyksikkö, myyntikonttori, korjaamo tms. tehdaspalveluosasto, sivutoimipaikka, jossa tehdään vain palkkatyötä yrityksen muille toimipaikoille, sekä rakenteilla oleva toimipaikka ('investointitoimipaikka', yritys tai yrityksen toimipaikka, jonka tuotannollinen toiminta ei ole vielä käynnistynyt).

Jos apu- tai palvelutoiminta on kiinteässä yhteydessä varsinaisen toimipaikan kanssa ja palvelee pääasiassa kyseistä toimipaikkaa, ei näitä toimintoja ole aina erotettu erillisiksi toimipaikoiksi vaan

toiminnot on yhdistetty valmistustoimintoihin. Jos apuyksikkö sijaitsee erillään varsinaisesta toimipaikasta tai jos apuyksikkö palvelee useita saman yrityksen eri yksiköitä, on siitä voitu muodostaa erillinen yksikkö.

Rakennetilastossa tuotannollisten yritysten hallintatoimipaikat (pääkonttorit) luokitellaan emoyrityksen toimialalle, samoin tuotantoon liittyvien hallintayritysten hallintatoimipaikat. Luokittelu poikkeaa yritysrekisterin käytännöstä: yritysrekisterissä kaikki toimipaikat, joista saadaan oma tietonsa, luokitellaan omalle päätoimialalleen. Hallintayritysten hallintatoimipaikat sekä myös tuotannollisten yritysten pääkonttorit luokitellaan siten yritysrekisterissä hallintatoimialalle 74150.

Yritysrekisterin tavoitteena yleensäkin on luokitella kukin toimipaikka tarkasti omalle päätoimialalleen. Rakennetilastossa taas ei kovin pieniä yksiköitä ole tietojen saannin kannalta tarkoituksenmukaista erotella omiksi yksiköikseen. Lisäksi rakennetilaston tavoitteena on kuvata koko teollista toimintaa kokonaisuutena, sen rakenteita ja muutoksia. Esimerkiksi monet yritysrekisterissä tutkimus ja kehittäminen – toimialalle (toimiala 73) luokitellut toimipaikat sisältyvät kansantalouden tilinpidossa teollisuuden laskelmiin.

Toimiala

Toimipaikan toimiala määräytyy rakennetilastossa toimipaikan tuottamien hyödykkeiden myyntiarvojen perusteella. Hyödykkeen PRODCOM -koodin neljä ensimmäistä numeroa kertoo sitä valmistavan toimialan. Toimipaikan toimialaksi määritellään se, mille toimialalle tyypillisiä hyödykkeitä toimipaikalla eniten valmistetaan.

Monitoimipaikkaisen yrityksen toimiala määritellään yrityksen toimipaikkojen jalostusarvon perusteella. Suoran kyselyn ulkopuolelle jäävien yritysten ja toimipaikkojen toimiala saadaan yritys- ja toimipaikkarekisteristä.

3.10.1.2 Kattavuuden varmistaminen muiden tietolähteiden avulla

Alle 20 hengen ei-teollisten yritysten teollisuuteen kuuluvat toimipaikat jäävät määritelmällisesti teollisuuden rakennetilaston kohdejoukon ulkopuolelle. Näiden toimipaikkojen tiedot saadaan yritysrekisteristä. Vertailu rakennetilaston ja yritysrekisterin välillä lisää kattavuutta myös joukolla pieniä yrityksiä, joille ei löydy vastinparia elinkeinoverotusrekisteristä tai joiden tiedot ovat niin puutteellisia/virheellisiä, että niille ei ole pystytty tietoja arvioimaan matemaattisesti.

Alle 20 hengen kunnallisten sähkö- ja vesilaitostoimipaikkojen tiedot saadaan vuosittain kuntien taloustilastosta. Muut alle 20 hengen teollisuuteen luettavat kunnalliset ja valtion liikelaitostoimipaikat jäänevät tilinpidonkin laskelmien ulkopuolelle, niiden merkitys on kuitenkin hyvin vähäinen. Tuleva julkisyhteisöjen rekisteri korjaa asian tältä osin.

Sekä yritysrekisterin että rakennetilaston kohdejoukkoon valitaan kunakin vuonna vain ne yksiköt, jotka täyttävät riittävät kokoehdot ja ovat toimineet pääsääntöisesti yli 6 kuukautta. Kokoehdot tilastovuonna 1997 ovat: palkatun henkilöstön määrä + yrittäjien määrä > 0,5 tai liikevaihdon määrä > 50 000 mk. Näistä pienistä yrityksistä saadaan tietoa rakennetilaston kansantuloa varten tuottamasta pudotettujen yritysten tiedostosta. Tietoja täydennetään maksuvalvonta-aineiston (MAVA) tiedoilla. MAVA-aineisto kattaa hyvin myös vain osan vuotta toimineet yritykset.

Ns. harmaata taloutta ei teollisen toiminnan kansantulolaskelmiin ole erikseen arvioitu. Harmaan talouden merkitys teollisuudessa on tutkimusten mukaan suhteellisen pieni, verotarkastustilastojen mukaan pari sataa miljoonaa markkaa. Lisäksi menetelmä, jossa kaikki alle 20 hengen yritykset ovat tilastossa mukana koko yrityksen tiedoilla, yliarvioi teollisten toimipaikkojen osuutta. Yritysrekisterin mukaan näillä yrityksillä muun kuin teollisen toiminnan liikevaihto oli runsaat 500 mmk, lähinnä kaupan toimialoilla. Kaupan kansantulolaskelmissa tuotannon taso määräytyy yritysrekisterin toimipaikkatilaston mukaan eikä siitä poisteta näitä myös teollisuudessa mukana olevia toimipaikkoja.

Tämä kahdenkertaisuus kompensoi mahdollisen harmaan talouden, tosin toimialajako teollisuuden sisällä saattaa olla virheellinen.

3.10.2 Laskentaprosessi

Teollisuuden kansantulolaskelmat tehdään pääsääntöisesti teollisuuden rakennetilaston tietojen avulla. Rakennetilasto noudattaa vuonna 1995 käyttöön otettua toimialaluokitusta. Toimialaluokituksen 5-numerotasolla (pääsääntöisesti) laaditut luvut aggregoidaan lopuksi julkaisutason 2-3 -numerotasolle. Laskentamenetelmät ovat samat kaikilla teollisuuden toimialoilla (CDE).

Tuotos

Tuotoksen komponentit ovat teollisen tuotannon arvo, kauppatavaroiden välityspalkkio sekä muun toiminnan tuotot.

Tuotoksen laskemista varten rakennetilastosta saadaan toimipaikkojen liikevaihtotiedot eriteltyinä. Liikevaihto muodostuu varsinaisen toiminnan myyntituotoista. Myyntituotoista vähennetään myynnin oikaisuerinä myönnetyt alennukset, arvonlisävero sekä muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. Myynnin oikaisuerien lisäksi myynnistä vähennetään tulonsiirtoerät ja läpikuluerät. Liikevaihdosta ei vähennetä maksettuja myyntirahteja, provisioita eikä luottotappioita.

Liikevaihto sisältää yrityksen toimipaikkojen väliset sisäiset toimitukset. Ne arvotetaan kuten toimitukset ulkopuolisille. Ellei yrityksen sisäisiä toimituksia voida arvottaa niiden todellisen markkinahinnan perusteella, arvotus suoritetaan tuotantokustannusten perusteella.

Teollisen toiminnan liikevaihto saadaan eriteltynä seuraavasti:

- Tuotteiden toimitukset: toimipaikan valmistamien tai valmistuttamien tuotteiden toimitusten arvo yhteensä
- Tuotetun sähkön toimitukset: toimipaikan sähkön myynti.
- Tuotetun lämmön toimitukset: toimipaikan lämmön myynti.
- Verkkotoiminta: liikevaihto sähkön välityksestä verkossa.
- Teolliset korjaus- ja asennustoimitukset: yrityksen ulkopuolisille suorittamien teollisten korjaus-, asennus- ja huoltotöiden liikevaihto (sisältää myös laskutukseen sisältyvät tarvikkeet).
- Palkkatyö: liikevaihto toiselle talousyksikölle tehdystä palkkatyöstä. Palkkatyö on tuotteiden valmistuttamista toisella talousyksiköllä. Käytettävät aineet ja tarvikkeet ovat pääosin valmistuttajan omistuksessa tai hallinnassa.

Toimitusten arvosta päästään tuotannon arvoon ottamalla huomioon vaihto-omaisuusvarastoissa (valmisteet ja keskeneräiset työt) kalenterivuoden aikana tapahtuneet muutokset.

Rakennetilastosta saadaan vaihto-omaisuuden arvo ostajan hintaan arvotettuna vuoden alussa ja lopussa vaihto-omaisuuslajeittain: polttoaineet, muut aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset työt, valmisteet, kauppatavarat ja muu vaihto-omaisuus. Vaihto-omaisuuden arvoon sisältyy yrityksen omistaman vaihto-omaisuuden arvo sijaitsipa se sitten toimipaikan yhteydessä tai erillisissä varastoyksiköissä.

Kansantalouden tilinpidossa varastot (pl. keskeneräiset työt ja muu vaihto-omaisuus) arvotetaan vuoden keskihintaan. Valmisteverastojen vuoden alku- ja loppuvarastot muutetaan keskihintaisiksi toimialoittaisen teollisuuden tuottajahintaindeksin avulla. Varastojen muutos lasketaan sitten keskihintaistettujen alku- ja loppuvarastojen erotuksena. Keskeneräisiin töihin menetelmää ei siis sovelleta, vaan varastojen muutos on rakennetilaston hintakäsitteen mukainen (arvotettu pääsääntöisesti toteutuneiden tuotantokustannusten perusteella).

Teollisen tuotannon arvo käsittää siis omien tuotteiden toimitusten arvon (ml. sähkön ja lämmön myynti sekä verkkotoiminta), vieraille tehtyjen korjaustöiden arvon sekä saadun korvauksen vieraille suoritetuista valmistus- yms. palveluksista (palkkatyö) lisättyä tai vähennettynä valmistevarastojen sekä varastossa olevien keskeneräisten töiden muutoksella.

Perushintaiseen tuotokseen päästään lisäämällä teollisen tuotannon arvoon kauppatavaroiden myyntimarginaali sekä muun toiminnan tuotot.

Teolliset toimipaikat saavat jonkin verran bruttotuloa sellaisten tavaroiden myynnistä, joita ei ole valmistettu toimipaikassa, vaan ne on ostettu myytäväksi edelleen sellaisenaan ilman jatkokäsittelyä. Näiden **ns. kauppatavaroiden** osalta tuotokseen sisältyy siis vain **myyntimarginaali** (välityspalkkio), joka saadaan vähentämällä myynneistä ostot (tiedot rakennetilastosta) ja lisäämällä varastojen muutos. Varastojen muutos lasketaan keskihintaisena. Alku- ja loppuvarastojen keskihintaistaminen tehdään kotimarkkinoiden perushintaindeksin kokonaisindeksiä hyväksi käyttäen. Aikaisemmasta käytännöstä poiketen ostetun sähkön ja lämmön jälleenmyynti (välitystoiminta) käsitellään kauppatavaroiden myyntinä.

Tiedot tuotokseen luettavista **muun toiminnan tuotoista** saadaan rakennetilastosta. Kyseiseen erään sisältyvät liikevaihto maa- ja metsätaloudesta, rakennustoiminnasta, agenttuuritoiminnasta ja muusta palvelutoiminnasta sekä varsinaiset liiketoiminnan muut tuotot kuten esim. käyttöomaisuuden vuokratuotot, tuotot patenteista, lisensseistä ja rojalteista sekä korvaukset erilaisista ei-teollisista palveluista. Käyttöomaisuuden luovutusvoittoja ei lueta tuotannollisen toiminnan tuotoiksi.

Koko teollisen toiminnan tuotoksen tasoon päästään lisäämällä rakennetilastosta laskettuun erään alle 20 hengen ei-teollisten yritysten teollisten toimipaikkojen, puuttuvien pienten yritysten sekä puuttuvien kunnallistensähkö- ja vesilaitosten liikevaihto. Tiedot saadaan yritysrekisteristä, maksuvalvonta-aineistosta ja kuntien taloustilastosta.

Väliuotekäyttö

Teollisuuden väliuotekäyttö koostuu kolmesta laskentakomponentista: ns. teolliset kustannukset, vuokrat sekä muut kulut. Tiedot saadaan rakennetilastosta.

Rakennetilasto tiedustelee kyselyssään toimipaikan kalenterivuonna hankkimien tuotantopanosten arvoa tietyn luokittelun mukaan.

Tuotantopanokset arvotetaan ostajan hintaan eli ostoarvoon toimipaikalle toimitettuna ilman arvonlisäveroa. Hankintojen arvotuksessa on otettava huomioon menonoikaisu- ja menonsiirtoerät. Ostojen oikaisu-erät ovat rahti-, huolinta-, pakkaus- yms. menot. Ostojen vähennyksenä kirjataan paitsi arvonlisävero myös saadut alennukset ja myynti hankintahintaan henkilökunnalle.

Saman yrityksen muilta toimipaikoilta hankitut tuotantopanokset arvotetaan kuten ostot ulkopuolisilta. Ellei yrityksen sisäisiä ostoja voida arvottaa niiden todellisen markkinahinnan perusteella, tulee arvotus suorittaa tuotantokustannusten perusteella.

Teollisiin kustannuksiin luetaan seuraavat hankitut tuotantopanokset:

- Aineiden ja tarvikkeiden hankinta: Aineisiin ja tarvikkeisiin luetaan materiaalit, joita käytetään välittömästi tuotettavien tavaroiden valmistukseen (raaka-aineet, puolivalmisteet, lisäaineet, osat sekä pienet ei-aktivoitavat työkalut ja välineet). Aineisiin ja tarvikkeisiin luetaan myös aputarvikkeet (voiteluaineet, vesi yms.). mutta ei konttori- yms. tarvikkeita.
- Pakkausaineiden hankinta: Toimipaikan valmistamien tai välittämien tavaroiden pakkaamisessa käytettävät aineet ja tarvikkeet.

- Polttoaineiden hankinta: Polttoaineiksi luetaan yrityksen tuotannollisen toiminnan tai sen ajoneuvojen energialähteiksi hankitut aineet.
- Sähkön hankinta omaan käyttöön: Sähköenergian hankinta käsittää tuotantoprosessissa käytetyn sähkön lisäksi myös yrityksen tilojen valaistukseen, tuuletukseen, lämmitykseen ym. käytetyn sähkön.
- Lämmön hankinta omaan käyttöön: Lämpöenergian hankintaan luetaan yrityksen tuotantoprosessissa käytetyn lämmön lisäksi myös tilojen lämmitykseen käytetty energia.
- Teetetyt korjaus-, kunnossapito- ja asennustyöt: Ulkopuolisilla teetettyjen korjaus-, kunnossapito- ja asennustöiden arvo mukaan luettuna laskutettujen materiaalien arvo.
- Teetetyt palkkatyöt: Palkkatyö käsittää toimipaikan maksaman korvauksen muilla talousyksiköillä omista raaka-aineistaan teettämästä työstä. Kustannustoimialan painatus yms. työt.
- Aliurakointi: Aliurakoitsija on pääurakoitsijan alihankkija. Aliurakat ovat pääurakoitsijan alihankkijoille maksamia korvauksia.

Yllämainittujen **hankittujen** tuotantopanosten arvosta päästään **käytettyjen** välituotepanosten arvoon ottamalla huomioon vaihto-omaisuusvarastoissa (aine-, tarvike- ja polttoainevarastot, muu vaihto-omaisuus) kalenterivuoden aikana tapahtuneet muutokset.

Aikaisemmin jo mainittiin, että rakennetilastosta saadaan vaihto-omaisuuden arvo ostajan hintaan arvotettuna vuoden alussa ja lopussa vaihto-omaisuuslajeittain: polttoaineet, muut aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset työt, valmisteet, kauppatavarat ja muu vaihto-omaisuus.

Kansantalouden tilinpidossa varastot (pl. keskeneräiset työt ja muu vaihto-omaisuus) arvotetaan vuoden keskihintaan. Polttoainevarastojen vuoden alku- ja loppuvarastot muutetaan keskihintaisiksi kotimarkkinoiden perushintaindeksin alaerien: kivihiili, ydinpolttoaine ja öljytuotteet avulla. Muiden aineiden ja tarvikkeiden (pääasiassa raaka-aineiden) vuoden alku- ja loppuvarastot muutetaan keskihintaisiksi toimialoittaisen kotimarkkinoiden perushintaindeksin avulla. Varastojen muutokset lasketaan sitten keskihintaistettujen alku- ja loppuvarastojen erotuksena. Erään muu vaihto-omaisuus menetelmää ei siis sovelleta, vaan varastojen muutos on rakennetilaston hintakäsitteen mukainen.

Rakennetilastosta saadaan **käyttöomaisuuden vuokratulot** käyttöomaisuuslajeittain. Välituotekäyttöön luetaan mukaan muista talonrakennuksista, maa- ja vesirakennuksista, koneista ja kalustosta sekä kuljetusvälineistä maksetut vuokrat sekä erä muut vuokrat. Sähkö-, kaasu- ja vesihuollossa muiden vuokrien on kuitenkin oletettu sisältävän lähinnä aineettomista oikeuksista maksettuja vuokria eikä niitä ole sisällytetty välituotekäyttöön.

Rakennetilaston kyselylomakkeella tiedustellaan yrityksen/toimipaikan leasing-sopimuksilla vuokraamien käyttöomaisuushyödykkeiden vuokratuloja. Erä sisältää siis sekä käyttöleasing- että rahoitusleasing-sopimuksella hankittujen käyttöomaisuushyödykkeiden vuokratulot. Kansantalouden tilinpidossa välituotekäyttöön luetaan vain käyttöleasing-vuokrat. Maksetuista rahoitusleasing-vuokrista saadaan tieto vain päätoimialoittain (toimialat C, D, E). Välituotekäytöstä vähennettävät rahoitusleasing-vuokrat on jaettu alatoimialoille rakennetilaston leasingvuokrien jakaumalla. Kuvaus rahoitusleasingtilastosta on luvussa 11.

Muiden hankittujen tuotantopanosten arvoon sisältyvät lähinnä ulkopuolisilta hankittujen ns. eiteollisten palvelujen sekä vaihto-omaisuuteen kuulumattomien tarvikkeiden aiheuttamat kulut kalenterivuonna.

Tällaisia kulueriä ovat muun muassa: teetetyt tutkimus- ja kehittämistyöt, kuljetus- ja varastointipalvelut, kiinteistönhuoltopalvelut, tietoliikennepalvelut (posti, puhelin, tele), mainos-, markkinointi- ja myyntipalvelut, atk-suunnittelu- ja ohjelmointipalvelut, koulutuspalvelut, kulut

patenteista, lisensseistä ja rojalteista sekä hallinto- ym. edellä mainitsemattomat palvelut (pankki-, lakiasiain-, tilitoimisto-, vakuutus-, järjestö- yms. palvelut). Tiedot saadaan eriteltyinä rakennetilastosta.

Yrityksillä on mahdollisuus aktivoida tutkimus- ja kehittämismenoja taseeseen. Arvio aktivoiduista menoista lisätään väliuotekäyttöön. Arvio tehdään rakennetilaston yritys pohjaisten tasetietojen perusteella (aineettomat hyödykkeet: tutkimus- ja kehittämismenot).

Kansantalouden tilinpidossa tietokonejärjestelmiä ja sovelluksia varten tehdyt tietokoneohjelmat, niiden kuvaukset ja muu oheismateriaali luetaan aineettomiin kiinteisiin varoihin (kiinteän pääoman bruttomuodostukseen). Tähän luetaan ostetut ohjelmistot sekä myös omaan käyttöön tehdyt ohjelmistot silloin kun niiden tuottamiskustannukset ovat merkittävät. Tähän luetaan myös tietokantojen ostoihin, kehittämiseen ja laajentamiseen liittyvät merkittävät kustannukset, jos on odotettavissa, että tietokantoja käytetään kauemmin kuin vuoden ajan. Osa ohjelmistojen hankintakustannuksista samoin kuin osa yllämainituista muista kustannuksista sisältyy rakennetilastossa erään atk-suunnittelu- ja ohjelmointipalvelut, osa on aktivoitu suoraan taseeseen. Teollisuuden laskelmissa erä atk-suunnittelu- ja ohjelmointipalvelut on kokonaisuudessaan vähennetty väliuotekäytöstä, erän suuruus on noin 85 % teollisuuden tietokoneohjelmistoinvestoinneista. Menetelmä on epävarma ajatellen sekä vähennettävän erän suuruutta että toimialajakoa.

Koko teollisen toiminnan väliuotekäytön tasoon päästään lisäämällä rakennetilastosta laskettuun erään alle 20 hengen ei-teollisten yritysten teollisten toimipaikkojen sekä puuttuvien pienten yritysten väliuotekäyttö. Väliuotekäytön osuus tuotoksesta on sama kuin rakennetilaston yrityksillä toimialaluokituksen 5-numerotasolla. Puuttuvien kunnallisten sähkö- ja vesilaitosten väliuotekäyttö lasketaan kuntien taloustilastosta.

3.11 Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto (E)

Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto sisältää sähkön ja lämmön tuotannon, siirron, jakelun, myynnin ja välitystoiminnan, kaupunkikaasun tuotannon ja jakelun sekä yhdyskuntien veden puhdistuksen ja jakelun. Teollisuuden omatarpeinen, yrityksen teollista valmistusta palveleva sähkön tuotanto tilastoidaan pääsääntöisesti varsinaisen teollisuuden yhteydessä.

Tämän toimialan laskenta on selostettu kohdassa 3.10. Teollisuus, jossa on esitetty toimialojen C, D ja E laskenta.

3.12 Rakentaminen (F)

Suomessa rakentaminen on jaettu kolmeen alatoimialaan: talonrakentamiseen, maa- ja vesirakentamiseen sekä rakennuspalvelutoimintaan.

3.12.1 Talonrakentaminen (4501)

Talonrakentaminen käsittää seuraavat TOL2000-toimialat:

Talojen rakentaminen	45211
Kattotyöt	45220
Muu erikoisalojen rakentaminen	45250
Rakennusasennus	45300
Sähköasennus	45310
Eristystyöt	45320
LVI-asennukset	45330

Muu rakennusasennus	45340
Rakentamisen viimeistelytyöt	45400
Rappaustyöt	45410
Rakennuspuusepänasennukset	45420
Lattian ja seinien päällystys	45430
Maalaus ja lasitus	45440
Maalaus	45441
Lasitus	45442
Muut rakentamisen viimeistelytyöt	45450

3.12.1.1 Tietolähteet

Laskennan pääasiallisia lähteitä ovat Tilastokeskuksen rakennustuotantotilasto, yritysrekisteri, rakentamisen rakennetilasto sekä työvoimatutkimus.

Yritysten suhdanteet –yksikön tuottamasta rakennustuotantotilastosta saadaan uudisrakentamisen käypä- ja kiinteähintaiset arvot omistaja- ja rakennusluokittain kuukausittain. Uudisrakentamisen arvon laskenta perustuu kuntien rakennusvalvontaviranomaisilta kerättyihin rekisteritietoihin rakennushanke- ja vaihe ilmoituksista ja urakkatarjousten perusteella estimoituihin käyttötarkoituksiluokittaisiin kuutiohintatietoihin. Suomessa kaikki uudet talonrakennukset ovat luvanvaraisia, joten uudisrakentamisen arvoon sisältyy liiketaloudellisen ja omatoimisen uudisrakentamisen lisäksi myös harmaa talonrakentaminen. Uudisrakentamisen hintaindeksi saadaan implisiittisesti käypähintaisen ja kiinteähintaisen tuotannon arvon suhteena.

3.12.1.2 Laskennan yleisratkaisu

Talonrakentamisen tuotanto- ja tulomuodostustili lasketaan sekä koko toimialalle yhteensä että rakentajasektoreittain, joita ovat yritysten lisäksi paikallishallinto, ja kotitaloudet. Kotitalouksien rakentamiseen lasketaan mukaan omatoiminen rakentaminen.

Tuotos lasketaan toisaalta rakentajasektoreittain ja toisaalta uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen summana. Väliuotekäyttö lasketaan käypähintaisena osuutena tuotoksesta mm. rakentamisen rakennetilaston tietojen avulla.

Tarjonta- ja käyttötaulu-uudistuksen yhteydessä toimialan tuotanto jaettiin pää- ja sivutuotantoon. Kansantalouden tilinpidossa kuvataan vain toimialan päätuotanto. Sektoreiden 'S111 Yritykset' ja 'S14 Kotitaloudet' talonrakentaminen on päätuotantoa. Sektorin 'S1313 Paikallishallinto' talonrakentamisen tuotantoa ei kyetä tietolähteiden puutteellisuuden vuoksi erottelemaan talonrakentamisen toimialalle. Tämän vuoksi Paikallishallinnon talonrakentaminen kuvataan sivutuotantona. Sivutuotanto sisältyy Paikallishallinnon muiden toimialojen tuotantoon.

3.12.1.3 Laskentaprosessi taloustoimittain

Tuotos

Talonrakentamisen tuotos lasketaan uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen arvojen summana. Investointilaskelmia varten talonrakentamisen tuotos lasketaan talorakennuslajeittain: asunnot, muut talonrakennukset, sekä rakentamislajeittain: uudisrakentaminen, peruskorjaus, vuosikorjaus. Peruskorjauksen ja vuosikorjauksen rajanveto on käytännössä hankalaa. Kirjallisuudessa peruskorjaus tai -parannus määritellään usein korjausrakentamiseksi, jolla rakennus muutetaan entistä paremmin tarkoitukseensa soveltuvaksi, ja jonka seurauksena ylitetään rakennuksen aiemmin saavutettu laatu tai arvo. Vuosikorjaus tai kunnossapito määritellään tavanomaiseksi, säännölliseksi toiminnaksi, jonka tarkoituksena on säilyttää rakennus enintään alkuperäistä vastaavalla laadullisella tasolla. Tilinpidossa peruskorjaukset luetaan investoinneiksi ja vuosikorjaus väliuotekäytöksi.

Taulukko 13. Talonrakentamisen tuotoksen määräytyminen

UUDISRAKENTAMISEN VOLYYMI	HINTATIEDOT	KORJAUSRAKENTAMISEN VOLYYMI
Kuntien rakennusvalvontaviranomaiset * uudisrakentaminen * viive 7 viikkoa Tietosisältö (mm.) * rakennuksen käyttötarkoitus * investoija (omistajaluokka) * rakennuksen volyymi (m3) * standardiluokitukset * kerrosluku * rakennustapa	Talonrakennuksen kustannustieto * (Haahtela Kehitys Oy) Tietosisältö (mm.) * rakennuksen käyttötarkoitus * rakennuksen volyymi (m3) * kerrosluku * rakennustapa * hinnat alueittain * rakennustapa	Tilastokeskus * Yritysten suhdanteet * Työvoimatutkimuksen työtunnit Tietosisältö * korjausrakentamisen volyymi * liiketaloudellinen korjausrakentaminen
↓	↓	↓
UUDISRAKENTAMISEN TUOTOS PERUSHINTAAN	KORJAUSRAKENTAMISEN TUOTOS PERUSHINTAAN	
* käyvin ja kiintein hinnoin * sisältää rakentajan voittomarginaalin * 14 omistajaluokkaa --> sektorijako * omatoiminen/liiketaloudellinen uudisrakentaminen * 14 käyttötarkoitusluokkaa --> asuin/muu uudisrakentaminen	* käyvin ja kiintein hinnoin * sisältää rakentajan voittomarginaalin * liiketaloudellinen korjausrakentaminen	

Tuotos perushintaan lasketaan tuottajahintaisena. Rakennuttajan kustannukset, joita ovat mm. talonrakentamisen suunnittelu-, rahoitus- ja vakuutuskustannukset, eivät sisälly talonrakentamisen tuottajahintaiseen tuotokseen.

Uudisrakentaminen

Uudisrakentamisen käypähintaiset arvot asuinrakennuksille ja muille talonrakennuksille saadaan Tilastokeskuksen rakennustuotantotilastosta (katso taulukko). Uudisrakentaminen arvotetaan siinä liiketaloudellisen talonrakentamisen mukaan. Uudisrakentamisen arvosta 4,5 prosenttia on pohjarakentamista, joka kuuluisi toimialaluokituksen mukaan maa- ja vesirakentamiseen, mutta sisältyy talonrakentamiseen. Tämä on otettava huomioon talonrakentamisen työllisyys- ja palkkalaskelmissa.

Taulukko 14: Talonrakentamisen tuotos vuonna 2000, miljoonaa euroa.

vuosi 2000	Asuinrakennukset	Muut talonrakennukset	Kaikki talonrakennukset
Uudisrakentaminen	3 955	3 695	7 650
Korjausrakentaminen	3 375	2 146	5 521
Vuosikorjaus	1 649	995	2 644
Peruskorjaus	1 726	1 151	2 877
Yhteensä	7 330	5 841	13 171

Korjausrakentaminen

Korjausrakentamisen tuotos pohjautuu toistuvien tutkimusten tuottamaan tietoon korjausrakentamisen tasosta. Tutkimukset suorittaa Valtion Teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) rakennustuotantolaboratorio. Tutkimuksia on tehty vuosina 1990 (KORVO90), 1995 (KORVO95)

sekä 2000 (REMO2000). Otostutkimuksissa korjausrakentamisen arvoa tarkasteltiin korjaustoimenpiteiden laajuutta talotyypeittäin. Jako vuosikorjausten ja peruskorjausten kesken perustuu RAMO2000:een, joka sisältää arvion kummastakin korjaustoiminnosta.

Tarjonta- ja käyttötaulu -uudistuksen yhteydessä korjausrakentamisen taso arvioitiin uudelleen vuosille 1995-2000. Koko korjausrakentamisen vuosimuutosten volyyminä käytettiin Tilastokeskuksen Hintojen ja palkkojen tuottamaa korjausrakentamisen volyyymi-indeksiä. Korjausrakentamisen volyyymi-indeksi perustuu Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksesta saataviin talonrakentamisen uudis- ja korjausrakentamisen työtunteihin. Varsinaisessa korjausrakentamisen tuotannon määrittelyssä käytetään hyväksi tietoa uudisrakentamisen työtuntien ja näillä työtunneilla aikaansaadun tuotoksen volyyymia. Tämän jälkeen vastaavaa tuotos/ työtunti –suhdetta sovelletaan korjausrakentamisen tuotannon tason määrittämisessä.

Korjausrakentamisen volyyymi-indeksi kuvaa liikeloudellisen korjausrakentamisen kehitystä. Omatoimisen korjausrakentamisen kehityksestä ei ole tietoa. Tämän vuoksi kotitalouksien korjausrakentamisen kehitykseen sovelletaan liikeloudellisen korjausrakentamisen volyyymia. Kuntien korjausrakentamisen taso määritellään kuntataloustilaston avulla. Korjausrakentamisen hintana käytetään uudisrakentamisen tuotoksen hintaa.

Tasokorjauksista ja entistä mielekkäämmästä korjausrakentamisen volyyymi-indeksistä huolimatta jaot ensinnäkin asuinrakennusten ja muiden rakennusten korjausrakentamiseen ja toiseksi vuosi- ja peruskorjaukseen asuinrakentamisen ja muun rakentamisen sisällä ovat edelleen hatarahkolla pohjalla. Asuinrakennuksista löytyy jonkin verran tietoa (mm. kulutustutkimus, asuntoyhteisöjen tilinpäätöstiedot, erillisselvitykset), muista talonrakennuksista ei. Kokonaisuudessaan tiedot ovat hajanaisia ja puutteellisia, minkä vuoksi tilinpidonkin luvut perustuvat osittain arvioihin.

Tuotos sektoreittain

S111 Yritykset

Tuotos

Yritysten tuotos lasketaan periaatteessa yritysrekisterin toimipaikkatietojen ja rakentamisen rakennetilaston tietojen avulla. Tuotos ilman vientiä on arvioitu yritysrekisterin liikevaihdon avulla. Tuotos on liikevaihdon (pl. aliurakointi), valmisteverastojen muutoksen, valmistus omaan käyttöön – erän ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa. Käytännössä yrityssektorin tuotos kuvataan koko talonrakentamisen yhteenlasketun tuotoksen (uudis- ja korjausrakentaminen) sekä muiden sektoreiden ('S14 Kotitaloudet', 'S1313 Paikallishallinto') tuotosten residuaalina.

Yritysten tuotanto kuuluu tuottajatyypin 'T10 Markkinatuottajat' ja niiden tuotos kuvataan käytännössä yksinomaan markkinatuotoksena (P11). Tuotokseksi omaan loppukäyttöön (P12) kirjataan vain yritysten omaan loppukäyttöön tuottamat atk-ohjelmistot.

Väliuotekäyttö

Yritysten väliuotekäytön tuotossuhde lasketaan osuutena tuotoksesta rakennetilaston tiedoista. Väliuotekäyttö on ostojen miinus varaston muutoksen, ulkopuolisten palveluiden (pl. aliurakointi), leasingvuokrien (pl. rahoitusleasing), muiden vuokrien ja muiden kulujen summa. Väliuotekäytön arvo määräytyy yritysten residuaalina lasketun tuotoksen ja väliuotekäytösuhteen avulla.

Taulukko 15: Talonrakentamisen tuotos, väliuotekäyttö ja arvonlisäys sektoreittain vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P12	P2	B1G
Yritykset	10 564	10 561	3	6 687	3 877
Kotitaloudet	2 579	1 364	1 215	1 469	1 110

Elinkeinonharjoittajat	469	469		238	232
Omatoiminen rakentaminen	1 704	489	1 215	1 130	574
Harmaat	406	406		102	305
Paikallishallinto	172	62	110	86	86
Yhteensä	13 315	11 987	1 328	8 242	5 073

S1313 Paikallishallinto

Tuotos

Paikallishallinnon eli kuntien ja kuntayhtymien talonrakentamisen tuotos lasketaan kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen taulukon 5 (meno- ja tuloerittelyt, investointimenojen erittely) tiedoista uudisrakentamisen ja vuosikorjauksen summana.

Taloustilaston omajohtoisen rakentamisen kohdan 'A Rakennukset yhteensä' erien 'henkilöstömenot', 'aineet, tarvikkeet, tavarat', 'palvelut' sekä 'muut menot' summa käsitetään paikallishallinnon investointihintaiseksi talonrakentamiseksi. Kun mainitusta summasta vähennetään paikallishallinnon rakennuttamisen ja aliurakoinnin osuus saadaan paikallishallinnon talonrakentamisen uudisrakentamisen tuotos. Rakennuttaminen määräytyy Rakennustuotantotilastosta saatavan 'rakennuttajan kustannukset' –kertoimen ja investointihintaisen talonrakentamisen tulona. Paikallishallinnon aliurakointi saadaan kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston erästä 'palvelut'.

Paikallishallinnon vuosikorjausten taso määritellään kuntien ja kuntayhtymien kohdan 'Aineet, tarvikkeet ja tavarat' erästä rakennusmateriaalit. Vuonna 2000 vuosikorjaukset kattoivat noin 60 prosenttia paikallishallinnon koko talonrakentamisesta.

Paikallishallinnon tuotanto kuuluu tuottajatyyppiin 'T30 Muut markkinattomat tuottajat'. Paikallishallinnon uudisrakentamisen tuotos kuvataan tuotoksena omaan loppukäyttöön (P12). Vuosikorjauksen tuotos kirjataan muuna markkinattomana tuotoksena (P13).

Väliuotekäyttö

Paikallishallinnon talonrakentamisen väliuotekäyttö lasketaan kahdessa osassa. Uudisrakentamisen väliuotekäyttö määritetään kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen taulukon 5 kohdan 'A Rakennukset yhteensä' erien 'aineet, tarvikkeet, tavarat' sekä 'muut menot' summana. Vuosikorjausten osalta väliuotekäytön oletetaan kattavan puolet tuotoksesta.

Menetelmäeroista johtuen uudis- ja korjausrakentamisen väliuotekäyttöosuudet poikkeavat toisistaan. Uudisrakentamisessa väliuotekäyttö nousee vuodesta riippuen 59-60 prosenttiin tuotoksesta. Menetelmäero väliuotekäytön määrittelyssä on vuosirakentamisen luonteen vuoksi perusteltu – vuosikorjauksessa työn osuus suurempi kuin uudisrakentamisessa.

S14 Kotitaloudet

Tuotos

T10 Markkinatuottajat

Kotitaloussektorin markkinatuottajia ovat elinkeinonharjoittajat ja harmaat rakentajat. Kummankin tuotanto lasketaan markkinatuotannoksi (P11).

Elinkeinonharjoittajakotitalouksia ovat kaikki liikkeen- ja ammatinharjoittajat, joiden henkilöstö työvuosina jää alle kahden. Niiden tuotos lasketaan rakennetilaston ja yritysrekisterin aineistosta tuotoserien summana.

Harmaan talonrakentamisen tuotos johdetaan harmaan työvoiman laskennallisista työtunneista. Työtunnin hintana käytetään omatoimisen rakentamisen tuntipalkkaa. Tuotos lasketaan kuten omatoimisessa rakentamisessa. Välituotekäytön osuus tuotoksesta on oletettu 25 prosentiksi, ts. tuotos muodostuu pääosin arvonlisäyksestä eli tässä tapauksessa työn arvosta, koska pääoman kulumista ei lasketa harmaille yrittäjille. On oletettu, että harmaat yrittäjät tekevät työnsä lähinnä kotitalouksille, jotka itse hankkivat työssä tarvittavat rakennusmateriaalit.

T20 Omaan loppukäyttöön tuottajat

Omatoimisesta rakentamisesta uudisrakentaminen ja peruskorjaus luetaan tuotokseksi omaan loppukäyttöön (P12), vuosikorjaukset kirjataan markkinatuotokseen (P11). Vuosikorjausten kirjaus markkinatuotokseksi on perusteltua sen perusteella, että vuosikorjauksen tuotantoa käytetään välituotekäyttönä toisella toimialalla ('7021 Asuntojen omistus ja vuokraus').

Omatoimisen rakentamisen arvonlisäys johdetaan omatoimisen rakentamisen laskennallisista työtunneista sekä rakentamisen tuntipalkasta, josta on poistettu työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ja palkkojen sivukustannukset. Välituotekäytön osuudeksi on arvioitu 65 prosenttia. Koska omatoimisen rakentamiselle ei lasketa palkansaajakorvauksia eikä kiinteän pääoman kulumista, muodostuu arvonlisäyksen osuudeksi tuotoksesta 35 prosentiksi. Omatoimisen talonrakentamisen tuotos on arvonlisäyksen ja välituotekäytön summa.

Välituotekäyttö

T10 Markkinatuottajat

Harmaan rakentamisen välituotekäytön osuus tuotoksesta on oletettu vakioksi, 25 prosentiksi tuotoksesta. Elinkeinonharjoittajakotitalouksien välituotekäytön osuus tuotoksesta määritellään rakennetilaston ja yritysrekisterin tietojen pohjalta.

T20 Omaan loppukäyttöön tuottajat

Omatoimisen rakentamisen välituotekäyttöosuus on kiinnitetty 65 prosenttiin tuotoksesta.

3.12.2 Maa- ja vesirakentaminen (4502)

Maa- ja vesirakentaminen käsittää seuraavat TOL95-toimialat:

Raivaus, purku ja pohjarakentaminen	4511	
Maaperän koeporaus	4512	
Siltojen, tunnelien, sähkölinjojen ym. rakentaminen	45219	
Teiden, lentokenttien ja urheilukenttien rakentaminen		4523
Vesirakentaminen	4524	

Teiden auraus, hiekoitus ja suolaus kuuluu toimialalle 90003.

3.12.2.1 Tietolähteet

Yritysten osalta pääasiallisia tietolähteitä ovat yritysten rakennetilasto (elinkeinoverorekisteri EVR, yritysrekisteri ja suora kysely) sekä yritysrekisterin toimipaikkarekisteri, jotka ovat molemmat kokonaisaineistoja. Talonrakentamiseen liittyvistä pohjarakennustöiden taso arvioidaan Tilastokeskuksen rakennustuotantotilaston tiedoista.

Valtionhallinnon maa- ja vesirakentamisen tietolähteenä käytetään Valtion liikekirjanpitoa. Paikallishallinnon pääasialliset tietolähteet ovat kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto sekä Ahvenanmaan maakuntahallinnon tilinpäätöstiedot.

3.12.2.2 Laskentaprosessi

Maa- ja vesirakentamisen tuotanto- ja tulonmuodostustili lasketaan sektorittaisten tilien summana. Maa- ja vesirakentamisen sektoreita ovat yritykset, valtionhallinto sekä paikallishallinto.

3.12.2.3 Laskentaprosessi taloustoimittain

Tuotanto sektoreittain

S111S14N Yritykset

Tuotos

Yritysten tuotos lasketaan rakennetilaston ja toimipaikkarekisterin tiedoista tuotoserien summana. Tuotos sisältää erien liikevaihto, valmistevarastojen muutos, valmistus omaan käyttöön sekä muut tuotot lisäksi aliurakoinnin. Tämän jälkeen tuotoksesta vähennetään talonrakentamiseen liittyvä ja talonrakentamisessa (tol 4501) kuvattu pohjarakennustöiden osuus. Pohjarakentamisen suuruus arvioidaan Tilastokeskuksen rakennustuotantotilaston tiedoista.

Yritykset kuuluvat tuottajatyypin 'T10 Markkinatuottajat'. Niiden tuotanto on käytännössä kokonaisuudessaan markkinatuotantoa (P11). Tuotos omaan loppukäyttöön (P12) koostuu omaan käyttöön tuotetuista atk-ohjelmista ja jää vuosittain 1-2 miljoonaan euroon.

Välituotekäyttö

Yritysten välituotekäyttö lasketaan sekin rakennetilaston ja toimipaikkarekisterin tiedoista. Välituotekäyttö kattaa normaalien välituotekäyttöerien lisäksi aliurakoinnin.

S1311 Valtionhallinto

Tuotos ja välituotekäyttö

Valtionhallinnon maa- ja vesirakentaminen kirjataan tuottajatyypin 'T30 Muut markkinattomat tuottajat'. Laskennan lähteenä käytetään Valtion liikekirjanpitoa.

Valtiolla on kansantalouden tilinpidossa kaksi maa- ja vesirakentamisen tuotosta kysyvää toimialaa: radanpito ja tienpito. Radanpidon osalta valtio (Ratahallintokeskus) ostaa kunnossapito- ja rakentamispalvelut VR-Rata Oy:ltä ja joiltakin muilta yrityksiltä ja näin ollen tämä osuus tuotoksesta sisältyy markkinatuotannon lukuihin. Tienpidon osalta kunnossapito ja uudisrakentaminen (välituotekäyttö ja investoinnit) on sekä ostettu että tuotettu itse vuoteen 2000 saakka.

Valtion liikekirjanpidosta saadaan tiedot Tielaitoksen tuloista ja menoista, mutta esim. välituotekäyttöä ja palkansaajakorvauksia ei tarkasti kohdentaa tienpidosta tai maa- ja vesirakentamisesta aiheutuviksi. Tielaitoksen (tilivirasto 453) maksamat palkansaajakorvaukset eli palkat ja työnantajan sosiaaliturvamaksut lasketaan ensin yhteensä tasolla ja jaetaan tämän jälkeen tuotannon (tol 4502) ja hallinnon (tol 6302) kesken budjetin käyttösunnitelman osuuksien mukaisesti. Tielaitoksen välituotekäyttö on jaettu tienpidon ja maa- ja vesirakentamisen kesken käyttäen apuna valtion liikekirjanpidon tilitietoja. Tienpidon toimialan välituotekäyttöön on kirjattu mm. maa- ja vesirakenteiden korjaus- ja kunnossapitopalveluiden ostot (liikekirjanpidon tili 4302) kun taas maa- ja vesirakentamiseen on sisällytetty Tielaitoksen muiden palveluiden kuin maa ja vesirakenteiden korjaus- ja kunnossapitopalveluiden ostot. Muille liikekirjanpidon tileille kirjattu välituotekäyttö on kunkin tilin selitteen perusteella laitettu jommallekummalle toimialalle siten, että mm. erilaiset materiaalihankinnat ja koneiden sekä laitteiden vuokrat ovat mukana maa- ja vesirakentamisen toimialalla ja toimitilojen vuokrat taas tienpidon toimialalla. Lopuksi toimialojen välituotekäyttöön lisätään vielä panoksista maksettu arvonlisävero, jonka yhteissumma saadaan valtion liikekirjanpidosta. Laskettaessa yhteen toimialoittain palkansaajakorvaukset (palkat ja

työnantajan sosiaaliturvamaksut) ja pääomakantamallista saatava kiinteän pääoman kuluminen saadaan toimialoittainen arvonnisäys perushintaan. Kun arvonnisäykseen lisätään edelleen välituotekäyttö ostajanhintaan saadaan toimialoittainen tuotos perushintaan.

Tienpidon käytännön toiminnasta vastaa Tielaitos ja varsinaisesta maa- ja vesirakentamisesta sen tuotanto-osasto (aiemmin tiepiirit). Vuoden 2001 alussa Tielaitoksen tuotantotoiminta eriytettiin Tieliikelaitokseen, joka kansantalouden tilinpidossa toimii yrityssectorissa markkinatuottajana maa- ja vesirakentamisen toimialalla 4502. Valtion teitä hallinnoi Tiehallinto, joka hankkii tarvittavat uudisrakennus-, korjaus- ja kunnossapitopalvelut valtiosectorin ulkopuolisilta palveluntarjoajilta. Tiehallinto luokitellaan kansantalouden tilinpidossa valtiosectoriin kuuluvaksi muuksi markkinattomaksi tuottajaksi, joka toimii tienpidon toimialalla 6302. Vuodesta 2001 lähtien valtiosectorissa ei siis enää ole tuotantoa maa- ja vesirakentamisen toimialalla.

Maa- ja vesirakentamisen ja tienpidon investointien laskennassa on vastaava ongelma kuin palkansaajakorvausten ja välituotekäytön kohdalla todettiin olevan: valtion liikekirjanpidon aineistosta on saatavissa ainoastaan Tielaitoksen investoinnit yhteensä ilman jakoa hallinnon ja varsinaisen tuotannon kesken. Tielaitoksen jakautuessa Tiehallintoon ja Tieliikelaitokseen vuoden 2001 alussa osa entisen Tielaitoksen omaisuudesta luovutettiin ns. hallinnansiirtona Tieliikelaitokselle. Tielaitoksen aiemmin (vuosina 1975-2000) tekemät investoinnit on jaettu tienpidon sekä maa- ja vesirakentamisen kesken samassa suhteessa kuin Tielaitoksen omaisuus tasearvojen mukaan jakautui Tiehallinnon ja Tieliikelaitoksen kesken vuoden 2001 alussa, sillä voidaan olettaa, että tieliikelaitokselle siirretty omaisuus oli juuri sitä omaisuutta, jota tuotantotoiminnassa tarvitaan ja joka oli hankittu juuri maa- ja vesirakennustuotantoa varten. Tällä tavoin jaettuna Tielaitoksen investoinnit jakautuvat tienpidon ja maa- ja vesirakentamisen toimialoille seuraavasti:

talto	tol 6302	tol 4502
P5122	32 %	68 %
P5111	80 %	20 %
P51121	81 %	19 %
P51122	100 %	0 %
P51131	0 %	100 %
P51132	34 %	66 %

Taulukosta käy ilmi, että kaikki maa- ja vesirakenneinvestoinnit sekä suurin osa asuinrakennus- ja muiden talorakennusten investoinneista kohdistuvat tienpidon toimialalle. Maa- ja vesirakentamisen toimialalle kohdistuvat kaikki kuljetusvälineinvestoinnit ja suurin osa kone- ja laite- sekä ohjelmistoinvestoinneista.

Valtion liikekirjapidosta saataviin Tielaitoksen investointeihin on lisätty investointitavaroista maksettu arvonnisävero, joka yhteissumma saadaan sekin liikekirjanpidon aineistosta.

Vuosittainen kiinteän pääoman kuluminen saadaan toimialoittain sektoreittain pääomakantamallista, jota on kuvattu tarkemmin kohdassa 4.12.

Paikallishallinnon maa- ja vesirakentamisen tuotantotili koostuu kahdessa osassa. Kunnossapito lasketaan kuntataloustilaston tehtävän '460 liikenneväylät' perusteella. Tästä tehtäväluokasta saadaan palkansaajakorvaukset, välituotekäyttö ja myyntierät. Lukuihin lisätään Ahvenanmaan Maakuntahallituksen vastaavat luvut. Lisäksi välituotekäyttöön lisätään arvonnisävero. Tuotos (P1) saadaan arvonnisäyksen ja välituotekäytön summasta ja se jakaantuu myyntieriin (P11, P131 ja P13). Julkisiin kulutusmenoihin laskettava P13 saadaan residuaalina (P1 – P11 – P131).

Muiden maa- ja vesirakenteiden uudisrakentaminen puolestaan muodostetaan investoinneista käsin. Lähtötietona käytetään muiden toimialojen kuin '6302 Tiepito' maa- ja vesirakennelmien investointeja yhteensä. Erä kattaa muun kuin teiden ja katujen uudisrakentamisen. Koska kunnan tekninen osasto

tuottaa nämä rakennuspalvelut, on tämän investointikysynnän oltava myös maa- ja vesirakentamisen tuotoksessa kysynnän ja tarjonnan tasapainottamiseksi. Lähdeaineiston rajallisuuden vuoksi tuotos tulkitaan kokonaisuudessaan markkinatuotokseksi (P11). Kunnan tuottaman palvelun kustannukset saadaan eriteltyä jakamalla tuotos kuntataloustilaston 05 –taulusta saatavalla välituotekäytön ja henkilöstömenojen suhteella palkansaajakorvauksiin ja välituotekäyttöön. Välituote –kysyntäerä ajatellaan ostettavan kokonaisuudessaan ulkopuolisilta, jolloin kysynnän tasapainottava tarjonta löytyy markkinapuolelta.

Taulukko 16. Maa- ja vesirakentamisen sektorittainen tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P12	P131	P13	P2	B1G
Yritykset	2 937	2 936	1	0	0	1 800	1 137
Valtionhallinto	357	54	0	0	303	203	154
Paikallishallinto	650	185	110	124	231	427	223
Yhteensä	3 944	3 175	111	124	534	2 430	1 514

3.12.3 Rakennuspalvelutoiminta (4509)

Rakennuspalvelutoiminta muodostuu toimialasta 455: rakennuskonevuokraus käyttäjieneen. Toimiala käsittää seuraavat toiminnot:

- nosturien, nostolavojen, rakennushissien ym. talonrakennuskoneiden ja –laitteiden vuokraus käyttäjieneen
- kaivuriin, puskutraktoriin, porakoneiden, ruoppaajien ym. maa- ja vesirakennuskoneiden ja laitteiden vuokraus kuljettajineen ja käyttäjieneen
- rakennusten purkuun tarkoitettujen koneiden ja laitteiden vuokraus käyttäjieneen.

Rakennuspalvelutoiminta on talonrakentamisen ja maa- ja vesirakentamisen välituotekäyttöä. Tuotantoa toimialalla on vain yrityssektorilla. Yrityssektorin tuotanto kirjataan tuottajatyypin 'T10 Markkinatuottajat' ja taloustoimeen 'P11 Markkinatuotos'.

Laskennan pääasiallisia tietolähteitä ovat Tilastokeskuksen yritysrekisteri, rakennetilasto sekä työvoimatutkimus.

Tuotos

Toimialan tuotos perushintaan muodostetaan rakennetilaston ja yritysrekisterin tuotoserien eli liikevaihdon, valmistevarastojen muutoksen, valmistus omaan käyttöön –erän ja liiketoiminnan muiden tuottojen summana.

Välituotekäyttö

Välituotekäyttö lasketaan osuutena tuotoksesta rakennetilaston yrityskohtaisten tietojen avulla. Välituotekäyttö on ostojen miinus varaston muutoksen, ulkopuolisten palveluiden, leasingvuokrien, muiden vuokrien ja muiden kulujen summa.

Taulukko 17. Rakennuspalvelutoiminnan tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P2	B1G
Yritykset	165	165	68	97

3.13 Kauppa (G)

3.13.1 Toimialan rajaus

Uudessa tilinpitojärjestelmässä kaupan toimiala jaetaan viiteen alatoimialaan aiemman kolmen sijasta. Jako viiteen alaluokkaan selkeyttää kaupan kansantulolaskelmien laatimista, sillä uudessa tilinpitojärjestelmässä omana toimialoina laskettaviin korjaus- ja huoltotoimialoihin (502 Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus, 527 Henkilökohtaisten ja kotitalousesineiden korjaus) sovelletaan muista kaupan toimialoista poikkeavia laskentaperiaatteita.

Kansantulolaskennassa kaupan toimialat jaetaan viiteen kaksi- tai kolminumerotason luokkaan seuraavasti:

Toimiala 501 Moottoriajoneuvojen kauppa ja polttoaineiden vähittäismyynti sisältää kaikkien uusien ja käytettyjen moottoriajoneuvojen tukku-, välitys- ja vähittäiskaupan sekä poltto- ja voiteluaineiden vähittäiskaupan. Tämä luokka sisältää seuraavat TOL95-toimialaluokituksen mukaiset kolminumerotason toimialat:

- 501 Moottoriajoneuvojen kauppa
- 503 Moottoriajoneuvojen osien ja varusteiden kauppa
- 504 Moottoripyörien kauppa, korjaus ja huolto sekä osien ja varusteiden kauppa
- 505 Polttoaineiden vähittäiskauppa

Toimiala 502 Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus sisältää autojen korjauksen ja huollon muualla kuin huoltoasemilla, sekä renkaihin liittyvien asennus-, korjaus- ja nastoitustyön muualla kuin huoltamoissa tai valmistuksen yhteydessä. Se sisältää vastaavan TOL95-toimialaluokituksen mukaisen kolminumerotason toimialaluokan.

Toimiala 51 Tukku- ja agentuuritoiminta (pois lukien moottoriajoneuvojen kauppa) käsittää uusien ja käytettyjen tavaroiden jälleenmyynnin vähittäiskauppiaille, muille tukkukauppiaille sekä myynnin muuhun tuotantotoimintaan sekä niin, että myyjä ottaa tavarat omistukseensa (tukku- ja agentuuritoiminta) että ilman kauppatavaroiden omistamista (agentuuritoiminta). Se sisältää vastaavan kaksinumerotason toimialaluokan 51.

Toimiala 521 Vähittäiskauppa (pois lukien moottoriajoneuvojen kauppa) sisältää uusien ja käytettyjen tavaroiden myynnin kuluttajille henkilökohtaiseen ja talouskäyttöön. Tämä luokka sisältää seuraavat TOL95-toimialaluokituksen mukaiset kolminumerotason toimialaluokat:

- 521 Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
- 522 Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 523 Lääkkeiden, sairaanhoitotarvikkeiden sekä kosmetiikan ja hygieniatuotteiden vähittäiskauppa
- 524 Muu uusien tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
- 525 Käytettyjen tavaroiden vähittäiskauppa myymälöissä
- 526 Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä

Toimiala 527 Kotitalousesineiden korjaus sisältää esimerkiksi kenkien, kotitalouden sähkölaitteiden, kellojen ja korujen päätoimisen korjauksen. Henkilökohtaisten esineiden ja kotitalousesineiden korjaus sisältää TOL95-toimialaluokituksen mukaisen kolminumerotason toimialaluokan 527.

3.13.2 Keskeisimmät tietolähteet

Kaupan alan kansantulolaskelmien tärkeimmät tietolähteet ovat Tilastokeskuksen laatimat yritys- ja toimipaikkarekisteri, yritysten rakennetilasto, auto- tukku- ja vähittäiskaupan myyntitilastot, työvoimatutkimus sekä erilaiset indeksit, mm. ansiotasoindeksi ja kuluttajahintaindeksi.

Yksi keskeisimmistä tavoitteista kansantalouden tilinpidon uudistuksessa on ollut käytettyjen lähteiden ja metodien kriittinen ja systemaattinen tarkastelu. Perusaineistojen luotettavuuden ja kattavuuden tutkiminen on ollut uudistustyössä tärkeää. Monissa kaupan kansantulolaskennan kannalta keskeisissä perustilastoissa on tehty perusteellinen uudistustyö viime vuosien aikana. Ensijaisena tavoitteena on tarjota käyttäjille luotettavia, kattavia, luokituksiltaan ja määritelmiltään yhtenäisiä perusaineistoja.

Yritys- ja toimipaikkarekisteriä käytetään kaupan kansantulolaskelmissa mm. tuotoksen, välituotekäytön, arvonlisäyksen ja palkkojen tason määrittämiseen.

Tilastovuodesta 1994 alkaen kaupan rakennetilastoissa on uutena tietolähteenä verohallinnon elinkeinoveroaineisto. Kuitenkin tärkein rakennetilaston tietolähde ovat yrityksille lähetettävät suorat tiedustelut. Kyselyyn kuulumattomista pienistä yrityksistä saadaan tieto verohallinnon elinkeinoveroaineistosta, jota täydennetään yritysrekisterin tiedoilla. Tilastovuodesta 1994 lähtien kaupan toimialoja koskevat rakennetilastot ovat olleet kattavia kokonaistilastoja.

Tilastovuotta 1996 koskevilla kaupan rakennetilastoissa suora kysely lähetettiin kaikille yli 10 henkeä työllistävälle kaupan alan yrityksille. Pienempien yritysten tiedot perustuivat elinkeinoveroaineiston ja yritysrekisterin tietoihin, samoin kuin suoran kyselyn puutteellisia ja vastaamatta jääneitä tietoja täydennettiin elinkeinoverotusaineiston ja yritysrekisterin avulla.

Kaupan myyntitilastot

Kaupan myyntitilastoja muutettiin vuoden 1998 alusta vastaamaan EU:n lyhyen aikavälin yritystilastoasetusta ja Eurostatin suosituksia. Toimialaluokitus vaihdettiin TOL95-toimialaluokitukseen, joka perustuu NACE rev. 1:een. Vuoden alusta vaihdettiin myös tilaston perusvuotta siten, että 1995=100. Lisäksi vähittäiskaupassa otettiin käyttöön uudet COICOP-luokituksen mukaiset hintaindeksit.

Uudistetuissa tilastoissa markkatiedot jätettiin pois ja tiedot esitetään vain indekseinä. Toimialoittaiset markkamääräiset myynti- tai liikevaihtotiedot tulevat tarkoiksi ja kattaviksi vasta puolen vuoden viipeellä verotuksen aineistojen täydentyessä ja korjaantuessa. Suhdannetilastojen luonteen mukaisesti kaupan tilastoinnissakin keskitytään myynnin muutoksen luotettavaan estimointiin.

Myyntitiedot kerätään edelleen suoraan yrityksiltä, mutta tämän lisäksi tietoja poimitaan verohallinnon arvonlisäverotusta ja työnantajasuorituksia koskevista maksuvalvonnan aineistoista. Suoraan kyselyyn on valittu kultakin toimialalta liikevaihdoltaan Suomen suurimmat yritykset ja suoran keruun piirissä on noin 600 kaupanalan yritystä.

Suoran keruun tietoja tarvitaan verottajan antamien tietojen lisäksi kahdestakin syystä. Ensimmäinen verotuksen aineistot eivät ole Tilastokeskuksen käytettävissä tarpeeksi nopeasti täyttääkseen EU:n lyhyen aikavälin tilastoja koskevan asetuksen aikatauluvaatimukset. Toiseksi tilastojen laatuvaatimukset edellyttävät suurimpien monitoimialaisten yritysten tärkeimpien sekundääritoimintojen selvittämistä toimialapuhtauden takia. Keskittyminen suuriin yrityksiin takaa, että näistä laskettavien ennakoestimaattien takana on suuri osa toimialoittaisesta liikevaihdosta.

Kaupan myyntitilastoissa on siirrytty toimipaikkakohtaisesta tilastoinnista yritysکوhtaiseen tilastointiin. Tästä tilastoyksikön muutoksesta on sekä hyötyä että haittaa. Hyötynä on, että muutoksen myötä on

mahdollista käyttää verohallinnon aineistoja, mikä pienentää yritysten vastausrasitetta ja mahdollistaa täysin kattavien kaupan suhdannetilastojen laadinnan.

Haittana on, että tilastojen toimialoittainen puhtaus saattaa kärsiä. Yritys luokitellaan Tilastokeskuksen yritysrekisterissä annetun päätoimialansa mukaan jollekin toimialalle. Yksittäinen yritys saattaa toimia useammalla kuin yhdellä toimialalla, jolloin jollekin toimialalle tulee ylimääräistä liikevaihtoa, joka ei sinne kuulu, kun taas joltain toimialalta se jää pois. Aiemmin mainittu sekundääritoimintojen selvittäminen lieventää kuitenkin tätä ongelmaa. Toinen haitta on, että yritysjärjestelyt aiheuttavat enemmän ongelmia tilastojen ajallisen vertailukelpoisuuden suhteen. Suoran keruun tiedot on pyritty keräämään siten, että ne ovat vertailukelpoisia veroaineistoissa olevien tietojen kanssa, jolloin niitä voidaan käyttää sekä täydentämään että korjaamaan veroaineistoja. Tarkkaan ottaen suoran kyselyn perusteella laskettavien estimaattien kohdalla voidaan puhua vain suurimpien yritysten liikevaihdon kehityksestä.

Suoran kyselyn tiedoista lasketaan summatasolla ja muutamasta tärkeimmästä toimialatason luokasta myynnin kehitystä kuvaavia nopeita estimaatteja, jotka sitten tarkentuvat veroaineiston pohjalta. Sekä suoran keruun että veroaineiston pohjalta muodostetuissa tilastoissa toimialaluokitus perustuu TOL95-luokitukseen. Veroaineistolla täydennettyjen tilastojen toimialajako on seuraava:

50 Moottoriajoneuvojen kauppa, korjaus ja huolto sekä polttoaineen vähittäismyynti:

- 0.1 Moottoriajoneuvojen kauppa
- 0.2 Polttoaineiden vähittäiskauppa

51 Agentuuritoiminta ja tukkukauppa pois lukien moottoriajoneuvojen kauppa

- 1.1 Agentuuritoiminta
- 1.2 Maatalousraaka-aineiden ja teuraseläinten tukkukauppa
- 1.3 Ravinto- ja nautintoaineiden tukkukauppa
- 1.4 Taloustavaroiden tukkukauppa
- 1.5 Puolivalmisteiden, jätteiden ja romuntukkukauppa pois lukien maatalous-raaka-aineet
- 1.6 Koneiden, laitteiden ja tarvikkeiden tukkukauppa
- 1.7 Yleistukkukauppa
 - sisältää muun tukkukaupan

52 Vähittäiskauppa pois lukien moottoriajoneuvot

- 2.1 Elintarvikkeiden erikoistumaton vähittäiskauppa
- 2.2 Elintarvikkeiden erikoistunut vähittäiskauppa
- 2.3 Alkoholijuomien ja muiden juomien vähittäiskauppa
- 2.4 Tavaratalokauppa
- 2.5 Lääkkeiden, sairaanhoitotarvikkeiden sekä kosmetiikka- ja hygieniatuotteiden vähittäiskauppa
- 2.6 Tekstiilien ja vaatteiden vähittäiskauppa
- 2.7 Jalkineiden ja nahkatavaroiden vähittäiskauppa
- 2.8 Huonekalujen valaisimien ja muiden kotitaloustarvikkeiden vähittäiskauppa
- 2.9 Kodinkoneiden, viihde-elektroniikan ja musiikkitarvikkeiden vähittäiskauppa
- 2.10 Rautakauppatavaroiden, maalien ja lasin vähittäiskauppa
- 2.11 Kirjojen, sanomalehtien ja paperitavaran vähittäiskauppa
- 2.12 Valokuvausalan vähittäiskauppa
- 2.13 Optisen alan vähittäiskauppa
- 2.14 Kultasepänteosten ja kellojen vähittäiskauppa
- 2.15 Urheilualan sekä veneiden ja veneilytarvikkeiden vähittäiskauppa

- 2.16 Tietokonelaitteistojen sekä tietoliikennevälineiden ja toimistokoneiden vähittäiskauppa
- 2.17 Muu vähittäiskauppa
- 2.18 Postimyynti
- 2.19 Tori- ja markkinakauppa sekä käytettyjen tavaroiden vähittäiskauppa myymälöissä

Kaupan myyntitilastojen merkitys kansantalouden vuositilinpidon laadinnassa korostuu varsinkin ennakkolukujen laskennassa. Suhdannetilastojen luonteen mukaisesti kauppatilasto on tutkijan käytettävissä aikaisemmin kuin kaksi muuta keskeistä tilastoa: yritys- ja toimipaikkarekisteri ja kaupan rakennetilastot. Kauppatilastot tarjoavat tietoa paitsi myynnin arvon kehityksestä myös myynnin hinnan ja määrän kehityksestä. Näin kauppatilastoja voidaan hyödyntää kiinteähintaisten lukujen laadinnassa.

3.13.3 Laskentamenetelmät

Kaupan toimialojen tuotos muodostuu ns. kaupan marginaalista eli kaupan välityspalkkiosta, kaupan maksaman (sisään)osto- ja kaupan saaman (ulos)myyntihinnan välisestä erotuksesta.

Lopullisia tilinpidon lukuja laadittaessa on käytettävissä kaksi keskeistä perustilastoa: yritysrekisteri ja rakennetilasto. Kummassakin tilastossa on viety läpi uudistustyö koskien luokituksia ja kattavuutta. Kummatkin tilastot ovat kattavia kokonaistilastoja, joiden aineisto perustuu yrityksille ja toimipaikoille lähetettäviin suoriin kyselyihin ja verohallinnon tietokantaan.

Rakennetilastoissa yksikkönä on **yritys**. Tilastokeskuksen yritysrekisteri puolestaan kerää tietoja sekä **yrityksittäin** (yritysrekisteri) että **toimipaikoittain** (toimipaikkarekisteri). Kaupan kansantulolaskelmien **rakenne** saadaan rakennetilastoista (esimerkiksi tuotoksen prosenttiosuus liikevaihdosta) ja **tasot** yritysrekisteristä (liikevaihdon ja palkkojen taso), jossa yksikkönä on toimipaikka. Kaupan alan kansantulolaskelmissa käytetään ns. tilinpäätös menetelmää (business statistics approach), jota EU:n Bruttokansantulokomitea on päättänyt suosittelemaan käyttökelpoisimpana laskentamenetelmänä kaupan toimialoilla. Menetelmä käy ilmi seuraavasta selostuksesta.

Tuotos

Kaupan alalla perushintainen tuotos koostuu markkinatuotoksesta ja tuotoksesta omaan loppukäyttöön (tietokoneohjelmistot).

Kaupan toimialojen (501 Moottorijoneuvojen kauppa, 51 Tukkukauppa ja agentuuritoiminta ja 521 Vähittäiskauppa) tuotoksen laskeminen aloitetaan liikevaihdosta. Rakennetilastojen mukaiseen liikevaihtoon lisätään valmisteverastojen muutos, tuotanto omaan loppukäyttöön, liiketoiminnan muut tuotot ja varastojen muutos. Tästä vähennetään tilikauden aikana suoritettujen kauppatavaroiden ostot.

Liiketoiminnan muissa tuotoissa erotellaan käyttöomaisuuden myynneistä saadut voitot pysyvämpiluonteisista tuotoista kuten vuokratuotoista. Käyttöomaisuuden myyntivoittoja ei lasketa mukaan tuotokseen, koska ne eivät kuulu kansantalouden tilinpidon tulokäsitteseen. Käyttöomaisuuden myyntivoittojen erottelu muista liiketoiminnan tuotoista on kuitenkin hankalaa, koska yritysten tilinpäätöstiedoissa vuokratuottojen ja käyttöomaisuuden myyntivoittojen kirjaustavat saattavat vaihdella yrityskohtaisesti. Tilastovuodesta 1998 alkaen rakennetilastoissa käyttöomaisuuden myynneistä saadut myyntivoitot on eroteltu muista liiketoiminnan tuotoista (katso yritystilastojen majoitus- ja ravitsemistoimintaa koskeva kyselylomake). Näin kansantalouden tilinpidon lukuja varten saadaan oikea, oikaistu luku koskien liiketoiminnan muita kuluja.

Kaupan kansantulolaskelmat tehdään kolminumerotasolla ja aggregoidaan kaksinumerotasolle. Tuotoksen suhteellinen osuus liikevaihdosta määritellään rakennetilastojen avulla. Kansantalouden

tilinpidon tuotoksen taso määritellään toimipaikkarekisterin kolminumerotason liikevaihdosta käyttäen rakennetilastosta saatua suhdelukua. Tarkka laskentamenetelmä aiheuttaa summatasolla (kaksinumerotasolla) hieman poikkeamia, koska toimipaikkarekisterin ja rakennetilastojen liikevaihdon tasot saattavat erota huomattavasti toisistaan kolminumerotasolla johtuen näiden kahden kattavan tilaston erilaisista tilastoyksiköistä – toimipaikkarekisterissä on yksikkönä toimipaikka ja rakennetilastoissa yritys.

Tukkukaupan (toimiala 51) liikevaihdosta on vähennetty öljyn ja öljytuotteiden trading-kauppa, jota ei lasketa Suomen bruttokansantuotteeseen. Kysymys on siitä, että suomalaisen öljy-yhtiön ulkomaiset tytäryhtiöt ostavat ja myyvät öljytuotteita ilman, että ko. tuotteet lainkaan kulkevat Suomen kautta. Lisäksi tukkukaupan tuotosta nostettiin kertaluonteisesti 397 miljoonalla markalla vuonna 1995. Tämä johtui Avena Oy:lle (entiselle Valtion viljavarastolle) maksetusta varastokorvauksesta Suomen liittyessä EU:hun. Korjaustoimialoilla (502 Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus sekä 527 Kotitalousesineiden huolto ja korjaus) laskentamenetelmä poikkeaa muista kaupan toimialoista. Korjaustoimialoilla tuotos vastaa suurin piirtein liikevaihtoa. Näillä toimialoilla ostot tilikauden aikana ja varastojen muutokset käsitellään osana välituotekäyttöä.

Korjaustoimialojen tuotoksen laskeminen aloitetaan liikevaihdosta. Rakennetilastojen mukaiseen liikevaihtoon lisätään valmisteverastojen muutos, tuotanto omaan loppukäyttöön ja liiketoiminnan muut tuotot. Liiketoiminnan muita tuottoja oikaistaan samoin menetelmin kuin kaupan toimialoilla.

Uudistuksen aikana on yhdenmukaistettu hallinnointitoimipaikkojen ja hallintayhtiöiden käsittelyä kansantalouden tilinpidon toimialoilla ja sektoreilla ESA 1995 mukaiseksi. Koska tuotoksen taso lasketaan toimipaikkarekisterin kautta, niin kaupan toimialalle eivät tule mukaan kaupan yritysten pääkonttorit eivätkä kaupan hallintayritysten pääkonttorit, vaan ne ovat toimialalla 74150 (Hallintayhtiöt). Myöskään välituotekäytön laskemisessa hallintayritysten pääkonttorit eivät ole mukana.

Kaiken kaikkiaan kaupan alan liikevaihtoon on lisätty noin 240 miljoonaa markkaa vuonna 1996 hallintayhtiöiden takia. Koko kaupan alan tuotosta hallintayhtiöt kasvattavat 50 miljoonalla markalla.

Kaupan aloilla esiintyvistä piilotaloudesta on tehty useita tutkimuksia. Usein tutkimusten aineisto on perustunut joko kaupan alan yrityksille lähetettyyn suoraan kyselyyn tai verotarkastusaineistoon. Tilastokeskukselle harmaan talouden selvitystyötä on tehnyt Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy.

Asiantuntijoiden mukaan piilotaloudella ei ole suurta osuutta kaupan kokonaismyynnistä. Pääsyyinä on kaupan ketjuuntuminen suurten keskusliikkeiden ympärille ja itsenäisten pienmyymälöiden pieni markkinaosuus. Kaupan Keskusliiton vuoden 1995 kyselytutkimuksen pohjalta todettiin, että piilotalouden osuus kaupassa on 1-5 prosenttia. Vähittäiskaupan kokonaismyyntiin suhteutettuna piilotalouden mahdollinen arvo olisi ollut 1,4-7 miljardia markkaa vuonna 1995. Siitä arvonlisäystä muodostunee noin 140-700 miljoonaa markkaa. Lukuun eivät sisälly autojen ja kotitalousesineiden yms. pimeät korjaustyöt, jotka voivat nostaa piilotalouden arviota muutamalla sadalla miljoonalla markalla.

Verohallinnon verotarkastustilaston mukaan koko harmaan talouden arvo oli yhteensä 740 miljoonaa markkaa vuoden 1997 tarkastustulosten mukaan. Tästä kaupan alan osuus oli 17 prosenttia eli 126 miljoonaa markkaa. Lisäykset yrityksen tuloon ovat verohallinnon verotarkastusviraston yksi tärkeimmistä tiedoista kansantalouden tilinpidon kannalta. Salatut tulot voivat pienentää esimerkiksi kaupan toimialojen tuotosta ja sitä kautta arvonlisäystä. Työntekijöiden pimeät palkat tai omistajayrittäjien peitelty osingonjako, jotka ovat osa toimialan arvonlisäystä, eivät kuitenkaan ole Suomen kansantalouden tilinpidossa yhtä ongelmallisia kuin salattu tulo. Syyinä on bkt:n tason määräytyminen tuotantomenetelmällä (tuotos miinus välituotekäyttö), jolloin toimialan arvonlisäyksen arvo pystytään laskemaan, kun tiedetään tuotoksen taso ja välituotekäytön osuus tuotoksesta.

Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy on tehnyt laskelmia salattujen tulojen mahdollisesta suuruudesta ja vaikutuksesta tuotokseen verohallinnon verotarkastusaineiston pohjalta. Laskentamenetelmässä verotarkastuksessa salattu tulo (lisäykset yrityksen tuloon) on suhteutettu toimialoittain tarkastuskohteiden liikevaihtoon. Näin saadulla tarkastuskohteiden salattujen tulojen liikevaihto-osuudella kerrotaan vastaavien toimialojen perusjoukon liikevaihtotieto, jolloin saadaan salattujen tulojen ns. laskennallinen lähtöarvo koko asianomaisella toimialalla. Lähtöarvo antaa kuitenkin liian korkean arvion salatuista tuloista, sillä pääosa yrityksistä hoitaa asiansa moitteettomasti. Tämän vuoksi oletetaan, että toimialan todelliset salatut tulot eli puuttuva liikevaihto asettuu noin 20-40 prosenttiin salattujen tulojen toimialakohtaisesta lähtöarvosta.

Salattujen tulojen osuus tuotoksesta on suuri määrätyillä kaupan aloilla (autokauppa, korjaamotoiminta, torikauppa jne.). Näillä toimialoilla kassan ohimyynti on helppoa, sillä pääosa asiakkaista on yksityisiä henkilöitä. Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n laskelmien mukaan kaupan alan laskennalliset salatut tulot jäisivät 222-444 miljoonan markan tasolle vuoden 1997 verotarkastustulosten mukaan. Tämä olisi noin 0,3-0,6 prosenttia kaupan alan tuotoksesta vuonna 1996.

Verotarkastusaineistoon perustuvat tutkimukset indikoivat selkeästi piilotalouden jäävän varsin vaatimattomalle tasolle kaupan alalla. Toisaalta Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n laskelmien perusjoukko sisältää vain pienet kaupan alan yritykset. Rajaamalla keskisuuret ja suuret yritykset perusjoukon ulkopuolelle, jää laskelmista pois myös näissä yrityksissä pesivä harmaa talous.

Kansantalouden tilinpidon uudistuksessa kaupan tuotosta on nostettu noin 1,5 miljardilla markalla viralliseen toimipaikkarekisteriin perustuvasta tuotoksen tasosta tilastovuonna 1996. Arvonlisäystä muodostuu puolisen miljardia markkaa. Tätä voidaan pitää eräänlaisena virallisen tason päälle tulevana harmaana taloutena. Tuo marginaali näyttää vastaavan suurin piirtein kaupan alan piilotaloudesta esitettyjä arvioita. Lisäksi lähtökohtana on ollut ajatus mahdollisesta kaupan alan liikevaihdon aliedustuksesta toimipaikkarekisterissä. Kyseessä ei siis välttämättä ole kaupan alan piilotalous vaan myös kaupan toimialojen kattavuuden (liikevaihto, palkat) parantaminen.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus määrittää kansantalouden tilinpidon työllisyyden tason. Työvoimatutkimus ja sitä kautta kansantalouden tilinpidon työllisyys sisältävät ainakin osittain harmaan talouden työllisyyttä. Kattava työllisyyden taso nostaa näin osaltaan palkkatasoa yli toimipaikkarekisterin palkkatasoon. Palkkatasoa voidaan hahmottaa esimerkiksi kertomalla palkansaajien määrä arvioiduilla vuosiansioilla tai palkansaajien työtunnit arvioidulla tuntipalkalla. Jos toimintaylijäämän taso pidetään vakiona, korotettu palkkojen taso nostaa osaltaan arvonlisäystä ja sitä kautta tuotosta.

Edellä on esitetty varsin karkea estimaatti harmaasta taloudesta. Myöhemmin harmaan talouden kansantulolaskelmat tulevat aineistojen parantuessa tarkentumaan. Tätä tukee monien aineistojen entistä laaja-alaisempi hyväksikäyttö (työvoimatutkimus: palkansaajien sivu/ylityöt, tulonjakotilasto, verotarkastusaineisto jne.).

Väliuotekäyttö

Kaupan väliuotekäyttö (suhteellinen osuus tuotoksesta) lasketaan rakennetilastojen avulla. Väliuotekäyttöön lasketaan mukaan ulkopuoliset palvelut, leasing-vuokrat, muut vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Lisäksi henkilösivukuluihin saattaa sisältyä jonkin verran väliuotekäyttöön liittyviä eriä, mm. henkilöstön koulutus- ja virkistyskuluja. Näiden erien arvioiminen on vaikeaa, koska yritysten tilinpäätöskäytännöt vaihtelevat melkoisesti koulutusmenojen ja muiden henkilöstöön liittyvien menojen kirjaamisen suhteen. Näitä eriä saattaa sisältyä sekä henkilösivukuluihin että muihin kuluihin. Pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen laskemiseksi palkkoihin on sovellettu vuosittaisia tarkkoja pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen prosentteja (osuuksia palkoista). Näin saatua pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja verrataan toimialan henkilösivukuluihin. Vähentämällä pakolliset sosiaalivakuutusmaksut henkilösivukuluista jää jäljelle erä, joka koostuu vapaaehtoisista

sosiaalivakuutusmaksuista ja muista (välituotekäyttöön liittyvistä) henkilöstökuluista. Vapaaehtoisten sosiaalivakuutusmaksujen laskemiseen käytetään Tilastokeskuksen ”Yksityisen sektorin työvoimakustannukset” –julkaisusta löytyviä %-tietoja ja muut välituotekäyttöön kuuluvat henkilöstömenot tulevat sitten residuaalina. Vuonna 1996 muiden henkilömenojen osuus tukkukaupassa (toimiala 51) oli noin 0,3 prosenttia tuotoksesta eli noin 120 miljoonaa markkaa.

Huolto- ja korjaustoimialoilla (toimialat 502 ja 527) välituotekäytön laskeminen poikkeaa muista kaupan toimialoista. Näillä toimialoilla välituotekäyttöön sisältyvät sekä kauppatavaroiden ostot että varastojen muutos. Varastojen lisäys pienentää välituotekäyttöä.

Välituotekäytön laskenta noudattaa samoja periaatteita kuin tuotoksen laskenta. Välituotekäytön suhteellinen osuus tuotoksesta lasketaan rakennetilaston mukaan toimialaluokituksen kolminumerotasolla. Tuota kolminumerotason prosenttiosuutta sovelletaan toimipaikkarekisterin tasosta laskettuun tuotokseen. Välituotekäyttö lasketaan tarkalla toimialaluokituksen kolminumerotasolla ja aggregoidaan eli lasketaan yhteen kaksinumerotasolle (esimerkiksi koko tukkukaupan tasolle). Aggregoinnin jälkeen oikaistaan välituotekäyttöä vielä kahdella tavalla. Ensiksi välituotekäytöstä on vähennettävä rahoitusleasing, jota ei saa laskea mukaan kaupan välituotekäyttöön. Yhteensä kaupan alan (toimiala G) rahoitusleasing oli 248 miljoonaa markkaa vuonna 1996. Koska tarkkaa toimialoittaista jakoa ei ollut käytössä, rahoitusleasing on jaettu karkeasti liikevaihdon suhteessa. Leijonanosan kaupan alan rahoitusleasingistä vei tukkukauppa ja agentuuritoiminta (toimiala 51) noin 146 miljoonan markan osuudella. Moottoriajoneuvojen kaupan ja korjauksen rahoitusleasing osuus jäi 37 miljoonaan markkaan ja vähittäiskaupan 64 miljoonaan markkaan.

Toinen välituotekäytöstä vähennettävä erä on tietokoneohjelmistot. Tietokoneohjelmistoja hankittiin kaupan alalla noin 400 miljoonalla markalla eli tuolla määrällä supistettiin välituotekäyttöä ja kasvatettiin investointeja.

3.14 Majoitus- ja ravitsemistoiminta (H)

3.14.1 Toimialan rajaus

Majoitus- ja ravitsemistoiminta jaetaan kahteen alatoimialaan.

Toimiala 551 Majoitustoiminta sisältää maksua vastaan tapahtuvan majoitustilojen tarjoamisen asiakkaiden yöpymistä varten. Tämä luokka sisältää seuraavat TOL95-toimialaluokituksen mukaiset kolminumerotason toimialat:

551 Hotellit
552 Leirintäalueet ja muu majoitustoiminta

Toimiala 553 Ravitsemistoiminta sisältää valmistettujen aterioiden, muiden ruoka-annosten ja juomien myynnin sekä ateriapalvelun. Se sisältää vastaavat TOL95-toimialaluokituksen mukaisen kolminumerotason toimialat:

553 Ravintolat, kahvila-ravintolat ja ruokakioskit
554 Kahvi-, olut- ja drinkkibaarit
555 Henkilöstö- ja laitosuokalat, ateriapalvelu

3.14.2 Keskeisimmät tietolähteet

Majoitus- ja ravitsemisalalan kansantulolaskelmien tärkeimmät tietolähteet ovat Tilastokeskuksen laatimat yritys- ja toimipaikkarekisteri, rakennetilasto, työvoimatutkimus sekä erilaiset indeksit mm.

ansiotasoindeksi ja kuluttajahintaindeksi sekä Suomen Hotelli- ja ravintolaliiton laatima majoitus- ja ravitsemisalalan taskutilasto.

Yritys- ja toimipaikkarekisteriä käytetään majoitus- ja ravitsemistoiminnan kansantulolaskelmissa mm. tuotoksen, väliuotekäytön, arvonlisäyksen ja palkkojen tason määrittämiseen.

Tilastokeskuksen rakennetilastot ovat yritysten tuloslaskelma- ja tasetiedoista toimialoittain laadittuja vuositilastoja. Tilastoyksikkönä on itsenäinen yritys. Tilastovuotta 1996 koskevissa majoitus- ja ravitsemistoiminnan rakennetilastoissa suora kysely lähetettiin kaikille yli 20 henkeä työllistävälle majoitus- ja ravitsemisalalan yrityksille. Pienempien yritysten tiedot perustuivat elinkeinoveroaineiston ja yritysrekisterin tietoihin. Myös suoran kyselyn puutteellisia ja vastaamatta jääneitä tietoja täydennettiin elinkeinoverotusaineiston ja yritysrekisterin avulla.

Majoitus- ja ravitsemisalalan taskutilasto

Majoitus- ja ravitsemisalalan taskutilaston laatii Suomen Hotelli- ja ravintolaliitto, joka on hotelli- ja ravintola-alan yritysten kattojärjestö. Suomen Hotelli- ja ravintolaliitto kattaa yli 90 prosenttia alan yrityksistä.

Taskutilasto käyttää monia eri tietolähteitä sekä kerää itse tietoa alasta. Tilasto kuvaa toimipaikkojen lukumäärää ja sen kehitystä, anniskeluoikeuksien ja ravintolamyynnin jakautumista omistajaryhmittäin, majoituskapasiteettia ja huoneiden käyttöastetta, kokonaisyntiä toimialoittain, anniskeluravintoloiden myyntiä, yöpymisiä rekisteröidyissä majoitusliikkeissä, hintakehitystä, kustannusrakennetta toimialoittain, tuottavuus-, työllisyys- ja ansiokehitystä, anniskeluravintoloiden kokopäiväisen henkilökunnan määrää ammattiryhmittäin, säännöllisen työajan keskituntiansioita sekä kotitalouksien kulutusmenoja. Toimialoittaista kustannusrakennetta tarkastellaan erikseen anniskeluravintoloiden, hotellien ja kahviloiden osalta: ainekäytön, työvoimakustannusten, muiden kustannusten, käyttökatteen, poistojen ja liikevoiton suhteellinen osuus liikevaihdosta on laskettu.

Majoitus- ja ravitsemisalalan taskutilasto on osittain kokonaisaineistoon, osittain otokseen perustuva tilasto. Kustannusrakennetta koskevat tiedot perustuvat otokseen. Taskutilaston luotettavuus on hyvä hotellien ja ravintoloiden suhteen, koska Suomen Hotelli- ja ravintolaliitto kattaa lähes koko alan. Kahviloiden ja pienten anniskeluravintoloiden osalta taskutilaston otoksen peittävyys liikevaihdosta on pieni. Kaikkiaan taskutilaston merkitys majoitus- ja ravitsemislukujen kansantalouden tilinpidon lukujen laatimisessa on pienentynyt. Syynä on, että useimmat taskutilaston tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tilastoihin, esimerkiksi matkailutilastoon. Toisin sanoen useimmat tiedot ovat saatavissa suoraan Tilastokeskuksen tilastoista.

3.14.3 Laskentamenetelmät

Lopullisia tilinpidon lukuja laadittaessa majoitus- ja ravitsemisalalla on käytettävissä kaksi keskeistä perustilastoa: yritys- ja toimipaikkarekisteri sekä rakennetilasto. Kummatkin tilastot ovat kattavia kokonaistilastoja, joiden aineisto perustuu yrityksille ja toimipaikoille lähetettäviin suoriin kyselyihin ja verohallinnon tietokantaan.

Rakennetilastoissa yksikkönä on **yritys**. Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri puolestaan kerää tietoja sekä **yrityksittäin** (yritysrekisteri) että **toimipaikoittain** (toimipaikkarekisteri). Majoitus- ja ravitsemistoiminnan kansantulolaskelmien **rakenne** saadaan rakennetilastoista (esimerkiksi väliuotekäytön suhteellinen osuus liikevaihdosta/tuotoksesta) ja **tasot** yritys- ja toimipaikkarekisteristä (liikevaihdon ja palkkojen taso), jossa yksikkönä on toimipaikka. Majoitus- ja ravitsemisalalan kansantulolaskelmissa käytetään ns. tilinpäätös menetelmää (business statistics approach).

Tuotos

Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa perushintainen tuotos koostuu markkinatuotoksesta ja tuotoksesta omaan loppukäyttöön (tietokoneohjelmistot).

Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa tuotoksen laskeminen aloitetaan liikevaihdosta.

Rakennetilastojen mukaiseen liikevaihtoon lisätään valmisteverastojen muutos, tuotanto omaan loppukäyttöön ja liiketoiminnan muut tuotot.

Liiketoiminnan muissa tuotoissa erotellaan käyttöomaisuuden myynneistä saadut voitot pysyvämpiluonteisista tuotoista kuten vuokratuotosta. Käyttöomaisuuden myyntivoittoja ei lasketa mukaan tuotokseen. Käyttöomaisuuden myyntivoittojen erottelu muista liiketoiminnan tuotoista on hankalaa, koska yritysten tilinpäätöstiedoissa vuokratuottojen ja käyttöomaisuuden myyntivoittojen kirjaustavat saattavat vaihdella yrityskohtaisesti melkoisesti. Tilastovuodesta 1988 alkaen rakennetilastoissa käyttöomaisuuden myynneistä saadut myyntivoitot on eroteltu muista liiketoiminnan tuotoista (katso yritystilastojen majoitus- ja ravitsemistoimintaa koskeva kyselylomake). Näin kansantalouden tilinpidon lukuja varten saadaan oikea, oikaistu luku koskien liiketoiminnan muita kuluja.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan laskelmat tehdään kolminumerotasolla ja aggregoidaan kaksinumerotasolle. Tuotoksen suhteellinen osuus liikevaihdosta määritellään rakennetilastojen avulla. Tuotoksen taso määritellään toimipaikkarekisterin kolminumerotason liikevaihdosta käyttäen rakennetilastosta saatua suhdelukua. Tarkka laskentamenetelmä aiheuttaa summatasolla (kaksinumerotasolla) hieman poikkeamia, koska toimipaikkarekisterin ja rakennetilastojen liikevaihdon tasot saattavat erota huomattavasti toisistaan kolminumerotasolla johtuen näiden kahden kattavan tilaston erilaisista tilastoyksiköistä – toimipaikkarekisterissä on yksikkönä toimipaikka ja rakennetilastoissa yritys.

Uudistuksen aikana on yhdenmukaistettu hallinnointitoimipaikkojen ja hallintayhtiöiden käsittelyä kansantalouden tilinpidon toimialoilla ja sektoreilla ESA 1995 mukaiseksi. Koska tuotoksen taso lasketaan toimipaikkarekisterin kautta, niin majoitus- ja ravitsemisalalle eivät tule mukaan majoitus- ja ravitsemisyriyten pääkonttorit eikä majoitus- ja ravitsemisalan hallintayriyten pääkonttorit, vaan ne ovat toimialalla 74150 (hallintayhtiöt). Myöskään välituotekäytön laskemisessa hallintayriyten pääkonttorit eivät ole mukana.

Kaikkiaan majoitus- ja ravitsemisalan liikevaihtoon on lisätty noin 36 miljoonaa markkaa vuonna 1995 hallinnointitoimipaikkojen takia. Tuotosta hallinnointitoimipaikat kasvattavat vastaavalla summalla. Majoitus- ja ravitsemisalan palkkoja hallinnointitoimipaikat kasvattavat 8 miljoonalla markalla vuonna 1995.

Verohallinnon verotarkastustilaston mukaan harmaan talouden arvo oli yhteensä 740 miljoonaa markkaa vuoden 1997 tarkastustulosten mukaan. Tästä majoitus- ja ravitsemisalan osuus oli noin 8 prosenttia eli 58 miljoonaa markkaa.

Salattujen tulojen osuus tuotoksesta on suuri määrätyillä majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloilla (pienet keskiolukuppilat). Näillä toimialoilla kassan ohimyynti on helppoa, sillä pääosa asiakkaista on yksityisiä henkilöitä. Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n laskelmien mukaan majoitus- ja ravitsemisalan laskennalliset salatut tulot jäisivät 369-739 miljoonan markan tasolle vuoden 1997 verotarkastustulosten mukaan. Tämä olisi noin 1,7-3,4 prosenttia alan tuotoksesta vuonna 1996.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus määrittää kansantalouden tilinpidon työllisyyden tason. Työvoimatutkimus ja sitä kautta kansantalouden tilinpidon työllisyys sisältävät ainakin osittain harmaan talouden työllisyyttä. Kattava työllisyyden taso nostaa näin osaltaan palkkatasoa yli toimipaikkarekisterin palkkatasoon. Palkkatasoa voidaan hahmottaa esimerkiksi kertomalla palkansaajien määrä arvioiduilla vuosiansioilla tai palkansaajien työtunnit arvioidulla tuntipalkalla. Jos

toimintaylijäämän taso pidetään vakiona, korotettu palkkojen taso nostaa osaltaan arvonlisäystä ja sitä kautta tuotosta.

Edellä on esitetty varsin karkea estimaatti harmaan talouden arvioimiseksi kansantalouden tilinpidossa. Lisäselvityksiä on tarpeen tehdä käyttämällä paremmin hyväksi eri aineistoja: työvoimatutkimus, palkansaajien sivu/ylityöt, tulonjakotilasto, verotarkastusaineisto jne.

Välituotekäyttö

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan välituotekäyttö (suhteellinen osuus tuotoksesta) lasketaan rakennetilastojen avulla. Siihen lasketaan mukaan kauppatavaroiden ostot, varastojen muutos, ulkopuoliset palvelut, leasing-vuokrat (vähennetään kuitenkin pois rahoitusleasing, joka saadaan rahoituslaitosten sektoritutkijalta), muut vuokrat (pois lukien maa- ja vesialueiden vuokrat) sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Lisäksi henkilösivukuluihin saattaa sisältyä jonkin verran välituotekäyttöön liittyviä eriä, mm. henkilöstön koulutus- ja virkistyskuluja. Näiden erien arvioiminen on vaikeaa, koska yritysten tilinpäätöskäytännöt vaihtelevat melkoisesti koulutusmenojen ja muiden henkilöstöön liittyvien menojen kirjaamisen suhteen. Näitä eriä saattaa sisältyä sekä henkilösivukuluihin että muihin kuluihin. Pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen laskemiseksi palkkoihin on sovellettu vuosittaisia tarkkoja pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen prosentteja (osuuksia palkoista). Näin saatua pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja verrataan toimialan henkilösivukuluihin. Vähentämällä pakolliset sosiaalivakuutusmaksut henkilösivukuluista jää jäljelle erä, joka koostuu vapaaehtoisista sosiaalivakuutusmaksuista ja muista (välituotekäyttöön liittyvistä) henkilöstökuluista. Vapaaehtoisten sosiaalivakuutusmaksujen laskemiseen käytetään Tilastokeskuksen ”Yksityisen sektorin työvoimakustannukset” –julkaisusta löytyviä %-tietoja ja muut välituotekäyttöön kuuluvat henkilöstömenot tulevat sitten residuaalina.

Välituotekäytön laskenta noudattaa samoja periaatteita kuin tuotoksen laskenta. Välituotekäytön suhteellinen osuus tuotoksesta lasketaan rakennetilaston mukaan toimialaluokituksen kolminumerotasolla. Tuota kolminumerotason prosenttiosuutta sovelletaan toimipaikkarekisterin tasosta laskettuun tuotokseen. Välituotekäyttö lasketaan toimialaluokituksen kolminumerotasolla ja lasketaan yhteen kaksinumerotasolle tai muulle summatasolle (esimerkiksi koko majoitustoiminnan tasolle: toimialat 551 ja 552 summataan yhteen). Aggregoinnin jälkeen oikaistaan välituotekäyttöä vielä kahdella tavalla. Ensiksi välituotekäytöstä on vähennettävä rahoitusleasing, jota ei saa laskea mukaan välituotekäyttöön. Yhteensä majoitus- ja ravitsemistoiminnan (toimiala H) rahoitusleasing oli 46 miljoonaa markkaa vuonna 1996. Koska tarkkaa toimialoittaista jakoa ei ollut käytössä, rahoitusleasing on jaettu karkeasti liikevaihdon/leasingvuokrien suhteessa. Majoitustoiminnan rahoitusleasing oli (toimiala 551) noin 14 miljoonaa markkaa. Ravitsemistoiminnan rahoitusleasingin osuus jäi 32 miljoonaa markkaan. Koko majoitus- ja ravitsemistoiminnan rahoitusleasingin jakamaton erä saadaan rahoituslaitosten sektoritutkijalta.

Toinen välituotekäytöstä vähennettävä erä on tietokoneohjelmistot. Ohjelmistoinvestointeihin sisältyvät ostetut valmisohjelmat; palveluna ostetut tai itse rakennetut tietokannat; itse omaan käyttöön tuotetut ohjelmistot ja tietosysteemin suunnittelu ja rakentaminen; tietojenkäsittelypalveluyrityksiltä palveluna ostettu tietosysteemien suunnittelu ja rakentaminen; konsultointi ja koulutus, joka annetaan osana järjestelmien hankintaa ja asennusta. Tietokoneohjelmistoinvestoinneista on selvitetty keskitetysti aikasarja 1975-1999.

Kunkin toimialan tietokoneohjelmistoinvestoinnit saadaan laskemalla yhteen erät ’tuotanto omaan käyttöön’ sekä ’erikseen ostetut ohjelmistot’. Ohjelmistoinvestointien laskija on jakanut tuotannon omaan käyttöön eri toimialoille. Tästä on siis olemassa melko tarkkaa toimialoittaista tietoa. Tuotanto omaan loppukäyttöön lisätään toimialan investointeihin. Lisäksi markkinatuotannon tuottajatyypissä (johon majoitus- ja ravitsemistoiminta kuuluu) tuotanto omaan loppukäyttöön *vähennetään* markkinatuotoksesta ja *lisätään* tuotokseen omaan loppukäyttöön.

Erikseen ostetuista ohjelmistoista ei ole saatu tarkempaa toimialoittaista tietoa. Sektoritutkijat joutuvat itse sijoittamaan ohjelmistot tarkemmille toimialoilleen. Erikseen ostetut ohjelmistot vähennetään toimialan välituotekäytöstä ja lisätään investointeihin.

3.15 Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne (I)

Liikenteen osuus bruttokansantuotteesta on kasvanut lähinnä tietoliikenteen voimakkaan kasvun ansiosta 90-luvun alun runsaasta 8 prosentista yli 9 prosenttiin. Myös liikenteen osuus koko kansantalouden investoinneista on noussut samaan aikaan runsaasta 11 prosentista 17 prosenttiin, kun taas työllisten osuus on pysynyt tasaisesti 8 prosentin tuntumassa.

Tämä luku keskittyy tarkastelemaan liikenteen markkinatuotosta. Kohdassa 3.15.4 kuvataan liikenteen markkinattomia tuottajia.

Tässä tarkastelun kohteena on kuljetustoiminnan ja siihen liittyvien palvelujen sekä tietoliikenteen markkinatuotos. Laskenta kattaa myös liikenteen yritysten hallintayhtiöt ja hallintatoimipaikat, atk-ohjelmistojen tuotannon omaan loppukäyttöön sekä ns. harmaan talouden.

Markkinahyödykkeitä tuottavaan kuljetustoimintaan kuuluvat maa-, vesi- ja ilmaliikenteen tavara- ja henkilökuljetukset. Kuljetuksiin liittyvistä markkinapalveluista tärkeimpiä ovat terminaali-, varastointi-, lastinkäsittely- ja pysäköintipalvelut sekä kuljetusten ja matkojen välitys. Tietoliikenteen markkinatuottajiin kuuluvat posti-, postitus- ja kuriiripalvelut sekä tele- ja ohjelmansiirtopalvelut.

Yksityinen autoliikenne ei ole markkinahyödykkeiden tuotantoa. Muiden toimialojen toimesta järjestetyt kuljetukset katsotaan kyseisten tuottajatoimialojen sivutuotannoksi. Liikenteen yritysten suorittama kaluston huolto ja korjaus käsitellään laskennassa palvelujen ostoina näitä tuottavilta omilta toimipaikoilta.

Julkisen toiminnan tarkasteluyksikköjä ovat liikennettä avustavia julkisia palveluja tuottavat talousyksiköt, mutta esimerkiksi kunnalliset satamat ja liikennelaitokset luetaan liikenteen markkinatuottajiin. Kuljetuksiin liittyvää muuta markkinatonta tuotosta tuottavia talousyksiköitä käsitellään julkisen toiminnan ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kuvausten yhteydessä kohdissa 3.18 ja 3.20.

Rata-, tie- ja vesiväylä- sekä televerkon rakentaminen ja kunnossapito kuuluvat rakennustoimintaan.

Liikenteen laskentakokonaisuus on esitetty tuotoksen, palkkojen ja työllisten laskentatietojen keruukehikon muodossa taulukossa.

Taulukko 18: Liikenteen laskentakokonaisuus toimialoittain

TUOTANTO, PALKAT JA TYÖLLISYYS 1997	Toimipaikat	Tuotos (milj. mk)	Palkat (milj. mk)	Työlliset yhteensä	Palkan- saajat	Yrittäjät
I. Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	24187	94545	18463	164619	142000	22019
IA. Kuljetus ja varastointi	23727	73664	12959	118163	96575	21588
60 Maaliikenne; putkijohtokuljetus	20981	30325	6341	74754	53973	20781
601 Rautatieliikenne	3	3874	1414	10243	10243	
602+603 Muu maaliikenne ja putkijohtokuljetus	20979	26451	4927	64511	43730	20781
6021 Linja-auto, metro – ja raitiotieliikenne	480					
60211 Raitiotie- ja metrolinjakuljetus	2					
60212 Säännöllinen linja-autoliikenne	369					
60231 Linja-autojen tilausliikenne	109					

6022 Taksiliikenne	8381					
60220 Taksiliikenne	8361					
60239 Muu henkilöliikenne maitse	20					
6024 Tieliikenteen tavarankuljetus	12116					
60300 Putkijohtokuljetus	1					
61 Vesiliikenne	353	8389	1749	10935	10674	261
61100 Meri- ja rannikkoliikenne	239					
61200 Sisävesiliikenne	114					
62 Ilmaliikenne	128	7614	1190	5883	5866	17
62100 Säännöllinen lentoliikenne	63					
62200 Tilauslentoliikenne	65					
63 Liikennettä palveleva toiminta	2265	27336	3679	26591	26062	529
6301 Radanpito	1	1659	18	100	100	
6302 Tienpito	3	8830	328	3000	3000	
6303 Ilmaliikennettä palveleva toiminta	26	1034	319	1958	1944	14
6309 Muu liikennettä palveleva toiminta	2235	15813	3014	21533	21018	515
6310 Lastinkäsittely ja varastointi	340	2839	888	5932	5857	75
63110 Lastinkäsittely	176					
6312 0 Varastointi	164					
6321 Maaliikennettä palveleva toiminta	385	2144	346	3067	2962	105
63211 Linja-autoasemat	83					
63212 Tieliikenteen terminaalitoiminta	102					
63213 Maksullinen pysäköinti	51					
63219 Muu maaliikennettä palveleva toiminta	66					
6322 Vesiliikennettä palveleva toiminta	90	2161	560	3301	3277	24
63221 Satamat	52					
63229 Muu vesiliikennettä palveleva toiminta	38					
6330 Matkatoimistot	738	6251	498	4232	4049	183
6340 Kuljetusvälitys	682	2418	722	5001	4873	128
63401 Huolinta ja rahtaus	444					
63409 Muu kuljetusvälitys	238					
IB. Posti- ja teleliikenne	460	20881	5504	45856	45425	431
641 Posti- ja kuriiritoiminta	264	6704	2992	28389	27997	392
64110 Postin toiminta	2					
64120 Muu jakelu – ja kuriiritoiminta	262					
642 Teleliikenne	196	14177	2512	17467	17428	39
64201 Puhelinliikenne	62					
64202 Muu teleliikenne	92					
64203 Ohjelmansiirtopalvelut	42					

3.15.1 Tietolähteet ja laskentaprosessi

Markkinatuotoksen, palkkojen ja työllisyyden laskennan peruskehikko muodostetaan vuosittain Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin (YTR) perusteella. Tilastoyksikkö on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta toimipaikka ja taloustoimia ovat liikevaihto, maksetut palkat ja henkilöstön lukumäärä.

Koska yritys- ja toimipaikkarekisteri ei kata tuotantotilien laadinnan kannalta muuta relevanttia tietoa, joudutaan välituotekäytön, sosiaalikulujen ja kiinteän pääoman bruttomuodostuksen estimoinnissa turvautumaan Tilastokeskuksen yritysten rakennetilaston kulurakennetietoihin. Rakennetilaston tilastoyksiköjä ovat liikenteen toimialan yritykset, tarkastelun kohteena ovat näiden yritysten sekä liikennettä pääelinkeinona harjoittaneiden yrittäjäkotitalouksien aineiden ja tarvikkeiden sekä

palvelujen ostot, maksetut vuokrat, henkilösivukulut ja muut kulut sekä käyttöomaisuusmenojen lisäykset ja vähennykset.

Kun rekistereistä kerättävät tiedot on päivitetty, täydennetään ja tarkennetaan niiden tietopohjaa puuttuvilta osin muista lähteistä sekä erillisselvityksin. Tietopohjaa täydennetään liikenteen yritysten hallintayksiköillä sekä julkisella yrittäjätoiminnalla. Hallintayksiköistä tärkeimpiä ovat meriliikennettä harjoittavat varustamot ja niiden hallintatoimipaikat, eräät huolinta- ja lastausalan pääkonttorit sekä rautateiden ja postin yhtymäjohto. Liikenteen julkiseen yrittäjätoimintaan kuuluvat kunnalliset liikennelaitokset ja kuntien satamat sekä huoltovarmuusvarastointi.

Kun rekisterimuuttujien tasot on saatu täydennetyiksi, lasketaan vuosimuutokset. Täydentävänä ja tarkentavana aineistona yleisimmin käytetyimpiä ovat yksittäiset tilinpäätöstiedot, erilaiset liikenteen kustannusrakennetiedot, liikennesuoritetilastot, valtion ja kuntien taloustilastot sekä eri etujärjestöjen ja yritysten laatimat laskelmat ja tilastot.

Laskentaeriä on tarkennettu myös harmaan talouden osalta verohallinnon verontarkastuskertomuksiin perustuvien erityisselvitysten pohjalta. Harmaaseen talouteen kuuluvaksi verohallinto määrittelee yritysten salatut tulot, työntekijöille maksetut pimeät palkat ja omistajayrittäjien itselleen maksaman peitetyn osingonjaon. Näistä salatut tulot vähentävät toimialan todellista tuotosta ja sitä kautta arvonlisäyksen arvoa, kun taas pimeästi maksettujen palkkojen ja peitetyn osingonjaon puuttuminen vääristävät arvonlisäyksen komponentteja.

Liikenteen toimialojen harmaa talous huomioidaan lisäyksinä tuotoksen laskentaerissä. Arvioinnin seuranta-aineistona käytetään maksuvalvonta-aineiston (MAVA) mukaan toteutuneen verotuksen liikevaihtoa, jolle lasketaan verohallinnon verotarkastustilaston mukaan tehtyjen tulonlisäysten perusteella uusi verotusarvo.

Harmaata taloutta on verotarkastuksissa paljastunut ennen kaikkea kuorma-auto ja taksiliikenteessä, joissa omistajayrittäjien määrä on suuri ja tilapäisen työvoiman käyttö yleistä. Noin 90 prosenttia kuorma –autoyrityksistä ja lähes kaikki taksirytykset ovat ammatinharjoittajan omistamia pienyrityksiä, jotka työllistävät alle 5 työntekijää. Koska kuorma-auto- ja taksirytyksiin kohdentuvia verotarkastuksia ei tehdä joka vuosi ja niiden tulokset saattavat olla epätarkkoja, pyritään harmaan tuotoksen kehitystä arvioimaan tarvittaessa verotarkastusten lisäksi myös ajoneuvokannalla korotettujen ajoneuvokohtaisten katetuottolaskelmien ja oletetun piilotyöllisyyden perusteella. Yritysvaltaisilla liikenteen toimialoilla on harmaata taloutta esiintynyt vain poikkeustapauksina. Laskennallisten verotusarvojen perusteella arvioituna harmaata taloutta on tavarankuljetusten osalta noin 4 prosenttia ja henkilökuljetusten osalta runsaat 2 prosenttia niiden tuotoksesta.

3.15.2 Tuotoksen laskentaerät

Markkinatuotoksen vuosimuutosten laskennan välineitä ovat yritysrekisterin toimipaikkakohtaiset liikevaihtotiedot ja laskentaerät, joiden tasot ja sisältö määräytyvät yritysten tilinpäätöksistä tai muista lähteistä saatujen toimialalle tyypillisten tuottojen jakaumatietojen perusteella. Omana laskentaeränä lasketaan lisäksi kiinteän pääoman bruttomuodostukseen aktivoitu osuus omaan loppukäyttöön tuotetuista atk-ohjelmista.

Taulukko 19: Liikenteen tuotos laskentaerittäin vuonna 1997, miljoonaa markkaa.

Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	
Tuotos perushintaan	82997,4
Tuotos omaan loppukäyttöön	67,0
Markkinatuotos	82930,4
Maaliikenteen tavarankuljetus	21447,2
Maaliikenteen henkilökuljetus	8852,5
Vesiliikenteen tavarankuljetus	5373,2

Vesiliikenteen henkilökuljetus	3015,4
Lentoliikenteen tavarankuljetus	638,3
Lentoliikenteen henkilökuljetus	5798,5
Tilauslentoliikenne	641,4
Lentoliikenteen muu toiminta	535,5
Lastinkäsittely ja varastointi	2839,0
Maaliikennettä avustava toiminta	2144,2
Vesiliikennettä avustava toiminta	1103,8
Ilmaliikennettä avustava toiminta	992,7
Matkatoimistot	6250,7
Muu kuljetusvälitys	2417,7
Kirje- ja pakettiliikenne	3946,7
Postinliikenteen muut tuotot	730,0
Lehtiliikenne	1210,8
Muu jakelu- ja kuriiritoiminta	815,8
Paikallispuhelin toiminta	3249,9
Kaukopuhelin toiminta	449,0
Kansainvälinen puhelin toiminta	1092,7
Matkaviestintä	4900,0
Datasiirto	1115,8
Ohjelmansiirto	113,7
Lisäarvopalvelut ja muu teleliikenne	3255,9

Kuljetustoiminta jakautuu henkilö- ja tavarankuljetuksiin sekä muuhun tuotantoon. Kuljetustoiminnan laskentaerät sisältävät omalla ja vieraalla kalustolla suoritettujen kuljetusten lisäksi myös valtion ja kuntien tavarankuljetuksiin liittyvät liikennepalvelujen tukiotot sekä muita liikenteen harjoittamiseen liittyviä lisäarvopalveluja, jotka voidaan käsittää kyseisen kuljetuslajin toimipaikoilla tapahtuvaksi toiminnaksi, kuten myynti matkustajille laiva- ja lentoliikenteessä, omasta toimesta järjestetyt asema- ja terminaalipalvelut, matkatavaran säilytys ja kuljetus yms.

Liikennettä palvelevan toiminnan laskentaerät sisältävät sekä tavarankuljetusta että henkilöliikenteeseen kohdistuvaa palvelutoimintaa. Luonteeltaan tavarankuljetusta palvelevaa toimintaa ovat lastinkäsittely ja varastointi, maaliikennettä avustavan toiminnan tieliikenteen terminaalit sekä kuljetusvälityksen huolinta ja rahtaus. Pääasiassa henkilöliikennettä palvelevaa toimintaa ovat maaliikennettä avustavan toiminnan linja-autoasemat ja maksullinen pysäköinti, lentokenttien toiminta ja matkatoimistot. Sekä henkilö- että tavarankuljetusta avustavaa toimintaa sisältyy muihin maaliikenteen palveluihin (hinauspalvelut, maaliikenteen hallintatoimipaikat yms.), vesiliikennettä avustavaan toimintaan sekä muuhun kuljetusvälitystoimintaan (huolinta, taksi- ja kuorma-autokuljetusten välitys yms.).

Posti- ja teleliikenne yhdessä muodostavat tietoliikenteen. Postipalvelut sisältävät varsinaisen kirje- ja pakettiliikenteen lisäksi postin jakelun yhteydessä suoritettavaa muuta jakelutoimintaa ja tavarankuljetusta sekä toimipaikkapalvelua, joista tärkeimpiä on pankki- ja vakuutuspalvelujen välitys. Muun kuin postin jakelun yhteydessä suoritettu jakelutoiminta jakautuu jokseenkin tasaisesti lehtijakelun, suoramainonnan sekä pientavaran kuljetusten kesken.

Verkkovälitteiselle sähköiselle tiedonvälitykselle ovat luonteenomaisia verkoston digitalisoimisen myötä tapahtunut tiedonvälityksen nopeuden kasvu ja uudet palvelumuodot, joiden osuus tuotannosta on muutamassa vuodessa ylittänyt perinteisen kiinteäverkkovälitteisen puhelinliikenteen tuotannon arvon. Jotta laskenta saataisiin paremmin vastaamaan palvelurakenteen muutosten seurantaan, on teleliikenteen laskentaerissä otettu huomioon perinteisten kiinteäverkkopalvelujen lisäksi myös matka- ja dataverkkotoiminta sekä lisäarvopalveluihin sisältyvät uudet palvelumuodot.

3.15.2.1 Maaliikenne

Maaliikenne muodostuu laskentatoimialoista rautatieliikenne, linja-autoliikenne (ml. metro- ja raitiotieliikenne), taksiliikenne, tieliikenteen tavarankuljetukset sekä maakaasun putkijohtokuljetus. Teiden, metro- ja raitiotieväylien sekä putkijohtoverkon ja ajoneuvojen rakentaminen, korjaus ja kunnossapito luokitellaan omille toimialoilleen kuuluviksi.

Noin 80 prosenttia rahdin maaliikennekuljetuksista (tonneissa mitattuna) tapahtuu maanteitse ja loput rautateitse. Suoriteosuuksina mitattuina on rautatiekuljetusten osuus sekä tavara- että henkilöliikenteessä noin neljännes. Rautatietavaraliikenteen korkea suoriteosuus tavaraliikenteessä johtuu siitä, että rautatiet on perusteollisuustoimialojen (metsä-, metalli- ja kemianteollisuus) pääkuljetusmuoto, jolle tunnusomaisia ovat korkea kuormausaste ja pitkät kuljetusvälimatkat. Koko henkilöliikenteestä rautateiden henkilökuljetusten osuus on noin viisi prosenttia.

Rautatieliikenteeseen kuuluu VR Osakeyhtiön henkilö - ja tavarankuljetusten lisäksi kaksi yksityisessä käytössä olevan rautatielinjaa, joista vain puunjalostusteollisuuden omistuksessa olevalla Karhula – Sunila - rataosuudella harjoitetaan säännöllistä tavaraliikennettä.

Rautatieliikenteen markkinatuotos lasketaan pääosin VR Osakeyhtiön tilinpäätösten mukaisten liiketoiminnan bruttotuottojen perusteella. Tuotoksen laskentaeriä ovat henkilöliikenne, tavaraliikenne sekä muu rautatieliikennettä palveleva toiminta. Ne sisältävät omalla ja vieraalla kalustolla suoritettujen tavara- ja henkilökuljetusten lisäksi myös valtion maksamat tavara- ja henkilökuljetuksiin liittyvät liikennetuet sekä muita liikenteen harjoittamiseen liittyviä palveluja, jotka voidaan ymmärtää rautatieliikenteeseen kuuluviksi. Laskentaerien tasot sisältävät myös yksityisten rataosuuksien toiminnan. VR-yhtymän toiminta kuuluu maaliikennettä avustavaan toimintaan.

Linja-autoliikenteen tuotoksen laskentaerät kattavat yksityisten linja-autojen henkilö- ja tavarankuljetukset linja- ja tilausliikenteessä sekä kunnallisten liikennelaitosten bussi-, metro- ja raitiotieliikenteen. Laskemat laaditaan erikseen yksityisestä linja-autoliikenteestä ja kunnallisista liikennelaitoksista. Tuotos sisältää myyntituotot matkustajien kuljettamisesta linja-, sopimus- ja tilausliikenteessä, myyntituotot postin ja rahdin kuljetuksesta sekä eräät muut liikennöimistä sivuavat tuotot, kuten kaluston ja liiketilan vuokraus, myynti matkustajille linja-autoissa sekä paikallis- ja maaseutuliikenteen harjoittamisesta saadut korvaukset. Mukaan lasketaan myös operoinnin hallinto. Tilausbussiliikenteeseen kuuluvat pelkästään tilausliikennettä harjoittavien toimipaikkojen lisäksi myös linja-liikennettä harjoittavien yritysten tilausajot.

Yksityisen linja-autoliikenteen tiedot saadaan Linja-autoliiton laatimista vuositilastoista sekä Tilastokeskuksen linja-autoliikenteen rakennetilastoista. Kunnallisten liikennelaitosten tiedot saadaan Helsingin, Tampereen ja Turun liikennelaitosten toimintakertomuksista sekä tarvittaessa erillistiedusteluilla.

Taksiliikenne kattaa henkilöiden ja tavaroiden kuljetuksen ammattimaisessa henkilöautoliikenteessä. Taksiliikenteeseen on rekisteröity noin 9000 ajoneuvoa, joista noin 3000 toimii asutustaajamissa ja loput maaseudulla. Taksiasemien toiminta luetaan maaliikennettä avustavaan toimintaan ja taksivälitys kuljetusvälitystoimintaan.

Tieliikenteen tavarankuljetuksiin luetaan linja- ja tilausliikenteen rahtikuljetukset ammattimaiseen liikenteeseen rekisteröidyllä kuorma- ja pakettiautoilla. Yritysten omalla kalustolla suorittamat kuljetukset sisältyvät kyseisten yritysten omaan toimialaan.

Vuonna 1997 ammattimaiseen liikenteeseen oli rekisteröityinä noin 27000 kuorma- ja noin 3000 pakettiautoa. Ammattimaisen liikenteen kuorma-autokaluston määrä on ollut pitkään noin puolet koko kuorma-autokannasta, mutta kaluston kuljetuskapasiteetti on kasvanut ajoneuvoyhdistelmien kokonaispainon kasvun myötä yritysten omia kuljetuksia palvelevaa kalustoa huomattavasti nopeammin.

Sekä taksi- että kuorma-autoliikenteessä tyypillinen yrittäjä harjoittaa elinkeinoa toiminimellä tai ammatinharjoittajana ja työllistää itsensä lisäksi korkeintaan viisi palkansaajaa. Yritysrekisterin tiedot kattavat vain osan ammatinharjoittajista työvoimatutkimuksen yrittäjien lukumäärän perusteella arvioiden. Tämä johtune siitä, että yrittäjien osalta yritysrekisteri jää alipeittoiseksi, kun kyseessä on ammatinharjoittaja, jolla ei ole palkattua henkilökuntaa tai jonka liikevaihto jää alle rekisterikriteerin. Tämä ongelma on ratkaistu siten, että sekä taksi- että kuorma-autoyritysten osalta yritysrekisterin mukaiset tiedot hyväksytään tasoiksi sellaisenaan, mutta ammatinharjoittajien osalta laskenta suoritetaan elinkeinoverotukseen ilmoitettujen tietojen perusteella. Tällöin laskelmiin pyritään arvioimaan mukaan myös kuljetuksiin liittyvän harmaan talouden osuus. Oletuksella, että puuttuva yrittäjätoiminta noudattaa yritysrekisterin ammatinharjoittajien toiminnan kehitystä, lasketaan ammatinharjoittajien tiedot uudelleen korottamalla ammatinharjoittajien yritysrekisterin mukaiset tiedot elinkeinoverorekisterin ja yritysrekisterin ammatinharjoittajien lukumäärän suhteella.

Taksikuljetusten tuotoksen vuosimuutos määräytyy yritysrekisterin taksiliikenteen liikevaihdon kehityksen perusteella. Tasossa on mukana taksiliikenteelle arvioitu osuus harmaan taloudesta harjoittamisesta saaduista tuotoista.

Kuorma-autoliikenteen tavarankuljetusten tuotoksen tasoa viedään eteenpäin yritysrekisterin kuorma-autoyritysten ja ammatinharjoittajien lukumäärillä korjattujen liikevaihto-osuuksien muutoksilla.

Suomessa putkijohtokuljetus tuotantoprosessista irrallisena jakelutoimialana käsittää vain maakaasun siirron rajalta loppukäyttäjille. Maakaasun jakeluyhtiöiden toiminta sekä muiden aineiden (nestemäisten öljytuotteiden, kaupunkikaasun yms.) valmistus ja jakelu kuuluvat niiden omille toimialoille.

Putkijohtokuljetuksen tuotos lasketaan kertomalla maakaasun myynnin kokonaismäärä jakelumarginaalilla, joka on myynnin ja tuonnin yksikköhintojen erotus.

3.15.2.2 Vesiliikenne

Vesiliikenne kattaa meri-, rannikko- ja sisävesiliikenteen mukaan lukien puun uitto. Luotsaus-, majakka- ja väyläpalveluihin liittyvä alusliikenne kuuluu vesiliikennettä palvelemaan julkiseen toimintaan.

Laivaliikenteen toimipaikoiksi määritellään kaikki Suomen kauppalaivastoon kuuluvat alukset, siis liikenteen toimialaluokituksen ammattimaisuusperiaatteesta poiketen myös yritysten omia kuljetuksia hoitavat alukset, joista merkittävimpiä ovat Fortum Oy:n säiliöalukset. Puun uittoon luetaan uittotoimintaa itsenäisesti harjoittavat toimipaikat. Metsäteollisuuden yritysten uittotoimipaikat luetaan niiden omaan kuljetustoimintaan.

Suomen kauppalaivastoon ei sisällytetä losseja, väylä- ja pelastusaluksia eikä jäänmurtajia. Näiden toiminta käsitellään osana liikennettä palvelevaa julkista toimintaa. Myös kalastusalukset jäävät osana kalastustoimintaa liikenteen ulkopuolelle. Suomen kauppalaivastoon kuului vuoden 1997 lopussa noin 600 alusta.

Vesiliikenteen tuotokseen lasketaan varsinaisten tavara- ja henkilökuljetustuottojen lisäksi kaikki suomalaisilla aluksilla ansaitut tuotot, kuten myynti matkustajille ja muut matkustajapalvelutuotot sekä ajoneuvojen kuljetus aluksilla. Lisäksi kotimaan tuotannoksi katsotaan suomalaisen talousyksikön ulkomailta aikarahtaamien alusten toiminta.

Ulkomaan meriliikenteen tuotos lasketaan henkilö- ja tavaraliikenteelle erikseen Tilastokeskuksen bruttorahditilaston tuottojen perusteella. Tavarankuljetusten tuotos muodostetaan linja-, matka- ja aikarahliliikenteen tuottojen perusteella. Rahtituotot ulkomailta aikarahdatuista aluksista lasketaan bruttoarvoisina ja niistä maksetut korvaukset ovat välituotekäyttöä: palvelujen ostoa ulkomailta.

Henkilöliikenteen tuotos käsittää lippu- ja risteilymatkamyynnin matkustajatuottojen lisäksi myös alusten ravintoloiden ja myymälöiden myynnin. Myymälöiden tuotos on kaupan tuotoksen käsitteen mukaisesti kaupan marginaalin suuruinen eli myyntituotoista vähennetään ostettujen kauppatavaroiden arvo. Tietolähde on vesiliikenteen rakennetilasto.

Rannikko- ja sisävesiliikenteen tuotoksen laskentaeriä ovat säiliöalusliikenne, puun uitto ja muu tavaraliikenne sekä kotimaan matkustajaliikenne. Lähinnä rannikkokuljetuksina tapahtuvan säiliöalusliikenteen taso määräytyy Fortum Oyj:n varustamatoiminnan tilinpäätöstietojen perusteella. Puun uitto kattaa Metsähallituksen ja paikallisten uittoyhdistysten uittokuljetukset. Koska puun uiton tuotosta ei voi mitata markkinoille myytävien palvelujen perusteella, lasketaan sen tuotos kertomalla raakapuun uiton kuljetussuorite (tonnikilometreissä mitattuna) yksikkökustannusindeksillä, joka on painotettu puun uittokuljetusten määrillä. Muilta osin laskenta suoritetaan elinkeinoveroaineistoista saatavan tiedon perusteella.

3.15.2.3 Ilmaliikenne

Ilmaliikenne kattaa liikennelentoyhtiöiden reitti- ja tilauslentokuljetukset sekä ammattimaisesti harjoitetun ansiolentotoiminnan. Ilmaliikenteen tuotokseen lasketaan kuljetusten lisäksi myös lentokoneiden vuokraus, myynti matkustajille koneissa sekä tavaroiden ja palvelujen myynti muille lentoyhtiöille lukuun ottamatta korjaamojen muille myymiä palveluja, jotka luetaan teollisuuteen. Liikennelentotoiminnan taso määritetään ensin Finnair-konsernin lentotoiminnasta saatavien tietojen pohjalta ja korotetaan sitten yritysrekisterin liikevaihtotietojen suhteella käsittämään myös pienkoneiden tilaus- ja ansiolentotoiminnan. Matkustajamyynnin tuotos lasketaan kaupan marginaalin suuruisena, jolloin myyntituotoista vähennetään ostettujen kauppatavaroiden arvo Finnairilta saatavien tietojen perusteella.

3.15.2.4 Liikennettä palveleva toiminta; matkatoimistot

Liikennettä palveleva toiminta muodostuu laskentakokonaisuuksista lastinkäsittely ja varastointi, muu maaliikennettä palveleva toiminta, vesiliikennettä palveleva toiminta, ilmaliikennettä palveleva toiminta, matkatoimistot ja muu matkailua palveleva toiminta sekä muu kuljetusvälitys.

Lastinkäsittely ja varastointi kattaa ahtauksen ja muun lastinkäsittelyn sekä ammattimaisesti harjoitetun varastointitoiminnan. Yritysten omasta toimesta suoritettu lastinkäsittely ja niiden omat varastot lasketaan sitä vastoin osaksi niiden varsinaista liiketoimintaa.

Maaliikennettä palvelemaan toimintaan kuuluvat itsenäisten toimipaikkojen tarjoamat maaliikennettä palvelevat toiminnot, kuten hallinto-, kuljetusvälitys-, terminaali-, hinaus- ja pysäköintipalvelut. Terminaalipalveluista linja-autoasemien toimintaan luetaan vain linja-autoliikenteen matkojen ja rahtikuljetusten välitys sekä muu linja-autoliikennettä välittömästi palveleva toiminta. Linja-autoasemilla tapahtuva ravintola- ja kioskimyynti luetaan vähittäiskauppaan ja ravitsemistoimintaan. Rautateiden, huolinnan sekä kuorma-autoliikennöitsijöiden oman toiminnan yhteydessä harjoittama kuljetusvälitys ja terminaalitoiminta lasketaan niiden päätoimialoilta kuuluviksi. Julkinen pysäköintitoiminta lasketaan muihin markkinattomiin tuottajiin ja yritysten omaa toimintaa palveleva maksullinen pysäköinti osaksi niiden varsinaista toimintaa.

Vesiliikennettä palvelemaan toimintaan luetaan navigointia palveleva toiminta, alusten pelastuspalvelut, satamat ja jäänmurtajat sekä muut vesiliikenteen palvelut. Näistä markkinatuottajiin luetaan kunnalliset satamat sekä yritysrekisterin tietojen perusteella määritelty osa muusta vesiliikennettä palvelevasta toiminnasta. Satama-alueiden ja satamarakennusten valmistus, korjaus ja kunnossapito luetaan rakennustoimintaan ja teollisuussatamien toiminta käsitellään osana niiden varsinaista liiketoimintaa. Muilta osin toimialan tuotanto on muuta markkinatonta tuotosta.

Ilmailiikennettä palveleva toiminta muodostuu Ilmailulaitoksen lentokenttien ja -asemien sekä lennonvarmistusjärjestelmän ilmailiikenteelle tarjoamista palveluista ja muusta lentoliikennettä palvelevasta toiminnasta. Toiminta kattaa myös ilmailun yleishallinnon. Lentokenttien ja rakennusten valmistus, korjaus ja kunnossapito luetaan rakennustoimintaan ja lentoasemilla tapahtuva ravintola- ja kioskimyynti vähittäiskauppaan ja ravitsemistoimintaan.

Matkatoimistojen ja muun matkailua palvelevan toiminnan laskentakokonaisuus kattaa matkatoimistojen oman paketti-, seura- ja ryhmämatkojen tuotannon, valmismatkojen ja matkalippujen välitystoiminnan sekä muut matkailuun liittyvät tilaus- ja välityspalvelut kuten majoitusta palvelevan välitystoiminnan.

Muuhun kuljetusvälitykseen luetaan huolinta ja rahtaus sekä taksien ja kuorma-autojen tilauskeskukset.

Liikennettä palvelevan toiminnan tuotos lasketaan nettoperiaatteella siten, että ne rakenteeltaan ja sisällöltään vastaisivat mahdollisimman tarkoin kulloinkin tuotettua palvelua (lastaus- ja satamapalvelut, varastointi- ja terminaalipalvelut, matkojen ja kuljetusten välitys yms.). Bruttomyynnistä on vähennetty myynnin oikaisuerinä välityspalvelujen (rahti-, kuljetus- ja majoituspalvelut yms.) ja kauppatavaroiden ostot. Tästä poikkeuksena ovat matkatoimistot, joissa valmismatkojen omaan tuotantoon tarvittavat kuljetus-, majoitus- ja opaspalvelujen ostot sisältyvät täysimääräisinä tuotokseen, välitetyt valmismatkat ja matkalippujen välitys sitä vastoin vain välityspalkkioiden suuruisena.

3.15.2.5 Posti- ja kuriiritoiminta

Toimiala kattaa postin palvelut sekä muiden kuin kansallisen postilaitoksen toimesta suoritettut postitus-, jakelu- ja kuriiripalvelut. Posti- ja kuriiritoiminnan laskentaeriä ovat kirje- ja pakettiliikenne, lehtiliikenne, muut postipalvelut sekä muut jakelu- ja kuriiritoiminnan palvelut.

Posti- ja kuriiritoiminnan kirje- ja pakettiliikenteen ja lehtiliikenteen tuotos sisältää sekä Suomen Postin että muiden yhtiöiden jakelutoiminnan. Muun postiliikenteen tuotos muodostuu lähinnä postin toimipaikkapalveluista ja muun jakelu- ja kuriiritoiminnan tuotos muiden yritysten lähinnä suoramarkkinoinnista ja tavaroiden pienjakelusta saamista tuotoista.

3.15.2.6 Teleliikenne

Suomen telemarkkinoille oli luonteenomaista ennen vuotta 1995, että perus- ja matkaverkkopalveluja tarjoavan suuren valtiollisen teleyhtiön rinnalla maassa toimi lukuisa määrä alueellisia puhelinyhtiöitä, jotka saivat toimiluvanvaraisesti harjoittaa vain paikallisverkkotoimintaa. Telemarkkinoiden vapautumisen myötä saivat paikalliset puhelinlaitokset oikeuden myös kaukopuhelujen välittämiseen. Tätä varten ryhtyivät yksityiset alueyhtiöt perustamaan nykyisen Sonera-verkon rinnalle omaa Finnet-verkkoa, jonka kautta palveluoperaattoreina toimivien alueellisten puhelinyhtiöiden paikallisverkko on yhdistetty valtakunnalliseksi kaukoverkoksi. Kilpailun vapautumisen seurauksena tuli markkinoille myös joukko uusia, lähinnä gsm-puheluiden välittämisen keskittyviä itsenäisiä teleoperaattoreita, joista nyt palveluoperaattorina toimiva Telia Oy on anonut lupaa oman matkapuhelinverkon rakentamiseen.

Telemarkkinoiden vapautuminen ja sitä seurannut siirtoverkon voimakas laajeneminen loivat uuden kilpailutilanteen, jossa toimijoina ovat uudet verkko-operaattorit (perus- ja johtoverkkopalvelut) sekä näiltä verkkopalveluja ostavat palveluoperaattorit ja telepalvelujen jälleenmyyjät, joista viimeksi mainitut saattavat toimia myös muiden toimialojen palvelujen tuottajina. Kilpailun ulottuminen kaikki teleliikennepalvelut kattavaksi yhdistettynä tietotekniikan kehitykseen nosti teleliikenteen vuodesta 1995 lähtien yhdeksi Suomen kansantalouden voimakkaimmin kasvavista toimialoista.

Jotta laskenta saataisiin erityisesti volyymin mittaamisen osalta vastaamaan uutta tilannetta, määritettiin teleliikenteen laskentaerät uudelleen siten, että ne kattavat perinteisten kiinteän verkon paikallis-, kauko- ja ulkomaanpuhelujen lisäksi matka- ja dataverkkotoiminnan sekä televerkkojen käytön lisäarvopalveluihin sisältyvät teleliikenteen uudet palvelumuodot. Paikallis-, kauko- ja kansainvälisen puhelintoiminnan sekä matkaviestinnän ja datasiirron osalta laskentaerien tasot ja sisältö määritettiin vastaamaan uutta markkinatilannetta liikenne- ja viestintäministeriön televiestintätilaston teleyritysten liikevaihdon tuoteryhmittäisen jakauman mukaisesti. Ohjelmansiirtopalvelujen taso ja vuosimuutos määräytyvät yritysrekisterin vastaavan toimialan toimipaikkaliikevaihdon perusteella.

Teleliikenteen lisäarvopalveluihin luetaan mm. internet-palvelut, teleoperaattoreiden väliset verkkopalvelujen ostot, teleyritysten toimesta harjoitettu laitteiden asennus ja korjaus sekä myynti ja vuokraus asiakaskäyttöön. Lisäarvopalvelujen laskentaerän suuruus määräytyy teleliikenteen muun toiminnan liikevaihdon perusteella vähentämällä siitä teleoperaattoreiden väliset verkkopalvelut ja myyntiin tarkoitettujen kauppatavaroiden ostot. Koska laskentaerään sisältyy valtaosa teleliikenteen uusista palvelumuodoista, on sen kasvu matkapuhelintoiminnan ohella ollut muuta toimintaa nopeampaa.

3.15.3 Välituotekäytön laskentaerät

Liikenteen alatoimialoittainen välituotekäyttö lasketaan yritysten rakennetilaston kulurakenteen perusteella. Koska rakennetilaston tilastoyksikkö on yritys eikä toimipaikka, muutetaan yritysten tuotantoa vastaava välituotekäyttö vastamaan toimipaikkatuotannon välituotekäytön tasoa näille laskettujen tuotosten suhteessa.

Taulukko 20: Liikenteen välituotekäytön laskentaerät päätoimialoittain 1997, miljoonaa markkaa.

Laskentaerät	i.	60	61	62	63	641	642 Tele-
	Kuljetus, Maa- varastointi	liikenne	Vesi- liikenne	Ilma- liikenne	Liikennettä palveleva toiminta	Posti- liikenne	liikenne
Käyttöaineet ja -tarvikkeet	6851,9	4733,3	635,8	997,6	485,1	115,2	1495,1
Vuokrat	3447,0	557,2	1790,0	416,0	683,8	827,7	459,9
Vieraat palvelut	12236,5	2821,2	1904,2	1894,7	5616,4	373,7	2394,3
Muut toimintakulut	4027,9	1494,2	381,0	804,4	1348,2	248,0	1131,7
Välituotekäyttö ostajahintaan	26563,3	9606,0	4711,0	4112,8	8133,5	1564,7	5481,0

Käyttöaineiden ja tarvikkeiden välituotekäytön estimaattina käytetään yritysten rakennetilaston mukaisia ostoja tilikauden aikana +/- varaston muutos. Ostot sellaisenaan sisältävät kaikki verotukseen ilmoitetut tavaraostot, myös vaihto-omaisuutta ja käyttöomaisuuteen liittyvää ei-aktivoitujen tavaroiden hankintaa. Koska liikenteen käyttöaineisiin ja -tarvikkeisiin kuuluviksi lasketaan kuitenkin vain käyttöenergia (poltto- ja voiteluaineet, sähköenergia) sekä varaosat ja muut liikenteen hoidon aineet ja tarvikkeet (renkaat, pienvarusteet yms.), korjataan ostojen tasoa vähentämällä niistä kauppatavaroiden ostot sekä muut kuin käyttötarvikehankinnat.

Vuokrien laskentaerä kattaa koneiden ja laitteiden sekä kiinteistöjen ja toimitilojen vuokrat mukaan lukien käyttöleasingmaksut. Laskentaerä määritetään rakennetilaston leasing- ja muiden vuokratulujen pohjalta vähentämällä niistä rahoitusleasingin osuus kiinteän pääoman bruttomuodostukseen kuuluvana oikaisueränä.

Vieraiden palvelujen laskentaerä koostuu pääosin koneiden ja laitteiden korjauksesta ja huollosta, korvauksista ja palkkiosta alihankkijoille ja kuljetusten välittäjille sekä kiinteistö-, tietojenkäsittely- ja tietoliikennepalveluista. Laskentaerän muutos estimoidaan vähentämällä rakennetilaston ulkopuolisten palvelujen ostoista liikenteen toimipaikkojen keskinäiset transaktiot (rahdit, verkkopalvelut yms.) ja lisäämällä niihin yritysten omasta toimesta suoritettu kaluston korjaus ja huolto.

Muiden toimintakulujen laskentaerä koostuu rakennetilaston muihin kuluihin sisätyviksi oletetuista muista liikenteen hoitoon liittyvistä menoista, kuten vakuutukset, liikenteenhoito- ja liikennelupamaksut, katsastukset sekä eri liikennemuodoille tyypilliset hallinto- ja muut liikekulut. Vakuutusten ja liikennöimiseen liittyvien maksujen osalta laskenta suoritetaan maksukertymien perusteella. Liikennöimismaksuista vähennetään liikenteen hoitoon liittyvät verot arvonlisäyksen tuotantoveroihin kuuluvina. Hallintokulujen ja muiden liikekulujen osuus rakennetilaston muista toimintakuluista lasketaan eri toimialoille tyypillisiksi arvioituina osuuksina liikevaihdosta.

3.15.4 Markkinattomat tuottajat

3.15.4.1 Valtionhallinto

Valtiolla esiintyy tuotantoa liikenteen alatoimialoilla radanpito (6301), tienpito (6302) ja muu liikennettä palveleva toiminta (6309).

Laskentamenetelmät ovat samat kuin muilla valtion toimialoilla. Valtion tuotantoa ja laskelmien tietolähteitä kuvataan kohdassa 3.18.1. ja tienpidon osalta kohdassa 3.12.2.3.

3.15.4.2 Paikallishallinto, toimiala tienpito (6302)

Kuntayhteisöjen tuotantoa ylipäänsä ja niiden tietolähteitä kuvataan kohdassa 3.18.2. Tässä kuvataan tienpito-toimialan erityispiirteitä.

Kuntayhteisöjen tehtäväksi nähdään kansantalouden tilinpidossa teiden ja katujen kunnossapito ja uusinvestoinnit: kuntayhteisöjen tienpitotoimiala katsotaan kysyjätoimialaksi, jonka kysymät, teiden ja katujen kunnossapitoon ja rakentamiseen liittyvät tavarat ja palvelut tuotetaan markkinatuotoksena maa- ja vesirakentamisen toimialalla. Kuntayhteisöjen tienpitotoimialalla kirjataan siten pääasiassa vain kysyntäeriä: välituotekäyttöä ja investointeja. Toimialalle kirjataan myös teiden kulumisen.

Kuntayhteisöjen huoltamien teiden ja katujen kunnossapitopalvelujen ostot (mukaan lukien palkkausmenot, vähennettynä vähäisillä myyntituloilla) kirjataan toimialan 6302 tienpito **välituotekäyttöön**. Kuntayhteisöjen rakennuttamien ja kunnossapitamien teiden ja katujen kulumisen kirjataan tämän toimialan kiinteän pääoman kulumiseen.

Kun tuotanto lasketaan julkisessa toiminnassa kustannusten kautta, arvonlisäykseksi kirjautuu kiinteän pääoman kulumisen ja **tuotokseksi** kulumisen ja välituotekäytön summa. Kuntayhteisöjen kunnossapito- ja investointitoimintaan itse tuottamat atk-ohjelmistot kirjataan taloustoimeen **tuotos omaan loppukäyttöön** (P12). Toimialan **muu markkinaton tuotos** muodostuu tuotoksen ja tuotoksen omaan loppukäyttöön erotuksena.

Välituotekäytössä lähteenä käytetään kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston (osa II, 01-taulu) tehtäväluokkaa 'liikenneväylät' (460) sekä Ahvenanmaan maakuntahallinnon tilinpäätöstietoja. Kulumisen saadaan pääomakantamallista. Omaan käyttöön valmistettujen atk-ohjelmistojen (tuotos omaan loppukäyttöön) arvo saadaan kansantalouden tilinpidon keskitetystä laskelmasta.

3.15.4.3 Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt, tienpito (6302)

Voittoa tavoittelematonta toimintaa kuvataan kohdassa 3.20.4.

Voittoa tavoittelemattoman toiminnan tienpitotoimialalle kuuluvat tiekuntien ylläpitämät yksityistiet. Toimialan tuotos koostuu välituotekäytöstä ja kiinteän pääoman kulumisesta. Palkkoja toimialalla ei makseta. Teiden kunnossapito tapahtuu lähinnä palvelujen ostoina ja on näin ollen välituotekäyttöä. Välituotekäyttölaskelma perustuu vuosittaisiin valtion ja kuntien avustuksiin yksityisteille sekä tiekuntien jäseniltään keräämään rahoitukseen. Valtion ja kuntien avustukset tienpidolle perustuvat valtion ja kuntien budjettitietoihin ja tiekuntien oma rahoitus perustuu Suomen tieyhdistyksen arvioon. Kiinteän pääoman kuluminen saadaan pääomakantamallista.

3.16 Rahoitus- ja vakuutustoiminta (J)

3.16.1 Rahoitustoiminta (65)

Toimiala sisältää seuraavat toiminnot: pankkitoiminta: keskuspankki, talletuspankit sekä muu pankkimainen toiminta ja muu rahoituksen välitys: rahoitusleasing, rahalaitos- ja sijoitustoiminta.

3.16.1.1 Tietolähteet

Suomen Pankin tilinpäätös ja tarvittavat lisäerittelyt erilaisista tuotto- ja kulueristä saadaan Suomen Pankista, ennakkolliset tiedot jo tammikuussa ja viralliset tiedot tilinpäätöksen julkistamisen jälkeen. Liike-, osuus- ja säästöpankkeja, muita luottolaitoksia (rahoitusyhtiöt, kiinnitysluottopankit ja luotto-osakeyhtiöt) ja omaisuudenhoitoyhtiöitä (Arsenal) koskien käytettävissä on Tilastokeskuksen Pankit -tilasto. Pankkitoiminta on Suomessa Rahoitustarkastuksen valvonnassa ja Tilastokeskuksella on käytettävissä sama aineisto kuin tarkastusviranomaisilla.

Muista rahoituslaitoksista sijoitusrahastojen tiedot saadaan Tilastokeskuksen Sijoitusrahastot -tilastosta. Joidenkin rahoituslaitosten osalta joudutaan edelleen turvautumaan lisätiedusteluihin, mikäli nämä eivät kuulu perinteiseen pankkitoimintaan.

3.16.1.2 Laskentaprosessi

Tuotos muodostuu kolmesta komponentista: markkinatuotos, välilliset rahoituspalvelut (FISIM) ja tuotos omaan käyttöön (atk-ohjelmistot). Markkinatuotos koostuu pankkien perimistä erilaisista palkkioista, jotka voivat olla joko kiinteitä tai ad valorem -tyyppisiä maksuja sekä eräistä muista eristä (mm. arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan tuotot, vuokratuotot). Välilliset rahoituspalvelut koostuvat pankkien korkokatteesta, joka syntyy otto- ja antolainauksen välisestä erotuksesta. Korkokate saadaan pankkien korkotuottojen ja –kulujen erotuksena. Korkotuotot ja –kulut sekä palkkiotuotot saadaan suoraan Luottolaitos-tilastosta ja Suomen Pankin tilinpäätöksestä.

Mikäli FISIM-regulaatio astuu voimaan, tarkoittaa se, että keskuspankki ei tuota välillisiä rahoituspalveluja ja sen tuotos lasketaan kustannusten kautta. Toistaiseksi kuitenkin näin ei ole vaan keskuspankin tuotanto lasketaan kuten muun rahoituksen välityksen osalta eli tuotos muodostuu em. kolmesta erästä.

Välituotekäyttö perustuu eri liikekulujen erittelyyn, joka saadaan liikepankkien osalta Pankit -tilastosta ja Suomen Pankin osalta tilinpäätöksen lisäerittelyistä. Pankit -tilastosta välituotekäyttöön lasketaan muut hallintokulut (= hallintokulut pl. palkat ja henkilösivukulut), palkkiokulut, kiinteistökulut sekä arvio omassa käytössä olevien kiinteistöjen vuokrista. Muiden rahoituslaitosten osalta tietolähteenä on tuloslaskelman liikekulut saatavissa olevalla lisäerittelytasolla.

Taulukko 21: Rahoitustoiminnan tuotantotilin keskeiset erät vuonna 2000.

Tuotos yhteensä	4802
- Markkinatuotos	1512
- Tuotos omaan loppukäyttöön	123
- Välilliset rahoituspalvelut	3167
Välituotekäyttö	1296
Arvonlisäys	3506

3.16.2 Välilliset rahoituspalvelut (FISIM)

Rahoitustoiminnan tuotoksen erä välilliset rahoituspalvelut (Financial Intermediation Services Indirectly Measured, FISIM) esitetään tällä toimialalla välituotekäyttönä, joten toimialan arvonlisäys on negatiivinen. Erä on yhtä suuri kuin toimialan rahoitustoiminta tuotoksen erä FISIM.

Tietolähteitä ovat Suomen Pankin tilinpäätöksen korkotuotot ja -kulut, pankkeja koskien käytettävissä on Tilastokeskuksen Pankit -tilasto. Muiden rahoituksen välitystä harjoittavien laitosten osalta käytettävissä ovat korkotuotot ja -kulut tuloslaskelmasta.

Välilliset rahoituspalvelut koostuvat pankkien korkokatteesta, joka syntyy otto- ja antolainauksen välisestä erotuksesta. Korkokate saadaan pankkien korkotuottojen ja -kulujen erotuksena.

3.16.3 Vakuutustoiminta pois lukien pakollinen sosiaalivakuutus (66)

Vakuutustoiminta on toimintaa, jossa vakuutuksenantaja kantaa riskin vakuutuksenottajan puolesta vakuutusmaksua vastaan. Toimialaan kuuluvia vakuutuslajeja ovat henki-, yksilöllinen ja ryhmäeläkevakuutus ja vahinkovakuutus.

Rajaus sisältää Suomessa henki- ja vahinkovakuutusyhtiöt, vakuutusyhdistykset muuta kuin lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavat eläkekassat ja -säätiöt sekä joitakin pienempiä vakuutusyksiköitä (Liikennevakuutuskeskus, Potilasvakuutusyhdistys ja lääkevahinkovakuutuspooli). Suomessa toimivat eläkevakuutusyhtiöt, sekä lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavat eläkekassat ja -säätiöt luetaan osaksi pakollista työeläkejärjestelmää eikä vakuutustoimintaan.

3.16.3.1 Tietolähteet

Vakuutustoimintaa valvoo Suomessa Sosiaali- ja Terveysministeriön hallintoon kuuluva Vakuutusvalvontavirasto. Virasto julkaisee Vakuutusyhtiöt -tilastoa (Suomen Virallinen Tilasto-sarjaa), joka ilmestyy loppuvuodesta ja kattaa kaikki vakuutusyhtiöt sekä vakuutusyhdistykset lukuun ottamatta muutamaa edellään mainittua pienempää yksikköä, joista käytettävissä on tilinpäätösaineisto. Vakuutusvalvontavirasto kerää myös tietoja ekäkekassoista ja -säätiöistä.

Alkuvuodesta käytettävissä ovat Vakuutusyhtiöiden keskusliiton koontitiedot sekä ennakkoluvut. Aineisto kattaa kotimaiset vakuutusyhtiöt, mutta ei vakuutusyhdistyksiä ja ulkomaisia vakuutusyhtiöitä.

3.16.3.2 Laskentaprosessi

Vakuutuksen tuotantotilin laskennassa käytetään hyväksi tuloslaskelma- ja tasetietoja liitteineen ja erittelyineen. Vakuutusyhtiöiden tuloslaskelman alkuosa, ns. vakuutustekninen laskelma, poikkeaa

merkittävästi normaalista tuloslaskelmasta ja sisältää suuria siirtoeriä johtuen tulevaisuuteen kohdistuvista vastuista.

Tuotos

Laskentakaava vakuutuksen tuotokselle on (esimerkki vuodelta 2000, kaikki vakuutuslajit yhteensä :

	milj. euroa
Maksutulo (+)	6297
Vakuutusmaksuvastuun muutos (-)	3002
Maksetut korvaukset (-)	3350
Korvaustoiminnan hoitokulut (+)	173
Korvausvastuun muutos (-)	432
Sijoitustoiminnan tuotot, netto (+)	1677
Sijoitustoiminnan hoitokulut (+)	34
Oman pääoman osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista (-)	177
Tuotos yhteensä	1220

Maksutulo, vakuutusmaksuvastuun muutos, maksetut korvaukset ja korvausvastuun muutos saadaan suoraan vakuutusteknisestä laskelmasta. Luvut sisältävät jälleenvakuutuksen.

Sijoitustoiminnan nettotuotot saadaan tilinpäätöksen sijoitustoiminnan nettotuoton erittelystä. Tuotoiksi lasketaan osinko-, korko- ja muut tuotot, mutta ei myyntivoittoja eikä arvonkorotuksia. Näistä vähennetään vastaavat sijoitustoiminnan kulut. Nettotuotosta vähennetään vielä omalle pääomalle laskettava osa, joka saadaan kaavasta:

$(\text{oma pääoma taseessa} / \text{taseen loppusumma}) * (\text{sijoitustoiminnan nettotuotot} + \text{sijoitustoiminnan hoitokulut})$.

Vakuutusteknisen laskelman maksettuihin korvauksiin ja sijoitustoiminnan kuluihin sisältyvät myös hoitokulut, jotka ovat pääasiassa palkkoja eivätkä siis kuulu tuotosta vähentämään. Liikekulujen erittelystä löytyvät korvaustoiminnan ja sijoitustoiminnan hoitokulut lisätään tämän vuoksi tuotosta korjaamaan.

Viime vuosina mm. sijoitussidonnaisten henkivakuutusten liittäminen henkivakuutusyhtiöiden tuotevalikoimaan on lisännyt voimakkaasti vakuutussäästämistä, mistä johtuen henkivakuutuksen maksutulo on kasvanut selvästi vahinkovakuutusta nopeammin. Henkivakuutuksen käypähintainen tuotos sen sijaan on pysynyt pienenä (negatiivisia arvojakin on saatu), koska vakuutusmaksuvastuu kasvaa maksutulon mukana.

Väliuotekäyttö

Väliuotekäyttö saadaan vähentämällä kokonaisliikekuluista muut kulut sekä palkat ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksut. Väliuotekäyttöön lisätään jälleenvakuutuspalvelujen nettoarvo, eli jälleenvakuutuksen osuudet maksutulosta, korvauksista sekä vakuutusmaksu- ja korvausvastuun muutoksista. Jälleenvakuutus on siis mukana saman suuruisena sekä tuotoksessa että väliuotekäytössä, jolloin se nettoutuu pois arvonlisäyksestä.

Arvonlisäys on tuotoksen ja väliuotekäytön erotus.

3.16.4 Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta (67)

Toimiala koostuu hyvin heterogeenisestä ryhmästä yrityksiä, jotka avustavat rahoitus- ja vakuutuslaitoksia. Toimiala on jakaantunut kahteen alaryhmään: rahoitusta palveleva toiminta (67.1) ja vakuutusta palveleva toiminta (67.2).

67.11 sisältää pörssin, jonka toiminnasta on saatavissa tuloslaskelma- ja tasetiedot.

67.12 sisältää pankkiiriliikkeet, joista on saatavissa tuloslaskelmatiedot.

67.13 sisältää erilaista luottojen välitystä ja mm. rahoitus- ja sijoitusneuvontaa ja valuutan vaihtoon erikoistuneet yritykset. Näistä on saatavissa tuloslaskelmatietoa mutta se joudutaan pyytämään yhtiökohtaisesti.

67.2 sisältää vakuutusta välittävät yritykset sekä vakuutusmeklarit ym. toiminnan.

3.16.4.1 Tietolähteet

Tilastokeskuksen Sijoituspalveluyritykset-tilasto, joka sisältää pankkiiriliikkeet ja varainhoitoyritykset. Tilastokeskuksen Sijoitusrahastot-tilasto, joka sisältää rahastoyhtiöt. HEX-konsernin (Helsingin pörssin) vuosikertomus. Vakuutusvalvontaviraston Vakuutuksenvälittäjät-tilasto.

Tilinpäätöstietoja käytetään valuutanvaihtajien ja muiden yksiköiden osalta.

3.16.4.2 Laskentaprosessi

Toimialan tuotos muodostuu pääasiassa erilaisista palkkiotuotoista. Tuotos omaan loppukäyttöön on atk-ohjelmistoja ja saadaan keskitetystä laskelmasta.

Välituotekäyttö perustuu erilaisten liikekulujen erittelyyn, jotka saadaan tilinpäätöksestä.

3.17 Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut (K)

3.17.1 Kiinteistöjen rakennuttaminen ja omien kiinteistöjen kauppa (701)

Toimiala käsittää TOL95:n toimialat kiinteistöjen rakennuttaminen (7011) ja omien kiinteistöjen kauppa (7012). Karkeasti luonnehdittuna kiinteistöjen rakennuttaminen käsittää kaiken talonrakentamiseen liittyvän toiminnan maanhankinnasta ja rakennussuunnittelusta aina markkinointiin ja myyntiin lukuun ottamatta varsinaista talonrakennustoimintaa. Omien kiinteistöjen kauppa on lähinnä kiinteistösijoitustoimintaa eli rakennusten ja kiinteistöjen ostamista vuokrattavaksi tai myytäväksi.

Tarjonta- ja käyttötaulu-uudistuksen yhteydessä toimialan tuotanto jaettiin pää- ja sivutuotantoon. Toimialan 701 luvuissa kuvataan vain toimialan päätuotanto. Sivutuotanto, joka koostuu valtion- ja paikallishallinnon 'Kiinteistöjen rakennuttamisesta', sisältyy kyseisten sektoreiden muiden toimialojen tuotantoon. Tästä syystä sivutuotantoa ei kirjata toimialan tuotantoon.

Päätuotanto muodostuu toimialan yritysten tuotannosta. Päätuotannon pääasiallisia lähteitä ovat Tilastokeskuksen yritysrekisteri, rakennetilasto ja työvoimatutkimus. Kiinteistöjen rakennuttamisen tuotoksen laskenta perustuu talonrakentamisen uudisrakentamisen ja peruskorjauksen arvoihin. Omien kiinteistöjen kaupan tuotos lasketaan toimialan yritysten yhteenlasketusta liikevaihdosta. Toimialan välituotekäyttö lasketaan rakennetilaston tietojen avulla.

Toimialan sivutuotannon lähteenä on paikallishallinnon osalta kuntataloustilasto. Valtionhallinnon 'Kiinteistöjen rakennuttamisen' tuotannon taso saadaan Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tiedoista.

Tuotanto sektoreittain

S111 Yritykset

Tuotos

Kiinteistöjen rakennuttamisen tuotos lasketaan kahdessa osassa. Uudisrakentamiseen liittyvän rakennuttamisen tuotos saadaan Tilastokeskuksen talonrakennustilaston verottoman investointihintaisen ja tuottajahintaisen tuotannon erotuksena. Rakennuttajan kustannukset muodostuvat suunnittelusta, rahoituksesta, vakuutuksista ja liittymismaksuista. Kustannukset vaihtelevat rakennuskohteen käyttötarkoitukseluokan mukaan. Tuotannon painottumisesta johtuen rakennuttajan kustannukset vaihtelivat asuinrakentamisessa 14,3-12,5 prosenttia ja muussa talonrakentamisessa 15,4-13,9 prosenttia välillä vuosina 1995-1999.

Peruskorjaukseen liittyvät rakennuttajan kustannukset lasketaan talonrakentamisen toimialan tuottajahintaisen peruskorjauksen arvosta, johon lisätään rakennuttajan kustannukset. Rakennuttajan kustannusten osuus peruskorjauksessa oletetaan puolet pienemmäksi kuin uudisrakentamisessa.

Omien kiinteistöjen kaupan (tol 7012) tuotos perushintaan on yritysrekisterin toimipaikkatiedoston yhteenlaskettu liikevaihto. Yritysrekisterissä toimialan yrityksiä on ollut vuodesta 1993.

Välituotekäyttö

Välituotekäytön osuus tuotoksesta arvioidaan molempien toimialojen osalta rakennustilaston ja yritysrekisterin perusteella. Molemmille toimialoille (7011, 7012) sovelletaan samaa välituotekäyttöosuutta. Yrityssektorin välituotekäyttöosuutta sovelletaan myös sivutuotantoon.

S1311 Valtionhallinto

Tuotos

Valtionhallinnon tuotanto toimialalla 701 on rakennuttamista (tol 7011). Tuotanto on paikallishallinnon muiden toimialojen sivutuotantoa, eikä sitä siksi sisällytetä toimialan '701 Rakennuttaminen ja omien kiinteistöjen kauppa' lukuihin.

Valtionhallinnon rakennuttaminen koostuu Puolustushallinnon rakennuslaitoksen rakennuttamisesta. Tieto saadaan valtion liikekirjanpidosta.

Välituotekäyttö

Paikallishallinnon välituotekäyttösuhteena sovelletaan toimialan yritysten välituotekäyttö/tuotos – suhdetta.

S1313 Paikallishallinto

Tuotos

Myös paikallishallinnon tuotanto toimialalla 701 on rakennuttamista (tol 7011). Tuotanto on paikallishallinnon muiden toimialojen sivutuotantoa, eikä sitä siksi sisällytetä toimialan '701 Rakennuttaminen ja omien kiinteistöjen kauppa' lukuihin.

Paikallishallinnon eli kuntien ja kuntayhtymien rakennuttaminen määräytyy talonrakentamisen tuotoslaskelmista. Rakennuttamisen taso saadaan osuutena kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoista laskettavan investointihintaisen talonrakentamisen ja talonrakennustilastoista saatavien rakennuttajan kustannusten avulla.

Välituotekäyttö

Paikallishallinnon välituotekäyttösuhteena sovelletaan toimialan yritysten välituotekäyttö/tuotos – suhdetta.

Taulukko 22. Toimialan '701 Kiinteistöjen rakennuttaminen ja omien kiinteistöjen kauppa' tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P12	P2	B1G
Yritykset	1 251	1 251	0	858	393
tol 7011	1 008	1 008	0	691	316
tol 7012	243	243	0	167	76
Valtionhallinto	210	0	210	144	66
Paikallishallinto	169	0	169	116	53
Yhteensä	2 880	2 501	379	1 976	904

3.17.2 Asuntojen omistus ja vuokraus (7021)

Omistusasuntojen osuus asuntokannasta on Suomessa suuri verrattuna EU-maiden keskiarvoon. Vuonna 2000 omistusasuntojen pinta-alaosuus oli noin 74 prosenttia.

Toimiala asuntojen omistus ja vuokraus (7021) käsittää asuntojen, asuinrakennusten ja asuinkiinteistöjen omistuksen, hallinnan ja vuokrauksen. Toimialan tuotos muodostuu asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen todellisista ja laskennallisista vuokrista. Laskennan pääasiallisina tietolähteinä käytetään Tilastokeskuksen vuokratilastoa, asuntokantatilastoa ja kulutustutkimusta.

Vuokratilasto kuvaa koko vuokra-asuntokannan vuokratason (sisältäen vesimaksut ja huoneistokohtaiset ylimääräiset lämmityskulut) ja vuokratason muutosta edellisestä vuodesta. Vuokratilasto tehdään vuosittain kysely- ja rekisteritutkimuksena. Esimerkiksi vuoden 2002 vuokratilastossa on mukana 191 153 asuntoa, joista 181 920 tiedot on saatu KELAn asumistukirekisteristä. Asunnot, joissa asukas ei saa asumistukea (noin 550 000 kpl) jaettiin kolmeen ositteeseen, joista jokaisesta poimittiin edustava otos seuraavasti:

- Aravavuokra-asunnoista otokseen valittiin 5 334 asuntoa, joista tilastoon saatiin mukaan 2 647 asuntoa (vastausprosentti 49,6%)
- Vapaarahoitteisista vuokra-asunnoista, joissa vuokrasuhde on uusi, otoskoko oli 7 994 asuntoa. Tilastoon saatiin mukaan 2 848 asuntoa (vastausprosentti 35,6%)
- Vapaarahoitteisista vuokra-asunnoista, joissa vuokrasuhde on vanha (alkanut ennen 1.4.2001), otoskoko oli 8 987 asuntoa. Tilastoon saatiin mukaan 3 738 asuntoa (vastausprosentti 41,6%).

Asuntokantatilasto kuvaa koko maan rakennuskantaa eri käyttötarkoituksiin luokiteltuna. Tilastossa asunnot luokitellaan rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisen talotyypin, rakentamis- tai peruskorjausvuoden, asunnon koon ja huoneistotyypin, hallintaperusteen, varusteiden ja varustetasojen, asumistiheyden ja sijainnin mukaan. Asuntokantatilasto tuotetaan vuosittain Väestörekisterikeskuksen ylläpitämistä rakennus- ja huoneistotiedoista.

Tarjonta- ja käyttötaulu-uudistuksen yhteydessä toimialan tuotanto jaettiin pää- ja sivutuotantoon. Toimialan 7021 luvuissa kuvataan vain toimialan päätuotanto. 'Asuntojen omistuksessa ja vuokrauksessa' sektoreiden 'S12 Rahoitus- ja vakuutuslaitokset', 'S1311 Valtionhallinto' sekä 'S1313' Paikallishallinto' tuotanto eli asumisvuokrat kuvataan sivutuotantona. Sivutuotanto sisältyy mainittujen sektoreiden muiden toimialojen tuotantoon, eikä sitä tästä syystä kirjata erikseen toimialan '7021 Asuntojen omistus ja vuokraus' tuotantoon.

3.17.2.1 Laskennan yleisratkaisu

Toimialan tuotos muodostuu asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen todellisista ja laskennallisista vuokrista. Asuntojen (pl. vapaa-ajan asunnot) todelliset vuokrat ovat vuokra-asuntojen vuokria. Omistusasuntojen laskennalliset vuokrat arvioidaan vastaavanlaisten vuokra-asuntojen markkinavuokrien avulla. Asuntojen tuotoksen laskennassa käytetään todellisiin vuokriin perustuvaa luokittelu- eli ns. stratifikaatiomenetelmää. Vapaa-ajan asuntojen todelliset ja laskennalliset vuokrat perustuvat todellisiin asumiskustannuksiin, jotka lasketaan kulutustutkimuksen tietojen avulla.

Asuntojen (pl. vapaa-ajan asunnot) välituotekäyttö lasketaan Asuntoyhteisöjen tilinpäätöstilastosta saatavien neliömetrikohtaisten kuluerien ja asuntokannan neliötietojen avulla. Vapaa-ajan asuntojen välituotekäyttö lasketaan kulutustutkimuksen tietojen avulla.

3.17.2.2 Laskenta taloustoimittain

Tuotos: asunnot (pl. vapaa-ajan asunnot)

Stratifikaatioluokitus

Asuntojen bruttovuokrat laskettiin perusvuonna luokittelumenetelmää käyttäen kannan ja neliömetrivuokrien tulona. Asuntokanta ja vuokrat luokitellaan seuraavien muuttujien mukaan:

1. Talotyyppi: erillinen pientalo (omakotitalo), rivi- tai ketjutalo sekä kerrostalo (sisältää myös talotyypin 'muut')
2. Hallintaperuste: omistusasunto, vapaarahoitteinen vuokra-asunto, aravavuokra-asunto (sisältää myös muun hallintaperusteen, joihin kuuluvat mm. työsuhde- ja asumisoikeusasunnot)
3. Alue, talotyyppikohtainen.
 - * erilliset pientalot sekä rivi- ja ketjutalot
 - * pääkaupunkiseutu
 - * kasvukeskukset
 - * muut isot keskukset
 - * muut kunnat NUTS 2-jaon mukaan pilkottuna alle 20 000 asukkaan
 - sekä 20 000 – 60 000 asukkaan kuntiin
 - * kerrostalot
 - * 19 kaupungin/alueen vuokrat vuokratilastosta
 - * muut kunnat NUTS 2-jaon mukaan pilkottuna alle 20 000 asukkaan
 - sekä 20 000 – 60 000 asukkaan kuntiin

4. Huoneluku, talotyyppikohtainen
 * erilliset pientalot sekä rivi- ja ketjutalot
 * 3 tai enemmän.
 * kerrostalot
 * 1, 2, 3 tai enemmän

Ahvenanmaan asuntokantaan käytetään vain yhtä neliöhintaa. Hintatiedon toimittaa Ålands statistik- och utredningsbyrå.

Kerrostalojen osalta hintatiedot saadaan huoneluvun ja alueen mukaan jaoteltuina erikseen aravavuokra-asunnoille ja muille vuokra-asunnoille. Kerrostalojen omistusasunnoissa käytetään muiden vuokra-asuntojen vuokria. Kantatiedot saadaan asuntokantarekisteristä. Ne jaetaan hintaluokkia vastaaviksi.

Vuokratilaston vuokräsitteen mukaan vuokraan lasketaan kuuluvaksi erikseen maksettavat vesimaksut ja lämmityskustannukset. Vuokraan ei ole laskettu mukaan asumiseen liittyviä muita mahdollisia käyttökorvauksia, joita ovat mm. sauna-, pesutupa- yms. korvaukset sekä sähkö- tai puhelinmaksut. Käytännössä erillisten pientalojen vuokrat sisältävät vain osittain lämmityskustannuksia. Laskennassa on oletettu, että erillisten pientalojen vuokrat eivät sisällä lämmityskustannuksia. Omistusasuntojen bruttovuokrat ovat kokonaisuudessaan tuotosta omaan loppukäyttöön. Vuokra-asuntojen bruttovuokrat ovat markkinatuotosta. Luokittelumenetelmän mukaiset asuntojen bruttovuokrat olivat hieman yli 13,6 miljardia euroa vuonna 2000. Laskennallisten bruttovuokrien arvo oli lähes 9,8 miljardia euroa, todellisten vuokrien noin 3,9 miljardia euroa.

Yleisesti ottaen uusi stratifikaatiomenetelmä tuottaa hieman pienemmän tuotoksen tason kuin vanha menetelmä.

Taulukko 23A: Laskentamenetelmän muutoksen vaikutus asuntojen pää- ja sivutuotokseen (toimiala ”7021 Asuntojen omistus ja vuokraus” pl. kesämökkit) vuonna 1995-2001, miljoonaa euroa käyvin hinnoin

Asunnot	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
vanha taso	10 210	10 794	11 684	12 363	13 019	13 845	14 660
uusi taso	10 079	10 668	11 578	12 168	12 905	13 642	14 445
uusi miinus vanha	-131	-126	-105	-195	-113	-204	-215

Taulukko 23: Asuntojen lukumäärä, pinta-ala ja bruttovuokrat vuonna 2000.

hallintaperuste	lukumäärä	%	pinta-ala 1000 m ²	%	bruttovuokra milj. euroa	%
yhteensä	2 271 410	100,0	177 747	100,0	13 717	100,0
vuokra-asunnot	822 943	36,2	46 571	26,2	3 946	28,8
omistusasunnot	1 448 467	63,8	131 176	73,8	9 771	71,2

Taulukko 24. Asuntojen omistuksen ja vuokrauksen tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

P1 P11 P12 P2 B1G

Päätuotanto	13 879	3 748	10 131	4 190	9 689
Yritykset	719	719	0	247	472
Asuntoyhteisöt	1 108	1 108	0	398	710
Työeläkelaitokset	8	8	0	2	6
Kotitaloudet	11 793	1 662	10 131	3 458	8 335
Voittoatavoittelemattomat yhteisöt	251	251	0	85	166
Sivutuotanto	312	312	0	110	201
Rahoitus ja vakuutuslaitokset	91	91	0	31	61
Valtio	18	18	0	7	11
Kunnat	202	202	0	73	130
Yhteensä	14 191	4 060	10 131	4 300	9 890

Tuotoksen laadunmuutos on arvioitu arvo- ja hintamuutosten avulla. Esimerkiksi vuonna 1998 toimialan käypähintainen tuotoksen (P1) arvo kasvoi stratifikaatiolaskelmien mukaan 5,8 prosentilla, hinnat 3,4 prosentilla. Arvo- ja hintamuutoksen residuaalina volyymin vuosimuutokseksi saatiin 2,3 prosenttia. Tästä 2,3 prosentista asuntokannan neliöiden vuosimuutos kattoi 1,5 prosenttia – loput eli 0,8 prosenttia tulkittiin laadunmuutokseksi.

Tuotoksen laadunmuutoksen arvioinnin perusteluna voi käyttää sitä seikkaa, että hintamuutoksena käytettävää Vuokratilaston vuokrien vuosimuutos pyrkii kuvaamaan mahdollisimman samanlaisten vuokra-asuntojen hintamuutoksia. Näin laadunmuutos ei kuvastu hintamuutoksessa. Edelleen, vaikkei laadunmuutos residuaalimenetelmällä määriteltynä olikaan tyylikkään mahdollinen ratkaisu, ei esimerkiksi asuntokannan asuntojen varustuksen ja puutteellisten peruskorjaustietojenkaan perusteella arvioitu laadunmuutosta vääjäämättä antaisi sen tarkempia arvioita. Laadunmuutoksen tätä puolta pyrittäneen kuitenkin, aikataulurajoitusten puristuksessa, selvittämään.

Tuotos: vapaa-ajan asunnot

Vapaa-ajan asuntojen tuotos lasketaan kulutustutkimuksen tietojen avulla. Omistusmökkien tuotos eli tuotos omaan loppukäyttöön muodostuu eristä korjauskustannukset, vesi- ja jätevesi, palovakuutus (palvelumaksun osuus siitä), jätemaksut, nuohous ym., energia, korot, tontin vuokrat. Vuokramökkien tuotos eli markkinatuotos muodostuu eristä vuokra, korot ja tontin vuokra (taulukko).

Taulukko 25. Vapaa-ajan asuntojen tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P12	P2	B1G
Mökit yhteensä	474	114	360	187	288
Kotitaloudet	417	57	360	148	269
Yritykset	57	57	0	39	19

Tarjonta- ja käyttötaulu-uudistuksen yhteydessä vapaa-ajan asuntojen tuotokseen (tuotos omaan loppukäyttöön) lisättiin kiinteän pääoman kuluminen. Mökkien kuluminen on arvioitu osuutena koko toimialan (asunnot ja vapaa-ajan asunnot) kiinteän pääoman kulumisesta. Kulumisosuusarvio perustuu mökkien neliöosuuden lisäksi myös mökkien arvioituihin neliömetrikohtaisiin investointikustannuksiin. Vapaa-ajan rakennusten neliömetrikohtaiset investointikustannukset olivat vuonna 2000 noin 75 prosenttia asuinrakennusinvestoinnin arvosta. Edelleen vapaa-ajanrakennuskannan varustetaso (sähkö-, vesi-, viemäriiitännät) katsottiin niin puutteelliseksi, että mökkineliö arvotettiin vain noin 30 prosentiksi asuinrakennusneliön arvosta.

Vapaa-ajan asuntojen tuotoksen laskemisessa ollaan siirtymässä asuntojen tuotoksen laskentamalliin. Vapaa-ajan asunnoista on saatavissa asuntojen neliömetritietoja vastaavat kantatiedot. Ongelmana on lähinnä neliömetrivuokrien määrittely.

Välituotekäyttö: asunnot (pl. vapaa-ajan asunnot)

Asuntojen välituotekäyttö lasketaan asuntojen vuosikorjauksen, asunto-osakeyhtiöiden, asuinkiinteistöosakeyhtiöiden ja muiden ns. suoraan vuokrattujen asuntojen välituotekäyttöjen sekä omistusasuntojen välituotekäyttöerien summana. Välituotekäyttö on laadittu yhdenmukaiseksi tuotoksen kanssa. Bruttovuokriin eli tuotokseen sisältyvät vesi-, jätevesi- ja lämmitys- yms. kustannukset sisältyvät myös välituotekäyttöön, jolloin ne eivät vaikuta arvonlisäyksen tasoon.

Asuinrakennusten vuosikorjaukset lasketaan toimialan 4501, talonrakentaminen, asuntojen vuosikorjausten perushintaisesta arvosta lisäämällä siihen arvonlisävero. Saadusta arvosta vähennetään vapaa-ajan asunnon korjaukset ja yksityiseen kulutukseen sisältyvät vuokralaisten tekemät vuokra-asuntojen korjaukset. Molemmat arvot lasketaan kulutustutkimuksen tiedoista (kulutusmenot, mk/kotitalous kerrottuna kotitalouksien lukumäärällä).

Asunto-osakeyhtiöiden, asuinkiinteistöosakeyhtiöiden ja suoraan vuokrattujen asuntojen välituotekäyttö määritellään asuntokannan neliömetritietojen ja Asuntoyhteisöjen tilinpäätöstilaston neliömetrikohtaisten kuluerien avulla. Erillisten pientalojen (omakotitalot) välituotekäyttöeriä ovat kulutustutkimusten tietojen avulla lasketut vesi- ja jätevesi, nuohous, jätteet, vakuutukset (omakotikiinteistön palovakuutusmaksu sekä osuus kotivakuutuksesta, palvelumaksun osuus) sekä muut maksut.

Välituotekäyttö: vapaa-ajan asunnot

Välituotekäyttö lasketaan seuraavista kulutustutkimuksen eristä: korjauskustannukset, vesi- ja jätevesi, palovakuutus (vähennettynä vakuutusyhtiöön jäävällä osuudella), jätemaksut, nuohous ym. sekä energia.

3.17.3 Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta (7022)

Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta käsittää TOL95 toimialan Muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta (70209). Muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta kattaa omien tai liisattujen konttori-, liike-, teollisuus-, varasto-, myymälä- yms. tilojen, rakennusten ja kiinteistöjen sekä maatalousmaan, metsämaan, kaivausoikeuksien yms. vuokrauksen, alivuokrauksen ja leasingin sekä hotellien ja muiden majoitusliikkeiden kiinteistöjen vuokrauksen ja leasingin. Toimiala käsittää kiinteistöosakeyhtiöiden ja keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden toiminnan.

Laskennan pääasiallisia lähteitä ovat yritysrekisteri, elinkeinoverotusrekisteri ja työvoimatutkimus.

Tuotanto sektoreittain

S111 Yritykset

Tuotos

Toimialan yritysten tuotos lasketaan rakennetilaston ja yritysrekisterin perusteella. Tuotos on liikevaihdon, valmistevarastojen muutoksen, valmistuksen omaan käyttöön ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa. Vanhan laskentamenetelmän mukaan toimialan käypähintainen tuotos laskettiin hinnan ja volyymin vuosimuutosten avulla. Vanhan laskelman hintamuutoksena käytettiin Kiinteistöalan instituutin liike- ja toimistotilojen vuokratietoja. Volyymilaskelman lähtökohtana käytettiin kiinteistöosakeyhtiöiden pinta-alan kehitystä. Vanhan laskelman tietoja käytetään vertailutietona.

Yritykset kuuluvat tuottajatyyppeihin 'T10 Markkinatuottajat'. Niiden tuotanto kuuluu kokonaisuudessaan taloustoimeen 'P11 Markkinatuotos'.

Väliuotekäyttö

Väliuotekäyttö lasketaan osuutena tuotoksesta elinkeinoverotusrekisterin tuloslaskelmatiedoista. Tuotos on liikevaihdon, valmisteverastojen muutoksen, valmistuksen omaan käyttöön ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa. Vastaavasti väliuotekäyttö on ostojen, varaston muutoksen ja ulkopuolisten palveluiden, leasingvuokrien, muiden vuokrien ja muiden kulujen summa.

S1311 Valtionhallinto

Tuotos

Vuoteen 1998 saakka valtionhallinnon toimialan '7022 Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta' kattoi Valtion Kiinteistölaitoksen tuotoksen. Tämä tieto saatiin Valtion liikekirjanpidosta. Valtionhallinnon toimialan tuotanto kirjattiin tuottajatyyppeihin 'T10 Markkinatuottajat'. Tuotos kytkettiin taloustoimeen 'P11 Markkinatuotos'. Laskennan lähteenä käytetään Valtion liikekirjanpitoa.

Vuonna 1999 Valtion kiinteistölaitos liikelaitostettiin ja nimi muutettiin Senaattikiinteistöksi. Vuodesta 1999 Senaattikiinteistön tuotanto kirjataan yrityssectorille.

Väliuotekäyttö

Myös valtionhallinnon toimialan väliuotekäyttö saatiin selvillä Valtion liikekirjanpidon tiedoista.

Taulukko 26. Kiinteistöjen vuokrauksen ja hallinnan käypähintainen tuotos, väliuotekäyttö ja arvonnisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P12	P2	B1G
Yritykset	1 811	1 810	1	792	1 019

3.17.4 Kiinteistövälitys (7031)

Toimiala kiinteistövälitys (7031) kattaa sopimuksen perusteella tai palkkiota vastaan tapahtuvan rakennusten, kiinteistöjen, asuntojen, toimitilojen sekä maatalous-, metsä- ja muun maan välittämisen, sekä välitykseen liittyvän kiinteistöjen ja rakennusten arvioinnin, huutokauppaamisen ja kiinteistöalan asiantuntijapalvelut.

Laskennan pääasiallisia lähteitä ovat Tilastokeskuksen yritysrekisteri, elinkeinoverotusrekisteri, työvoimatutkimus ja Suomen kiinteistövälittäjän liiton kustannusrakennetutkimus. Kustannusrakennetutkimus perustuu liiton jäsenyrityksille tehtyyn kyselyyn. Kyselyyn on vuosittain vastannut noin 100 kiinteistövälitysyritystä.

Tuotos

Toimialan tuotos muodostuu pääosin kiinteistövälitysyritysten asunnonvälityspalkkioista. Tuotos lasketaan rakennetilaston ja toimipaikkarekisterin tietojen perusteella. Tuotos on liikevaihdon, valmisteverastojen muutoksen, valmistuksen omaan käyttöön ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa.

Tuotantoa toimialalla on vain sektorilla 'S111 yritykset'. Ne kuuluvat tuottajatyyppeihin 'T10 Markkinatuottajat'. Niiden tuotos kirjataan taloustoimeen 'P11 Markkinatuotos'.

Taulukko 27. Kiinteistöjen välityksen käypähintainen tuotos, väliuotekäyttö ja arvonnisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P2	B1G
Yritykset	389	389	163	226

Väliuotekäyttö

Väliuotekäyttö lasketaan osuutena tuotoksesta rakennetilaston ja toimipaikkarekisterin avulla. Elinkeinoverotusrekisterin tuloslaskelmatietojen avulla. Väliuotekäyttö on ostojen, varaston muutoksen ja ulkopuolisten palveluiden, leasingvuokrien, muiden vuokrien ja muiden kulujen summa. Vertailutietona ja vaihtoehtoisena lähteenä väliuotekäytön arvioimisessa käytetään Suomen kiinteistönvälittäjien liiton kustannusrakennetutkimusta.

3.17.5 Isännöinti ja kiinteistönhoito (7032)

Toimiala isännöinti ja kiinteistönhoito (7032) kattaa yksityisten, valtion tai kuntien omistamien asuin- ja muiden rakennusten sekä kiinteistöjen isännöinnin, huoltamisen ja hoidon sopimus- tai palkkiopohjalla sekä vuokranperimistöiminnan. Kiinteistönhoitoon saattaa sisältyä kiinteistöjen korjaamista, siivoamista, kirjanpitoa jne. Toimiala käsittää kiinteistönhuoltotoimistojen ja talonmiesten toiminnan.

Laskennan pääasiallisia lähteitä ovat Tilastokeskuksen yritysrekisteri, elinkeinoverotusrekisteri, asuntoyhteisöjen tilinpäätöstilasto ja työvoimatutkimus.

Tuotanto sektoreittain

S111 Yritykset

Tuotos

Toimialan yritysten tuotos muodostuu toimialan yritysten eli kiinteistönhuoltotoimistojen tuotoksesta. Tuotos on liikevaihdon, valmisteverastojen muutoksen, valmistuksen omaan käyttöön ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa. Tuotos lasketaan rakennetilaston ja yritysrekisterin tiedoista.

Yritysten tuotanto kuuluu tuottajatyypin 'T10 Markkinatuottajat'. Tuotos kirjataan taloustoimeen 'P11 Markkinatuotos'.

Väliuotekäyttö

Yritysten väliuotekäyttö lasketaan osuutena tuotoksesta elinkeinoverotusrekisterin tuloslaskelmatietojen avulla. Väliuotekäyttö on ostojen, varaston muutoksen ja ulkopuolisten palveluiden, leasingvuokrien, muiden vuokrien ja muiden kulujen summa.

S112 Asuntoyhteisöt

Tuotos

Toimialan '7032 Isännöinti ja kiinteistönhoito' asuntoyhteisöjen tuotos muodostuu asunto-osakeyhtiöiden palkansaajakorvauksista. Palkansaajakorvaukset lasketaan asunto-osakeyhtiöiden pinta-alan ja asunto-osakehuoneistojen neliömetrikohtaisten henkilöstökulujen tulona. Henkilöstökulujen lähteenä käytetään Asuntoyhteisöjen tilinpäätöstilastoa, neliöt saadaan asuntokannasta.

Sektorin 'S112 Asuntoyhteisöt' tuotos toimialalla '7032 Isännöinti ja kiinteistönhoito' liittyy tarjonta- ja käyttötaulu-uudistuksen yhteydessä toteutettuun Asuntoyhteisöt –sektorin jakoon. Yksinkertaistaen Asuntoyhteisöt –sektoriin vielä vanhassa laskentamenetelmässä kuulunut omistusasumisen osuus eli asunto-osakeyhtiöiden tuotos jaetaan uuden laskentamenetelmän mukaan varsinaisille omistajasektoreille, pääasiassa kotitalouksille. Asunto-osakeyhtiöiden talonmiesten palkkoja ei

kuitenkaan päädytty jakamaan asumisen toimialan (tol 7021 Asuntojen omistus ja vuokraus) palkkoihin eikä edes omistajasektoreidensa tuotantotileille. Omistajasektorivalintaan vaikutti se, ettei kotitalouksista haluttu tehdä työnantajia. Toimiala puolestaan määräytyi talonmiestoiminnan luonteen mukaan. Menetelmämuutoksella sinänsä ei ollut vaikutusta asuntoyhteisöjen tuotoksen tasoon.

Asuntoyhteisöjen tuotanto kuuluu tuottajatyypisiin 'T10 Markkinatuottajat'. Tuotos kirjataan taloustoimeen 'P11 Markkinatuotos'.

Asuinkiinteistöosakeyhtiöille ei lasketa välituotekäyttöä.

S1311 Valtionhallinto

Tuotos

Toimialan '7032 Isännöinti ja kiinteistönhoito' tuotanto koostuu Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tuotannosta. Valtionhallinnon tuotos lasketaan valtion liikekirjanpidon tileiltä.

Välituotekäyttö

Myös toimialan välituotekäyttö lasketaan Valtion liikekirjanpidon tileiltä.

Taulukko 28. Isännöinnin ja kiinteistönhoidon tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys vuonna 2000, miljoonaa euroa

	P1	P11	P2	B1G
Yhteensä	1 046	1 046	435	611
Yritykset	777	777	333	444
Asuntoyhteisöt	106	106	0	106
Valtio	163	163	102	61

3.17.6 Liike-elämän palvelut (KB)

Liike-elämän palveluiden tuotanto koostuu yritysten toisille yrityksille ja julkiselle sektorille tuottamista palveluista. Tuotanto on ollut kasvussa, sillä muun muassa kauppa, teollisuus, rakennusliikkeet ja julkinen sektori ovat ulkoistaneet entistä enemmän palvelutoimintojaan.

Liike-elämän palvelut -toimiala koostuu neljästä TOL95:n mukaisesta kaksinumerotason luokasta. Nämä luokat ovat:

- Kulkuneuvojen, koneiden ja laitteiden vuokraus ilman käyttäjää sekä kotitaloustavaroiden vuokraus (71)
- Tietojenkäsittelypalvelut (72)
- Tutkimus ja kehittäminen (73)
- Muu liike-elämää palveleva toiminta (74)

Viimeinen luokka eli muu liike-elämää palveleva toiminta muodostuu hyvin erilaisista toiminnoista. Laskentatasolla tämä luokka jaetaan kahdeksaksi kolminumerotason luokaksi seuraavasti:

- Lainopillinen ja taloudellinen konsultointi; hallintayhtiöt (741)
- Tekninen palvelu (742)
- Tekninen testaus ja analysointi (743)
- Mainospalvelu (744)
- Työnvälitys ja henkilöstön hankinta (745)
- Etsivä-, vartiointi- ja turvallisuuspalvelu (746)
- Siivous (747)
- Muut palvelut liike-elämälle (748)

Kansantalouden tilinpidossa liike-elämän palveluiden laskentayksikkö on toimipaikka. Vuonna 1998 liike-elämää palvelevilla aloilla toimi runsaat 32 000 toimipaikkaa. Lukumääräisesti eniten toimipaikkoja oli lainopillisen ja taloudellisen konsultoinnin toimialalla, noin 11 000. Yrityksistä valtaosa, noin 90 prosenttia, on yksitoimipaikkaisia.

3.17.6.1 Tietolähteet

Toimialojen tietolähteet ovat yritysrekisterin toimipaikkatiedot ja rakennetilasto. Jos yritysrekisterin toimipaikkatiedot puuttuvat, käytetään rakennetilaston yrityskohtaisia tietoja. Työllisyyden ja työpanoksen laskennassa käytetään yritysrekisterin ohessa työvoimatutkimusta. Kaikki tietolähteet ilmestyvät vuosittain, ne ovat kattavia ja luotettavia.

Tietolähteitä tarkennetaan muutaman toimialan kohdalla. Ensimmäinen näistä toimialoista on hallintayhtiöt (74150). Hallintayhtiöiden toimialamääritykset poikkeavat yritysrekisterissä ja rakennetilastossa toisistaan. Yritysrekisterissä kaikki hallintayhtiöt ja niiden toimipaikat, hallintatoimipaikat, luetaan toimialalle 74150. Rakennetilastossa hallintayhtiöt luokitellaan konsernin toimialalle silloin, kun hallintayhtiöllä on tuotannollinen rooli konsernin toiminnassa. Ne hallintayhtiöt, joilla ei ole yhteyttä tuotannolliseen toimintaan, laitetaan toimialalle 74150. Kansantalouden tilinpidossa hallintayhtiöitä ja hallintatoimipaikkoja käsitellään rakennetilaston mukaisesti. Tästä johtuen liike-elämän palvelujen laskennassa yritysrekisterin toimialalta 74150 siirretään pois ne hallintatoimipaikat, jotka liittyvät tuotantoon ja lisätään kukin hallintatoimipaikka varsinaiseen tuotantoon liittyvälle toimialalle.

Toinen tarkennus koskee yritysrekisterissä liike-elämän palveluihin kuuluvia toimipaikkoja, jotka ovat jo mukana teollisuuden laskelmissa. Yritysrekisterissä jokainen, pienikin toimipaikka luokitellaan tarkasti omalle toimialalleen, kun taas teollisuuden rakennetilastossa tavoitteena on kuvata teollista toimintaan kokonaisuutena. Tästä johtuen teollisuuden rakennetilasto sisältää joitakin liike-elämän palveluun kuuluvia toimipaikkoja, esimerkiksi tutkimisen ja kehittämisen toimialalta (73) ja teknisen palvelun toimialalta (742). Siirtämällä nämä toimipaikat pois liike-elämän palvelujen tiedoista on pyritty estämään toimipaikkatietojen kaksinkertaisuus laskelmissa.

3.17.6.2 Laskentaprosessi

Liike-elämän palvelujen kaikilla toimialoilla sovelletaan samaa laskentamenetelmää. Laskelmat aloitetaan määrittämällä markkinatuotos ja tuotos omaan käyttöön, joiden summana saadaan perushintainen tuotos. Seuraavaksi tästä tuotoksesta vähennetään ostajahintainen välituotekäyttö tuloksena bruttomääräinen arvonlisäys perushintaan.

Tuotos

Perushintaisen tuotoksen muodostavat markkinatuotos lisätynä harmaan talouden tuotoksella ja tuotos omaan käyttöön. Markkinatuotos koostuu toimipaikkojen liikevaihdosta, valmisteverastojen lisäyksestä ja liiketoiminnan muista tuotoista. Liikevaihto saadaan yritysrekisterin toimipaikkatiedoista. Poikkeus ovat mainospalvelut, joissa yritysrekisterin liikevaihto tarkoittaa myyntikatetta, minkä takia toimialan liikevaihto määritellään rakennetilaston liikevaihtotietoa soveltaen. Myös valmisteveraston lisäys ja liiketoiminnan muut tuotot johdetaan rakennetilastosta. Valmisteverastot ovat lähinnä teknisen suunnittelun keskeneräisiä töitä. Harmaan talouden osuus tuotannosta on määritelty Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n tutkimuksen pohjalta. Tuotos omaan käyttöön sisältää atk-ohjelmistot.

Välituotekäyttö

Välituotekäytön tietoja ei saada suoraan yritysrekisteristä, vaan ne lasketaan rakennetilaston tietojen avulla. Välituotekäytön laskennassa summataan ensin seuraavat komponentit: ostot tilikauden aikana vähennettynä ostot varastoon, ulkopuoliset palvelut, vuokratulot vähennettynä

rahoitusleasing-vuokralla, muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Saadusta summasta vähennetään seuraavaksi ohjelmistoinvestoinnit ja residuaaliksi jää välituotekäyttö.

Rahoitusleasing saadaan vain päätoimialan K tasolla keskitetystä rahoitusleasing-laskelmasta. Jako alatoimialoille suoritetaan rakennetilaston leasingvuokrien suhteella.

3.17.7 Valtionhallinto ja vty

Toimialalla K esiintyy valtiolla muuta markkinatonta tuotosta toimialoilla kiinteistöjen vuokraus ja hallinta (7022), tutkimus ja kehittäminen (73), tekninen palvelu, testaus ja analysointi (742) sekä muut palvelut liike-elämälle (748). Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tuotosta esiintyy toimialalla tutkimus ja kehittäminen (73).

3.17.7.1 Markkinatuottajat

Valtionhallinnossa markkinatuottajana kiinteistöjen vuokrauksen ja hallinnan toimialalla (7022) toimii Valtion Kiinteistölaitos vuosina 1995-1998 ennen sen liikelaitostamista vuonna 1999 sekä isännöinnin ja kiinteistönhoidon toimialalla vuodesta 1995 alkaen Puolustushallinnon rakennuslaitos. Laskentamenetelmät näillä toimialoilla ovat muutoin samat kuin muilla valtionhallinnon toimialoilla, mutta Kiinteistölaitos ja Puolustushallinnon rakennuslaitos käsitellään nyt markkinatuottajina, jolloin laskenta suoritetaan niin sanotusti ylhäältä alapäin. Yksiköiden markkinatuotos muodostaa toimialan tuotoksen perushintaan ja kun tuotoksesta vähennetään välituotekäyttö saadaan toimialan arvonlisäys. Kun arvonlisäyksestä vähennetään edelleen kiinteään pääoman kuluminen ja palkansaajakorvaukset saadaan toimialan toimintaylijäämä.

Valtion toimialojen laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.1. Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen laskentaa on selostettu kohdassa 3.20.4.

3.18 Hallinto ja pakollinen sosiaalivakuutus (L)

Tällä toimialalla esiintyy vain valtion- ja paikallishallinnon sekä sosiaaliturvarahastojen tuotosta.

Tässä kohdassa esitetään julkisyhteisöjen yleiskuvaukset. Näitä ovat valtionhallinto, paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot.

3.18.1 Valtionhallinto

Valtionhallinnon osuus koko kansantalouden arvonlisäyksestä on ollut jo parinkymmenen vuoden ajan reilut 5%. 1990-luvun alkupuolen laman aikana valtion bkt-osuus nousi poikkeuksellisesti lähes 7%:iin, mutta vuosituhannen loppuun mennessä tilanne on palautunut ennalleen. Kansantaloutemme tuotantotoimintaa tarkasteltaessa valtion rooli ei siis ole kovin merkittävä. Julkisten palveluiden tuotanto on yhteiskunnassamme lähinnä paikallishallinnon vastuulla.

Valtion tehtävänä on pikemminkin hoitaa tulojen uudelleenjakoa: Valtaosa valtion tuloista kertyy välillisistä ja välittömistä veroista, kun puolestaan valtion menoista noin 60% koostuu erilaisista maksetuista etuuksista, tuista ja tulonsiirroista. Muita merkittäviä menoeriä ovat palkat ja välituotekäyttö sekä 1990-luvulla osuuttaan selvästi kasvattaneet korkomenot. Valtion kokonaismenot ovat viime vuosikymmenien aikana olleet noin neljänneksen bruttokansantuotteesta. 1990-luvun alussa tehtiin poikkeuksellinen julkistalouden ennätys: valtion kokonaismenojen osuus bruttokansantuotteesta nousi muutamana peräkkäisenä vuotena yli 35%:iin.

Valtionhallintoon luetaan talousarviokirjanpitovelvollisten tilivirastojen lisäksi seuraavat valtion rahastot: Maatilatalouden kehittämisrahasto, Öljysuojarahasto, Valtion ydinjätehuoltorahasto, Valtion asuntorahasto, Valtion eläkerahasto, Valtion takuurahasto, Huoltovarmuuskeskus, Maatalouden

interventiorahasto, Valtion vakuusrahasto ja Palosuojelurahasto sekä TV- ja radiorahasto. Valtion liikelaitokset kuuluvat yrityssektoriin. Valtion liikelaitoksia ovat esimerkiksi Valtion Kiinteistölaitos vuodesta 1999 alkaen ja Hallinnon kehittämiskeskus, Metsähallitus, Ilmailulaitos ja vuodesta 2001 lähtien Tieliikelaitos. Yrityssektoriin kuuluvat myös ne osakeyhtiöt, jotka valtio omistaa kokonaan tai osittain.

Valtion tuotanto jaetaan 15 laskentatoimialaan. Toimialat ovat 4502 maa- ja vesirakentaminen, 6301 radanpito, 6302 tienpito, 6309 muu liikennettä palveleva toiminta, 7022 kiinteistöjen vuokraus ja hallinta, 7032 isännöinti ja kiinteistönhoito, 73 tutkimus ja kehittäminen, 742 tekninen palvelu, testaus ja analysointi, 748 muut palvelut liike-elämälle, 751 julkinen hallinto, 752 maanpuolustuskalusto ja varusmiehet, 80 koulutus, 851 terveydenhuoltopalvelut, 853 sosiaalipalvelut ja 92 virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta.

Maa- ja vesirakentaminen pitää sisällään Tielaitoksen tuotantotoiminnan, josta vuoden 2001 alussa muodostettiin Tieliikelaitos. Radanpito käsittää Ratahallintokeskuksen, tienpito lähinnä tielaitoksen hallinnollisen toiminnan ja muu liikennettä palveleva toiminta merenkulkulaitoksen toiminnot. Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta –toimialan tuotos käsittää Valtion Kiinteistölaitoksen toiminnan ennen sen muuttamista liikelaitokseksi vuoden 1999 alussa. Isännöinti ja kiinteistönhoitotoiminta taas sisältää Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toimet vuodesta 1995 alkaen, jolloin se eriytettiin omaksi virastokseen Puolustusvoimista.. Tutkimukseen ja kehittämiseen kuuluvaa toimintaa suoritetaan mm. Valtion teknillisessä tutkimuskeskuksessa, Metsäntutkimuslaitoksessa, Maatalouden tutkimuskeskuksessa, Geologian tutkimuskeskuksessa, Kansanterveyslaitoksessa ja Suomen akatemiassa. Tekniseen palvelun toimialalle kuuluvista virastoista tärkeimmät ovat Maanmittauslaitos ja Säteilyturvakeskus. Muut liike-elämän palvelut koostuvat lähinnä työministeriön työvoima ja elinkeinokeskusten työvoimaosastojen toiminnasta.

Selvästi merkittävintä valtion toiminta on kuitenkin julkisessa hallinnossa. Tällä toimialalla merkittäviä virastoja ovat esimerkiksi Puolustusvoimat, Verohallitus sekä eri ministeriöt. Maanpuolustuskalusto ja varusmiehet -toimiala sisältää Puolustusvoimien varusmieskoulutuksen ja puolustusmateriaalihankinnat. Koulutuksen-toimialalla merkittävimpiä virastoja ovat eri yliopistot ja korkeakoulut. Terveystuoltopalveluiden ja sosiaalipalvelujen toiminta koostuu pääosin Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toiminnoista. Virkistys- kulttuuri- ja urheilutoiminnan tuotanto muodostuu lähinnä opetusministeriön, Suomenlinnan hoitokunnan ja Valtion taidemuseon toiminnasta.

3.18.1.1 Tietolähteet

Kansantalouden tilinpidon valtiosektorin laadinnassa käytetään lähteenä valtion liike- ja talousarviokirjanpidon mukaista kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa (katso luku 11). Työllisyystietojen laskennassa hyödynnetään valtion työmarkkinalaitoksen tietoja ja valtion henkilöstöstä sekä työvoimatutkimuksen tietoja.

3.18.1.2 Laskentaprosessi

Menetelmät eri toimialoilla ovat pääpiirteittäin samoja. Alla kuvataan kaikille toimialoille yhteisiä laskentamenetelmiä. Poikkeukset tuodaan esille erikseen.

Laskenta suoritetaan ”alhaalta ylöspäin”(toimialoilla 7022 ja 7032 ”ylhäältä alaspäin”, koska näillä toimialoilla on valtiosektorissa vain markkinatuottajia). Palkkojen ja työnantajan sosiaaliturvamaksujen summana saadaan palkansaajakorvaukset yhteensä, joka on yhtä kuin nettoarvonlisäys. Kun nettoarvonlisäykseen lisätään kiinteän pääoman kuluminen, saadaan bruttoarvonlisäys. Kun bruttoarvonlisäykseen lisätään edelleen välituotekäyttö, saadaan aikaan toimialan perushintainen tuotos.

Kun tuotoksesta vähennetään myyntierät (markkinatuotos P11 ja muu markkinaton tuotos P131) sekä tuotos omaan loppukäyttöön (P12), saadaan tuotanto- ja tulonmuodostustilin residuaalina muu markkinaton tuotos (P131). Muu markkinaton tuotos yhdessä luontoismuotoisten sosiaalietuuksien (D631K) kanssa kuvaavat valtion julkisia kulutusmenoja (P3K).

Tuotos

Valtiosektorin tuotos saadaan laskemalla yhteen sektorin maksamat palkansaajakorvaukset, kiinteän pääoman kuluminen ja välituotekäyttö. Tuotos jakautuu edelleen **markkinatuotokseen**, joksi luetaan pääasiassa liiketaloudellisista suoritteista, vuokratuotoista tai erilaisista käyttökorvauksista saadut tuotot, **markkinattomien tuotteiden myynteihin**, jotka koostuvat lähinnä julkisoikeudellisista suoritteista saaduista tuotoista, **tuotokseen omaan loppukäyttöön**, joka sisältää ainoastaan omaan käyttöön tuotettuja atk-ohjelmistoja sekä **muuhun markkinattomaan tuotokseen**, joka saadaan vähentämällä edellä mainitut erät tuotoksesta.

Välituotekäyttö

Tärkeimpiä välituotekäyttöön laskettavia eriä ovat aineet, tarvikkeet ja tavarat, vuokrat, erilaiset palvelujen ostot, erilaiset maksut sekä näihin lisätyt arvonlisäverot. Välituotekäytöstä vähennetään kultakin toimialalta erikseen ostettujen ohjelmistoinvestointien määrä, joka luetaan investointeihin.

Arvonlisäys

Palkat ja palkkiot koostuvat pääasiassa virka- ja työsuhdepalkoista. Lisäksi maanpuolustuskaluston ja varusmiesten –toimialalla palkkoihin on laskettu varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten saamat luontoisedut, jotka ovat ruoka-, matkustus- ja vaate-etuja.

Työnantajan sosiaaliturvamaksut saadaan suoraan kultakin valtion liikekirjanpidon henkilöstösivukulujen tililtä. Poikkeuksena on tili ”tapaturmavakuutusmaksut”, joka jaetaan tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksuihin. Tämän lisäksi maksut tililtä ”lomapalkkojen henkilösivukulujen velan muutos” jaetaan muiden maksettujen sosiaalivakuutusmaksujen suhteessa eri sosiaalivakuutusmaksulajeihin.

Valtiosektorin kiinteän pääoman kuluminen saadaan pääomakantamallista.

Taulukko 29. Valtiosektorin tuotanto- ja tulonmuodostustili toimialoittain vuodelta 2000

Tuotantotili	4502	6301	6302	6309	7032	73	742
<i>Tuotos perushintaan</i>	357	363	777	228	163	685	153
Markkinatuotos	54	63	3	102	163	123	54
Tuotos omaan loppukäyttöön	0	0	0	0	0	6	1
Markkinattomien tuotteiden myynnit	0	0	0	0		0	22
Muu markkinaton tuotos	303	300	774	126		556	76
Välituotekäyttö ostajanhintaan	203	189	164	72	105	249	50
<i>Arvonlisäys, brutto perushintaan</i>	<i>154</i>	<i>174</i>	<i>613</i>	<i>156</i>	<i>58</i>	<i>436</i>	<i>103</i>
Kiinteän pääoman kuluminen	14	169	551	73	0	48	7
<i>Arvonlisäys, netto perushintaan</i>	<i>140</i>	<i>5</i>	<i>62</i>	<i>83</i>	<i>58</i>	<i>388</i>	<i>96</i>
Tulonmuodostustili							
Palkat ja palkkiot	108	4	49	65	33	315	77
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	32	1	13	18	8	73	19
<i>Toimintaylijäämä/sekatulo, netto</i>					17		

Tuotantotili	748	751	752	80	851	853	92
---------------------	------------	------------	------------	-----------	------------	------------	-----------

<i>Tuotos perushintaan</i>	120	4446	684	1706	40	18	54
Markkinatuotos	6	402	0	224	28	11	6
Tuotos omaan loppukäyttöön	0	15	0	13	0	0	0
Markkinattomien tuotteiden myynnit	0	53	0	0	0	0	0
Muu markkinaton tuotos	114	3976	684	1469	12	7	48
Väliuotekäyttö ostajanhintaan	33	1669	602	580	7	8	27
<i>Arvonlisäys, brutto perushintaan</i>	87	2777	82	1126	33	10	27
Kiinteän pääoman kuluminen	3	266	0	164	12	1	9
<i>Arvonlisäys, netto perushintaan</i>	84	2511	82	962	21	9	18
Tulonmuodostustili							
Palkat ja palkkiot	66	1968	82	777	17	7	14
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	18	543	0	185	4	2	4
<i>Toimintaylijäämä/sekatalo, netto</i>							

3.18.2 Paikallishallintosektori

Tässä luvussa tarkastellaan paikallishallintosektorin laskelmia. Perusrajausena paikallishallintoon lasketaan kuntien, kuntayhtymien Ahvenanmaan maakuntahallinnon (mukaan lukien sen eläkerahaston), Kuntaliiton ja Kunnallisen Työmarkkinalaitoksen julkisluonteinen toiminta. Julkisluonteisella toiminnalla tässä tarkoitetaan sitä, että julkiseen toimintaan luetaan sellaisten yksiköiden toiminta, joissa toiminnasta saadut tuotot kattavat alle 50 % kustannuksista silloin kun yksikkö täyttää institutionaalisen yksikön kriteerit. Näin ollen kuntien ja kuntayhtymien liikelaitosmuotoista toimintaa ei lueta paikallishallintosektoriin, vaan liikelaitokset lasketaan yrityssectorissa. Yleisimpiä kunnallisia liikelaitoksia ovat energia- ja sähkölaitokset, vesi- ja viemärlaitokset, satamat ja joukkoliikennelaitokset.

Sektorien sisältämien institutionaalisten yksikköjen (esim. yritys, kunta, valtio) tuotannollinen toiminta jakaantuu toimipaikkoihin. Toimipaikat taas ovat tuottajatyypiltään markkina- tai markkinattomia tuottajia, ja niiden tuottajatyypin määräytyy tuotantoyksikön päätuotoksen mukaan. Markkinatuottajat kattavat myyntituotoilla vähintään 50 % tuotantokustannuksista. Markkinattomat tuottajat ovat joko omaan loppukäyttöön tuottajia tai muita markkinattomia tuottajia. Muiden markkinattomien tuottajien tuotos rahoitetaan pääosin verovarilla (valtion- ja kuntien palvelutuotanto) tai tulonsiirroilla/jäsenmaksuilla (vytyjen palvelutuotanto).

Tuottajatyypit luokitellaan edelleen toimialaluokituksen (TOL95) mukaan. Toimialaluokitusta käytetään tuotannollisen toiminnan kuvauksessa (tuotantotilin taloustoimet, kiinteän pääoman muodostus, työllisyys ja työpanos). Paikallishallintosektorissa lasketaan seuraavat toimialat: tienpito (6302), julkinen hallinto (751), koulutus (80), terveys- ja sosiaalipalvelut (85), ympäristönhuolto (90) ja virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta (92). Toimialoista puunkorjuu (0212) on markkinatuottaja ja muut toimialat ovat muita markkinattomia tuottajia. Kunnilla ja kuntayhtymillä on toimintaa myös rakentamisen (4501), rakennuttamisen (701) ja asuntojen omistuksen (7021) toimialoilla. Näille toimialoille ei kuitenkaan lähdeaineiston puutteellisuuden vuoksi lasketa erillistä tuotantotiliä, vaan ne sisältyvät muille paikallishallintosektorin toimialoille sivutuotantona.

Paikallishallintosektorin arvonlisäyksen osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 12,4 % vuonna 2000. Vastaavasti paikallishallinnon osuus julkisista kulutusmenoista yhteensä oli 61,3 %. Kunnat ja kuntayhtymät tuottavatkin Suomessa suurimman osan koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluista (katso taulukko 30).

Taulukko 30: Paikallishallintosektorin toimialojen arvonlisäysten osuudet koko kansantalouden arvonlisäyksistä vuonna 2000.

Toimiala:	Paikallishallinnon osuus toimialan arvonlisäyksestä:
0212 Puunkorjuu	2,2 %

4502 Maa- ja vesirakentaminen	8,1 %
6302 Tienpito	28,9 %
751 Julkinen hallinto	44,7 %
80 Koulutus	65,1 %
851 Terveydenhuolto	79,6 %
852 Eläinlääkintä	31,1 %
853 Sosiaalipalvelut	78,3 %
92 Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta	33,8 %
Kuntayhteisöt, toimialat yhteensä	12,4 % bruttokansantuotteesta

3.18.2.1 Lähdeaineistot

Paikallishallintosektorin laskelmissa tärkeimmät tietolähteet ovat

a) käypähintaisten rahamääräisten tietojen osalta: kuntien/kuntayhtymien talous- toimintatilasto, Ahvenanmaan maakuntahallinnon tilinpäätös (Bokslut för landskapet Åland), Ahvenanmaan maakuntahallinnon eläkerahaston toimintakertomus (Landskapet Ålands pensionsfond, verksamhetsberättelse), Suomen Kuntaliiton toimintakertomus ja Kunnallisen Työmarkkinalaitoksen toimintakertomus,

b) työllisyystietojen osalta: Kuntasektorin palkkatilasto, Tilastokeskus (julkaisu Kuntasektorin kuukausipalkat, perustuu kunnalliseen henkilöstörekisteriin ja sisältää henkilöstömäärät, poikkileikkaus totaaliaineistolla lokakuussa), Tilastokeskuksen työvoimatutkimus

Pääaineistot, kohta a), sisältävät kaikki kuntayhteisöjen tilastoyksiköt (vuonna 2000 452 kuntaa, 246 kuntayhtymää sekä kohdassa a) erikseen luetellut yksiköt) ja ne laaditaan vuosittain. Työllisyystietojen tärkein lähde Kuntasektorin palkkatilasto perustuu niin ikään totaaliaineistoon. Muut lähteet ovat vuosittain ilmestyviä, työvoimatilasto kuukausittainen.

3.18.2.2 Tuotanto ja tulonmuodostus: muut markkinattomat tuottajat

Paikallishallinnon muiden markkinattomien tuottajien tuotanto lasketaan kustannusten avulla. Tuotos perushintaan määritellään yhtä suureksi kuin käytettyjen panosten arvo eli kokonaispanos. Tuotanto- ja tulonmuodostustilillä kuvataan millaisia panoksia julkisen toiminnan tuotteiden tuotannossa käytetään ja miten tuotanto jakautuu julkiseen kulutukseen (P13 muu markkinaton tuotos) ja tuotteiden myynnistä saatuihin tuloihin (P11 markkinatuotos, P131 markkinattomien tuotteiden myynnit) ja omaan käyttöön tuotettuihin tavaroihin ja palveluksiin (P12 tuotos omaan loppukäyttöön). Muiden markkinattomien tuottajien tuotantotoiminnassa ei katsota syntyvän toimintaylijäämää.

Paikallishallinnon muiden markkinattomien tuottajien bruttoarvonlisäyksen komponentteina ovat palkat ja palkkiot, työnantajan sosiaalivakuutusmaksut, kiinteän pääoman kuluminen ja muut tuotantoverot. Tuotos perushintaan on bruttoarvonlisäyksen ja välituotekäytön summa.

Osa paikallishallinnon tuottamista tavaroista ja palveluksista myydään markkinoilla tuotantokustannukset kattavaan hintaan. Tällä perusteella ne määritellään markkinatuotteiksi, ja niistä saadut myyntitulot kirjataan tuotantotilille markkinatuotokseksi (P11). Osa tuotannosta myydään ns. markkinattomina tuotteina, joiden myyntituloilla ei ole tarkoitus kattaa niiden tuotantokustannuksia. Nämä tuotteet kirjataan markkinattomien tuotteiden myynteihin (P131). Kun nämä erilaiset tuotteista saadut myyntitulot sekä tuotos omaan loppukäyttöön (P12) vähennetään kustannusten summana lasketusta tuotoksesta (P1), saadaan residuaalina muu markkinaton tuotos (P13). Muu markkinaton tuotos ja luontoismuotoiset sosiaalietuudet kanssa muodostavat paikallishallintosektorin kulutusmenot (P3K sektoritileillä).

Seuraavassa esitetään toimialojen 751 julkinen hallinto, 80 koulutus, 851 terveydenhuoltopalvelut, 852 eläinlääkintäpalvelut, 853 sosiaalipalvelut, 90 ympäristöhuolto sekä 92 virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta tuotantotilin laskentaratkaisut taloustoimittain. Toimialat saadaan yhdistelemällä päälähteen 01-taulun tehtäväluokkia (katso kyselylomake, osa II). Muihin markkinattomiin tuottajiin kuuluvien toimialojen 4502 maa- ja vesirakentaminen ja 6302 tienpito laskentamenetelmä poikkeaa hieman edellisistä, joten sitä käsitellään myöhemmin erikseen.

Arvonlisäys

Palkat ja palkkiot (D11K) sisältävät taloustilaston 01-taulun (katso kyselylomake osa II) menolajin 'palkat ja palkkiot'. Kuntataloustilaston palkat ilmaistaan nettona eli kunnan/kuntayhtymän tuloslaskelmassa palkkoja oikaisevilla henkilöstökorvauksilla vähennettynä. Kansantalouden tilinpidon laskelmissa palkkoihin lisätään työntekijöiden saamat rahamääräiset luontoisedut, jotka poistetaan samalla välituotekäytöstä.

Maatalouslomittajien palkat ja niihin liittyvät sosiaalivakuutusmaksut rekisteröidään kansantalouden tilinpidossa maatalous-toimialan tuotantotilillä. Nämä vähennetään kuntataloustilaston palkoista (toimiala 853) kuntayhteisöjen tuotantotiliä laskettaessa.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ovat työnantajan suorittamia pakollisia, vapaaehtoisia ja laskennallisia sosiaalivakuutusmaksuja.

Pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja ovat työnantajan kansaneläkevakuutusmaksut, työeläkevakuutusmaksut, lakisääteiset tapaturmavakuutusmaksut, työttömyysvakuutusmaksut ja ryhmähenkivakuutusmaksut. Pakolliset sosiaalivakuutusmaksut lasketaan kertomalla toimialan vuotuinen palkkasumma kyseisen vakuutusmaksun keskimääräisellä maksuprosentilla.

Vapaaehtoiset sosiaalivakuutusmaksut saadaan vähentämällä pakolliset sosiaalivakuutusmaksut kuntien ja kuntayhtymien ilmoittamista maksetuista kaikista sosiaalivakuutusmaksuista (kyselylomake, osa II, 01-taulu, rivi: 0370 'eläkevakuutusmaksut' ja 0380 'muut sosiaalivakuutusmaksut'). Vapaaehtoisia sosiaalivakuutusmaksuja ovat mm. kuntayhteisöjen maksamat vapaaehtoiset tapaturmavakuutusmaksut ja vapaaehtoiset eläkemaksut.

Kunnat ja kuntayhtymät ovat maksaneet rahastoituja eläkevakuutusmaksuja vuodesta 1988 alkaen. Valtio on kuitenkin maksanut edelleen suoraan budjetista kunnissa työskentelevien peruskoulun ja lukion opettajien eläkkeet. Paikallishallinnon laskelmissa tällaisten opettajien laskennallinen eläkevaraus on kirjattu työnantajan laskennallisiin sosiaalivakuutusmaksuihin (D122K), jotta eri tuottajatyyppeiden tulonmuodostus olisi keskenään vertailukelpoinen. Vuoteen 1997 asti kaikki peruskoulun ja lukion opettajien eläkevaraukset olivat laskennallisia. Vuodesta 1998 alkaen on asteittain alettu rahastoida myös näiden opettajien tulevia eläkemaksuja. Kuntien maksuosuutta kasvatetaan vuosittain. Tästä johtuen laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut ovat pienentyneet vuodesta 1998 alkaen ja niiden rahastoidut osuudet siirtyneet työeläkevakuutusmaksuihin. Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut on laskettu laskennallisella työeläkevakuutusmaksuprosentilla peruskoulun ja lukion opettajien palkkasummasta. Vuodesta 2001 eteenpäin laskennallisia sosiaalivakuutusmaksuja ei enää ole, koska kuntien maksuosuuden perustana oleva valtion työeläkevakuutusmaksuprosentti (VEL) nousi korkeammaksi kuin laskennallinen työeläkevakuutusmaksuprosentti.

Muut tuotantoverot (D29K) sisältävät kuntayhteisöjen maksamat ajoneuvojen käyttömaksut (toimiala 751) sekä kuntien maksamat jäteverot (toimiala 90, vuodesta 1996 alkaen). Ensin mainitun tiedot perustuvat kansantalouden tilinpidon keskitettyyn laskelmaan ja jälkimmäisen valtion tilinpäätöksen tietoihin.

Kiinteän pääoman kulumisen laskelmat perustuvat kansantalouden tilinpidon pääomakantamalliin. Paikallishallinnon kiinteän pääoman kulumisen lasketaan asuinrakennuksille, muille

talonrakennuksille, maa- ja vesirakennelmille ja muille rakennuksille, kuljetusvälineille, muille koneille ja laitteille ja tietokoneohjelmistoille sekä maan ym. perusparannuksille.

Välituotekäyttö

Välituotekäyttöön lasketaan seuraavat kunnan ja kuntayhtymän taloustilaston (osa II, 01-taulu) menolajit: 'asiakaspalvelujen ostot: - valtiolta, - kunnilta, - kuntayhtymiltä, - muilta', 'muiden palvelujen ostot', 'aineet, tarvikkeet ja tavarat', 'muut menot' ja 'ulkoiset vuokramenot'. Vuosina 1997-1999 kuntataloustilastossa ulkoisia ja sisäisiä vuokramenoja ei oltu eritelty, vaan ne yhdessä sisältyivät taloustilaston erään 'vuokramenot'. Koska kansantalouden tilinpidon kuntalaskelmiin otetaan mukaan vain ulkoiset vuokramenot, on ulkoisten vuokramenojen osuus näinä vuosina estimoitu vuoden 2000 taloustilaston jakaumalla.

Kunnat rahoittavat valtionosuuksilla osan terveys- ja sosiaalitoimialojen kuntayhtymien palvelutuotantoa. Tämä rahoitus näkyy taloustilastossa näillä toimialoilla asiakaspalvelujen ostoina kuntayhtymiltä. Nämä valtion antaman rahan siirrot kuntien ja kuntayhtymien välillä poistetaan välituotekäytöstä. Sektoritileillä rahavirta sisältyy taloustoimeen 'valtion tulonsiirrot kunnille ja kuntayhtymille'.

Kuntien ja kuntayhtymien asiakaspalvelujen ostot muilta sisältävät suoraan kuntalaisille yrityksiltä, säätiöiltä, yhdistyksiltä, seurakunnilta ym. ostettuja palveluja ilman, että kuntalaiset maksavat niistä. Nämä ostot käsitellään välituotekäytön sijasta luontoismuotoisina sosiaalisina tulonsiirtoina koska ne eivät ole kuntien ja kuntayhtymien omaa palvelutuotantoa. Nämä luontoismuotoiset tulonsiirrot kirjataan siten suoraan julkiseen kulutukseen.

Paikallishallinnon ohjelmistoinvestoinnit saadaan kansantalouden tilinpidon keskitetystä laskelmasta. Nämä hankinnat näkyvät kuitenkin taloustilastossa kuntien ja kuntayhtymien välituotekäytössä 'muiden palvelujen ostoina' (90 %) sekä investoinneissa 'koneissa ja laitteissa' (10 %). Päällekkäisyyksien välttämiseksi e.m. erät on poistettava välituotekäytöstä sekä kone- ja laiteinvestoinneista. Välituotekäytöstä vähennetään myös maksetut rahamääräiset luontoisedut, jotka siirretään palkkoihin.

Kuntien maksama arvonlisävero otetaan kuntataloustilaston taulun 01 taloustoimesta 2965 'palautusjärjestelmän arvonlisävero', joka kuvaa välituotteita koskevaa valtion kunnille palauttamaan arvonlisäveroa. Tämä maksettu ja palautettu arvonlisävero lisätään siis välituotekäyttöön.

Kuten aiemmin todettiin tuotannon arvo, P1 **tuotos perushintaan**, lasketaan bruttoarvonlisäyksen ja välituotekäytön summana.

Toimialat 4502 maa- ja vesirakentaminen sekä 6302 tienpito

Koko kansantalouden tasolla suurin osa toimialojen 6302 tienpito sekä 4502 maa- ja vesirakentaminen tuotannosta tuotetaan markkinatuottajien toimesta yrityssektorissa. Näillä toimialoilla on kuitenkin myös markkinatonta tuotantoa, jota tuottavat mm. kunnat ja valtio. Paikallishallinnon julkisen toiminnan tehtäväksi nähdään kansantalouden tilinpidossa teiden ja katujen uudisrakentaminen ja kunnossapito sekä muiden maa- ja vesirakennelmien (esim. liikunta-alueiden, piha- ja pysäköintialueiden, lentokenttien jne.) rakentaminen ja kunnossapito.

Paikallishallinnon tienpidon toimialalla (6302) näytetään tieverkostoa koskevat uudisrakennusinvestoinnit ja tieverkoston kuluminen. Paikallishallinnon tienpitotoimiala katsotaan kysyjätoimialaksi, jonka kysymä tieverkoston uudisrakentaminen tuotetaan maa- ja vesirakentamisen toimialalla yrityssektorissa. Toisin sanoen kunnat ostavat tienrakennukseen liittyvät tavarat ja palvelut markkinoilta. Paikallishallinnon tuotantotilillä tienpidon toimialalla näytetään siis vain kiinteän pääoman kuluminen (K1K), joka sellaisenaan vaikuttaa niin arvonlisäykseen kuin kulutusmenoihinkin. Tietolähteenä yrityssektorin tuottamissa kuntien kysymissä tieinvestoinneissa käytetään kuntien ja

kuntayhtymien taloustilaston taulun 02 tehtävää 460 'liikenneväylät'. Kiinteän pääoman kulumisen eli tieverkoston kulumisen tiedot saadaan kansantalouden tilinpidon pääomakantamallista.

Paikallishallinnon maa- ja vesirakentamisen toimialalla (4502) näytetään teiden ja katujen kunnossapito sekä muiden maa- ja vesirakennelmien rakentaminen ja kunnossapito. Näiden palvelujen tuottamisesta vastaavat kunnat itse. Toimialan tuotantotili lasketaan kahdessa osassa. Ensiksi lasketaan kunnossapidon osuus, jossa tietolähteenä on taloustilaston taulun 01 tehtävä 460 'liikenneväylät'. Tästä lähteestä saadaan kunnossapidon palkat, sosiaaliturvamaksut, välituotekäyttö ja myyntierät. Näihin taloustoimiin lisätään Ahvenanmaan maakuntahallituksen luvut, jotka saadaan Ahvenanmaan maakuntahallituksen tilinpäätöksestä. Lisäksi välituotekäyttöön lisätään arvonlisävero, joka saadaan valtiosektorin tiedoista. Kiinteän pääoman kulumisen saadaan kansantalouden tilinpidon pääomakantamallista.

Toiseksi lasketaan muiden kuin teiden ja katujen uudisrakentaminen. Tiedot saadaan taloustilaston taulun 02 taloustoimen 'kiinteät rakenteet ja laitteet' muista taloustilaston tehtävistä kuin 460 'liikenneväylät'. Tästä investointikysynnästä saadaan tuotos, jonka kunnat siis tuottavat. Tämä tuotos jaetaan välituotekäyttöön ja palkansaajakorvauksiin taloustilaston taulun 05 maa- ja vesirakentamisen investointien 'henkilöstökorvausten', 'palvelujen' sekä 'aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden' suhteessa. Maa- ja vesirakentamisen toimialan ei oleteta tuottavan toimintaylijäämää. Laskemalla yhteen kaksi osaa, kunnossapito ja muiden kuin teiden uudisrakentaminen, saadaan paikallishallinnon maa- ja vesirakentamisen tuotantotili.

3.18.2.3 Tuotanto- ja tulonmuodostus: markkinatuottajat

Paikallishallinnon toimialoista 0212 puunkorjuu on markkinatuottaja. Markkinatuottajat kattavat myyntituloilla vähintään 50 % kustannuksista. Niiden tuotos on enimmäkseen markkinatuotosta (P11), mutta niillä voi olla myös tuotosta omaan loppukäyttöön (P12). Sen sijaan markkinatuottajalla ei voi olla muuta markkinatonta tuotosta (P13). Markkinatuottajan tuotantotili lasketaan 'ylhäältä alas' tuotoksesta lähtien. Kun tuotoksesta vähennetään välituotekäyttö, saadaan arvonlisäys bruttona. Kun tästä vähennetään kiinteän pääoman kulumisen, päädytään nettoarvonlisäyksen. Vähennettäessä nettoarvonlisäyksestä palkansaajakorvaukset ja muut tuotantoverot sekä lisättäessä muut tuotantotukipalkkiot päädytään toimintaylijäämään, joka näytetään sektoritilillä.

Toimialan 0212 puunkorjuu tuotantotilin laskemisessa käytetään päälähteenä kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoa (taulu 01: tehtävä 660). Toimialan markkinatuotos (P11), välituotekäyttö (P2K) ja palkansaajakorvaukset (D1K) saadaan suoraan kuntataloustilastosta. Laskelmiin lisätään omaan loppukäyttöön tuotettu metsänhoito- ja perusparannustyö (P12), josta saadaan arvio Metsäntutkimuslaitoksen metsänhoito- ja perusparannustyötilastosta. Kiinteän pääoman kulumisen saadaan kansantalouden tilinpidon keskitetystä laskelmasta.

Taulukko 31: Paikallishallinnon tuotanto ja tulonmuodostus toimialoittain vuonna 2000, miljoonaa euroa.

Taloustoimi/Toimiala	0212	4502	6302	751	80	851	852	853	90	92	Yhteensä
P1R Tuotos perushintaan	77	540	252	4041	4745	5911	27	3551	125	966	20246
P11R Markkinatuotos	72	185		1391	232	467	9	302	7	84	2749
P12R Tuotos omaan loppukäyttöön	5			59	61	33		22	1	16	197
P13R Muu markkinatonta tuotosta myymät		124		153	61	464	2	533	90	61	1488
P13RMuun markkinatonta tuotosta		231	252	2438	4391	4947	16	2704	28	805	15812
P2K Välituotekäyttö ostajainhintaan	17	427		1798	1163	1729	13	666	76	314	6203
B1GFH Arvonlisäys, brutto perushintaan	60	113	252	2243	3582	4182	14	2895	50	652	14043
K1K Kiinteän pääoman kuluminen	3	2	252	364	408	308		163	4	148	1652
D1K Palkansaajakorvaukset	11	111		1878	3174	3874	14	2732	13	504	12311
D11K Palkat ja palkkiot	9	83		1439	2497	2967	9	2073	10	386	9473
D12K Työntekijän sosiaaliturvamaksut	2	28		439	677	907	5	659	3	118	2838
D23K Muut tuotantoverot				1					33		34
D89RMuut tuotantotukipalkkiot											
B13N Toimintaylijäämä/sekatalo, netto	46										30
D631K Luontoismuotoiset sosiaalituudet				5	32	110		588		7	752

3.18.3 Sosiaaliturvarahastot

3.18.3.1 Työeläkevakuutus (7531)

Toimiala sisältää lakisääteiseen (pakolliseen) eläkevakuutukseen erikoistuneet yhtiöt, eläkekassat ja -säätiöt sekä muut eläkelaitokset.

Lakisääteinen, kaikille työnantajille pakollinen työeläkevakuutus luokitellaan Suomessa toimialalle pakollinen sosiaalivakuutus, osaksi markkinatonta tuotantoa. Sektoriluokituksessa se kuuluu julkisyhteisöjen alasektoriin sosiaaliturvarahastot. Työeläkevakuutusjärjestelmiä on useita: yksityisen sektorin työeläkkeitä hoitava TEL (Työntekijäin eläkelaki), LEL (Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki), TaEL (Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijöiden eläkelaki), MEL (Merimieseläkelaki), MYEL (Maatalousyrittäjien eläkelaki), YEL (Yrittäjien eläkelaki), KvTEL (Kunnallinen eläkelaki), VEL (Valtion eläkelaki) ja KiEL (Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki). Valtion VEL-järjestelmää lukuun ottamatta eläkevakuutusta hoitavat yksiköt ovat itsenäisiä institutionaalisia yksiköitä. Valtion eläkerahasto on epäitsenäinen, valtiosektoriin luokiteltava rahasto. Pakollisen lakisääteisen vakuutuksen ohella eräisiin järjestelmiin sisältyy vähäisessä määrin vapaaehtoista lisäeläketurvaa.

Vaikka eläkejärjestelmiä on useita, ne kukin hoitavat omaa osuuttaan koko työvoiman pakollisesta eläketurvasta eivätkä ne ole toistensa kanssa päällekkäisiä lisäeläkejärjestelmiä. Järjestelmää kokonaisuudessaan on siten pidettävä kollektiivisena, koko väestöä koskevana. Eläketurvasta ja työeläkemaksujen suuruudesta päätetään kollektiivisilla sopimuksilla. Suomen työeläkejärjestelmä toimii pääosin jakojärjestelmänä, rahastointiaste on alle 20 %. Työeläkejärjestelmän keskuselin Eläketurvakeskus tarjoaa neuvontaa, tekee tutkimusta ja ylläpitää työsuhderekisteriä, jonka perusteella ansaitut työeläkkeet lasketaan.

Vakuutusmaksutuloja 1998 (miljoonaa markkaa):

TEL	32 100
LEL	2 155
TaEL	293
MEL	285
MyEL	832
KvTEL	12 493

Työeläkejärjestelmä on Suomessa hyvin valvottu ja säädelty järjestelmä, josta myös tietoa on saatavissa hyvin. Vakuutusvalvontaviraston julkaisema Suomen Virallinen Tilastoon kuuluva vuosittainen Vakuutusyhtiötilasto sisältää työeläkeyhtiöiden tiedot ja lisäksi virasto julkaisee myös säätiöiden ja kassojen kootut tiedot. Muista eläkelaitoksista (KvTEL, LEL, TaEL, MEL, MYEL, LUEL) on saatavissa vuosikertomukset ja tilinpäätöstiedot, lisäksi mukaan luetaan myös Eläketurvakeskus. Vuosittain toukokuussa valmistuu myös Vakuutusyhtiöiden keskusliiton yhteenveto työeläkeyhtiöiden tilinpäätösaineistosta.

Toimialan tuotos lasketaan kustannusten kautta. Toimialan tuotos on arvonlisäyksen ja välituotekäytön summa.

Palkansaajakorvauksista on saatavilla yksikkökohtainen palkkasummatieto, välituotekäytöstä yhtiöiden liikekulutieto. Eläkekassat toimivat emoyrityksen yhteydessä ja niiden kirjanpidon hoitavat emoyritykset, jolloin palkka- ja sosiaaliturvamaksukuluja ei synny.

Kiinteän pääoman kuluminen saadaan pääomakantamallista.

3.18.3.2 Muu pakollinen sosiaalivakuutus (7539)

Suomen toimialaluokituksen TOL-95:n mukaan pakollinen sosiaalivakuutustoiminta (7530) jaetaan Kansaneläkelaitoksen vakuutustoimintaan (75301), lakisääteiseen työeläkevakuutustoimintaan (75302) ja muuhun pakolliseen sosiaalivakuutustoimintaan, joka sisältää erityisesti työttömyysvakuuttamiseen keskittyneet kassat ja rahastot (75309). Alatoimiala muu pakollinen sosiaalivakuutus käsittää siis toimialat 75301 ja 75309. Toimialojen osuus Suomen bruttokansantuotteesta on noin 0,2 prosenttia.

Suomessa toimialalle luetaan seuraavien rahastojen toiminta:

- Kansaneläkelaitos (Kela)
- Työttömyyskassat (TYKA)
- Työttömyysvakuutusrahasto (TVR)
- Koulutus- ja erorahasto (KER)
- Sairausvakuutuslain (SVL) mukaisia korvauksia myöntävät sairauskassat sekä pelkästään lisäetuja myöntävät sairauskassat (ns. täydennyskassat)
- Hautaus- ja eroavustuskassat
- Vakuutuskassojen yhdistys.

Näiden rahastojen pääasiallista toimintaa on sosiaalisten etuuksien tuottaminen ja ne täyttävät molemmat seuraavista kriteereistä:

a) lain tai asetuksen mukaan tietyt väestöryhmät ovat velvollisia osallistumaan järjestelmään tai maksamaan sosiaalivakuutusmaksuja;

b) julkisyhteisö vastaa – riippumattomasti tehtävästään valvovana elimenä tai työnantajana – laitoksen hallinnosta maksuja tai etuisuuksia koskevissa ratkaisuissa ja hyväksymisissä.

Yksittäisen henkilön maksamien maksujen ja sen riskin välillä, jonka alaiseksi hän joutuu, ei ole tavallisesti suoraa yhteyttä.

Kansaneläkelaitos (Kela) huolehtii Suomessa asuvien perusturvasta eri elämäntilanteissa.

Toimintatietoja Kelasta

	1997	1998	1999
Kokonaismenot, miljardia markkaa	54,1	55,5	55,2
Toimintamenot/kokonaismenot, %	2,9	3,0	3
Etuusmenot / asukas, mk/vuosi	10200	10300	10400
Henkilöstö	5718	5718	5778

Kelan maksamat etuudet, mmk

	1997	1998	1999
Kansaneläkkeet ja vammaisetuudet	18468	17758	17181
Sairausvakuutusetuudet	10579	10919	11506
Kuntoutusetuudet	1062	1140	1234
Työttömyysetuudet	6140	6242	6368
Lapsiperheiden etuudet	10501	10748	10649
Opintoetuudet	3464	3611	3622
Yleinen asumistuki	2122	2559	2891
Muut etuudet	133	75	78
Etuskulut yhteensä	52470	53049	53529

Työttömyyskassat ovat keskinäisen vastuun perusteella toimivia yhteisöjä, joiden tarkoituksena on työttömyysturvalaissa tarkoitettun ansioturvan järjestäminen jäsenilleen. Työttömyyskassat maksavat työttömäksi jääneille jäsenilleen ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa tai koulutuspäivärahaa. Lisäksi työttömyyskassat voivat maksaa muuta tukea. Työttömyyskassoilla on oikeus saada valtionosuutta. Valtionosuus kohdistuu kassan maksamiin työttömyyspäivärahoihin ja muihin työttömyysetuuksiin sekä hallintokuluihin. Työttömyyskassojen tukena toimi työttömyysvakuutusrahaston (ks. alla) perustamiseen saakka eli vuoteen 1998 asti sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valvonnassa toiminut Työttömyyskassojen keskuskaassa. Vuoden 1999 alussa Suomessa oli 49 työttömyyskassaa.

Työttömyysvakuutusrahasto on työnantajien ja palkansaajien rahoittama ja sosiaali- ja terveysministeriön valvoma itsenäinen laitos, jonka tehtävänä on työttömyysturvaetuksien rahoittaminen. Rahaston varat kerätään pakollisina työttömyysvakuutusmaksuina sekä työnantajilta että palkansaajilta. Työttömyysvakuutusrahasto vastaa ansioon suhteutettua työttömyysturvan rahoituksesta siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole niistä vastuussa. Rahasto vastaa myös eräistä muista menoista.

Koulutus- ja erorahasto maksaa työ- tai virkasuhteen päättymisen johdosta työntekijälle erorahaa ja tukee omaehtoista ammatillista aikuiskoulutusta. Rahaston toiminta rahoitetaan maksuilla, jotka peritään työnantajilta, työttömyysvakuutusmaksuun sisältyvänä osuutena maksetuista palkoista. Työnantajamaksun vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö. Työttömyysvakuutusrahasto vastaa osaltaan rahaston kulujen kattamisesta.

Sairauskassat ovat vakuutus ASSOJA, joiden pääasiallisena tarkoituksena on myöntää korvausta sairauden johdosta. Ne täydentävät sairausvakuutusta. Kassojen jäseninä ovat yleensä tietyn työnantajan palveluksessa olevat tai määrättyyn ammattikuntaan kuuluvat henkilöt. Sairauskassat voivat myöntää jäsenilleen ja heidän perheenjäsenilleen lakisääteisiä sairausvakuutusetuksia ja niitä täydentäviä lisäetuksia. Sairauskassoja oli vuoden 1998 lopussa 156. Lisäetuksia maksavan kassan jäseniltä peritään yleensä jäsenmaksuja, joilla rahoitetaan suurin osa korvauksista. Myös työnantajat voivat osallistua kustannuksiin.

Hautaus- ja eroavustuskassat ovat vakuutus ASSOJA, joiden jäseninä ovat tietyn työnantajan palveluksessa olevat tai määrättyyn ammattikuntaan kuuluvat henkilöt. Vuonna 1998 tällaisia kassoja oli 11 kappaletta.

Vakuutus ASSOJEN YHDISTYS toimii kassojen yhteiselimenä, valvoo niiden etua ja edustaa niitä sekä antaa asiantuntija-apua ja avustaa kassoja. Yhdistys on vakuutusvalvontaviraston valvonnassa. Vuoden 1998 päättyessä yhdistyksessä oli 202 jäsenkassaa, joissa oli yhteensä noin 230 000 henkilöjäsentä. Kassoista 170 oli sairauskassaa, 21 eläkekassaa ja 11 hautaus- ja eroavustuskassaa.

3.18.3.2.1 Tietolähteet

Tietolähteinä käytetään sosiaaliturvarahastojen tilinpäätöstietoja sekä tarkentavia erilliskyselyitä. Kela:n osuus muu pakollinen sosiaalivakuutus -toimialan tuotoksesta oli vuonna 1998 noin 74 prosenttia, työttömyyskassojen ja työttömyysvakuutusrahaston yhteensä noin 14 prosenttia ja muiden rahastojen noin 12 prosenttia.

Kansaneläkelaitos: tilinpäätös, toimintakertomus , neljännesvuosikatsaus ja erilliskyselyt sekä Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja.

Työttömyyskassat: sosiaali- ja terveysministeriön laatima tilinpäätös ja muut yhteenvedot työttömyyskassojen kirjanpidosta.

Työttömyysvakuutusrahasto: tilinpäätös ja toimintakertomus.

Koulutus- ja erorahasto: tilinpäätös ja toimintakertomus.

Hautaus- ja eroavustuskassat: sosiaali- ja terveysministeriön laatima tilinpäätös hautaus- ja eroavustuskassojen kirjanpidosta.

Sairauskassat: sosiaali- ja terveysministeriön laatima tilinpäätös sairauskassojen kirjanpidosta.

3.18.3.2.2 Laskentaprosessi

Muun pakollisen sosiaalivakuutuksen tuotos lasketaan kustannusten kautta. Toimialan tuotos on arvonlisäyksen ja välituotekäytön summa.

Välituotekäyttö

Sosiaalivakuutuksen välituotekäyttöön luetaan myös markkinatuotannon vakuutustoimintaan sisältyvän sosiaalivakuutuksen tuotos (lakisääteinen tapaturmavakuutus ja työntekijäin ryhmähenkivakuutus). Toisin sanoen julkisen toiminnan tulkitaan ostavan yksityisen sektorin (vakuutusyhtiöiden) hoitama sosiaalivakuutus.

Arvonlisäys

Kiinteän pääoman kuluminen saadaan pääomakantamallista, ei siis käytetä tuloslaskelmien poistoja.

Muiden sosiaaliturvarahastojen palkkasummaan sisällytetään vuosilomapalkkavelan muutos ja ruokaetu. Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan maksuprosenttien mukaan.

3.19 Koulutus (M)

3.19.1 Markkinatuottajat

Koulutuksen toimialalla (80) on Suomessa markkinatuottajia seuraavilla alatoimialoilla: kuljettajakoulutus (80410), koulutuskeskukset (80422), kielikoulut ja -opistot (80423), kirjeopistot (80424) ja muut koulutusta antavat yksiköt (80429). Suomessa yksityisen sektorin koulutustoiminta on vähäistä verrattuna julkiseen sektoriin ja voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin.

Tietolähteinä käytetään yritysrekisterin toimipaikkatietoja, rakennetilaston tietoja sekä kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen tietoja. Kaikki lähteet ilmestyvät vuosittain. Kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston tiedot on otettu mukaan laskentaan, koska kaikki kuntien liikelaitokset eivät toistaiseksi ole mukana yritysrekisterissä ja rakennetilastoissa. Muutoin tilastot ovat kattavia. Tietolähteet ovat näkyvän talouden osalta kattavia ja luotettavia.

Toimialalaskelmien kattavuuden takaamiseksi on edellä mainittujen tilastojen lisäksi laskelmia täydennetty käyttämällä Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n erityisselvityksiä palvelusektorin harmaista markkinoista sekä verotarkastusaineiston perusteella tehtyjä selvityksiä. Selvitysten mukaan harmaan talouden piiriin kuuluu sellaisia yksityisopettajia, jotka eivät maksa tuloistaan veroja eivätkä ole ennakonperintärekisterissä.

Tuotos perushintaan on markkinatuotoksen ja tuotannon omaan käyttöön summa. Perushintaisesta tuotoksesta vähennetään välituotekäyttö, jolloin jää jäljelle perushintainen bruttoarvonlisäys. Laskentaan otetaan mukaan sellaiset yksiköt, joilla on liikevaihtoa. Liikevaihdottomat yksiköt luetaan voittoa tavoittelemattomaan toimintaan.

Tuotos

Markkinatuotos lasketaan yritysrekisterin ja kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen tietojen perusteella. Yritysrekisterin toimipaikkatilastoista saadaan toimialan liikevaihto. Koska kuntien liikelaitokset eivät ole yritysrekisterissä mukana, ne lisätään laskelmiin erikseen. Niiden tuotokseen otetaan mukaan erät: liikevaihto, valmisteverastojen lisäys sekä liiketoiminnan muut tuotot. Tuotos omaan loppukäyttöön on omaan käyttöön tuotettuja atk-ohjelmistoja.

Väliuotekäyttö

Väliuotekäytön laskennassa hyödynnetään rakennetilaston väliuotekäytön suhdetta rakennetilaston mukaiseen tuotokseen. Tätä suhdetta käytetään vastaavasti edellä laskettuun yritysrekisterin mukaiseen markkinatuotokseen. Rakennetilastosta on otettu väliuotekäyttöön mukaan seuraavat erät: ostot tilikauden aikana yhteensä (josta on vähennetty ostot varastoon), ulkopuolisten palvelujen ostot, vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Näin laskettuun väliuotekäyttöön lisätään kuntien ja kuntayhtymien liikelaitosten väliuotekäyttö. Tämä saadaan kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoista erien palvelujen ostot, ostot tilikauden aikana, varastojen lisäys, vuokrat ja muut liikekulut summana. Rakennetilaston ja kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen väliuotekäytön summasta vähennetään erikseen ostettujen ohjelmistoinvestointien määrä.

Taulukko 32: Toimialojen MNO tuotos ja väliuotekäyttö 2000, milj. €

Toimiala	80	851	852	853	90	911	92	9301	9309
Rakennetilasto ja yritysrekisteri	305	1164	62	225	494	260	1951	215	415
Kuntien liikelaitokset	58				336				
Kulutustutkimus ja tuotetasekorjaus		14		57					
Harmaa talous	3	2					96		36
Markkinatuotos yhteensä	366	1180	62	282	830	260	2047	215	451
Atk-ohjelmistoinvestoinnit omaan käyttöön	5	2		1		13	10		
Alkuperäisteosinvestoinnit							30		
Tuotos omaan loppukäyttöön yhteensä	5	2		1		13	40		
Tuotos perushintaan yhteensä	371	1182	62	283	830	273	2087	215	451
Rakennetilasto ja yritysrekisteri	139	471	34	80	245	114	1118	93	213
Kuntien liikelaitokset	23				118				
Kulutustutkimus ja tuotetasekorjaus				13					
Erikseen ostetut ohjelmistot	-16	-31	-3		-5	-1	-40	-2	-4
Kirjailijoiden väliuotekäyttö							3		
Väliuotekäyttö ostajanhintaan yhteensä	146	440	31	93	358	113	1081	91	209
Arvonlisäys, brutto perushintaan	225	742	31	190	472	160	1006	124	242

3.19.2 Valtionhallinto

Toimialan laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.1.

3.19.3 Paikallishallinto

Toimialan laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.2.

3.19.4 Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen laskentaa yleensä on selostettu kohdassa 3.20.4.

Palkat perustuvat koulutustoimialalla yritys- ja toimipaikkarekisteriin. Kansantalouden tilinpidossa voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin on koulutustoimialalla luettu sekä voittoa tavoittelemattomien

yhteisöjen koulut että ne yritysrekisterissä yrityssektoriin luokitellut osakeyhtiömuotoiset koulut, joiden liikevaihto on nolla. Sosiaalivakuutusmaksut lasketaan toimialan sosiaalivakuutusmaksuprosenttien perusteella.

Kiinteän pääoman kuluminen saadaan pääomakantamallista.

Koulutus -toimialan välituotekäyttö on laskettu koulukustannusrekisterin pohjalta. Opetushallitus ylläpitää koulukustannusrekisteriä kaikista valtiotukiin oikeutetuista kouluista.

Koulukustannusrekisterissä on vastaavat tiedot kuin tuloslaskelmissa ja taseissa. Rekisterin avulla välituotekäyttö koko toimialalta pystytään arvioimaan erittäin tarkasti.

3.20 Terveystenhoolto- ja sosiaalipalvelut (N)

3.20.1 Markkinatuottajat

Markkinatuottajien tuottamia terveydenhuoltopalveluja (851) esiintyy Suomessa seuraavilla toimialoilla: yksityiset sairaalapalvelut (85110), muut yksityiset lääkäripalvelut (85129), yksityinen hammashoito (85130), fysikaalinen hoito (85141), laboratorio- ja röntgentutkimukset (85142), sairaankuljetuspalvelut (85143) sekä muut terveystpalvelut (85149) esim. kiropraktikot. Kuten koulutuspalveluissa Suomessa terveydenhuollon yksityiset palvelut ovat vain murto-osa verrattuna julkisiin terveystpalveluihin.

Eläinlääkintäpalvelut (852) toimiala käsittää talous- ja lemmikkieläinten lääkintäpalvelut, karanteenihoidon ja eläinambulanssit.

Markkinatuottajien tuottamia sosiaalipalveluja (853) esiintyy Suomessa sekä toimialoilla majoituksen sisältävät sosiaalipalvelut (8531) että sosiaaliset avopalvelut (8532). Majoituksen sisältäviä sosiaalipalveluja ovat mm. lasten ja nuorten huoltolaitokset (85311), vammaisten laitokset (85312), vanhusten laitokset (85313), päihdehuoltolaitokset (85314), palvelutalot ja -asunnot (85315), muut laitokset (85316) ja perhehoito (85317). Sosiaalisia avopalveluja ovat lasten päivähoito (85321), vammaisten erityispäivähoito ja -opetus (85322), kotipalvelut (85323), suoja työ ja työhön kuntoutus sekä muu sosiaalitoiminta (85329). Suomessa sosiaalipalvelujen yksityinen tuotanto on vähäistä verrattuna julkiseen toimintaan ja voittoa tavoittelemattomaan toimintaan.

Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen laskennassa käytetään pääasiassa yritysrekisterin toimipaikkatietoja ja rakennetilaston tietoja. Lähteet ovat kokonaisaineistoja ja ilmestyvät vuosittain. Tietolähteet ovat näkyvän talouden osalta kattavia ja luotettavia. Sosiaalipalvelujen laskennassa hyödynnetään lisäksi kulutustutkimuksen tietoja. Kulutustutkimus on otostutkimus ja se ilmestyy noin kolmen vuoden välein. Kulutustutkimuksen tietoja käytetään yksityisten perhepäivähoitajien laskentaan, koska nämä eivät sisälly yritysrekisteriin ja rakennetilastoihin.

Toimialalaskelmien kattavuuden takaamiseksi on edellä mainittujen tilastojen lisäksi käytetty Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n erityisselvityksiä palvelusektorin harmaista markkinoista sekä verotarkastusaineiston perusteella tehtyjä selvityksiä. Selvitysten mukaan harmaata taloutta on hammaslääkäripalveluissa ja lasten päivähoitossa.

Laskentaprosessi terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa on samanlainen kuin edellä koulutuksessa eli tuotantotili lasketaan tuotoksen kautta.

Tuotos

Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen markkinatuotos lasketaan yritysrekisterin ja rakennetilaston tietojen avulla. Yritysrekisterin toimipaikkatilastoista saadaan toimialan liikevaihto, jota korotetaan rakennetilaston tietojen perusteella. Rakennetilastosta lasketaan valmisteverastojen lisäyksen,

valmistuksen omaan käyttöön ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa. Viimeksi mainitusta on vähennetty myyntivoitot. Tästä saadaan korotuskerroin suhteessa rakennetilaston liikevaihtoon. Tällä kertoimella korotetaan yritysrekisterin liikevaihto, jolloin saadaan markkinatuotos. Sosiaalipalvelujen laskennassa tähän lisätään yksityisten päivähoitajien markkinatuotos, joka saadaan kulutustutkimuksesta. Tieto sisältää yksityisen perhepäivähoidon ja muun hoitojärjestelyn palvelujen ostot. Tuotos omaan loppukäyttöön on omaan käyttöön tuotettuja atk-ohjelmistoja.

Eläinlääkintäpalveluissa on käytetty suoraan yritysrekisterin liikevaihtoa markkinatuotoksena.

Väliuotekäyttö

Terveystenhoito- ja eläinlääkintäpalveluiden väliuotekäytön laskennassa hyödynnetään rakennetilaston väliuotekäytön suhdetta rakennetilaston mukaiseen tuotokseen. Tätä suhdetta käytetään vastaavasti edellä laskettuun yritysrekisterin mukaiseen markkinatuotokseen. Rakennetilastosta on otettu väliuotekäyttöön mukaan seuraavat erät: ostot tilikauden aikana yhteensä (josta on vähennetty ostot varastoon), ulkopuolisten palvelujen ostot, vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Väliuotekäytöstä vähennetään lisäksi erikseen tuotettujen ohjelmistojen osuus.

Sosiaalipalveluiden väliuotekäytön laskennassa hyödynnetään rakennetilaston väliuotekäytön suhdetta rakennetilaston mukaiseen tuotokseen kuten edellä terveydenhuoltopalveluissa. Näin laskettuun väliuotekäyttöön lisätään päivähoitajien väliuotekäyttö, josta Konsulttitoimisto Pekka Rytkönen Oy on tehnyt erityisselvityksen (25% tuotoksesta).

3.20.2 Valtionhallinto

Laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.1.

3.20.3 Paikallishallinto

Laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.2.

3.20.4 Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Kotitalouksia palvelevia voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä on Suomessa seuraavilla toimialoilla: tienpito (6302), tutkimus ja kehittäminen (73), koulutus (80), terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (85), järjestö- ja uskonnollinen toiminta (91), virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta (92) ja kotitalouspalvelutoiminta (95).

Tässä kohdassa esitetään näiden toimialojen laskennalle yhteiset piirteet. Kunkin toimialan erityispiirteet on esitetty kyseisten toimialojen kohdalla.

Arvonlisäys

Kotitalouksia palvelevan voittoa tavoittelemattoman toiminnan palkkasummat perustuvat pääasiassa yritysrekisterin toimipaikkakohtaisiin tietoihin. Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut on laskettu asianmukaisilla työnantajain sosiaalivakuutusmaksuprosenteilla toimialan palkkasummasta. Kiinteän pääoman kuluminen saadaan kansantalouden tilinpidon pääomakantamallista.

Väliuotekäyttö

Väliuotekäyttö on estimoitu toimialan palkkasumman kautta. Sinänsä relevantimpi menetelmä olisi suhteuttaa tilien eri muuttujat tuotokseen, mutta koska tuotos lasketaan voittoa tavoittelemattomassa toiminnassa kustannuksien kautta, on tämä varsin hankalaa. Väliuotekäyttö lasketaan siten, että yritysrekisterin perusteella pyritään valitsemaan sekä mahdollisimman keskeisiä järjestöjä että toimialan kannalta kattavan heterogeenisiä järjestöjä näytteeseen). Näytteen järjestöjen

tuloslaskelmista lasketaan näytteen välituotekäyttö ja tämän jälkeen näytteen palkkasumman ja koko toimialan palkkasumman suhteella korotetaan välituotekäyttö koko toimialan tasolle.

Menetelmä on varsin ongelmallinen. Näytejärjestöjen valinnassa on pyritty huomioimaan sekä näytteen mahdollisimman laaja peittävyys että toimialan heterogeisuus. Sellaisissa tapauksissa, joissa toimialalla on muutama suurempi järjestö ja toimiala on varsin homogeeninen, on näytteen peittävyys parempi. Muutamilla toimialoilla tämä on huomattavasti vaikeampaa, sillä toimialat ovat heterogeenisia ja niillä on paljon pieniä järjestöjä. Näin ollen peittävyys jää valitettavan alhaiseksi. Näissä tapauksissa oikea välituotekäytön koko suhteessa palkkasummaan on pyritty varmistamaan siten, että näytteeseen on pyritty valitsemaan mahdollisimman kattavasti erityyppisiä järjestöjä.

Laskelma tehdään siten, että ensimmäiseksi eri järjestöjen tuloslaskelmien pohjalta lasketaan eri menokomponentit yhteen ja vähennetään niistä palkat ja työnantajien sivukulut, kuten oheisessa esimerkissä on tehty. Toiseksi lasketaan nämä järjestökohtaiset välituotekäytöt yhteen (näyte yhteensä). Kolmanneksi tämä korotetaan kertoimella (kohta kerroin), joka on saatu laskemalla näytteen palkkojen osuus koko toimialan palkoista. Samaa menetelmää sovelletaan muihinkin tulo- ja menokomponentteihin kuin välituotekäyttöön.

Taulukko 33: Esimerkki välituotekäytön laskennasta eräessä suuressa järjestössä, markkaa.

	1997	1998
+ Perhepolitiikka ja lapsen oikeusturva	339000	493000
+ Paikallisen vapaaehtoistoiminnan tuki	3317000	7169000
+ Lapsiperheiden palvelut	35179000	36179000
+ Kehittämistoiminta	7983000	5528000
+ Kehitystyö ja lähiyhteistyö	2137000	2361000
+ Tiedotus ja tapahtumat	2147000	2289000
+ Koulutus-, julkaisu- ja tutkimustoiminta	4397000	5306000
+ Järjestötoiminta	2907000	3195000
+ Muu varsinainen toiminta	3896000	4101000
+ Varainhankinta	7640000	8148000
- Palkat ja työnantajan sivukulut	24900000	26200000
Yhteensä	45042000	48569000
Muita järjestöjä edellä kuvatulla tavalla		
Näyte yhteensä	598098741	601756230
Näytteen osuus koko toimialan 851 palkoista	58,7 %	60,5 %
Kerroin	1,70	1,65
Koko toimialalla	1019422540	995123758
Tilinpidon luku, miljoonaa markkaa	1019	995

Välituotteet on laskettu edellä kuvatulla menetelmällä seuraavilla toimialoilla: tutkimus ja kehittäminen (73), terveydenhuoltopalvelut (851), sosiaalipalvelut (853), ammattijärjestöt (911), muut järjestöt (9139) ja virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta (92). Menetelmästä on poikettu toimialoilla: tienpito (6302), koulutus (80) ja uskonnolliset yhteisöt (9131). Näiden toimialojen menetelmät on kuvattu niiden kohdalla. Toimialalla kotitalouspalvelut (95) ei esiinny välituotekäyttöä.

Tutkimuksen ja kehittämisen osalta lähteenä on Työterveyslaitoksen tuloslaskelma.

Työterveyslaitoksen osuus koko toimialan palkkasummasta on noin 56,5 prosenttia, joten näytettä voidaan pitää varsin kattavana. Ammattijärjestöjen osalta näytteen¹ kattavuus on noin 22 prosenttia toimialan palkkasummasta. Kattavuus on pieni, mutta sitä on vaikea saada paljoka suuremmaksi, sillä tällä toimialalla on paljon myös pieniä järjestöjä. Järjestöjä valittaessa on pyritty ottamaan huomioon toimialan järjestöjen erilaisuus.

¹ Otokseen sisältyvät seuraavat järjestöt: Pääliittoliitto ry, Postin toimihenkilöliitto ry, SAK, Metallityöväen liitto ry, Rajavartioliitto ry, Ulkoasianhallinnon virkailijajyhdistys ry, Metsäalan toimihenkilöliitto ry, Suomen terveydenhoitajaliitto ry, Paperiliitto ry, Rakennusliitto ry, KTV ry ja STTK.

Muiden järjestöjen välituotekäytön laskennassa tai arvioinnissa ongelmana on, että toimialan järjestöt ovat pääsääntöisesti varsin pienikokoisia ja sekalaisia ja tämä vaikeuttaa näytteen kasvattamista kovin suureksi. Näytteen² kattavuus on vain neljä prosenttia. Näytteen kasvattaminen huomattavasti korkeammalle tasolle on erittäin työlästä. Virkistys-, kulttuuri-, ja urheilutoiminnan osalta näytteen kattavuus on erittäin hyvä, peräti 57 prosenttia. Näytteen³ laskennassa on käytetty teatteritilastoja ja eri kulttuuri- ja urheilujärjestöjen tuloslaskelmia. Teatteritilasto on Teatterin tiedotuskeskus ry:n julkaisema ja ylläpitämä tilasto kaikista Suomen teattereista. Tilasto sisältää runsaasti tilinpäätöstietoja.

Terveystuotepalveluiden⁴ osalta kattavuus on noin 60 prosenttia ja sosiaalipalveluiden⁵ osalta noin 13 prosenttia. Näytteisiin on otettu toimialan kuusi, seitsemän palkkasummaltaan suurinta järjestöä.

Tuotos

Voittoa tavoittelemattomassa toiminnassa tuotos on arvonlisäyksen ja välituotekäytön summa.

3.21 Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut (O)

3.21.1 Markkinatuottajat

Markkinatuottajat muiden yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen toimialalla käsittävät hyvin moninaisen joukon erilaista toimintaa.

Ympäristöhuolto (90) käsittää viemäri- ja jätevesihuollon (90001), jätehuollon (90002), ulkotilojen hoidon (90003) ja muun ympäristöhuollon (90009). Yksityinen sektori hoitaa valtaosan Suomen ympäristöhuollosta.

Työnantaja- ja ammattijärjestöt, elinkeinoelämän järjestöt- toimialalle (911) kuuluvat työnantaja ja elinkeinoelämän järjestöt (91110) sekä ammattialajärjestöt (91120). Näistä edellinen sisältää työnantajajärjestöjen toiminnan, maatalouden etujärjestöt, eri toimialajärjestöjä, kauppakamarit ja tekijänoikeusjärjestöt.

Virkistys- kulttuuri- ja urheilutoiminnan toimiala (92) on hyvin moninainen. Se sisältää elokuva- ja videotoimintaa (921), radio- ja televisiotoimintaa (922), muita kulttuuri- ja viihdepalveluita (923), uutistoimistot (924), museot, arkistot ja galleriat (925), urheilutoimintaa (926) ja muut virkistyspalvelut (927), joka sisältää mm. rahapeli- ja vedonlyöntipalvelut. Selvästi merkittävimmät näistä ovat radio- ja televisiotoiminta ja rahapeli- ja vedonlyöntipalvelut sisältävä muut virkistyspalvelut.

Pesulatoiminta (9301) käsittää kaikenlaisten pesuloiden pesupalvelutoiminnan sekä itsepalvelupesulatoiminnan. Muihin henkilöpalveluihin (9309) kuuluvat parturit, kampaamot ja

² Otokseen sisältyvät seuraavat järjestöt: Vasemmistoliitto ry, Suomen kommunistinen puolue, Sosialidemokraattiset nuoret ry, Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunta, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Joensuun yliopiston ylioppilaskunta, Tampereen yliopiston ylioppilaskunta, Sibelius akatemian ylioppilaskunta, Kuopion yliopiston ylioppilaskunta, Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta ja Vaasan yliopiston ylioppilaskunta.

³ Otokseen sisältyvät seuraavat järjestöt: Kaikki voittoa tavoittelemattomien yhteisöiden teatterit (teatteritilasto), Suomen Jazzliitto ry, Suomen uimaliitto ry, Suomen nyrkkeilyliitto ry, Suomen palloliitto ry, Suomen ilmailuliitto ry, Suomen suunnistusliitto ry, Suomen salibandyliitto ry, Suomen jääkiekkoliitto ry, Työväen arkiston säätiö, Suomen elokuväsäätiö, Suomen koripalloliitto ry, Suomen hiihtoliitto ry, Suomen pesäpalloliitto ry, Porvarillisen työn arkiston säätiö ja Pop & jazz konservatorion kannatusyhdistys ry.

⁴ SPR, YTHS, INVALIDILIITTO, REUMASÄÄTIÖ, SOTAINVALIDIEN VELJESLIITTO, INVALIDISÄÄTIÖ ja Mannerheimin lastensuojeluliitto.

⁵ RINNEKOTI-SÄÄTIÖ, KANNELKOTISÄÄTIÖ, Nuorten ystävät ry, Suomen mielenterveysseura, A – klinikkasäätiö ja Kriminaalihuoltoyhdistys.

kauneushoitolat (9302), hautaustoimistot (9303), kylpylaitokset ja solariumit (9304) sekä muualla luokittelemattomat palvelut (9305). Toimialan merkittävimpiä osia ovat parturit ja kampaamot sekä hautaustoimistot.

3.21.1.1 Tietolähteet

Ympäristöhuollon tietolähteinä käytetään yritysrekisterin toimipaikkatietoja, rakennetilaston tietoja sekä kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen tietoja. Kaikki lähteet ilmestyvät vuosittain. Taloustilastojen tiedot on otettu mukaan laskentaan, koska kaikki kuntien ja kuntayhtymien liikelaitokset eivät toistaiseksi ole mukana yritysrekistereissä eivätkä rakennetilastoissa. Työllisyystietojen laskennassa käytetään yritysrekisterin tietojen ohella työvoimatutkimuksen tietoja. Tietolähteet ovat näkyvän talouden osalta kattavia ja luotettavia.

Työnantaja- ja elinkeinoelämän järjestöjen laskennan pohjana käytetään yritysrekisteriä sekä vertailutietona tapaturmavakuutusilastoa. Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnan tietolähteinä käytetään yritysrekisterin toimipaikkatietoja ja rakennetilaston tietoja sekä Veikkauksen ja Raha-automaattiyhdistyksen (RaY) tilinpäätöstietoja.

Pesulapalvelujen ja muiden henkilöpalvelujen laskennassa on käytetty tietolähteinä yritysrekisterin toimipaikkatietoja ja rakennetilaston tietoja.

Toimialalaskelmien kattavuuden takaamiseksi on edellä mainittujen tilastojen lisäksi käytetty Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n erityisselvityksiä palvelusektorin harmaista markkinoista sekä verotarkastusaineiston perusteella tehdyistä selvityksistä. Selvitysten mukaan harmaata taloutta on etenkin parturi- ja kampaamopalveluissa. Lisäksi mm. prostituution arvoa on arvioitu.

3.21.1.2 Laskentaprosessi

Laskentaprosessi on muilla toimialoilla paitsi työelämän ja elinkeinoelämän järjestöissä samanlainen kuin koulutuksessa eli tuotantotili lasketaan tuotoksen kautta. Työelämän ja elinkeinoelämän järjestöissä laskennan lähtökohtana on yritysrekisterin toimipaikkatieto palkoista. Väli tuotekäytön suhteen palkkoihin oletetaan säilyvän vakiona.

Tuotos

Ympäristöhuollon markkinatuotos lasketaan hyödyntäen yritysrekisteriä, rakennetilastoa ja kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoja. Yritysrekisterin toimipaikkatiedoista saadaan toimialan liikevaihto, jota korotetaan rakennetilaston tietojen perusteella kuten edellä terveydenhuoltopalveluissa on esitetty. Lisäksi markkinatuotokseen lisätään kuntien ja kuntayhtymien liikelaitosten tuotanto niiden taloustilastojen perusteella. Tilaston sisältämässä tehtäväluokituksessa viemärihuolto on yhdistetty vesihuoltoon, joten vesihuolto-tehtävästä on eritelty tälle toimialalle kuuluva viemärihuolto. Osuus on arvioitu vedenpuhdistus ja jakelu -toimialan tietojen perusteella, joista on eroteltu vesilaitokset, jotka ovat kuntien ja kuntayhtymien liikelaitoksia sekä muut vesilaitokset. Kun taloustilastojen tehtävän vesihuolto liikelaitosten markkinatuotoksesta vähennetään vesihuoltoon kuuluvien liikelaitosten markkinatuotos, saadaan selville viemärihuollon liikelaitosten markkinatuotos. Tuotos omaan loppukäyttöön on omaan käyttöön tuotettuja atk-ohjelmistoja.

Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnan laskennassa käytetään pohjana yritysrekisterin toimipaikkatietoja. Yritysrekisterin liikevaihtotiedoista vähennetään Veikkauksen maksamat arpajaisverot ja Veikkauksen ja RaY:n tuottama voitto, koska tuotos lasketaan perushintaan ja voitto luokitellaan tuoteveroksi. Myös pelaajille maksetut voitot vähennetään pois. Näin saatu korjattu liikevaihto korotetaan rakennetilaston tietojen perusteella, jolloin saadaan markkinatuotos. Kirjallisuuden, viihteen ja taiteen originaalien tuotoksen laskemisessa tarvitaan vielä lisäselvityksiä, jotka myös ottavat huomioon näitä asioita selvittävän Task Forcen suositukset.

Pesula- ja muiden henkilöpalvelujen markkinatuotos lasketaan yritysrekisterin ja rakennetilaston tietojen avulla. Yritysrekisterin toimipaikkatilastoista saadaan toimialan liikevaihto, jota korotetaan rakennetilaston tietojen perusteella. Rakennetilastosta lasketaan valmisteverastojen lisäyksen, valmistuksen omaan käyttöön ja liiketoiminnan muiden tuottojen summa. Viimeksi mainitusta on vähennetty myyntivoitot. Tästä saadaan korotuskerroin suhteessa rakennetilaston liikevaihtoon. Tällä kertoimella korotetaan yritysrekisterin liikevaihto, jolloin saadaan markkinatuotos. Tuotos omaan loppukäyttöön on omaan käyttöön tuotettuja atk-ohjelmistoja.

Väliuotekäyttö

Ympäristöhuollon väliuotekäytön laskennassa hyödynnetään rakennetilaston väliuotekäytön suhdetta rakennetilaston mukaiseen tuotokseen. Tätä suhdetta käytetään vastaavasti edellä laskettuun yritysrekisterin mukaiseen markkinatuotokseen. Rakennetilastosta on otettu väliuotekäyttöön mukaan seuraavat erät: ostot tilikauden aikana yhteensä (josta on vähennetty ostot varastoon), ulkopuolisten palvelujen ostot, vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Näin laskettuun väliuotekäyttöön lisätään kuntien ja kuntayhtymien liikelaitosten väliuotekäyttö. Tämä saadaan näiden taloustilastoista erien palvelujen ostot, ostot tilikauden aikana, varastojen lisäys, vuokrat ja muut liikekulut summana. Vesihuolto tehtävän kohdalla on jouduttu jakamaan viemärihuollon osuus tälle toimialalle kuten tuotoksenkin laskennassa.

Työnantaja- ja ammattijärjestöissä ja elinkeinoelämän järjestöissä väliuotekäytön osuuden tuotoksesta oletetaan pysyvän vakiona.

Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnan ja muiden palvelujen väliuotekäytön laskennassa hyödynnetään rakennetilaston väliuotekäytön suhdetta rakennetilaston mukaiseen tuotokseen. Tätä suhdetta käytetään vastaavasti edellä laskettuun yritysrekisterin mukaiseen markkinatuotokseen. Rakennetilastosta on otettu väliuotekäyttöön mukaan seuraavat erät: ostot tilikauden aikana yhteensä (josta on vähennetty ostot varastoon), ulkopuolisten palvelujen ostot, vuokrat sekä muut muuttuvat ja kiinteät kulut. Väliuotekäytöstä vähennetään lisäksi kaikilla toimialoilla erikseen tuotettujen ohjelmistojen osuus sekä lisätään virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnassa kirjailijoiden tuotannon väliuotekäyttö.

3.21.2 Valtionhallinto

Laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.1.

3.21.3 Paikallishallinto

Laskentaa on selostettu kohdassa 3.18.2.

3.21.4 Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

3.21.4.1 Ammattijärjestöt (911)

Ammattijärjestöjen laskentaa on selostettu kohdassa 3.20.4.

3.21.4.2 Uskonnolliset yhteisöt (9131)

Uskonnollisten yhteisöjen palkkasummasta on saatavissa tietoa useasta lähteestä: Kansaneläkelaitokselta, yritysrekisteristä ja evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntatilastosta. Evankelis-luterilaisen kirkon tilasto seurakuntien taloudesta on kirkkohallituksen ylläpitämä tilasto evankelis-luterilaisista seurakunnista, joka sisältää varsin kattavasti tilinpäätöstietoja. Aineisto on rekisterityyppinen. Ongelma on, että se ei luonnollisestikaan sisällä ortodoksista kirkkoa eikä muita uskonnollisia yhteisöjä. Kansaneläkelaitoksen ilmoittamaa palkkasummaa on pidetty kattavimpana ja luotettavimpana tietolähteenä. Evankelis-luterilainen kirkko maksaa yli 90 prosenttia toimialan palkoista.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut perustuvat uskonnollisten yhteisöjen maksamiin sosiaalivakuutusmaksuprosentteihin.

Kiinteän pääoman kuluminen saadaan pääomakantamallista.

Uskonnollisten yhteisöjen välituotekäyttö on laskettu seurakuntien taloustilaston pohjalta. Toimialan kannalta rekisteriä voidaan pitää erittäin kattavana. Välituotekäyttö on korotettu koko toimialan tasolle samalla suhteella kuin palkkasumma.

3.21.4.3 Muut järjestöt (9139)

Muiden järjestöjen laskentaa on selostettu kohdassa 3.20.4.

3.21.4.4 Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta (92)

Toimialan laskentaa on selostettu kohdassa 3.20.4.

3.22 Kotitalouspalvelut (P)

Kotitalouspalvelut sisältävät kotiapulaiset ja muun kotitalouksien palkkaaman työvoiman, esimerkiksi siivoojat. Kotitalouspalvelut ovat kotitaloussektorin tuotantoa omaan käyttöön.

Kotitalouspalveluiden osalta lähde pohja on varsin heikko. Tietoja palkkasummasta on saatavilla Tapaturmavakuutusyhtiöiden liiton aineistosta ja kulutustutkimuksesta. Kulutustutkimus oli vuosilta 1994 – 96 epäluotettava. Tällöin kulutustutkimuksen lukujen taso vaihteli vuodesta toiseen ja niiden peittävyys oli varsin heikko suhteessa Tapaturmavakuutusyhtiöiden liiton aineistoon. Kotitalouspalveluiden palkkasumma perustuukin Tapaturmavakuutusyhtiöiden liiton aineistoon.

Palkkojen lisäksi toimialalla maksetaan työnantajan sosiaalivakuutusmaksut.

Toimialalla ei esiinny välituotekäyttöä eikä investointeja, koska työssä tarvittavat välituotteet katsotaan suoraan kotitalouksien kulutusmenoiksi ja siten tuotos ja bruttoarvonlisäys ovat yhtä suuria kuin palkansaajakorvaukset.

Toimiala 95 sisältää kokit, palvelijat, lastenhoitajat, vammaisten tai vanhusten hoitajat ja avustajat, yksityisopettajat, autonkuljettajat jne. Useiden syiden vuoksi kotitalouksien palkkaamien työntekijöiden palvelujen arvo on Suomessa niin alhainen.

1) Lasten päivähoito on Suomessa järjestetty kuntien toimesta (perustuu lakiin) ja siten yksityisesti palkattuja lastenhoitajia ei ole juuri lainkaan.

2) Suomessa on melko uutta lainsäädäntöä veronalennuksista, joita kotitalous voi saada ulkopuolisella teettämästään työstä (lain tarkoituksena on vähentää piilotaloutta ja työttömyyttä) koskien esim. korjaustöitä ja siivousta. Koska kotitalouksien kannalta on yksinkertaisempaa käyttää ulkopuolisia yrityksiä tai yrittäjiä kuin toimia itse työnantajina, meillä on runsaasti pieniä kotitaloustöihin (kuten siivoukseen) erikoistuneita yrityksiä. Jos kotitalous käyttää tällaista palvelua (yritystä), se saa kuitenkin jonka voi liittää verotukseen, joka on paljon yksinkertaisempaa kuin suora työllistäminen.

3) Kunnilla on velvollisuus tarvittaessa järjestää kotona asuville vammaisille ja vanhuksille apua (hoito, siivous, ruokailu ym.), joten kotitaloudet eivät myöskään juuri palkkaa henkilöitä näihin tehtäviin.

4) Tulonjako on Suomessa melko tasainen. Sellaisten rikkaiden kotitalouksien määrä, jotka voisivat palkata apulaisia on vähäinen. Myös asuntojen koko asettaa rajoituksia, Suomen asunnot ovat pienempiä kuin monissa muissa maissa eikä tilaa palvelijoille ole.

Kotitaloustutkimus (viimeisin vuodelta 2001) antaa tulokseksi (keskimääräinen summa näihin palveluihin kertaa kotitalouksien lukumäärä) 66 milj. euroa. Tämä on noin kolmannes tarjontapuolen luvusta (180 milj. euroa 2001).

Taulukko 34: Kotitalouspalveluiden tuotos vv. 1995-2001 (milj. euroa)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Tuotos = arvonlisäys = palkansaajakorvaukset	81	90	104	122	137	143	151

3.23 Kansainväliset järjestöt ja ulkomaiset edustustot (Q)

Suomessa sijaitsevat kansainväliset järjestöt ja elimet tai ulkomaiden lähetystöt eivät kuulu Suomen talousalueeseen. Tällaisia yksiköitä ovat ulkomaiden lähetystöjen lisäksi YK:n WIDER-instituutti ja Pohjoismainen Investointipankki.

3.24 Tuoteverot pois lukien arvonlisävero

Tuoteverot koostuvat arvonlisäverosta (D211), tuontitulleista (D2121), muista tuontiveroista (D2122) sekä muista tuoteveroista (D219). Muita tuontiveroja esiintyi Suomessa vuoteen 1994 asti. Arvonlisäveroa on selostettu kohdassa 3.25.

Tärkein tietolähde on valtion tilinpäätösaineisto, joka kattaa valtion budjettitalouden kokonaan. Valtion saamat verotulot ja maksullisen toiminnan tulot voidaan erottaa toisistaan liikekirjanpidon tilijaottelua käyttäen. Liikekirjanpidossa verotulot kirjataan erillisille verotileille verolajeittain, kun taas erilaiset myyntitulot kirjataan tilikartan mukaisille maksullisen toiminnan tuottojen tileille. Valtion maksullisen toiminnan tuotot koostuvat maksuperustelaisissa (21.2.1992/150) maksullisiksi määrättyistä toimenpiteistä. Maksuperustelain mukaan maksullisia ovat valtion viranomaisten tuottamat tavarat sekä palvelut, jotka on suoritettu tilauksesta tai muusta toimeksiannosta. Maksullisiksi määrätään myös hakemuksesta tehdyt päätökset, erilaisten käyttöoikeuksien ja muiden oikeuksien väliaikainen luovuttaminen sekä muu toiminta, jonka tuottaminen seuraa vastaanottajan toimenpiteestä. Maksuttomiksi puolestaan määrätään suoritteet, joiden tuottamisen ei voida katsoa kohdistuvan suoranaisesti yksittäiseen henkilöön, yritykseen eikä muuten tarkoin rajattuun ryhmään. Maksuttomia ovat myös suoritteet, joiden tarkoituksena on toimeentulon turvaaminen sekä erilainen viranomaisten tekemä neuvonta, ohjeistus, opastus ja tiedottaminen, jos näistä aiheutuu vain vähäisiä kustannuksia. Maksuperustelaki koskee sekä valtion viranomaisten suorittamia virkatoimia, valtion tuottamia tavaroita, palveluita ja muuta toimintaa sekä julkisoikeudellisia suoritteita, joiden kysyntä perustuu lakiin tai asetukseen ja jonka tuottamiseen viranomaisella on yksinoikeus. Maksuperustelaisissa ei tämän tarkemmin yksilöidä tarkoitettuja tavaroita ja palveluja.

Palvelumaksuihin luetaan mm. poliisiviranomaisen tekemät ajokorttipäätökset ja myöntämät passit sekä Merenkulkulaitoksen luotsauspalveluista perimät luotsimaksut. Lisäksi julkisella sektorilla on tuloja, jotka saadaan markkinattomien palvelujen myynneistä (payments for other non-market output)(P131).

Oheisissa taulukoissa on esimerkkejä valtion- ja paikallishallinnon keräämistä palvelumaksuista.

Taulukko 35: Valtionhallinnon suurimmat yksittäiset tuloerät v. 2000 milj euroa

	P11	P131
puolustushallinnon rakennuslaitos	150	
yliopistojen toiminta	203	
merenkulkulaitos	87	
ratahallintokeskus	61	
valtion teknillisen tutkimuskeskus	88	
puolustusministeriön metsätuloa	5	
Suurimmat yhteensä	594	
Koko taso v. 2000	1323	75

Taulukko 36: Paikallishallintosektorin suurimmat yksittäiset tuloerät, milj. euroa vuonna 2000

Kunnat		TOL	P11	P131
Toimitila- ja vuokrauspalvelut	Sisäiset myyntitulot	751	152	
Toimitila- ja vuokrauspalvelut	Vuokratulot	751	358	
Sisäiset palvelut	Sisäiset myyntitulot	751	378	
Lasten päivähoito	Maksut	853		144
Vanhusten laitospalvelut	Maksut	853		121
Perusterveydenhuolto	Maksut	851		142
YHTEENSÄ			888	407
Kuntayhtymät				
Erikoissairaanhoido	Myyntitulot kuntayhtymiltä	851	178	
Erikoissairaanhoido	Myyntitulot muilta	851	105	
Erikoissairaanhoido	Maksut	851		191
YHTEENSÄ			283	191
Suurimmat yhteensä			1171	598
Koko taso v. 2000			2749	1488

Tuontitullit sisältävät varsinaisten tuontitullien lisäksi maataloustuotteiden tuontimaksut. Näistä saadaan tieto Tullihallituksesta. Tuontitulleihin luetaan myös sokerin varastointi- ja tuotantomaksu, mistä saadaan tieto maa- ja metsätalousministeriöstä.

Tuontitullit on tilitetty vuodesta 1995 alkaen EU:lle. Suomen valtion vuosina 1995-97 perimät tuontitullit ovat olleet lähinnä viivästyneitä tullimaksuja. (?) Ne muodostuvat lähinnä liikekirjanpidon tilin ”9013 tuonnin perusteella kannettavat verot” kirjauksista. Osittain kyseisellä liikekirjanpidon tilillä olevat palautukset kohdistuvat myös muihin tuoteveroihin, esimerkiksi autoveroon. Tästä syystä kyseisen liikekirjanpidon tilin kirjaukset käsitellään kansantalouden tilinpidossa erä erältä.

Muita tuoteveroja ovat apteekkimaksut, tupakkavero, makeisvero, virvoitusjuomavero, polttoainevero, autovero, varainsiirtovero, arpajaisvero, öljyjätmaksu, Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot, Raha-automaattiyhdistyksen voittovarot, muut verotulot sekä takaisin maksetut verot. Kaikilla näillä on valtion tilinpäätöksessä oma momenttinsa. Useimpien momenttien kaikki kirjaukset kohdistuvat liikekirjanpidon tiliryhmään ”901 muut verot ja veroluonteiset maksut”, mutta muista verotuloista (11.19.09), valtion osuudesta veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista (12.29.88) ja verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetuista veroista (28.99.62)

poimitaan muihin tuoteveroihin vain juuri tuohon tiliryhmään kuuluvat erät. Lisäksi osa verojen viivästysseuraamuksia (12.39.02) kirjataan tähän taloustoimeen. Tammikuun verokertymät edelliselle kalenterivuodelle siirtävä ajoituskorjaus tehdään tupakkaveroon, makeisveroon, alkoholijuomaveroon, virvoitusjuomaveroon, polttoaineveroon, leimaveroon, varainsiirtoveroon ja arpajaisveroon. Valtion talousarviokirjanpidon ulkopuolisten rahastojen tuloista kirjataan muiksi tuoteveroiksi palosuojamaksu, varmuusvarastointimaksu ja öljysuojamaksu.

Paikallishallinnon keräämiksi muiksi tuoteveroiksi kirjataan Ahvenanmaan maakuntahallinnon keräämät tuoteverot (mm. apteekkimaksut ja arpajaisverot).

Taulukko 37: Eri tuoteverojen tuotto, miljoonaa markkaa.

ESA95	Momentti	1996	1997	1998	1999*
kyselylomake					
TRD211 Arvonlisä- / Liikevaihtovero	110401	38 393	44 580	47 882	49 963
TRD214G Vakuutusmaksuvero	110402	1 581	1 637	1 742	1 855
TRD214I Apteekkimaksut	110403	391	426	450	470
TRD214H Televero	110404	0	0	0	0
TRD2121 Tuontitulli	110601	67	4	0	0
TRD214A Tupakkavero	110801	3 008	3 210	3 354	3 449
TRD214A Makeisvero	110802	155	165	180	170
TRD214A Alkoholijuomavero	110804	7 032	7 196	7 198	7 483
TRD214A Virvoitusjuomavero	110805	168	176	179	196
TRD214A Polttoainevero	110807	12 312	14 474	14 910	15 825
TRD214B Leimavero	111001	2 089	751	150	-20
TRD214I Auto- (ja moottoripyörä-) vero	111003	3 611	4 210	5 259	6 115
TRD214C Varainsiirtovero	111005	0	1 765	2 752	2 444
TRD214F Arpajaisvero (tuotosta)	111006	368	394	434	448
TRD214A Öljyjättemaksu	111908	21	20	20	19
TRD215 Muut verotulot	111909	167	-1	-18	-26
TRD2121 Muut verotulot	111909	0	0	0	-26
TRD211 Takaisinperittävät	122898	2 747	3 907	4 406	4 570
arvonlisäveropalautukset					
TRD214F Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot	122991	1 725	1 920	2 070	2 173
TRD214F Raha-automaattiyhdistyksen voittovarot	123392	1 574	1 679	1 735	1 913
TRD214A Verojen viivästysseuraamukset (Tullihallitus)	123902	14	26	19	11
TRD214A Takaisin maksetut verot (kaikki)	289961	-14	-8	-4	-9
TRD2121 Takaisin maksetut verot (kaikki)	289961				-34
TRD2121 Takaisin maksetut verot	288195	0	0	0	-8
Tasetilillä oleva ALV-tilitys		0	0	11	1
TRD211 Alkutuotannon arvonlisäveron ajoituskorjaus		-91			
TRD211 KELA:lle tuloutettu arvonlisävero		2 400	2 400	2 400	2 400
Valtion rahastot:					
TRD214G Palosuojamaksu		37	37	37	35
TRD214A Varmuusvarastointimaksu		239	287	295	293
TRD214A Öljysuojamaksu		29	33	33	35
YHTEENSÄ RAHASTOT		305	357	365	363
VALTIO YHTEENSÄ		78 021	89 288	95 493	99 741

	KUNNAT:				
TRD214F	Arpajaisvero (Ahvenanmaa)	5	6	6	7
	EU:	3 932	4 065	3 855	3 974
TRD211	ALV-pohjaan perustuvat maksut	2 948	3 085	2 945	3 128
	EU:lle				
TRD2121	EU:lle tilitettävät tuonnin verot	984	980	910	846
	TUOTEVEROT YHTEENSÄ	81 958	93 359	99 354	103 722

3.25 Arvonlisävero

Arvonlisäveron kertymä saadaan summaamalla valtion tilinpäätöksestä arvonlisäveron kertymä (vuonna 2002 momentti 11.04.01), Kansaneläkelaitokselle tuloutettu arvonlisävero ja kuntien maksama arvonlisävero, jonka valtio palauttaa kunnille ja joka on nettoutettu edellä mainitusta valtion tilinpäätöksen alv-momentista. Kuntien maksaman arvonlisäveron tietolähteenä käytetään kuntataloustilastosta saatavaa valtion maksaman alv-palautuksen määrää. Ennen vuotta 2002 valtio peri alv-palautuksen takaisin kunnilta, joten kuntien maksama arvonlisävero oli aito tulo valtiolle. Vuoden 2002 alusta takaisinperinnästä luovuttiin. Komission päätöksen 1999/622 mukaisesti kyseinen palautus ei ole kuitenkaan kansantalouden tilinpidossa vähennyskelpoinen. Palautus kirjataan tällöin arvonlisäveroksi ja valtiolta kunnille näytetään alv-palautusvirran suuruinen tulonsiirto.

Osa arvonlisäverosta näytetään EU:n keräämänä. Tämän EU:n alv-kertymän suuruus saadaan valtion tilinpäätöksestä erästä ”Suomen maksuosuudet Euroopan Unionille” (vuonna 2002 momentti 28.90.66). Erä vähennetään valtion alv-kertymästä.

Lopuksi valtion arvonlisäverokertymään (momentti 11.04.01) tehdään ajoituskorjaus, jolla kohdistetaan tammi- ja helmikuussa kertyvät arvonlisäverotulot edelliselle kalenterivuodelle.

3.26 Tuotetukipalkkiot

Suomessa ei esiinny tuontiin liittyviä tuotetukipalkkioita (D311) vaan ainoastaan muita tuotetukipalkkioita (D319). Niitä maksavat EU, Suomen valtio ja eräät kunnat. EU:n ja Suomen valtion maksamien tuotetukipalkkioiden tietolähteenä on valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto. Kuntien maksamien tuotetukipalkkioiden tietolähteenä ovat niiden tilinpäätökset.

EU:n maksamat tukipalkkiot kiertävät käytännössä Suomen valtion kautta, mutta kansantalouden tilinpidossa ne käsitellään EU:n maksamina ja valtion maksamiksi kirjataan vain Suomen valtion rahoittamat tukipalkkiot. Valtion tilinpäätösaineistosta saadaan EU:n ja Suomen valtion maksamien tukien yhteismäärä, mistä erotetaan erikseen EU:n ja Suomen valtion rahoittamat osuudet.

Valtion tilinpäätösaineiston mukaiset tuotetukipalkkiot sisältävät osan maa- ja puutarhatalouden kansallisesta tuesta (momentti 30.12.41) ja EU-tulotuesta (30.12.43). Loput näiden momenttien tuista on luokiteltu muiksi tuotantotukipalkkioiksi (D39). Jako eri tukiryhmiin suoritetaan maa- ja metsätalousministeriön erillisen selvityksen perusteella. Tuotetukipalkkioiksi luetaan myös joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (31.60.61). Mainituilta momenteilta käsitellään tuotetukipalkkioina vain liikekirjanpidon tilille ”8230 käyttötalouden kulut elinkeinoelämälle” kirjattuja eriä. Lisäksi tuotetukipalkkioihin luokitellaan maatalouden interventiorahaston maksamat vientituet ja ohjelmaperusteiset tuet, jotka saadaan interventiorahaston tilinpäätöksestä. Tarvittaessa tilinpäätösaineistossa kassaperusteisesti kirjattuihin tuotetukipalkkioihin tehdään ajoituskorjauksia.

Näistä tuotetukipalkkioista EU:n maksamiksi kirjataan EU-tulotuet ja interventiorahaston maksamat tuet.

Kuntien maksamat tuotetukipalkkiot ovat lähinnä kunnallisten liikennelaitosten (Helsinki, Tampere, Turku) matkalippujen tariffitukea. Erä sisältää myös Ahvenanmaan maakuntahallinnon maksamia kuljetustukia yrityksille.

Taulukko 38: Maksetut tuotetukipalkkiot erittäin, miljoonaa markkaa.

Nimi	Momentti	1996	1997	1998	1999*
Maa- ja puutarhatuotteiden kansallinen tuki	301241/303141	2 902	2 529	2 017	1 838
CAP-tuet (pl. kesannointi)	301243/303143	0	1	0	0
Joukkoliikennepalvelujen osto ja kehittäminen	316061/315761	424	407	371	372
Momentit yhteensä		3 325	2 936	2 388	2 210
Kirjauserot (kassa - suoriteperuste):					
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (EU)	303141	0	0	-72	0
Muut kansalliset tuet (eri momenteilta)	eri momentit	-269	-56	0	0
Kirjauserot yhteensä		-269	-56	-72	0
VALTIO: TUOTETUET YHTEENSÄ		3 057	2 880	2 316	2 210
KUNNAT: LIIKENNELAITOSTEN ALIJÄÄMIEN KATTAMINEN		657	620	630	635
ULKOMAAT:					
CAP-tuet (pl. kesannointi)		1 449	1 424	1 430	1 447
Maatalouden interventiorahasto		657	767	730	695
ULKOMAAT YHTEENSÄ		2 106	2 191	2 160	2 142
TUOTETUET YHTEENSÄ		5 820	5 691	5 106	4 987

Luku 4 Tulolähestymistapa

4.0 Bruttokansantuote tulolähestymistavan mukaan

Oheisessa taulukossa on kuvattu Suomen bruttokansantuote jaettuna tuloeriin. Palkansaajakorvaukset ovat lähes puolet Suomen bruttokansantuotteesta. Bruttotoimintaylijäämä edustaa noin 40 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Taulukko 39: Bruttokansantuotteen tuloerät vuonna 1998.

Bruttokansantuotteen tuloerät vuonna 1998

	1 000 000 mk	%
1 Palkat ja palkkiot	260 219	37,7
2 Työnantajan sosiaaliturvamaksut	70 765	10,3
3 Toimintaylijäämä / sekatulo	161 991	23,5
4 Tuotannon ja tuonnin verot	100 838	14,6
5 Tukipalkkiot	15 946	2,3
6 Kiinteän pääoman kuluminen	111 656	16,2
7 Tilastollinen ero	0	0,0
9 Bruttokansantuote markkinahintaan (1+2+3+4-5+6+7)	689 523	100,0

4.1 Viitekehys

Tulolähestymistavalla tarkoitetaan bruttokansantuotteen laskemista summaamalla yhteen bruttokansantuotteen eri tulokomponentit. Ne ovat palkansaajakorvaukset, bruttotoimintaylijäämä (ml. kiinteän pääoman kuluminen) sekä muut tuotantoverot miinus muut tuotantotukipalkkiot.

Suomen kansantalouden tilinpidossa ei bruttokansantuotetta lasketa tulolähestymistavalla, koska bruttotoimintaylijäämästä ei ole olemassa tarpeeksi luotettavaa itsenäistä estimaattia. Niinpä bruttotoimintaylijäämä lasketaan markkinatuotannossa residuaalina, kun bruttoarvonlisäyksestä vähennetään muut tulokomponentit.

Vuosilta 1995 – 1997 on tosin tehty koelaskelma bruttokansantuotteen laskemiseksi tulolähestymistavalla. Sitä selostetaan kohdassa 4.10.

Tässä luvussa esitellään bruttokansantuotteen eri tulokomponenttien laskenta. Ne lasketaan samalla toimiala- ja tuottajatyypiluokituksella kuin bruttoarvonlisäys tuotoslähestymistavassa.

4.2 Arvottaminen

Taloustoimet kirjataan suoriteperusteisina eikä kassaperusteisina. Esimerkiksi maksetut palkat ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksut kirjataan sille ajanjaksolle, jolloin työ tehdään ja syntyy velvoite palkansaajakorvausten maksamiseen.

4.3 Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista 95:n kansantalouden tilinpidon

**käsitteistä
käsitteisiin**

Palkkojen käsite liikekirjanpidossa ja eri lähdetilastoissa on yleensä sama kuin kansantalouden tilinpidossa. Merkittävän poikkeuksen tästä muodostavat luontoisedut. Toisaalta luontoisetuihin

luetaan kansantalouden tilinpidossa myös verottomat luontoisedut, jotka eivät liikekirjanpidossa aina sisälly palkkoihin vaan ne saattavat sisältyä liiketoiminnan muihin kuluihin tai henkilösivukuluihin. Toisaalta luontoisetuihin ja palkkoihin ei lueta kansantalouden tilinpidossa työsuhdeoptioita, jotka joissakin lähdeaineistoissa sisältyvät palkkoihin.

Työsuhdeoptioita on kahden tyyppisiä: perinteisiä optioita ja synteettisiä optioita. Perinteisessä työsuhdeoptiossa yritys antaa työntekijöille mahdollisuuden, ostooption, ostaa sovittuun hintaan sovittuna aikana sovittun määrän yrityksen osakkeita. Option arvo työntekijälle on sovittun hinnan ja option käyttöhetkellä vallitsevan osakkeen hinnan välinen erotus. Mikäli erotus on negatiivinen, optiolla ei ole arvoa. Perinteisessä optiossa myyntivoitto saadaan markkinoilta. Tämän takia myös kansantalouden tilinpidossa perinteiset optiot tulkitaan myyntivoitoksi, ei palkaksi.

Synteettisessä optiossa ei työntekijällä ole reaalista mahdollisuutta ostaa osakkeita. Yritys maksaa osakkeen merkintähinnan ja markkina-arvon välisen erotuksen. Synteettinen optio heikentää siten yrityksen tulosta ja on näin tulkittavissa yrityksen osakkeen pörssikurssiin sidotuksi tulospalkaksi. Tämä on myös keskeinen ero kansantalouden tilinpidon kannalta. Koska palkalle on joku reaalityön maksaja, kansantalouden tilinpidossa synteettiset optiot on tulkittu palkkatuloksi.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja vastaava käsite liikekirjanpidossa ja monissa lähdeaineistoissa on henkilösivukulut, jota ei yleensä eritellä maksulajeittain. Kansantalouden tilinpidossa toimialoittaiset työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan yleensä ns. maksuprosenttimenetelmällä (katso kohta 4.7.2.2.). Tällöin henkilösivukulujen ja maksuprosenttimenetelmällä laskettujen pakollisten työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen erotus kirjataan vapaaehtoisiksi sosiaalivakuutusmaksuiksi.

Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan kansantalouden tilinpidossa kokonaan pääomakantamalla avulla (katso kohta 4.12.) eikä liikekirjanpidon mukaisia poistoja käytetä lainkaan.

4.4 Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö

Palkansaajakorvaukset arvioidaan Suomen kansantalouden tilinpidossa useimmilla toimialoilla suoralla estimointimenetelmällä eli käytettävissä on kokonaisuaineisto. Tällaisia kokonaisuaineistoja ovat mm. rakennetilasto, yritys- ja toimipaikkarekisteri, kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto, valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto, pankkitilasto ja vakuutusyhtiötilasto. Joillakin toimialoilla käytetään epäsuoraa estimointimenetelmää, esimerkiksi hinta kertaa määrä –tyyppisiä menetelmiä, joissa keskimääräiset tuntipalkat kerrotaan tehdyillä työtunneilla. Oheisessa taulukossa esitetään yhteenveto eri toimialoilla käytetyistä tietolähteistä ja menetelmistä palkkojen laskennassa.

Taulukko 40: Palkkojen laskennan pääasiallinen menetelmä tai tietolähde eri toimialoilla.

Toimialat:	Palkkojen tietolähde tai laskentamenetelmä:
A 01 Maatalous ym.	maatilatalouden yritys- ja tulotilasto ym. lähteet
A 02 Metsätalous	hinta x määrä eri lähteistä
B Kalatalous	yritys- ja toimipaikkarekisteri
CDE Teollisuus	rakennetilasto
F 4501 Talonrakentaminen	hinta x määrä eri lähteistä
F 4502 Maa- ja vesirakentaminen	rakennetilasto, valtion tilinpäätös, kuntien taloustilasto

F 4509 Rakennuspalvelutoiminta	yritys- ja toimipaikkarekisteri
G Kauppa	yritys- ja toimipaikkarekisteri
H Majoitus- ja ravitsemistoiminta	yritys- ja toimipaikkarekisteri
I Liikenne	yritys- ja toimipaikkarekisteri
J 65 Rahoitustoiminta	pankkilasto
J 66 Vakuutustoiminta	vakuutusyhtiötilasto
J 67 Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	näyte yritysten tuloslaskelmista
KA Kiinteistöpalvelut	hinta x määrä eri lähteistä
KB Liike-elämän palvelut	yritys- ja toimipaikkarekisteri
M Koulutus	yritys- ja toimipaikkarekisteri
N Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut	yritys- ja toimipaikkarekisteri
O Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	yritys- ja toimipaikkarekisteri
Julkisyhteisöt ja vty:	
Valtio	valtion tilinpäätös
Kuntayhteisöt	kuntien ja kuntayhtymien taloustilastot
Sosiaaliturvarahastot	vakuutusyhtiötilasto ja tilinpäätökset
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	yritys- ja toimipaikkarekisteri

Kuten kohdasta 4.7.2.2. käy ilmi, työnantajan sosiaalivakuutusmaksut toimialoittain ja maksulajeittain lasketaan yleensä ns. maksuprosenttimenetelmällä, jota voidaan pitää epäsuorana menetelmänä, mutta sosiaalivakuutusmaksut yhteensä lasketaan suoralla menetelmällä.

Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan pääomakantamallilla, mikä on epäsuora menetelmä.

Muut tuotantoverot ja muut tuotantotukipalkkiot saadaan kokonaisuineista eli laskentamenetelmä on suora.

4.5 Kiinnityspisteiden (benchmarks) ja ekstrapolaatioiden

käyttö

Kiinnityspisteitä ja ekstrapolaatiota on käytetty eräiden toimialojen palkkoja laskettaessa. Tällaisia toimialoja ovat osittain metsätalous, talonrakentaminen sekä kiinteistöpalvelut. Niiden laskentaa on selostettu tarkemmin kohdassa 4.7.1.2.

4.6 Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteen

4.6.1 Palkat ja palkkiot

Palkkojen kattavuuden varmistamisessa on lähinnä kaksi ongelmakohtaa: toisaalta harmaat palkat ja toisaalta verottomat luontoisedut.

Harmaiden palkkojen arviointi perustuu pääasiassa Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n selvityksiin vuosilta 1995 - 1998, jotka puolestaan perustuvat veroviranomaisten verotarkastusaineistoon. Selvitys on tehty vuosittain ja siinä esitellään toimialoittain harmaan talouden arvo (harmaat palkat, lisäykset tuloon, peitelty osingonjako). Harmaata taloutta esiintyy jossakin määrin maataloudessa, teollisuudessa, rakentamisessa, kaupassa, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, liikenteessä, liike-elämän palveluissa ja eräissä muissa palveluissa.

Laskentamenetelmässä verotarkastuksessa salattu tulo (lisäykset yrityksen tuloon) on suhteutettu toimialoittain tarkastuskohteiden liikevaihtoon. Näin saadulla tarkastuskohteiden salattujen tulojen liikevaihto-osuudella kerrotaan vastaavien toimialojen perusjoukon liikevaihtotieto, jolloin saadaan salattujen tulojen ns. laskennallinen lähtöarvo koko asianomaisella toimialalla. Lähtöarvo antaa kuitenkin liian korkean arvion salatuista tuloista, sillä pääosa yrityksistä hoitaa asiansa moitteettomasti. Tämän vuoksi oletetaan, että toimialan todelliset salatut tulot eli puuttuva liikevaihto asettuu noin 20-40 prosenttiin salattujen tulojen toimialakohtaisesta lähtöarvosta. Vastaavasti menetellään harmaiden palkkojen arvioinnissa. Harmaiden palkkojen osuus liikevaihdosta kerrotaan vastaavien toimialojen perusjoukon liikevaihtotiedolla, jolloin saadaan harmaiden palkkojen laskennallinen lähtöarvo. Toimialan todelliset harmaat palkat asettuvat noin 20-40 prosenttiin harmaiden palkkojen laskennallisesta lähtöarvosta.

Harmaata taloutta koskeviin laskelmiin kannattaa suhtautua varauksella. Verohallinnon verotarkastustilastojen toimialaluokitukseseen sisältyy paljon puutteita, sillä kaikilla yrityksillä ei ole ajan tasalla olevaa toimialaa tai yrityksen toimiala on määritelty virheellisesti. Laskelmien laadintaa vaikeuttaa myös se, että vain osa harmaan talouden harjoittajista on valittu verotarkastuksen kohteiksi sattumanvaraisesti. Valtaosa kohdeyrityksistä joutuu tarkastukseen verohallinnossa havaittujen verojen ja ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntien tai ilmiantojen vuoksi. Lisäksi verotarkastuksista saatuja tuloksia on vaikea kohdistaa oikealle tilastovuodelle, sillä verotarkastuksissa voidaan käsitellä usean vuoden verotusta.

Suomessa suurin osa luontoiseduista on ennakonpidätyksen alaista verotettavaa palkkatuloa. Kansantalouden tilinpidon käyttämissä lähdeaineistoissa nämä yleensä sisältyvät palkkasummaan. Tällaisia lähdeaineistoja ovat mm. yritys- ja toimipaikkarekisteri sekä rakennetilastojen kyselykanta.

Kaikki luontoisedut eivät ole verotettavaa palkkatuloa. Esimerkiksi luontoisetujen verotusarvot eivät täysin vastaa niiden todellista arvoa. Tällöin ylimenevä osa sisältyy muihin kuluihin (lähinnä välituotekäyttöön). Muista verotuksen ulkopuolelle jäävistä luontoiseduista Suomessa lienevät yleisimpiä henkilöstöalennukset ja erilaiset henkilöstön virkistyskulut.

Nämä verotuksen ulkopuoliset luontoisedut lisätään palkkasummaan. Tässä on apuna Tilastokeskuksen tekemä selvitys yksityisen sektorin työvoimakustannuksista vuodelta 1996. Verotusarvon ylittävät luontoisedut ja esimerkiksi henkilöstön virkistyskulut sisältyvät lähdeaineistossa muihin kuluihin, joten palkkoihin tehtävä lisäys tulee vastaavasti vähentää välituotekäytöstä. Henkilöstöalennusten suhteen vastaava lisäys tulee tehdä markkinatuotokseen, jotta toimintaylijäämä ei palkkojen lisäyksen takia vääristy.

Koko talouden tasolla luontoisetuihin lisätään osuus, joka vastaa 0,4 prosenttia päätoimesta saaduista palkoista. Luku on arvioitu vuodelta 1996 laaditun työvoimakustannustilaston perusteella. Lisäys ei sisällä henkilöstökoulutukseen tai henkilökunnan virkistykseen käytettyjä eriä.

Juomarahat ja tarjoilupalkkiot luetaan palkoiksi. Tieto saadaan kulutustutkimuksesta. Oletetaan että tulot ovat yhtä suuret kuin kulutustutkimuksessa ilmoitetut menot. Myös ulkomaalaisten Suomessa maksamat juomarahat ja tarjoilupalkkiot on estimoitu turistien lukumäärää koskevien tietojen perusteella.

4.6.2 Bruttotoimintaylijäämä ja sekatalo

Verohallinnon verotarkastustilaston mukaan koko harmaan talouden arvo oli yhteensä 740 miljoonaa markkaa vuoden 1997 tarkastustulosten mukaan. Lisäykset yrityksen tuloon ovat verohallinnon verotarkastusviraston yksi tärkeimmistä tiedoista kansantalouden tilinpidon kannalta. Salatut tulot pienentävät tuotosta ja sitä kautta arvonlisäystä ja bruttotoimintaylijäämää/sekataloa.

Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy on tehnyt laskelmia salattujen tulojen mahdollisesta suuruudesta ja vaikutuksesta tuotokseen verohallinnon verotarkastusaineiston pohjalta. Laskentamenetelmässä verotarkastuksessa salattu tulo (lisäykset yrityksen tuloon) on suhteutettu toimialoittain tarkastuskohteiden liikevaihtoon. Näin saadulla tarkastuskohteiden salattujen tulojen liikevaihto-osuudella kerrotaan vastaavien toimialojen perusjoukon liikevaihtotieto, jolloin saadaan salattujen tulojen ns. laskennallinen lähtöarvo koko asianomaisella toimialalla. Lähtöarvo antaa kuitenkin liian korkean arvion salatuista tuloista, sillä pääosa yrityksistä hoitaa asiansa moitteettomasti. Tämän vuoksi oletetaan, että toimialan todelliset salatut tulot eli puuttuva liikevaihto asettuu noin 20-40 prosenttiin salattujen tulojen toimialakohtaisesta lähtöarvosta.

Tarkemmin harmaan talouden laskelmia on selostettu kunkin toimialan kohdalla (katso kohdat 3.7 – 3.22).

Osa harmaan talouden tuloista sisältyy kotitalouksien saamaan sekataloon (katso kohta 4.11).

4.7 Palkansaajakorvaukset

4.7.1 Palkat ja palkkiot

Palkkoihin luetaan varsinaiselta työajalta maksettu palkka, sairaus- ja tapaturma-ajan palkka, lomapalkka ja –raha, koulutusajan palkka, reservin kertausharjoitusajan palkka, palkka lasten sairausajalta, arkipyhäkorvaukset ja korvaukset muilta vapaapäiviltä, eroraha ja irtisanomisajan palkka, tuotanto- yms. lisäpalkkiot sekä rahapalkkaan rinnastettavat luontoisedut. Sairaus- ja äitiysloma-ajan palkkoja vastaan saadut sairausvakuutuskorvaukset vähennetään palkkasummasta.

Rahamääräisiin palkkoihin ja palkkioihin sisältyvät kaikki palkansaajan maksettavaksi tulevat sosiaalivakuutusmaksut, tuloverot ym., vaikka työnantaja ne pidättääkin ja maksaa suoraan sosiaaliturvajärjestelmiin, veroviranomaisille ym. palkansaajan puolesta.

Luontoismuotoiset palkat ja palkkiot koostuvat tavaroista ja palveluista tai muista eduista, jotka työnantaja tarjoaa ilmaiseksi tai alennettuun hintaan ja joita työntekijät voivat käyttää omalla ajallaan ja oman harkintansa mukaan omien tarpeidensa tai kotitaloutensa jäsenten tarpeiden tyydyttämiseen.

Suomen kansantalouden tilinpidossa palkat ja palkkiot lasketaan kahdella tavalla. Toisaalta lasketaan koko talouden palkkasumma pääasiallisena tietolähteenä kokonaisaineistot. Toisaalta lasketaan palkat ja palkkiot toimialoittain. Koska toimialoittain laskettujen palkkojen summa ei täsmää kokonaisaineistoista lasketun talouden palkkasumman kanssa, tarvitaan korjauserä, joka sisältää

erotuksen ja lisätään (tai vähennetään) toimialoittaisten palkkojen summaan, jotta se saadaan vastaamaan koko talouden palkkasummaa. Kokonaisaineistoista laskettu koko talouden palkkasumma on siten määräävä.

Seuraavassa selostetaan ensin, miten lasketaan koko talouden palkkasumma ja sitten, miten lasketaan toimialojen palkat.

4.7.1.1 Koko talouden palkkasumma

Palkkojen ja palkkioiden tärkein tietolähde on Verohallituksen vuosittain julkaisema verotuksen maksuunpanotilasto (taulukko 1: luonnollisten henkilöiden tulot). Tiedot saadaan verotusvuotta seuraavan vuoden marraskuussa. Aineisto on luonnollisesti kokonaisaineisto.

Palkkoihin luetaan seuraavat aluerät kohdasta palkkatulot yms. yhteensä (vuodelta 1998 toimitettu verotus):

- palkka päätoimesta (sisältää luontoisedut),
- palkanluonteisten kustannusten korvaus
- merityötulo
- palkka sivutoimesta
- työkorvaus.

Tilastossa käytetty luokittelu on vaihdellut eri vuosina. Luontoisedut eivät aiemmin sisältyneet palkkoihin päätoimesta, mutta edelleen ne saadaan myös erikseen. Aiemmin myös rakennusalan lomapalkat olivat erillinen erä, nyt ne sisältyvät palkkoihin päätoimesta. Aluerää hankintatyön arvo ei lasketa mukaan, koska se sisältyy metsätalouden yrittäjätuloihin. Työkorvaus sisältää mm. urheilijoille maksetut palkkiot sekä henkilöstörahasto-osuudet (ennakkoperintälaki 25 §).

Yllämainittuja eriä käytetään sellaisinaan eikä niiden summariviä palkkatulot yms. yhteensä, koska em. erien summa poikkeaa siitä. Verohallituksen mukaan aluerät ovat luotettavampia.

Verotuksen maksuunpanotilastosta saatavaa palkkasummaa on korjattava, koska se ei sisällä kaikkia palkkoja ja toisaalta sisältää eriä, joita ei lueta palkkoihin. Lukuihin tehdään seuraavia korjauksia:

Luontoiseduista vähennetään työsuhdeoptiot lukuun ottamatta ns. synteettisiä työsuhdeoptioita. Korjaus on tehty vuodesta 1998 alkaen. Sitä ennen realisoitujen työsuhdeoptioiden tulot sisältyvät palkkoihin. Vuodesta 2000 alkaen verohallitus on esittänyt erikseen tulot työsuhdeoptioista, joten niitä ei ole enää tarvinnut vähentää muista luontoiseduista.

Työsuhdeoptioetuudet tulkitaan rahoitusvaateen omistamisesta ja luovuttamisesta aiheutuviksi hallussapitovoitoiksi. Tällöin ne sisältyvät uudelleenarvottamistilille, jota ei toistaiseksi Suomessa laadita. Koska optioetuudet eivät ole kustannus työnantajalle (Kansaneläkelaitokselle maksettavaa sosiaaliturvamaksua lukuun ottamatta), niiden määrittelyminen palkkoiksi vääristäisi yritysten ja kansantalouden toimintaylijäämää.

Luontoisetuihin (pl. optiot) lisätään osuus, joka vastaa 0,4 prosenttia päätoimesta saaduista palkoista. Tämä johtuu siitä, että verolliset luontoisedut eivät sisällä kaikkia luontoisetuja. Vuodelta 1996 laaditun työvoimakustannustilaston perusteella on arvioitu, että tämä osuus on 0,4 % päätoimen palkoista.

Palkkoihin lisätään asevelvollisten ja siviilipalvelusmiesten päivärahat ja luontoisedut. Tieto saadaan valtion laskelmista, se on yhtä kuin valtion toimialan 'maanpuolustuskalusto ja varusmiehet' (752) palkat.

Työnantajan saamat sairausvakuutuskorvaukset vähennetään palkoista kaksinkertaisuuden välttämiseksi. Työnantajan Kansaneläkelaitokselta saama korvaus sairausajan palkoista vähennetään, koska sairausvakuutuskorvaukset käsitellään kotitalouksien saamina sosiaalivakuutusetuksina. Tieto saadaan Kelan tilastokatsauksesta.

Palkkoihin lisätään myös presidentin palkka, koska se ei ole veronalaista. Tieto saadaan valtion laskelmista.

Palkkoihin lisätään myös verotuksen maksuunpanotilaston erä 'muut ansiotulot' (aiemmin palveluraha), koska se on palkanluonteista tuloa.

Henkilöstörahastojen saamat voittopalkkioerät luetaan myös palkaksi, vaikka niitä ei jaettaisikaan henkilöstölle. Yritykset kirjaavat ne palkkakuluiksi. Tietoja on vuosilta 1993 - 1996 henkilöstörahastotilastossa (saadut voittopalkkioerät). Verotuksen maksuunpanotilastossa ne sisältyvät vuodesta 1997 alkaen työkorvaukseen, joten erää ei enää oteta erikseen huomioon.

Juomarahat ja tarjoilupalkkiot luetaan palkoiksi. Tieto saadaan kulutustutkimuksesta. Oletetaan, että tulot ovat yhtä suuret kuin kulutustutkimuksessa ilmoitetut menot. Välivuodet perustuvat majoitus- ja ravitsemistoiminnan tuotoksen arvon muutoksiin. Myös ulkomaalaisten Suomessa maksamat juomarahat ja tarjoilupalkkiot on estimoitu turistien lukumäärää koskevien tietojen perusteella.

Harmaan talouden palkat otetaan mukaan sen mukaan kuin niitä esiintyy toimialalaskelmissa (katso kohta 4.7.1.2).

Edellä mainittujen korjausten perusteella saadaan kotimaisen tuotannon palkkasumma. Se ei sisällä suomalaisten ulkomailta saamia palkkatuloja.

Taulukko 41: Kansantalouden palkat ja palkkiot 1995-01*, milj. euroa

Kansantalouden palkat ja palkkiot miljoonaa euroa	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Palkka päätoimesta	35 329	37 142	38 924	41 678	43 727	46 753	49 843
Luontoisedut (verotetut, sisältää työsuhdeoptiot v. 1999 asti)	445	475	547	712	1 499	669	736
Muut luontoisedut (0,4 - 0,6 % päätoimen palkoista)	141	149	156	167	175	281	299
Asevelvollisten ja siviilipalvelusmiesten luontoisedut	93	86	81	71	76	82	91
Palkanluonteiset kustannusten korvaukset	52	53	74	63	61	59	55
Merityötulo	238	254	259	275	280	277	279
Palkka sivutoimesta	620	634	799	807	862	914	951
Rakennusalan lomapalkka	28	28					
Työkorvaus			163	214	175	182	201
Palvelurahat / muut ansiotulot	121	110	117	115	103	100	81
Työnantajan sairausvakuutuskorvaukset	-251	-254	-257	-265	-282	-300	-314
Presidentin palkka	0	0	0	0	0	0	0
Henkilöstörahastojen voittopalkkiot	40	26					
Juomarahat ja tarjoilupalkkiot	4	4	4	4	4	4	5
Omaishoitajien avustukset (vähennetään työkorvauksista)	-58	-58	-58	-58	-61	-64	-73
Harmaa talous	235	254	296	422	427	465	480

Työsuhdeoptiot				-168	-875		
Kotimaisen tuotannon palkkasumma	37 037	38 903	41 105	44 037	46 172	49 423	52 634

4.7.1.2 Markkinatuottajien palkat toimialoittain

Maatalous (01)

Palkkojen tietolähteenä ovat maatilatalouden yritys- ja tulotilasto, kuntien taloustilasto ja yritysten tilinpäätöstilasto. Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto kuvaa maatalouden tuloverolain mukaan verotettuja maatalouden paikallisia toimintayksikköjä, ja yritysten tilinpäätöstilasto muita yksikköjä. Kuntien taloustilasto kuvaa kuntien palveluksessa olevien ja maatalouden lomitustöitä tekevien työntekijöiden palkkoja, jotka valtio korvaa kunnille, ja jotka eivät kirjaudu maatilatalouden yritys- ja tulotilastoon. Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto sisältää myös luontoismuotoiset palkat.

Metsästys ja riistanhoito

Palkkasumma saadaan yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla, jossa ovat Metsästäjien keskusjärjestön, riistanhoitopiirien ja riistanhoitoyhdistysten maksamat palkat.

Metsätalous (02)

Metsän kasvatuksen palkkasumma saadaan käyttämällä Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriä. Tämän ohella seurataan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta saatuja palkansaajien, tehtyjen työpäivien ja –tuntien määrän muutoksia.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut saadaan käyttämällä Eläketurvakeskuksen yritysten työeläkemaksuprosentteja, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen maksutilastoja, ryhmähenkivakuutuksen maksutilastoja ja Tilastokeskuksen yritysten rakennetilastoa.

Puunkorjuun kokonaispalkkatason lähteenä käytetään yritys- ja toimipaikkarekisteriä. Palkkasumma sisältää työvälinekorvaukset, joita ei oteta huomioon välituotekäytössä pienen arvonsa ja puutteellisen tilastointinsa vuoksi. Kokonaispalkkasummaa korotetaan hieman, jotta mukaan saadaan yksityisten metsänomistajien ja puunkorjuuyritysten maksamat pimeät palkat (Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy). Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan samalla periaatteella kuin metsän kasvatusta –toimialalla.

Muu metsätalous: Metsähallituksen palkkasumman lähde on Metsähallituksen tuloslaskelma ja lisäkysely varojen käytöstä. Muiden toimipaikkojen palkkasumma saadaan yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan samalla periaatteella kuin metsän kasvatusta –toimialalla.

Metsätaloutta palveleva toiminta: palkkasumma saadaan yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla, jossa ovat myös metsänhoitoyhdistysten, metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion maksamat palkat.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan samalla periaatteella kuin metsän kasvatusta –toimialalla.

Kalatalous (B)

Palkkasumma saadaan Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteristä. Palkkasumma korotetaan hieman harmaiden palkkojen estimaatilla (Pekka Rytönen Oy).

Teollisuus (CDE)

Rakennetilaston kyselylomakkeella toimipaikoilta kysytään maksetut palkat. Palkkasumma käsittää kaikki ennakonpidätyksen alaiset erät.

Lomakekyselyn ulkopuolelle jäävien yritysten palkkasumma on suoraan yrityksen tuloslaskelman palkkatieto elinkeinoverotusaineistosta, josta esimerkiksi rahapalkkaan rinnastettavat luontoisedut saattavat puuttua. Näiden yritysten palkkasummatietoja verrataan yritysrekisterin ja maksuvalvonta-aineiston tietoihin ja tehdään tarvittavat korjaukset.

Alle 20 hengen ei-teollisten yritysten teollisten toimipaikkojen, puuttuvien pienten yritysten sekä puuttuvien kunnallisten liikelaitosten palkkatiedot saadaan yritysrekisteristä, maksuvalvonta-aineistosta ja kuntien taloustilastosta.

Talonrakentaminen (4501)

Talonrakentamisen toimialalla palkat ja palkkiot lasketaan sektoreittain.

Yritysten palkat ja palkkiot laskettiin perusvuodelle tehtyjen työtuntien ja keskimääräisen tuntipalkan tulona. Laskennan perusvuotena käytettiin vuotta 1996. Talonrakentamisen tuntipalkat sivukustannuksineen ilman sosiaalivakuutusmaksuja saatiin julkaisusta 'Yksityisen sektorin työvoimakustannukset 1996'. Tuntipalkka laskettiin erikseen toimihenkilöille ja työntekijöille. Yritysten palkansaajien lukumäärä arvioitiin siten, että koko talonrakentamisen työllisten lukumäärä vastasi työvoimatutkimuksen talonrakentamisen työllisten lukumäärää. Yritysten palkansaajien ja yrittäjien osuudet työllisistä saatiin yritysrekisterin tiedoista. Palkansaajien tehdyistä työtunneista 15 prosenttia oletettiin harmaaksi taloudeksi. Oletus perustuu Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n tutkimukseen 'Rakentamisen piilotalous 1990-luvulla'. Harmaan rakentamisen tuntipalkka lasketaan ilman sivukustannuksia ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja. Perusvuoden viralliset palkat ja palkkiot (elinkeinonharjoittajakotitaloudet mukaan lukien) olivat tilinpidossa noin kymmenen prosenttia korkeammat kuin yritystilastojen palkat ja palkkiot.

Vuosilaskennassa yritysten palkat ja palkkiot lasketaan vuosimuutosten avulla työvoimatutkimuksen, rakennetilaston ja ansiotasoindeksin tietoja käyttäen.

Paikallishallinnon palkat ja palkkiot lasketaan kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen investointimenojen erittelyä kuvaavan taulukon henkilöstömenoista vähentämällä niihin sisältyvät työnantajan sosiaalivakuutusmaksut. Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut määritetään työnantajan sosiaalivakuutusmaksuprosenttien avulla.

Valtion palkat ja palkkiot lasketaan puolustusvoimia lukuun ottamatta valtion talonrakentamisen investointien palkansaajakorvauksista sekä arvioiduista vuosikorjausten palkansaajakorvauksista vähentämällä niistä niihin sisältyvät työnantajan sosiaalivakuutusmaksut. Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut määritetään työnantajan sosiaalivakuutusmaksuprosenttien avulla. Puolustusvoimien palkansaajakorvaukset määräytyvät tuotoksesta paikallishallinnon ja valtion palkansaajakorvausten ja tuotoksen suhteen avulla.

Elinkeinonharjoittajakotitalouksien maksamat palkat ja palkkiot saadaan yritysrekisterin toimipaikkatiedostosta.

Maa- ja vesirakentaminen (4502)

Toimialan **markkinatuotannon** palkat saadaan yritys- ja toimipaikkarekisteristä. Rekisteri sisältää päätoimialakseen maa- ja vesirakentamisen ilmoittaneiden yritysten eri toimipaikkojen maksamat palkat ja palkkiot. Tähän lisätään Sonera Oy:n maksamat palkat maa- ja vesirakennusalalla. Talonrakentamiseen liittyvän pohjarakentamisen palkat on vähennettävä, jotta saadaan lopulliset palkat.

Markkinattomassa tuotannossa valtion liikekirjanpidosta saadaan tiedot Tielaitoksen maksamista palkansaajakorvauksista. Palkansaajakorvaukset jaetaan palkkoihin ja sosiaalivakuutusmaksuihin niiden osuuksien mukaisesti. Tämän jälkeen palkat jaetaan tuotannon ja hallinnon palkkoihin budjetin käyttösuunnitelman osuuksien mukaisesti. Maa- ja vesirakentamiseen luetaan tuotannon palkat.

Paikallishallinnon maa- ja vesirakennusalan omana työnä tehdyt investoinnit saadaan kuntien taloustilaston investointimenojen erittelyä kuvaavasta taulukosta kohdasta 'kiinteät rakenteet'. Investoinnit jaetaan tämän rakenteen mukaisesti aineisiin ja tarvikkeisiin sekä henkilöstömenoihin, jotka jaetaan edelleen palkkoihin ja sosiaalivakuutusmaksuihin niiden osuuksien mukaan. Näihin tietoihin lisätään vastaavat Ahvenanmaan maakuntahallinnon tiedot maakuntahallinnon tilinpäätöstiedoista.

Evankelis-luterilaisten seurakuntien taloustilaston pääomatalouden erittelystä selviävät hautausmaiden rakentamiseen ja kunnossapitoon käytetyt resurssit. Summa korotetaan vastaamaan kaikkien uskonnollisten yhteisöjen hautausmaan pitoa. Tämä kaikki on maa- ja vesirakentamisen välituotekäyttöä, jonka osuus tuotoksesta oletetaan samaksi kuin kuntien maa- ja vesirakentamisessa. Kun näin oletetusta tuotoksesta vähennetään maa- ja vesirakentamisen välituotekäyttö, saadaan palkansaajakorvaukset. Palkansaajakorvaukset jaetaan palkkoihin ja sosiaalivakuutusmaksuihin niiden osuuksien mukaisesti.

Rakennuspalvelutoiminta (4509)

Palkat ja palkkiot on yritys- ja toimipaikkarekisterin toimipaikkatiedoston toimialan 455 yhteenlasketut palkat.

Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta (GH)

Palkkojen arvioimiseksi kaupan (G) sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan (H) aloilla käytetään ensisijaisesti yritys- ja toimipaikkarekisteriä sekä rakennetilastojen kyselykannan tietoja. Lisäksi seuraavat Tilastokeskuksen julkaisemat tutkimukset tarkentavat kuvaa sekä kaupan että majoitus- ja ravitsemistoiminnan palkkojen tasosta: Yksityisen sektorin työvoimakustannukset (viimeisin vuodelta 1996, tullaan tekemään neljän vuoden välein), Yksityisen sektorin kuukausipalkat, Palkasta vuosiansioksi, palkkarakenne (viimeisin vuodelta 1995, tehdään neljän vuoden välein). Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa myös Suomen hotelli- ja ravintola-alan liiton taskutilasto antaa tietoja palkkakustannuksista. Haittana on, että taskutilaston tiedot perustuvat pitkälti Tilastokeskuksen lähteisiin.

Rakennetilastojen kyselykanta tarjoaa informaatiota palkansaajakorvauksista, joiden tasoa verrataan kaupan toimialojen liikevaihtoon sekä esimerkiksi henkilöstön lukumääriin. Rakennetilastojen ongelmana kansantalouden tilinpidon kannalta on käytetty tilastoyksikkö: yritys. Kansantalouden tilinpitohan laatii funktionaaliset tuotantotilinsä käyttäen tilastoyksikkönä toimipaikkaa. Tästä syystä sekä kaupan että majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialoilla palkkojen taso otetaan toimipaikkarekisteristä.

Kaupan alan kansantalouden tilinpidon luvut laaditaan viidelle kaupan alatoimialalle. Koko kaupan tasolla (G) kansantalouden tilinpidon palkkojen lähtötaso (ts. se taso, jonka päälle lasketaan harmaat palkat ja muut korjauserät) vastaa melko tarkasti toimipaikkarekisterin koko kaupan toimialan

palkkojen tasoa. Lähtökohtana palkkojen tarkastelussa on, että moottoriajoneuvojen kaupan ja korjauksen (toimiala 50) palkkoja tarkastellaan yhdessä ja verrataan toimipaikkarekisterissä vastaavien toimialojen palkkojen tasoon. Vertailun tuloksena palkkasummien tulisi olla likipitään samat. Erikseen tarkasteltuna esimerkiksi moottoriajoneuvojen korjauksen ja huollon (toimiala 502) palkkojen taso saattaa poiketa toimipaikkarekisterin vastaavan toimialan tasosta.

Samoin menetellään tukkukaupan (51), vähittäiskaupan (521) ja kotitalousesineiden korjauksen (527) suhteen. Jos näiden kolmen toimialaluokan palkkasummat lasketaan yhteen, summan tulisi vastata toimipaikkarekisterin tasoa. Erikseen näitä toimialoja tarkastellessa pienet poikkeamat toimipaikkarekisterin tasosta sallitaan.

Myös majoitus- ja ravitsemistoiminnan kahdella alatoimialalla (551 majoitustoiminta, 553 ravitseminen) palkkojen lähtötaso saattaa poiketa toimipaikkarekisterin palkkatasosta, mutta koko majoitus- ja ravitsemistoiminnan tasolla (H) kansantalouden tilinpidon palkkojen lähtötaso vastaa melko tarkasti toimipaikkarekisterin koko toimialan palkkojen tasoa.

Edellä kuvattu tarkastelukulman valinta on tehty siitä syystä, että Tilastokeskuksen ansiotasoindeksi tarkastelee moottoriajoneuvojen kauppaa ja korjausta yhtenä kokonaisuutena. Samoin tukku- ja vähittäiskauppa on yhdistetty omaksi kokonaisuudekseen, kuten myös majoitus- ja ravitsemistoiminta.

Karkeasti ottaen tilinpidon palkkojen tason, työllisten (palkansaajat/yrittäjät) ja työtuntien lukumäärän hahmottaminen tapahtuu samanaikaisesti käyttäen hyväksi lähinnä toimipaikkarekisteriä, ansiotasoindeksiä ja työvoimatutkimusta. Tärkeänä tavoitteena on, ettei kansantalouden tilinpidon lukujen ja keskeisten lähteiden välillä ole vakavaa ristiriitaa tai muuta suurta poikkeamaa.

Edellä kuvattuun viralliseen palkkojen tasoon lisätään harmaat palkat ja verotuksen ulkopuoliset luontoisedut.

Kaupan alalla harmaata taloutta esiintyy moottoriajoneuvojen vähittäiskaupassa, moottoriajoneuvojen ja kotitalousesineiden korjauksessa sekä elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskaupan erikoismyymälöissä. Tukkukauppa kokonaisuudessaan oletetaan harmaan talouden ulkopuolelle. Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa harmaata taloutta esiintyy alle 20 hengen majoitus- ja ravitsemisliikkeissä.

Vuoden 1996 työvoimakustannustutkimuksen perusteella koko kaupan (G) toimialalla luontoisetukustannukset (muut henkilökuntaetuudet) olivat 0,78 prosenttia toimipaikkarekisterin mukaisesta palkkatasosta. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan puolella luontoisedut (muut henkilökuntaetuudet) muodostivat 0,91 prosentin osuuden toimipaikkarekisterin peruspalkkatasosta. Vastaavasti noiden prosenttiosuuksien mukaisilla summilla korjattiin tuotosta ja väliuotekäyttöä siten, ettei toimintaylijäämä muuttunut.

Liikenne (I)

Palkkojen laskenta perustuu ensisijaisesti Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin. Sitä täydennetään muista lähteistä sekä tarkennetaan erillisselvityksin. Täydennyksiä ovat liikenteen yritysten hallintayksiköt sekä julkinen markkinatuotanto. Hallintayksiköistä tärkeimpiä ovat meriliikennettä harjoittavat varustamot ja niiden hallintatoimipaikat, eräät huolinta- ja lastausalan pääkonttorit sekä rautateiden ja postin yhtymäjohto. Liikenteen julkiseen markkinatuotantoon kuuluvat kunnalliset liikennelaitokset ja kuntien satamat sekä huoltovarmuusvarastointi.

Palkkoihin luetaan vain varsinaisen toiminnan palkat. Liiketoiminnan palkoista vähennetään rakennus- ja korjaustoiminnan palkat investointeihin ja korjaustoimintaan kuuluvina. Laskennan vertailuaineistona käytetään tapaturmavakuutusmaksujen perusteella laskettuja palkkasummatietoja.

Rahoitus- ja vakuutustoiminta (J)

Rahoitustoiminnan palkat saadaan Tilastokeskuksen laatimasta Pankit -tilastosta.

Vakuutustoiminnassa palkat lasketaan käyttäen Vakuutusyhtiöiden keskusliiton kokoamia tietoja maksetuista palkoista.

Rahoitusta ja vakuutusta palvelevassa toiminnassa käytetään Tilastokeskuksen laatimaa Sijoituspalveluyritykset -tilastoa sekä yksittäisiä vuosikertomuksia ja tilinpäätöstietoja.

Kiinteistöalan palvelut (KA)

Palkat lasketaan keskimääräisten tuntipalkkojen ja tehtyjen työtuntien tulona. Keskimääräinen tuntipalkka lasketaan sivukustannuksineen ilman työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja. Keskimääräinen tuntipalkka on laskettu ensin kiinteistöalan palveluille (TOL 70) vuodelle 1996 julkaisusta 'Yksityisen sektorin työvoimakustannukset 1996'. Tämän jälkeen kunkin toimialan keskimääräinen tuntipalkka on laskettu Suomen yritykset -vuosijulkaisun palkkatietojen, työvoimatutkimuksesta johdettujen keskimääräisten vuosituntien ja ansiotasoindeksin (kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta, yksityiset tuntipalkkaiset) avulla. Toimialan palkat ja palkkiot noudattavat pääpiirteissään yritysrekisterin toimipaikkatiedoston palkkoja.

Asuntojen omistuksen ja vuokrauksen toimialalla (7021) ei ole työllisiä eikä palkkoja, vaan ne sisältyvät isännöinnin ja kiinteistönhoidon toimialalle (7032).

Isännöinnin ja kiinteistönhoidon toimialalla (7032) yritysten palkat ja palkkiot saadaan yritysrekisterin toimipaikkatiedoston palkkatiedoista. Asunto- ja asuinkiinteistöosakeyhtiöiden palkat lasketaan kertomalla asunto- ja asuinkiinteistöosakeyhtiöiden pinta-alat asunto-osakeyhtiöiden ja aravavuokratalojen tuloslaskelmatietojen neliömetrikohtaisilla henkilöstökuluilla ja vähentämällä saadusta tulosta henkilöstökuluihin sisältyvät työnantajan sosiaalivakuutusmaksut.

Liike-elämän palvelut (KB)

Palkat saadaan yritysrekisterin toimipaikkatiedoista. Palkkoihin lisätään vielä arvioidut harmaan talouden palkat.

Muut yksityiset palvelut (MNO)

Palkat saadaan suoraan yritysrekisteristä ja kuntien liikelaitosten osalta kuntien taloustilastosta. Palkkoihin lisätään vielä arvioidut harmaat palkat.

4.7.1.3 Julkisyhteisöjen ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen palkat

Valtionhallinto

Valtion palkkasumman laskennassa käytetään lähteenä valtion liike- ja talousarviokirjanpidon mukaista kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa. Palkkoiksi kirjataan valtion liikekirjanpidon tilit: virkasuhdepalkat, työsuhdepalkat, sairausvakuutuslain mukaiset palautukset, muut palkat ja palkkiot ja lomapalkkavelan muutos. Palkat ja palkkiot koostuvat pääasiassa virka- ja työsuhdepalkoista. Lisäksi maanpuolustustuskaluston ja varusmiesten toimialalla palkkoihin on laskettu varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten saamat luontoisedut: ruoka-, matkustus- ja vaate-etuja.

Paikallishallinto

Paikallishallintosektorin laskelmissa tärkeimmät tietolähteet ovat kuntien ja kuntayhtymien taloustilastot, Ahvenanmaan maakuntahallinnon tilinpäätös (Bokslut för landskapet Åland), Suomen

Kuntaliiton toimintakertomus, Kunnallisen Työmarkkinalaitoksen toimintakertomus ja Kuntasektorin palkkatilasto (Tilastokeskus, julkaisu Kuntasektorin kuukausipalkat, perustuu kunnalliseen henkilöstörekisteriin ja sisältää henkilöstömäärät, poikkileikkaus totaaliaineistolla lokakuussa).

Palkat ja palkkiot sisältävät taloustilaston 01-taulun menolajin 'palkat ja palkkiot'. Palkat ilmaistaan taloustilastossa nettona eli kunnan/kuntayhtymän tuloslaskelmassa palkkoja oikaisevilla henkilöstökorvauksilla vähennettynä. Kansantalouden tilinpidon kuntalaskelmissa palkkoihin lisätään maksetut rahamääräiset luontoisedut.

Paikallishallinnon laskennassa rajataan pois liikelaitokset, jotka lasketaan yrityssectorissa. Lisäksi maatalouslomittajien palkat rekisteröidään kansantalouden tilinpidossa maatalouden toimialan tuotanto- ja tulonmuodostustilillä. Nämä vähennetään kuntataloustilaston palkoista (toimiala 853).

Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitosten palkat saadaan Vakuutusyhtiöiden keskusliiton kokoamasta yhteenvedosta. Eläkesäätiöiden ja –kassojen palkat saadaan Vakuutusvalvontavirastosta. Kuntien eläkevakuutuksen (kvtel) ja muiden vastaavien vakuutusyhtiöiden palkat saadaan niiden vuosikertomuksista.

Muiden sosiaaliturvarahastojen tietolähteet on esitetyt kohdassa 3.18.4. Palkkasummaan sisällytetään vuosilomapalkkavelan muutos ja ruokaetu.

Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Kotitalouksia palvelevan voittoa tavoittelemattoman toiminnan palkkasummat perustuvat yritysrekisterin toimipaikkakohtaisiin tietoihin. Seuraavien toimialojen osalta on käytetty muita tietolähteitä:

Uskonnollisten yhteisöjen (9131) palkkasummasta on saatavissa tietoa useasta lähteestä: Kansaneläkelaitokselta, yritysrekisteristä ja evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien taloustilastosta. Evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien taloustilasto on kirkkohallituksen ylläpitämä tilasto evankelis-luterilaisista seurakunnista, joka sisältää varsin kattavasti tilinpäätöstietoja. Aineisto on rekisterityyppinen. Se ei luonnollisestikaan sisällä ortodoksista kirkkoa eikä muita uskonnollisia yhteisöjä. Kansaneläkelaitokselta saadaan tieto (evankelis-luterilaisten ja ortodoksisten) seurakuntien maksamista palkoista ja sitä on pidetty luotettavimpana tietolähteenä. Tämä palkkasumma on korotettu kaikkien uskonnollisten yhteisöjen tasolle yritysrekisterin palkkatietojen perusteella.

Kotitalouspalveluiden (95) lähde pohja on varsin heikko. Tietoja palkkasummasta on saatavilla Tapaturmavakuutusyhtiöiden liiton aineistosta ja kulutustutkimuksesta. Kulutustutkimuksen lukujen taso vaihtelee vuodesta toiseen ja niiden peittävyys on varsin heikko suhteessa Tapaturmavakuutusyhtiöiden liiton aineistoon. Kotitalouspalveluiden palkkasumma perustuukin Tapaturmavakuutusyhtiöiden liiton aineistoon.

4.7.1.4 Palkkojen korjausepä

Toimialoittain laskettujen palkkojen summa ei täsmää koko talouden palkkasumman kanssa. Tämän takia tarvitaan korjausepä, joka sisältää erotuksen ja joka lisätään (tai vähennetään) toimialoittaisten palkkojen summaan, jotta se saadaan vastaamaan koko talouden palkkasummaa.

Taulukko 42: Palkat päätoimialoittain ml. korjausepä 1995 – 2001.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
0 Toimialat yhteensä	37037	38903	41105	44037	46172	49423	52634
A Maa-, riista- ja metsätalous	526	513	513	531	579	596	613

B Kalatalous	11	10	10	10	9	9	9
C Mineraalien kaivu	97	95	105	107	113	121	129
D Teollisuus	9092	9529	10048	10909	11307	12134	12908
E Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	486	516	520	536	535	521	536
F Rakentaminen	2144	2355	2689	2980	3192	3453	3576
G Tukku- ja vähittäiskauppa	4138	4348	4578	4922	5197	5509	5791
H Majoitus- ja ravitsemistoiminta	806	846	880	944	1002	1063	1134
I Kuljetus, varastointi ja tietoliik.	2836	2996	3176	3420	3530	3678	3753
J Rahoitus- ja vakuutus toiminta	1344	1300	1273	1260	1299	1400	1451
K Kiinteistö-, vuokraus-, tutk.palv.	2786	3035	3375	3848	4328	4939	5550
L Hallinto, pakollinen sosiaalivak.	3046	3213	3398	3483	3600	3752	3972
M Koulutus	3053	3210	3330	3521	3669	3820	3994
N Terveystieteiden ja sosiaalipalv.	4818	5182	5369	5587	5755	6068	6461
O Muut yht.kunn. ja henk.koht. palv.	1613	1711	1800	1894	1992	2102	2220
P Kotitalouspalvelut	66	74	86	97	109	123	131
X Toimialoittain erittelemätön, korjauserä	175	-30	-45	-12	-44	135	406

4.7.2 Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ovat joko todellisia tai laskennallisia. Todelliset työnantajan sosiaalivakuutusmaksut jaetaan puolestaan pakollisiin ja vapaaehtoiisiin. Todelliset sosiaalivakuutusmaksut koostuvat maksuista, joita työnantajat maksavat palkansaajien hyväksi vakuutuksen antajalle (sosiaaliturvarahastoihin ja yksityisesti rahastoituihin järjestelmiin). Nämä maksut kattavat lakisääteiset (pakolliset), sovitun käytännön mukaiset, sopimukseen perustuvat sekä muut vapaaehtoiset vakuutusmaksut sosiaalisten riskien tai tarpeiden varalta.

Työnantajan pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja ovat Suomessa kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut (maksut Kansaneläkelaitokselle eli Kelalle), työeläkevakuutusmaksut, työttömyysvakuutusmaksut, tapaturmavakuutusmaksut ja ryhmähenkivakuutusmaksut.

Työnantajan laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut ovat niiden rahastoimattomien sosiaalietuuksien vastine, jotka työnantajat maksavat suoraan työntekijöilleen tai entisille työntekijöilleen ja muille oikeutetuille henkilöille ilman vakuutuslaitosta tai itsenäistä eläkerahastoa ja perustamatta tätä tarkoitusta varten erikoisrahastoa tai erillistä vararahastoa.

Suomen kansantalouden tilinpidossa työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan kahdella tavalla kuten palkat ja palkkiot. Toisaalta lasketaan koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksut tietolähteenä kokonaisaineistot. Toisaalta lasketaan työnantajan sosiaalivakuutusmaksut toimialoittain. Koska toimialoittain laskettujen työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summa ei täsmää kokonaisaineistoista laskettujen koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen kanssa, tarvitaan korjauserä, joka sisältää erotuksen ja joka lisätään (tai vähennetään) toimialoittaisten työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summaan, jotta se saadaan vastaamaan koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summaa. Kokonaisaineistoista laskettu koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summa on siten määräävä.

Taulukko 43: Vertailu eri maksulajien todellisista kertymistä ja toimialoittain lasketuista summista.

Miljoonaa markkaa	1 995	1 996	1 997	1 998	1999*
Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut yhteensä					
- kertymä	62 111	63 016	65 412	70 765	73 840
- toimialojen summa	63 596	63 831	65 390	70 066	72 374
- ero	-1 485	-815	22	699	1 466

Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut					
- kertymä	11 630	12 395	11 887	12 749	13 236
- toimialojen summa	11 738	12 697	12 266	13 097	13 705
- ero	-108	-302	-379	-348	-469
 Työeläkevakuutusmaksut					
- kertymä	35 360	37 541	39 593	43 465	46 248
- toimialojen summa	35 667	37 662	39 626	43 437	45 274
- ero	-307	-121	-33	28	974
 Lakisääteiset tapaturmavakuutusmaksut					
- kertymä	2 071	2 190	2 479	3 260	2 741
- toimialojen summa	2 194	2 257	2 602	3 038	3 160
- ero	-123	-67	-123	222	-419
 Työttömyysvakuutusmaksut					
- kertymä	9 149	6 682	6 775	6 965	7 216
- toimialojen summa	9 474	6 338	6 746	7 001	7 162
- ero	-325	344	29	-36	54
 Ryhmähenkivakuutusmaksut					
- kertymä	371	316	301	192	225
- toimialojen summa	232	217	219	209	223
- ero	139	99	82	-17	2
 Vapaaehtoiset sosiaaliturvamaksut					
- kertymä	2 151	2 530	3 007	3 381	3 673
- toimialojen summa	2 912	3 298	2 561	2 531	2 347
- ero	-761	-768	446	850	1 326
 Laskennalliset sosiaaliturvamaksut					
- kertymä	1 379	1 362	1 370	753	501
- toimialojen summa	1 379	1 362	1 370	753	503
- ero	0	0	0	0	-2

Seuraavassa selostetaan ensin, miten lasketaan koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summa ja sitten, miten lasketaan työnantajan sosiaalivakuutusmaksut toimialoittain.

4.7.2.1 Koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksut

Työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut

Työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut maksetaan Kansaneläkelaitokselle (Kelalle), josta saadaan tieto niiden kertymistä Tilastokeskuksen vuosittain tekemällä erilliskyselyllä.

Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut tilitetään Kelalle palkanmaksua seuraavana kuukautena. Siten tammikuussa Kelalle tuleva tilitys kohdistuu aina edellisen vuoden joulukuuhun. Tilitys on kansantalouden tilinpidossa ajoitettu kuitenkin seuraavaan vuoteen eli kertymä on kassaperusteinen.

Työeläkevakuutusmaksut

Tiedot eri työeläkevakuutusmaksujen kertymistä saadaan TEL:n, LEL:n, TaEL:n, YEL:n, MYEL:n ja Merimieseläkekassan osalta Vakuutusyhtiöt -tilastosta. Muiden työeläkelaitosten keräämät työeläkevakuutusmaksut saadaan niiden vuosikertomuksista.

Valtion maksamat työeläkevakuutusmaksut kerätään talousarvion ulkopuoliseen Eläkerahastoon, josta saadaan tiedot niistä. Maksujen kertymästä erotetaan erikseen työnantajan maksama osuus.

Työeläkevakuutusmaksuihin lisätään myös Ahvenanmaan maakuntahallinnon eläkerahaston (pensionsfond) saamat työnantajan eläkevakuutusmaksut sekä Kansaneläkelaitoksen oman eläkevastuurahaston saamat maksut.

Työttömyysvakuutusmaksut

Työttömyysvakuutusmaksujen kertymä saadaan työttömyysvakuutusrahastojen tuloslaskelmista. Työttömyysvakuutusrahastot kirjaavat saadut vakuutusmaksut vakuutusyhtiöiden kuukausi-ilmoitusten perusteella. Vakuutusyhtiö ilmoittaa kuukausi-ilmoituksessa sille kuukauden aikana kertyneiden työttömyysvakuutusmaksujen ja vakuutusyhtiöiden maksettavaksi lasketun koron ja viivästyskoron määrän, jotka vakuutusyhtiö suorittaa rahastolle sopimuksen mukaan. Siten joulukuulta annettavassa kuukausi-ilmoituksessa vakuutusyhtiö ilmoittaa sille joulukuun loppuun mennessä kertyneiden vakuutusmaksujen määrän ja sopimuksen mukaan maksettavan koron. Työttömyysvakuutusrahaston tuloslaskelma sisältää vakuutusyhtiölle joulukuussa kertyneet vakuutusmaksut, jotka maksetaan rahastolle seuraavana vuonna.

Laiminlyödyt, ulosotossa olevat, vireillä olevissa konkurseissa ja vapaaehtoisissa velkasaneerauksissa olevien yritysten työttömyysvakuutusmaksut vakuutusyhtiöt perivät ja valvovat rahaston ja Tapaturmavakuutuslaitosten liiton välisen sopimuksen antamin valtuuksin. Vakuutusyhtiöt tilittävät kertyneet vakuutusmaksut kuukausi-ilmoituksissaan. Tilikauden lopussa perinnässä olevat ja pakkoperinnässä olleet vakuutusmaksut eivät siten sisälly työttömyysvakuutusrahaston maksutuloon eivätkä vakuutusmaksusaamisiin.

Tapaturmavakuutusmaksut

Tapaturmavakuutusmaksujen kertymä saadaan Vakuutusyhtiöt –tilastosta.

Ryhmähenkivakuutusmaksut

Ryhmähenkivakuutusmaksujen kertymä saadaan Vakuutusyhtiöt –tilastosta.

Työnantajan vapaaehtoiset sosiaalivakuutusmaksut

Työnantajan vapaaehtoisiin sosiaalivakuutusmaksuihin luetaan mm. LEL- ja TEL-lisäturvamaksut, henki- ja eläkevakuutusyhtiöille maksetut ryhmähenki- ja ryhmäeläkevakuutusmaksut, vapaaehtoiset tapaturmavakuutusmaksut sekä työpaikkojen avustuskassoihin (eläke-, hautaus-, eroavustus- sekä sairausvakuutuskassoihin) maksetut kannatusmaksut.

Tiedot niistä saadaan Vakuutusyhtiöt –tilastosta sekä sairausvakuutuskassojen tilinpäätösten yhteenvedosta.

Työnantajan laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut

Työnantajan laskennallisten sosiaalivakuutusmaksujen kertymäksi kirjataan sama summa kuin niitä on toimialoilla yhteensä maksettu (katso kohta 4.7.2.2).

4.7.2.2 Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut toimialoittain

Pääsääntöisesti työnantajan sosiaalivakuutusmaksut lasketaan eri toimialoilla samalla tavalla eli kertomalla toimialalla maksetut palkat eri maksujen maksuprosenteilla (maksuprosenttimenetelmä). Palkkoihin ei sisällytetä harmaita palkkoja, koska niistä ei makseta työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen maksuprosentit vaihtelevat vuosittain. Joskus maksuprosentit ovat muuttuneet myös kesken vuoden. Maksuprosentit vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Poikkeuksena maksuprosenttimenetelmästä valtion toimialoilla työnantajan sosiaalivakuutusmaksut saadaan suoraan kultakin valtion liikekirjanpidon henkilöstösivukulujen tililtä. Tili ”tapaturmavakuutusmaksut” jaetaan tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksuihin. Tämän lisäksi maksut tililtä ”lomapalkkojen henkilösivukulujen velan muutos” jaetaan muiden maksettujen sosiaalivakuutusmaksujen suhteessa eri sosiaalivakuutusmaksulajeihin.

Taulukko 44: Työnantajan sosiaalivakuutusmaksuprosentit vuosina 1995-1999 vakuutuslajeittain.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut, prosenttia palkoista					
Maksulaji	1995	1996	1997	1998	1999
Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu					
- yksityinen I	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
- yksityinen II	5,60	5,60	5,60	5,60	5,60
- yksityinen III	6,50	6,50	6,50	6,50	6,50
- valtion liikelaitokset	4,00	4,00	6,80	6,80	6,80
- valtio	6,80	6,80	6,80	6,80	6,80
- kunnat ja kuntayhtymät	6,80	6,80	4,75	4,75	4,75
- seurakunnat	11,80	11,80	10,80	10,80	10,80
TEL keskimäärin	16,60	16,80	16,70	16,80	16,80
LEL keskimäärin	17,80	17,90	17,70	17,50	17,50
TaEL	11,00	10,70	10,50	11,30	11,30
MEL	9,00	9,00	9,50	9,50	10,00
KvTEL	20,30	21,00	20,80	21,20	21,40
VEL, yleisin	19,50	19,20	19,00	18,80	18,80
KiEL	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00
Työttömyysvakuutusmaksu					
- palkkojen 5 ensimmäisen mmk:n osalta	2,00	1,00	1,00	0,90	0,90
- yli 5 mmk menevistä palkoista	6,10	4,00	4,00	3,90	3,85
Ryhmähenkivakuutusmaksu					
- yksityiset	0,12	0,10	0,09	0,08	0,08
- kunnat	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
- valtio	0,14	0,11	0,09	0,06	0,09
Tapaturmavakuutusmaksu					
- keskimäärin	1,20	1,20	1,40	1,40	1,30

Työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut

Työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksujen (Kela-maksujen) maksuprosentit vaihtelevat työnantajan mukaan. Julkisen sektorin eri työnantajilla on eri maksuprosentit. Yksityisten yritysten kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksujen maksuprosentit on perinteisesti jaettu kolmeen luokkaan. Niiden suuruuteen vaikuttavat tuloslaskelman poistojen suuruus sekä poistojen osuus yrityksen palkkasummasta.

Useilla markkinatuotannon toimialoilla käytetään alinta, ensimmäistä maksuluokkaa. Teollisuudessa ja monilla muilla toimialoilla yritysten keskimääräiset maksuprosentit toimialoittain lasketaan edellisen vuoden rakennetilastosta poisto- ja palkkatietoja hyväksikäyttäen. Kunnallisiin liikelaitoksiin sovelletaan kuntien ja kuntayhtymien maksuprosenttia. Myös rakentamisessa ja liikenteessä sovelletaan eri työnantajille (yritys, julkisyhteisö) eri maksuprosentteja.

Työsuhdeoptioita ei sisällytetä palkkoihin, mutta niistä maksetaan työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksua, mikä onkin ainoa työnantajan sosiaalivakuutusmaksu, mikä niistä maksetaan. Kun toimialalaskelmissa arvioidaan työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksua maksuprosenttimenetelmällä, on tätä laskelmaa varten toimialan palkkoihin lisättävä ko. toimialalla kertyneet työsuhdeoptiotulot.

Maksuvalvonta-aineistosta saadaan kaikki työnantajan maksamat, ennakonpidätyksen ja lähdeveron alaisten palkkojen perusteella määräytyvät sosiaaliturvamaksut yrityksittäin ja toimialoittain. Tätä tietoa tullaan vastaisuudessa käyttämään teollisuuden ja muidenkin toimialojen Kela-maksujen laskennassa. Tehdyt vertailulaskelmat osoittavat, että molemmat menetelmät tuottavat esimerkiksi koko teollisuuden tasolla melko saman tuloksen, toimialoittain eroja jonkin verran löytyy.

Työeläkevakuutusmaksut

Myös työeläkevakuutusmaksujen maksuprosentit vaihtelevat työnantajan ja yrityksen mukaan.

Eläketurvakeskuksesta saadaan vuosittain toimialoittaiset tiedot toteutuneista yritysten työeläkevakuutusmaksuprosenteista toimialaluokituksen 2-numerotasolla. Prosenttiosuuksia, joista työntekijän maksama osuus on vähennetty, käytetään sellaisinaan laskettaessa markkinatuotannon työeläkevakuutusmaksuja.

Kunnallisiin liikelaitoksiin sovelletaan kuntien ja kuntayhtymien keskimääräistä työeläkevakuutusmaksuprosenttia (KvTEL).

Kotitalouksia palveleviin voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin on sovellettu keskimääräistä työeläkemaksuprosenttia (TEL). Ainoastaan uskonnolliset yhteisöt tekevät tästä poikkeuksen. Niihin on sovellettu kirkon keskimääräistä työeläkemaksuprosenttia (Kiel).

Työttömyysvakuutusmaksut

Työttömyysvakuutusmaksujen maksuprosentit määräytyvät yrityksen palkkasumman mukaan. Vuodesta 1995 alkaen raja on ollut 5 miljoonaa markkaa. Yrityksen palkkasumman ensimmäiseen 5 miljoonaan markkaan sovelletaan alempaa maksuprosenttia. Rakennetilaston aineistosta lasketaan työttömyysvakuutusmaksut toimipaikoittain/yrityksittäin, erikseen yksi- ja monitoimipaikkaisille. Erittelyllä varmistetaan, että monitoimipaikkaisissa yrityksissä sovelletaan viiden miljoonan markan rajaa vain kertaalleen.

Tapaturmavakuutusmaksut

Tapaturmavakuutusmaksut lasketaan toimialoittain prosenttiosuuksina maksetuista palkoista. Osuudet saadaan vuosittain Tapaturmavakuutuslaitosten liiton keräämästä

tapaturmavakuutustilastosta toimialaluokituksen 5-numerotasolla. Tilasto on yritys- eikä toimipaikkapohjainen. Kukin yritys sijoittuu päätoimialalleen. Kunnallisiin liikelaitoksiin sovelletaan kuntien ja kuntayhtymien keskimääräistä tapaturmavakuutusmaksuprosenttia.

Ryhmähenkivakuutusmaksut

Ryhmähenkivakuutusmaksut lasketaan toimialoittain käyttäen keskimääräisiä maksuprosenttiosuuksia maksetuista palkoista.

Työnantajan vapaaehtoiset sosiaalivakuutusmaksut

Työnantajan vapaaehtoisista sosiaalivakuutusmaksuista ei ole saatavissa itsenäistä tietoa toimialoittain.

Rakennetilaston lomakkeella kysytään tietoja maksetuista lakisääteisistä ja vapaaehtoisista sosiaalivakuutusmaksuista yhteensä. Tätä tietoa käytetään hyväksi teollisuuden ja monen muun toimialan laskelmissa. Yllä esitetyillä menetelmillä tuotetut lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut summataan yhteen ja vähennetään rakennetilaston tiedoista, jännös katsotaan vapaaehtoisiksi sosiaalivakuutusmaksuiksi.

Talonrakentamisessa työnantajan vapaaehtoinen sosiaalivakuutusmaksuprosentti yrityssektorin laskelmissa on 0,5 prosenttia.

Kuntayhteisöjen vapaaehtoiset sosiaalivakuutusmaksut saadaan vähentämällä pakolliset sosiaalivakuutusmaksut kuntien ja kuntayhtymien ilmoittamista kaikista maksetuista sosiaalivakuutusmaksuista.

Työnantajan laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut

Laskennallisia sosiaalivakuutusmaksuja kirjataan niissä tapauksissa, joissa työeläkevakuutusmaksua ei rahastoida, vaan työnantaja maksaa suoraan eläkkeet entisille työntekijöille. Eläkkeitä ei kirjata työnantajan sosiaalivakuutusmaksuiksi vaan niiden sijasta kirjataan laskennallinen sosiaalivakuutusmaksu, jotta työvoimakustannukset olisivat vertailukelpoisia eri toimialoilla riippumatta käytetystä työeläkejärjestelmästä. Viime vuosina työeläkkeiden rahastointi on edelleen yleistynyt, joten laskennalliset työeläkevakuutusmaksut ovat vähentyneet.

Kuntayhteisöissä siirryttiin rahastoivaan eläkevakuutusmaksujärjestelmään vuodesta 1988 alkaen. Valtio on kuitenkin edelleen maksanut suoraan kunnissa työskentelevien peruskoulun ja lukion opettajien eläkkeet. Kuntayhteisöjen laskelmissa tällaisten opettajien laskennallinen eläkevaraus on kirjattu työnantajan laskennallisiin sosiaalivakuutusmaksuihin. Vuoteen 1997 asti kaikki peruskoulun ja lukion opettajien eläkevaraukset olivat laskennallisia. Vuodesta 1998 alkaen on asteittain alettu rahastoida myös näiden opettajien tulevia eläkemaksuja. Kuntien maksuosuutta kasvatetaan vuosittain. Tästä johtuen laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut ovat pienentyneet asteittain vuodesta 1998 alkaen ja niiden rahastoidut osuudet siirtyneet työeläkevakuutusmaksuihin. Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut on laskettu kertomalla laskennallisella työeläkevakuutusmaksuprosentilla peruskoulun ja lukion opettajien palkkasumma.

Kuntayhteisöjen lisäksi työnantajan laskennallisia sosiaalivakuutusmaksuja on vuoden 1994 jälkeen esiintynyt jonkin verran valtion liikelaitoksilla sekä eräillä rahoituslaitoksilla ja maataloutta palvelevassa toiminnassa.

Laskennallisiin sosiaalivakuutusmaksuihin on kirjattu myös työntekijöiden vapaaehtoisten irtisanoutumisten yhteydessä kollektiivisesti sovitut ns. kehittämisrahat.

4.7.2.3 Työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen korjauserä

Toimialoittain laskettujen työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summa ei täsmää koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen kanssa. Tämän takia tarvitaan korjauserä, joka sisältää erotuksen ja joka lisätään (tai vähennetään) toimialoittaisten työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summaan, jotta se saadaan vastaamaan koko talouden työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja.

4.8 Muut tuotanto- ja tuontiverot

Muut tuotantoverot lasketaan keskitetysti, sekä koko talouden luvut että verojen jako toimialoille. Aineistona käytetään valtion liikekirjanpidon mukaista kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa sekä erityisselvityksiä. Muut tuotantoverot koostuvat neljästä valtion keräämästä verosta: ajoneuvoverosta, moottoriajoneuvoverosta, lästimaksusta ja jäteverosta. Lisäksi muihin tuotantoveroihin kirjataan ajoneuvo- ja moottoriajoneuvoveron viivästysseuraamukset. Viivästysseuraamuksien oletetaan jakautuvan yritysten ja kotitalouksien kesken puoliksi. Ko. verojen viivästysseuraamukset ovat kokoluokaltaan varsin vähäisiä: noin 10 miljoonaa markkaa vuodessa yhteensä.

Moottoriajoneuvoveroa maksetaan dieselkäyttöisistä ajoneuvoista vuosittain. Veron määrä riippuu ajoneuvon painosta. Verokertymästä vähennetään ensin kotitalouksien maksama osuus, joka luokitellaan muihin välittömiin veroihin). Osuuden perusteena on vanha selvitys. Tuotantoveroksi luokitellusta osuudesta luetaan ensin liikenteen toimialalle osuus, joka Ajoneuvohallintokeskuksen tietojen mukaan on ammattimaisen liikenteen maksamaa. Loput verosta jaetaan muille toimialoille Ajoneuvohallintokeskuksen dieselautojen lukumäärää koskevien tietojen perusteella.

Ajoneuvoveroa maksetaan tällä hetkellä vuosittain 500 markkaa autosta, joka on ensi kertaa rekisteröity viimeistään vuonna 1993 ja 700 markkaa autosta, joka on rekisteröity ensi kertaa aikaisintaan vuonna 1994. Ajoneuvoverokertymästä vähennetään ensin kotitalouksien maksama osuus, joka luokitellaan muuksi välittömäksi veroksi. Loppuosa luokitellaan muuksi tuotantoveroksi. Jakamisessa käytetään Ajoneuvohallintokeskuksen tietoja ajoneuvoverotuksesta. Tuotantoveroista lasketaan ensin liikenteen toimialan osuus käyttäen Ajoneuvohallintokeskuksen tietoja ajoneuvoverotuksesta. Muutoin ajoneuvovero jaetaan toimialoille ajoneuvohallintorekisterin ensirekisteröintien perusteella.

Jätevero on kokonaan ympäristönsuojelun toimialan maksamaa. Lästimaksu kuuluu kokonaan vesiliikenteen toimialalle.

Tuontiveroja ei ole ollut vuoden 1994 jälkeen.

4.9 Muut tuotantotukipalkkiot

Muita tuotantotukipalkkioita maksavat valtio, Ahvenanmaan maakuntahallinto ja Euroopan unioni. Aineistona käytetään valtion liikekirjanpidon mukaista kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa sekä erityisselvityksiä.

Budjettitalouden tukipalkkiotiedot saadaan valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistosta momenteittain. Muutama maatalouden tukimomentti (maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki ja EU-tulotuki) jaetaan muihin tuotantotukipalkkioihin ja tuotetukipalkkioihin. Jakamisessa käytetään maa- ja metsätalousministeriöstä saatavia tarkempia alamomenttitietoja. Budjettitaloudesta saataviin muihin tuotantotukipalkkioihin lisätään kolmen rahaston, Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden interventiorahaston ja maatalouden kehittämisrahaston, maksamat tuet. Lisäksi keskitettyyn tukilaskelmaan lisätään Ahvenanmaan maakuntahallinnon maksamat muut tuotantotukipalkkiot ja kuntien maksamat vähäiset tuotantotukipalkkiot. Kun maatalouden tukiin tehdään vielä ajoituskorjaus, saadaan tukien kokonaistaso. Osa tuista on Suomen ja osa EU:n rahoittamia tukia.

EU-tukia maksetaan erityisesti maataloudelle, joka saa toimialoista eniten tukea. Tärkeimpiä tukia ovat maatalouden ympäristötuki, maa- ja puutarhatalouden tuki ja satovahinkokorvaukset.

Toimialoittain tuet jaetaan kahdella tavalla. Pääosa toimialoista voidaan päätellä budjetin momentin perusteella valtion talousarvioesityksen ja Ahvenanmaan maakuntahallinnon talousarvion avulla. Osa tuista jaetaan toimialoittain maksajavirastoilta saatavien tietojen perusteella. Esimerkiksi tuotekehitysavustukset jaetaan ao. tiliviraston toimittamien tietojen perusteella.

4.10 Bruttotoimintaylijäämä

Bruttotoimintaylijäämä saadaan Suomen kansantalouden tilinpidossa markkinatuotannossa jäännöseränä: bruttoarvonlisäyksestä vähennetään palkansaajakorvaukset ja maksetut muut tuotantoverot ja lisätään saadut muut tuotantotukipalkkiot. Tästä erästä on vielä vähennettävä kotitalouksien saama sekatalo (katso kohta 4.11). Markkinattomassa tuotannossa bruttotoimintaylijäämä on sama kuin kiinteän pääoman kuluminen, koska toimintaylijäämää ei ole.

Bruttotoimintaylijäämää korjataan myös palkansaajakorvauksiin tehdyillä korjauseurilla (katso kohdat 4.7.1.4 ja 4.7.2.3), mutta vastakkaismerkkisenä. Näin tehdään, koska palkansaajakorvaukset vaikuttavat myös bruttotoimintaylijäämään.

Koelaskelma

Suomessa on tehty koelaskelma markkinatuotannon bruttotoimintaylijäämän (ml. kotitalouksien sekatalo) laskemiseksi itsenäisesti vuosilta 1995 - 1997. Sen pohjalta oli mahdollista laskea myös bruttokansantuote tulolähestymistavalla lisäämällä markkinatuotannon bruttotoimintaylijäämään palkansaajakorvaukset, muut tuotantoverot miinus muut tuotantotukipalkkiot sekä markkinattoman tuotannon kiinteän pääoman kuluminen.

Lähdeaineistona käytettiin rakennetilaston kyselykannan tuloslaskelmatietoja. Aineisto perustuu yritysten tuloslaskelmatietoihin.

Bruttotoimintaylijäämän estimaattina käytettiin aineistosta laskettua käyttökate + leasingvuokrat -erää toimialoittain toimialaluokituksen 2-numerotasolla. Kaikilla toimialoilla tämä ei ollut mahdollista, koska aineisto ei ole tarpeeksi kattava tai käsitteet eroavat. Näillä toimialoilla koelaskelmassa jouduttiin käyttämään tuotoslähestymistavalla laskettua bruttotoimintaylijäämää, joka saatiin vähentämällä bruttoarvonlisäyksestä palkansaajakorvaukset ja muut tuotantoverot sekä lisäämällä muut tuotantotukipalkkiot.

Tällaisia toimialoja ovat rahoitus- ja vakuutus toiminta (65 ja 66), asuntojen omistus (7021) ja järjestötoiminta (91). Myös metsätaloudessa (02) käytettiin tuotoslähestymistavalla laskettua bruttotoimintaylijäämää, mutta se on laskettu pääosin itsenäisesti lähtien kantorahatulosta (katso kohta 3.7.2). Kansantalouden tilinpidon mukaisena lisäeränä laskelmaan sisällytettiin myös laskennallinen omatoimisen rakentamisen arvo.

Maataloudessa (01) bruttotoimintaylijäämän estimaattina käytettiin lukua, joka saatiin lisäämällä rakennetilaston aineiston tietoihin maatilatalouden yritys- ja tulotilastosta saatu tieto: maatalouden puhdas tulo + poistot. Rakennetilastoaineistossa on mukana lähinnä ns. muuhun maatalouteen kuuluvia yrityksiä (esim. vihannesten, koristekasvien ja taimien viljely (01120) ja turkistarhaus (01251)).

Toimialalla virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta (92) bruttotoimintaylijäämäestimaatista vähennettiin valtion osuus veikkaus- ja raha-arpajaistoiminnan tuotoista, koska se luetaan tuoteveroihin.

Markkinatuotantoon luettavien kunnallisten liikelaitosten bruttotoimintaylijäämäestimaatti laskettiin kuntien taloustilaston tietojen avulla. Mukaan otettiin sekä vanhat että ns. uusimuotoiset liikelaitokset. Uusimuotoisista liikelaitoksista ei ole käytettävissä toimialoittaista tietoa, joten koko erä lisättiin rakennetilastoaineiston toimialakertymään.

Kun näin lasketusta markkinatuotannon bruttotoimintaylijäämästä vähennettiin välilliset rahoituspalvelut, lisättiin palkansaajakorvaukset sekä muut tuotantoverot miinus muut tuotantotukipalkkiot ja markkinattoman tuotannon kiinteän pääoman kuluminen, saatiin bruttokansantuote tulolähestymistavalla. Näin laskettu bruttokansantuote jäi pienemmäksi kuin tuotoslähestymistavalla laskettu.

Taulukko 45: Bruttokansantuote tulonäkökulmasta.

Bruttokansantuote tulonäkökulmasta 1997		Brutto- toiminta- ylijäämä	Palkan- saaja- korvauk- set	Muut tuo- tantoverot miinus tuki- palkkiot	Brutto- arvonlisäys
1	Kansantalouden tilinpito (perushintaan) mistä	248 279	308 407	-8 822	547 864
2	Metsätalous	11 789			
3	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	10 556			
4	Asuntojen omistus ja vuokraus	51 935			
5	Työnantaja- ja elinkeinoelämän järjestöt	161			
6	Omatoiminen rakentaminen	2 448			
7	Julkinen toiminta	14 617			
8	Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1 064			
9	Välilliset rahoituspalvelut	-14 858			
10	Rakennetilaston mukainen bruttoarvonlisäys	128 817			
11	Maatalous maatilatalouden tulo- ja yritystilaston mukaan	9 166			
12	Kunnalliset liikelaitokset kuntien taloustilaston mukaan	4 108			
13	Muut erät kansantalouden tilinpidon mukaan (2+3+4+5+6+7+8+9)	77 712			
14	Yhteensä (10+11+12+13)	219 803	308 407	-8 822	519 388
15	Yhteensä, % bruttokansantuotteesta (1)	88,5			94,8
16	Absoluuttinen ero (13 miinus 1)	-28 476			-28 476

4.11 Sekatulo

Sekatulolla tarkoitetaan niitä tuloja, joita kotitaloudet saavat korvauksena osallistumisesta yrittäjänä markkinatuotantoon. Tämä tulo perustuu työpanokseen, mutta sitä ei voi erottaa yrittäjän voitosta ja siksi sitä kutsutaan sekatuloksi. Yrittäjän itselleen mahdollisesti maksama palkka on palkkaa eikä sekatuloa. Omistusasunnossa asumisesta saatava laskennallinen tulo on toimintaylijäämää eikä sekatuloa.

Kotitalouksien saama sekatulo lasketaan Suomessa itsenäisesti osana kotitalouksien sektoritilin laadintaa. Sekatulo lasketaan usean eri laskentakokonaisuuden summana. Nämä laskentakokonaisuudet ovat:

- maatalous (toimiala 01)
- metsätalous (02)
- kalatalous (B)
- muut toimialat (C – O)
- omatoiminen rakentaminen

- asuntojen vuokraus
- harmaa talous
- taiteilijoiden tekijänpalkkiot.

Sekatulo saadaan vähentämällä tuotoksesta välituotekäyttö, palkansaajakorvaukset, kiinteän pääoman kuluminen ja muut tuotantoverot sekä lisäämällä muut tuotantotukipalkkiot.

Maatalous (01)

Maatalouden sekatulon laskennan lähtökohta on maatalouden toimialan tuotanto- ja tulonmuodostustili (katso kohta 3.7.1). Tästä tuotanto- ja tulonmuodostustilistä vähennetään muiden maataloutta harjoittavien sektoreiden tuotanto- ja tulonmuodostustilit, käytännössä yritysten ja valtion tuotanto- ja tulonmuodostustilit maatalouden osalta. Erotus on kotitalouksien tuotanto- ja tulonmuodostustili.

Yritysten maatalouden toimialan laskenta perustuu rakennetilastoaineistoon. Laskenta tapahtuu samalla tavalla kuin alla kuvataan muiden toimialojen (C – O) sekatulon laskenta. Yritysten osuudeksi maatalouden kiinteän pääoman kulumisesta oletetaan 4 prosenttia eli sama osuus kuin oli yritysten osuus maatalouden investoinneista vuonna 1995.

Valtion osuus maatalouden toimialalla on ollut hyvin vähäinen. Aineistona on käytetty valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa.

Metsätalous (02)

Metsätaloudesta saatava sekatalo lasketaan samaan tapaan kuin maataloudesta saatava sekatalo. Laskennan lähtökohta on metsätalouden toimialan tuotanto- ja tulonmuodostustili (katso kohta 3.7.2), josta vähennetään muiden sektoreiden osuudet. Muita sektoreita ovat yritykset, valtionhallinto, paikallishallinto ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt.

Tuotoksen jako eri sektoreiden kesken perustuu bruttokantarahatulojen jakautumiseen eri metsänomistajasektoreiden kesken.

Kalatalous (B)

Kalataloudesta saatu sekatalo on yhtä kuin kalatalous-toimialan tuotos omaan loppukäyttöön, joka kuvaa vapaa-ajan kalastuksen arvoa.

Muut toimialat (C – O)

Muiden toimialojen laskenta perustuu rakennetilastoaineistoon. Aineistosta saadaan ristiintaulukointi sektorit kertaa toimialat. Aineistosta kerätään kaikki kotitaloussektorin toimialat lukuun ottamatta alkutuotantoa, jonka aineisto on puutteellinen. Kotitaloussektoriin luetaan kaikki ammatinharjoittajat, joilla on alle kaksi henkilötyövuotta vuosityöllisiksi muunnettuna. Aineiston ulkopuolelle jäävät omatoiminen rakentaminen, asuntojen vuokraus sekä taiteilijoiden tekijänpalkkiot, joten näistä saatava sekatalo on laskettava erikseen. Luonnollisesti myös harmaa talous on aineiston ulkopuolella.

Tuotos ja välituotekäyttö saadaan suoraan aineistosta. Tuotos on muuttujien 'liikevaihto', 'valmisteverastojen muutos', 'valmistus omaan

käyttöön' ja 'liiketoiminnan muut tuotot' summa. Väliuotekäyttö on muuttujien 'ostot tilikauden aikana', 'ulkopuolisten palvelujen ostot', 'vuokrat' ja 'muut kulut' summa. Bruttoarvonlisäys on tuotoksen ja väliuotekäytön erotus.

Sekatulo lasketaan siten, että bruttoarvonlisäyksestä vähennetään palkat, työntäjän sosiaalivakuutusmaksut, kiinteän pääoman kuluminen, muut tuotantoverot ja lisätään muut tuotantotukipalkkiot.

Kiinteän pääoman kuluminen saadaan siten, että markkinatuotannon toimialojen kulumisluvut kerrotaan kotitalouksien osuuksilla näiden toimialojen kulumisesta. Kotitalouksien osuuksien estimaatteina on käytetty kotitalouksien osuuksia näiden toimialojen kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta vuonna 1995. Lopuksi toimialoittaiset kulumisluvut lasketaan yhteen.

Maksetut palkat ja palkkiot saadaan suoraan rakennetilastoaineistosta. Työntäjän sosiaalivakuutusmaksut on laskettu asianmukaisilla työntäjän sosiaalivakuutusmaksuprosenteilla palkkasummasta. Muut tuotantoverot ja muut tuotantotukipalkkiot saadaan julkisen sektorin laskelmista.

Omatoiminen rakentaminen

Omatoimisen rakentamisen arvonlisäys kirjataan kokonaan kotitalouksien sekatuloksi. Omatoimisen rakentamisen arvonlisäys johdetaan omatoimisen rakentamisen laskennallisista työtunneista ja rakentamisen tuntipalkasta. Työtunnit on saatu Konsulttitoimisto Pekka Rytönen Oy:n tutkimuksesta 'Rakentamisen piilotalous 1990-luvulla' (vuodet 1990 – 1996). Omatoimisen rakentamisen laskennallinen oman työn arvo työtuntia kohti on palkansaajan keskimääräinen tuntipalkka talonrakentamisessa ilman työntäjän sosiaalivakuutusmaksuja ja palkkojen sivukustannuksia.

Asuntojen vuokraus

Kotitalouksien saamat vuokratulot omistamistaan asunnoista ovat kotitalouksien sekatuloa sen jälkeen, kun vuokratuloista on vähennetty väliuotekäyttö ja kiinteän pääoman kuluminen. Vuokratulot käsitellään Suomen kansantalouden tilinpidossa sekatulona, vaikka niihin ei varsinaisesti sisälly työpanosta.

Laskennan lähtökohta on 'asuntojen omistus ja vuokraus' –toimialan tuotanto- ja tulonmuodostustili (katso kohta 3.17.2). Tämän toimialan markkinatuotos on kokonaan vuokratuloja. Kotitalouksien osuus vuokratuloista saadaan asuntokantatietojen avulla. Vastaavasti lasketaan kotitalouksien omistamien vuokra-asuntojen osuus väliuotekäytöstä ja kiinteän pääoman kulumisesta.

Taiteilijoiden tekijänpalkkiot

Suomen kustannusyhdistyksestä on saatu arvion kirjailijoille maksetuista palkkioista. Tähän lukuun lisätään summa kopiointikorvauksista. Tämä luku on saatu Kopioston vuosikertomuksesta. Suomen kustannusyhdistyksen mukaan 90 prosenttia kirjailijoiden tuloista verotetaan henkilöverotuksessa ja 10 prosenttia yritysverotuksessa. Näin ollen 90 prosenttia palkkioista luetaan kotitalouksien tuloiksi. Näistä tuloista on arvioitu kirjoittamiseen liittyviä kustannuksia eli väliuotekäyttöä olevan 10 prosenttia ja loput 90 prosenttia ovat kotitalouksien sekatuloa.

Muiden taiteilijoiden tekijänpalkkioita ei ole arvioitu.

Harmaa talous

Arviot harmaan talouden sekatalousta saadaan eri toimialojen laskelmista. Laskelmia on toistaiseksi tehty seuraavilla toimialoilla: talonrakentaminen, kuorma-auto- ja taksiliikenne, kauppa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta. Laskelmia on tarkemmin selostettu luvussa 3 ko. toimialojen kohdalla.

Taulukko 46: Kotitalouksien sekatalo vuosina 1995 – 1999.

Miljoonaa markkaa	1995	1996	1997	1998	1999*
A 01 Maatalous	10 991	8 510	8 585	6 967	7 178
A 02 Metsätalous	7 340	6 366	9 025	10 048	9 847
B Kalatalous	389	360	313	320	301
C - O Muut toimialat	5 290	5 903	6 805	6 815	7 376
Omatoiminen rakentaminen	1 942	2 067	2 448	2 815	3 209
Asuntojen vuokraus	3 215	3 715	4 065	4 492	4 733
Taiteilijoiden tekijänpalkkiot	135	148	155	163	163
Harmaa talous	1257	1364	1538	1696	1500
Sekatalo yhteensä	30 559	28 431	32 933	33 316	34 307

4.12 Kiinteän pääoman kuluminen

Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan Suomessa pääomakantamallin avulla. Kuluminen lasketaan erikseen kaikille laskentatoimialoille ja tuottajatyypeille. Markkinatuotannon toimialoilla kiinteän pääoman kuluminen ei vaikuta bruttoarvonlisäykseen, koska bruttoarvonlisäys on tuotoksen ja välituotekäytön erotus. Sen sijaan markkinattoman tuotannon toimialoilla kiinteän pääoman kuluminen vaikuttaa bruttoarvonlisäykseen, koska bruttoarvonlisäys on palkansaaajakorvausten ja kiinteän pääoman kulumisen summa.

Kiinteän pääoman kulumisella tarkoitetaan kiinteän pääoman arvon vähenemistä, joka on seurauksena tilinpitokauden aikana tapahtuneesta fyysisestä heikentymisestä, odotetusta vanhanaikaistumisesta, tavanomaisista vahingoista sekä vanhentumisesta. Kiinteän pääoman kuluminen edustaa tuotannossa käytetyn pääoman arvon laskua, ja se esitetään kansantalouden tilinpidossa tuotantotilillä tuotantokustannuksena. Kuluminen vastaa brutto- ja nettoarvonlisäyksen erotusta. Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan investointien ja nettopääomakannan muutoksen erotuksena:

$$KUL_t = INV_t - (NKA_t - NKA_{t-1}), \quad (1)$$

jossa KUL on kiinteän pääoman kuluminen, INV on kiinteän pääoman bruttomuodostus ja NKA on kiinteän pääoman nettokanta. Suomessa kulumisen oletetaan olevan muodoltaan lineaarista, eli pääomatavaran alkuperäisestä arvosta poistetaan vakio-osuus tavaran koko eliniän ajan.

Kiinteän pääoman bruttomuodostusta selostetaan kohdissa 5.10, 5.11 ja 5.12. Seuraavassa kuvataan kiinteän pääoman kannan laskemista.

Kiinteän pääoman kanta

Suomessa käytetään pääomakantojen laskemiseen investointikertymämenetelmää. Kertymämenetelmässä käytetään pitkiä investointisarjoja, hintaindeksejä sekä oletuksia pääomatavaroiden eloonjäämis-/kuolleisuusfunktion muodosta ja keskimääräisistä käyttöiistä. Investointikertymämenetelmää täydennetään kyselyillä ja hallinnollisilla aineistoilla. Kansantalouden

tilinpidossa on kaksi pääomakantakäsitettä: kiinteän pääoman bruttokanta ja kiinteän pääoman nettokanta. Taulukossa esitetään kiinteiden varojen tavaratyypiluokitus.

Taulukko 47: Kiinteiden varojen tavaratyypiluokitus.

AN11	Kiinteät varat
AN111	Aineelliset kiinteät varat
AN1111	Asuinrakennukset
AN1112	Muut rakennukset ja rakennelmat
AN11121	Muut talorakennukset
AN11122	Maa- ja vesirakennukset ja muut rakennelmat
AN1113	Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet
AN11131	Kuljetusvälineet
AN11132	Muut koneet ja laitteet
AN1114*	Kasvatettavat varat
AN11141	Jalostus- ja lypsykarja, työeläimet jne.
AN11142	Viini- ja hedelmätarhat, toistuvasti satoa tuottavat istutukset
AN112	Aineettomat kiinteät varat
AN1121	Mineraalien etsintä
AN1122	Tietokoneohjelmistot
AN1123	Viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset
AN1129	Muut aineettomat kiinteät varat

* Suomessa ei tällä hetkellä aineellisissa kiinteissä varoissa ole varannoissa kasvatettavia varoja, vaikka ne virroissa ovatkin mukana eli kasvatettaville varoille ei lasketa kiinteän pääoman kulumista.

Kiinteän pääoman bruttokanta

Bruttokanta on tuottajien hallussa ja vielä käytössä olevien varojen arvo, arvotettuna ”uutta vastaavin” hinnoin, riippumatta niiden iästä tai todellisesta kunnosta. Bruttokannassa olevien pääomatavaroiden tehokkuuden laskua ei siis oteta huomioon. Bruttokanta koostuu menneiden investointien kumuloituneesta arvosta vähennettynä kumuloituneella poistumalla. Suomessa poistuman oletetaan noudattavan vinoa Weibull-jakaumaa eli se osa vuoden T investoinneista, joka yhä on käytössä vuoden t lopussa, noudattaa ns. eloonjäämisfunktiona:

$$w_{t-T} = \exp \left\{ - \left[\frac{\Gamma(1 + (1/\alpha))}{E} \tau \right]^\alpha \right\}, \quad (2)$$

jossa $\tau = t - T + 0.5$, E on keskimääräinen elinikä ja α on muotoparametri.

Bruttokanta vuoden t lopulla on:

$$BKA_t = \sum_{T \geq t - J_t + 1} w_{t-T} I_T, \quad (3)$$

missä $T \geq t - J_t + 1$ ja I_T on vuoden T kiinteän pääoman bruttomuodostus. $J_t = \max\{1.5\theta_t, 100\}$, eli maksimaalisen eliniän oletetaan olevan 1,5 kertaa keskimääräinen elinikä, mutta kuitenkin enintään 100 vuotta. Bruttokantaa käytetään mm. tuottavuuslaskelmissa.

Kiinteän pääoman nettokanta

Nettokanta koostuu menneiden investointien kumuloituneesta arvosta vähennettynä kumuloituneella kiinteän pääoman kulumisella. Nettokanta on SNA93/EKT95 tilinpitojärjestelmän varantokäsite, ja sitä käytetään varallisuustaseissa ja panos-tuotostauluissa. Nettokanta lasketaan käyttäen lineaarista tasapoistoa:

$$NKA_t = \sum_{T \geq t - J_i + 1} w_{t-T} I_T d_{t-T}, \quad (4)$$

missä $d_{t-T} = 0$, kun $T \leq t - E + 0.5$,

ja $d_{t-T} = 1 - (1/E)(t - T + 0.5)$ muulloin.

Arvottaminen

EKT95:n mukaan ”kiinteiden varojen kanta tulisi arvottaa tilikauden ostajan hintoihin”.

Pääomakannat voidaan arvottaa kolmella hintakäsitteellä:

-kiinteät jälleenhankintahinnat, eli pääomatavarat arvotetaan tietyn perusvuoden hinnoissa

-käyvät jälleenhankintahinnat, eli pääomatavarat arvotetaan vallitsevan vuoden hintoihin

sekä

-hankintahinnat (ns. historialliset hinnat), eli pääomatavarat arvotetaan hankintahetken hintoihin.

Suomessa käytetään kahta ensin mainittua hintakäsitettä. Pääomakantamallissa kiinteähintaiset kannat inflatoidaan käypähintaisiksi käyttämällä investointien hintaindeksejä.

Käyttöiät

Pääomatavaroiden keskimääräiset käyttöiät perustuvat kyselyihin, hallinnollisiin lähteisiin, asiantuntija-arvioihin ja muiden maiden käytäntöihin. Esimerkiksi julkisesta infrastruktuurista ratojen ja vesiväylien keskimääräiset käyttöiät perustuvat ratahallintokeskuksen, tiehallintokeskuksen ja merenkululaitoksen tietoihin. Teollisuuden pääomatavaroiden kulumisiät perustuvat mm. Tilastokeskuksen kyselyyn toimialojen C,D,E aineellisen käyttöomaisuuden jälleenhankinta-arvosta sekä keskimääräisistä ja odotetuista käyttöiästä vuodelta 1990. Seuraava teollisuuden pääomakantakysely on tulossa koskien vuotta 2002, ja vuodesta 2005 eteenpäin pääomakantakyselyjä tehdään viisivuosittain.

Asuinrakennusten elinikäarvio on 50 vuotta, mineraalien etsinnän 10 vuotta, tietokoneohjelmistojen 5 vuotta, alkuperäisteosten 10 vuotta sekä maan ym. perusparannusten 30-70 vuotta. Taulukossa esitetään muiden pääomatavaroiden keskimääräiset käyttöiät.

Taulukko 48: Pääomatavaroiden keskimääräiset eliniät

Toimiala	Muut talo- rakennukset	Maa- ja vesirak. yms.	Kuljetusvälineet	Muut koneet ja laitteet*
A	35-40	30-50	9	5-12
B			10	15
C	30	25	(7) 1)	18
DA	40	25	(7)	17-19

DB	35	40	(7)	14
DC	35	40	(7)	14
DD	35	25	(10)	16
DE	40	35	(6-10)	15-18
DF	35	40	(10)	23
DG	40	35	(10)	18
DH	45	40	(7)	18
DI	40	40	(10)	19
DJ	40	30-40	(8-12)	16-23
DK	40	30	(8)	13
DL	40	30	(7)	11
DM	45	40	(9)	15
DN	35	35	(8)	14
E	45-50	35-40	(8-10)	24-27
F	40	30	10	10
G	40	30	10	15
H	40		10	15
I	20-50	20-70	7-25	5-25
IA	20-50	40-70	8-25	5-25
601	50	70	20	25
602	40	40	8-10	5-10
603		40		
61	50	40	25	15
62	20	40	15	15
63	40-50	40-70	10	15
6302	50	52	10	15
IB	40	20	10	15
J	40			10
K	40-50	40-70	8-10	10-15
L	50	70	10	15
M	50	70	10	10-15
N	40-50	70	8-10	10-15
O	50	40-70	8-10	10-15

1) Toimialojen C - E osalta kuljetusvälineiden tietoja ei ole erikseen kannassa vaan ne sisältyvät vastaavasti sarakkeen 'Koneet ja laitteet' tietoihin.

C, D ja E-toimialoilla vuoden 1990 jälkeen vuosittain 0,4 – 0,5 % lyhenevät eliniät. (ennen vuotta 1990 vuosittain 0,5 – 1 % lyhenevät eliniät).

Sektorisiirrot

Suomen kansantalouden tilinpidon pääomakantalaskelmien laatiminen on kaksivaiheista. Ensi vaiheessa tuotetaan PIM –menetelmällä (investointikertymämenetelmä, perpetual inventory method) brutto- ja nettopääomakannat. Seuraavassa vaiheessa lasketaan poistuma ja kiinteän pääoman kuluminen. Kun varoja kuitenkin joskus siirretään esim. valtiolta yrityssektoriin yksityistämisen seurauksena (tai päinvastoin), Suomi suuntaa kannat niiden uusiin sektoreihin korjausmatriisin avulla kahden laskentavaiheen välillä. Esimerkkitapaus on aikaisemmin valtion omistama Ilmailuhallitus, joka vuonna 1989 muodostettiin budjettisidonnaiseksi julkiseksi liikelaitokseksi. Vuonna 1990

hyväksyttiin siviili-ilmailulaki ja vuonna 1991 Ilmailuhallitus muodostettiin Ilmailulaitokseksi. Tässä esimerkkitapauksessa kiinteään pääoman bruttomuodostus kirjattiin aina 1988 saakka valtiohallinnon sektoriin (S1311), mutta vuoden 1989 jälkeen kiinteän pääoman bruttomuodostus on luokiteltu yrityssektoriin (Suomen kansantalouden tilinpidossa yhdistettyyn yritykset/kotitaloudet –sektoriin (S111S14N) kuten on esitetty taulukossa 1. Yhtäläisesti brutto- ja nettopääomakannat olivat 1988 saakka valtionhallinnossa ja vuodesta 1989 markkinasektorilla.

Taulukko 1 Toimiala 6303 Ilmaliikennettä tukevan toiminnan kiinteän pääoman muodostus ja varannot

TOL 6303 kiint.p.o:n bruttomuodostus, milj. €, käyvin hinnoin	1987	1988	1989	1990
S111S14N	0	0	28	43
S1311	19	24	0	0
TOL 6303 pääoman bruttokanta, milj.€, käyvin hinnoin				
S111S14N	0	0	797	883
S1311	559	619	0	0
TOL 6303 pääoman nettokanta, milj €, käyvin hinnoin				
S111S14N	0	0	547	603
S1311	390	427	0	0

Normaali investointikertymämenetelmä laskelma osoittaisi vuodelle 1989 (ja seuraaville vuosille) kasvua kannoissa ja pääomanmuodostuksessa ja poistumassa sektorilla S1131 (vaikka investoinnit ovat 0) mikä olisi väärin koska ilmaliikennettä tukeva toiminta ei enää ole valtionhallintoa. Siksi täsmällinen määrä brutto- ja nettopääomakannasta sekä vanhasta (ennen sektorisiirtoa) investointimäärästä on siirretty korjausmatriisin avulla uusiin sektoreihin. Tämän toisen vaiheen jälkeen on sovellettu investointikertymämenettelyä, ts. kiinteän pääoman kuluminen ja poistuma on laskettu. Menetelmän havainnollistamiseksi osa nettopääomakannan korjausmatriisia on esitetty taulukossa 2 (Bruttopääomakannalle on oma korjausmatriisi). Vanhat investoinnit (ennen vuotta 1989) olisivat tuottaneet valtionhallinnon sektorille nettopääomakannan, joka olisi ollut muille talorakennuksille 120 milj. euroa, maa- ja vesirakenteille 428 milj. euroa, koneille ja laitteille 33 milj. euroa ja 12 milj. euroa ohjelmistoille koskien sektoria S1311 vuonna 1989. Nämä luvut on vähennetty valtionhallinnosta ja lisätty yritysten/kotitalouksien (S111S14N) kantaan. Siten vuonna 1989 toimialan 6303 nettopääomakanta on yritykset/kotitaloudet sektorilla $120 + 428 + 33 + 12 = 593$ milj. euroa v. 2000 hinnoin plus kiinteän pääoman bruttomuodostus 35 milj. euroa (miinus 1 milj. euroa joka jo menee pääoman kulumiseen) ts. 627 milj. euroa vuoden 2000 hinnoin. Kun tämä inflatoidaan takaisin käypiin hintoihin saadaan 547 milj. euroa.

Siten Suomen korjausmatriisin käyttämismenetelmä on kiistaton ja ongelmaton. Kun tehdyt investoinnit säilytetään niiden todellisella alkuperäsektoreilla ja kun johtuen esim. yksityistämisestä sektori, joka omistaa kiinteät varat vaihtuu, korjausmatriisi varmistaa, että prosessi on korrekti.

Taulukko 2. Osa nettopääomakannan korjausmatriisia, milj. euroa v. 2000 hinnoin

			1989	1990
S111S14N	6303	P51121S	120	117
S111S14N	6303	P51121S	428	419
S111S14N	6303	P51131S	33	30
S111S14N	6303	P5122S	12	7
S1311	6303	P51121S	-120	-117
S1311	6303	P51121S	-428	-419
S1311	6303	P51131S	-33	-30
S1311	6303	P5122S	-12	-7

Luku 5 Menolähestymistapa

5.0 Bruttokansantuote menolähestymistavan mukaan

Oheisessa taulukossa on esitetty bruttokansantuote menolähestymistavan mukaan laskettuna. Yksityiset kulutusmenot muodostavat puolet bruttokansantuotteesta ja julkiset kulutusmenot yli 20 prosenttia. Ulkomaankaupalla on keskeinen osa Suomen taloudessa, viennin osuus bruttokansantuotteesta on lähes 40 prosenttia.

Taulukko 49: Bruttokansantuote menolähestymistavan mukaan vuonna 1998.

Bruttokansantuote menolähestymistavan mukaan vuonna 1998	milj. mk	%
1 Kulutusmenot	495 449	71,9
Yksityiset kulutusmenot	346 021	50,2
Julkiset kulutusmenot	149 428	21,7
- yksilölliset kulutusmenot	93 577	13,6
- kollektiiviset kulutusmenot	55 851	8,1
2 Kiinteän pääoman bruttomuodostus	128 913	18,7
Yksityinen kiinteän pääoman bruttomuodostus	108 954	15,8
Julkinen kiinteän pääoman bruttomuodostus	19 959	2,9
3 Varastojen muutokset	6 816	1,0
4 Tavaroiden ja palvelujen vienti	267 467	38,8
5 Tavaroiden ja palvelujen tuonti	206 650	30,0
6 Tilastollinen ero	-2 472	-0,4
7 Bruttokansantuote markkinahintaan (1+2+3+4-5+6)	689 523	100,0

5.1 Viitekehys

Menolähestymistavassa bruttokansantuote lasketaan sen menokomponenttien eli kysyntäerien summana. Nämä erät ovat kulutusmenot, investoinnit, varastojen muutos sekä tavaroiden ja palveluiden vienti miinus tavaroiden ja palveluiden tuonti.

Suomen kansantalouden tilinpidossa bruttokansantuote määräytyy tuotoslähestymistavan perusteella, mutta myös menolähestymistapa otetaan huomioon kuten luvussa 6 selostetaan. Tuotanto- ja menolähestymistavoilla laskettujen bruttokansantuotteiden erotus kirjataan tilastolliseksi eroiksi. Tässä luvussa selostetaan eri menokomponenttien laskentaa.

5.2 Arvottaminen

Tuotteiden käyttö arvotetaan ostajan hintaan. Näin ollen kulutusmenot sisältävät arvonlisäveron ja muut tuoteverot mutta eivät tukipalkkioita. Osamaksulla tai vastaavilla luottojärjestelyillä hankitut tuotteet kirjataan niiden ostoajankohdan mukaan.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus sisältää arvonlisäveron sikäli kuin se ei ole vähennyskelpoinen. Investoinnit kirjataan omistuksen vaihdoksen ajankohdan mukaan. Tästä säännöstä on Suomen kansantalouden tilinpidossa kolme poikkeusta. Ensinnäkin rahoitusliisaukset kirjataan käyttävän toimialan investoinniksi, vaikka omistuksen vaihdosta ei tapahdu. Toiseksi omaan käyttöön tehtävät investoinnit kirjataan silloin kun ne tuotetaan. Kolmanneksi rakennusinvestoinnit kirjataan sitä mukaa kuin niitä rakennetaan eikä vasta sitten, kun rakennus on valmis ja omistus yleensä vaihtuu.

Varastojen muutos arvotetaan vuoden keskihintaan eli varastojen arvo vuoden lopussa ja alussa muutetaan ensin vuoden keskihintaan ja sen jälkeen lasketaan niiden erotus.

Tavaroiden vienti ja tuonti arvotetaan f.o.b. arvon mukaan eli vapaasti laivassa vientimaan rajalla. Palveluiden vienti arvotetaan perushintaan ja tuonti ostajanhintaan.

5.3 Siirtyminen liikekirjanpidosta ja hallinnollisista 95:n kansantalouden tilinpidon

käsitteistä käsitteisiin

Julkisten kulutusmenojen laskennassa käytetään kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoja, valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa sekä eri yhteisöjen tuloslaskelmia. Niissä esiintyvien käsitteiden käyttöä on selostettu kohdassa 5.9.

Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen laskennassa käytetään osittain rakennetilastoa, kuntien ja kuntayhtymien taloustilastoja sekä valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa. Niissä esiintyvien käsitteiden käyttöä on selostettu kohdassa 5.10.2.

5.4 Suorien ja epäsuorien estimointimenetelmien käyttö

Seuraavassa taulukossa esitetään yhteenveto eri kysyntäerien tärkeimmästä tietolähteestä tai estimointimenetelmästä.

Taulukko 50: Eri kysyntäerien tärkein tietolähde tai estimointimenetelmä.

Talustoimi	Pääasiallinen tietolähde tai estimointimenetelmä
Kotitalouksien kulutusmenot	Kulutustutkimus eli epäsuora estimointimenetelmä, myös muita epäsuoria ja suoria estimointimenetelmiä on käytössä.
Kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot	Osittain epäsuora, osittain suora estimointimenetelmä
Julkiset kulutusmenot	Kokonaisaineistot eli suora estimointimenetelmä
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	Osittain suora, osittain epäsuora estimointimenetelmä
Varastojen muutos	Osittain suora (kokonaisaineistot), osittain epäsuora estimointimenetelmä (maatalous)
Tavaroiden vienti ja tuonti	Kokonaisaineistot eli suora estimointimenetelmä, korjauserissä osittain epäsuora menetelmä
Palveluiden vienti ja tuonti	Epäsuora estimointimenetelmä

5.5 Kiinnityspisteiden ja ekstrapolaatioiden käyttö

Kiinnityspisteitä ja ekstrapolaatiota on käytetty kotitalouksien kulutusmenojen laskennassa (katso kohta 5.7).

Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen laskennassa on käytetty kiinnityspisteitä ja ekstrapolaatiota laskettaessa talonrakennusinvestointeihin sisältyviä peruskorjausinvestointeja vuosina 1990 - 1996. Peruskorjausinvestointien taso määriteltiin erillistutkimuksen perusteella vuodelta 1990. Tätä tasoa vietiin vuosina 1991 – 1996 eteenpäin indikaattoreiden avulla. Tarkemmin peruskorjausinvestointien laskentaa on selostettu kohdassa 3.12.1.

5.6 Vaadittavan kattavuuden varmistamista koskevat peruseriaatteet

Menolähestymistavan tietolähteet ovat pääosin varsin kattavat. Laskenta perustuu kokonaisaineistoihin tavaraviennin ja –tuonnin, julkisten kulutusmenojen sekä osittain kiinteän pääoman bruttomuodostuksen, varastojen sekä kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenojen kohdalla. Kotitalouksien kulutusmenojen tärkein tietolähde kulutustutkimus on lähtökohdiltaan periaatteessa erittäin kattava lukuun ottamatta eräitä tunnetusti ongelmallisia kulutusnimikkeitä kuten esimerkiksi alkoholi. Kulutustutkimuksen tietoihin tehtävistä täydennyksistä kerrotaan jäljempänä.

Kattavuuden suhteen ongelmallisin menokomponentti tällä hetkellä Suomen kansantalouden tilinpidossa on palvelujen ulkomaankauppa, kun Suomen Pankin aiemmin keräämä pankkien ulkomaisten maksujen aineisto lopetettiin vuoden 1998 lopussa. Palvelujen vientiä ja tuontia koskeva tilastointi on parhaillaan uudistettavana Tilastokeskuksessa ja tilaston laatu saataneen lähivuosina tyydyttäväksi (katso kohta 5.16).

Menolähestymistavan kohdalla ei piilotalous ole merkittävä ongelma. Harmaan talouden tuottamien kulutustavaroiden ja –palvelujen oletetaan pääosin sisältyvän kulutustutkimuksen tietoihin.

Tuotanto- ja menolähestymistavan yhteensovittaminen ja tasapainottaminen tarjonta- ja käyttötaulukkomenetelmällä ei ole toistaiseksi Suomessa vuosittaisen kansantalouden tilinpidon laadinnan perustana. Siihen ollaan kuitenkin siirtymässä. Toteutuessaan se tulee takaamaan nykyistä systemaattisemman lähestymistavan kattavuuden varmistamiseksi myös bruttokansantuotteen menokomponenttien estimoinnissa.

5.7 Kotitalouksien kulutusmenot

5.7.1 Käsitteet, määritelmät ja luokitukset

Kotitalouksien kulutusmenoestimaattien laadinnassa noudatetaan Euroopan tilinpitojärjestelmän 1995 (EKT95) mukaisia käsitteitä ja määritelmiä.

Kotitalouksien kulutusmenojen tuoteluokitus perustuu EKT95:ssä viitattuun yksilöllisen kulutuksen käyttötarkoituksen mukaiseen COICOP-luokitukseen. Siitä on muokattu Suomen kansantalouden tilinpidon tarpeisiin kulutusmenojen tuoteluokitus, joka tarkimmalla luokitustasollaan jakautuu 182 tavara- ja palvelunimikkeeseen. Nimikkeistö esitellään kokonaisuudessaan laskentamenetelmien kuvauksen yhteydessä.

5.7.2 Tietolähteet

Kotitalouksien kulutusmenolaskennan tärkeimpiä tietolähteitä ovat Tilastokeskuksen **kulutustutkimus sekä yritys- ja toimipaikkarekisteri**. Ne on kuvattu erikseen toisaalla tässä menetelmäkuvauksessa.

Monet tiedot pohjautuvat kansantalouden tilinpidon tuottajatoimialojen laskelmiin. Kulutusosuuden määrittäminen on kuvattu tässä luvussa.

Kulutusmenon osuus kunkin tuotteen kokonaiskäytöstä määrittyy lopullisesti kansantalouden tilinpidon tarjonta- ja käyttötaulukoiden tasapainotuksen tuloksena.

Kulutusmenojen laskennassa käytetään paljon myös erilaisia luonteeltaan lähinnä täydentäviä tietolähteitä, joista tärkeimmät on mainittu seuraavassa luettelossa. Luettelossa merkitty numerotunnus toimii viitenumeronä menetelmäkuvauksen taulukoissa oleville lähdeviitteille.

<i>TUNNUS</i>	<i>TIETOLÄHTEEN NIMI</i>	<i>LAATIJAN/JULKAISIJAN NIMI</i>
1	Elintarviketeollisuuden kotimaan myyntitilastot	Elintarviketeollisuusliitto ry.
2	Elintarviketalous	Suomen Gallup Elintarviketieto Oy
3	Kansantalouden tilinpidon tuotantotilien laskelmat	Tilastokeskus
4	Maataloustilastollinen vuosikirja perustietolähteineen	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (TIKE)
5	Tavaroiden tuotanto -tilasto	Tilastokeskus
6	Ulkomaankauppatilasto	Tullihallitus
7	Päihdetilastollinen vuosikirja	STAKES
8	Tupakkatilasto	STAKES & Tilastokeskus
9	Kodintekniikan tilastot	Kodintekniikkaliitto
10	Suomen lääketilasto	Lääkelaitos, KELA
11	Sosiaali- ja terveysmenot	Stakes
12	Ajoneuvorekisteri	Ajoneuvohallintokeskus
13	Joukkoviestintätalasto	Tilastokeskus
14	Hotelli- ja ravintola-alan tilastotietoja	Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto ry
15	Matkailutilastot	Tilastokeskus

5.7.3 Laskentamenetelmät

5.7.3.1 Yleisperiaatteet: rinnakkaisuus ja iteratiivisuus

Kulutusmenojen laskennassa eri lähteistä ja näkökulmista (sekä kysynnästä että tarjonnasta) saatavia tietoja muunnetaan kansantalouden tilinpidon käsitteitä ja määritelmiä vastaaviksi kulutusmenoestimaateiksi.

Kansantalouden tilinpidon lopullisen kulutusmenoestimaatin valinta perustuu näiden eri lähteistä johdettujen kulutusmenoestimaattien huolelliseen vertailuun ja arviointiin niiden luotettavuudesta.

Ihannetapauksessa eri aineistoista johdettuja kulutusmenoestimaatteja pitäisi vertailla joka vuosi. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska eräät merkittävätkin aineistot tuotetaan varsin epäsäännöllisin väliajoin. Esimerkiksi kulutustutkimus on viimeksi toteutettu vain määrävuosina 1998 ja 2001. Vuosina 1994 – 1996 kulutustutkimus tehtiin vuosittain pienellä otoksella, joka sisälsi 2000 – 3000 kotitaloutta. Vuosittaisesta kulutustutkimuksesta luovuttiin, koska tulokset osoittautuivat osittain epäluotettaviksi. Lähdetilastojen välivuosien aiheuttaman ongelman pienentämiseksi rinnakkaisia aineistoja muokataan (niinä vuosina kuin kukin aineisto on olemassa) iteratiivisesti siten, että kunkin vuoden lopulliset eri aineistoista johdetut kulutusmenoestimaatit ovat mahdollisimman yhtenevät hyväksytyyn kansantalouden tilinpidon estimaatin kanssa. Näin seuraavan vuoden mahdollisesti eri aineistosta lasketut luvut pohjautuvat oikeaksi todettuun kulutuksen perustasoon.

Tällä tavoin tietolähteiden mahdollista puuttumista tilastovuonna voidaan osittain kompensoida edellisinä vuosina eri tietolähteistä kertyneen tiedon sulauttamisella vaihtoehtoisten laskentaprosessien laskentaeriin.

Tietolähteen valinta tehdään kulutusnimikkeittäin. Vaikka samanaikaisesti seurataan sekä tarjonnasta että kysynnästä saatavia tietoja, peruslähtökohtana pidetään tarkasteltavaa ilmiötä, kotitalouksien kulutusmenoja, mahdollisimman läheisesti kuvaavaa tilastomateriaalia.

Kotitalouksien kulutusmenoja kuvaavista lähdetilastoista käyttökelpoisin on Tilastokeskuksen kulutustutkimus. Sen tuottamat nimikkeittaiset kulutusmenotiedot ovat muunnettavissa kansantalouden tilinpidon käsitteiden ja määritelmien mukaisiksi kulutusmenoestimaateiksi.

Kulutustutkimus vaatii kuitenkin rinnalleen muita aineistoja, jotta sitä voidaan hyödyntää kansantalouden tilinpidon estimaattien laadinnassa. Tutkimuksen välivuosina tämä on tietenkin ilmeistä, mutta muutoinkin korjaus- ja muunnoserien suuruuden määrittäminen vaatii muiden aineistojen tukea. Kulutustutkimusta tukevia ja täydentäviä lähteitä etsittäessä on yleensä edettävä tarjontapainotteisiin aineistoihin päin. Kuitenkin on pyrittävä siihen, että aineiston tiedot indikoisivat mahdollisimman läheisesti kotitalouksien kulutusmenojen kehitystä. Tällaisena tietolähteenä on käyttökelpoiseksi havaittu Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin toimipaikoittainen tilasto toimialojen liikevaihdosta, tässä tarkastelussa vähittäiskaupan ja tiettyjen palvelutoimialojen osalta.

Tilaston käyttökelpoisuus perustuu siihen, että erityisesti vähittäiskauppa toimii tärkeänä solmukohtana tuotteen siirtyessä jakeluportaasta loppukulutukseen. Tilasto on jokavuotinen ja tiedot ovat saatavissa tarkalla toimialatasolla. Tilaston käyttöä ja tietojen muuntoa kansantalouden tilinpidon kulutusmenoestimaateiksi on selostettu jäljempänä.

Kulutustutkimuksen ja toimipaikkarekisterin tietojen rinnakkainen käyttö kuvataan laskennan perusmenetelmänä (menetelmä A). Koska menetelmä kaipaa tuekseen usein muita menetelmiä ja lähteitä sekä myös täysin korvaavia menetelmiä, nämä menetelmät (menetelmät B1-Bn) kuvataan erikseen tuotenimikkeensä edellyttämässä kohdassa tuoteluokittelun mukaisen menetelmätarkastelun yhteydessä.

5.7.3.2 Menetelmä A (kulutustutkimukseen pohjautuva peruslaskenta-menetelmä)

Lähtökohtana tuorein kulutustutkimus

Menetelmän perustan muodostavat Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen tuoteittaiset tiedot kotitalouksien kulutusmenoista (markkaa/vuosi/kotitalous, v. 2001: senttiä/vuosi/kotitalous). Uusimpien laskelmien pohjana ovat vuosien 1998 ja 2001 kulutustutkimukset. Tiedot saadaan atk-muodossa ja ne jatkokäsitellään taulukkolaskentaohjelman avulla.

Kulutustutkimuksen tietojen alustava muokkaus tilinpidon tarpeisiin

Kulutustutkimuksen nimikkeittäiset kulutusmenotiedot kerrotaan kotitalouksien lukumäärällä, jolloin tuloksena saadaan kaikkien kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuuluvien talouksien kulutusmeno yhteensä koko maassa kaikille kulutustutkimuksen nimikkeille.

Tässä vaiheessa liitetään kuhunkin kulutustutkimuksen nimikkeeseen nimikelinkki vastaaviin kansantalouden tilinpidon kulutusnimikkeisiin. Jos nimike jakautuu useaan tilinpidon nimikkeeseen, annetaan nimikkeille niiden jakauman mukaiset painot. Yhden nimikkeen tapauksessa paino on =1. Koska kulutustutkimuksen tuotejako on huomattavasti hienojakoisempi kuin kansantalouden tilinpidon, suurin osa tapauksista on jälkimmäisen kaltaisia.

Kuvio A. Tietojen alustava muokkaus. Esimerkki.

SKT-kulutusnimike	Pai-no	SKT-kulutusnimike	Pai-no	Nimike-koodi	Nimiketeksti	Vuosi 1998		
						1	2	3
						Kulutus-meno koti-taloutta kohti	Kerroin: koti-talouksia Suomessa	Koti-talouksien kulutus-meno yhteensä (korjaamaton)
						mk	milj. kpl	milj. mk
				03121	Miesten vaatteet	1448	2,355	3410
C03121SD				0312101	Talvitakit, ulsterit ym. päällystakit	106	2,355	250
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312102	Ulkoiluvaatteet, sadevaatteet	268	2,355	631
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312103	Bleiserit, puvut, jakut, pitkät housut	377	2,355	888
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312105	Neulepuserot, -takit ja -liivit	57	2,355	134
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312106	Paidat, puserot, topit ja liivit	163	2,355	384
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312107	T-paidat	36	2,355	85
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312108	Farkut ja farkkuhaalarit	90	2,355	212
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312109	Shortsit ja shortsihaalarit	20	2,355	47
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312110	College- ja veryttelyasut	76	2,355	179
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312111	Voimistelu-, uima- ja urheiluasut	31	2,355	73
Päällysvaatteet	1,00							
C03121SD				0312112	Aamu- ja kylpytakit, esiliinat ym.	13	2,355	31
Päällysvaatteet	1,00							
C03122SD				0312113	Alusasut	74	2,355	174
Alusvaatteet	1,00							

C03122SD Alusvaatteet	1,00			0312114	Yöasut	12	2,355	28
C03122SD Alusvaatteet	1,00			0312115	Sukat ja sukkahousut	66	2,355	155
C03121SD Päälyysvaatteet	0,50	C03122SD Alusvaatteet	0,5	0312120	Vaatteet erittelemättä	58	2,355	137

Kulutustutkimuksen tiedot yhdistettynä kansantalouden tilinpidon nimikkeisiin

Edellä olevalla tavalla linkittämällä kulutustutkimuksesta saadut tiedot muunnetaan kansantalouden tilinpidon nimikkeistön mukaisiksi (korjaamattomiksi) kulutusmenotiedoiksi.

Kuvio B. Kulutustutkimuksen tiedot yhdistettynä tilinpidon nimikkeisiin. Esimerkki.

	Vuosi 1998		
	1	2	3
	Kulutusmeno kotitaloutta kohti	Kerroin: kotitalouksia Suomessa	Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)
Nimiketeksti	mk	milj. kpl	milj. mk
C03 VAATETUS JA JALKINEET	5834		13738
C031 Vaatetus	4858		11440
C0311 Kankaat	78		184
C03110SD Kankaat	78	2,355	184
C0312 Vaatteet	4392		10343
C03121SD Päälyysvaatteet	3643	2,355	8579
C03122SD Alusvaatteet	749	2,355	1765
C0313 Asusteet ja pukineet	314		739
C03131SD Lanka ym.	73	2,355	172
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	241	2,355	567
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	74		174
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	74	2,355	174
C032 Jalkineet	976		2298
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	959		2258
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	959	2,355	2258
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	17		40
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	17	2,355	40

Korjaus: kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuulumaton väestö

Edellä kuvatun kulutusmenotiedon muokkaamiseksi tilinpidon vastaavaksi estimaatiksi tarvitaan eräitä korjauksia. Niistä ensimmäisenä tehdään lisäys, joka johtuu siitä, että kulutustutkimuksen perusjoukosta puuttuu erilaisissa laitoksissa asuvaa väestöä.

Korjauksen tekemiseksi arvioidaan ensin kyseisen väestöosanan määrä. Määräksi arvioidaan maan keskiväkiluvun ja kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuuluvien talouksien henkilömäärän erotus. Sosiaali- ja terveyshallinnon sekä oikeusministeriön tietojen perusteella selvitetään henkilöiden jakautuminen eri laitostyyppien asukkaisiin. Kunkin laitostyyppin asukkaille arvioidaan heidän taloudelliseen asemaansa ja kulutusmahdollisuuksiinsa suhteutettu kulutusmenotaso ja -rakenne.

Näin saadaan johdetuksi arvio laitospöestön kulutusmenoista tuotteittain. Luvut lisätään korjaamattomiin kulutusmenotietoihin ja tuloksena on ns. väestökorjattu kulutusmeno. Luku ei vielä sisällä ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmenoa Suomessa.

Kuvio C. Korjaus: kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuulumaton väestö. Esimerkki.			
	Vuosi 1996		
	3	4	5
	Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)	Kulutustutkimukseen kuulumattomien kulutusmeno (laitosasukkaat)	Väestökorjattu kulutusmeno
Nimiketeki	milj. mk	milj. mk	milj. mk
C03 VAATETUS JA JALKINEET	10836	34	10870
C031 Vaatetus	9101	23	9124
C0311 Kankaat	199	0	199
C03110SD Kankaat	199	0	199
C0312 Vaatteet	8275	16	8291
C03121SD Päällysvaatteet	7005	11	7017
C03122SD Alusvaatteet	1269	5	1274
C0313 Asusteet ja pukineet	546	3	549
C03131SD Lanka ym.	171	0	171
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	375	3	378
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	82	4	86
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	82	4	86
C032 Jalkineet	1735	11	1746
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	1666	7	1673
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	1666	7	1673
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	69	4	73
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	69	4	73

Korjaus: harha, satunnaisvaihtelu, mahdolliset erot käsitteissä ja määritelmässä

Seuraavaksi korjataan erot, jotka johtuvat kulutustutkimukseen sisältyvästä harhasta ja satunnaisvaihtelusta sekä mahdollisista eroista käsitteissä ja määritelmässä.

Harha vaikuttaa kulutustutkimuksessa yleensä kulutusmenoa pienentävästi. Kulutustutkimuksen otoskoon suurentamisella ei harhan vaikutusta voida yleensä vähentää. Harhaan voivat vaikuttaa monet syyt, esimerkiksi asenneilmasto (alkoholi ja tupakka), vastaajien valikoituminen sekä epätäydellinen tilinpito vastausaikana. Korjaustekijän suuruuden määrittelyssä on perusoletuksena,

että harhan osuus kunkin nimikkeen todellisesta kokonaiskulutusmenosta pysyy vuosittain melko vakiona. Harhan suuruuden arvioimiseksi käytetään vertailuja muihin kulutusmenolaskennan perusaineistoihin.

Satunnaisvaihtelun vähentämiseen kulutustutkimuksen otoskoon kasvattaminen sen sijaan vaikuttaisi edullisesti. Kansantalouden tilinpidossa satunnaisvaihtelun vaikutuksen eliminoimiseksi joudutaan käyttämään vertailuja muihin perusaineistoihin todellisuudesta poikkeavien erien havaitsemiseksi ja korjaamiseksi.

Harhan, satunnaisvaihtelun ja muiden edellä mainittujen korjausten vaikutus esitetään ja lisätään kulutusmenoon tässä vaiheessa. Onko kysymys harhan, satunnaisvaihtelun vai muun tekijän korjauksesta, esitetään laskentasolun kommentteina.

Kuvio D. Korjaus: harha, satunnaisvaihtelu, mahdolliset erot käsitteissä ja määritelmässä. Esimerkki.					
	Vuosi 1998				
	3	4	5	6	
	Koti- talouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)	Kulutus- tutkimukseen kuulumatto- mien kulutusmeno (laitos- asukkaat)	Väestö- korjattu kulutusmeno	Korjaus: käsitteet, määritelmät, harha ym.	
Nimiketeksti	milj. mk	milj. mk	milj. mk	milj. mk	
C03 VAATETUS JA JALKINEET	13738	63	13801	972	
C031 Vaatetus	11440	42	11482	763	
C0311 Kankaat	184	0	184	274	
C03110SD Kankaat	184	0	184	274	*) Korjataan arvioidun harhan ja satunnaisvaihtelun vaikutus
C0312 Vaatteet	10343	29	10372	302	
C03121SD Päälysvaatteet	8579	21	8600	21	*)
C03122SD Alusvaatteet	1765	8	1772	282	*)
C0313 Asusteet ja pukineet	739	6	746	142	
C03131SD Lanka ym.	172	0	172	113	*)
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	567	6	574	28	*)
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	174	7	181	45	
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	174	7	181	45	*)
C032 Jalkineet	2298	21	2319	209	
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2258	14	2272	155	
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2258	14	2272	155	*)
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	40	7	47	54	
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	40	7	47	54	*)

Korjaus: ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmeno Suomessa

Koska kansantalouden tilinpidon mukaisen käyttötarkoituksiluokittaisen kulutusmenon tulee sisältää myös ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmeno Suomessa, on kyseinen erä laskettava ja lisättävä lukuihin. Kokonaisarvo ulkomaalaisten kulutusmenoille on saatu Tilastokeskuksen matkailutilastoista. Kokonaisarvon jakamiseksi eri kulutusmenonimikkeisiin käytetään matkailututkimusten selvityksiä maassa käyneiden matkailijoiden rahankäytöstä eri käyttötarkoituksiin. Kun näin lasketut menot on

lisätty nimikkeittäisiin kulutusmenoihin, päästään kulutustutkimuksen tiedoista johdettuun korjattuun kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaiseen kulutusmenoestimaattiin.

Kuvio E. Korjaus: ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmeno Suomessa. Esimerkki.

	Vuosi 1998					
	3	4	5	6	7	8
	Koti- talouksien kulutus- meno yhteensä (korjaama- ton)	Kulutus- tutkimukseen kuulumatto- mien kulutusmeno (laitos- asukkaat)	Väestö- korjattu kulutusmeno	Korjaus: käsitteet, määritelmät, harha ym.	Korjaus: Ulkomaa- laisten kotitalouksien kulutusmenot Suomessa	SKT2000- tasolle korjattu kulutusmeno laskettuna kulutus- tutkimuksesta
Nimiketeksti	milj. mk	milj. mk	milj. mk	milj. mk	milj. mk	milj. mk
C03 VAATETUS JA JALKINEET	13738	63	13801	972	1470	16244
C031 Vaatetus	11440	42	11482	763	1411	13657
C0311 Kankaat	184	0	184	274	0	458
C03110SD Kankaat	184	0	184	274		458
C0312 Vaatteet	10343	29	10372	302	1342	12016
C03121SD Päälysvaatteet	8579	21	8600	21	1072	9692
C03122SD Alusvaatteet	1765	8	1772	282	270	2324
C0313 Asusteet ja pukineet	739	6	746	142	70	957
C03131SD Lanka ym.	172	0	172	113		285
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	567	6	574	28	70	672
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	174	7	181	45	0	226
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	174	7	181	45		226
C032 Jalkineet	2298	21	2319	209	59	2587
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2258	14	2272	155	59	2486
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2258	14	2272	155	59	2486
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	40	7	47	54	0	101
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	40	7	47	54		101

Vertailu ja yhteensovittaminen: kulutustutkimuksesta ja muista lähteistä johdetut kulutusmenoestimaatit

Saatu kulutustutkimuksen tiedoista johdettua kulutusmenoestimaattia on verrattava ja sovitettava yhteen yritys- ja toimipaikkarekisterin tiedoista sekä mahdollisista muista tietolähteistä systemaattisesti johdettujen kulutusmenoestimaattien kanssa kansantalouden tilinpitoon hyväksyttävän kulutusmenoestimaatin valitsemiseksi. Tässä tapauksessa vertailu on suoritettu vuoden 1996 käytettävissä oleviin tietoaisteihin, sitä aikaisempien vuosien tietokertymää kuitenkin iteratiivisesti hyödyntäen.

Valittu ja siten parhaaksi todettu kulutusmenoluku esitetään viimeisessä sarakkeessa. Mikäli valittu estimaatti poikkeaa kulutustutkimuksesta johdetusta luvusta, tietolähde ja mahdollinen peruste valinnalle esitetään solukommenttina.

Yritys- ja toimipaikkarekisterin tietojen systemaattinen käyttö esitetään vuotta 2000 koskevana.

Kuvio F. Vertailu: kulutustutkimuksesta ja muista lähteistä johdetut kulutusmenoestimaatit. Esimerkki.

	Vuosi 1998			
	8	8a	9	
	SKT2000-tasolle korjattu kulutusmeno laskettuna kulutustutkimuksesta	SKT2000-tasolle korjattu kulutusmeno laskettuna kulutustutkimuksesta	Vertailu SKT2000 Kotitalouksien kulutusmeno	
Nimiketeksti	milj. mk	milj.€	milj.€	
C03 VAATETUS JA JALKINEET	16244	2732	2732	Koska kyseessä on aineistojen rinnakkaisen tarkastelun perusteella johdettu vuoden 1998 lopullinen estimaatti, sarakkeiden luvut ovat (pyöristyseroja lukuun ottamatta) samoja.
C031 Vaatetus	13657	2297	2297	
C0311 Kankaat	458	77	77	
C03110SD Kankaat	458	77	77	
C0312 Vaatteet	12016	2021	2021	
C03121SD Päälysvaatteet	9692	1630	1630	
C03122SD Alusvaatteet	2324	391	391	
C0313 Asusteet ja pukineet	957	161	161	
C03131SD Lanka ym.	285	48	48	
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	672	113	113	
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	226	38	38	
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	226	38	38	
C032 Jalkineet	2587	435	435	
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2486	418	418	
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2486	418	418	
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	101	17	17	
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	101	17	17	

Yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastotiedot tietolähteenä

Tarkasteltaessa tuotevirtaa tuottajalta kuluttajalle vähittäiskauppa toimii tärkeänä solmukohtana tuotteen siirtyessä jakeluportaasta loppukulutukseen. Siksi kulutusmenoestimaatteja johdettaessa kannattaa perustietolähteenä käyttää vähittäiskaupan myyntiä kuvaavia tietoja. Näitä tietoja ovat kaupan eri toimialojen toimipaikoittaiset liikevaihtotiedot, jotka ovat saatavissa Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteristä. Myös eräiden palvelutoimialojen vastaavat liikevaihtotiedot ovat varsin käyttökelpoisia.

Tosin tuotteittaisia myyntitietoja ei toimipaikkarekisteristä ole saatavissa eikä myöskään kaupan suhdannetilastointi niitä toistaiseksi tuota. Kaupan rakennetilastoon tuotetiedot ovat tulossa vuodesta 2002 alkaen joka viides vuosi. Toimipaikkojen toimialoittaiset liikevaihtotiedot ovat sen sijaan käytettävissä kaikilta tarkimman luokittelutason toimialoilta.

Toimialojen liikevaihtotietojen jakaminen tuotekohtaisiksi

Perustan kaupan ja palvelutoimialojen tietoja hyödyntävälle kulutusmenolaskennalle muodostavat toimialojen toimipaikoittaiset liikevaihtotiedot. Koska liikevaihdon jakautumista eri tuotteiden kesken ei ole tilastoitu toimialatilastossa, on tuotekohtainen myynti kullakin toimialalla arvioitava mahdollisimman tarkasti kulutusmenolaskennan mahdollistamiseksi. Tämä tapahtuu vuosittain toistuvana iteratiivisena prosessina käyttäen hyväksi mm. kaupan järjestöjen ja kaupparyhmittymien

tietoja myynnin jakaumista sekä kysynnästä saatavia tietoja. Toimipaikkarekisterin tarkka toimialajako auttaa tuotejaon tekemisessä. Tuotejako ilmaistaan paitsi markoissa myös tuotteiden suhteellisinä osuuksina (%) toimialan liikevaihdosta, jotta jakoa voidaan käyttää runkona seuraavan tilastovuoden tuotejaottelulle.

Kuvio 1. Toimipaikkarekisterin mukainen liikevaihto tuotteittain. Vuosi 2000. Esimerkki.

	52411 Kankaiden vähittäiskauppa	52412 Lankojen ja käsityövähittäiskauppa	52413 Sisustustekstiilien vähittäiskauppa	52421 Naisten vaatteiden vähittäiskauppa	52422 Miesten vaatteiden vähittäiskauppa	52423 Turkisten ja nahkavälineiden vähittäiskauppa	52424 Lastenvaatteiden vähittäiskauppa	52425 Lakkien ja hattujen vähittäiskauppa	52429 Vaatteiden yleisvähittäiskauppa	52431 Jalkineiden vähittäiskauppa	9301 Pesula-toimintat	Muut toimialat	Toimialojen virallisen myynti ilman veroja yhteensä
Liikevaihto (milj.mk)	432	98	261	723	153	108	141	21	4863	860	1247		
Jakauma tuotteittain (%):													
C03 VAATETUS JA JALKINEET													
C031 Vaatetus													
C0311 Kankaat													
C03110SD Kankaat	30												
C0312 Vaatteet													
C03121SD Päälyysvaatteet				77	77	90	77		77				
C03122SD Alusvaatteet				19	19		19		15				
C0313 Asusteet ja pukineet													
C03131SD Lanka ym.	6	95											
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym.				4	4	10	4	100	3				
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus													
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus											60		
C032 Jalkineet													
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet													
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet									3	96			
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus													
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus													
Jakauma tuotteittain (milj.mk):													
C03 VAATETUS JA JALKINEET													
C031 Vaatetus													
C0311 Kankaat													
C03110SD Kankaat	130	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	453	583
C0312 Vaatteet													
C03121SD Päälyysvaatteet	0	0	0	556	118	97	108	0	3744	0	0	4154	8777
C03122SD Alusvaatteet	0	0	0	137	29	0	27	0	729	0	0	1145	2067
C0313 Asusteet ja pukineet													
C03131SD Lanka ym.	26	93	0	0	0	0	0	0	0	0	0	223	342
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym.	0	0	0	29	6	11	6	21	146	0	0	354	572
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus													
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	748	72	820
C032 Jalkineet													
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet													
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	0	0	0	0	0	0	0	0	146	826	0	1151	2123
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus													
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	76	76

Kulutusmenolaskennan edellyttämät korjaukset tuotekohtaisiin myyntitietoihin

Edellä kuvatulla tavalla muodostettu tuotekohtainen liikevaihto antaa vasta lähtökohdan tietojen muuntamiselle kotitalouksien kulutusmenoiksi. Vertailukelpoisen kulutusmenoestimaatin saamiseksi aineistoon on tehtävä korjauksia, joita ovat:

Lisätään tuotekohtaiset arvonlisäverot ja muut myynnin määrään välittömästi perustuvat verot verottoman myynnin summaan (veroja ei lisätä kuitenkaan siihen osaan myyntiä, jonka ovat ostaneet Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevat matkailijat taxfree-ostoina).

Lisätään arvio kassajärjestelmän ohii myytyjen tuotteiden arvosta.

Arvioidaan vähittäiskaupasta (ja palveluiden myynnistä) kotitalouksille menevä osuus kunkin tuotteen myynnistä.

Kotitalouksien koko tuotekohtaisen kulutusmenon muodostamiseksi lisätään arvio kotitalouksien muualta kuin tarkastelluilta toimialoilta ostamien tuotteiden arvosta.

Kuvio 2. Toimipaikkarekisterin liikevaihdosta kotitalouksien kulutusmenoksi. Vuosi 2000. Esimerkki.

	Toimi- alojen virallinen myynti ilman veroja yhteensä	josta Euroopa talous- alueen ulkopuo- listen matkaili- joiden verovap- aita ostoja	ALV %	Muut myynni- määrään välittöm- ästi perustu- vat verot	Toimi- alojen virallinen myynti verolli- sena yhteensä	Kirjaam- at- tomien myyntie- n osuus suhtees- sa kirjattu- n myyntii- n	Kotita- louksie- n kulutus- menoja myyn- neistä	Kotitalo- uksien ostot mainitui- lta toimialo- ilta	Koti- talouk- sien ostot muual- ta	Kotita- louksien kulutus- meno- tp- rekisteri- n myyn- neistä laskien	Kotita- louksien kulutus- meno- tp- rekisteri- n myyn- neistä laskien	Vertailu SKT200 Kotita- louksien kulutus- meno
	milj.mk	milj.mk		milj.mk	milj.mk	Suhde	Suhde	milj.mk	milj.mk	milj.mk	milj.€	milj.€
C03 VAATETUS JA JALKINEET					18711			16924		16952	2851	2851
C031 Vaatetus					16031			14335		14363	2416	2416
C0311 Kankaat					711			375		375	63	63
C03110SD Kankaat	583	0	22		711		0,53	375		375	63	63
C0312 Vaatteet					13206			12854		12854	2162	2162
C03121SD Päällysvaatteet	8777	87	22		10689		0,98	10475		10475	1762	1762
C03122SD Alusvaatteet	2067	20	22		2517		0,95	2379		2379	400	400
C0313 Asusteet ja pukineet					1114			922		922	155	155
C03131SD Lanka ym.	342	0	22		418		0,66	274		274	46	46
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsi- neet ym	572	7	22		696		0,93	648		648	109	109
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus					1000			185		213	36	36
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	820	0	22		1000		0,19	185	28	213	36	36
C032 Jalkineet					2680			2589		2589	435	435
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet					2587			2497		2497	420	420
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2123	13	22		2587		0,97	2497		2497	420	420
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus					92			92		92	15	15
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	76	0	22		92	0,05	0,95	92		92	15	15

Tällä tavoin saadaan lopputuloksena yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastoista johdettu estimaatti kotitalouksien kulutusmenolle. Lopullisen kansantalouden tilinpidon mukaisen estimaatin määrittämiseksi lukua verrataan muista lähteistä johdettuihin vastaaviin kulutusmenoestimaatteihin ja suoritetaan valinta vertailuprosessin tuloksena.

Vertailu ja yhteensovittaminen: eri lähteistä johdetut kulutusmenoestimaatit

Vuosina 1999 ei kulutustutkimusta tehty, joten kulutusmenoestimaattien vertailu ja lopullisen kulutusmenon määrittäminen on tehtävä eri tavalla kuin niinä vuosina, jolloin kyseinen aineisto on ollut käytettävissä.

Kulutustutkimuksen väli vuosien aiheuttaman ongelman pienentämiseksi vuoden 1998 rinnakkaisia aineistoja on muokattu iteratiivisesti siten, että kyseisen vuoden lopulliset eri aineistoista johdetut kulutusmenoestimaatit ovat mahdollisimman yhtenevät hyväksytyyn kansantalouden tilinpidon estimaatin kanssa. Tämä on tehty siten, että eroavuuksille eri estimaattien välillä on etsitty syyt ja kohdennettu vaaditut korjaukset asianmukaisesti laskentaeriin. Näin esimerkiksi vuoden 2000 kultakin aineistopohjalta lasketut luvut perustuvat oikeaksi todettuun vuoden 1998 kulutuksen perustasoon, ja aineistojen korjauserille on saatu määritettyä edellisten vuosien aineistovertilujen avulla suhteellinen

suuruus, jota puutteellisten aineistojen oloissa voidaan pitää vuoden 2000 arvion perustana näille erille.

5.7.3.3 Menetelmä B (osuus tuotoksesta)

Lähtökohtana kansantalouden tilinpidon tuotantotilit

Monien tuotteiden – tämä koskee etenkin palveluja – kohdalla laskenta on mahdollista perustaa myös kansantalouden tilinpidon tuotantotilejä juoksevasti hyödyntäväksi. Kulutusmenojen perustaso on tällöinkin määriteltävä suoria kulutuksen tietolähteitä (mm. kulutustutkimusta) rinnakkain käyttäen aina kun se on mahdollista.

Menetelmässä kutakin tarkasteltavaa tuotetta tuottavat toimialat selvitetään ensin sektoreittain. Sitten kunkin sektorin tuottajatoimialojen tuotoksesta johdetaan se osuus, mikä kohdentuu kotitalouksien kulutusmenoksi, seuraavasti:

Toimiala 1, toimiala 2, toimiala 3...
Tuotos perushintaan
Tuotoksen jako tuotteisiin:
Tuote 1, tuote 2, tuote 3...
Tuotteen jako eri käyttökohteisiin
Muu käyttö kuin kulutus
Julkinen kulutusmeno
Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmeno
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan
plus arvonlisävero ja muut tuoteverot, netto
= Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan

Näin toimialoittaisista laskelmista voidaan koota ja laskea yhteen kunkin tarkasteltavan tuotteen kotitalouksien kulutusmeno:

Kotitalouksien kulutusmenot kuhunkin tuotteeseen saadaan laskemalla yhteen kaikkien toimialojen kulutusmenot ko. tuotteeseen
Tuote 1; kotitalouksien kulutusmeno kaikilta toimialoilta
Tuote 2; kotitalouksien kulutusmeno kaikilta toimialoilta
Tuote 3; kotitalouksien kulutusmeno kaikilta toimialoilta
...

Aina kun mahdollista, suoritetaan näin saadun kulutusmenon vertailu ja yhteensovittaminen muiden aineistojen kanssa; tässä vertailu kulutustutkimukseen:

Vertailu ja yhteensovittaminen vuosina, jolloin kulutustutkimus on käytettävissä:
Tuote 1 laskettuna tuotoksen jakomenetelmällä
plus miinus perusjoukkojen erosta ym. johtuvat korjaukset
= Tuote 1, kulutustutkimuksen tiedot

Esimerkkejä menetelmän soveltamisesta palveluiden kulutusmenojen laskemiseen on esitetty nimikkeittaisen menetelmätarkastelun yhteydessä.

5.7.3.4 Muut B-menetelmät

Monissa kulutusnimikkeissä on käytössä muita tietolähteitä ja menetelmiä kuin edellä kuvatut yleismenetelmät. Kaikissa tapauksissa pyritään kuitenkin mahdollisimman kattavaan aineistovertailuun. Nämä menetelmät kuvataan tuotenimikkeensä edellyttämässä kohdassa tuoteluokittelun mukaisen menetelmätarkastelun yhteydessä.

5.7.3.5 Tarjonta- ja käyttötaulut sekä huoltotaseen yhteenvetoprosessi

Lopullinen kansantalouden tilinpito valmistuu tarjonta- ja käyttötaulujen mukaisena. Tarjonta- ja käyttötaulujen osoittamat muutostarpeet kulutusmenolaskelmissa kohdennetaan menetelmänmukaisesti laskentaeriin.

Ennakollinen kotitalouksien kulutusmenojen tason määrittäminen tapahtuu koko huoltotaseen yhteenvetoprosessin tuloksena.

Kansantalouden tilinpidon yhteenvetoprosessi kuvataan luvussa 6.

5.7.4 Laskenta nimikkeittäin

Kustakin tuotenimikkeestä esitetään vuoden 2000 käypähintaisen luvun laskenta. Tuotteiden kiinteähintaisen volyymin laskenta on esitetty, mikäli se tukee vastaavan käypähintaisen luvun laskentaa.

B/C021	
	2000
Päihdetilastollinen vuosikirja (STAKES):	
Alkoholijuomien vähittäiskulutuksen arvo, 1000 €	
Viinaa	438493,2
Muita väkeviä juomia	225858,2
Väkeviä viinejä	53369,73
Mietoja viinejä	473510,7
Long drink -juomia	63988,11
Vahvaa olutta	71115,07
Keskiolutta	834790,8
Yhteensä (ryhmitellään edelleen tilinpidon nimikkeisiin):	2161126
C02110ND Väkevät alkoholijuomat, 1000 €	664351
C02120ND Viini, siideri, long drinkit, 1000 €	590869
C02130ND Olut, 1000 €	905906
Edustuskulutuksen osuus vähittäiskulutuksesta:	
C02110ND Väkevät alkoholijuomat	0,01
C02120ND Viini, siideri, long drinkit	0,01
C02130ND Olut	0,01
Edustuskulutuksella vähennetty vähittäiskulutuksen arvo:	
C02110ND Väkevät alkoholijuomat, 1000 €	657708
C02120ND Viini, siideri, long drinkit, 1000 €	584960
C02130ND Olut, 1000 €	896847
Turistien tuoma alkoholi, erillisistä laskelmista:	
Vesiliikenteen alkoholimyynti yht. 1000 € , josta:	146119
C02110ND Väkevät alkoholijuomat	78679
C02120ND Viini, siideri, long drinkit	33720
C02130ND Olut	33720
Lentoliikenteen alkoholimyynti yht. 1000 € , josta:	5629
C02110ND Väkevät alkoholijuomat	3775
C02120ND Viini, siideri, long drinkit	1522
C02130ND Olut	331
Vesi- ja lentoliikenteen alkoholimyynti yht. 1000 € , josta:	151747
C02110ND Väkevät alkoholijuomat	82455
C02120ND Viini, siideri, long drinkit	35242
C02130ND Olut	34050
Pimeästi tuodun alkoholin kauppa:	
Päihdetilastojen taulusta 2: Laiton valmistus ja salakuljetus, milj. litraa	1,88
Määrästä kotitalouksien ostamaa, %	30
Määrästä kotitalouksien ostamaa, milj. litraa	0,56
Pirtulitran hinta katukaupassa, arvio tullitiedotteesta (€/l)	17,16
Kotitalouksien kulutusmenoihin, 1000 €	9673
Panimotilastot:	
Olut enint. 2,8 tilavuus-%, kotimaanmyynti (sis. panimoiden tuonnin) 1000 litraa	12420
Olut enintään 2,8 tilavuus-%, kotitalouksien ostama osuus myynnistä	0,75
Olut enintään 2,8 tilavuus-%, kotitalouksien ostama määrä, 1000 litraa	9315
Olut enintään 2,8 tilavuus-%, keskimääräinen kuluttajahinta, €/litra	1,59
Olut enintään 2,8 tilavuus-%, myynti kotitalouksille, 1000 €	14830
Virvoitusjuomat, kotimaanmyynti 1000 litraa	294553
Virvoitusjuomista alkoholipitoisia (1,2-2,8 tilavuus-%) juomia, osuus (arvio)	0,01
Alkoholipitoiset (1,2-2,8 tilavuus-%) virvoitusjuomat, myynti 1000 litraa	2946

C04 ASUMINEN, VESI, SÄHKÖ, KAASU JA MUUT POLTTOAINEET

	Vuosi 2000																		
	Arvo		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet														
	milj. €	Summa-taso	Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C04 ASUMINEN, VESI, SÄHKÖ, KAASU JA MUUT POLTTOAINEET	15 690	x																	
C041 Todelliset asumisvuokrat	3 987	x																	
C0410 Todelliset asumisvuokrat	3 987	x																	
C04100S Todelliset asumisvuokrat	3 987			x (B/C04)															
C042 Laskennalliset asumisvuokrat	10 127	x																	
C0420 Laskennalliset asumisvuokrat	10 127	x																	
C04200S Laskennalliset asumisvuokrat	10 127			x (B/C04)															
C043 Asunnon ylläpito ja korjaus	16	x																	
C0431 Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät tuotteet	16	x																	
C04310ND Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät tuotteet	16			x (B/C04)															
C0432 Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät palvelut		x																	
C04320S Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät palvelut				x (B/C04)															
C044 Muut asumiseen liittyvät palvelut	54	x																	
C0441 Vesi		x																	
C04410ND Vesi				x (B/C04)															
C0442 Jätteiden keruu		x																	
C04420S Jätteiden keruu				x (B/C04)															
C0443 Jätevesi		x																	
C04430S Jätevesi				x (B/C04)															
C0444 Muut asumiseen liittyvät palvelut		x																	
C04440S Muut asumiseen liittyvät palvelut	54			x (B/C04)															
C045 Sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	1 506	x																	
C0451 Sähkö	1 005	x																	
C04510ND Sähkö	1 005			x (B/C04)															
C0452 Kaasu		x																	
C04520ND Kaasu				x (B/C04)															
C0453 Nestemäiset polttoaineet	289	x																	
C04530ND Nestemäiset polttoaineet	289			x (B/C04)															
C0454 Kiinteät polttoaineet	181	x																	
C04540ND Kiinteät polttoaineet	181			x (B/C04)															
C0455 Kuuma vesi, höyry ja jää	31	x																	
C04550ND Kuuma vesi, höyry ja jää	31			x (B/C04)															

Laskennan pääpiirteet ja lähteet

Kotitalouksien asumiseen liittyvän kulutuksen laskennan lähtökohtana on toimialan 7021, asuntojen omistus ja vuokraus, tuotos, joka käsittää markkinatuotoksen, eli vuokra-asuntojen bruttovuokrat, sekä tuotoksen omaan loppukäyttöön, eli omistusasuntojen laskennalliset bruttovuokrat, jotka arvioidaan omistusasuntoja vastaavien vuokra-asuntojen markkinavuokrien avulla. Kotitaloudet kuluttavat toimialan tuotoksen kokonaisuudessaan asuntopalveluina. Toimialan 7021 tuotos lasketaan ns. stratifikaatiomenetelmää käyttäen luokkiin jaetun asuntokannan ja luokkia vastaavien neliömetrivuokrien tulona. Neliömetrivuokrat saadaan Tilastokeskuksen vuokratilastosta.

Vuokratilaston vuokratäsitteen mukaan vuokraan lasketaan kuuluvaksi varsinaisen vuokran lisäksi myös erikseen maksettavat vesimaksut ja lämmityskustannukset. Vuokraan ei ole laskettu mukaan asumiseen liittyviä muita mahdollisia käyttökorvauksia, joita ovat mm. sauna-, pesutupa- yms. korvaukset sekä sähkö- tai puhelinmaksut. Toimialan 7021 tuotoslaskelmissa erillisten pientalojen bruttovuokrat eivät sisällä lämmityskustannuksia.

Tarjonta- ja käyttötaulu –uudistuksen yhteydessä toimialan ’7021 Asuntojen omistus ja vuokraus’ ja yksityisen kulutuksen asumismenojen suhde muuttui. Uuden laskentamenetelmän mukaan erät ’vesi’, ’jätevesi’, ’jätteiden keruu’, ’muut asumiseen liittyvät palvelut’ sekä ’sähkö, kaasu ja muut polttoaineet’ kirjataan todellisiin ja laskennallisiin asumisvuokriin silloin, kun ne sisältyvät vuokriin ja hoitovastikkeisiin. Erikseen maksettuina ne kirjataan omina erinään myös uudessa laskentajärjestelmässä. Vanhassa laskentamenetelmässä kyseiset erät eroteltiin todellisista ja laskennallisista vuokrista kaikissa tapauksissa, silloinkin kun ne sisältyivät vuokriin ja hoitovastikkeisiin. Muutosta perustellaan laskennan selkeytymisellä.

Taulukko 51. Lämmityksen, veden, jätemaksujen ja jäteveden käsittely yksityisen kulutuksen asumisen kulutusmenoissa ja toimialalla ’7021 Asuntojen omistus ja vuokraus’

	Toimiala 7021		Yksityinen kulutus	
	Sisältyy	Taloustoimi	Sisältyy	Taloustoimi
kerros- ja rivitalot				
Lämmitys	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat
Vesi	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat
Jätteiden keruu	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat
Jätevesi	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat

	Toimiala 7021		Yksityinen kulutus	
	Sisältyy	Taloustoimi	Sisältyy	Taloustoimi
Erilliset pientalot				
Lämmitys	ei	-	kyllä	sähkö, kaasu ja muut polttoaineet
Vesi	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat
Jätteiden keruu	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat
Jätevesi	kyllä	P1, P2	kyllä	todelliset ja laskennalliset vuokrat

Taulukon 51 mukaisesti lämmitys, vesi, jätteiden keruu ja jätevesimenot sisältyvät yksityisen kulutuksen asumisen kulutusmenoissa pääasiallisesti todellisiin ja laskennallisiin vuokriin. Poikkeuksena erillisten pientalojen tapauksessa lämmityskustannukset näkyvät suoranaisina energiakustannuksina myös asumisen kulutusmenoissa.

C041 Todelliset asumisvuokrat

Todelliset asumisvuokrat muodostuvat asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen todellisista asumisvuokrista. Niiden bruttoarvo on toimialan ’7021 Asuntojen omistus ja vuokraus’ markkinatuotos. Asuntojen (pl. vapaa-ajan asunnot) todelliset asumisvuokrat saadaan stratifikaatiolaskelmista.

Vapaa-ajan asuntojen todelliset asumisvuokrat eli vuokralla olevien vapaa-ajan asuntojen vuokrat lasketaan kulutustutkimuksen tiedoista (kulutusmenot, mk/kotitalous * kotitalouksien lukumäärä). Vuokrat muodostuvat vapaa-ajan asuntoja koskevistä eristä ’vuokra’, ’lainojen korot’ ja ’tontin vuokra’.

C042 Laskennalliset asumisvuokrat

Laskennalliset asumisvuokrat muodostuvat omistusasuntojen ja omistajiensa käytössä olevien vapaa-ajan asuntojen laskennallisista asumisvuokrista. Niiden bruttoarvo on toimialan '7021 Asuntojen omistus ja vuokraus' tuotos omaan loppukäyttöön. Asuntojen (pl. vapaa-ajan asunnot) laskennalliset asumisvuokrat saadaan stratifikaatiolaskelmista.

Vapaa-ajan asuntojen laskennalliset asumisvuokrat lasketaan kulutustutkimuksen tiedoista (kulutusmenot, mk/kotitalous * kotitalouksien lukumäärä). Laskennalliset vuokrat muodostuvat vapaa-ajan asuntoja koskevista eristä korjauskustannukset, vesi- ja jätevesimaksut, palovakuutusmaksu (palvelumaksun osuus), jätemaksut, nuohous- ym. maksut sekä lämpö, valo ja voima. Vapaa-ajan asuntojen laskennallisiin asumisvuokriin eli omistusmökkien tuotokseen liitetään lisäksi vapaa-ajan asunnoille jyvitetty tietty osa toimialan '7021 Asuntojen omistus ja vuokraus' kiinteän pääoman kulumisesta. *C043 Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät tuotteet ja palvelut*

Yksityisiin kulutusmenoihin luetaan kustannukset, jotka aiheutuvat asuntojen pienistä huoltotoimista ja korjauksista ja jotka ovat vuokralaisen tai omistusasujan itse tekemiä tai teettämiä. Kustannukset jaetaan kahteen ryhmään: kustannukset asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvistä tuotteista sekä kustannukset asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvistä palveluista.

SNA93:n ja EKT95:n yksilöllisen kulutuksen käyttötarkoituseräluokituksen, COICOP:n, mukaan **asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyviä tuotteita** (C0431) ovat mm. maalit, lakat, tapetit, ikkunalasit, laastit, kitit, sementit, lattia- ja seinälaatat jne. **Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyviä palveluja** (C0432) ovat putkimiesten, sähkömiesten, puuseppien, maalarien jne. palvelut.

Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvien tuotteiden ja materiaalien kustannukset lasketaan **kulutustutkimuksen** tiedosta vuokra-asunnon korjaukset (Vuoden 1998 kulutustutkimuksessa on uusi erä, vuokralaisen tekemät korjaukset, joka muodostuu vuokra-asunnon ja luontoisetu-asunnon korjauksesta ja huollosta). Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät tuotteet eivät sisälly bruttovuokriin. Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvien palvelujen kustannukset sisältyvät toimialan 7021, asuntojen omistus ja vuokraus, välituotekäyttöön, joten ko. erää ei lasketa yksityiseen kulutukseen.

C044 Muut asumiseen liittyvät palvelut

Muita asumiseen liittyviä palveluja ovat **vesi** (C0441), **jätteiden keruu** (C0442), **jätevesi** (C0443) sekä **muut asumiseen liittyvät palvelut** (C0444). COICOP:n mukaan vesi käsittää asuntojen vesihuollon, ei kuitenkaan kuumaa vettä ja höyryä kaukolämpölaitoksesta. Jätteiden keruu käsittää jätteiden keruun ja käsittelyn. Jätevesi käsittää jäteveden keräämisen ja käsittelyn. Muita asumiseen liittyviä palveluja (C0444) ovat talonmiespalvelut, viheralueiden hoito, portaikkojen siivous ja valaistus, hissien ja jätekuilujen huolto, vartioimispalvelut, lumen luonti ja nuohous.

Kuluerät vesi (C0441), jätteiden keruu (C0442) ja jätevesi (C0443) sisällytetään todellisiin ja laskennallisiin asumisvuokriin.

Erään 'muut asumiseen liittyvät palvelut (C0444)' kirjataan asunto-osakeyhtiöiden, asuinkiinteistöosakeyhtiöiden ja suoraan vuokrattujen asuntojen sauna-, pesutupa ym. korvauksia. Menoerä lasketaan Asuntoyhteisöjen tilinpäätöstilaston neliömetrikohtaisten kustannusten ja asuntokannasta saatavien neliöiden avulla.

C045 Sähkö, kaasu ja muut polttoaineet

Asumisen energiakustannukset luokitellaan viiteen luokkaan: **sähkö** (C0451), **kaasu** (C0452), joita COICOP:n määritelmän mukaan ovat kaupunki- ja maakaasu, butaani, propaani jne., **nestemäiset polttoaineet** (C0453), joita ovat polttoöljy lämmitykseen ja valaistukseen, **kiinteät polttoaineet**

C06 TERVEYS

	Vuosi 2000																		
	Arvo		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet														
	milj. €	Summa-taso	Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C06 TERVEYS	2259	x																	
C061 Lääkintätuotteet, -laitteet ja -välineet	1128	x																	
C0611 Lääkkeet	761	x																	
C06110ND Lääkkeet	761			x (B/C0611)										x	x				
C0612 Muut farmaseuttiset tuotteet	33	x																	
C06120ND Muut farmaseuttiset tuotteet	33		x																
C0613 Terapeuttiset laitteet ja välineet	334	x																	
C06131D Silmä- ja piilolasit, proteesit, kuulokojeet	315		x																
C06132D Muut terapeuttiset laitteet ja välineet	19		x																
C062 Avohoitopalvelut	776	x																	
C0621 Lääkäripalvelut	291	x																	
C06210S Lääkäripalvelut	291			x (B/Osuus tuotoksesta)										x	x				
C0622 Hammaslääkäripalvelut	317	x																	
C06220S Hammaslääkäripalvelut	317			x (B/Osuus tuotoksesta)										x	x				
C0623 Muut avohoitopalvelut	168	x																	
C06230S Muut avohoitopalvelut	168			x (B/Osuus tuotoksesta)										x	x				
C063 Sairaalapalvelut	355	x																	
C0630 Sairaalapalvelut	355	x																	
C06300S Sairaalapalvelut	355			x (B/Osuus tuotoksesta)										x	x				

Kotitalouksien kulutusmenoihin eivät sisälly saadut sairausvakuutuskorvaukset lääkäripalveluista ja lääkkeistä. Ne kirjataan sosiaaliturvarahastojen kulutusmenoihin. Katso esimerkkeinä terveydenhuoltomaksujen ja lääkkeiden kulutusmenon laskenta.

B/C0611			
		2000	
Lääkemyynti kotitalouksille avohoitoon, milj. €	+	1439	Tieto perustuu apteekkitoimialan lääkemyyntiin kotitalouksille, ks. menetelmä A.
Lääkekorvaukset, milj. €	-	678	
Kotitalouksien kulutusmeno, lääkkeet milj. €		761	

Terveydenhuoltomaksut	
	2000
Avohoit- ja sairaalamaksut yhteensä, milj.€	1576
Luontoismuotoiset sosiaaliset tulonsiirrot terveystalouksiin, milj.€	471
Avohoit- ja sairaalamaksut yhteensä pl. KELA-korvaukset, milj.€	1105
KELA: Kotitalouksien avohoit- ja sairaalamaksujen rakenne:	

- lääkäripalvelua, %	25,8
- hammaslääkäripalvelua, %	28,7
- muuta avohoitopalvelua, %	15,3
- sairaala(vuodeosasto)palvelua, %	30,2
Kotitalouksien kulutusmenot, milj. mk:	
C06210S Lääkäripalvelut	285
C06220S Hammaslääkäripalvelut	317
C06230S Muut avohoitopalvelut	169
C06300S Sairaalapalvelut	334
Yhteensä	1105

C0735 Muut kuljetuspalvelut	53	x																		
C07350S Muut kuljetuspalvelut	53				x (B/Osuus tuotoksesta)															

B/C0711 Autot			
			2000
	Tietolähde		
ENSIREKISTERÖINNIIT			
Rekisteröityjä, kpl	Tilastokeskus: Moottoriajoneuvot	135243	
-joista yrityksille, yhteisöille ja julkiselle sektorille, kpl	Tilastokeskus: Moottoriajoneuvot, ajoneuvorekisteri, valtiovarainministeriön alv-laskelmat	58129	
Jäännös: yksityiskotitalouksille, kpl		77114	
-joista ns. muuttoautojen tuonti, kpl	Tullihallitus	4396	
Jäännös kotitalouksille täysihintaisia, kpl		72718	
Kotitalouksien normaalisti verotetut, milj. €		1688	
Muuttoautot, milj. €		46	
Ensirekisteröinneistä kulutusmenoon, milj. €		1734	
KÄYTETYT			
Kotitalouksien ostamat - myymät, milj. €	Tilastokeskus: Kulutustutkimus	..	
Johdettu estimaatti käytetyille, milj. €	Indikaattorit: rekisteröintien volyyymi ja kuluttajahintaindeksi	1042	Taso johdettu kulutustutkimuksesta, jatkettu rekisteröintien volyymin ja käytettyjen autojen kuluttajahinnan muutoksen avulla
LUONTOISETU			
Käyttöedusta Autot -nimikkeeseen, milj. €		193	Kansantalouden tilinpidon mukaiseen palkkasummaan sisältyvä luontoisetujen kokonaissumma on jaettu kulutusmenonimikkeisiin. Tässä kohdassa tuotteen "Autot" osuus luontoisedusta.
HINNAT			
Listahinta kotitalouksien uusille (1000 €)	Autoalan tiedotuskeskus	23,7	
Kotitalouksien maksama hinta listahinnasta, %	Arvio	98	
Kotitalouksien maksama keskihinta, 1000 €		23,2	
C07110D Autot, milj.€		2969	

x (B/Liikenne)	
Esimerkki: laivamatkat	
	2000
Laivaliikenteen tuotot:	
Matkustajatulot kotimaan liikenteestä 1000 €	13780
- josta kotitalouksien kulutusmenoa, %	85
Matkustajatulot suomalaisten alusten ulkomaan liikenteestä, 1000 €	204158
- josta kotitalouksien kulutusmenoa, %	85
Kotitalouksien kulutusmeno:	
Kotimaan matkustajaliikenne, 1000 €	11713
Vero kotimaan matkustajaliikenteestä (v.2000:8%), 1000 €	937
Ulkomaanliikenne suomalaisilla aluksilla, liput 1000 €	173534
Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä, 1000 €:	186184
Saadaan yhteensä, milj. €:	

C07340S Laivamatkat	186
---------------------	-----

C08 TIETOLIIKENNE

	Vuosi2000		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet														
	Arvo		Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	milj. €	Summa-taso																	
C08 TIETOLIIKENNE	2010	x																	
C081 Tietoliikenne	2010	x																	
C0811 Postipalvelut	75	x																	
C08110S Postipalvelut	75			x															
C0812 Tietoliikennelaitteet	215	x																	
C08120D Tietoliikennelaitteet	215		x										x						
C0813 Tietoliikennepalvelut	1720	x																	
C08130S Tietoliikennepalvelut	1720			x															

x (B/Liikenne)		
Esimerkki: tietoliikennepalvelut		
	1996	1997
Puhelinpalvelujen tuotanto:		
Paikallispuhelintoiminta, milj. mk	3149	3250
Kaukopuhelintoiminta, milj. mk	447	449
Kansainvälinen puhelintoiminta, milj. mk	1081	1093
Matkaviestintä, milj. mk	3149	4900
Tuotanto yhteensä, milj. mk	7826	9692
Arvonlisävero (%/100)	0,22	0,22
Arvonlisävero, milj. mk	1722	2132
Tuotanto yhteensä, ml. arvonlisävero, milj. mk	9548	11824
Kulutustutkimuksesta johdettu kulutusmeno, milj. mk	5022	..
Arvio: SKT95 kotitalouksien kulutusmeno, milj. mk	5022	6212
Kulutusmeno yhteensä, milj. mk:		
C08130S Tietoliikennepalvelut	5022	6212

C09 VIRKISTYS JA KULTTUURI

	Vuosi 2000																		
	Arvo		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet														
	milj. €	Summa- taso	Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C09 VIRKISTYS JA KULTTUURI	6938	x																	
C091 Audiovisuaaliset, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteet	1072	x																	
C0911 Äänen ja kuvan vastaanotto-, tallentamis- ja toistolaitteet	424	x																	
C09111D Radiot, äänentoistolaitteet yms.	168		x										x						
C09112D Televisiot ja videonauhurit	238		x										x						
C09113SD Viihde-elektronikan osat ja tarvikkeet	18		x																
C0912 Valokuvaus-, elokuva- ja optiset laitteet	82	x																	
C09121D Kamerat, kiikarit ym.	53		x																
C09122D Videokamerat	29		x																
C0913 Mikrotietokoneet, lasku- ja kirjoituskoneet	292	x																	
C09130D Mikrotietokoneet, lasku- ja kirjoituskoneet	292		x										x						
C0914 Äänen ja kuvan tallennusvälineet	214	x																	
C09141SD Filmit ja muut valokuvaustarvikkeet	34		x																
C09142SD Äänilevyt, audio- ja videokasetit	180																	x	
C0915 Audiovisuaalisten, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteiden korjaukset	60	x																	
C09150S Audiovisuaalisten, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteiden korjaukset	60		x																
C092 Muut suurehkot kestopulustustavarat virkistykseen ja kulttuuriin	388	x																	
C0921 Suurehkot kestopulustustavarat ulkoiluun	269	x																	
C09210D Suurehkot kestopulustustavarat ulkoiluun	269		x																
C0922 Suurehkot ajanviete- ja virkistystavarat sisäkäyttöön	92	x																	
C09220D Suurehkot ajanviete- ja virkistystavarat sisäkäyttöön	92		x																
C0923 Muiden suurehkojen ajanvietevälineiden ylläpito ja korjaus	27	x																	
C09230S Muiden suurehkojen ajanvietevälineiden ylläpito ja korjaus	27		x																
C093 Muut tavarat ja laitteet virkistykseen; puutarhatarvikkeet ja lemmikkieläimet	1115	x																	
C0931 Pelit, lelut ja harrastusvälineet	212	x																	
C09310SD Pelit, lelut ja harrastusvälineet	212		x																
C0932 Urheilu- ja retkeilyvälineet	303	x																	
C09320SD Urheilu- ja retkeilyvälineet	303		x																
C0933 Kukat ja puutarhatarvikkeet	326	x																	
C09330ND Kukat ja puutarhatarvikkeet	326		x																
C0934 Lemmikkieläimet ja tarvikkeet	219	x																	
C09341ND Lemmikkieläinten ruoka	144		x																
C09342SD Lemmikkieläimet ja niiden varusteet	75		x																
C0935 Lemmikkieläinten lääkintä- ja muut palvelut	55	x																	
C09350S Lemmikkieläinten lääkintä- ja muut palvelut	55																		x (B/Osuus tuotoksesta)

-joista kotitalouksille, milj. €	96	
Laittomien ostoja, %-osuutena laillisista	2	
Lisäys: laittomien ostoja, milj. €	2	*)
Äänittämättömät tallennevälineet:		
Äänikasetit yms., milj. € (kotitaloudet)	4	
Videokasetit yms., milj. € (kotitaloudet)	32	
Tv- ja videolaite- ym. vuokrat, % videotallennevuokrista	8	
C09142SD Äänilevyt, audio- ja videokasetit	180	
C09421S Televisioiden, videoiden ym. vuokraus	28	

x (B/C09422)		
	2000	
Televisioilmoitusten lukumäärä, 1000 kpl	1999	Lähde: YLEn vuosikertomus
Tv-maksun hinta vuodessa, €	158	Perustuu Valtioneuvoston säätämään asetukseen
Tv-maksujen laskennallinen kertymä vuodessa, milj.€	316	
Tv-maksuja kerätty, milj.€	316	Tv-maksuhallinnon tieto. Huom! Tv-maksun alv = 0%. (Yleisradio maksaa sitten 8% alv:n valtion tv- ja radiorahastosta saamistaan maksuista.)
Kotitalouksien lukumäärä, 1000 kpl	2373	Tilastokeskus: Tulonjakotilastot ja kulutustutkimus
Kotitalouksista omistaa 1 tai useamman TV:n, %	95	Tilastokeskus: Finnish Mass Media
Kotitalouksista omistaa 1 tai useamman TV:n, 1000 taloutta	2254	
TV:n omistavista talouksista ilman televisioilmoitusta, %	17	Viestintäviraston tv-maksuhallinnon arvio
TV-ilmoituksen tehneitä kotitalouksia, 1000 kpl	1871	
TV-luvista kotitalouksien osuus, %	94	
Kotitalouksien tv-maksumenot yht. milj.€	295	
Kaapeli-tv-toiminta:		
(Osa menoista kuvautuu vuokrissa)		
Maksu-tv-tulot (osa kaapeli-tv-yhtiöiden liikevaihdosta)	21	Tilastokeskus: Finnish Mass Media
Maksu-tv, ALV-%	22	
Maksu-tv-menot verollisena yht. milj.€ (kotital. 100%)	26	
Muut tv-maksut		
Muut kotitalouksien maksut (mm. interaktiiviset ohjelmat)	3	Tietoa vaikea saada: Arvio sidottu %-suhteena maksu-tv-tilausmaksuihin.
Muut kotitalouksien maksut (mm. interaktiiviset ohjelmat), ALV-%	22	
Muut kotitalouksien maksut (mm. interaktiiviset ohjelmat), yht.milj.€	4	
Yhteensä, milj.€	325	

x (B/C0943)		
		2000
Raha-automaattiyhdistys (RAY)		
Pelikasinojen ja rahapeliautomaattien liikevaihto, milj.€	+	539
Ålands Penningautomatförening (PAF)		
PAF-konsernin liikevaihto, milj.€		37
-josta Suomen (erityisesti Ahvenanmaan) alueen (ml. laivojen) rahapeliautomaateista, %		10
-kulutusmenoihin milj.€	+	4
Arvio PAF:n internet-peleihin menevästä suomalaisten kulutusmenosta	+	2

Muiden PAF:n pelimuotojen liikevaihto Suomen (erityisesti Ahvenanmaan) alueella	+	0,2
- vähennetään voittojen arvo edellisestä	-	0,1
Vesiliikenteen peliautomaatit (ei RAY/PAF:n operoimat)		
Erillisestä vesiliikenteen laskelmasta, milj.€	+	6
Veikkaus Oy		
Pelien liikevaihto, milj.€	+	1083
Pelaajien voitot, milj.€	-	505
Suomen Hippos ry (Fintoto Oy 1.1.2001 alkaen)		
Totopelien pelivaihto, milj.€	+	119
Pelaajien voitot totopeleistä, milj.€	-	89
Bingot		
Liikevaihto, milj.€	+	91
Palkintojen arvo suhteessa liikevaihtoon, %		73
Palkintojen arvo, milj.€	-	66
Kotitalouksien kulutusmenot, milj.€	=	1184
x (B/C0952)		
		2000
Lähteet: Tilastokeskus/Finnish Mass Media ja sen perustietolähteet		
SANOMALEHDET		
Sanomalehtien liikevaihto milj.€		1078
- josta 7-4 -päiväiset		965
- josta 3-1 -päiväiset		114
Sanomalehtien tuottojakauma:		
7-4 -päiväiset		
Tilaukset ja irtonumeromyynti, %		44
3-1 -päiväiset		
Tilaukset ja irtonumeromyynti, %		38
Tilaukset ja irtonumeromyynti, milj.€		
7-4 -päiväiset		424
3-1 -päiväiset		43
Yhteensä		468
Sanomalehtien myyntirakenne:		
Tilaukset, %		85
Irtonumeromyynnit, %		15
Tilaukset, milj.€		397
Irtonumeromyynnit, milj.€		70
Tilatut suomalaiset sanomalehdet:		
Kotitalouksien osuus tilaussummasta, %		86
Kotitalouksien osuus tilaussummasta, milj.€		342
ALV, %		0
Tilatut suomalaiset sanomalehdet (kotitaloudet), milj.€		342
Tilatut ulkomaalaiset sanomalehdet:		
Suomalaisten kotitalouksien tilaamat ulkomaalaiset sanomalehdet, milj.€		2
ALV, %		0
Tilatut ulkomaalaiset sanomalehdet (kotitaloudet), milj.€		2
Irtonumeroina ostetut sanomalehdet:		
ALV, %		22
Irtonumeroina ostetut sanomalehdet, milj. € (sis. ALV):		105
Joista kotitalouksien ostamia, %		97,5
Irtonumeroina ostetut kotitalouksien sanomalehdet, milj. €		103
Kotitalouksien sanomalehtimenot yhteensä, milj. €		446

AIKAKAUSLEHDET	
Aikakauslehtien liikevaihto, milj. €	631
Tuottojen jakauma:	
Tilausmaksut, %	64
Irtonumeromyynti, %	8
Ilmoitustulot, %	28
Tilaukset ja irtonumeromyynti, tuotot milj.€	
Tilausmaksut, milj.€	404
Irtonumeromyynti, milj.€	50
Tilatut suomalaiset aikakauslehdet:	
Kotitalouksien osuus tilaussummasta, %	66,5
Kotitalouksien osuus tilaussummasta, milj.€	268
ALV, %	0
Tilatut suomalaiset aikakauslehdet (kotitaloudet), milj. €	268
Tilatut ulkomaalaiset aikakauslehdet:	
Suomalaisten kotitalouksien tilaamat ulkomaalaiset aikakauslehdet, milj.€	3
ALV, %	0
Tilatut ulkomaalaiset aikakauslehdet (kotitaloudet), milj.€	3
Irtonumeroina ostetut aikakauslehdet:	
ALV, %	22
Irtonumeroina ostetut aikakauslehdet, milj.€ (sis. ALV):	123
Joista kotitalouksien ostamia, %	90
Irtonumeroina ostetut kotitalouksien aikakauslehdet, milj.€	111
Kotitalouksien aikakauslehtimenot yhteensä, milj.€	382
Kotitalouksien sanoma- ja aikakauslehtimenot yhteensä, milj.€	828

C10 KOULUTUS

	Vuosi 2000																			
	Arvo		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet															
	milj. €	Summa-taso	Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
C10 KOULUTUS	298	x																		
C100 Koulutus	298	x																		
C1000 Koulutus	298	x																		
C10000S Koulutus	298				x (B/Osuus tuotoksesta)															

x (B/Osuus tuotoksesta)**Esimerkki: kulutusmenoryhmän "C10000S Koulutus" koostaminen toimialatiedoista**

a) Yritykset, TOL 80 Koulutus	
Tuotos perushintaan 371 milj. €	
Tuotoksen jako tuotteisiin:	
Ajo-opetus 76 milj. €	Muu koulutus 295 milj. €
Josta	
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 76 milj. €	Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 97 milj. €
Siirtyminen ostajahintaan:	
ALV ja muut tuoteverot netto 17 milj. €	ALV ja muut tuoteverot netto 11 milj. €

Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 93 milj. €	C10a) Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 108 milj. €
b) Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt, TOL 80 Koulutus	
Tuotos perushintaan 844 milj.€	
josta	
Markkinatuotos 73 milj. €	
Markkinattomien tuotteiden myynnit 126 milj. €	
Tuotoksen jako tuotteisiin:	
Koulutus 844 milj.€	
Josta	
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 126 milj.€	
Siirtyminen ostajahintaan:	
ALV ja muut tuoteverot netto 0 milj.€	
C10b) Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 126 milj.€	
c) Valtionhallinto, TOL 80 Koulutus	
Tuotos perushintaan 1706 milj. €	
josta	
Markkinatuotos 224 milj.€	
Markkinattomien tuotteiden myynnit 0 milj.€	
Tuotoksen jako tuotteisiin:	
Koulutus	
Josta	
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 12 milj.€	
Siirtyminen ostajahintaan:	
ALV ja muut tuoteverot netto 3 milj.€	
C10c) Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 15 milj.€	
d) Paikallishallinto, TOL 80 Koulutus	
Tuotos perushintaan 4745 milj.€	
josta	
Markkinatuotos 232 milj.€	
Markkinattomien tuotteiden myynnit 61 milj.€	
Tuotoksen jako tuotteisiin:	
Koulutus	
Josta	
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 45 milj.€	
Siirtyminen ostajahintaan:	
ALV ja muut tuoteverot netto 0 milj.€	
C10d) Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 45 milj.€	
e) Paikallishallinto, TOL 751 Julkinen hallinto	
Tuotos perushintaan 4041 milj.€	
josta	
Markkinatuotos 1391 milj.€	
Markkinattomien tuotteiden myynnit 153 milj.€	
Tuotoksen jako tuotteisiin:	
Koulutus	
Josta	
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 4 milj.€	
Siirtyminen ostajahintaan:	
ALV ja muut tuoteverot netto 0 milj.€	
C10e) Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 4 milj.€	
C10000S Koulutus	
Tuotoksesta kotitalouksien kulutusmenoon	

C10a) Yritykset, TOL 80 Koulutus	108
C10b) Kotitalouksia palvelevat voittoon tavoittelemattomat yhteisöt, TOL 80 Koulutus	126
C10c) Valtionhallinto, TOL 80 Koulutus	15
C10d) Paikallishallinto, TOL 80 Koulutus	45
C10e) Paikallishallinto, TOL 751 Julkinen hallinto	4
YHTEENSÄ	298 milj.€

C11 RAVINTOLAT JA HOTELLIT

	Vuosi 2000																		
	Arvo		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet														
	milj. €	Summa-taso	Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C11 RAVINTOLAT JA HOTELLIT	4369	x																	
C111 Ravitsemispalvelut	4025	x																	
C1111 Ravintolat ja kahvilat	3353	x																	
C11110S Ravintolat ja kahvilat	3353			x (B/C11)														x	
C1112 Ruokalat	672	x																	
C11120S Ruokalat	672			x (B/C11)														x	
C112 Majoituspalvelut	344	x																	
C1120 Majoituspalvelut	344	x																	
C11200S Majoituspalvelut	344			x (B/C11)														x	x

x (B/C11)			
Toimiala		2000	
H	Majoitus- ja ravitsemistoiminta		Lähteet:
	tuotos (milj.€) ilman alv, saadaan kansantalouden tilinpidon tuotantotililtä	4333	Kansantalouden tilinpidon tuotantotilit,
551	Majoitustoiminta		Hotelli- ja Ravintolaliitto,
	tuotos (milj.€) ilman alv, saadaan kansantalouden tilinpidon tuotantotililtä	1335	Tilastokeskus:
	josta majoitusmyyntiä, %	40,3	Matkailutilastot, ym.
	josta ravintolamyyntiä, %	59,7	
	josta majoitusmyyntiä (nim. C11200S), milj.€ ilman alv	538	
	josta ravintolamyyntiä (nim. C11110S), milj.€ ilman alv	797	
	Majoitusmyynnistä kotitalouksien kulutusmenon osuus, %	59,2	
	Ravintolamyynnistä kotitalouksien kulutusmenon osuus, %	77,5	
	Nimike C11200S Majoituspalvelut, milj.€ ilman alv	318	
	Nimike C11110S Ravintolat ja kahvilat, milj.€ ilman alv	618	
553	Ravitsemistoiminta		
	tuotos (milj.€) ilman alv, saadaan kansantalouden tilinpidon tuotantotililtä	2998	
	Myynnistä kotitalouksien osuus, %	78	
	Myynnistä kotitalouksien osuus, milj.€ ilman alv	2340	
	josta nimike C11120S Ruokalat, %	17	
	josta nimike C11110S Ravintolat ja kahvilat, %	83	
	Nimike C11120S Ruokalat, milj.€ ilman alv	409	
	Nimike C11110S Ravintolat ja kahvilat, milj.€ ilman alv	1931	
Muut	Ravintolapalveluja muilta toimialoilta (erillisistä laskelmista)		
	Paikallishallinto		
	Ateriamaksut	98	

Autovakuutus= maa-ajoneuvo		1581
Veroprosentti		0,22
Maksutulot (verollinen), milj. mk		4362
Kotitalouksien (ml. luontoisedut) osuus, lasketaan henkilöautojen rekisteröinnistä		0,85
Kotitalouksien osuus maksuista, milj. mk		3707
Palvelumaksun osuus		0,45
Kotitalouksien kulutusmeno, milj. mk		1668
1a) Sijoitustoiminnan nettotuotto, milj. mk		450
Kotitalouksien kulutusmenon osuus, milj. mk		383
KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENO milj. mk	(1)	2051
2. IRTAIMISTOVAKUUTUS		
Maksutulo (veroton), milj. mk		1266
Veroprosentti		0,22
Maksutulo (verollinen), milj. mk		1545
Kotitalouksien osuus		0,6
Kotitalouksien osuus, milj. mk		927
Palvelumaksun osuus		0,45
KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENO milj. mk	(2)	417
3. VAPAAEHTOINEN TAPATURMAVAKUUTUS JA MUU KUIN LAKISÄÄTEINEN ELÄKEVAKUUTUS		
Muu tapaturmavakuutus		
Maksutulo, milj. mk		703
Palvelumaksun osuus		0,45
Kotitalouksien kulutusmeno, milj. mk		316
Yksilöllinen eläkevakuutus		
Maksutulo, milj. mk		1293
Palvelumaksun osuus		0,45
Kotitalouksien kulutusmeno, milj. mk		582
KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENO milj. mk	(3)	898
4. HENKIVAKUUTUS		
Palvelumaksu, milj. mk		-805
KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENO milj. mk	(4)	-805
Yhteensä:		
C12500S Vakuutus	(1)+(2)+(3)+(4)	2561

x (B/C1261)	
	1997
Toimialan "Rahoitus" laskentajärjestelmästä:	
Palkkiotuotot, milj. mk	
Pankit	4612
Muut rahoituslaitokset	680
Yhteensä	5292
- josta kotitalouksien kulutusmenojen indikaattori, %	45
Välisumma (1)	2381
Muut rahoitustuotot, milj. mk	
Pankit	773
Muut rahoituslaitokset	2100
Rahoitusta avustava toiminta	600
Yhteensä	3473
- josta kotitalouksien kulutusmenojen indikaattori, %	70
Välisumma (2)	2431
Leimaverosta kotitalouksien kulutusmenoja (3)	497

C12610S Todelliset rahoituspalvelut	5310
-------------------------------------	------

x (B/Osuus tuotoksesta)
Esimerkki: Toimialan "9309 Muut henkilöpalvelut" tuotoksen jako käyttöeriin

Tuotos perushintaan 451 milj.€	
Tuotoksen jako tuotteisiin:	
Kampaamo-, parturi- ym. henk.koht. puhtauspalvelut 373 milj.€	Hautaus- ja muut palvelut 69 milj.€
Siitä:	
Kotitalouksien kulutusmeno perushintaan 369 milj.€	Kotitalouksien. kulutusmeno perushintaan 69 milj.€
ALV ja muut tuoteverot netto 81 milj.€	ALV ja muut tuoteverot netto 0 milj.€
Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 450 milj.€	Kotitalouksien kulutusmeno ostajan hintaan 69 milj.€
Toimialan tuotteista kohdentuu kotitalouksien kulutusmenoon:	
Toimialalta "9309 Muut henkilöpalvelut"	
C12110S Kampaamo-, parturi- ym. henkilökohtaiset puhtauspalvelut	450 milj.€
C12700S Muut muualla luokittelemattomat palvelut	69 milj.€

P311Y-P3Y YHTEENVETO- JA TASAPAINOERÄT

	Vuosi 2000																		
	Arvo		Peruslaskentamenetelmä		Käytetyt täydentävät lähteet														
	milj. €	Summa-taso	Menetelmä A	Menetelmä B/...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
P311Y KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT SUOMESSA	61893	x																	
D KESTOKULUTUSTAVARAT	6668	x																	
SD PUOLIKESTÄVÄT KULUTUSTAVARAT	5488	x																	
ND LYHYTIKÄISET TAVARAT	18471	x																	
S PALVELUT	31266	x																	
TUR TURISMIMENOT	-159	x																	
P312Y Suomalaisten kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	1369			x (B/TUR)															
P313Y Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	1528			x (B/TUR)															
P31Y SUOMALAISTEN KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT	61734	x																	
P32Y Voittoja tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot	2752			x (B/P32Y)															
YSU YKSITYISET KULUTUSMENOT SUOMESSA	64645	x																	
P3Y YKSITYISET KULUTUSMENOT	64486	x																	

P311Y KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT SUOMESSA

= Tuotteittaisten kulutusmenojen summa (C01+C02+...+C12)

D KESTOKULUTUSTAVARAT

= Kestokulutustavaroiden summa (niiden tuotteiden summa, joiden nimikekoodit ovat muotoa C12345D).

SD PUOLIKESTÄVÄT KULUTUSTAVARAT

= Puolikestävien kulutustavaroiden summa (niiden tuotteiden summa, joiden nimikekoodit ovat muotoa C12345SD).

ND LYHYTIKÄISET TAVARAT

= Lyhytikäisten tavaroiden summa (niiden tuotteiden summa, joiden nimikekoodit ovat muotoa C12345ND).

S PALVELUT

= Palveluiden summa (niiden tuotteiden summa, joiden nimikekoodit ovat muotoa C12345S).

x (B/TUR)		
	2000	
Suomalaisten kulutusmenot ulkomailla, milj.€	2009	Lähde: Kansantalouden tilinpidon Ulkomaat-sektorin laskentajärjestelmästä; Tilastokeskus: Suomalaisten matkailu
Työ- ja kokousmatkat (yöpymisen kohdemaassa sisältäneet)		Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu
Yöpymisen kohdemaassa sisältäneitä matkoja: kpl	902000	Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu
-joilla yöpymisiä keskimäärin: kpl	5,6	Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu
Työ- ja kokousmatkavuorokausia yht.	5051200	
Vapaa-ajanmatkat (yöpymisen kohdemaassa sisältäneet)		Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu
Yöpymisen kohdemaassa sisältäneitä matkoja: kpl	2397000	Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu
-joilla yöpymisiä keskimäärin :kpl	7,8	Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisten matkailu
Vapaa-ajanmatkavuorokausia yht.	18696600	
Työ-, kokous- ja vapaa-ajanmatkavuorokausia yht.	23747800	
Joista työ- ja kokousmatkavuorokausia, osuus (/1)	0,21	
Joista vapaa-ajanmatkavuorokausia, osuus (/1)	0,79	
--josta työ- ja kokousmatkoilla, milj.€	427	
Erotus suom. kotital. kulutusmenoja ulkomailla, milj.€	1582	
Ulkomaisiin valmismatkoihin sisältyvät hotellikustannukset, milj.€	213	Tieto perustuu erilliselvitykseen. Erä sisältyy kotitalouksien kulutusmenojen nimikkeeseen C09600S Valmismatkat
Erotus: suomalaisten kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla - valmismatkojen hotellikustannukset, milj. €	1369	
TUR TURISMIMENOT	-159	
P312Y Suomalaisten kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	1369	
P313Y Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	1528	Lähde: Rajahaastattelututkimus

P31Y SUOMALAISTEN KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT

=P311Y KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT SUOMESSA
+ TUR TURISMIMENOT

YSU YKSITYISET KULUTUSMENOT SUOMESSA

=P311Y KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT SUOMESSA
+ P32Y Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot

P3Y YKSITYISET KULUTUSMENOT

=P31Y SUOMALAISTEN KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT
+ P32Y Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot

5.8 Kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien kulutusmenot

yhteisöjen

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot saadaan siten, että voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotoksesta vähennetään markkinatuotos, tuotos omaan loppukäyttöön ja markkinattomien tuotteiden myynti. Residuaaliksi jää muu markkinaton tuotos, joka on yhtä kuin voittoa tavoittelemattoman toiminnan kulutusmenot. Voittoa tavoittelemattoman toiminnan kulutusmenot ovat kokonaisuudessaan yksilöllistä kulutusta.

Tuotos omaan loppukäyttöön sisältää voittoa tavoittelemattomassa toiminnassa kotitalouspalveluiden (toimiala 95) tuotoksen kokonaisuudessaan ja toimialoilla, joilla atk-ohjelmia tuotetaan omaan käyttöön, omaan käyttöön tuotetut tietokoneohjelmistot. Omaan käyttöön tuotetut tietokoneohjelmistot lasketaan kansantalouden tilinpidossa keskitetysti (katso kohta 5.11.2).

Markkinatuotoksen ja markkinattomien tuotteiden myynnin estimointi perustuu samalle menetelmälle kuin välituotekäytön estimointi (katso kohta 3.20.4). Estimoinnissa on käytetty samoja tietolähteitä kuin välituotekäytössä. Joillakin toimialoilla on jouduttu käyttämään täydentäviä menetelmiä, joita selostetaan alla.

Tienpito

Markkinattomien tuotteiden myynnit vastaavat sekä kuntien että valtion avustuksia yhteensä.

Koulutus

Opetushallitus kerää koulutuksen kustannus- ja suoritustietoja valtionosuusjärjestelmän ylläpitoa, kustannusseurantaa ja koulutuksen arviointia varten. Tilastokeskus saa käyttöönsä yksityisten oppilaitosten kustannustiedot Opetushallituksen keräämästä ja Tampereen yliopiston tietokonekeskuksen ylläpitämästä rekisteristä (nk. koulukustannusrekisteri).

Koulutus-toimialan markkinatuotokseen on luettu koulukustannusrekisterin erä 'muut tuotot'. Markkinattomiksi tuotteiksi on luettu koulukustannusrekisterin erä 'maksut', jotka ovat kurssimaksuja. Nämä korotetaan koko toimialan tasolle siten, että koulukustannusrekisterin palkkasumma on suhteutettu koko koulutustoimialan palkkasummaan ja tällä osuudella on laskettu voittoa tavoittelemattoman toiminnan markkinatuotos ja markkinattomien tuotteiden myynnit. Toisin sanoen on oletettu, että voittoa tavoittelemattomassa koulutuksessa myyntituottojen ja palkkojen suhde on sama kuin muussakin koulutuksessa. Markkinattomiin tuotteisiin on lopuksi lisätty kuntien ja kuntayhtymien koulutusostot muilta.

Uskonnolliset yhteisöt

Uskonnollisten yhteisöjen myyntituotot perustuvat evankelis-luterilaisten seurakuntien taloustilastoon. Markkinattomien tuotteiden myynteihin on luettu yleishallinnon, seurakuntatyön, yhteisten seurakunnallisten tehtävien ja hautaustoimen tulot. Markkinatuotokseen on luettu kiinteistötoimen tulot.

Muut järjestöt

Muiden järjestöjen toimiala (9139) on erittäin heterogeeninen. Siihen kuuluu kaikkea pienistä järjestöistä säätiöihin ja ylioppilaskuntiin. Toisaalta toimialalla ei ole yhtään dominanttia järjestöä tai järjestöryhmää. Tämä tekee myyntien arvioinnin erityisen vaikeaksi.

Toimialan markkinatuotos on estimoitu siten, että säätiöiden markkina-arvoiselle kiinteistömässälle⁶ on arvioitu viiden prosentin tuotto ja tämä on oletettu säätiöiden markkinatuotokseksi. Tämän jälkeen yritysrekisteristä on otettu toimipaikkakohtainen lista toimialan yhteisöistä, joka puhdistetaan säätiöistä. Tämän jälkeen säätiöistä puhdistetulle näytteelle on laskettu markkinatuotos vastaavalla menetelmällä kuin välituotekäyttökin. Säätiöistä puhdistettu markkinatuotos on korotettu koko toimialan, ilman säätiöitä, tasolle ja tämä luku on lisätty säätiöiden markkinatuotokseen. Markkinattomien tuotteiden myynti on laskettu vastaavalla tavalla kuin muillakin voittoa tavoittelemattoman toiminnan toimialoilla.

5.9 Julkisyhteisöjen kulutusmenot

Julkisyhteisöjen kulutusmenot koostuvat 'muusta markkinattomasta tuotoksesta' sekä maksetuista luontoismuotoisista sosiaalisista tulonsiirroista. 'Muu markkinaton tuotos' saadaan, kun tuotoksesta vähennetään markkinatuotos, tuotos omaan loppukäyttöön sekä markkinattomien tuotteiden myynnit.

Julkisyhteisöjen kulutusmenot jaetaan yksilöllisiin ja kollektiivisiin kulutusmenoihin.

5.9.1 Valtionhallinto

Valtionhallinnon kulutusmenot muodostuvat sektorin muusta markkinattomasta tuotoksesta ja luontoismuotoisista sosiaalietuksista (D631K). Sektorin muu markkinaton tuotos jää tuotanto- ja tulonmuodostustilillä residuaaliksi, kun perushintaisesta tuotoksesta vähennetään markkinatuotos, tuotos omaan loppukäyttöön ja markkinattomien tuotteiden myynnit. Valtion maksamat luontoismuotoiset sosiaali- ja terveyspalvelut taas koostuvat muille kuin valtion omalle henkilöstölle annetuista koulutus ja terveydenhoitopalveluista.

Markkinatuotokseksi luetaan pääasiassa tuotot, jotka saadaan liiketaloudellisista suoritteista, vuokratuotoista tai erilaisista käyttökorkvauksista. Markkinattomien tuotteiden myynnit koostuvat pääosin julkisoikeudellisista suoritteista saaduista tuotoista. Näiden erien tietolähteenä on valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto.

Tuotos omaan loppukäyttöön on kokonaan omaan käyttöön tuotettuja atk-ohjelmistoja (katso kohta 5.11.2.).

Kulutusmenot jakautuvat yksilöllisiin ja kollektiivisiin. Yksilölliset kulutusmenot lasketaan summana koulutuksen, terveydenhuoltopalveluiden, sosiaalipalveluiden sekä virkistys-, urheilu- ja kulttuuritoiminnan toimialatilien muusta markkinattomasta tuotoksesta. Myös luontoismuotoiset sosiaali- ja terveyspalvelut lasketaan mukaan yksilöllisiin kulutusmenoihin. Muiden valtion toimialojen (radanpito, tienpito, muu liikennettä palveleva toiminta, kiinteistöjen vuokraus ja hallinta, tutkimus ja kehittäminen, tekninen palvelu, testaus ja analysointi, muut liike-elämän palvelut, julkinen hallinto sekä maanpuolustuskalusto ja varusmiehet) muu markkinaton tuotos on kollektiivista kulutusmeno.

5.9.2 Paikallishallinto

Markkinatuotokseen (P11) luetaan tuotetuista tavaroista ja palveluista saadut sellaiset myyntitulot, jotka kattavat tuotantokustannukset. Näin ollen tähän lasketaan kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston (osa II, 01-taulu) tulolajit 'myyntitulot valtiolta, kunnilta, kuntayhtymiltä, muilta', 'ulkoiset vuokratulot', 'muut tulot' ja sisäiset myyntitulot.

Kuntayhtymien taloustilastossa kirjattuihin myyntituloihin kunnilta sisältyy valtion kunnille antamaa rahoitusta terveys- ja sosiaalipalvelujen tuottamiseen. Myyntituloista poistetaan nämä valtionosuudet,

⁶ Perustuu Helsingin Sanomien 22.11.1999, sivu B10 laskelmaan.

sillä ne sisältyvät sektoritileillä taloustoimeen 'valtion tulonsiirrot kunnille ja kuntayhtymille.' (vertaa välituotekäyttö, kohta 3.18.3).

Vuosina 1997-1999 ulkoisia ja sisäisiä vuokratuloja ei kuntataloustilastossa oltu eritelty, vaan erä 'vuokratulot' sisälsi kummatkin. Koska kansantalouden tilinpidon kuntalaskelmissa otetaan huomioon vain ulkoiset vuokramenot, on ulkoisten vuokramenojen osuus näille vuosille estimoitu vuoden 2000 taloustilaston jakaumalla (vertaa välituotekäyttö 3.18.2).

Tuotos omaan loppukäyttöön (P12) sisältää kuntayhteisöjen omaan käyttöön valmistamat atk-ohjelmistot sekä rakentamisen ja rakennuttamisen. ATK-ohjelmistoluvut saadaan kansantalouden tilinpidossa tehtävästä keskitetystä laskelmasta. Rakentamista ja rakennuttamista koskevat luvut saadaan niin ikään näiden toimialojen keskitetyistä laskelmista.

Markkinattomien tuotteiden myynnit (P131) sisältää sellaiset tavaroista ja palveluista kerätyt myyntitulot, jotka eivät ole kattaneet tuotantokustannuksia. Tällaisia ovat mm. kuntien keräämät maksut julkisista palveluista (esimerkiksi terveyskeskusmaksut). Tähän kirjataan taloustilaston (osa II, 01-taulu) tulolajit 'maksut' ja 'valmistus omaan käyttöön'.

Muu markkinaton tuotos (P13) saadaan vähentämällä tuotoksesta markkinatuotos, tuotos omaan loppukäyttöön ja markkinattomien tuotteiden myynnit. Tämä siis kuvaa kuntayhteisöjen tavaroiden ja palvelusten tuottamisessa kertyneiden kustannusten ja niistä kerättyjen myyntitulojen erotusta.. Kuntasektorin kulutusmenot saadaan laskemalla yhteen 'muu markkinaton tuotos' sekä luontoismuotoiset sosiaalietuudet (D631K), jotka siis ovat kuntien ja kuntayhtymien kuntalaisille ostamia asiakaspalveluja yksityisiltä.

Kulutusmenot jaetaan yksilöllisiin ja kollektiivisiin kulutusmenoihin. Koulutus- (80), terveydenhuolto- (851), eläinlääkintä- (852), sosiaali- (853), sekä virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalveluiden (92) toimialojen muu markkinaton tuotos sekä 'luontoismuotoiset sosiaalietuudet' muodostaa paikallishallinnon yksilölliset kulutusmenot. Kollektiiviset kulutusmenot sisältävät toimialojen maa- ja vesirakentaminen (5502), tienpito (6302), julkinen hallinto (751) sekä ympäristöhuolto (90) muun markkinattoman tuotoksen.

5.9.3 Sosiaaliturvarahastot

Tuotos jakaantuu markkinatuotokseen, markkinattomien tuotteiden myynteihin, tuotokseen omaan loppukäyttöön ja muuhun markkinattomaan tuotokseen.

Markkinatuotos koostuu KELAn kuntoutuslaitoksen myyntituotoista ja erilaisista kiinteistötuotoista. Markkinattomien tuotteiden myyntiin luetaan esim. KELA-kortista saadut tuotot, Eläketurvakeskuksen KELAlle maksamat korvaukset työeläkehakemusten vastaanotosta, kuntien maksamat palkkiot sosiaaliturvaetuksien kyselyoikeudesta, myydyt atk- ja muut palvelut sekä julkaisujen myyntituotot. Tuotos omaan loppukäyttöön koostuu atk-ohjelmistoista (katso kohta 5.11.2).

Muu markkinaton tuotos luetaan kokonaan yksilöllisiin kulutusmenoihin. Sen lisäksi (yksilöllisiin) kulutusmenoihin luetaan sosiaaliturvarahastojen maksamat luontoismuotoiset sosiaaliset tulonsiirrot.

Luontoismuotoiset sosiaaliset tulonsiirrot koostuvat yksilöllisistä tavaroista ja palveluista, joita sosiaaliturvarahastot siirtävät luontoismuotoisina tulonsiirtoina kotitalouksille. Ne voivat olla markkinoilta ostettuja tai sosiaaliturvarahastojen itsensä tuottamia markkinattomia tuotteita. Luontoismuotoiset sosiaaliset tulonsiirrot eritellään omaksi ryhmäkseen sosiaalivakuutusetuksista ja sosiaalivastuksista. Alla on taulukko niistä luontoismuotoisista sosiaalisista tulonsiirroista eli sosiaalivakuutusetuksista ja sosiaalivastuksista, joita sosiaaliturvarahastot siirtävät kotitalouksille.

Taulukko 52: D63K Maksetut luontoismuotoiset sosiaaliset tulonsiirrot. D63K MAKSETUT LUONTOISMUOTOISET SOSIAALISET TULONSIIRROT

Miljoonaa markkaa	1995	1996	1997	1998*	1999*
Luontoismuotoiset sosiaalivakuutusetuudet:					
Lääkkeet	2706,9	3001,5	3288,1	3358,6	3634,7
Lääkärin palvelut	300,5	338,6	338,2	347,5	346,9
Hammaslääkärin palvelut	168,6	172,1	189,7	247,9	235,1
Tutkimus ja hoito	265,2	305,3	315,8	342,0	334,2
Matkat ja sairaankuljetus	469	528,3	549,1	574,3	590,0
Kaikki sairaanhoitokorvaukset yhteensä	3910	4346	4681	4870	5141
Yksilökohtainen kuntoutus					
(Kuntoutusraha; ei lueta luontoismuotoisiin)	277,3	243,3	229,6	208,0	216,1
(Yksilökohtaiset kuntoutusetuudet yhteensä)	999,9	995,4	1035,9	1124,5	1222,7
Luontoismuotoiset sosiaalivakuutusetuudet yhteensä	4632	5098	5487	5787	6148
Luontoismuotoiset sosiaaliavustukset:					
Äitiysavustuspakkaukset	43,0	40,8	42,9	40,0	41,3
Koulumatkatuki (1.7.1997 alkaen)			44,1	123,3	132,2
Rintamaveteraanien kuntoutusmatkakustannukset	2,7	3,1	2,9	3,5	3,6
Maatalousyrittäjien työolosuhdeselvityskorvaukset	2,0	1,8	1,9	2,0	4,1
Ylläpito- ja majoituskorvaukset		87,9	109,7	112,1	122,9
Luontoismuotoiset sosiaaliavustukset yhteensä	47,7	133,6	201,5	280,9	304,1
Luontoismuotoiset sosiaaliset tulonsiirrot yhteensä	4680	5232	5689	6068	6452

5.10 Aineellisten kiinteiden varojen hankinnat miinus luovutukset

EKT95:n mukainen 'aineellisten kiinteiden varojen hankinnat miinus luovutukset' (P511) koostuu Suomen kansantalouden tilinpidossa viidestä alaryhmästä: asuinrakennuksista, muista talonrakennuksista, maa- ja vesirakennuksista, kuljetusvälineistä, koneista ja laitteista sekä kasvatettavista varoista. Näistä alaryhmä 'kuljetusvälineet, koneet ja laitteet' jaetaan monilla toimialoilla edelleen toisaalta kuljetusvälineisiin ja toisaalta muihin koneisiin ja laitteisiin. Tätä alajakoa tässä kuvauksessa selostetaan vain osittain.

5.10.1 Asuinrakennukset

Kaikki asuinrakennusinvestoinnit (ml. vapaa-ajan asuntoinvestoinnit) sisältyvät Suomen kansantalouden tilinpidossa markkinatuotannon toimialalle 'asuntojen omistus ja vuokraus' (7021). Asuinrakennusinvestoinnit muodostuvat uudisrakentamisesta, peruskorjauksesta sekä välityspalkkioista. Investoinnit arvotetaan ostajanhintaan, joten ne sisältävät arvonlisäveron sikäli kuin se ei ole vähennyskelpoinen.

Asuntojen uudisrakentamisen veroton arvo saadaan Tilastokeskuksen talonrakennustilastosta, joka sisältää uudisrakentamisen arvot omistaja- ja rakennusluokittain. Veroton arvo on perushintaisen uudisrakentamisen arvon ja rakennuttajan kustannuksien summa. Rakennuttajien kustannusten osuus verottomasta arvosta on 12 prosenttia (katso kohta 3.17.1.). Peruskorjauksen perushintainen arvo saadaan kansantalouden tilinpidon talonrakentamisen toimialan (4501) tuotoslaskelmista. Peruskorjauksen arvo jaetaan omistajalajeille uudisrakentamisen rakenteen mukaan.

Perushintaiseen arvoon lisätään rakennuttajan kustannukset, joiden osuus verottomasta arvosta oletetaan puolta pienemmäksi kuin uudisrakentamisessa eli 6 prosentiksi.

Verottomiin uudisrakentamisen ja peruskorjauksen arvoihin lisätään arvonlisävero omistajalajeittain seuraavasti:

Omistajaluokat 1 (yksityinen maatalousyrittäjä), 4 (kiinteistöosakeyhtiö), 5 - 6 (yritys), 7 (kunnan liikelaitos) ja 8 (valtion liikelaitos): arvonlisäverovelvollisia aloja eli verot ovat vähennyskelpoisia, joten arvonlisäveroa ei lasketa mukaan.

Omistajaluokat 2 (muu yksityinen henkilö tai perikunta), 3 (asunto-osakeyhtiö tai asunto-osuuskunta), 9 - 14 (pankki- tai vakuutuslaitos, kunta tai kuntainliitto, valtio, sosiaaliturvarahasto, uskonnollinen yhteisö, säätiö tai yhdistys ja muu), ja puolustusvoimat eli ns. ei-arvonlisäverovelvolliset alat: lisätään arvonlisävero.

Välityspalkkiot lasketaan toimialan kiinteistönvälitys (7031) tuotoksesta. Asuntojen osuus välityspalkkioista saadaan kiinteistönvälittäjän liiton tiedoista (välitettyjen asuntojen lukumäärän osuus kaikista välitystehtävistä). Asuntojen välityspalkkioihin lisätään arvonlisävero. Välityspalkkiot jaetaan omistajalajeille uudisrakentamisen rakenteen mukaan.

5.10.2 Muut talonrakennukset

Muihin talonrakennuksiin kohdistuva kiinteän pääoman bruttomuodostus lasketaan ensin kaikille toimialoille toimialojen omista tietolähteistä. Saatu talonrakennusinvestointien summa tasapainotetaan muiden talonrakennusten tarjontatietojen kanssa jäljempänä kohdassa kiinteistöpalvelut kuvatulla tavalla.

Investoinnit muihin talonrakennuksiin, maa- ja vesirakennuksiin sekä kuljetusvälineisiin, koneisiin ja laitteisiin lasketaan useimmilla markkinatuotannon toimialoilla rakennetilaston perusteella. Muutoinkin näiden kolmen investointitavaratyyppin laskenta perustuu usein samoihin tietolähteisiin. Sen takia tässä kohdassa selostetaan myös kahden seuraavan kohdan (5.10.3. ja 5.10.4.) investointien laskentaa.

Rakennetilaston sijasta tai lisäksi joillakin markkinatuotannon toimialoilla käytetään muita tietolähteitä, joiden käyttöä selostetaan jäljempänä. Samoin markkinattoman tuotannon toimialoilla on omia tietolähteitä.

5.10.2.1 Rakennetilasto

Rakennetilaston lomakkeella kysytään tietoja käyttöomaisuuden lisäyksistä ja vähennyksistä vuoden aikana käyttöomaisuuslajeittain. Kiinteän pääoman bruttomuodostus lasketaan toimialoittain ja tavaratyypeittäin (lisäykset miinus vähennykset).

Käyttöomaisuuden lisäykset ovat ostetun (sekä uuden että käytetyn) ja itse valmistetun käyttöomaisuuden hankintoja ja perusparannuksia. Perusparannukset käsittävät aktivoitavat korjaus-, asennus- ja muutostyöt, jotka lisäävät käyttöomaisuuden arvoa ja joiden vaikutusaika on yli vuoden pituinen. Lisäykset ilmoitetaan hankintahintaisina, arvo sisältää hankinnan kokonaiskustannukset eli hinta asennus- yms. kustannuksineen. Toimipaikan itselleen valmistaman käyttöomaisuuden arvo lasketaan valmistuskustannusten perusteella. Saman yrityksen toisilta toimipaikoilta hankitut käyttöomaisuusesineet arvotetaan niin kuin ne olisi hankittu ulkopuolisilta. Mikäli tämä ei ole mahdollista, arvotus suoritetaan tuotantokustannusten perusteella (EKT95 3.49; 3.113. myös: työryhmän ”Prices and Volumes for Construction” kappale 15 Eurostat B1/CN 407e). Käytännössä hintojen muutos on lähes sama koko rakentamisessa kuin omaan käyttöön rakentamisessa. Tämä on

ymmärrettävää koska omaan käyttöön rakentaminen sisältää myös paljon (ali)urakointia. Rakennetilastossa toimipaikan itselleen valmistaman käyttöomaisuuden arvo lasketaan tuotantokustannusten perusteella.

Liiketoimista johtuneet käyttöomaisuuden vähennykset tilikauden aikana arvotetaan todella suoritetun kauppahinnan tai muun vastikkeen mukaisena. Luovutushetkeksi katsotaan se ajankohta, jolloin käyttöomaisuushyödyke on poistunut toimipaikan hallinnasta.

Rakennetilaston tiedustelussa käyttöomaisuuden luokittelu vaihtelee toimialoittain. Esimerkiksi teollisuudessa luokittelu on seuraava:

- maa- ja vesialueet
- maa- ja vesirakennukset
- rakennukset ja rakennelmat
- koneet ja kalusto
- muut aineelliset hyödykkeet
- rakennuksista ja rakennelmista maksetut ennakkomaksut ja keskeneräiset työt
- ennakkomaksut muista aineellisista hyödykkeistä.

Muilla toimialoilla ei ole erikseen erää 'maa- ja vesirakennukset' vaan ne sisältyvät erään 'rakennukset ja rakennelmat'.

Erä 'maa- ja vesialueet' ei ole kiinteän pääoman bruttomuodostusta. Erän 'muut aineelliset hyödykkeet' sisältö vaihtelee toimialoittain. Niitä ei pääsääntöisesti lueta investointeihin. Isommista eristä pyritään selvittämään erikseen, mitä ne käytännössä ovat ja sijoittamaan ne sen mukaan. 'Ennakkomaksut muista aineellisista hyödykkeistä' ovat lähinnä ennakkomaksuja koneista ja kalustosta eikä niitä määritelmällisesti lueta kiinteän pääoman bruttomuodostukseen.

Rakennuksista maksetut ennakkomaksut sekä erä 'rakennukset ja rakennelmat' luetaan talonrakennuksiin paitsi toimialalla E: sähkö-, kaasu- ja vesihuolto, jossa niiden katsotaan liittyvän maa- ja vesirakennuksiin. Myös joillakin muilla toimialoilla osa erästä 'rakennukset ja rakennelmat' luetaan maa- ja vesirakennuksiin. Periaatteessa erä 'rakennukset ja rakennelmat' sisältää myös asuinrakennuksia, mutta niitä ei toistaiseksi tiedon puutteen vuoksi ole eritelty. Määrä lienee vähäinen. Erä 'koneet ja kalusto' katsotaan koneiksi, laitteiksi ja kuljetusvälineiksi.

Lomakekyselyn ulkopuolelle jäävien yritysten käyttöomaisuustiedot otetaan elinkeinoverotusrekisteristä. Tiedot saadaan jaotellulla: rakennukset, irtain käyttöomaisuus ja muut, erikseen lisäykset ja vähennykset. Rakennukset luetaan talonrakennuksiin, toimialalla E maa- ja vesirakennuksiin, irtain käyttöomaisuus on koneita, laitteita ja kuljetusvälineitä.

Teollisuudessa alle 20 hengen ei-teollisten yritysten teollisille toimipaikoille ja puuttuville pienille yrityksille ei erikseen estimoida kiinteän pääoman bruttomuodostusta. Pienillä yrityksillä niitä tuskin mainittavasti onkaan, puuttuvien toimipaikkojen osalta tietojen on arveltu sisältyvän yrityksen päätoimialan investointeihin.

Tiedot yllämainittujen kiinteän pääoman bruttomuodostuksen erien laskemiseksi saadaan siis pääsääntöisesti rakennetilastosta. Jos korjauksia tehdään, ne perustuvat yksittäisistä yrityksistä tehtäviin selvityksiin ja yritys/toimipaikkavertailuihin.

Rakennetilastojen käyttöä kiinteän pääoman bruttomuodostuksen laskennassa haittaavat rakennetilastojen ja kansantalouden tilinpidon erilaiset tilastoyksiköt: rakennetilastoissa yksikkönä on yritys ja tilinpidossa toimipaikka. Tämän ei kuitenkaan katsota häiritsevän vakavasti laskentaa kokonaistasolla.

5.10.2.2 Kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto

Paikallishallintosektorin investoinnit lasketaan kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston investointitaulun (katso kyselylomake, osa II, 02-taulu) perusteella. Investointitaulu sisältää tavaratyypeittäin jaoteltua tietoa käyttöomaisuuden ostoista ja myynneistä (myyntivoittoineen). Käyttöomaisuuteen kirjataan sellaiset hyödykkeet, jotka tuottavat tuloa tai ovat palvelutoiminnan käytössä useamman tilikauden aikana.

Paikallishallintosektorin toiminnasta rajataan pois liikelaitosmuotoinen toiminta, joka luetaan yrityssektoriin.

Seuraavassa tarkastellaan kuntasektorin investointien laskemista tavaratyypeittäin päälähteestä:

Asuinrakennukset lasketaan kuntataloustilaston asuinrakennusten ostojen (3320) ja näiden myyntien (8320) erotuksena.

Muut talonrakennukset (kuin asuinrakennukset) lasketaan taloustilaston muiden rakennusten kuin asuinrakennusten ostojen (3320) ja näiden myyntien (8340) erotuksena.

Maa- ja vesirakennelmat ja muut rakennukset rekisteröidään taloustilaston tavaratyyppin kiinteät rakenteet ja laitteet ostojen ja myyntien erotuksena.

Kuljetusvälineet on saatu vuodesta 1997 eteenpäin kuljetusvälineiden ostojen (83350) ja myyntien (8350) erotuksena. Ennen vuotta 1997 kuljetusvälineet sisältyivät koneisiin ja laitteisiin perusaineistossa. Kuljetusvälineinvestoinnit ennen vuotta 1997 on estimoitu vuoden 1997 muutoksella taaksepäin.

Muut koneet ja laitteet saadaan vähentämällä taloustilaston muiden koneiden ja laitteiden ostoista (3360) näiden myynnit(8360).

Kuntien maksama arvonnäkövero otetaan kuntataloustilaston taulusta 02 taloustoimesta 4965 'palautusjärjestelmän arvonnäkövero', joka kuvaa kuntien saamia investointeja koskevia arvonnäköveropalautuksia valtiolta. Tämä maksettu ja palautettu arvonnäkövero lisätään siis investointeihin.

Kuntayhteisöjen lisäksi kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston tietoja käytetään seuraavilla markkinatuotannon toimialoilla: sähkö-, kaasu- ja vesihuolto (E, kunnalliset sähkö- ja vesilaitokset), liikenne (6021 ja 61, kunnalliset liikennelaitokset ja satamat), koulutus (80, kunnalliset liikelaitosmuotoiset oppilaitokset), ympäristöhuolto (90, kunnalliset viemärlaitokset ja kaatopaikat).

5.10.2.3 Muut tietolähteet ja menetelmät

Maatalous

Talonrakennuksista tiedot saadaan Tilastokeskuksen talonrakennustilastosta: maa-, metsä- ja kalatalouden rakennusten uustuotanto. Peruskorjaukset joudutaan arvioimaan. Tiedot vähennyksistä saadaan maatilatalouden yritys- ja tulotilastosta.

Metsätalous

Metsätalouden rakennusinvestoinnit selvitetään yritysten rakennetilaston tietojen avulla.

Rahoitus- ja vakuutustoiminta

Investoinnit saadaan pankkien tasetietojen ja erillisten selvitysten perusteella. Merkittävän osan investoinneista muodostivat 1990-luvulla Arsenal Oyj:n kiinteistöinvestoinnit. Arsenalin kiinteistöliiketoiminta siirrettiin 1.7. 1999 alkaen kiinteistösijoitusyhtiö Kapiteeli Oy:lle. Toimialalla on tehty myös paljon tietokoneinvestointeja.

Vakuutuslaitosten investoinneista atk-investoinnit on saatu keskitetystä laskelmasta, muut investoinnit on laskettu tilinpäätösaineistosta. Myös Vakuutusyhtiöiden keskusliitto laatii laskelmia investoinneista. Erityisesti atk-investoinnit ovat olleet merkittävässä kasvussa viime vuosina.

Kiinteistöpalvelut

Toimialalla 'asuntojen omistus ja hallinta' (7021) muut talonrakennusinvestoinnit sisältävät asunto-osakeyhtiöiden, asunto-osuuskuntien ja kiinteistöosakeyhtiöiden varasto- ja saunarakennusten uudisrakentamisen. Niiden veroton arvo saadaan Tilastokeskuksen talonrakennustilastosta. Arvonlisävero lisätään samalla tavalla kuin asuinrakennusinvestointeihin.

Toimialalla 'kiinteistöjen vuokraus ja hallinta' (7022) investointierä 'muut talonrakennukset' lasketaan ensin rakennetilastosta rakennusten ja rakennelmien lisäysten ja vähennysten erotuksena. Tämän jälkeen kaikkien toimialojen yhteenlaskettu muiden talonrakennusten investointien kysyntä ja tarjonta tasapainotetaan tällä toimialalla siten, että kaikkien toimialojen yhteenlasketut muut talonrakennusinvestoinnit vastaavat niiden tarjontaa.

Muiden talonrakennusten investointitarjonta käsittää koko talouden muut talonrakennusinvestoinnit (kaikki talonrakennukset lukuun ottamatta asuinrakennuksia ja vapaa-ajan asuntoja). Muut talonrakennusinvestoinnit muodostuvat uudisrakentamisesta, peruskorjauksesta sekä välityspalkkioista. Ne lasketaan samalla tavalla kuin asuinrakennusinvestoinnit (katso kohta 5.10.1.)

Valtionhallinto

Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen lähteenä käytetään valtion liikekirjanpidon mukaista kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoa.

Jako toimialoihin suoritetaan talousarviokirjanpidon pääluokkien, lukujen ja momenttien avulla. Talousarviotilin puuttuessa toimiala ja tehtävä päätellään virastotunnuksen perusteella. Aineellisten investointien laskennassa hyödynnetään liikekirjanpidon tasetilien muutoksia. Avaavan ja päättävän taseen eroa korjataan lisäämällä poistot ja myyntitappiot sekä vähentämällä myyntivoitot ja mahdolliset arvonkorotukset. Investointien laskennassa käytettäviä tilejä ei aina kyetä kohdistamaan tiettyyn investointitavaryyppiin. Näitä tapauksia selvitetään erikseen tiedustelemalla tavaryyppiä tilivirastosta. Investointeihin lisätään vielä investointitavaroista maksettu arvonlisävero.

Tämän lisäksi tienpito -toimialalle on lisätty yksityisellä rahoituksella rakennetun nk. nelostien (E75) käyttöomaisuusinvestoinnit maa- ja vesirakennusinvestoinniksi tien rakentamisaikana. Tien rakentaminen rinnastetaan rahoitusleasingiin. Kyseessä on Suomen ensimmäinen yksityinen tiehanke, jonka toteutti Tieyhtiö Nelostie Oy. Valtio ja Nelostie Oy tekivät tien rakennuttamisesta sopimuksen, jonka mukaan Nelostie Oy suunnittelee, rakentaa, rahoittaa ja vastaa tien kunnossapidosta vuoden 2012 elokuuhun asti. Tällöin Nelostie Oy luovuttaa tien korvauksetta tielaitokselle (valtiolle). Tielaitos (valtio) maksaa Nelostie Oy:lle pääasiassa tien käyttömääriin perustuvan vuosittaisen korvauksen palvelun tuottamisesta.

Maanpuolustuskaluston hankinnat eivät ole investointeja vaan välituotekäyttöä. Puolustusvoimat kirjaavat ainoastaan maanpuolustukseen hankitun kaluston ostot erityiselle maanpuolustuskaluston tilille. Muut hankinnat, joita voidaan käyttää myös siviilitarkoituksiin (kuten rakennukset, henkilöajoneuvot, tierakenteet yms.) kirjataan kuten muissakin valtion virastoissa tasetileille.

Kansantaloudentilinpäädössä maanpuolustuskaluston tili luokitellaan väliuotekäyttöön kun taas tasetileille kirjattavat omaisuushankinnat kirjataan investointeihin. Tällä tavoin saadaan tarkka erottele Puolustusvoimien väliuotekäytön ja investointien välille, eikä väliuotekäyttöön kirjata myös siviilikäyttöön tarkoitettuja eriä.

Sosiaaliturvarahastot

Tiedot investoinneista saadaan tilinpäätöksistä ja niiden liitetiedoista. Myös Vakuutusyhtiöiden keskusliitto julkaisee sijoitustoiminnan seurantaraporttia, joka sisältää tietoja työeläkelaitosten investoinneista.

Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Talonrakennusinvestoinnit perustuvat useimmilla voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen toimialoilla talonrakennustilastoon. Talonrakennustilastossa rakennetut talot on luokiteltu talotyypeittäin ja omistajatyypeittäin. Näin ollen ne ovat kohdennettavissa oikealle toimialalle.

Uskonnollisten yhteisöjen investoinnit perustuvat evankelis-luterilaisten seurakuntien taloustilastoon. Menetelmä on sama kuin väliuotekäytön laskennassa eli investoinnit korotetaan yritysrekisterin palkkamuuttujan perusteella koko toimialan tasolle.

Koulutuksen sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden investointien arvioimiseen on käytetty tietoja Raha-automaattiyhdistyksen (Ray) avustuksista. Ray:sta saadaan tiedot eri yhdistyksille ja järjestöille myönnettyistä investointi- ja yleisavustuksista projektikohtaisesti. Näin ollen investointiavustuksista pystytään erottelamaan, kohdistuuko avustus koneisiin ja laitteisiin vai kiinteistöihin. Ray on edellä mainituilla toimialoilla merkittävin rahoittaja, joten Ray:n avustusten pohjalta pystytään hyvin tekemään päätelmiä kokonaisinvestoinneista.

5.10.3 Maa- ja vesirakennukset

Maa- ja vesirakennusinvestointien laskentaa on selostettu edellä kohdassa 5.10.2. Tässä kohdassa selostetaan laskentaa siltä osin kuin käytetään muita tietolähteitä ja menetelmiä.

Metsätalous

Puunkorjuun maa- ja vesirakennustoimet saadaan Metsäntutkimuslaitoksen tilastotiedotteesta 'metsänhoito- ja perusparannustyöt'. Siihen kuuluvat metsäojitus ja metsäteiden rakennus ja perusparannus poisluettuna teiden kunnossapito ja kunnostusojitus.

Liikenne

Kuten edellä mainittiin, osa rakennetilaston erästä 'rakennukset ja rakenteet' on maa- ja vesirakennuksia eikä talonrakennuksia. Liikenteen toimialalla maa- ja vesirakennusinvestoinnit erotellaan seuraavasti:

Maaliikenteessä eriytetään metro- ja raitiotielinjojen sekä putkijohtoverkon rakentaminen maa- ja vesirakennuksiin. Rata- ja tieverkon rakentaminen luetaan julkisen toiminnan maa- ja vesirakennusinvestoinniksi.

Vesiliikenteen maa- ja vesirakennusinvestoinnit käsittävät yleisten uittoväylien rakentamis- ja korjaustoiminnan. Muiden vesiväylien rakentaminen luetaan liikenteen julkisen toiminnan investointeihin.

Uusien uittoväylien rakentamisesta huolehtii Metsähallitus ja korjaustoiminnasta yhdessä Metsähallituksen kanssa paikalliset uittoyhdistykset. Uustuotannon laskentaan tarvittavat tiedot

kerätään Metsähallitukselta erillistiedustelulla. Uittoväylien korjausrakentamista ylläpitävien paikallisten uittoyhdistysten osuus saadaan niiden toimintakertomuksista.

Liikennettä palvelevilla toimialoilla maa- ja vesirakennusinvestointeihin luetaan huoltovarmuusvarastojen, satamien ja lentokenttien rakentaminen. Investoinnit varmuusvarastoihin käsittävät lähinnä valtion rakentamat suojavarastot, joiden rakentamiseen käytetyt varat saadaan valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineistosta. Satamien osalta laskelma perustuu kuntien taloustilaston tietoihin, lentokenttien osalta Ilmailulaitoksen tilinpäätöstietoihin.

Tietoliikenteen maa- ja vesirakentaminen koostuu televerkon kiinteän ja irtaimen laitteiston hankinnoista, joista edelliset luetaan maa- ja vesirakennuksiin ja jälkimmäiset kone- ja laiteinvestointeihin. Maa- ja vesirakennusten osuus televerkon rakentamisesta lasketaan verkko-operaattoreiden käyttöomaisuuteen aktivoimien kulujen perusteella.

Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Maa- ja vesirakennusinvestointeja on vain tienpidon toimialalla (yksitystiet). Tiedot perustuvat kuntien ja valtion avustuksiin yksityisteille.

5.10.4 Kuljetusvälineet, koneet ja laitteet

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointien laskentaa on selostettu edellä kohdassa 5.10.2. Tässä kohdassa selostetaan laskentaa siltä osin kuin käytetään muita tietolähteitä ja menetelmiä.

Rakennetilasto ja muut keskeiset tietolähteet eivät sisällä rahoitusleasinginvestointeja, jotka on lisättävä eri toimialojen kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointeihin. Joissakin tapauksissa rahoitusleasingin kohde on voinut olla talonrakennus tai maa- ja vesirakennus. Tällaiset tapaukset on selvitetty erikseen. Rahoitusleasinginvestoinnit kohdistetaan rahoitusleasingiä käyttäville toimialoille. Laskelma tehdään keskitetysti ja tietolähteenä on Rahoitusleasing -julkaisu, jonka Tilastokeskus laatii vuosittain. Julkaisusta saadaan rahoitusleasinginvestoinnit ja maksetut vuokrat toimialoittain. Rahoitusleasingvuokrat vähennetään väliuotekäytöstä.

Maatalous

Kiinteän pääoman bruttomuodostusta koneisiin ja laitteisiin koskevat tiedot pohjautuvat maatilatalouden yritys- ja tulotilastoon sekä yritysten tilinpäätöstilastoon. Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto sisältää tiedot hankinta- ja perusparannusmenoista sekä vähennyksistä ja toiseen tulolähteeseen tehdyistä siirroista. Tarkistustietoina käytetään valtion maatalousteknologian tutkimuslaitoksen laatimaa maatalouskoneiden myyntitilastoa sekä tullitilastoista saatava käytettyjen maatalouskoneiden tuontia.

Mikrotietokoneinvestointeja koskevat tiedot perustuvat Maaseutukeskusten liiton tekemiin erityisselvityksiin.

Metsätalous

Selvitetään yritysten rakennetilaston tietojen avulla. Lisäksi tietoja saadaan Maatalousteknologian tutkimuslaitoksen (VAKOLA) keräämistä myyntitiedoista. Ryhmään kuuluvat kuormatraktorit, metsäperävaunut ja maataloustraktorireet.

Muiden koneiden ja laitteiden myyntimäärät saadaan VAKOLA:n tiedoista. Investointiluokkaan kuuluvat hakkuukoneet, moottorisahat ja muut koneet ja laitteet.

Liikenne

Tässä kuvataan kuljetusvälineinvestointien laskentaa.

Maa-, vesi- ja ilmaliikenteen toimialoilla kuljetusvälineinvestoinnit selvitetään ajoneuvolajeittain toimintakertomusten tai käyttöomaisuuden muutoksia koskevien erillisselvitysten perusteella, jossa otetaan mukaan myös välituotekäytön vuokrien oikaisuerinä käsitellyt laivojen ja lentokoneiden hankinnat rahoitusleasingillä. Liikennettä palvelevan toiminnan ja tietoliikenteen kuljetusvälineinvestoinnit määritetään toimialalle rekisteröityjen uusien ajoneuvojen määrien ja keskihintojen perusteella. Rekisteröintien määrät ajoneuvolajeittain ja toimialoittain saadaan moottoriajoneuvotilastosta. Arvot määritetään henkilöautojen keskihintojen sekä kuorma-, taksi- ja linja-autoliikenteen kustannusindeksien autojen pääoman poiston laskentaa varten kerättyjen hintatietojen perusteella.

Maaliikenteen erikseen laskettavia kuljetusvälineitä ovat rautatieliikenteen vetokalusto ja vaunusto, autot ja työkoneet, linja-autoliikenteen bussikalusto, metro- ja raitiotiekalusto sekä ammattimaiseen liikenteeseen rekisteröidyt taksi-, kuorma- ja pakettiautot. Rautatieliikenteen kuljetusvälineet lasketaan VR Osakeyhtiön käyttöomaisuuden nettolisäyksistä saatavien selvitysten perusteella. Yksityisen linja-autoliikenteen linja-autot estimoidaan linja-autoliikenteen tilinpäätöstilaston perusteella. Linja-autojen hankintamenoista ja luovutushinnoista saadaan tiedot eriteltyinä muusta käyttöomaisuudesta. Kunnallisten liikennelaitosten kuljetuskalusto selvitetään toimintakertomusten sekä käyttöomaisuuden muutoksia koskevien erillistiedustelujen perusteella. Taksiliikenteessä rakennetilaston irtaimiston nettolisäys kokonaisuudessaan lasketaan investoinneiksi taksiautoihin.

Kuorma-autoliikenteen investoinnit ajoneuvokalustoon lasketaan Kuorma-autoliiton tietojen pohjalta eikä rakennetilaston mukaisina irtaimiston lisäyksinä ja vähennyksinä. Pakettiautojen osalta käypähintainen arvo saadaan kertomalla ammattimaiseen liikenteeseen rekisteröityjen uusien pakettiautojen määrä niiden keskihinnalla. Rekisteröintien määrä saadaan moottoriajoneuvotilastosta ja keskihintoina käytetään kuorma-autoliikenteen kustannusindeksin pakettiautojen pääoman poiston laskentaa varten kerättyjä hintatietoja. Vesiliikenteen alusinvestointien määrä lasketaan Merenkululaitoksen alusrekisteriin ilmoitettujen alusten arvon lisäysten ja vähennysten perusteella siten, että lisäyksiä ovat uudet kotimaassa ja ulkomailla rakennetut tai ulkomailta käytettynä ostetut laivat ja vähennyksiä ulkomaille myydyt tai muiden omistusjärjestelyjen kautta siirretyt alukset. Alusten lisäykset hinnoitellaan hankintahintaan ja vähennykset luovutushintaan. Sekä rahoitusleasingin osalta että tapauksissa, joissa aluksen hintaa ei ole ilmoitettu, arvotus suoritetaan vakuutusarvon tai laskennallisen hinnan perusteella.

Ilmaliikenteen kuljetusvälineinvestoinnit muodostuvat lento- ja maakalustohankinnoista. Kuljetusvälineinvestoinneista lentokaluston hankintojen laskentaerä sisältää liikennelentoyritysten hankintojen lisäksi laskennallisena eränä ansiolentotoiminnan osuuden muiden moottorilentokoneiden ja helikoptereiden hankinnoista. Ansiolentokoneiden arvo määritetään lentokoneiden tuontia ja vientiä sekä konekannan kehitystä kuvaavien laskelmien perusteella. Maakuljetuskalustoon kuuluvaksi lasketaan Finnairin omien kenttä- ja kuljetuspalveluun hankittujen ajoneuvojen arvo.

Kiinteistöpalvelut

Toimialalla 'asuntojen omistus ja hallinta' (7021) ei kirjata lainkaan kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointeja, vaan rakennetilastosta saatavat tämän toimialan irtaimen käyttöomaisuuden lisäykset miinus vähennykset kirjataan toimialan 'isännöinti ja kiinteistönhoito' (7032) kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinneiksi.

Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt

Kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit ovat erityisen hankalia estimoida. Ne perustuvat tuloslaskelmien liitteisiin ja taseisiin. Tuloslaskelmien liitteissä on joissakin tapauksissa vuosittain kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit. Taseiden pohjalta arviointi on perustunut siihen, että yleensä poistot kone- ja laiteinvestoinneissa ovat vuosittain noin 30 prosenttia. Kone- ja laiteinvestoinnit on laskettu siten, että ensin on laskettu vuoden lopussa ja alussa kirjattujen koneiden ja laitteiden arvon välinen erotus ja tämän jälkeen siihen on lisätty 30 prosentiksi oletettu poisto. Tämän jälkeen summa on korotettu vastaavalla tavalla kuin välituotekäytössäkin koko toimialan tasolle.

5.10.5 Kasvatettavat varat

Investointeja kasvatettaviin varoihin esiintyy Suomessa kahdella markkinatuotannon toimialalla: maataloudessa (01) ja virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnassa (92).

Maataloudessa investoinnit eläimiin lasketaan käyttäen epäsuoraa laadintamenetelmää, joka on kuvattu 'Maa- ja metsätalouden taloustilit' –käsikirjassa, Manual on Economic Accounts for Agriculture and Forestry (Rev. 1.1.). Kaikki tuodut eläimet lukuun ottamatta hevosia on käsitelty pääomaeläiminä.

Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnan toimialalla investoinnit kasvatettaviin varoihin ovat ravihevosiä. Hevosinvestoinnit lasketaan hevosten määrän vuosimuutoksen ja keskimääräisen hinnan tulona, johon lisätään teurastettujen hevosten markkina- ja teurashintojen välinen arvo.

Suomessa ei ole käsitelty viini- ja hedelmätarhoja eikä toistuvasti satoja tuottavia istutuksia investointeina niiden vähäisyyden vuoksi.

5.11 Aineettomien kiinteiden varojen hankinnat miinus luovutukset

EKT95:n mukainen 'aineettomien kiinteiden varojen hankinnat miinus luovutukset' (P512) koostuu Suomen kansantalouden tilinpidossa kolmesta alaryhmästä: mineraalien etsinnästä, tietokoneohjelmistoista sekä viihteen, taiteen ja kirjallisuuden alkuperäisteoksista.

5.11.1 Mineraalien etsintä

Mineraalien etsintää harjoittavat:

- kaivosyhtiöt itse omaan lukuunsa,
- mineraalien etsintää harjoittavat yritykset omaan lukuunsa ja
- mineraalien etsintää harjoittavat yritykset palvelutoimintana kaivosyrityksille.

EKT95:n mukaan aineettomien kiinteiden varojen hankinnat arvotetaan mineraalien etsintöjen tapauksessa kustannusten mukaan. Investointeja mineraalien etsintään arvioidaan tarjontanäkökulmasta. Lähteenä on käytetty Suomen Konsulttitoimistojen Liiton rakennekyselyä ja yritystilaston erityisselvitystä.

Yritystilaston erityisselvitys vuodelta 1990

Yritysrekisterin erityisselvityksessä vuodelta 1990 on selvitetty teknisen palvelun yritysten tuotantoa tuotteittain. Tuotteeseen "kartoitus, maaperä- ja vesistö tutkimus" sisältyvät mittaus- ja

kartoitustekniikka, maa - ja kallioperän geotekniset tutkimukset, pohjavesigeologia, pohjavesitekniikka sekä vesi- ja vesistötutkimus. Vuonna 1990 teknisen palvelun yritysten liikevaihdosta 5,9 prosenttia oli tämän tuotteen tuotantoa. Vuoteen 1995 sovellettuna 5,9 prosenttia toimialan "tekninen palvelu" tuotoksesta on **674** miljoonaa markkaa eli tuotetta "kartoitus, maaperä- ja vesistötutkimukset".

Suomen Konsulttitoimistojen Liiton tutkimuksessa yritysten toiminta on jaettu tuotteittain. Vuonna 1988 toiminnat "georakennustekniikka" ja "geotekniset tutkimukset" yhdistettiin "geotekniikaksi". Vielä vuonna 1987 toiminnat olivat eriteltyinä toisaalta "mittaus- ja kartoitustekniikkaan ja geoteknisiin tutkimuksiin" ja toisaalta "pohjavesigeologiaan ja -tekniikkaan ja vesi- ja vesistötutkimuksiin". Näiden yhteenlaskettu laskutus oli silloin 114 miljoonaa markkaa, josta 84 prosenttia oli ryhmää "mittaus- ja kartoitustekniikka ja geotekniset tutkimukset". Vuoteen 1995 sovellettuna tuotteen "kartoitus, maaperä- ja vesistötutkimukset" 674 miljoonasta 84 prosenttia eli **566** miljoonaa on tuotetta "mittaus- ja kartoitustekniikka ja geotekniset tutkimukset".

Ongelmana on, että "mittaus-, kartoitus- ja geoteknisiä palveluja" tehdään muitakin tarkoituksia varten kuin mineraalien etsintää varten, esimerkiksi rakennustoimintaa varten. Vuoden 1990 yrityskyselyn mukaan kyseisen tuotteen tuotannosta teollisuus käytti 41 prosenttia, mikä vuoden 1995 tilinpitoon sovellettuna on 41 prosenttia 566 miljoonasta markasta eli **232** miljoonaa markkaa. Vienti, rakentaminen, julkinen toiminta ja kauppa käyttivät loput 59 %. Rakentaminen, kauppa ja julkinen toiminta käyttivät ilmeisesti maa- ja kallioperän tutkimuspalveluja talonrakennusinvestointejaan varten. Viennin osalta on epäselvää, onko kyseessä rakentamiseen liittyvien maaperän kartoituspalvelujen vienti vai mineraalien etsintäpalvelut ulkomaisille kaivosyhtiöille.

Tässäkin luvussa (232 mmk) on jonkin verran mukana muun teollisuuden kuin kaivosteollisuuden tilaamia palveluja. Esimerkiksi vuonna 1990 kaupan tilaamien mittaus-, kartoitus- ja geoteknisten palvelujen osuus oli 1,1 prosenttia kaupan talonrakennusinvestoinneista. Vuoteen 1995 ja kansantalouden tilinpidon teollisuuteen sovellettuna saadaan 45 miljoonaa markkaa, joka kuvaa teollisuuden talonrakennusinvestointejaan varten ostamia mittaus-, kartoitus- ja geoteknisiä palveluja. Kun tämä luku vähennetään 232 miljoonasta markasta saadaan **187** miljoonaa markkaa.

Tämä 187 miljoonaa markkaa on toimialan 'metallimalmien louhinta' (13) investointi. Se on **1,6 prosenttia** teknisen palvelun toimipaikkojen tuotoksesta vuonna 1995. Tätä prosenttiosuutta on sovellettu vuosittain, koska parempia tietoja ei ole käytettävissä.

5.11.2 Tietokoneohjelmistot

Tietokoneohjelmistoinvestointien arvo perushintaan lasketaan ensin kokonaistasolla hyödyntäen tavaravirtamenetelmää. Ohjelmistojen kotimaiseen tuotantoon lisätään tuonti sekä vähennetään vienti ja kulutus (vähennettynä arvonnäköalalla). Residuaaliksi jää tietokoneohjelmistoinvestoinnit. Tämä jaetaan kolmeen osaan: laitteiden mukana ostettuihin ohjelmistoihin, tuotantoon omaan käyttöön ja erikseen ostettuihin ohjelmistoihin. Laitteiden mukana ostetut ohjelmistot lasketaan tavaravirtamenetelmällä ja tuotanto omaan käyttöön selvitetään myös erikseen, jolloin erikseen ostetut ohjelmistot jäävät residuaaliksi. Kaksi viimeksi mainittua yhteensä ovat ohjelmistoinvestoinnit. Tämän laskelman jälkeen ohjelmistojen tuotanto omaan käyttöön ja erikseen ostetut ohjelmistot jaetaan eri toimialoille.

Kotimainen tuotanto ja tuonti

Kotimainen tuotanto lasketaan tietojenkäsittelypalvelun, teknisen palvelun sekä teollisuuden tuotannon kyseisen palvelun summana, johon lisätään tuotanto omaan käyttöön. Tietojenkäsittelypalvelun tuotanto saadaan systeemyön, konsultoinnin ja ohjelmien tuotannon prosentuaalisena osuutena koko toimialan tuotannosta. Tästä on erilliselvitys vuodelta 1995.

Teknisen palvelun tuotanto on laskettu toimialan ohjelmistotuotannon prosenttiosuudella koko tuotannosta, mistä on niin ikään erillisselvitys. Teollisuuden tuotanto lasketaan tavaroiden tuotantotilastosta. 'Tuotanto omaan käyttöön' –erän laskenta selvitetään alla erikseen.

Tuonti lasketaan tavaroiden ja palvelujen tuonnin summana. Tavaroiden tuonti saadaan tullihallituksen ulkomaankauppatilastosta kyseisten tavaraluokkien summana ja palveluiden tuonti on maksutasetilastosta tietojenkäsittelypalveluiden tuonti. Tähän sisältyy teknisen palvelun ja liikkeenjohdon suunnittelun toimintaa, jotka vähennetään pois.

Vienti ja kulutus

Vienti lasketaan tavaroiden viennin ja palveluiden viennin summana. Tavaroiden vienti saadaan tullihallituksen ulkomaankauppatilastosta kyseisten tavaraluokkien summana. Palveluiden vienti saadaan, kun tietojenkäsittelypalveluyritysten liikevaihdosta arvioidaan viennin osuus ja vähennetään tästä valmisohjelmien osuus pois sekä lisätään teknisen palvelun yritysten ohjelmistojen vienti.

Kulutus saadaan erikseen ostettujen ohjelmistojen ja laitteiden mukana ostettujen ohjelmistojen summana. Erikseen ostetut ohjelmistot saadaan suoraan kulutustutkimuksesta. Laitteiden mukana ostettujen ohjelmistojen arvon arvioinnissa on käytetty tietojenkäsittelypalveluyritysten hardwareostoihin sisältyneiden ohjelmistojen osuutta, jolla on kerrottu kotitalouksien ostamien laitteiden määrä.

Laitteiden mukana ostetut ohjelmistot

Tässä on käytetty ohjelmistojen osuutta tietojenkäsittelypalveluyritysten ostopaketeissa, jolla on kerrottu yritysten investoinnit tietokonelaitteisiin. Investoinnit saadaan tavaravirtamenetelmällä vähentämällä laitteiden tuotannon ja tuonnin summasta laitteiden vienti ja kulutus.

Tuotanto omaan käyttöön ja erikseen ostetut ohjelmistot

Omaan käyttöön tuotetut tietokoneohjelmistot arvotetaan tuotantokustannusten mukaan (EKT 3.113). Vuoden 1995 palkkarakennetilaston perusteella on selvitetty ohjelmoijien, atk-suunnittelijoiden ja muiden tietotekniikan asiantuntijoiden lukumäärät ja heille maksetut palkat kullakin toimialalla. Palkkoihin lisätään työnantajan sosiaalivakuutusmaksut ja yleiskustannukset eli kustannukset suhteessa palkansaajakorvauksiin. Tätä summaa on viety vuosittain eteenpäin Tilastokeskuksen palvelualojen palkat –julkaisun systeemisuunnittelijoiden, atk-suunnittelijoiden ja ohjelmoijien palkkojen keskimääräisellä muutoksella kerrottuna työntekijöiden lukumäärän muutoksella. Julkisella sektorilla on jätetty yleiskustannukset pois ja pakollisissa sosiaaliturvarahastoissa on käytetty Kansaneläkelaitoksen tietoja suoraan. Tietokoneohjelmistoja omaan käyttöön ei siis arvoteta markkinoilla myytävien vastaavanlaisten kiinteiden varojen perushintaan, mikä merkitsisi nettotoimintaylijäämän lisäystä (EKT 3.113, 3.49).

Erikseen ostetut ohjelmistot jäävät kokonaislaskelmassa residuaaliksi. Tämä residuaali on jaettu toimialoille vuoden 1996 tietoja koskevan erityisselvityksen (Atk-palveluyritykset 1996) perusteella.

Vuodesta 1998 alkaen rakennetilastosta on saatavissa yrityspohjaisia tietoja investoinneista atk-ohjelmistoihin. Näitä tietoja tullaan jatkossa hyödyntämään sekä kokonaistason että toimialatasojen määrittämisessä. Rakennetilastossa toimipaikan itselleen valmistaman käyttöomaisuuden arvo lasketaan tuotantokustannusten perusteella.

Tietokoneohjelmistojen mittaamista käsitelleen Eurostatin työryhmän suositusten mukaista ohjelmisto-originaalien estimaatin kehittämistä tutkitaan jatkossa.

TIETOKONEOHJELMISTOINVESTOINNIT miljoonaa markkaa	
	1995
KOTIMAINEN TUOTANTO	5 470
Tietojenkäsittelypalvelutoimialan tuotanto	3 135
Teknisen palvelun tuotanto	91
Teollisuuden toimialojen tuotanto	42
Tuotanto omaan käyttöön	2 202
TUONTI	3 587
Tavaroiden tuonti (ulkomaankauppatilasto)	374
Palvelujen tuonti (maksutase)	3 213
TARJONTA YHTEENSÄ	9 057
VIENTI	187
Tavaroiden vienti	66
Palvelujen vienti	121
KULUTUS	161
erikseen ostetut	48
laitteiden mukana ostetut	113
TIETOKONEOHJELMISTOINVESTOINNIT	8 709
Josta laitteiden mukana ostetut ohjelmistot	1 524
JOSTA TUOTANTO OMAAN KÄYTTÖÖN	2 202
JOSTA ERIKSEEN OSTETUT OHJELMISTOT	4 983
TIETOKONEOHJELMISTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ	7 185

5.11.3 Viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset

Tämä erä koostuu seuraavista laskentakokonaisuuksista: kirjallisuus, elokuvat ja videot, musiikki sekä televisio- ja radioproduktiot.

Kirjallisuus

Arvio vuoden 1998 tekijänpalkkioista (200 milj. mk.) on saatu Suomen kustannusyhdistyksestä. Lukuun on lisätty kopiointikorvauksia Kopiosto Oy:n vuosikertomuksesta (0,5 milj. mk.).

Elokuvat ja videot

Yritysrekisteristä on saatu kyseisen toimialan (elokuvien ja videoiden tuotanto 9211) liikevaihto vuodelta 1998 (641 milj. mk). Siitä on mainoselokuvia noin 35% (Joukkoviestintätilasto 1999), joten investoinneiksi jää 417 milj. mk.

Musiikki

Yritysrekisteristä on saatu kyseisen toimialan (äänitallenteiden kustantaminen 2214) liikevaihto vuodelta 1998 (376 milj. mk).

Televisio- ja radioproduktiot

Yleisradio Oy on Suomessa käytännössä ainoa taho, jonka voi katsoa itse tuottavan sellaisia televisio- ja radioproduktioita, jotka luokitellaan viihteen ja taiteen alkuperäisteoksiksi. Lähteenä on käytetty Yleisradion vuosikertomuksia. Vuodelle 1998 televisio- ja radioproduktioiden alkuperäisteosten arvoksi saatiin 234 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1998 Yleisradion televisiotuotanto tuotti 153 tuntia draamaohjelmia ja 200 tuntia lastenohjelmia. Keskihinta draamaohjelmätunnille oli 987 000 mk ja lastenohjelmalle 338 000 mk, joten televisiotuotannon arvo oli 219 miljoonaa markkaa.

Radioproduktioista luetaan mukaan kuunnelmat, tiede- ja opetusohjelmat, lastenohjelmat sekä dokumentit. Vuosikertomuksesta saadaan tiedot Yleisradion eri kanavien vuotuisista lähetystunneista, lähetystuntien keskihinnoinnista sekä kyseisten produktioiden osuudesta lähetysajoista. Näillä tiedoilla laskettiin radion alkuperäisteosten arvoksi vuonna 1998 yhteensä 15 miljoonaa markkaa.

5.12 Valmistamattomien muiden kuin rahoitusvarojen lisäys

5.12.1 Maan ym. perusparannukset (P5131)

EKT95:n mukainen 'valmistamattomien muiden kuin rahoitusvarojen perusparannukset' (P5131) tarkoittaa Suomessa erilaisia lähinnä maahan kohdistuvia perusparannuksia. 'Maan ym. perusparannukset' -investointia esiintyy neljällä toimialalla: maatalous (013 yhdistetty kasvinviljely ja kotieläintuotanto), puunkorjuu (0212), energiamineraalien kaivu (10) ja uskonnolliset yhteisöt (9131).

Maataloudessa maan perusparannusinvestoinnit käsittävät salaojituksen. Siitä tiedot kerää toimialajärjestö Salaojakeskus salaojitettuina hehtaareina ja hehtaarikustannuksina. Vähennykset saadaan maatilatalouden yritys- ja tulotilastosta.

Puunkorjuun toimialalla nämä investoinnit ovat metsänhoito- ja perusparannustöitä, jotka saadaan Metsäntutkimuslaitoksen tilastotiedotteesta 'Metsän hoito- ja perusparannustyöt' tai metsätilastollisesta vuosikirjasta. Siihen kuuluvat uudistusalan valmistaminen, metsän viljely, taimikon hoito, nuoren metsän kunnostus, pystykarsinta ja metsälannoitus. Osa maan ym. perusparannus –investoinneista on puunkorjuu –toimialan tuotosta omaan loppukäyttöön

Energiamineraalien kaivuun toimialalla 'maan ym. perusparannukset' -investointeja esiintyy vain alatoimialalla 'turpeen nosto ja muokkaus' (103). Tiedot saadaan Vapo Oy:n tuloslaskelmasta (valmistus omaan käyttöön).

Uskonnollisten yhteisöjen toimialalla maan ym. perusparannukset on hautausmaiden ylläpitoa. Tiedot perustuvat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien taloustilastoon.

5.12.2 Maan ym. omistusoikeuden siirtymiseen liittyvät kustannukset (P5132)

EKT95:n mukainen 'valmistamattomien muiden kuin rahoitusvarojen omistusoikeuden siirtokulut' (P5132) lähinnä maakaupoista maksettavat varainsiirtoverot

Tämä erä sisältää vuodesta 1997 lähtien varainsiirtoveron sekä sitä ennen varainsiirtoveroa vastaavan osuuden leimaverosta. Kyseessä ovat siis EKT95:n pykälän 3.111c mainitsemat uuden omistajan maksettavat verot varan omistusoikeuden siirtymisestä. Erää ei jaeta toimialoittain, vaan se kirjataan toimialalle 'muu toimialoittain erittelemätön' (999).

Leimaveron jakautumisesta toisaalta maan ym. omistusoikeuden siirtymisestä maksettaviin leimaveroihin ja toisaalta muihin leimaveroihin on tehty selvitys vuodelta 1990. Varainsiirtoveroa maksetaan paitsi maan ym. omistusoikeuden siirtymisestä myös kiinteistöjen ja asunto-osakkeiden sekä muiden osakehuoneistojen luovutuksesta. Varainsiirtoverosta on lisäksi vähennetty arvopapereihin kohdistuva varainsiirtovero.

Aiemmin myös kiinteistöjen omistusoikeuden siirtymiseen kohdistuvat varainsiirto- ja leimaverot sisältyivät maan ja muiden valmistamattomien varojen arvon lisäykseen. Vuonna 2002 ne siirrettiin asuin- ja muihin talonrakennusinvestointeihin. Tarjonta- ja käyttötauluissa valmistamattomien varojen omaisuudensiirtokulut kuten palkkiot, lainhuudatuskulut ym. on kirjattu tähän erään (P5132).

5.13 Varastojen muutokset

Varastojen muutos luokitellaan Suomen kansantalouden tilinpidossa varastotyypeittäin. Varastotyyppinä ovat: aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset työt, valmisteet sekä kauppatavarat. Kaksi ensin mainittua jakaantuu vielä alaeriin.

P52 Varastojen muutos
P521S Aineet ja tarvikkeet
P5211S Polttoaineet
P5219S Muut aineet ja tarvikkeet
P522S Keskeneräiset työt
P5221S Keskenkasv. kasvatettavat varat
P5222S Keskeneräiset rakennukset
P5223S Keskener. koneet, laitt. ja kulj.väl.
P5229S Muut keskeneräiset työt
P523S Valmisteet
P524S Kauppatavarat

Taulukko: Varastotyyppit

Suomessa ei keskeneräisiä koneita, laitteita ja kuljetusvälineitä (P5223S) ole toistaiseksi eritelty vaan ne on kirjattu muihin keskeneräisiin töihin (P5229S). Keskeneräiset koneet, laitteet ja kuljetusvälineet kirjataan investoinneiksi (koko arvoltaan) ja varastojen vähennykseksi (edellisen vuoden lopun arvoltaan) sitten, kun ne ovat valmiita. Keskeneräisiä rakennuksia ei ole kirjattu varastojen muutokseksi vaan ne kirjataan investoinneiksi sitä mukaa kuin ne edistyvät. Keskenkasvuisia kasvatettavia varoja on kirjattu vain maataloudessa. Metsien kasvua ei ole kirjattu varastojen muutokseksi.

Valmisteet ja keskeneräiset työt arvotetaan perushintoihin, aineet ja tarvikkeet sekä kauppatavarat ostajanhintaan. Suomessa käytetään tilinpitotietojen keskihintoja (vuoden alun ja lopun keskiarvoa) varastokantojen ja varastojen muutosten laskemiseen (pl. keskeneräiset työt).

Varastojen muutokset on toistaiseksi laskettu seuraavilla toimialoilla: maatalous (01), teollisuus (CDE), kauppa (G), majoitus- ja ravitsemistoiminta (H) sekä julkinen hallinto (751). Muiden toimialojen varastot ovat vähäisiä.

5.13.1 Maatalous

Sellaisten kotieläinten lukumäärissä tilastovuoden aikana tapahtuneet muutokset, joita ei ole luokiteltu pääomaeläimiksi, otetaan huomioon varastomuutoksina. Tiedot kotieläinten lukumääristä kerää TIKE joulukuun otantatiedustelulla. Karjakannan muutos arvotetaan kalenterivuoden keskihinnoin, jotka saadaan kotieläinten jalostusyhdistyksiltä.

Viljoissa tilastovuoden t alkuvarasto on edellisen satokauden viljan kauppaantulo vuoden t heinäkuun loppuun mennessä ja loppuvarasto vastaavasti kalenterivuonna t korjattu sato, joka tulee kauppaan

vuoden t+1 heinäkuun loppuun mennessä. Varastojen muutos on loppuvaraston ja alkuvaraston välinen erotus. Laskelmissa oletetaan, että maatilojen varastot ovat tyhjä satovuoden eli heinäkuun lopussa. Lisäksi varastoinnin oletetaan kohdistuvan vain toimialan ulkopuolisiin viljan toimituksiin.

5.13.2 Teollisuus

Rakennetilastosta saadaan vaihto-omaisuuden arvo ostajan hintaan arvotettuna vuoden alussa ja lopussa vaihto-omaisuuslajeittain: polttoaineet, muut aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset työt, valmisteet, kauppatavarat ja muu vaihto-omaisuus. Vaihto-omaisuuden arvoon sisältyy yrityksen omistaman vaihto-omaisuuden arvo sijaitsipa se sitten toimipaikan yhteydessä tai erillisissä varastoyksiköissä.

Kansantalouden tilinpidossa varastot (pl. keskeneräiset työt ja muu vaihto-omaisuus) arvotetaan vuoden keskihintaan. Valmisteverastojen vuoden alku- ja loppuvarastot muutetaan keskihintaisiksi toimialoittaisen teollisuuden tuottajahintaindeksin avulla. Kauppatavaroiden alku- ja loppuvarastojen keskihintaistaminen tehdään kotimarkkinoiden perushintaindeksin kokonaisindeksiä hyväksi käyttäen. Polttoainevarastojen vuoden alku- ja loppuvarastot muutetaan keskihintaisiksi kotimarkkinoiden perushintaindeksin alaerien 'kivihiili, ydinpolttoaine ja öljytuotteet' avulla. Muiden aineiden ja tarvikkeiden (pääasiassa raaka-aineiden) vuoden alku- ja loppuvarastot muutetaan keskihintaisiksi toimialoittaisen kotimarkkinoiden perushintaindeksin avulla.

Varastojen muutos lasketaan sitten keskihintaistettujen alku- ja loppuvarastojen erotuksena. Keskeneräisiin töihin ja erään 'muu vaihto-omaisuus' menetelmää ei siis sovelleta, vaan varastojen muutos on rakennetilaston hintakäsitteen mukainen (arvotettu pääsääntöisesti toteutuneiden tuotantokustannusten perusteella).

5.13.3 Rakentaminen

Rakentamisessa varastojen muutoksia kirjataan talonrakentamiseen sekä maa- ja vesirakentamiseen. Toimialojen keskeneräinen tuotanto kuvautuu tuotantoluvuissa. Tämän johdosta varastojen muutokseen kirjataan vain muutokset 'muissa aineissa ja tarvikkeissa'. Tiedot varastojen muutoksista saadaan rakennetilastojen tasetiedoista. Varastot tilikauden alussa ja lopussa keskihintaistetaan talonrakentamisessa Talonrakentamisen tarvikepanosindeksillä. Maa- ja vesirakentamisessa keskihintaistamiseen käytetään Materiaalien hintaindeksiä.

Taulukko 52. Varastojen lisäys Talonrakentamisessa sekä Maa- ja vesirakentamisessa, miljoonaa euroa

	Talonrakentaminen	Maa- ja vesirakentaminen	Yhteensä
P5219S Muut aineet ja tarvikkeet	11	-4	7

5.13.4 Kauppa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta

Tiedot varastojen muutoksista saadaan rakennetilastojen tasetiedoista. Rakennetilastoissa varastojen muutos kuvautuu taseen vastaavaa puolen erässä 'vaihto-omaisuus'. Varastojen muutokset pitäisi arvottaa ajankohtana, jolloin ne tulevat varastoon (sisään tulevien tavaroiden osalta) tai kun ne lähtevät sieltä (poistuvien tavaroiden osalta). Tästä syystä varastot tilikauden alussa ja lopussa keskihintaistetaan kotimarkkinoiden perushintaindeksin avulla.

Rakennetilaston tietojen käyttöön liittyvät samat ongelmat kuin kiinteän pääoman bruttomuodostuksen lukujen laadinnassa eli tilinpidon ja rakennetilastojen erilaiset tilastoyksiköt. Ongelma korostuu lähinnä toimialalla 502 (moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus). Tällä toimialalla varastojen määrä on niin korkea suhteessa toimialan liikevaihtoon, että korjaustoimialan on katsottu sisältävän yrityksiä, jotka harjoittavat merkittävää autokauppaa. Suuret varastot sisältävät siis ajoneuvoja, ei korjaustoimintaan liittyviä varaosia. Ongelma onkin ratkaistu suhteuttamalla rakennetilastoista saatu moottoriajoneuvojen huollon ja korjauksen varastojen muutos yritys- ja toimipaikkarekisteristä saatuun toimialan liikevaihtoon. Jotta varastot kuvautuisivat kattavasti tilinpidossa, moottoriajoneuvojen huollosta pois jätetyt varastot on siirretty sille toimialalle, jolle ne kuuluvat eli moottoriajoneuvojen kauppaan.

Rakennetilastot tarjoavat kattavimman lähteen kaupan varastojen muutoksen arvioinnissa. Uudistustyön yhteydessä rakennetilastoista on karsittu pois Avena Oy eli entinen Valtion viljavarasto. Avena Oy:n varastoluvut lisätään tukkukaupan lukuihin erikseen.

5.13.5 Julkinen toiminta

Laskelmissa ovat mukana Huoltovarmuuskeskuksen varastot sekä vuodesta 1995 lähtien toimineen Interventiorahaston varastot. Huoltovarmuuskeskuksen varastoissa on polttoaineita, mutta myös muita huoltovarmuustavaroita, jotka luokitellaan joko valmisteisiin tai kauppatavaroihin. Interventiorahaston varastot ovat suurimmaksi osaksi ohraa, joka luetaan mukaan kauppatavarat erään. Varaston muutos lasketaan käyvin ja kiintein keskihinnoin, jolloin muutokseen saadaan mukaan myös vuoden sisällä tapahtuneet hintojen vaihtelut. Keskihintaistamisessa käytetään apuna kutakin erää vastaavia hintaindeksejä, joista muodostetaan painot sekä vuoden alku- että loppuvarastolle ja keskihintainen varaston muutos saadaan näiden erotuksena. Poikkeuksena ovat Interventiorahaston viljavarastot, joiden keskihintainen muutos saadaan kertomalla tonneina ilmoitettu varaston muutoskansantalouden tilinpidon maatalouslaskelmien viljan keskihinnoilla, koska vuoden alku- ja loppuvaraston määrät saadaan suoraan viljatonneina interventiorahastosta.

5.14 Arvoesineiden hankinnat miinus vähennykset

Suomen kansantalouden tilinpidossa ei toistaiseksi tilastoida arvoesineiden hankintoja eikä vähennyksiä, koska niistä saadaan tietoja hyvin vajavaisesti. Ulkomaankauppatilasto sisältää tietoja yhdistetyn nimikkeistön (CN) mukaisesti taideteosten, kokoelmateosten ja antiikkiesineiden tuonnista ja viennistä maittain, CN- nimike 97, korujen ja helmien tuonnista ja viennistä, CN – nimike 71, sekä kellojen tuonnista ja viennistä, CN – nimike 91. Nyt arvoesineiden tuonti ja niiden vienti sisältyvät tavaratuontiin ja tavaravientiin. Tuodut arvoesineet sisältyvät lähinnä kulutusmenoihin. Valtiolla on tietoja arvoesineiden hankinnoista, mutta muiden sektoreiden tietojen puuttuessa nämä on kirjattu valtion kiinteän pääoman bruttomuodostukseen.

5.15 Tavaroiden vienti

Tässä kohdassa selostetaan sekä tavaroiden viennin että tuonnin laskenta.

Tavaroiden viennin ja tuonnin luvut kansantalouden tilinpidossa ovat yhtenevät maksutaseessa esitettyjen lukujen kanssa.

5.15.1 Ulkomaankauppatilasto

Tavaroiden ulkomaankaupan tärkeimmät tietolähteet ovat ulkomaankauppatilastot, jotka tekee Suomessa tullihallituksen tilasto-osasto. Ulkomaankaupan tilastotietojen keruu on jakaantunut Euroopan unionissa kahtia. Tilastotiedot kaupasta unionin ulkopuolisten ns. kolmansien maiden kanssa (ulkokauppa) saadaan tullausasiakirjojen tiedoista. Tiedot jäsenmaiden välisestä kaupasta

(sisäkauppa) kerätään erillisen menettelyn avulla, jota kutsutaan INTRASTAT -järjestelmäksi. Suomessa tullilaitos kokoaa ulkokaupan lisäksi myös sisäkaupan tilastotiedot. Tuoajat ja viejät ilmoittavat kuukausittain tarvittavat tilastotiedot sisäkaupastaan tullilaitoksen aluehallintoon, joka vastaanottaa ja tarkistaa tiedot sekä toimittaa ne edelleen tullilaitoksen käyttöön. Tullilaitoksen tilastoyksikkö laatii sisä- ja ulkokaupan tiedoista kansallisen ulkomaankauppatilaston.

Sisäkaupan tilastointi perustuu EU:n säätämiin asetuksiin, jotka ovat voimassa kaikissa jäsenmaissa laintasoisina säännöksinä. Ilmoitettuja tietoja käytetään pelkästään tilastojen laadintaan. Sisäkaupan tilastotietojen ilmoittamisesta vastuussa olevat osapuolet on määritelty EU-sisäkaupan perusasetuksessa nro 3330/91, artiklassa 20. Käytännössä Suomessa ilmoitusvelvollisuus määritellään niiden yhteisöhankeiden ja yhteisömyyntien kokonaisarvojen perusteella, jotka tavarantoimittaja tai myyjä ilmoittaa verottajalle kuukausittain annettavassa valvontailmoituksessa. Tietojen avulla määritellään myös mahdollinen tiedonantovelvollisuuden alkaminen tilastovuoden aikana. Tullihallitus määrää vuosittain tiedonantovelvollisuuden alarajan. Vuonna 2000 tiedonantovelvollisuuden arvokynnys on sekä tuonnissa että viennissä 600 000 markkaa. Ilmoitusvelvollisuudesta vapautettujen pienten yritysten sisäkaupan kokonaisarvotiedot sisällytetään tuonnin ja viennin ulkomaankauppalukuihin erittelemättömänä tuontina ja vientinä. Erittelemättömän viennin osuus oli vuonna 1999 0,8 prosenttia tavaraviennistä ja erittelemättömän tuonnin osuus koko tavaratuonnista samana vuonna 2,5 prosenttia.

Ulkomaankauppatilastojen hintakäsitteenä käytetään Suomessa tilastoarvoa sekä sisä- että ulkokaupassa. Aluejako määritellään yhtenäisesti alkuperämaa ja määrämaa käsitteiden mukaisesti. Ulkomaankauppatilastot ovat Suomessa hyvin kattavat, ne sisältävät mm. tietoja arvoesineiden tuonnista ja viennistä.

5.15.2 Korjauserät

Tavaroiden vienti ja tuonti arvioidaan maksutaseessa ja kansantalouden tilinpidossa f.o.b. hintakäsitteen mukaan. Tullilaitoksen ulkomaankauppatilastossa tavaroiden vienti arvioidaan f.o.b. hintaisena ja tavaroiden tuonti c.i.f. hintakäsitteen mukaan. C.i.f. hintainen tavaroiden tuonti muunnetaan maksutaseessa ja kansantalouden tilinpidossa f.o.b. hintaiseksi vähentämällä siitä tuonnin rahti- ja vakuutuskustannukset. Tämän muunnoksen tekee Suomen Pankin tilasto-osasto.

Tullilaitoksen tilastoimaan tavaratuontiin ja -vientiin tehdään maksutaseessa ja kansantalouden tilinpidossa myös muita korjauksia. Kattavuuden parantamiseksi lisätään Suomessa ulkomaisille laivoille ja lentokoneille myyty ns. bunkkeriöljy vientiin sekä suomalaisten laivojen ja lentokoneiden ulkomailla hankkima bunkkeriöljy tuontiin.

Sekä tavaravientiin että -tuontiin tehdään arvotuskorjaus, ns. kurssikorjaus. Tullin ulkomaankauppatilastoissa kunkin kuukauden vienti ja tuonti arvioidaan edellisen kuukauden viimeisen päivän valuuttakurssin mukaan siten, että vienti arvioidaan ko. päivän ostokurssin mukaan ja tuonti myyntikurssin mukaan. Ulkomaankaupan arvotus on muutettu siten, että ulkomaisten valuuttojen muuntaminen markoiksi tehdään ko. kuukauden keskimääräisten valuuttakurssien ja vienti- ja tuontimaksujen valuuttajakauman mukaan. Tämäkin korjaus tehdään Suomen Pankissa.

Aikaisemmasta käytännöstä poiketen jalostettavaksi tuodut tai viedyt tavarat luetaan mukaan ulkomaankauppaan eikä niiden osalta tehdä enää ns. jalostuskorjausta. Sen sijaan korjattavaksi vietyjä tai tuotuja tavaroita ei lasketa tavaroiden ulkomaankauppaan. Ne eivät myöskään sisälly ulkomaankauppatilastoihin. Tämä käytäntö on tulkinta EKT1995:n pykälästä 3.133 c ja 3.136 d. Edellisessä pykälässä todetaan, että " tavarat, joita merkittävässä määrin jatkojalostetaan tilauksen mukaan tai korjataan, kirjataan sekä tuonnissa että viennissä, vaikka mitään omistuksen vaihtumista ei tapahdu." Jälkimmäinen pykälä taas sanoo, että " laitteistot ja muut tavarat, jotka lähetetään ulkomaille vähäistä jalostusta, kunnossapitoa, huoltoa tai korjausta varten eivät sisälly tavaroiden tuontiin ja vientiin ". Jalostettavien tavaroiden mukaan ottaminen lisäsi tavaravientiä ja -tuontia 1 - 2 prosenttia. Korjattavien tavaroiden tuonti ja vienti on noin yhden prosentin luokkaa tavarakaupan

kokonaismäärästä. Korjattavia tavaroita viedään ja tuodaan jokseenkin yhtä paljon. Korjattavaksi viedyistä ja tuoduista tavaroista julkaistaan tietoja ns. ulkomaankauppatilasto erityisperustein osassa. Ulkomaankauppatilaston korjattavaksi vietyjen ja korjattavaksi tuotujen tavaroiden tilastoinnissa on tällä hetkellä mielestämme jokin systemaattinen virhe, koska korjauksen jälkeen tavaroiden arvo on tilastossa pienempi kuin ennen korjausta. Tämä asia vaatii selvityksen ennen kuin näitä tietoja voidaan käyttää kansantalouden tilinpidossa.

Tavaravientiin ja -tuontiin lisätään myös pienet erät: saadut ja annetut tavaralahjat.

Korjauseristä puuttuu tavaratuonnin osalta salakuljetettujen tavaroiden arvo. Koska kotitalouksien kulutusmenoissa on tämän niminen erä, on se tarpeen lisätä myös tavaratuontiin.

Esimerkki: Tavaroiden vienti ja tuonti vuonna 1995.

1) Tavaroiden vienti vuonna 1995 = $176\,021 + 180 + 72 + 96 + 360 + 72$ milj. mk = 176 801 milj. mk. Edellä 176 021 milj. mk on tullihallituksen ulkomaankauppatilaston tavaravienti, 180 milj. mk ja 72 milj. mk ovat bunkkeriöljyjä, 96 milj. mk pientullauksia ja 360 milj. mk kurssikorjausta sekä 72 milj. mk saatuja tavaralahjoja.

2) Tavaroiden tuonti vuonna 1995 = $128\,556 + 285 + 204 - 192 - 6299 + 36$ milj. mk = 122 590 milj. mk. Edellä 122 556 milj. mk on tullin ulkomaankauppatilaston tavaratuonti, 285 milj. mk ja 204 milj. mk ovat bunkkeriöljyjä, -192 milj. mk kurssikorjausta ja 6 299 milj. mk tavaratuonnin rahti - ja vakuutuskustannuksia ja 36 milj. mk annettuja tavaralahjoja.

5.16 Palvelujen vienti

Tässä kohdassa selostetaan sekä palvelujen viennin että tuonnin laskenta.

Palvelujen viennin ja tuonnin luvut kansantalouden tilinpidossa ovat yhtenevät maksutaseessa esitettyjen lukujen kanssa.

Palvelujen ulkomaankauppatietojen osalta Suomessa eletään siirtymävaihetta. Vuoden 1998 loppuun saakka tiedot palvelujen ulkomaankaupasta perustuivat suurelta osin Suomen Pankin ylläpitämään ulkomaisten maksujen tilastosysteemiin. Ulkomaisten maksujen aineistoa täydensivät suorat yrityskyselyt kuljetuspalveluyrityksille, tietoliikenneyrityksille ja vakuutuslaitoksille niiden palvelujen myynneistä ja ostoista ulkomaisille talousyksiköille. Lisäksi palvelujen ulkomaankaupan menoja laskettiin ja arvioitiin näiden palvelujen määrätietojen ja määrääarvioiden perusteella.

Lakkautetun ulkomaisten maksujen järjestelmän sisältämien tietojen korvaamiseksi aloitettiin palvelujen ulkomaankaupan tilastokysely Tilastokeskuksessa koskien tilastovuotta 1999. Kyselyn ulkopuolelle jäivät kuljetuspalvelut ja vakuutuspalvelut, joista hankitaan vuotta 1999 koskevia palvelujen ulkomaankauppatietoja kuten aikaisemminkin. Samoin kyselyn ulkopuolelle rajattiin sellaiset palvelut, jotka ovat paikkasidonnaisia tai muuten suurella todennäköisyydellä vain kotimaisille asiakkaille suunnattuja. Palvelujen ulkomaankauppatutkimuksen kohdejoukko ovat ulkomaista palvelukauppaa harjoittavat yritykset. Niiden perusjoukko on muodostettu yhdistämällä kolmesta aineistosta. Ne ovat ns. ulkopuolinen aineisto, josta pääosan muodostaa Suomen Pankin yritysaineisto, Yritysten rakenteet -yksikön ns. yritysten kanta -aineisto, jonka muodostavat vuoden 1998 tässä tiedostossa olleet yritykset sekä tullin yritysaineisto. Rajausten jälkeen tämä aineisto jaettiin kahteen kehikkoon ja niistä toiseen tehtiin kokonaiskysely ja toiseen satunnaisotanta. Yhteensä kyselyn piirissä oli 2101 yritystä. Jatkossa otantakehikon ja otoksen muodostamisessa hyödynnetään ensimmäisestä kyselystä saatuja kokemuksia ja tietoja.

Matkustustulot ja -menot

Matkustustulojen ja –menojen mittaamiseen kehitettiin vuonna 1999 matkailututkimuksiin perustuvat menetelmät Tilastokeskuksessa. Matkustustulojen pääasiallisena lähteenä käytetään ulkomaisille matkailijoille tehtävää rajahaastattelututkimusta, jota täydennetään EU:n matkailutilastodirektiivin (95/57EY) mukaan tehdyllä majoitustilastolla. Matkustusmenojen lähteenä käytetään maassa asuvalle väestölle tehtävää matkatutkimusta. Sitä täydennetään kansainvälisen lento- ja laivaliikenteen tilastoilla ja muilla relevanteilla tilastoilla.

Vuonna 1999 rajahaastattelussa haastateltiin 22 000 maasta poistuvaa ulkomaalaista rahankäyttöä koskevilla kysymyksillä, näistä 15 000 oli poimittu otannalla. Aineisto kerättiin ympärivuotisesti tärkeimmissä lento- ja laivaterminaaleissa, Kaakkois-Suomen rajanylityspaikoilla sekä Suomen ja Venäjän välisen rautatieliikenteen junissa. Kesällä tietoja kerättiin myös Vaasan ja Ruotsin välisestä laivaliikenteestä ja Pohjois-Suomen maarajojen yli kulkevasta liikenteestä. Rajahaastattelun tutkimusyksikkönä oli henkilö. Otoksen kohdehenkilö poimittiin käyttäen kolmiulotteista ositusta, jossa ositusperusteina olivat keruupaikat, tutkimuspäivät ja kellonajat. Kunkin tutkimusvuoron aikana kohdehenkilöt poimittiin otokseen systemaattisella tasavälipoiminnalla, poimintavälin vaihdellessa 5:stä 20:een paikasta ja vuodenajasta riippuen. Tutkimuspäivät ja –vuorot olivat satunnaisia. Otoksella kerättyjä rahankäyttötietoja täydennettiin näytteellä, johon pyrittiin saamaan mm. sellaisten EU-maiden kansalaisia, joita Suomessa käy vähän.

Matkustusmenojen ensisijaisena lähteenä käytetään Suomalaisten matkailu -tutkimusta. Siinä kerätään EU:n matkailutilastodirektiivin edellyttämää tietoa matkailupalvelujen kysynnästä ja matkojen aiheuttamista kustannuksista. Vuonna 1999 tutkimus tehtiin otostutkimuksena neljännesvuosittain työvoimatutkimuksen yhteydessä. Kullakin tutkimuskerralla haastateltiin eri henkilöitä. Noin 2 000 henkilön otokset poimittiin väestön keskusrekisteristä systemaattisella tasavälipoiminnalla 15 – 74 -vuotiaista. Vastauskato oli keskimäärin noin 10 %. Koska Suomalaisten matkailu -tutkimus tehdään suhteellisen pienellä otoksella, sen antamat tiedot ulkomaanmatkojen lukumääristä kohdemaittain eivät ole kovin tarkkoja. Lisäksi tutkimus koskee vain 15 – 74 -vuotiaiden matkoja. Tämän vuoksi matkojen lukumäärätietoja korjattiin muilla matkailua kuvaavilla tilastoilla, kuten Suomen matkatoimistoalan liiton keräämillä tiedoilla lentokoneella tehdyistä valmismatkoista sekä kansainvälisen lento- ja laivaliikenteen matkustajatilastoilla. Edellisten lisäksi käytettiin rajavartiolaitoksen keräämiä tilastoja EU:n ulkorajaliikenteestä, jossa matkailijat on eritelty kansallisuuksittain.

Kuljetuspalvelut

Kuljetuspalvelujen vientiä ja tuontia koskevat tiedot on hankittu erilliskyselyillä. Meriliikenteen kuljetuspalvelujen vientiä ja osin tuontia koskevat tiedot on johdettu pääosin Tilastokeskuksen Yritysten suhdanteet -yksikön tekemästä 'Ulkomaan meriliikenteen tulot ja menot' -tilastosta. Sen lisäksi meriliikenteen rahtimenot ulkomaille on arvioitu ulkomaisten varustamojen markkinaosuuksia ja tuonnin tavara- ja maajakaumatietoja hyväksi käyttäen. Lentoliikenteen kuljetuspalvelujen vientitiedot on kysytty kotimaiselta ulkomaan lentoliikennettä harjoittavalta yhtiöltä. Edellä sanotun yhtiön tietojen ja Suomesta ulkomaille suuntautuvan lentoliikenteen markkinaosuustietojen perusteella on arvioitu ulkomaisten lentoyhtiöiden tulot Suomesta. Rautatieliikenteen tulot ja menot on saatu kysymällä kotimaan toistaiseksi ainoalta rautatiekuljetusyriykseltä, VR-yhtymä Oy:ltä, ulkomaanliikenteen tulot ja menot. Maantiekuljetusten vientitulot ulkomailta perustuvat Suomen kuorma-autoliiton asiantuntija-arvioon ja vuodesta 2001 lähtien myös Tilastokeskuksen tekemään palvelujen ulkomaaankauppakyselyyn.. Maantiekuljetusten menot ulkomaille on arvioitu tulojen perusteella.

Vakuutuspalvelut

Vakuutuspalveluiden vienti ja tuonti on saatu Suomessa toimiville vakuutuslaitoksille suunnatusta kyselystä. Vuodesta 2000 alkaen vakuutuskselyyn tekeminen siirtyi Tilastokeskukselta

Vakuutusvalvontaviraston tehtäväksi. . Kyselyssä kysytään vakuutuslaitoksilta niiden ulkomaisia vakuutusliiketoimia seuraavalla jaotuksella: ulkomaille suunnattu ja sieltä vastaanotettu jälleenvakuutus, ulkomailta (eli ulkomaan residentteiltä) hankittu henki- ja eläkevakuutus, muu ulkomailta hankittu ensivakuutus ja vakuutusta avustavien palveluiden ostot ja myynnit ulkomaille. Kyselyssä on mukana 62 vakuutuslaitosta eli kaikki Suomessa toimivat vakuutuslaitokset.

Vakuutuslaskelmissa Suomessa toimivilta vakuutuslaitoksilta kysytään vastaanotetun ulkomaisen jälleenvakuutuksen osalta tuloja ulkomailta, brutto sekä menoja ulkomaille, brutto. Samat kysymykset tehdään ulkomaille luovutetun (annetun) jälleenvakuutuksen osalta. Ulkomailta hankituista henki – ja eläkevakuutuksista kysyttiin vakuutusmaksutuloa, maksettuja vahingonkorvauksia, palkkioita, muita tuottoja sekä muita kustannuksia. Ulkomailta hankituista rahtivakuutuksista ja muista ulkomailta hankituista ensivakuutuksista kysytään samoja asioita kuin henki- ja eläkevakuutuksista. Lisäksi kysytään vakuutusta avustavista palveluista saatuja tuloja ulkomailta ja maksettuja menoja ulkomaille.

Vakuutuspalveluiden vienti on lasketaan em. tiedoista siten, että vastaanotetun ulkomaisen jälleenvakuutuksen osalta palveluvienniksi on katsottu erä tulot ulkomailta, brutto miinus menot ulkomaille, brutto. Vakuutusta avustavien palvelujen osalta palveluviennin suuruus on samoin tulot ulkomailta miinus menot ulkomaille. Muiden vakuutuslajien osalta vienniksi on laskettu näiden vakuutuslajien keskimääräinen kotimaisten vakuutusten palvelumaksuosuus ulkomailta saadusta vakuutusmaksutulosta.

Vakuutuspalveluiden tuonti on lasketaan em. tiedoista siten, että ulkomaille luovutetun jälleenvakuutuksen osalta palvelutuonniksi on katsottu erä menot ulkomaille, brutto miinus tulot ulkomailta, brutto. Ulkomailta hankittujen ensivakuutusten lukumäärästä tai suuruudesta ei meillä ole nykyisin tietoa. Kuitenkin teemme tietyn varovaisen arvion ulkomaille maksettavista ensivakuutusten vakuutusmaksuista. Tämän arvion perusteella laskemme keskimääräisen kotimaisen palvelumaksuosuuden perusteella ensivakuutuspalvelujen tuonnin samoin kuin yllä on kuvattu viennin laskemista.

Muut palvelut

Palvelujen vienti ja tuonti sisältävät myös tekijänpalkkiot ja lisenssi- ja rojaltimaksut, jotka kuuluivat aiemmin omaisuustuloihin. Nämä tiedot saadaan palvelujen ulkomaankauppakyselystä.

5.17 Tavaroiden tuonti

Tavaroiden tuontia on selostettu kohdassa 5.15.

5.18 Palvelujen tuonti

Palveluiden tuontia on selostettu kohdassa 5.16.

Luku 6 Tasapainotus- ja integrointimenettelyt

6.1 BKT:n tasapainotusmenettelyt

Kansantalouden tilinpidon tasapainotus on se vaihe kansantulolaskennassa, jossa varsinaisesti kootaan käsitys talouden kehityksestä ja rakenteesta. Yhtä vuotta koskeva tasapainotus ei ole koskaan irrallinen tapahtuma, vaan se on aina sidoksissa sitä edeltävään aikasarjaan, varsinkin edelliseen vuoteen.

Tasapainotus on siten kansantalouden tilinpidon laadinnan ydin. Ilman sitä tilinpito olisi eri tietojen yhteenlaskua. Tasapainotus tehdään vuodesta toiseen melko tarkkaan samalla tavalla toisaalta ennakkolisille ja toisaalta lopullisille kansantalouden tilinpidon tiedoille.

6.1.1 Tasapainotusta edeltävä vaihe

Tasapainotusta edeltävät sektoritutkijoiden laskelmat omilta ilmiöalueiltaan. Näissä laskelmissa lähdeaineistojen tiedot muokataan kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaisiksi. Sektoritutkijan tulee jo omia laskelmia tehdessään kiinnittää huomiota tiettyihin tunnuslukuihin ja riippuvuuksiin. Ilmiöaluekohtaisissa laskelmissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- * arvon, volyymin ja hinnan muutoksiin edellisestä vuodesta
- * vastaaviin muutoksiin edellisestä versiosta
- * absoluuttisten tasojen muutoksiin verrattuna edelliseen versioon
- * palkkojen ja työllisyyden yhteensopivuuteen, jota mitataan ansiotason järkevällä kehityksellä (toimialalaskelmat)
- * arvonlisäyksen volyymikehityksen ja työpanoksen yhteensopivuuteen, jota mitataan työn tuottavuuden muutoksella (toimialalaskelmat)
- * työllisyyden ja työtuntien yhteensopivuuteen, jota mitataan työtunneilla työllistä kohti (toimialalaskelmat)
- * reaaliiseen käytettävissä olevaan tuloon: nimellinen käytettävissä oleva tulo deflatoituna kulutusmenojen hintaindeksillä (kotitaloudet)
- * säästämisasteeseen: säästön suhde käytettävissä olevaan tuloon (kotitaloudet, julkisyhteisöt)
- * nettoluotonannon tasoon (sektorilaskelmat).

6.1.2 Laskennan osa-alueiden tarkastus

Ennakollisessa tilinpidon tasapainotuksessa jokainen toimiala, sektori tai muu laskentakokonaisuus käydään läpi yhteenvetopalavereissa, niin sanotuissa jetsutuksissa. Näissä palavereissa on mukana 2 – 4 yhteenvetäjää sekä yksi tai useampia sektoritutkijoita.

Yksittäisten laskentakokonaisuuksien tarkastus tapahtuu sitä mukaa, kun tietoja alkaa valmistua. Tilaisuudessa käydään läpi laskentakokonaisuus erityisesti kiinnittäen huomiota edellä mainittuihin seikkoihin. Niiden ohella tietolähteet, niiden saatavuus ja käyttökelpoisuus, niissä tapahtuneet muutokset tai laskennassa tapahtuneet menetelmämuutokset ja muut laskentaan vaikuttavat taustatiedot ovat olennaista keskusteltavaa.

Koko kansantalouden kuva alkaa hahmottua ja tarkentua, kun valtaosa laskentakokonaisuuksista on valmiina. Tilannetta seurataan jatkuvasti, minkä vuoksi atk-järjestelmän ominaisuuksiin on liitetty

tallennusten aikaleimat. Kokonaiskäsitystä voidaan kuitenkin ruveta muodostamaan vasta, kun kaikki palaset ovat mukana.

6.1.3 Huoltotaseen kokoaminen

Huoltotase eli kansantalouden tarjonnan ja käytön tase kokoaa yhteen kansantalouden tavaroiden ja palveluiden tuotantoa ja käyttöä kuvaavan informaation.

Tuotoslähestymistapa

Kun kaikkien toimialojen tuotanto- ja tulonmuodostustilit on laskettu, saadaan toimialoittaisten arvonlisäysten summana koko kansantalouden bruttoarvonlisäys perushintaan. Kun siihen lisätään tuoteverot ja vähennetään tuotetukipalkkiot, saadaan bruttokansantuote markkinahintaan.

Kun markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen lisätään tavaroiden ja palveluiden tuonti ulkomaankaupan laskelmasta, saadaan kokonaistarjonta.

Menolähestymistapa

Kokonaiskysynnän laskemiseksi huoltotaseeseen viedään seuraavat erät (suluissa osa-alue, josta tieto tulee):

- * tavaroiden ja palveluiden vienti (ulkomaankaupan laskelmat)
- * yksityiset kulutusmenot (kotitalouksien kulutusmenojen laskelmat ja kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tuotantotilin erä muu markkinaton tuotos)
- * julkiset kulutusmenot (valtionhallinnon, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen kulutusmenot eli muu markkinaton tuotos toimialoittaisilta tuotantotileiltä lisätynä maksetuilla luontoismuotoisilla sosiaalietuuksilla)
- * yksityiset investoinnit (markkinatuotannon ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan toimialoittaisten kiinteän pääoman bruttomuodostusten summa)
- * julkiset investoinnit (julkisen toiminnan toimialoittaisten kiinteän pääoman bruttomuodostusten summa)
- * varastojen muutos (varastolaskelma).

Näin lasketut kysyntäerät yhteensä ja kokonaistarjonta poikkeavat toisistaan. Niiden välinen ero, tilastollinen ero, kirjataan näkyviin kysyntäpuolelle ja saadaan kokonaiskysyntä, joka tällöin on yhtä suuri kuin kokonaistarjonta. Kysyntäerien summa (ilman tilastollista eroa) vähennettynä tuonnilla kuvaa kysynnän kautta laskettua bruttokansantuote-estimaattia.

Tulolähestymistapa

Kolmatta bruttokansantuotteen laskennan vaihtoehtoa, tulopuolelta laskettua itsenäistä bkt-estimaattia ei tässä yhteydessä lasketa, mutta toimialalaskelmista tulevaa palkkasummaa ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen summaa (palkansaajakorvauksia) korjataan kotitalous- ja ulkomaat-sektorien vastaavien tietojen mukaisiksi. Tämä korjaus esitetään toimialoittaisten tietojen yhteydessä summatasolla. Koska korjauksella ei haluta muuttaa bruttokansantuotteen tasoa, korjataan toimintaylijäämää palkkojen ja sosiaalivakuutusmaksujen summan itseisarvoa vastaavalla vastakkaismerkkisellä luvulla.

Arvonlisäyksen muut tulokomponentit: kiinteän pääoman kuluminen ja muut tuotantoverot miinus muut tuotantotukipalkkiot esitetään tuotanto- ja tulonmuodostustilien toimialoittaisten summien mukaisina. Verojen ja tukipalkkioiden kokonaissummat määräytyvät primääristi julkisyhteisöjen tietojen mukaan.

Vaikka tulokomponenttien summana laskettua itsenäistä bkt-estimaattia ei ole, on siitä tehty koelaskelmia. Rakennetilastojen tiedot mahdollistavat bruttotoimintaylijäämän itsenäisen estimaatin laskemisen monilla toimialoilla. Toistaiseksi näitä laskelmia on tarkasteltu vain mielenkiintoisena vertailutietona, sillä näissä laskelmissa käytettyyn bruttotoimintaylijäämäestimaattiin sisältyy käytännössä lukuisia epävarmuustekijöitä.

Kansantalouden arvonlisäys saadaan myös erikseen laskettavien sektoreittaisten tuotantotilien arvonlisäysten summana. Tätä estimaattia pidetään kuitenkin vähemmän luotettavana ja epätarkempuna kuin toimialojen summana laskettua ja siten se on alisteinen edellä mainitulle toimialojen kautta lasketulle arvonlisäykselle.

6.1.4 Ennakollisen huoltotaseen tasapainotus

Suomen kansantalouden tilinpidon ennakolliset käypähintaiset versiot sekä ennakolliset ja lopulliset kiinteähintaiset versiot kustakin tarkasteltavasta vuodesta tasapainotetaan huoltotaseen komponenttien tasolla. Tuotekohtaista tarjonnan ja kysynnän tasapainotusta käytetään ennakollisessa versiossa vain eräissä yksittäisissä tapauksissa.

Huoltotasetta analysoitaessa kiinnitetään huomiota samoihin seikkoihin kuin yksittäisten laskentakokonaisuuksien kohdalla: yksittäisten huoltotase-erien arvon, volyymin ja hinnan muutoksiin edellisestä vuodesta ja poikkeamiin edellisistä versioista. Ansiotasoon ja tuottavuuteen koko kansantalouden tasolla kiinnitetään myös huomiota.

Tärkeä seikka on tarjonnan ja kysynnän välinen tilastollinen ero. Suomen kansantalouden tilinpidon ennakkoversiossa kohtuullinen ero hyväksytään ja esitetään kysyntäpuolella. Mikäli tilastollinen ero on liian suuri, siihen pyritään vaikuttamaan. Suuruudelle ei ole olemassa mitään eksaktia mitta. Korjaustarpeesta päätettäessä otetaan huomioon tilastoeron absoluuttinen taso, absoluuttinen muutos edelliseen vuoteen verrattuna ja tilastollisen eron muutoksen vaikutus bruttokansantuotteen kasvuun (kontribuutio). Tilastollinen ero on käytännössä hyväksyttävä, jos se on enintään +/- 1% käypähintaisesta bruttokansantuotteesta ja sen kontribuutio bruttokansantuotteen vuosimuutokseen on enintään +/- 1%. Tämä karkean tason tasapainotustyö palvelee ja osaltaan helpottaa lopullisen tilinpidon laadintaa.

Lopullisen tasapainotustarpeen kertova tilastollinen ero saadaan, kun rakentamisen tarjonta ja kysyntä on sovitettu yhteen. Rakennusinvestointien taso määräytyy uudisrakentamisen ja perusparannusten sekä kiinteistöjen välityksen tuotannon perusteella. Näiden tuotteiden perushintainen tarjonta on ensin muunnettava ostajan hintaiseksi. Muunnos ostajahintaan tällä lopullista versiota aggregoidummalla tuoteryhmätasolla on hieman epätarkka, sillä kyseessä oleviin palveluihin liittyviä tuoteveroja ei tasapainoteta tuotekohtaisesti. Estimoitua ostajahintaista tarjontaa pidetään kuitenkin tässä vaiheessa luotettavampana ja ero toimialoittaisten rakennusinvestointien summaan tasapainotetaan korjaamalla toimialojen investointitietoja, yleensä kiinteistöjen omistus ja vuokraus –toimialan tietoja.

Jos tilastollista eroa halutaan pienentää, niin tässä vaiheessa ei ole mitään automaattisesti muutettavia eriä tai mitään automaattisia menetelmiä muutoksen tekemiseksi. Ensimmäisenä kiinnitetään huomio tietopohjaltaan epävarmimpiin eriin. Tyypillisin epävarma erä on varastojen muutos, jonka perustiedot ovat usein puutteelliset. Yksityisiä investointeja voidaan myös korjata. Joskus korjattavaa voidaan hakea kotitalouksien kulutusmenoista. Jos kysyntäkomponenteista ei löydy riittävästi korjausmahdollisuuksia, on palattava toimialoittaisiin tuotanto- ja tulonmuodostustileihin ja korjattava esimerkiksi toimialoittaisia välituotekäyttöjä, jotta saadaan bruttokansantuotteen tasoa muutetuksi huoltotasetta tasapainottavaan suuntaan. Periaatteessa kaikkien noin 125 toimialan tietoja voidaan korjata, mutta käytännössä korjaukset pyritään rajaamaan muutamii isompiin toimialoihin.

Tilastollisen eron tasapainottamisen seurauksena eri taloustoimet muuttuvat suuruudeltaan. Muutoksen suuruudelle ei ole asetettu mitään ehdottomia rajoja, verrataan lukuja sitten alkuperäisiin lukuihin tai edellisen version lukuihin tai edellisen vuoden lukuihin. Tilastokeskus pyrkii myös ennakkollisessa tasapainotuksessa mahdollisimman suureen läpinäkyvyyteen. Mikäli muutoksia tehdään, on ne aina tarvittaessa pystyttävä perustelemaan niin tilastojen käyttäjille kuin lähdetilastojen laatijoille.

Käypähintaiset tarjonta ja kysyntä lasketaan monelta osin toisistaan riippuvaisina ja tilastollinen ero on yleensä kohtalaisen helppo pitää siedettävänä. Eroa syntyy välituotteiden tarjonnan ja käytön kohtaamattomuudesta ja investointi- ja kulutustavaravirtoja koskevien tietojen puutteesta tai vajavaisuudesta.

Käypähintaisten tietojen osalta tasapainotus tehdään lopullisessa versiossa täydellisesti ja eroa ei enää esiinny. Tästä syystä vakavampi ongelma on kiinteähintainen ero, koska tarjonta ja kysyntä kiinteähintaistetaan toisistaan täysin riippumattomasti. Eron trendinomainen kasvu vuosina 1982-1993 osoittanee, että tarjonnan hinnat⁷ ovat tulleet systemaattisesti aliarvioituiksi tai kysynnän hinnat yliarvioituiksi. Vastaavasti bruttokansantuotteen volyyymi tarjonnan kautta laskettuna on yliarvioitu tai kysynnän kautta laskettuna aliarvioitu. Jotta nämä hintasuhteet saadaan tasapainoon, tarvitaan menetelmä, jolla tarjonta- ja käyttövirrat saadaan systemaattiseen hallintaan. Tällainen menetelmä on tuotekohtaisiin kiinteähintaisiin tarjonta- ja käyttötaulukoihin perustuva tasapainotus, johon Tilastokeskus on siirtymässä. Tämä lähestymistapa toimii myös nykyistä systemaattisempaan tasapainotusmenetelmänä kiinteähintaisen tarjonnan ja kysynnän yhteensovittamisessa.

Toinen kiinteähintaisen tarjonnan ja kysynnän tasapainottamista vaikeuttava seikka on kiinteä perusvuosi. Suomessa perusvuosi on vaihdettu viiden vuoden välein. Vaikka tämä onkin suhteellisen lyhyt aikaväli, perusvuoden vanheneminen voi vinouttaa tarjonnan ja kysynnän hintasuhteita erityisesti Suomen tapaisessa järjestelmässä, jossa kiinteähintainen tarjonta ja kysyntä lasketaan toisistaan erillisinä. Vuosittain vaihdettava perusvuosi helpottaisi tätä ongelmaa. Tilastokeskus onkin siirtymässä tähän menettelyyn.

Tasapainottamisen kannalta on erittäin ongelmallista, jos käypähintainen ja kiinteähintainen tilastollinen ero ovat erimerkkiset tai kehittyvät aikasarjassa eri suuntiin. Siten toisen puolen parantaminen johtaa yleensä toisen puolen pahenemiseen, ellei hintasuhteisiin pystytä vaikuttamaan.

6.1.5 Lopullisen tilinpidon laadintaa edeltävä vaihe

Edellä esitetyt kolme lähestymistapaa bruttokansantuotteen estimoimiseksi pätevät edelleen, mutta tässä vaiheessa tarkasteluun lisätään mukaan tuoteulottuvuus. Tämä tarkoittaa käypähintaisten tarjonta- ja käyttötaulukoiden laatimista ja koko talouden tasapainon tarkastelua tuotetaseiden avulla. Suomen kansantalouden tilinpidossa on käytössä CPA -luokituksen kanssa yhteensopiva tuoteluokitus, jossa on 947 varsinaista tuotetta ja viisi tasapainotusta helpottavaa yhdistelmätuotetta. Toimialaluokitus on hieman ennakkollista laskentaa laajempi tarjonta- ja käyttötaulukoita laadittaessa. Teollisuuden osalta on käytössä NACE -luokituksen kolminumerotaso ja sen seurauksena toimialojen kokonaislukumäärä on 184.

Riippuu paljolti ilmiöalueen laajuudesta ja lähdeaineistoista kuinka tuotekohtaisen tiedon tuotanto ratkaistaan. Joillakin ilmiöalueilla työn tekevät sektoritutkijat suoraan (suhteellisen pienet kokonaisuudet) ja joissain tapauksissa tarjonta- ja käyttötaulukoiden laadinnasta vastaava ryhmä suorittaa työn konsultoiden kyseisestä ilmiöalueesta vastaavaa sektoritutkijaa (laajemmat kokonaisuudet). Eri ilmiöaluetietojen yhdistämisen tuloksena syntyy tarjontataulu perushintaan ja käyttötaulu ostajanhintaan.

⁷

Ts. toimialoittaisten arvonlisäysten, tuoteverojen tai/ja tuonnin hinnat tulevat aliarvioitua tai /ja tuotetukipalkkioiden hinnat yliarvioitua.

Hinnanmuodostuksen erien (tuoteverot ja -tuot, kaupan ja kuljetuksen lisät) avulla tarjontatiedot ovat muunnettavissa ostajanhintaan ja käyttötiedot perushintaan. Muunnoserien laskentaan käytettävien suhteellisten osuuksien tuotantoon osallistuvat sekä eräät sektoritutkijat että tarjonta- ja käyttötaulukoiden laadinnasta vastaava ryhmä. Tuotettavissa tauluissa on yleensä tieto siitä kuinka monta prosenttia tietty marginaali on käytössä tuotteen ostajanhinnasta ja tarjonnassa perushinnasta.

6.1.6 Lopullinen huoltotase ja sen tasapainotus

Huoltotase voidaan koota tarkastelua varten jo tässä vaiheessa tarjonta- ja käyttötaulukoista aivan samalla tapaa kuin ennakkollisen huoltotaseen kokoamisen yhteydessä kuvattiin. Sektoritutkijoiden on mahdollista muuttaa haluamiaan eriä, jos uutta informaatiota on löytynyt tarkentuneista lähdeaineistoista. Tilastollinen ero ei siis enää välttämättä ole sama kuin ennakkollisessa versiossa vaikka hinnanmuodostus tasapainotettaisiin. Eri ilmiöalueiden tuote-erittelyt täytyy myös sopeuttaa näihin mahdollisiin muutoksiin ennen varsinaisen tasapainotuksen aloittamista.

Tasapainotus perustuu tarjonta- ja käyttötaulukoiden välillä päteviin kahteen identiteettiin:

1. Toimialoittainen identiteetti:

Tuotos toimialoittain = Panos toimialoittain

eli jokaisen toimialan osalta tuotos = välituotekäyttö + arvonlisäys.

2. Tuotteittainen identiteetti:

Tarjonta yhteensä tuotteittain = Käyttö yhteensä tuotteittain

eli jokaisen tuotteen osalta tuotos + tuonti = välituotekäyttö + vienti + kulutusmenot + pääoman bruttomuodostus.

Manuaalinen tuotekohtainen tasapainotus

Käytännössä työ aloitetaan tarkastelemalla perushintaisia tuotetaseita eli tuotekohtaista tarjontaa, kysyntää ja niiden välistä eroa perushintaan. Tarkastelu suoritetaan siten, että yksi tarjonta- ja käyttötaulukoiden tuotannosta vastaava henkilö ja kunkin tuotteen tarjonnasta pääasiassa vastaavan toimialan sektoritutkija selvittävät mahdollisen eron syitä yhteistyössä. Mahdolliset virheet luokitusmuutoksissa korjataan tässä vaiheessa, koska selvimmät erot johtuvat yleensä niistä. Niitä esiintyy, jos jokin luokitusavain, jolla lähdeaineiston tuotetiedot muunnetaan kansantalouden tilinpidon tuoteluokitukselle, ei ole toiminut täysin oikein. Tämä liittyy aina tapauksiin, joissa jollakin toisella luokituksella olevia arvotietoja joudutaan jakamaan useampiin kansantalouden tilinpidon tuoteluokituksen luokkiin.

Varsinaisia korjauksia tehdään tässä ensimmäisessä manuaalisessa tasapainotusvaiheessa perushintaiseen tarjontaan tai ostajanhintaiseen käyttöön riippuen siitä, kumpaa tietoa pidetään kulloinkin luotettavampana. Tarjontatieto on yleensä luotettavampaa tuotetasolla ja tästä syystä se muuttuu vähemmän. Korjaukset tehdään pääasiassa siten, että tarjontaa tai käyttöä siirretään mahdollisimman läheiselle substituutille, jolla ero tarjonnan ja käytön välillä on päinvastainen. Perusteena käytetään kulloisenkin tarjonta- tai käyttötiedon kattavuutta. Toimialojen tarjonta- tai välituotekäyttötietojen, tuonnin tai loppukäyttöjen tasoihin ei tässä vaiheessa kosketa.

Muutokset tehdään käytöissä siis ostajanhintaisiin arvoihin vaikka epätasapainojen tarkastelu suoritetaan perushinnoin. Tähän on syynä hinnanmuodostuksen laskenta tuotekohtaisesti. Marginaalien laskentaa varten on useissa tapauksissa tiedossa vain suhteellisia osuuksia ostajanhintaisesta käytöstä. Näiden osuuksien avulla lasketaan arvotiedot eri marginaaleille ja

saadaan tuotettua hintamuunnokset ostajanhinnasta perushintaan. Tekemällä muutokset ostajanhintaisiin käyttötietoihin, pyritään samanaikaisesti saamaan sekä perushintaista käyttöä kohti tasapainoa että tuotteisiin liittyviä marginaaleja vastaamaan marginaalireunoja. Näitä reunoja ovat julkishallinnon sektoritutkijoilta saatavat tarkat tiedot kerätyistä tuoteveroista ja maksetuista tuotetuista sekä kaupan ja liikenteen toimialojen tuottamat marginaalit.

Tehtäviä tasapainotuskorjauksia tarkastellaan vielä erillisissä palavereissa yhdessä kotitalouksien kulutuksen, ulkomaankaupan ja kiinteän pääomanmuodostuksen sektoritutkijoiden kanssa siltä osin kuin ne vaikuttavat kuhunkin loppukäytön erään. Kun tasapainotuskorjaukset on tehty, korvataan vanhat tiedot perushintaisessa tarjontataulussa ja ostajanhintaisessa käyttötaulussa uusilla tasapainotetuilla tiedoilla. Tämän jälkeen hinnanmuodostus lasketaan uudelleen, jolloin myös sen pitäisi olla lähempänä oikeaa. Jotain muutosten määrästä kertoo se, että kun varsinaisia tuotteita on 947, niin esimerkiksi vuoden 2000 tietojen manuaalisessa tasapainotuksessa tasapainotettiin noin 290 tuotetta.

Hinnanmuodostuksen tasapainotus

Manuaalisen tasapainotuksen jälkeen on vuorossa hinnanmuodostuksen automaattinen tasapainottaminen. Tässä vaiheessa hinnanmuodostus on hyvin lähellä oikeaa ja sille tehdään viimeinen korjaus, jotta tuotteittain käytöstä summaamalla saadaan tuotetuet ja -verot vastaamaan maksettuja ja kerättyjä tukia ja veroja ja kaupan ja kuljetuksen marginaalit vastaamaan kaupan ja kuljetuksen toimialojen tuottamaa marginaalia muodostavaa palvelua. Toisin sanoen käytön hinnanmuodostustiedot skaalataan oikeiksi suhteessa tarjontaan.

Tarjonnassa edetään tarkimmalla tuotetasolla ainoastaan perushinnasta tuottajanhintaan eli kunkin tuotteen perushintaiseen arvoon lisätään muut tuoteverot kuin vähennyskelvoton arvonlisävero ja tullit ja siitä vähennetään tuotetuet, jos niitä tuotteelle kuuluu. Se kuuluuko niitä tuotteelle vai ei, riippuu usein lainsäädännöstä, siitä onko tarjonta kotimaista tuotosta vai tuontia tai mikä toimiala tuottaa tuotetta. Tuottajanhintaan pysähdytään siitä syystä, että vaikka hinnanmuodostus periaatteessa voitaisiin johtaa täydellisenä, ei se ole tarpeen tällä tarkkuustasolla ja tuottajanhinnasta eteenpäin menevää aitoa tietoa ei tarjonnasta juurikaan ole olemassa. Tuottajanhintaan saakka hinnanmuodostus sen sijaan tiedetään yleensä tarkasti ja luotettavasti.

Tarjontatiedot muunnetaan ostajanhintaan vasta tasolla, jolla esitetään kunkin tuotteen tarjonta koko taloudessa perushintaan yhteensä. Kun muunnos tuottajanhintaan on jo olemassa, haetaan käyttötiedoista kunkin tuotteen hinnanmuodostus tuottajanhinnasta ostajanhintaan ja lisätään se yhdessä tuottajanhintamuunnoksen kanssa tarjonnassa perushintaisiin arvoihin. Tämäkin muunnos on tietenkin hyvin tarpeellinen ostajanhintaisen tasapainon tarkastelua varten.

Hinnanmuodostuksen tasapainottamisen jälkeen ollaan tilanteessa, jossa perushintaiset tuotekohtaiset tasapainot ovat saattaneet muuttua hieman. Nämä muutokset ovat kuitenkin pieniä sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Toisaalta nyt voidaan tarkastella eroja tuotekohtaisesti sekä perushintaan että ostajanhintaan. Tuotekohtaisten erojen summa koko talouden tasolla on tilastollinen ero, ja se kertoo nyt kuinka hyvin kotimainen tarjonta perushintaan ja tuonti perushintaan riittävät kattamaan kysyntäerät perushintaan ja kuinka hyvin kotimainen tarjonta ostajanhintaan ja tuonti ostajanhintaan riittävät kattamaan kysyntäerät ostajanhintaan. Tilastollinen ero on saman suuruinen molemmilla hintatyypeillä. Erona ennakkolliseen tasapainotukseen on, että tuotetaseet kertovat tarkasti mille tuotteille ero kohdentuu.

Tilastollisen eron eliminointi

Tilastollisen eron eliminoinnin vaikutus arvonlisäykseen on yhtä suuri kuin tilastollinen ero. Eliminoinnissa etsitään ensin tuotteet, joilla ero on manuaalisen tasapainotuksen ja hinnanmuodostuksen tasapainottamisen jälkeen absoluuttisesti suurin. Jos ero koko taloudessa on positiivinen eli tarjonta on suurempi kuin käyttö, valitaan suurimmat positiiviset erot. Jos ero taas on

negatiivinen eli tarjonta on pienempi kuin käyttö, valitaan suurimmat negatiiviset erot. Tämän jälkeen etsitään uudestaan näin valitun tuotejoukon käytöt ja tarjonnat. Seuraava taulukko tiivistää toimenpidemahdollisuudet valitulle tuotejoukolle:

Taulukko 53. Mahdolliset toimenpiteet tilastollisen eron eliminoinnissa.

Toimenpide	Tarjonta > käyttö	Tarjonta < käyttö
Lisätään tarjontaa		x
Vähennetään tarjontaa	x	
Lisätään käyttöä	x	
Vähennetään käyttöä		x
Lisätään tarjontaa ja vähennetään käyttöä		x
Lisätään käyttöä ja vähennetään tarjontaa	x	

Koska tilanne on kokonaistasolla välttämättä vain toisen sarakkeen mukainen, on vaihtoehtoja aina kolme. Mitä vaihtoehtoa päätetään käyttää riippuu siitä, kuinka suuri tilastollinen ero on. Ainoastaan siinä tapauksessa, että ero on suurehko (lähellä +/- 1% arvonlisäyksestä), käytetään tarjonnan ja käytön yhteisvaikutusta. Yleensä muutokset pyritään tekemään käyttöön, sillä sen tasoa ei pidetä yhtä luotettavana kuin tarjonnan tasoa.

Päätösten siitä, mille valitun tuotejoukon tuotteille muutokset tehdään, täytyy jälleen perustua kunkin tuotekohtaisen tiedon luotettavuuteen. Yleensä julkisyhteisösektorin tarjonta- ja käyttötietoja voidaan pitää hyvin luotettavina. Samoin tarjonnassa tuontia ja käytössä vientiä pidetään luotettavana ennakkolisten tarkistusten jälkeen. Myös varastojen muutokset on yleensä käyty läpi ennakkovaiheessa ja luottamus uuteen tasoon (joka on joka tapauksessa hyvin alhainen) on kohtuullisen suuri.

Käytännössä korjaukset voidaan tarjonnassa tehdä toimialoille, jotka toimivat yritys-, kotitalous-, rahoitus- ja vakuutus- tai voittoa tavoittelemattomat yhteisöt -sektoreilla. Käytössä puolestaan voidaan muuttaa em. sektoreilla toimivien toimialojen välituotekäyttöä tai investointeja tai kotitalouksien kulutusmenoja. Helpottava tekijä tässä vaiheessa on tieto siitä, että useat tuotteet ovat luonteeltaan lähes yksinomaan joko välituotepanoksia, investointitavaroita tai kulutustuotteita. Kun epätasapainot osuvat tällaisille tuotteille, voidaan ensin päättää onko käyttötieto jostain syystä tarjontatietoa luotettavampi ja sen jälkeen lisätä perushintaista tarjontaa niille toimialoille, joilla esiintyy näiden kriittisten tuotteiden tuotantoa. Hinnanmuodostuksen ollessa tasapainossa myös ostajanhintainen tarjonta tasapainottuu ostajanhintaisen käytön kanssa, kun ostajanhintainen tarjonta johdetaan uudelleen. Samalla myös tuotoslähestymistavan kautta laskettu arvonlisäys kasvaa/vähenee vastaamaan loppukäytön kautta laskettavaa arvonlisäystä.

Yleisemmässä tapauksessa, jossa käyttötieto ei ole yhtä luotettavaa, vähennetään/lisätään suoraan ostajanhintaista käyttöä. Jos vähennys/lisäys tehdään välituotekäyttöön, kasvaa/vähenee tuotoslähestymistavan arvonlisäys jälleen vastaamaan perushintaista loppukäyttöä koko talouden tasolla. Jos vähennys/lisäys taas tehdään loppukäyttöihin, pysyy tuotoslähestymistavan arvonlisäys ennallaan ja loppukäytön kautta laskettava arvonlisäys laskee/nousee sen kanssa samalle tasolle.

Kun perushintainen käyttö (loppu- tai välituotekäyttö) johdetaan uudestaan samalla hinnanmuodostuksella, ovat tarjonta ja käyttö tasapainossa myös perushintaan.

Automaattinen tasapainotus

Kun tilastollinen ero on eliminoitu, ei tarjonnan ja käytön välistä eroa enää esiinny koko talouden tasolla, mutta tuotekohtaisia eroja saattaa vielä esiintyä. Tärkeä seikka on myös eri tuotostyyppien välillä esiintyvät erot. Kotimaisen markkinatuotoksen tai tuonnin käyttö jollakin tuotteella ei välttämättä vastaa täsmälleen tuotteen kotimaista tarjontaa tai tuontia vaikka tuote olisikin kokonaistasolla (kotimainen tuotos ja tuonti yhteensä) tasapainossa. Muu markkinaton tuotos ja tuotos omaan loppukäyttöön sen sijaan ovat tässä vaiheessa jo tasapainossa. Muun markkinattoman tuotoksen myyntejä käyttävät vain kotitaloudet (ostoja) ja nekin ovat pääsääntöisesti jo tasapainossa tässä vaiheessa.

Automaattinen tasapainotus suoritetaan RAS -algoritilla, joka on ohjelmoitu SAS-järjestelmän IML -kielelle. Tarjontaan ei kosketa lainkaan ja käytöistä kiinnitetään reunatiedot eli toimialojen välituotekäyttöjen tasot ja loppukäyttöjen tasot. Tasapainotettavasta matriisista poistetaan ensin ns. varmat tapaukset eli tuotteet, jotka ovat jo täysin tasapainossa, ja tietyt erät joiden ei enää haluta muuttuvan (esim. joitain investointeja, kotitalouksien kulutusmenoja, ulkomaankauppaa ja varastojen muutoksia). Algoritmi löytää tasapainon hyvin nopeasti vaikka kolmen desimaalin tarkkuuteen pääseminen vaatiikin hieman iterointikiertoja. Eron on oltava tuotekohtaisesti pienempi kuin 0,001 miljoonaa eli tuhat euroa. Lopuksi tasapainotettu matriisi yhdistetään tietoihin, jotka alussa jätettiin pois.

Tästä taulukosta saadaan välittömästi koottua täysin tasapainotettu huoltotase, jossa tilastollista eroa ei esiinny kokonaistasolla eikä tuotostyypeittäin. Tuotannon ja loppukäytön kautta lasketut bruttokansantuotteet on tässäkin versiossa laskettu itsenäisesti. Tulolähestymistavan kautta laskettu epäitsenäinen estimaatti on tasapainotuksessa saatettu vastaamaan tuotanto- ja loppukäyttölähestymistapojen kautta saatua estimaattia, mutta arvonlisäyksen eri tulokomponenttien väliset suhteet voivat vielä muuttua.

Muut toimenpiteet

Kun huoltotaseen tasapaino on hyväksytty, voidaan toimialakohtaiset tiedot palauttaa takaisin sektoritutkijoille. Jos arvonlisäys on muuttunut toimialalla välituotekäytön tai tarjonnan muutoksen seurauksena, viedään ero valmiiksi mahdolliseen toimintaylijäämään. Jos toimintaylijäämää ei esiinny, on muutos itse asiassa tehty jo aiemmassa vaiheessa, jolloin se on muuttanut kulutusmenoja. Tämän jälkeen sektoritutkija päättää vielä arvonlisäyksen komponenttien (tulosten) jakautumasta. Yleensä toimialakohtaiset muutokset ovat pieniä ja niiden voidaan antaa vaikuttaa pelkästään toimintaylijäämään.

Investointien muuttuessa pelkästään tai samaan aikaan välituotekäytön ja/tai tuotoksen kanssa, pitää arvonlisäykseen laskea uudet kiinteän pääoman kulumisen luvut pääomakantamallista. Tämän muutoksen seurauksena nettotoimintaylijäämä muuttuu ensin uuden ja vanhan kulumisen erotuksen verran ja sen jälkeen mahdollinen välituotekäytön tai tarjonnan muutos muuttaa sitä lisää. Kuten edellä jo todettiin, sektoritutkijan on harkittava muuttuvatko myös muiden komponenttien väliset suhteet vai annetaanko vaikutuksen kohdistua vain toimintaylijäämään.

Kotitalouksien kulutusmenot käännetään takaisin COICOP -luokitukselle ja mahdolliset muutokset saadaan näkyviin myös tällä luokituksella. Tämä muunnos on hieman ongelmallinen, sillä monissa luokissa CPA - ja COICOP -luokitusten välinen yhteys ei ole yksiselitteinen ja tästä syystä COICOP -luokituksen mukaisia uusia tietoja joudutaan vielä hieman muokkaamaan kulutustutkimuksen tietojen avulla.

Kiinteähintaiset tiedot

Kiinteähintaisten huoltotasetietojen tuotanto tapahtuu Suomen kansantalouden tilinpidossa vielä toistaiseksi samalla tavalla ennakkolisessa ja lopullisessa versiossa. Uusista käypähintaisista tiedoista tuotetut kiinteähintaiset estimaatit tasapainotetaan siis vain huoltotaseen komponenttien tasolla. Asianosaiset sektoritutkijat tuottavat ilmiöalueensa tiedot sen jälkeen, kun kaikki yksittäiset tuotanto- ja tulonmuodostustilit ja loppukäyttöjen erät on saatu käyvin hinnoin valmiiksi. Tämän jälkeen tasapainotus tehdään yhteistyössä yhteenvetoryhmän kanssa.

Kappaleessa 6.1.4. mainitut ongelmat ovat siis pääosin samat, kun lopullista kiinteähintaista huoltotasetta laaditaan. Ero ennakkolisen ja lopullisen version välillä on se, että lopullisessa versiossa kiinteähintaistettavat käypähintaiset luvut ovat tasapainossa. Tämän seurauksena käypähintainen ja kiinteähintainen tilastollinen ero eivät voi kehittyä ainakaan eri suuntaan. Lisäksi käypähintaisten lukujen tasapainotus siirtää toivottavasti myös kiinteähintaisia estimaatteja oikeaan suuntaan. Ongelmista päästään kuitenkin vasta kiinteähintaisiin tarjonta- ja käyttötaulukoihin siirryttäessä.

6.1.7 Sektoritilien tasapainotus

Sektoritileillä kuvataan kansantalouden eri sektoreiden tuotantoa ja tulonmuodostusta, ensitulon jakoa ja tulojen uudelleenjakoa, tulojen käyttöä sekä pääoman muodostusta ja rahoitusta päätöksentekijäsektorin näkökulmasta. Erikseen esitettävillä rahoitustileillä kuvataan eri sektoreiden varojen ja velkojen muutoksia rahoitusvaateittain.

Sektoreiden välinen tasapainotus

Jo ennen kuin huoltotase-erien tasot on kiinnitetty, voidaan sektoritilien tulonsiirto- ja pääomansiirtoerät saattaa vastaamaan toisiaan siten, että toisen saama tulo on aina jonkun toisen sektorin maksama (ns. markkinarajat).⁸ Vuositalinpidon atk-systeemissä on tätä varten erilaisia testejä, jotka ilmoittavat erojen suuruuden.

Tulonsiirtojen kohdalla on seuraavanlaisia tapauksia:

1. kahden sektorin tietojen kohdalla on sovittu, kumman sektorin tietoa käytetään (esimerkiksi valtionhallinnon ja paikallishallinnon väliset muut tulonsiirrot)
2. sektorin tieto tulee muiden sektoreiden summana (esimerkiksi sosiaalivakuutusmaksut ja -etuudet kotitaloussektorille)
3. saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen oikeat tasot on päätettävä erikseen (esimerkiksi korot ja osingot)
4. jokin sektori jätetään residuaaliksi, kun muiden sektoreiden tiedot tiedetään (esimerkiksi yritysten vahinkovakuutusmaksut ja -korvaukset)
5. pidetään kiinni saajasektorin summatiedosta ja se jaetaan erillislaskelmalla maksajasektoreiden kesken (välittömät verot).

Huoltotaseen ja sektoritilien yhteensovittaminen

Yritysten ja kotitalouksien tuotanto- ja tulonmuodostustilit lasketaan ensin itsenäisesti sektoreiden omista tietolähteistä. Julkisyhteisöjen, rahoitus- ja vakuutuslaitosten ja kotitalouksia palvelevien

⁸ Tuotetaseiden integrointi vuositalinpitoon edellyttää samantyyppistä, kokonaisvaltaista yhteensovittamista tavaroiden ja palveluiden tarjonnalle ja kysynnälle. Tällä hetkellä tällaista tarkastelua esiintyy vain joidenkin tuotteiden kohdalla, rakennusinvestointien tasapainotus on yksi esimerkki.

voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tuotanto- ja tulonmuodostustilit ovat samat kuin toimialalaskelmissa (ensimmäisessä ennakossa vain sektoritasolla). Näin saatu sektoreittaisten tuotanto- ja tulonmuodostustilien summa poikkeaa toimialoittain laskettujen tuotanto- ja tulonmuodostustilien summasta ja siten myös sektoritilien kautta laskettu kansantalouden arvonlisäys ja muut komponentit poikkeavat toimialojen kautta lasketuista.

Sektoritilien summan tulee kuitenkin vastata huoltotasetta. Huoltotaseessa esitettävät kokonaissuureet määräävät yleensä seuraavien taloustoimien sektoreittaiset summat (budjettirajat):

- * toimintaylijäämä
- * kiinteän pääoman kuluminen
- * kulutusmenot
- * kiinteän pääoman bruttomuodostus
- * varastojen muutos

Poikkeuksena tästä saattavat sektoreittaiset tiedot toimintaylijäämästä tai investoinneista antaa aihetta korjata myös huoltotaseen tietoja. Näin on erityisesti ensimmäistä versiota eli vuosienakkoa laadittaessa.

Normaalisti toimintaylijäämän, kulumisen ja investointien osalta sektoreiden kesken neuvotellaan, minkä verran kunkin sektorin tietoja on mahdollista muuttaa. Yleensä neuvottelu tapahtuu yritys- ja kotitaloussektoreiden kesken, joskus, erityisesti vuosienakossa, myös muut sektorit voivat tulla kysymykseen.

Kulutusmenoja koskeva tieto siirtyy sellaisenaan kotitalouksien kulutusmenolaskelmasta sekä julkisen toiminnan ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan tuotantotileiltä sektoritileille. Myös varastojen muutosta koskeva tieto on olemassa sektoreittain.

Seuraavat huoltotaseen erät määräytyvät sektoritilien perusteella:

- * palkat on kotitalouksien ja ulkomaiden palkkatulot yhteensä.
- * työnantajan sosiaalivakuutusmaksut on kaikkien sektoreiden keräämät työnantajan sosiaalivakuutusmaksut yhteensä (käytännössä niitä ei esiinny asuntoyhteisöt-, kotitaloudet- eikä ulkomaat-sektoreilla).
- * tuotannon ja tuonnin verot on julkisyhteisöjen ja ulkomaiden ko. verotulot yhteensä.
- * tukipalkkiot on julkisyhteisöjen ja ulkomaiden maksamat tukipalkkiot yhteensä.

Vertailu rahoitustileihin

Rahoitustileillä itsenäisesti laadittuja sektoreittaisia nettoluotonantoja, joista käytetään nimitystä 'rahoitustaloustoimet, netto', verrataan edellä mainittuihin ns. reaali puolen sektoreittaisiin nettoluotonantoihin. Rahoituspuolen nettoluotonanto voi antaa käyttökelpoista informaatiota myös reaali puolen sektoreittaisista nettoluotonannoista. Käytännössä rahoitustilit laaditaan nykyään eri aikaan kuin reaali puolen tilit. Rahoitustilit laaditaan ensimmäisen kerran tilastovuotta seuraavan vuoden syyskuussa, joten reaali puolen ensimmäisten ennakkotietojen laskennassa helmikuussa ja heinäkuun laskennassa näitä tietoja ei vielä ole käytettävissä.

Rahoitustilien laskennassa rahoitustileille kirjataan reaali puolen sektoreittaiset nettoluotonannot ja ero rahoituspuolen omiin laskelmiin esitetään sektoreittain ja kotimaisten sektoreiden summassa tilastollisena erona. Tämä on siten toinen järjestelmässä esitettävä tilastollinen ero. Ulkomaiden rahoitustilillä esitetään itseisarvoltaan samansuuruinen vastakkaismerkkinen tilastollinen ero.

6.2 Muut BKT:n validointimenettelyt

Edellisessä kohdassa 6.1. olevat kappaleet 'Tasapainotusta edeltävä vaihe' ja 'laskennan osaluokkien tarkastus' ovat osa muita bruttokansantuotteen validointimenettelyjä. Ne on esitetty edellisessä kohdassa, koska ne ajallisesti edeltävät huoltotaseen tasapainotusta. Myös seuraavassa luvussa 7 (Yleiskuvaus vaadittavan kattavuuden varmistamiseen liittyvistä peruseriaateista) esitettävät asiat liittyvät läheisesti BKT:n validointiin.

Luku 7 Yleiskuvaus vaadittavan kattavuuden varmistamiseen liittyvistä peruseriaatteista

7.1 Laadinta ja tasapainotus

Suomen kansantalouden tilinpidossa käytetään kaikkia kolmea laadintatapaa BKT:tta laskettaessa (tuotanto, kysyntä, tulot) , joista kuitenkin tulolähestymistapaa ei voida pitää täysin itsenäisenä.. Luotettavimmat tulokset saadaan tuotoslähestymistapaa käyttämällä. Perustietolähteet tuotoksen ja välituotekäytön laskemiseksi ovat hyvät ja kattavat. Loppukysynnän erät lasketaan riippumattomasti. Lopullisissa laskelmissa tarjonta ja kysyntä tasapainotetaan tarjonta- ja käyttötaulukkoissa. Tasapainotusta on kuvattu edellisessä luvussa. Ennakollisissa laskelmissa kysynnän kautta saatua tulosta verrataan tuotannon kautta laskettuun BKT:een ja erotus kirjataan tilastolliseksi eroksi. Sen etumerkki vaihtelee käytännössä. Vain yksi, tuotoslähestymistavan perusteella laskettu BKT-luku julkaistaan. Tilastollinen ero esitetään omana eränä kysyntäpuolella ennakollisissa laskelmissa.

BKT:n tulokomponentit voidaan myös laskea itsenäisesti. Näitä tietoja käytetään osaksi myös koko talouden yhteenvedossa. Toimintaylijäämää koskevat tietolähteet ovat kuitenkin pitkälti samoja kuin tuotoslähestymistavassa. Palkansaajakorvaukset saadaan itsenäisistä aineistoista (verotustiedot, työnantajain sosiaalivakuutusmaksujen kertymätiedot). Koko talouden palkat ja sosiaalivakuutusmaksut määrätään näiden tietojen mukaisiksi. Palkansaajakorvausten ero tuotoslähestymistavan toimialoittaisiin tietoihin esitetään korjauseränä ja vastakkaismerkkinen korjaus tehdään toimintaylijäämään, mutta arvonlisäysten summaa ei muuteta. Siten tulolähestymistavan laskelma korjaa vain palkansaajakorvausten ja toimintaylijäämän välistä suhdetta.

7.2 Tärkeimmät tietolähteet

Tilastokeskuksen tuotantoa koskevat tilastot ovat sangen kattavia. Yritys- ja toimipaikkarekisteri kattaa kaikki liikeyritykset ja yhteisöt, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ja yhtiöimättömät yritykset, jotka ovat työnantajia, arvonlisäverovelvollisia tai kuuluvat ennakkoperintärekisteriin. Julkisen hallinnon yksiköt ovat omassa tietokannassaan. Yritysrekisteri ei sisällä maataloja, vaan ne kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön erilliseen rekisteriin.

Myös yritysten rakennetilasto on hyvin kattava. Yritystilastojen tietokanta yhdistää kaikki yritysaineistot rakennetilaston kyselystä, yritysrekisteristä ja elinkeinoveroaineistosta. Yritystilastoja on käsitelty tarkemmin luvussa 11.

Yritysten rakennetilaston ja yritysrekisterin aineistoja käytetään kansantalouden tilinpidon laadinnassa toimialatasolla toimipaikka- ja yritysaineistojen väliseen vertailuun samoin kuin vertailuja tehdään muihin käytettävissä oleviin tietolähteisiin. Vaikka yritysten rakennetilasto ja yritys- ja toimipaikkarekisteri ovat korkealuokkaisia tietolähteitä, luokittelueroja ja satunnaisvirheitä saattaa esiintyä. Tietolähteistä ja selvityksistä riippuen toimialakohtaisiin tietoihin lisätään piilotalouden osuus. Toimialakohtaisessa eri tietolähteiden lopullisessa yhteensovittamisessa käytetään hyväksi vuositason arvon, volyymin, tuottavuuden ja toimialakohtaisten keskiansioiden muutoksia. Tuottavuuden ja keskiansioiden laskemiseen tarvitaan työpanos- ja työllisyystiedot, jotka näin tulevat yhdeksi perustaksi kansantalouden tilinpidon laadintaa.

Julkisen sektorin yksikköjä koskevat tietolähteet ovat kattavia. Kuntien taloustilasto sisältää kaikkien kuntien ja kuntayhteisöjen taloustiedot. Valtionhallinnon tietoaineisto tulee valtion kirjanpitojärjestelmästä. Myös sosiaaliturvarahastoja koskeva tieto on täysin kattavaa.

Viime vuosien aikana on julkisen sektorin yksiköitä siirretty vähitellen yrityksiin, markkinattomista yksiköistä markkinayksiköihin. Siirtymistä on pidetty tarkkaa kirjaa sen varmistamiseksi, että kaikki yksiköt ovat mukana laskelmissa, eikä synny kahdenkertaista laskentaa.

Yritysten rakennetilasto ja julkisen sektorin aineistot antavat tietoja paitsi tuotannosta ja tulonmuodostuksesta, myös kiinteän pääoman muodostuksesta ja varastojen muutoksista.

Muita kysyntäerien tietolähteitä ovat ulkomaankauppatilastot, maksutaseaineistot ja kulutustutkimus. Kulutustutkimusta ei tehdä joka vuosi, joten väli vuosina käytetään korvaavia tietolähteitä tai interpolaatiota tutkimusten välillä. Tullihallituksen laatimien ulkomaankauppatilastojen peittävyys arvioidaan hyväksi. Täydellisen kattavuuden saamiseksi tehdään pieniä korjauksia maksutase- ja kansantalouden tilinpidon tarkoituksiin. Ulkomaankaupan palvelujen laskennassa on siirrytty uuteen yrityskyselyihin perustuvaan tilastointiin entisen pankkien ulkomaanmaksuja koskevan tilaston asemesta.

Tärkeimmät aineistot tuotetiedoille ovat teollisuuden hyödyketilasto ja ulkomaankauppatilasto. Koska teollisuuden hyödyketilasto ei ole aivan niin kattava kuin teollisuuden rakennetilasto, kattavuus varmistetaan korottamalla tiedot teollisuuden tuotoksen ja väliuotekäytön kokonaistasoille.

Piilotaloutta on estimoitu erityisselvitysten avulla, työllisyysvertailuin työvoimatutkimuksen ja kansantalouden tilinpidon välillä ja verotarkastusten tietoja hyödyntämällä. Tehtyjen selvitysten perusteella piilotalouden osuus Suomessa ei ole kovin suuri. Laskentamenetelmistä johtuen osa piilotaloudesta on aina otettu mukaan Suomen kansantalouden tilinpitoon (rakentaminen, asumispalvelut). Verotarkastusten käyttö antaa vain suuntaa-antavia tuloksia, sillä tarkastukset eivät ole edustavia otoksia. Laskennan luonteesta johtuen täsmällisen piilotalousosuuden arvioiminen ei ole mahdollista.

7.2.1 Kotitalouksien kulutusmenojen laadinta

Seuraavassa tarkastellaan eräiden keskeisten tietolähteiden käyttöä kotitalouksien kulutusmenojen laadinnassa samoin kuin menettelyjä, joilla varmistetaan kulutuslukuestimaattien mahdollisimman hyvä oikeellisuus ja yhteensopivuus.

Kotitalouksien kulutusmenojen laskennan tietolähteinä käytetään kulutustutkimusta, vähittäiskaupan liikevaihtotietoja eri tietolähteistä, kaupan alan järjestöjen tietoja sekä tuotannon laskennassa syntyneitä tietoja. Laskentamenetelmiä ja tietolähteiden vertailuja on kuvattu luvussa 5.

Verohallinnon keräämät tiedot ovat Suomen tilastojärjestelmän keskeinen lähdeaineisto yrityksiin kohdistuvan tiedonantotaakan minimoimiseksi. Siten verotiedot palvelevat ainakin välillisesti kotitalouksien kulutusmenojen laskentaa erityisesti käytettäessä kaupan toimialatilastoja.

Tuotteittaisia myyntitietoja ei kaupan tilastointi toistaiseksi tuota. Vähittäiskaupan toimipaikkojen toimialoittaisia liikevaihtotietoja sen sijaan on käytettävissä Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tuottamina kaikilta tarkimman luokittelutason toimialoilta. Nämä tiedot perustuvat suurelta osin verohallinnon keräämiin tietoihin. Nämä tiedot ovat tavallisesti käytettävissä kuitenkin vasta lopullisia kulutusmenotietoja

laskettaessa. Ennakollisia tietoja arvioitaessa käytetään kaupan suhdannetilaston tuottamia karkeamman toimialatason liikevaihdon arvonmuutostietoja. Kaupan suhdannetilastointia on uudistettu vuoden 1998 alusta. Suoraan yrityksiltä kerättävien tietojen lisäksi tietoja kerätään nyt myös verohallinnon arvonlisäverotusta ja työnantajasuorituksia koskevista maksuvalvonnan aineistoista. Suoraa yrityksiltä tapahtuvaa tiedonkeruuta tarvitaan edelleen paitsi aikataulusyistä myös suurten monitoimialaisten yritysten toimialapuhtauden parantamiseksi. Tosin yritysکوhtainen tilastointi ei silti yllä toimipaikkakohtaisen tilastoinnin toimialapuhtauteen, joka olisi kulutusmenolaskennan kannalta toivottavaa.

Tuloksena saadaan vähittäiskaupan tilastoista johdettu estimaatti kotitalouksien kulutusmenoille. Lopullisen kansantalouden tilinpidon mukaisen estimaatin määrittämiseksi lukua verrataan muista lähteistä (esim. kulutustutkimuksesta) johdettuihin vastaaviin kulutusmenoestimaatteihin ja niistä valitaan paras.

Kuvio 1. Vähittäiskaupan liikevaihto tuotteittain 1996, esimerkki

	52411 Retail sale of fabrics	52412 Retail sale of supplies	52413 Retail sale of household materials	52421 Retail sale of women's clothing	52422 Retail sale of men's clothing	52423 Retail sale of furs and leather clothing	52424 Retail sale of children's clothing	52425 Retail sale of hats and caps	52429 Retail sale of clothing in non- specializ ed stores	52431 Retail sale of footwear	Recorded sales of retail trade, excl. taxes, total
Turnover (mill.FIM)	497,448	126,723	137,171	646,109	132,031	108,264	150,607	26,249	4076,814	920,903	143814,57
Distribution by product (%):											
C03 CLOTHING AND FOOTWEAR											
C031 Clothing											
C0311 Fabrics											
C03110SD Fabrics	30										
C0312 Garments											
C03121SD Outdoor clothing				77	77	90	77		77		
C03122SD Underwear				19	19		19		15		
C0313 Accessories and articles of clothing											
C03131SD Yarn, etc.	6	95									
C03132SD Hats, ties, scarves, gloves, etc.				4	4	10	4	100	3		
C0314 Garment repair and hire											
C03140S Garment repair and hire											
C032 Footwear											
C0321 Footwear and footwear supplies											
C03210SD Footwear and footwear supplies									3	96	
C0322 Footwear repair and hire											
C03220S Footwear repair and hire											
Distribution by product (mill.FIM):											
C03 CLOTHING AND FOOTWEAR											
C031 Clothing											
C0311 Fabrics											
C03110SD Fabrics	149	0	0	0	0	0	0	0	0	0	502
C0312 Garments											
C03121SD Outdoor clothing	0	0	0	498	102	97	116	0	3139	0	7300
C03122SD Underwear	0	0	0	123	25	0	29	0	612	0	1709
C0313 Accessories and articles of clothing											
C03131SD Yarn, etc.	30	120	0	0	0	0	0	0	0	0	321
C03132SD Hats, ties, scarves, gloves, etc.	0	0	0	26	5	11	6	26	122	0	483
C0314 Garment repair and hire											
C03140S Garment repair and hire	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69
C032 Footwear											
C0321 Footwear and footwear supplies											
C03210SD Footwear and footwear supplies	0	0	0	0	0	0	0	0	122	884	1905
C0322 Footwear repair and hire											
C03220S Footwear repair and hire	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	72

Seuraavassa taulukossa on kulutustutkimuksen antamia kotitalouksien kulutusmenotietoja verrattu kansantalouden tilinpidon kulutuslukuihin vuonna 1998

Vertailu: kulutustutkimuksen ja kansantalouden tilinpidon kulutusmenoestimaatit pääryhmittäin vuonna 1998

Year 1998								
1	2	3	4	5	6	7	8	9

<i>Nimiketeksti</i>	<i>Consumption expenditure per household</i>	<i>Multiplied by number of households in Finland</i>	<i>Consumption expenditure of all households together (uncorrected)</i>	<i>Consumption expenditure by households falling outside the HBS (persons living in institutions)</i>	<i>Population-adjusted consumption expenditure</i>	<i>Adjustment: concepts, bias, etc</i>	<i>Adjustment: consumption expenditure of non-resident household in Finland</i>	<i>Consumption expenditure corrected at SKT 95 level calculate from HBS</i>	<i>Comparison of SKT 95 consumption expenditure of households</i>
	<i>FIM</i>	<i>million units</i>	<i>FIM million</i>	<i>FIM million</i>	<i>FIM million</i>	<i>FIM million</i>	<i>FIM million</i>	<i>FIM million</i>	<i>FIM million</i>
YHT. C01-C12	121875		287015	1857	288873	35923	8710	333505	333507
C01 ELINTARVIKKEET JA ALKOHOLITOMAT JUOMAT	18432	2,335	43407	23	43431	-825	1615	44220	44221
C02 ALKOHOLIJUOMAT, TUPAKKA JA HUUMEET	3741		8810	106	8916	9574	248	18737	18737
C03 VAATETUS JA JALKINEET	5834		13738	63	13801	18	1470	15290	15289
C04 ASUMINEN, VESI, SÄHKÖ, KAASU JA MUUT POLTTOAINEET	35880		84497	0	84497	453	0	84950	84951
C05 SISUSTUS, KOTITALOUSVÄLINE ISTÖ JA TAVANOMAINEN KODINHOITO	5869		13822	12	13834	1368	0	15201	15200
C06 TERVEYS	4730		11139	71	11210	131	35	11376	11375
C07 KULJETUS	17149		40386	32	40418	4077	1206	45701	45700
C08 TIETOLIIKENNE	3558		8379	69	8448	51	0	8498	8499
C09 VIRKISTYS JA KULTTUURI	13102		30855	137	30992	5567	817	37376	37379
C10 KOULUTUS	230		542	0	542	1376	0	1917	1917
C11 RAVINTOLAT JA HOTELLIT	5214		12279	308	12587	7630	3319	23536	23536
C12 SEKALAISET TAVARAT JA PALVELUT	8136		19160	1036	20197	6505	0	26702	26703

Ihannetapauksessa eri aineistoista johdettuja kulutusmenoestimaatteja pitäisi voida vertailla aidosti joka vuosi. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska kulutustutkimus tehdään tämänhetkisen tiedon mukaan vain joka kolmas vuosi aiemmin ilmoitetun jokavuotisen tutkimuksen sijaan.

1. Lähtökohta

Kansantalouden tilinpidon (SKT95) kotitalouksien kulutusmenolaskennan keskeisinä perustietoina käytetään Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen (kotitaloustiedustelun) tuotteittaisia tietoja kotitalouksien kulutusmenoista (mk/vuosi/kotitalous). Tiedot saadaan atk-muodossa ja ne jatkokäsitellään taulukkolaskentaohjelman avulla.

Kulutustutkimukset on viimeksi tehty vuosia 1994, 1995, 1996 ja 1998 koskevana. Seuraava kulutustutkimus tehdään vuotta 2001 koskevana ja sen jälkeen tutkimus toteutetaan tämänhetkisen tiedon mukaan kolmen vuoden välein.

2. Tietojen alustava muokkaus tilinpidon tarpeisiin

Kulutustutkimuksen nimikkeittäiset kulutusmenotiedot kerrotaan kotitalouksien lukumäärällä, jolloin tuloksena saadaan kaikkien kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuuluvien talouksien kulutusmeno yhteensä koko maassa kaikille kulutustutkimuksen nimikkeille.

Tässä vaiheessa liitetään kuhunkin kulutustutkimuksen nimikkeeseen nimikelinkki vastaaviin kansantalouden tilinpidon kulutusnimikkeisiin. Jos nimike jakautuu useaan tilinpidon nimikkeeseen, annetaan nimikkeille niiden jakauman mukaiset painot. Yhden nimikkeen tapauksessa paino on =1. Koska kulutustutkimuksen tuotejaottelu on huomattavasti hienojakoisempi kuin kansantalouden tilinpidon, suurin osa tapauksista on jälkimmäisen kaltaisia.

Kuvio A. Tietojen alustava muokkaus, esimerkki.

SKT95- kulutus- nimike	Paino	SKT95- kulutus- nimike	Paino	Nimike koodi	Nimiketeksti	Vuosi 1995		
						1 Kulutusmeno kotitaloutta kohti	2 Kerroin: koti- talouksia yhteensä Suomessa (korjaamaton)	3 Kotitalouksien kulutusmeno
						mk	mij.kpl	mij.mk
003132SC	1,00			20303	PÄÄHINEET	80	2,2913	183
				204	KANKAAT JA LANGAT	246	2,2913	564
003110SC	1,00			20400	KANKAAT	150	2,2913	344
003131SC	1,00			20401	VILLA- JA PUUMILLALANGAT YM	46	2,2913	105
003131SC	1,00			20402	OMPELLULANKA, KAAVAT, KANTTINAUHA, N	50	2,2913	115
				205	VAATTEIDEN VALMISTUS JA KORJAUS	27	2,2913	62
003140S	1,00			20500	VAATTEIDEN VALMISTUS, KORJAUS JA VUK	27	2,2913	62
				21	JALKINEET JA NIIDEN KORJAUS	971	2,2913	2225
				210	JALKINEET	930	2,2913	2131
003210SC	1,00			21000	TALVIKENGÄT	235	2,2913	538
003210SC	1,00			21001	KÄVELY- JA JUHLAKENGÄT	443	2,2913	1015
003210SC	1,00			21002	KUMI- JA MUOVISAAPPAAT	32	2,2913	73
003210SC	1,00			21003	LENKKITOSSUT	111	2,2913	254
003210SC	0,20	003220SC	0,8	21004	URHEILUKENGÄT	71	2,2913	163
003210SC	1,00			21005	TOHMELIT JA MUUT JALKINEET	38	2,2913	87
				211	JALKINEIDEN KORJAUS JA -TARVIKKEET	40	2,2913	92
003220S	1,00			21100	JALKINEIDEN KORJAUS JA -TARVIKKEET	40	2,2913	92

3. Tiedot yhdistettynä tilinpidon nimikkeisiin

Edellä olevalla tavalla linkittämällä kulutustutkimuksesta saadut tiedot muunnetaan kansantalouden tilinpidon nimikkeistön mukaisiksi (korjaamattomiksi) kulutusmenotiedoiksi.

Kuvio B. Kulutustutkimuksen tiedot yhdistettynä tilinpidon nimikkeisiin, esimerkki.

Nimiketeksti	Vuosi 1995		
	1	2	3
	Kulutusmeno kotitaloutta kohti	Kerroin: koti-talouksia Suomessa	Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)
	mk	milj.kpl	milj.mk
C03 VAATETUS JA JALKINEET	4997		11451
C031 Vaatetus	4097		9387
C0311 Kankaat	150		344
C03110SD Kankaat	150	2,2913	344
C0312 Vaatteet	3585		8213
C03121SD Päälysvaatteet	2965	2,2913	6794
C03122SD Alusvaatteet	620	2,2913	1419
C0313 Asusteet ja pukineet	287		658
C03131SD Lanka ym.	96	2,2913	220
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	191	2,2913	438
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	75		172
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	75	2,2913	172
C032 Jalkineet	901		2064
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	861		1972
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	861	2,2913	1972
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	40		92
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	40	2,2913	92

4. Korjaus: kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuulumaton väestö

Edellä kuvatun kulutusmenotiedon muokkaamiseksi tilinpidon vastaavaksi estimaatiksi tarvitaan eräitä korjauksia. Niistä ensimmäisenä tehdään lisäys, joka johtuu siitä, että kulutustutkimuksen perusjoukosta puuttuu erilaisissa laitoksissa asuvaa väestöä.

Korjauksen tekemiseksi arvioidaan ensin kyseisen väestönosan määrä. Määräksi arvioidaan maan keskiväkiluvun ja kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuuluvien talouksien henkilömäärän erotus. Sosiaali- ja terveyshallinnon sekä oikeusministeriön tietojen perusteella selvitetään henkilöiden jakautuminen eri laitostyyppien asukkaisiin. Kunkin laitostyyppin asukkaille arvioidaan heidän taloudelliseen asemaansa ja kulutusmahdollisuuksiinsa suhteutettu kulutusmenotaso ja -rakenne. Näin saadaan johdetuksi arvio laitospöestön kulutusmenoista tuotteittain. Luvut lisätään korjaamattomiin kulutusmenotietoihin ja tuloksena on ns. väestökorjattu kulutusmeno. Luku ei vielä kuitenkaan sisällä ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmenoita Suomessa.

Kuvio C. Korjaus: kulutustutkimuksen perusjoukkoon kuulumaton

Nimiketeksti	Vuosi 1995		
	3	4	5
	Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)	Kotitalous- tiedusteluun kuulumatto- mien kulutusmeno (laitos- asukkaat)	Väestö- korjattu kulutusmeno
	milj.mk	milj.mk	milj.mk
C03 VAATETUS JA JALKINEET	11451	33	11483
C031 Vaatetus	9387	22	9409
C0311 Kankaat	344	0	344
C03110SD Kankaat	344	0	344
C0312 Vaatteet	8213	16	8229
C03121SD Päällysvaatteet	6794	11	6805
C03122SD Alusvaatteet	1419	4	1424
C0313 Asusteet ja pukineet	658	3	661
C03131SD Lanka ym.	220	0	220
C03132SD Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym	438	3	441
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	172	4	175
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	172	4	175
C032 Jalkineet	2064	11	2074
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	1972	7	1979
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	1972	7	1979
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	92	4	95
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	92	4	95

väestö, esimerkki.

5. Korjaus: harha, satunnaisvaihtelu, mahdolliset erot käsitteissä ja määritelmässä

Seuraavaksi korjataan erot, jotka johtuvat kulutustutkimukseen sisältyvästä harhasta ja satunnaisvaihtelusta sekä mahdollisista eroista käsitteissä ja määritelmässä.

Harha vaikuttaa kulutustutkimuksessa yleensä kulutusmenoa pienentävästi. Kulutustutkimuksen otoskoon suurentamisella ei harhan vaikutusta voida yleensä vähentää. Harhaan voivat vaikuttaa monet syyt, esimerkiksi asenneilmasto (alkoholi ja tupakka), vastaajien valikoituminen sekä epätäydellinen tilinpito vastausaikana. Korjaustekijän suuruuden määrittelyssä on perusoletuksena se, että harhan osuus kunkin nimikkeen todellisesta kokonaiskulutusmenosta pysyy vuosittain melko vakiona. Harhan suuruuden arvioimiseksi käytetään vertailuja muihin kulutusmenolaskennan perusaineistoihin.

Satunnaisvaihtelun vähentämiseen kulutustutkimuksen otoskoon kasvattaminen sen sijaan vaikuttaisi edullisesti. Kansantalouden tilinpidossa satunnaisvaihtelun vaikutuksen eliminoimiseksi joudutaan käyttämään vertailuja muihin perusaineistoihin todellisuudesta poikkeavien erien havaitsemiseksi ja korjaamiseksi.

Harhan, satunnaisvaihtelun ja muiden edellä mainittujen korjausten vaikutus esitetään ja lisätään kulutusmenoon tässä vaiheessa. Onko kysymys harhan, satunnaisvaihtelun vai muun tekijän korjauksesta, esitetään laskentasolun kommentteina.

Kuvio D. Korjaus: harha, satunnaisvaihtelu, mahdolliset erot käsitteissä ja määritelmässä. Esimerkki.

Nimike	Vuosi 1995			
	3	4	5	6
	Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)	Kotitalous- tiedusteluun kuulumatto- mien kulutusmeno (laitos- asukkaat)	Väestö- korjattu kulutusmeno	Korjaus: käsitteet, määritelmät, harha ym
	mij.mk	mij.mk	mij.mk	mij.mk
003 VAATETUS JA JALKINEET	11451	33	11483	1191
0031 Vaatus	9387	22	9409	1172
00311 Kankaat	344	0	344	155 *)
003110SD Kankaat	344	0	344	155 *)
00312 Vaatteet	8213	16	8229	900
003121SD Päällysvaatteet	6794	11	6805	544 *)
003122SD Alusvaatteet	1419	4	1424	366 *)
00313 Asusteet ja pukineet	658	3	661	99
003131SD Lanka ym	220	0	220	99 *)
003132SD Hatut, solmit, liinat, käsineet ym	438	3	441	
00314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	172	4	175	18
003140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	172	4	175	18 *)
0032 Jalkineet	2064	11	2074	20
00321 Jalkineet ja jalkineparvikkeet	1972	7	1979	20
003210SD Jalkineet ja jalkineparvikkeet	1972	7	1979	20 *)
00322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	92	4	95	0
003220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	92	4	95	

*) Korjataan harhan vaikutus

6. Korjaus: ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmeno Suomessa

Koska kansantalouden tilinpidon mukaisen käyttötarkoituseräluokittaisen kulutusmenon tulee sisältää myös ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmeno Suomessa, on kyseinen erä laskettava ja lisättävä lukuihin. Kokonaisarvo ulkomaalaisten kulutusmenoille on saatu Suomen Pankin tilastoista. Kokonaisarvon jakamiseksi eri kulutusmenonimikkeisiin käytetään matkailututkimusten selvityksiä maassa käyneiden matkailijoiden rahankäytöstä eri käyttötarkoituksiin. Kun näin lasketut menot on lisätty nimikkeittäisiin kulutusmenoihin, päästään kulutustutkimuksen tiedoista johdettuun korjattuun kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaiseen kulutusmenoestimaattiin.

Kuvio E. Korjaus: ulkomaalaisten kotitalouksien kulutusmeno

Nimikeksti	Vuosi 1995					
	3	4	5	6	7	8
	Kotitalouksien kulutusmeno yhteensä (korjaamaton)	Kotitalous- tiedusteluun kuulumatto- mien kulutusmeno (laitos- asukkaat)	Väestö- korjattu kulutusmeno	Korjaus: käsitteet, määritelmät, harha ym	Korjaus: Ulkomaal. kotitalouksien kulutusmenot Suomessa	SKT95-tasolle korjattu kulutusmeno laskettuna tutkimuksesta
	mij.nrk	mij.nrk	mij.nrk	mij.nrk	mij.nrk	mij.nrk
003 VAATETUS JA JALKINEET	11451	33	11483	1191	942	13617
0031 Vaatetus	9387	22	9409	1172	904	11485
00311 Kenkaat	344	0	344	155	0	498
003110SD Kenkaat	344	0	344	155		498
00312 Vaatteet	8213	16	8229	900	859	9989
003121SD Päällysvaatteet	6794	11	6805	544	686	8035
003122SD Alusvaatteet	1419	4	1424	356	173	1953
00313 Asusteet ja pukineet	658	3	661	99	45	805
003131SD Lanka ym	220	0	220	99		319
003132SD Hatut, solmiot, liinat, käsiineet ym	438	3	441		45	486
00314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	172	4	175	18	0	193
003140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	172	4	175	18		193
0032 Jalkineet	2064	11	2074	20	38	2132
00321 Jalkineet ja jalkineparvikkeet	1972	7	1979	20	38	2036
003210SD Jalkineet ja jalkineparvikkeet	1972	7	1979	20	38	2036
00322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	92	4	95	0	0	95
003220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	92	4	95			95

Suomessa. Esimerkki.

7. Vertailu: kulutustutkimuksesta ja muista lähteistä johdetut kulutusmenoestimaatit

Saatua kulutustutkimuksen tiedoista johdettua kulutusmenoestimaattia on verrattava muista tietolähteistä systemaattisesti johdettujen kulutusmenoestimaattien kanssa kansantalouden tilinpitoon hyväksyttävän kulutusmenoestimaatin valitsemiseksi. Valittu ja siten parhaaksi todettu kulutusmenoluku esitetään viimeisessä sarakkeessa.

Mikäli valittu estimaatti poikkeaa kulutustutkimuksesta johdetusta luvusta, tietolähde ja mahdollinen peruste valinnalle esitetään solukommenttina.

Kuvio F. Vertailu: kulutustutkimuksesta ja muista lähteistä johdetut kulutusmenoestimaatit. Esimerkki.

Nimiketeksti	Vuosi 1995	
	8	9
	SKT95-tasolle korjattu kulutusmeno laskettuna kulutus- tutkimuksesta milj.mk	Vertailu SKT95 Kotit.kul.meno milj.mk
C03 VAATETUS JA JALKINEET	13617	13607
C031 Vaatetus	11485	11484
C0311 Kankaat	498	498
C03110SD Kankaat	498	498
C0312 Vaatteet	9989	9988
C03121SD Päällysvaatteet	8035	8035
C03122SD Alusvaatteet	1953	1953
C0313 Asusteet ja pukineet	805	805
C03131SD Lanka ym.	319	319
C03132SD Hatut, liinat, käsiineet ym	486	486
C0314 Vaatteiden korjaus ja vuokraus	193	193
C03140S Vaatteiden korjaus ja vuokraus	193	193
C032 Jalkineet	2132	2123
C0321 Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2036	2036
C03210SD Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	2036	2036
C0322 Jalkineiden korjaus ja vuokraus	95	87
C03220S Jalkineiden korjaus ja vuokraus	95	87 *)

*) Käytetty yritys- ja toimipaikkarekisterin tiedoista johdettua kulutusmenoestimaattia

7.2.2 Kiinteän pääoman bruttomuodostus

Investoinneista saadaan tarjonnan näkökulmasta tiedot asuinrakennusten ja muiden talorakennusten osalta.

Talorakennusten tarjonta saadaan lisäämällä: talonrakentamistoimialan talonrakentamisen perushintaisiin uudisrakentamisen ja peruskorjauksen arvoihin rakennuttajan kustannukset, rakentamisen arvonlisävero sekä kiinteistövälityspalkkiot (ml. arvonlisävero).

Uudisrakentamisen tiedot perustuvat rakennuslupiin ja toteutuneisiin rakennusten hintoihin. Rakennusluvut myönnetään kunnittain ja lupa on määräaikainen ja oikeuttaa luvassa yksilöidyn rakennuksen rakentamiseen. Kunnalliset rakennusvalvojat seuraavat rakennuksen eri vaiheita. Nämä kunnalliset tarkastukset ovat pakollisia. Tarkastajat raportoivat tiedot Väestörekisterikeskuksen tietojärjestelmään, josta Tilastokeskus saa aineiston, keskeisinä tietoina rakennustyyppi ja kuutiometrimäärä. Tästä tietokannasta saatua aineistoa käytetään arvon ja volyymin laskemiseen. Käytettävissä on tieto rakentamisen toteutuneista markkinahinnoista ja apuna käytetään yksityiskohtaista erityyppisten

talojen rakenteisiin perustuvaa laatuluokittelua kiinteähintaisen volyymin laskemiseksi.

Lupa- ja hintatieto on sangen kattavaa ja sisältää myös omatoimisen rakentamisen. Kaikentyyppinen rakentaminen on luokiteltu, joten myös omatoimiselle rakentamiselle (esim. omakotitalot, kesämökit, maatalouden rakennukset) saadaan perushintainen arvo.

Korjausrakentamisen arvo perustuu perusselvitykseen vuodelta 1990. Uusi vastaava tutkimus on tekeillä. Muita lähteitä ovat korjausrakentamisen volyyymi-indeksi ja tiedot kotitalouksien kulutuksesta korjausrakentamiseen.

Maa- ja vesirakentamisen tietolähteinä käytetään verotuksen maksuvalvonta-aineistoa (4-5-numerotasolla), Tilastokeskuksen työllisyys-, ansiotaso- ja hintatietoja, yritysten rakennetilaston ennakkotietoja sekä valtion, kuntien ja kuntayhtymien liikekirjanpidon tietoja.

Investointien laskenta toimialoittain nojautuu yritysten rakennetilaston yhdistettyyn tietokantaan, joka sisältää verottajan, yritys- ja toimipaikkarekisterin sekä yritysten rakennetilaston suoran tiedustelun aineistot yhdistettynä yrityksittäin. Erillistä toimipaikkatietoa saadaan yritys- ja toimipaikkarekisteristä. Tällaista yhdistettyä aineistoa voidaan pitää erittäin kattavana. Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen kannalta harmaa talous ei ole kovin todennäköinen verrattuna esim. ilmoittamatta jätettyyn liikevaihtoon.

Toimialoittain on lisäksi lukuisia erillisiä tietolähteitä, kuten teollisuuden erillistiedot. Erillislaskelmat laaditaan lisäksi kuljetusvälineistä autorekisterikeskuksen tietojen perusteella. Samoin tietokoneohjelmistoinvestoinneista laaditaan keskitetty kokonaislaskelma. Aineeton kiinteä pääoma ja maan ym. omistusoikeuden siirtokustannukset lasketaan myös keskitetysti. Valtiovarainministeriöstä on saatu uutta tietoa varainsiirtoveron kertymästä, jonka takia maan ym. omistusoikeuden siirtymiseen liittyvistä kustannuksista on vähennetty vuodesta 1998 lähtien arvopapereihin liittyvä varainsiirtovero.

Investointien kysyntäerät lasketaan toimialoittain. Tarjontatiedot ovat käytettävissä soveltuvin osin toimialoittaiseen laskentaan. Pääosa kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta lasketaan toimialakohtaisia erillistietoja hyväksikäyttäen ja vertaamalla eri lähteitä.

7.3 Harmaan talouden estimointi

Tässä selostetaan vuonna 1999 julkaistujen tilinpidon tietojen laskemiseksi tehtyjä selvityksiä. Menetelmät ovat sen jälkeen olleet käytössä jatkuvasti. Suomen kansantalouden tilinpidon tilastopohja on laajentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Yritysten rakennetilastossa on enemmän tietoa yrityksistä kuin entisessä yritystilastossa, erityisesti kattavuus on parantunut elinkeinoveroaineiston (EVR) ja yritysten tilinpäätöstiedustelujen yhdistämisen avulla. Tämä ja muiden perustilastojen parannukset kuten yritysrekisterin uudistus (laadun parantaminen 1996 eteenpäin) antavat hyvän pohjan BKT -luvuille. Kattavuuden selvittämisessä on tutkimus ”Epävirallinen talous ja Suomen

kansantalouden tilinpito” antanut ohjeita ja suuntaa työlle. Myös työllisyysvertailuja ja verotarkastus selvityksiä on tehty.

Suomen kansantalouden tilinpidossa tärkein laskentatapa on tuotantojohteinen. Laskelmat tehdään toimialoittain. Tärkeimmät lähdeaineistot ovat totaaliaineistoja (yritysrekisteri, yritysten rakennetilasto) ja kattavia rekisteröityjen talousyksiköiden suhteen. Vaikka päälähteet ovat kokonaisaineistoja, eroja lähteiden välillä saattaa olla johtuen satunnaisvirheistä ja muista syistä. Laskettaessa toimialoittaisia lukuja näitä lähteitä verrataan keskenään ja muihin mahdollisiin perustietoihin. Seuraavassa taulukossa on vertailu yritysrekisterin, yritysten rakennetilaston ja kansantalouden tilinpidon välillä.

Taulukko 54: Yritysrekisterin (BR), Yritysten rakennetilaston (SBS) ja Kansantalouden tilinpidon (FNA) tietojen vertailu.

Vuosi 1996	Nace (SBS)			FNA (ESA95)			NB
	Rev. 1 BR	SBS	SBS- BR	Markkinatuotos			
Toimiala	Liikevaihto	Liikevaihto	SBS- BR	Tuotos	FNA- BR	FNA- SBS	
C	4517	4458	-59	4497	-20	39	
D	408194	409813	1619	401487	-6707	-8326	tradingkauppa noin 12000 million FIM
E	35895	42122	6227	36209	314	-5913	Kauppatavarat 10000 million FIM
F	54832	54374	-458	60900	6068	6526	tuotanto omaan käyttöön ym.
H	21119	20409	-710	21258	139	849	
I	81329	83522	2193	75378	-5951	-8144	Matkatoimistojen brutto/netto ero
K, pl. 7021	54558	58147	3589	71723	17165	13576	pl. 7021: asuminen
josta: 70	10272	11625	1353	25977	15705	14352	pl. muut kiinteistöpalvelut
pl.7021							
M	1076	1201	125	1402	326	201	
N	5334	5322	-12	5580	246	258	
O	18891	18700	-191	17198	-1693	-1502	peli- ja vedonlyöntimonopolit: noin 3300 million FIM
YHTEENSÄ	685745	698068	12323	695632	9887	-2436	
C-O							
Yhteensä,	675473	686443	10970	669655	-5818	-16788	
pl. 70							

Luokkien G ja J liikevaihtoa/tuotosta ei voi verrata

Luokasta Nace K asumispalvelut eivät sisälly kansantalouden tilinpidon (FNA) lukuihin tässä vertailussa.

BR ja SBS kattavat vain osan Nace A:sta ja B:stä, siksi tässä ei ole esitetty vertailua.

Päälähteiden sisällön ulkopuolelle kuitenkin voi jäädä:

- satunnaisesti osa rekisteröityjen yksikköjen tiedoista (vastaamattomuus ja ei mahdollista estimoida tavanomaisin metodein)
- tilapäiset (pienet) yksiköt ja veronkiertotarkoituksessa rekisteröimättä jätetyt yksiköt.

Nämä ryhmät ovat kohteena arvioitaessa piilotalouden määrää kansantalouden tilinpidossa. Jäljempänä on kuvattu estimoinnissa käytetyt menetelmät ja työ.

7.3.1 Verotarkastusaineiston käyttö

Erityisiä verotarkastus selvityksiä on ollut käytössä pääosin vuodesta 1996 lähtien. Tarkastusten suorittamistavasta johtuen tulosten käyttö ei ole ollut helppoa kansantalouden tilinpidon tarkoituksiin. Verotarkastukset on yleensä tehty yrityksiin, joilla on jo ollut jotakin epäilyttävää verotuksessa.

Tämä merkitsee, että verotarkastusten perusteella voidaan tehdä vain karkea arvio. Verotarkastusaineistoa käytettiin muiden piilotalouden tietolähteiden kanssa. Verotarkastukset sisältävät kolmen tyyppistä tuloa: pimeitä palkkoja, lisäyksiä tuloon ja niin kutsuttua peiteltyä osingonjakoa. Suomen tilinpidon laadinta perustuu pääosin tuotoslähestymistapaan. Tämän lähestymistavan kannalta tärkein kolmesta piilotalouden erästä on salatut tulonlisäykset koska se lisää kokonaistuloa (ja tuotantoa). Kaksi muuta peiteltyä tuloerää ovat arvonlisäyksen jakoa. Luonnollisesti nämä kaksi erää ovat tärkeitä tulolähestymistavassa.

Kuten yllä on todettu, verotarkastusten epäkohta on, että ne tehdään normaalisti vasta epäillyn veropetoksen perusteella. Vain kahdessa käytettävissä olleessa tapauksessa (taksit, ravintolat) tarkastuskohteet oli valittu edustavasti joltakin alueelta. Vain näissä kahdessa tapauksessa tarkastukset tehtiin ilman tarkkaa ennakkollista syytä. Näiden kahden tapauksen pohjalta ei voi tehdä yleistyksiä ilman lisäoletuksia. Joka tapauksessa, mainittujen kahden toimialan osalta tuloksia on käytetty tilinpidossa.

Muiden toimialojen osalta tulokset eivät ole yhtä selkeitä ja tarkastusaineisto antaa vain arvion piilotalouden ylärajasta. Verotarkastusten tuloksia onkin käytetty yhdessä muiden lähteiden kanssa piilotalouden selvittämiseksi.

7.3.2 EKT95 uudistuksen päätulokset

Seuraavaan taulukkoon on koottu Suomen EKT95-uudistuksessa vuonna 1999 toimialoittaisiin tuotantotietoihin tehdyt muutokset.

Taulukko 55: (EKT95) lukujen erot v. 1995 aikaisemman Suomen kansantalouden tilinpidon tuloksiin verrattuna (1 000 000 FIM)

milj. mk	P1	P2K	B1GPH	%
	Tuotos	VTK	Arvonlisäys	arvonlisäyksestä
0 Toimialat yhteensä	-5606	-14468	8862	1,8
A Maa- ja metsätalous, metsästäys ja kalastus	3081	2190	891	3,9
C Kaivannaistoiminta	573	733	-160	-8,9
D Tehdasteollisuus	11153	12366	-1213	-1,0
E Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	-11280	-11191	-89	-0,7
F Rakentaminen	-4895	56	-4951	-21,2
G Kauppa	6741	1899	4842	9,7
H Ravitsemis- ja majoitustoiminta	-442	-50	-392	-5,1
I Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	9363	4534	4829	10,3
J Rahoitus- ja vakuutustoiminta	742	-290	1032	5,5
K Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut	-4397	-3718	-679	-0,9
L Julkinen hallinto ja sosiaaliturva	2321	508	1813	6,8
M Koulutus	-3470	-4468	998	3,7
N Terveys- ja sosiaalipalvelut	-15927	-16894	967	2,3
O Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	568	-143	711	3,8

P Kotitalouspalvelut	263		263
----------------------	-----	--	-----

Taulusta näkee, että tuotos ja välituotekäyttö vähenivät mutta arvonlisäys kasvoi lähes 9 mrd. mk. Pääluokkatasolla oli vain yksi siirtymä luokkien välillä. Tienpito – toimiala on pääryhmässä I – aikaisempi ryhmä oli K. Tuotannon tasolla tämä merkitsee noin 7 mrd. mk:n siirtoa ja arvonlisäyksen osalta noin 3,4 mrd. mk.

Pääluokissa M ja N on suurehkoja eroja tuotoksessa ja välituotekäytössä arvonlisäykseen verrattuna. Näissä pääluokissa (koulutus, terveys ja sosiaalipalvelut) on joitakin taloustoimia aiemmassa tilinpidossa käsitelty myynteinä ja ostoina paikallishallinnon yksiköiden välillä (tuotoksena ja välituotekäyttönä), nyt samoja taloustoimia käsitellään tulonsiirtoina.

Tehdasteollisuus

Tuotos perushintaan 1995

Aikaisemmassa tilinpidossa ennen EKT95 uudistusta kaivannaistoiminnan ja tehdasteollisuuden tuotanto oli 11,7 miljardia alempi kuin nyt. Erosta 5,2 miljardia mk tulee niiden toimipaikkojen tuotannosta, jotka siirrettiin sähköhuollosta tehdasteollisuuteen. Vastaavasti sähkö-, kaasu- ja vesihuollon tarjonta aleni 11,3 mrd. mk. Kun 5,2 mrd. mk siirrettiin tehdasteollisuuteen, jäljellejäävä 5,9 mrd. mk perustuu menetelmälliseen muutokseen: tarjottu sähkö käsitellään tuotteiden ostoina ja myynteinä, aikaisemmassa kansantalouden tilinpidossa ostot kirjattiin välituotekäyttöön.

Ilman tätä menetelmällistä muutosta päätoimialojen C D E kokonaislisäys on 6,3 mrd. mk. Tulot patenteista ja lisensseistä olivat 0,3 mrd. mk vuonna 1995. Voidaan arvioida, että 5,0 – 5,5 mrd. lopuista 6 mrd. markasta tulee entistä kattavammista menetelmistä ja muutoksista. Jälkimmäinen osa on tulosta virheiden korjaamisesta ja uusista menetelmistä. Luvut ovat aiempaa kattavampia johtuen mm. seuraavista syistä:

1. Tuotannon rajausta tehdasteollisuuden ja mm. kaupan ja hallintayhtiöiden välillä on tarkistettu ja joitakin toimintoja on siirretty tehdasteollisuuteen.
2. Tehdasteollisuuteen on sisällytetty enemmän yritystietoja yritysten rakennetilaston (ja yritys- ja toimipaikkarekisterin) käytön perusteella. Tässä aineistossa on perustietoja ainoastaan yritystasolla, ei toimipaikoittain.
3. Eri perustietolähteiden rinnakkaiskäytön seurauksena on monia aiemmin puuttuneita yksiköitä nyt sisällytetty teollisuuden toimialalle.

Kattavuuden kannalta yllämainituista on kohta 3 tärkein. Parannuksia on saavutettu erityisesti puutavaran ja puutuotteiden valmistuksessa, kustantamisessa ja painamisessa ja muovi- ja metallituotteiden valmistuksessa.

Välituotekäytön muutokset noudattavat paljolti vastaavia tuotoksen muutoksia.

Rakentaminen

Piilotalouden määräksi on arvioitu vuonna 1995 2424 milj. mk ilman maanrakennustoimintaa. Samaan aikaan tehtiin myös tasomuutos rakennustoimintaan, vanha taso oli ylikattava. Korjaukset perustuvat parempiin lähdeaineistoihin (uudistettu rakennustilasto) ja muiden perustietojen vertailuihin (yritystilastot).

Pimeää työntekoa voidaan arvioida esiintyvän lähinnä asuinrakennusten (omakotitalot, kesämökkit ym.) ja maatalousrakennusten rakentamisessa. Suurissa rakennusprojekteissa saattaa esiintyä aliurakoitsijoita, jotka jättävät esim. palkkoihin liittyviä sosiaalivakuutusmaksuja suorittamatta. Korjaustöitä voidaan tehdä maksamalla pimeitä korvauksia, jolloin verot ym. jäävät suorittamatta.

Suomen tuotantopohjaisessa talonrakentamisen kansantuotelaskennassa nämä erät kirjautuvat mukaan tuotokseen kokonaisvaltaisen laskentatavan ansiosta. Rakentamisen tuotos selvitetään pakollisten rakennuslupien ja kunnallisen rakennusvaiheittaisen valvonnan tiedoin. Arvotiedot perustuvat urakkahintoihin ja työ- raaka-ainemenekkien mallintamisella saadaan hyvät estimaatit tuloeristä. Myös omatoimisen rakentamisen laskenta perustuu samaan metodiin. Korjausrakentaminen saadaan interpoloituna v. 1990 tehdystä kattavasta selvityksestä. Uusi vastaava korjausrakentamisen tutkimus on tekeillä.

Tuotosnäkökulmasta piilotalouden voidaan päätellä tulevan kuvatuksi kattavasti. Tulolähestymistapaa käytettäessä lähdeaineistoihin tulee kuitenkin tehdä asianmukaiset piilotalouskorjaukset. Yksityiskohtaiset estimaatit piilotalouden arvosta sisältyvät institutionaalisten sektorien tuotantoon. Vuonna 1995 yritysten harmaa tuotos oli 1658 milj. mk ja työnantajien ja omatoimisten rakentajien harmaata tuloa oli 766 milj. mk. Piilotalouden kokonaisarvo oli 2424 milj. mk, joka oli noin kuusi prosenttia tuotoksesta. Vastaavasti noin 9 prosenttia palkkatuloista oli epävirallisia. Piilotalouden arviot ja menetelmät perustuvat pääasiallisesti Pekka Lith'in tutkimukseen "Hidden Economy in Construction in 1990's".

Kauppa

Kaupan piilotalouskorjauksia tehtiin moottoriajoneuvojen kauppaan ja korjaamotoimintaan ja vähittäiskauppaan. Vähäisessä määrin korjauksia tehtiin tukkukauppaan. Pääosin korjaukset johtuvat perustietolähteistä puuttuvan tulon lisäämisestä, välituotekäyttöä on muutettu vähemmän. Pääosin korjaukset perustuvat aineistojen perusteelliseen analyysiin ja eri lähdetietojen vertailuun. Teollisuuden ja kaupan kesken on tehty joitakin rajanvetotarkistuksia.

Majoitus- ja ravitsemistoiminta

Suurimmat kattavuuskorjaukset on tehty ravintolatoimintaan ja vain noin 15 prosenttia majoitustoimintaan. Verotarkastus suoritettiin 35 ravintolaan kahdessa pienessä rannikkokaupungissa vuonna 1997. Tarkastus tehtiin alueiden kaikille yksiköille ilman, että oli etukäteisepäilyjä veronkierrosta. Tutkituissa ravintoloissa esiintyi verovilppiä ja -kiertoa noin 15 milj. mk:n arvosta. Tätä tietoa on käytetty arvioitaessa piilotaloutta majoitus- ja ravitsemistoiminnassa.

Liikenne ja tietoliikenne (markkinapalvelut)

Kattavuuskorjauksia on tehty maantieliikenteeseen ja taksiliikenteeseen, yhteensä tuotosta on lisätty 1235 milj. mk. Välituotekäyttö on estimoitu ajoneuvokannan ja keskikustannusten avulla, joten se sisältää myös harmaan tuotannon välituotekäytön ilman eri korjausta. Useimmat muutokset tulevat alipeittävyyskorjauksista (tuotos 2271, arvonlisäys 4070) ja osittain toimialojen välisistä rakenteellisista muutoksista.

Vuonna 1996 tutkittiin kaikki, noin 230, taksia kolmessa pienehkössä kaupungissa. Tarkastuksessa tutkittiin kaikki kirjanpitomateriaali, taksamittarit ja kuittilaitteet. Tarkastuksen tulosten perusteella on kansantulolukuihin tehty 270 milj. mk korjaus.

Taulukko 56: Piilotalous toimialoittain milj FIM:

Toimiala	Uusi	Vanha	Ero	Piilotalous ml. verotarkastus	peittävyysmuutokset (+, -)	Muu
Talonrakentaminen						
Tuotos	42877	45154	-2277	2424	- 2277	
Välituotekäyttö	26630	25596	1034		1034	
Arvonlisäys	16283	19558	-3311		-3311	

Kuljetus, tietoliikenne						
Tuotos	80774	71411	9363	1235	3128	5000
Väliuotekäyttö	33722	29188	4534		346	4188
Arvonlisäys	47052	42223	4829	1235	2782	812
Kauppa						
Tuotos	83289	76548	6741	1551		5190
Väliuotekäyttö	33576	31677	1899	727		1172
Arvonlisäys	49713	44871	4842	824		4018
Hotellit, ravintolat						
Tuotos	20318	20760	-442	636	1181	-2259
Väliuotekäyttö	12612	12662	-50	447	675	-1172
Arvonlisäys	7706	8098	-392	189	506	-1087

7.4 Kansantalouden tilinpidon ja työvoimatutkimuksen työllisyystietojen vertailu

7.4.1 Tavoite

Tavoitteena oli verrata kansantalouden tilinpidon ja työvoimatutkimuksen työllisyyslukuja ja tehtyjen työtuntien tietoja sekä selvittää mahdollisuuksien mukaan erojen syitä. Mahdollisia kehityskohteita on pyritty myös tuomaan esiin. Tarkasteltavana ovat SKT-95 uudistuksen mukaiset luvut vuosilta 1995-1997.

Kansantalouden tilinpidon laadinnassa käytetään työvoimatutkimuksen, alueellisen työssäkäyntitilaston ja yritysrekisterin työllisyystietoja sekä toimialojen erillistietoja. Työllisyyden määrittäminen on eri lähteissä erilainen, mikä aiheuttaa eroja työllisyyden kokonaistasoon ja toimialojen tietoihin. Eri lähteissä samat henkilöt saatetaan lisäksi luokitella eri toimialoille.

Vertailu tehtiin kaikille työnantajatyypeille yhteensä ja sekä yksityiselle että julkiselle sektorille erikseen. Julkiselta sektorilta eroteltiin lisäksi kunnat ja valtio. Tarkastelu tehtiin kaikkia työllisiä koskevana ja yrittäjille ja palkansaajille erikseen. Tässä raportissa selvitetään lähinnä työlliset yhteensä -vertailua. Muihin vertailuihin viitataan lyhyemmin.

Tilastojen välisiä eroja tarkastellaan sekä työllisinä että prosentteina. Prosentuaalinen ero tarkoittaa tilastojen välistä eroa suhteessa kansantalouden tilinpidon lukuun.

7.4.2 Käsitteelliset ja määritelmälliset erot

Eroja kansantalouden tilinpidon ja työvoimatutkimuksen lukujen välille tulee mm. varus- ja siviilipalvelusmiehistä. Tilinpidossa nämä luokitellaan työllisiksi, mutta työvoimatutkimuksessa ei. Toinen suuri ero on se, että tilinpidossa työlliset on määritelty talousalueen rajan mukaan ja työvoimatutkimuksessa kansallisuuden perusteella. Täten työvoimatutkimuksen luvuista puuttuvat ulkomailta Suomeen tulleet, mutta siihen sisältyy ulkomailla työskenteleviä suomalaisia. Lisäksi harmaa talous voi aiheuttaa poikkeamaa.

Kansantalouden tilinpidon työllisyys- ja työpanosluvut pyritään aina suhteuttamaan tuotannon muutoksiin ja tietolähteinä käytetään työvoimatutkimuksen lisäksi tuotantoa kuvaavia tilastoja kuten yritysrekisteriä, teollisuustilastoa ja muita yritysten rakennetilastoja.

7.4.3 Kokonaistaso

Vastaavan kaltaisia selvityksiä on tehty useita viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Aiemmin kansantalouden tilinpidon luvut ovat jääneet työvoimatutkimuksen lukuja alhaisemmiksi. Näin on tälläkin kertaa. Työllisyyslukuissa ero on suurimmillaan 2,8% (56400 työllistä) vuonna 1995 ja työtunneissa 5,7% vuonna 1996. Pienimmillään erot ovat vuonna 1997 työllisissä 1,4 % (30500 työllistä) ja työtunneissa 4,3%.

7.4.4 Toimialat

Toimialaluokitus on kansantalouden tilinpidossa (KT) ja työvoimatutkimuksessa (työvoimatilasto, TYTI) lähes sama. Poikkeuksiakin on. Lisäksi sama henkilö saattaa tulla luokitelluksi eri toimialaan TYTI:ssä ja KT:n käyttämissä lähdetilastoissa. Julkisen sektorin määrittelyssä on eroja tilastojen välillä, mikä aiheuttaa eroja myös toimialatarkasteluihin. TYTI:n julkinen sektori perustuu ns. työnantajatyypin luokitukseen, kun taas KT:ssä julkisen sektorin työlliset kuuluvat julkiseen markkinattomaan tuotantoon. Toimiala- ja sektorijaon lisäksi eroa lukuihin saattaa tulla työvoimatutkimuksen otantamenetelmästä.

Pääpiirteittäin erot toimialoilla työllisyyslukuissa ovat samansuuntaisia tehtyjen työtuntien vertailun kanssa. Erot työtuntivertailussa ovat yleensä suurempia kuin työllisyyden kohdalla.

Maa-, riista- ja metsätalous (A)

Toimialan työllisyysluvut ovat lähes samaa tasoa tilastojen välillä. Vuosina 1995 ja 1996 KT:n luvut ovat alhaisemmat kuin TYTI:n ja 1997 päinvastoin. Ero on noin 3% vuonna 1995 ja vuonna 1997 puoli prosenttia. Vuoden 1997 ero merkitsee noin 700 työllistä. Ulkomailta Suomeen tulevat maataloustyöntekijät eivät ole TYTI:n luvuissa, mutta niiden tulisi olla KT:n luvuissa. Tietoja on kuitenkin vaikea saada. Tehdyissä työtunneissa vuonna 1995 ollaan lähes tasoissa, mutta ero kasvaa vuoteen 1997 mennessä vajaan kahteen prosenttiin KT:n tietojen ollessa suurempia. Metsätalouden osalla työllisyystietoja on saatu TYTI:n lisäksi metsäntutkimuslaitoksen työvoimatilastosta. Metsästyksen työpanos kirjataan vain tunteina, vaikutus on yrittäjien tuntimäärässä koko kansantalouden tasolla noin yksi prosentti.

Kalatalous (B)

Kalatalouden ero on vuonna 1995 noin neljä prosenttia. Tämän jälkeen ero vaihtelee. Vuonna 1996 KT:n luvut ovat suuremmat ja 1997 pienemmät. Samankaltaista vaihtelua on työtuntiluvuissa, tosin KT:n työtuntiluvut ovat huomattavasti suuremmat johtuen vapaa-ajan kalastuksen sisällyttämisestä KT:n lukuihin. Vapaa-ajan kalastuksen tuntimäärä on noin 5 % yrittäjien kokonaistuntimäärästä. Suuri vaihtelu on todennäköisesti työvoimatutkimuksen otannasta johtuva. KT:n luvut on mukautettu tuotannon muutoksiin. Kalatalouden osuus koko kansantalouden arvonlisäyksestä on vähäinen, alle 0,1 prosenttia.

Mineraalien kaivu (C)

Kaivostoiminnan erot työllisyyslukuissa KT:n eduksi ovat prosentuaalisesti aika suuria, vuonna 1995 noin 26 prosenttia laskien 1997 mennessä noin 10 prosenttiin. Henkilömäärissä ero on tuhannen työllisen molemmin puolin. Työtunneissa on niin ikään erossa laskeva suunta, vuonna 1995 16 prosenttia ja 1997 TYTI:n eduksi prosentin. KT:n luvut ovat yritysrekisteristä.

Teollisuus (D)

Kokonaistasolla teollisuuden luvut ovat KT:ssa alhaisempia kuin TYTI:ssa. Ero on vaihdellut neljän ja kahden prosentin välillä. Henkilömäärissä ero on 17000 – 4000 henkilöä. Huomattava ero on ollut vuosina 1995-1996 perusmetallien ja metallituotteiden valmistuksessa. Työtunneissa TYTI:n luvut ovat reilun kymmenen prosenttia korkeammat. KT:n lukujen lähteinä ovat teollisuuden rakennetilasto ja yritysrekisteri.

Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto (E)

Tämän toimialan työllisyysluvut ovat KT:ssa huomattavasti alhaisemmat kuin TYTI:ssa. Henkilömäärinä ero on vuonna 1995 reilu 4000 (-22 %) ja vuonna 1997 reilu 2000 (-12 %). Työtuntien ero on vuonna 1995 noin 30 prosenttia ja kahtena seuraavana vuonna noin 20 prosenttia. KT:n luvut ovat yritysrekisteristä.

Rakentaminen (F)

Rakentamisessa KT:n luvut ovat suurempia. Ero on yhdestä kahteen prosenttia. Tämä merkitsee enimmillään 2000 työllisen eroa. Ero on muutamalla tuhannella kasvanut edelliseen selvitykseen verrattuna, minkä on aiheuttanut KT:n työllisten määrän nousu. Työtunneissa ero on 15 prosentin luokkaa, mikä johtuu erityisesti KT:n omatoimisen rakentamisen työtunneista. Myös luokitteluerot ovat syynä työllisten eroon alatoimialoilla tilastojen välillä.

Tukku- ja vähittäiskauppa (G)

Kauppan työllisyysluvut ja tehtyjen työtuntien tiedot ovat hyvin lähellä toisiaan eri tilastoissa.

Majoitus- ja ravitsemistoiminta (H)

Tämän toimialan työllisyysluvut ovat niin ikään lähellä toisiaan lukuun ottamatta vuotta 1996, jolloin TYTI:ssa on noin 2500 työllistä enemmän. Tämä poikkeama johtunee satunnaisvaihtelusta työvoimatutkimuksessa. Työtuntiluvut ovat samaa luokkaa molemmissa tilastoissa lukuun ottamatta vuotta 1996, jolloin TYTI:n luvut olivat neljä prosenttia suuremmat.

Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne (I)

Vuonna 1995 liikenteen työllisten määrä oli KT:ssa noin neljä prosenttia pienempi (6000 henkilöä). Tästä eteenpäin luvut ovat samalla tasolla. Työtuntien ero on pieni koko tarkastelujaksolla. Vuoden 1995 eroon on syynä pääasiassa Valtionrautateiden yhtiöittäminen. Lisäksi tilastojen välillä on määrittelyeroja joillakin alatoimialoilla.

Rahoitus- ja vakuutustoiminta (J)

Rahoitus- ja vakuutustoiminnan työllisyysluvut ovat koko tarkasteluajan TYTI:ssa suuremmat. Ero on kasvanut vuoden 1995 noin 2000:sta vuoden 1997 5000 työlliseen. Ero syntyy vakuutussektorilta sekä vakuutuksen ja rahoituksen palveluista. KT:ssa on käytetty lähteinä rahoitustoiminnan osalta pankkitilaston ja muiden rahoituslaitosten tilinpäätöstilastoja, vakuutustoiminnan osalta Vakuutusyhtiöiden keskusliiton kokoamia tilinpäätöstietoja. Lähteet ovat kattavia. Palvelevien toimintojen työllisyyslukujen heilahteluun TYTI:ssa lienee syynä osittain satunnaisvaihtelu. Työtunneissa ero on tarkastelujaksolla kasvanut kolmesta prosentista 12:en prosenttiin. Työllisyys- ja työtuntilukujen eroon on syynä eri lähteet.

Kiinteistöalan ja liike-elämän palvelut (K)

Tällä toimialalla on suuria eroja tilastojen välillä. Kokonaistasolla vuosina 1995-1996 TYTI:ssa on reilu 40000 työllistä (30 %) enemmän kuin tilinpidossa. Vuonna 1997 ero on 33000 (21 %). Prosentteina tehtyjen työtuntien ero on samaa luokkaa kuin työllisissä. Eroa työllisyyslukuihin tulee erityisesti teknisestä palvelusta, konsultointipalveluista ja siivouksesta. Osa lukujen eroista selittyy julkisen toiminnan luokittelulla eri tilastoissa eri toimialoihin sekä hallintayhtiöiden luokitteluerolla.

Hallinto (L)

Kansantalouden tilinpidon ja työvoimatilaston luokittelu eroaa hallinnon, koulutuksen ja terveys- ja sosiaalipalvelujen kohdalla, mistä johtuen toimialoitteiset erot ovat suuria. TYTI:ssa osa KT:n hallinnon työllisistä on kirjattu kahdelle muulle edellä mainitulle toimialalle. Kun näitä kolmea toimialaa tarkastelee yhdessä erot ovat pienempiä. Vuonna 1995 KT:n luku on noin 26000 työllistä, 1996 noin 33000 ja 1997 noin 35000 TYTI:a suurempi. Kun KT:n luvuista otetaan pois varusmiehet, ero tilastojen välillä on pienempi. Varus- ja siviilipalvelusmiehiä on ollut vuosittain noin 25000.

Hallinnon työllisyysluvut ovat KT:ssa suuremmat 30 prosentin molemmin puolin vuodesta riippuen. Työllisinä tämä tarkoittaa noin 50000 työllistä. Työtunneissa ero on 36-38 prosenttia.

Koulutus (M)

Koulutuksessa eroa on vuodesta riippuen 2000:sta 6000:teen (1,5 – 5 %) TYTI:n ollessa suurempi. Työtunneissa ero prosentteissa on 40 prosentin molemmin puolin.

Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (N)

Terveys- ja sosiaalipalvelujen työllisyysluvut ovat TYTI:ssa 15000-17000 (noin 6 %) työllistä suuremmat kuin KT:ssa. Työtunneissa ero on noin 10 prosenttia.

Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut (O)

Tämän toimialan työllisyysluvut ovat TYTI:ssa vuonna 1995 13000 (15 %) suuremmat kuin KT:ssa. Ero kasvaa tasaisesti vuoteen 1997 mennessä

19000:een (20 %). Tehdyissä työtunneissa ero on vuodesta riippuen 25% - 30%. KT:n tietojen lähteenä on pääasiassa yritysrekisteri.

Kotitalouspalvelut (P)

Tilinpidon luvut työllisistä ovat keskimäärin 50 prosenttia suuremmat, mikä merkitsee noin 4000 työllisen eroa. Työtuntien ero on saman suuntainen, mutta 5 prosenttia korkeampi. KT:ssa työllisiin kuuluvat tapaturmavakuutetut työlliset, joista on palkkasummatieto tiedossa. Työlliset saadaan tämän perusteella.

Julkinen sektori ja yksityinen sektori

Kansantalouden tilinpidossa julkiselle sektorille on määritelty työllisiä vain muutamalle toimialalle. Näistä suurin osa on hallinnossa, koulutuksessa ja terveys- ja sosiaalipalveluissa. Erot tilastojen välillä ovat samaa luokkaa kuin edellä kaikkien työnantajatyyppeiden kohdalla oli. Kokonaistasolla työllisyysluvut ovat TYTI:ssa vuonna 1995 83000 (15 %) suuremmat ja vuonna 1997 60000 (11 %).

Yksityisellä sektorilla kokonaistasolla KT:n luvut ovat 17000 - 34000 työllistä suuremmat vuodesta riippuen. Prosentteina ero on 1 – 2 prosenttia.

7.4.5 Yhteenveto

Kansantalouden tilinpidon ja työvoimatutkimuksen työllisyyslukujen ja tehtyjen työtuntien välillä on systemaattista eroa. Ero on kokonaistasolla vuonna 1997 30000 työllistä (1,4 %). Työtuntien kohdalla ero on tarkastelujaksolla noin viisi prosenttia.

Kokonaistasolla varus- ja siviilipalvelusmiesten poistaminen KT:n luvuista kasvattaa eroa. Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten ja ulkomailla työskentelevien ulkomaalaisten vaikutusta on vaikea arvioida. Harmaa talous nostaa työvoimatilaston lukuja, jos haastateltavat vastaavat rehellisesti työssäkäyntinsä, vaikka tekevätkin työtä pimeästi. Sen sijaan KT:n lähdeaineistona käytettäviin yritystilastoihin ja yritysrekisteriin harmaa talous ei sisälly.

Yritysrekisterin tietojen käyttö KT:n lähteenä saattaa osaksi selittää KT:n alhaisempaa tasoa. Käytettäessä yritysrekisterin lähinnä kokoaikavastaava-käsitteen mukaista työllisyystietoa KT:n työllisyysestimaatin lähteenä, käsitettä ei ole kenties aina pystytty muuttamaan työllisen henkilön käsitteeksi.

Tarvetta jatkuvaan työllisyyslukujen kriittiseen vertailuun on, sillä työvoimatilaston luvut ovat kokonaistasolla systemaattisesti korkeammat kuin kansantalouden tilinpidon vastaavat. Lisäksi muutamilla toimialoilla on tilastojen välillä selviä eroja. Tilinpidon luvuista puuttunee työllisiä. Tämä ei kuitenkaan todennäköisesti merkitse puuttuvaa tuotantoa. Tarvitaan kuitenkin tätä vertailua systemaattisempaa selvitystä eri työllisyystietoja tuottavien tilastojen välillä, jotta erojen syyt voidaan selvittää ja kohdentaa nykyistä paremmin. Tätä tarkoitusta varten on Tilastokeskuksessa käynnistetty projekti työvoimatilien kehittämiseksi.

Taulukko 57: Kansantalouden tilinpidon (KT) ja työvoimatutkimuksen (TYTI) työllisten vertailu, yhteenveto, 1000 henkeä.

TOIMIALA	1997			
	KT	TYTI	ERO	%
A Maa-, riista- ja metsätalous	151,1	150,4	0,7	0,5
B Kalatalous	1,9	2,3	-0,4	-22,5
C Mineraalien kaivu	6,2	5,6	0,6	10,2
D Teollisuus	429,4	435,8	-6,4	-1,5
DA Elintarv., juomien ja tupakan valm.	44,8	45,3	-0,5	-1,1
DB Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	17,3	19,7	-2,4	-13,8
DC Nahan ja nahkatuotteiden valmistus	3,2	3,4	-0,2	-7,4
DD Puutavaran ja puutuotteiden valm.	30,0	32,7	-2,7	-8,9
DE Massan jne. valm.; kustant. ja pain	71,8	73,0	-1,2	-1,7
DF Kaksin, öljytuotteiden jne. valm.	3,4	4,2	-0,8	-23,0
DG Kemikaalien, kem. tuott. jne. valm.	18,4	17,9	0,5	2,7
DH Kumi- ja muovituotteiden valmistus	15,7	15,2	0,5	3,2
DI Ei-metallisten mineraalituott. valm	14,1	16,2	-2,0	-14,8
DJ Perusmetallien, metallituott. valm.	54,3	54,0	0,3	0,5
DK Koneiden ja laitteiden valmistus	59,3	63,2	-3,9	-6,6
DL Sähkötekniisten tuotteiden jne. valm	56,2	54,1	2,1	3,7
DM Kulkuneuvojen valmistus	22,9	19,9	3,0	13,3
DN Muu valmistus ja kierrätys	18,0	17,0	1,0	5,8
E Sähkö-, kaas- ja vesihuolto	19,7	22,0	-2,3	-11,8
F Rakentaminen	132,5	129,9	2,6	2,0
G Tukku- ja vähittäiskauppa	262,9	262,9	0,0	0,0
H Majoitus- ja ravitsemistoiminta	65,8	65,7	0,1	0,1
I Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	163,7	163,6	0,1	0,0
IA Kuljetus ja varastointi	118	117	1,0	0,8
IB Posti- ja teleliikenne	45,7	46,6	-0,9	-2,0
J Rahoitus- ja vakuutustoiminta	42,8	47,9	-5,1	-11,9
K Kiinteistö-, vuokraus-, tutkimuspalv.	158,6	191,7	-33,2	-20,9
KA Kiinteistöalan palvelut	27,0	29,7	-2,7	-9,9
KB Liike-elämää palveleva toiminta	131,6	162,1	-30,5	-23,2
L Hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	165,0	108,7	56,3	34,1
M Koulutus	140,9	145,4	-4,5	-3,2
N Terveystieteiden ja sosiaalipalv.	293,2	310,0	-16,8	-5,7
O Muut yht.kunn. ja henk.koht. palv.	96,7	116,0	-19,3	-20,0
P Kotitalouspalvelut	8,5	3,9	4,6	54,1
Q Kv. järjestöt ja ulkom. edustustot	0,0	0,4	-0,4	
X Toimialoittain erittelemätön	0,0	7,2	-7,2	
Yhteensä	2139	2169	-30,5	-1,4

Luku 8 Siirtyminen BKT:sta BKTL:oon

Bruttokansantuotteesta päästään bruttokansantuloon, kun siihen lisätään ulkomailta Suomeen maksetut palkansaajakorvaukset, tuotannon ja tuonnin verot, tukipalkkiot, korot, yritysten jakamat tulot, suorien sijoitusten uudelleen sijoitetut voitot, vakuutuksen ottajien omaisuustulo ja maanvuokrat. Vastaavasti on vähennettävä Suomesta ulkomaille maksetut samat erät.

Suomen ja ulkomaiden väliset taloustoimet ovat kansantalouden tilinpidossa yhtenevät maksutaseen kanssa lukuun ottamatta rakentamiseen liittyviä palveluja.

8.1 Palkansaajakorvaukset

Tässä erässä on kirjattu vain palkkoja, ei työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja. Sosiaalivakuutusmaksujen osalta tietojen saatavuutta ja estimointimenetelmiä selvitetään.

Ulkomailta saadut palkat ja palkkiot

Verotuksen maksuunpanotilasto sisältää tiedon ”luonnollisten henkilöiden” eli kotitalouksien saamista palkkatuloista ulkomailta. Tämä luku sisältää vain alle kuusi kuukautta ulkomailta työskennelleiden saamat palkat, koska niistä pitää maksaa vero Suomeen. Tämän takia lukua korotetaan 50 prosentilla, jolloin sen arvioidaan sisältävän kaikkien alle vuoden pituisten työsuhteiden palkat. Koska verohallinnon maksuunpanotilasto ei sisällä tietoja ulkomaisen työnantajan maksamista ja Suomessa taloudellisen etunsa keskusta pitävien henkilöiden saamista sosiaalivakuutusmaksuista ja koska muitakaan tietolähteitä tälle nimikkeelle ei ole tiedossa, emme ole tehneet kirjausta tämän nimiselle erälle. Jos kuitenkin käyttämämme 50% korotus maksuunpanotilaston osoittamaan palkkasummaan on liian korkea, niin voidaan ajatella osan tehdystä korotuksesta olevan puuttuvien sosiaalivakuutusmaksujen kompensatiota.

Samat argumentit kuin edellä soveltuvat myös vastaaviin kirjauksiin Suomesta ulkomaille. Verottajan maksuunpanotilaston ohella tietoja ulkomailta ansaituista palkoista on Tilastokeskuksen vuoden 2000 tulonjakotutkimuksessa. Siinä kysyttiin **verottomia** ulkomailta ansaittuja palkkoja. Verottomat palkat ovat 6 – 12 kuukautta kestäneistä työsuhteista syntyneitä palkkoja. Verottomia palkkoja ulkomailta oli vuoden 2000 tulonjakotutkimuksen mukaan noin 100 miljoonaa euroa. Kun otetaan huomioon, että vastauksissa tällaisiin kysymyksiin esiintyy ilmeinen valikoitu kato alaspäin, voidaan arviotamme 171,1 miljoonan euron palkkasummasta 6 – 12 kuukautta kestäneistä työsuhteista ulkomailta pitää tyydyttävänä.

Ulkomaille maksetut palkat ja palkkiot

Työministeriöstä on saatavana aineistoa työluvista. Aineisto koostuu myönnettyjen lupien lukumäärästä. Se sisältää ulkomailta myönnettyt luvat (EU:n ulkopuoliset, normaalisti Viro ja Venäjä). Lupien myöntämisprosessissa on mukana useita viranomaisia: työministeriö, Ulkomaalaisvirasto, Poliisi ja ulkoministeriö.

Suomen ulkomaanlähetystöt myönsivät vuonna 2002 yhteensä 11696 tilapäistä työ- ja oleskelulupaa Suomeen. Myös poliisi voi myöntää työluvan Suomessa oleskelevalle henkilölle. Ongelmana on kuitenkin, ettei luvista tiedä oleskelun pituutta ja mikä osa on uusittuja lupia. Kansantalouden tilinpidon estimaattiin sisältyvät annetut luvat, Suomessa olevat ulkomaalaiset opiskelijat, jotka ovat tilapäisesti työssä, ja lyhytaikainen harmaa työvoima joillakin aloilla (kuten rakennustoiminta, eräät palvelualat, maatalous), kokonaisestimaatti on 17000 henkeä. Työjaksojen pituuksista ei ole

saatavissa tietoa. Tilinpidossa on käytetty estimaattina 3-4 kuukautta. Keskipalkat ovat myös karkeita arvioita ottaen huomioon, että monet ulkomaalaiset työskentelevät matalapalkka-aloilla (erityisesti pimeää työtä tekevät).

8.2 Tuotannon ja tuonnin verot

Tuotannon ja tuonnin veroja esiintyy vain Suomesta ulkomaille maksettuna eränä. Ne ovat Suomen EU:lle vuodesta 1995 alkaen maksamia arvonlisäveroja (D211) ja tuontitulleja (D212). Erät saadaan valtion tilinpäätöksestä, Tullihallituksesta sekä maa- ja metsätalousministeriöstä.

Arvonlisäveroksi on merkitty EU:lle vuodesta 1995 lähtien maksetut arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut.

Tuontitullit sisältävät varsinaisten tuontitullien lisäksi maataloustuotteiden tuontimaksut. Niistä saadaan tieto Tullihallituksesta. Tuontitulleihin luetaan myös sokerin varastointi- ja tuotantomaksu, mistä saadaan tieto maa- ja metsätalousministeriöstä. Tuontitullit on tilitetty vuodesta 1995 alkaen EU:lle.

Suomen kansantalouden tilinpidon tietoihin on sisällytynyt veroja, tukipalkkioita sekä tulon- ja pääomansiirtoja Suomen ja EU:n välillä vuoden 1995, eli EU-jäsenyyden, alusta.

Ulkomaiden tilillä näytetään tuloina neljä eri veroerää:

- EU:n puolesta kerätty arvonlisävero. EU:n alv:n loppusumma otetaan tilinpitoon suoraan valtion tilinpäätöstiedoista. Tilinpäätöksessä on oma talousarviotili (budjetin momentti) EU:lle maksettavaan alv-maksua ja bktl-maksua varten. Nämä erät kirjataan kassaperusteisesti sekä valtion tilinpäätökseen että kansantalouden tilinpitoon. Alv-maksua pidetään hallinnollisena maksuna ilman selvää yhteyttä tiettyyn suoritteeseen tai taloudelliseen tapahtumaan. Näin perusteita ajoituskorjauksille tai puhtaasti suoriteperusteiselle kirjaamiselle ei ole.
- EU:n puolesta kerätyt tullimaksut. Tilinpidon käyttämä tullimaksujen määrä perustuu Tullihallituksesta saatuun tietoon. Kirjauseruste on maksuveloitteen syntyminen (payment due?), tosin vain aidosti kerätyt tullit otetaan huomioon.
- EU:n puolesta kerätyt maatalousmaksut. Tilinpidon käyttämä maatalousmaksujen määrä perustuu Tullihallituksesta saatuun tietoon. Kirjauseruste on maksuveloitteen syntyminen, tosin vain aidosti kerätyt maksut otetaan huomioon.
- EU:n puolesta kerätyt sokerimaksut. Tilinpidon käyttämä sokerimaksujen määrä perustuu Maa- ja metsätalousministeriöstä saatuun tietoon. Kirjauseruste on kassa, koska sokerimaksujen kohdistaminen tuotanto- tai varastointihetkeen on hyvin hankalaa. Lisäksi sokerimaksut ovat suhteellisen pieni erä, eikä ajoituskorjauksen selvittäminen toisi merkittävää parannusta lukujen laatuun.

Valitettavasti on epäselvää, kuinka nämä verot kirjataan EUI:n maksutaseeseen. Tämän vuoksi on mahdotonta selvittää mahdollisia eroja tilastojen välillä. Tällä hetkellä ero Suomen kansantalouden tilinpidon ja EU maksutaseen välillä voidaan selvittää yhdessä erikoistapauksessa. Ero ALV-määrässä näiden lähteiden välillä johtuu UK-korjauksen erilaisesta kirjaamisesta. Vuoden 2003

loppuun saakka UK-korjaus oli luettu Suomen ALV-maksuun ja vaikuttaa, että tämä erä on aina ollut poistettuna EUI:n maksutaseen ALV –kirjauksesta. Suomen kansantalouden tilinpidossa UK – korjauksen kirjaaminen on nyt muutettu koko aikasarjaan ja se on sisällytetty BKTL –maksuun. Tämä muutos vähentää näiden kahden lähteen välistä eroavuutta.

8.3 Tukipalkkiot

Tukipalkkioita esiintyy vain ulkomailta Suomeen maksettuna eränä. Ne ovat EU:n Suomelle vuodesta 1995 alkaen maksamia tuotetukipalkkioita (D31) ja muita tuotantotukipalkkioita (D39). Tukea on maksettu mm. maatalouden harjoittajille.

Ulkomaisiin veroihin ja tukipalkkioihin on Suomen kansantalouden tilinpidossa sisällytetty varat, jotka on saatu:

- the EAGGF's guarantee department
- the EAGGF's guidance department
- the ERDF for objectives 2, 5b, 6 and community initiatives
- ESF
- EU institutions by the Finnish Intervention Unit
- EU institutions by the Finnish Fund for Agricultural Development.

EU:n maksamien tukipalkkioiden tietolähteenä on valtion kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto sekä erityisselvitykset. EU:n maksamat tukipalkkiot kiertävät käytännössä Suomen valtion kautta, mutta kansantalouden tilinpidossa ne käsitellään EU:n maksamina ja valtion maksamiksi kirjataan vain Suomen valtion rahoittamat tukipalkkiot. Valtion tilinpäätösaineistosta saadaan EU:n ja Suomen valtion maksamien tukien yhteismäärä, mistä erotetaan erikseen EU:n rahoittama osuus.

Valtion tilinpäätösaineiston mukaiset tukipalkkiot sisältävät maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen (momentti 30.12.41) ja EU-tulotuen (30.12.43). Loput näiden momenttien tuista on luokiteltu muiksi tuotantotukipalkkioiksi (D39). Jako tuotetukipalkkioiksi ja muiksi tuotantotukipalkkioiksi tehdään maa- ja metsätalousministeriön erillisselvityksen perusteella. Muut tuotantotukipalkkiot koostuvat tukipalkkioiden liikekirjanpidon tileille kirjatusta eristä seuraavilla momenteilla: EU:n osallistuminen rakenne- ja aluekehitysohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin, EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan, osa EU:n tulotuesta, ympäristötuki, luopumistuki ja pellon metsitystuki, kalatalouden interventio toiminta ja kalatalouden tukeminen, EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin. Lähde on valtion tilinpäätös. Lisäksi tähän luetaan interventiorahaston maksamat yksityisen varaston tuet, muut yhteisön sopimat tuet ja muut teollisuustuet. Lähde on interventiorahaston tilinpäätös.

Kun maatalouden tukiin tehdään vielä ajoituskorjaus, saadaan tukien kokonaistaso. Osa tuista on Suomen valtion ja osa EU:n rahoittamia tukia. Tärkeimpiä tukia ovat maatalouden ympäristötuki, maa- ja puutarhatalouden tuki ja satovahinkokorvaukset.

Kansantalouden tilinpidon EU:n tukipalkkioiden selvittäminen on huomattavasti veroja monimutkaisempi tehtävä. Tukipalkkioista ei ole olemassa yksiselitteistä listaa, josta taloustoimen koostumus selviäisi. Tämä johtuu EU:n tukipalkkioiden laadintamenetelmästä, jota on yritetty yksinkertaistaen kuvata seuraavassa:

Ensin etsitään kaikki valtion EU:lta saamat rahavirrat. Lähteenä käytetään valtion tilinpäätösaineistoa ja sen luokittelua liikekirjanpidon tileihin. Aineistossa on oma liikekirjanpitotili EU:n maksamille

käyttötalouden tuloille. Jokainen EU:sta saatu tulovirta pystytään kohdistamaan myös talousarviotileille (budjetin momenteille).

EU:sta saatujen tulojen määrittelyn jälkeen selvitetään, mihin valtio käyttää nuo rahat. Apuna käytetään budjetin tekstiosiota, valtion tilinpäätösaineistoa ja sen luokittelua talousarvio- ja liikekirjanpidon tileihin sekä kirjaukset tehneiden virastojen asiantuntijoiden lausuntoja. Tätä työvaihetta voisi kuvailla salapoliisityönä.

Kaikki ne menot, jotka ovat luonteeltaan tukipalkkioita (tämä päätellään lkp-tilien, talousarviotilien, ym. yllämainitun informaation avulla) ja jotka rahoitetaan EU:sta saaduilla tuloilla, näytetään EU:n maksamina tukipalkkioina. Näin tukipalkkiot saadaan kirjattua suoraan EU:lta lopullisille saajasektoreille. (Vastaavalla menettelyllä etsitään myös kunnille, yrityksille, sosiaaliturvarahastoille, kotitalouksille ja kotitalouksia palveleville voittoa tavoittelemattomille yhteisöille maksettavat tulon- ja pääomansiirrot. Lisäksi osalle näistä sektoreista näytetään tulon- ja pääomansiirtoja, jotka saadaan muista lähteistä kuin valtion tilinpäätöksestä. Nämä rahavirrat tulevat jo lähdeaineistoihinkin suoraan EU:lta lopulliselle saajasektorille.) Valtion näkökulmasta sekä tuloja että menoja vähennetään pois valtion sektoritililtä.

Taulukossa on esimerkkinä luettelo vuoden 2000 EU-tukipalkkioista. Luettelo perustuu tilinpidon tietoihin ja se on laadittu edellä kuvatulla menetelmällä.

EU tukipalkkiot vuonna 2000

	milj.euroa
EU:n osallistuminen rakenne- ja aluekehitysohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin	13
EU:n sosiaalirahaston osallistuminen tavoiteohjelmiin 2, 3, 4, 5b ja 6 sekä yhteisöaloitteisiin ja pilottiprojekteihin	23
EU-tulotuki, EMOTRA-T	389
Ympäristötuki, EMOTRA-T	154
Luopumistuki ja pellonmetsitystuki, EMOTRA-T	4
Kalatalouden interventio toiminta ja kalatalouden tukeminen	1
Interventio toiminta (Maatalouden interventiorahasto)	124
EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin, EMOTRA-O	20
Luonnonhaittakorvaus, EMOTRA-O	126
Maatalouden Kehittämisrahaston EU-osarahoitteiset avustukset *	7
Yhteensä	861

* Lisätty syksyn 2002 tasotarkastuksessa.

Kansantalouden tilinpidon ja EU:n maksutaseen EU-tukipalkkioiden erojen selvittäminen on mahdotonta, koska maksutaseen laadintamenetelmät ovat jääneet epäselviksi. Mahdollisia eroja voisi löytyä kirjausperusteista (Tilinpidossa on kassa- ja suoriteperusteisen välimaastossa, sillä tämän tyyppiset erät kirjataan useimmiten kassaperusteisesti, mutta joskus esim. maataloustukiin liittyviä rahoja osataan ennakoita tilinpäätökseen, vaikkei maksu olisikaan vielä aidosti tapahtunut. Lisäksi juuri näihin kyseisiin maataloustukiin ei ole ollut tarvetta tehdä merkittäviä ajoituskorjauksia, kun tietoja on verrattu suoriteperusteiseen maatalouden tulotilastoon.), taloustoimien määrittelystä (ovatko eri tilastojen tukipalkkioiden, tulonsiirtojen, pääomansiirtojen ym. määrittelyt samat?), menetelmistä ja lähdemateriaalista (EU:n maksutaseeseen tuskin pengotaan Suomen valtion tilinpäätösaineistoa, vaan käytetään karkeampaa menettelyä) tai mahdollisesti jostain aivan muusta.

8.4 Korot

Tässä kohdassa selostetaan myös osinkojen laskentaa.

Omaisuuksien ja –menojen tietolähteenä olivat vuoteen 1998 saakka Suomen Pankin ylläpitämä ulkomaisten maksujen aineisto sekä Suomen Pankin tekemät suorat yritys­kyselyt. Lisäksi käytettiin Suomen Pankin omaa kirjanpitoa sen ulkomaisista pääomankorvauksista ja pääomamenoista. Vuodesta 1999 alkaen omaisuus­tulot ja –menot perustuvat kahteen jälkimmäiseen tietolähteeseen.

Suomen Pankin tilasto-osaston yritys­kyselyt ovat:

suorien sijoitusten kyselyt,
sektorikohtaiset ulkomaisten saamisten ja velkojen kyselyt ml. yritys- ja rahoituslaitoskonsernien sisäiset ulkomaiset saamiset ja velat,
arvopaperikaupan välittäjille suunnattu arvopaperikaupan kysely.

Edellä mainitut Suomen Pankin kyselyt tehdään kuukausittain. Kyselyjen tulokset ovat suoriteperusteisia.

Korkotuloja ulkomailta yritykset saavat muuna kuin omana pääomana tehdyistä suorista sijoituksista eli ulkomaiselle tytäryhtiölle tai ulkomaiselle emoyhtiölle myönnettyistä lainoista, arvopaperisijoituksista sekä muista sijoituksista - lainoista, talletuksista ja kauppaluotoista.

Kaikkia vaateita koskevat korkotulot ja korkomenot tilastoidaan kuukausittain, neljännes­vuosittain ja vuosittain tehtävien yritysten ulkomaisia saamisia ja velkoja koskevien kyselyjen avulla. Kuukausikyselyn piirissä on noin 35 raportoijaa, neljännes­vuosikyselyn piirissä noin 80 raportoijaa ja vuosikyselyn piirissä noin 250 raportoijaa. Osa yrityksistä vastaa konsernitasolla, mikä pienentää vastaajien lukumäärää. Koko perusjoukkoon kuuluu runsaat 500 yritystä. Yritysten ulkomaisten saamisten ja velkojen kysely koskee myös ulkomaisten tytäryritysten ja emoyhtiöiden välisiä saamisia ja velkoja. Kuukausikyselyn vastaukset tulee toimittaa Suomen Pankkiin viimeistään seuraavan kuukauden 15. työpäivänä.

8.5 Yritysten jakamat tulot

Yritysten jakamat tulot ovat osinkoja.

Yritysten ulkomailta saamat osinkotulot ja -menot saadaan suorien sijoitusten vuosikyselyn perusteella ja ne ovat osa oman pääoman tuottoa (kohta 8.6 osingot ja jaetut sivuliikevoitot). Arvopaperisijoituksista saatavat tai maksettavat osingot ulkomailta/ ulkomaille saadaan edellä mainituista ulkomaisista saatavista ja velkoista koskevista kyselyistä.

8.6 Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut

Suorien sijoitusten oman pääoman tuotot kysytään vuosittain yrityksille suunnatun suorien sijoitusten kyselyn yhteydessä. Tämän kyselyn tekee Suomen Pankin tilasto-osasto.

Ulkomaille suuntautuneissa suorissa sijoituksissa yritys­kyselyn perusjoukko (target population/frame) oli vuonna 2000 noin 700 yritystä. Suomessa olevien ulkomaalaisomisteisten yritysten perusjoukko oli noin 1200 yritystä. Vuosittain toistuviin kyselyihin näistä perusjoukoista otetaan noin 200 (Suomesta ulkomaille) ja noin 700 (ulkomailta Suomeen) yrityksen otokset. Suorien sijoitusten yritys­populaatio muodostetaan aikaisempina vuosina suorista sijoituksista tehneistä yrityksistä plus kotimaisten lehtien ja uutisvälineiden päivittäisen seurannan avulla kerättyjen tietojen perusteella. Merkittävimmistä yritys­järjestelyistä ollaan yhteydessä yritys­järjestelyn kohteena oleviin yrityksiin. Suomen Pankki ylläpitää tietoja ulkomaille sijoittaneista yrityksistä ja luovuttaa ne Tilastokeskukselle.

Tilastokeskuksen konsernirekisteristä saadaan tietoja Suomessa olevista ulkomaalaisomisteisista yrityksistä ja suomalaiskonserneista, joilla on tytäryhtiöitä ulkomailla. Lisäksi kyselykehikon tarkentamiseksi käytetään 3 - 5 vuoden välein tehtäviä laajoja kehikkokyselyjä. Viimeksi kehikon tarkistus tehtiin vuonna 1999.

8.7 Vakuutuksenottajien omaisuustulo

Vakuutuksenottajien omaisuustulo (tulona) on laskettu vuodesta 1998 alkaen vakuutuslaskelmaan perusteella. Sitä on selostettu kohdassa 5.16. Erää ei ole esiintynyt aikaisemmin Suomessa. Vakuutuksenottajien omaisuustuloa on Suomessa laskettu ulkomaan tilille vain henkivakuutuksen osalta, koska ulkomaalaisten Suomesta ottamien muiden ensivakuutusten määrä on vähäinen, vuonna 2000 näiden vakuutusten vakuutusmaksutulo oli 23 miljoonaa euroa ja vuonna 2001 34 miljoonaa euroa.

8.8 Maanvuokrat

Erää ei ole tilastoitu Suomessa erikseen, vaan erä sisältyy korkoihin. Erä lienee vähäinen.

Luku 9 Siirtyminen BKT:sta BKTL:on (ESA 79:n määritelmä)

Siirryttäessä EKT 95 mukaisesta BKT:sta ESA 79 mukaiseen BKTL:on joudutaan arvioimaan ja kirjaamaan komission päätöksen 97/178/EY, Euratom mukaiset määritelmäerot. Seuraavassa on selostettu toimenpiteet, joita Suomen kansantalouden tilinpidossa on tehty kyseisten erojen kvantifioimiseksi. Tämän luvun numerointi noudattaa BKTL-raportoinnissa käytettyä erien numerointia. Lisäksi kuvataan korjaus, joka on tehty EKT 95 BKT:een ennen erojen ottamista huomioon. Tämä korjaus koskee kunnilta takaisinperittyjen arvonlisäveropalautusten käsittelyä vuosina 1994- 1996.

1. Kotimaisuuden edellytykset

Tähän asiaryhmään kuuluvat opiskelijat, ulkomaiset asennukset ja ulkomaiset rakennusprojektit. Opiskelijat ovat ESA79:n mukaan aina alkuperäisen kotimaansa väestöä, EKT95:ssä noudatetaan vuoden sääntöä. Vaikuttaa käytännössä hyvin vähäisessä määrin BKTL:on, ei vaikutusta BKT:een.

Ulkomaiset asennukset tulee ESA95:ssä lukea alkuperämaan tuotantoon, ei asennuksen tapahtumamaan. Yli vuoden pituiset asennusprojektit luetaan ESA79:ssä tapahtumamaahan, alle vuoden alkuperämaahan. Käytännössä voidaan olettaa, että asennukset ovat aina alle vuoden pituisia, joten eroa ei ole.

Rakennusprojektit kirjataan EKT95:n mukaan aina tapahtumamaahan, ESA79:ään sovelletaan vuoden sääntöä. Käytännössä voidaan olettaa, että rakennusprojektit ovat aina yli vuoden pituisia eikä eroa siten ole.

2. FISIM

Ei raportoida.

3. Vakuutus

Tuotoksen määrittely eroaa: ESA79 vakuutuksenottajan omaisuustulo, EKT95 kaikki sijoitustoiminnan nettotuotot (vakuutusteknisen vastuuvelan sijoittamisesta saadut tulot ml. sijoitustoiminnasta saadut nettovuokratulot). Tarvittavat tiedot on saatu sosiaali- ja terveysministeriön vakuutustilastosta, josta on saatu tiedot tuotoksesta ja erikseen välituotekäytöstä. EKT95:n ja ESA79:n välinen tuotoksen ero jaetaan välituotekäyttöön ja loppukäyttöön (käytännössä kotitalouksien kulutusmenoihin).

Taulukko 58: Vakuutuksen korjauserä ESA95/79**Vakuutus 2000 ESA****79**

Milj. €

	Henki- yhtiöt	Eläke- kassat ja - säätiöt	Vahinko- yhtiöt	Vahinko- vak.yhdist .	Liikenne- vak.kesku s	Yhteen- sä	Yhteen- sä	Ero (ESA 79-95)
						ESA 79	ESA 95	
Kokonaistuotos								
Maksutulo	3716	66	2394	121				
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-3077	121	-43	-3				
Maksetut korvaukset	-912	-439	-1929	-70				
Korvaustoiminnan hoitokulut	11		162					
Korvausvastuun muutos	-271	-26	-133	-2				
Sijoitustoiminnan nettotuotot pl. arvonkorotukset ja myyntivoitot/tappiot 1)	475	201	284	13				
Sijoitustoiminnan kulut (25)	-13	-5	-8	-8				
Sijoitustoiminnan hoitokulut	40		80					
Omien varojen osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista	-26		-151					
Palvelumaksu (tuotos) yhteensä	-57	-81	654	52	7	575	1220	646
Tuotos ESA 95	296		854					
Ero (ESA 79-95)	-353		-200					

1) Sijoitustoiminnan tuottoihin on laskettu tässä ainoastaan korkotuotot, kun ESA 95 laskelmissa mukana ovat myös osinko-, vuokra- ja muut tuotot.

Vastaavasti sijoitustoiminnan kuluihin on laskettu vain korkokulut.

4. Suorien sijoitusten tuotto

EKT95:n mukaan suorien ulkomaille tehtyjen sijoitusten uudelleen sijoitetut voitot kirjataan omaisuustuloiksi. ESA79 mukaan näitä ei lueta omaisuustuloihin. Suomen kansantalouden tilinpidossa on jo ennen EKT95:tä laskettu suorien sijoitusten uudelleen sijoitetut voitot. Erä perustuu Suomen Pankin yrityksiltä keräämiin tietoihin.

5. Korkotulot

Korkojen kirjausperuste muuttui maksuperusteesta suoriteperusteeksi EKT95:ssä, mikä vaikuttaa myös pääomatuloerään ulkomaille ja ulkomailta. Tilinpidon lukuihin jaksotuskorjaus oli mahdollista tehdä vain vuodesta 1997 lähtien, josta alkaen tietoja oli saatavissa. Ulkomaat-sektorin osuus jaksotuksista on arvioitu Valtiokonttorin ja maksutasetietojen perusteella.

6. Viljeltyjen kasvien luonnollinen kasvu

Maatalouden sato kasvaa ja korjataan samana kalenterivuonna, joten EKT95 kirjausperuste ei vaikuta maatalouden tuotokseen vuositasona. Metsätalouden tuotos lasketaan myös uudessa tilinpidossa hakkuutietojen sekä muiden metsiin kohdistuvien toimenpiteiden perusteella, joten menetelmällistä muutosta ei ole. Hakkuisiin perustuva tuotoksen laskentamenetelmä on kasvuun perustuvaa laskentaa luotettavampi. Samaa menetelmää käytetään maa- ja metsätalouden taloustileissä (EAAF).

7. Atk-ohjelmat ja laaja tietokannat

Ohjelmistot ja suuret tietokannat tulee kirjata EKT95:ssä aineettoman kiinteän pääoman bruttomuodostukseen. ESA79:n mukaan erikseen ostetut ohjelmistot on luettu välituotekäyttöön. Tiedot on Suomen kansantalouden tilinpidossa estimoitu selvittämällä ohjelmistojen kotimainen tuotanto, tuonti ja vienti. Muunnos EKT95:stä ESA79:än pienentää kiinteän pääoman bruttomuodostusta, bruttoarvonlisäystä ja bruttotoimintaylijäämää ja kasvattaa välituotekäyttöä sekä julkisia kulutusmenoja. Markkinattoman toiminnan osalta on huomioon otettu kiinteän pääoman kulumisen lisäyksen muutos investointien seurauksena, mikä vähentää arvonlisäystä, tuotosta ja julkisia kulutusmenoja.

8. Sotilastarvikkeet ja –ajoneuvot lukuun ottamatta aseita

Merkitys on vähäinen, tulisi vain kulumisen kautta näkyviin. Vuoden 1994 jälkeen tätä erittelyä ei enää saada. Suomen kansantalouden tilinpidossa tästä muutoksesta ei käytännössä aiheudu tasovaikutusta uuden ja entisen tilinpitokäytännön välille. Ennen vuotta 1995 EKT95:n mukaiset investoinnit olivat alle 200 milj. mk vuosittain. Ne ovat pääosin rakennuksia, joiden kulumisikä on yli 50 vuotta, joten arvioidun kulumisen BKT-vaikutus on hyvin vähäinen.

9. Keskenäiset työt palvelualalla

EKT95:n mukaan pitkäkestoiset palveluprojektit (esim. suunnittelupalvelut), jotka ulottuvat kahden tilinpitokauden (vuoden) osalle, tulee kirjata keskenäisiin töihin, kunnes tuotos on valmis. ESA79:n mukaan tällainen projekti kirjattiin tuotokseen vasta sen valmistuttua.

Suomen liikekirjanpitokäytännössä, yritystilastoissa ja kansantalouden tilinpidossa ei pystytä erottelemaan projektien valmistumisia, vaan ne kirjataan tuotokseen tehdyn työn ym. mukaan. Tuotos on sekä nykyisessä että aiemmassa tilinpidossa laskettu EKT95:n mukaan. Käytävissä olevien tietolähteiden perusteella ei pystytä erottamaan täysin kyseessä olevaa erää. Yritysten rakennetilaston tuloslaskelmiin perustuvan tiedon avulla voidaan estimoida palvelutoimialojen keskenäisten töiden tiedot (sisältää myös osittain tavaroita). Tietolähteet eivät kuitenkaan anna kuvaa mahdollisesta liikevoiton osuudesta projekteissa. Soveltamalla rakennetilaston tietoa yritysrekisterin tasoihin päädytään v. 2001 varastonmuutoksessa –24 milj.€ summaan, joka on 0,2 prosenttia vastaavien toimialojen liikevaihdosta.

Laskelma tullaan tekemään vuosittain ja se liitetään kansantalouden tilinpidon tasoihin.

10. Mineraalien etsintäkustannukset

Mineraalien etsintäkustannukset on laskettu yritysrekisteristä etsintää harjoittavien yritysten liikevaihtotietojen avulla ja käyttämällä Suomen Konsulttitoimistojen liiton vuoden 1987 erityisselvitystä. Näiden perusteella on arvioitu "Mittaus-, kartoitus- ja geoteknisten palvelujen" määrä yhteensä. Tästä on vähennetty pois muut kuin kaivosteollisuuden tilaamat palvelut, jolloin on jäänyt jäljelle mineraalien etsinnän osuus.

11. Teiden, siltojen ym. kiinteän pääoman kuluminen

Nämä kulumistiedot on laskettu käyttämällä Suomen pääomakantamallia (PIM-menetelmä). Teiden kulumisikä on käytetty 52 vuotta. Tieto perustuu Tielaitoksen tekemään tutkimukseen. Perustieto kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta mallia varten on saatu valtion ja kuntien perusaineistoista.

12. Julkisyhteisöjen luvat ja maksut

EKT95 -suosituksen mukaan julkisyhteisöjen lupa- ja vastaavien maksujen käsittely muuttuu siten, että uusi tilinpitosuositus entistä suuremmassa määrin luokittelee nämä aiemmin veroihin luokitellut maksut julkisyhteisöjen palvelumaksuiksi (so. tuottajien välituotekäyttöön ja kotitalouksien kulutusmenoihin). Suomessa tuli 90 -luvun alkupuolella voimaan laki julkisten suoritteiden maksullisuudesta, jolloin tämänkaltaisten maksujen hinnoittelussa siirryttiin kustannukset peittävään hinnoitteluun eli julkisista palveluista perittäviin palvelumaksuihin. Näitä ei voida erottaa muista suoritteista perittävistä maksuista, joten lupa- ja erilaiset tarkastusmaksut on Suomen tilinpidossa pääsääntöisesti käsitelty palvelumaksuina jo aiemmin, eikä eroa EKT95:n ja ESA79:n välillä ole.

13. Omaa loppukäyttöä varten olevan tuotoksen ja vapaaehtoistyön arvottaminen

Omaan loppukäyttöön tuottaminen merkitsee muiden kuin kotitalouksien osalta investointitavaroiden tuotosta. Käytännössä valtaosa näistä on rakennuksia, joiden laskentamenetelmä Suomessa on jo edellisen tilinpidon aikana huomionnut toimintaylijäämän merkityksen. Tilinpidossa on koko ajan käytetty EKT95:n mukaista menettelyä, eikä eroa ESA79:än pystytä määrittämään. Kulutustavaroiden tuottaminen kotitalouksien osalta on arvioitu samoin perushintaan kummassakin järjestelmässä.

Vapaaehtoisin voimin rakennetut investointitavarat (= rakennukset) ovat tulleet jo aikaisemmin arvotetuksi kuten muukin rakentaminen Suomen rakentamista koskevassa totaaliaineistossa ja sen tilastometodisessa käsittelyssä, eikä niitä pystytä aineistosta erottamaan.

14. Pääomatavaroiden arvokynnys

Suomen lähdetilastoaineisto perustuu hyvin laajalti totaaliaineistoihin, jotka kerätään kirjanpitolaitosten mukaisina. Myös erillisselvitysten pohjana ovat yritysten kirjanpitoaineistot. Suomen Kirjanpitolautakunta (The Finnish Accounting Standards Board) antaa ohjeita laintulkinnasta ja on määrittänyt maksimi-arvon välituotekäyttöön kirjattavalle kestäväälle tavaralle. Tämä arvo on ajan kuluessa kohonnut, mutta ei ole sama kuin ESA-pohjaiset ECU-arvot. Kun on kyseessä maksimimarkkamäärä, voidaan toteutuneita keskimääräisiä arvoja vain estimoida. Tästä syystä tässä kohdassa ei voida esittää mitään lukua, jolla välituotekäyttöä olisi mahdollista suurentaa kiinteän pääomanmuodostuksen kustannuksella.

15. Markkina – markkinaton kriteerit

Ei vaikutusta. Yksiköitä, jotka luokiteltaisiin markkinattomiksi tuottajiksi EKT95:n mukaan, mutta markkinatuottajiksi ESA79:n mukaan tai päinvastoin, ei esiinny. EKT95:n mukaista käytäntöä sovellettiin jo aikaisemman tilinpidon kohdalla.

16. Tukipalkkiot

a) Maksut määrättyille kotitalouksien ryhmille, jotka suoritetaan markkinatuottajille jotta ne kykenevät alentamaan näille kotitalouksille tarkoitettujen tuotteiden hintoja.

Ennen vuotta 1995 valtion tukipalkkioihin sisältyi maksuja markkinatuottajille (Valtion Rautatiet, bussi- ja taksityhtiöt), joita käytettiin alentamaan kollektiivisen liikenteen hintoja. Alennuksia ei pääosin suunnattu erityisille käyttäjäryhmille vaan alentamaan julkisen liikenteen yleisiä maksuja. Näihin tukiin

sisältyi suhteellisen pieni erä (noin 70 milj. mk), joka maksettiin sosiaalisin perustein joillekin kotitalousryhmille, kuten eläkeläiset ja opiskelijat ja jotka maksut tulisi raportoida sosiaaliavustusmaksuina ESA79:ssä.

Samanlaiset maksut eivät ole mahdollisia vuoden 1995 jälkeen johtuen muutoksista maksuperusteissa. Erillisiä avustuksia kollektiivisen liikenteen lippujen hintojen alentamiseksi ei enää myönnetä vaan ne muodostavat yhden osan päätettäessä valtion kollektiivisen liikenteen ostojen määrää tuottajilta, määrää joka perustuu tuottajien ja valtion välisiin neuvotteluihin. Ostot on kirjattu tukipalkkioksi kansantalouden tilinpidossa valtion välituotekäytön asemesta.

b) Julkisyhteisöjen markkinatuottajille suorittamat maksut, joilla korvataan kokonaan tai osittain sellaiset tavarat tai palvelut, jotka kyseiset markkinatuottajat toimittavat kotitalouksille suoraan ja yksilöllisesti ja joihin kotitalouksilla on lakiin perustuva oikeus. Näitä maksuja ei ole kirjattu tukipalkkioksi ESA79:ssä eikä EKT95:ssä.

17. Viihteen kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset

Tämä erä oli ESA79:ssä omaisuustuloja, nyt EKT95:ssä palvelujen tuotosta ja investointeja. Viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset ovat osa kiinteän pääoman bruttomuodostusta EKT95:ssä. Estimaatti perustuu tietoihin kirjojen kustantamisesta, elokuva- ja musiikkituotannosta ja erilaisten ohjelmatuotteiden tuotannosta. Näiden toimintojen välituotekäyttö on merkityksetöntä. Siten mitään vähennystä sitä vastaavasti ei ole tehty.

18. Viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteosten käyttöoikeuksiin liittyvät palvelut

Sisältää lisenssi- ym. maksut em. alkuperäisteoksista. ESA79:ssä omaisuustuloja, EKT95:ssä palvelujen tuotosta ja käyttöä. Ulkomailta saadut maksut on kirjattu erässä 22 eikä niitä ole mahdollista erottaa tähän erään. Kotimaiset maksut ovat merkityksettömiä ja vaikutus BKTL:ön on mitätön.

19. Autotallit

ESA79:n mukaan vain asuntoihin sisältyvät autotallit pitää ottaa mukaan todellisiin ja laskennallisiin vuokriin. EKT95 ottaa myös erilliset autotallit mukaan. Vaikutus varsin vähäinen, ei arviota.

20. Kotitalouksien maksamat autojen rekisteröintiverot

Autojen rekisteröintiä koskevaa veroerää Suomessa ei ole. Perityt maksut ovat palvelumaksuja maksuasetuksen mukaan.

21. Luontoismuotoiset palkat

EKT95 sisällyttää luontoispalkkoihin laajemman kokonaisuuden kuin ESA79. Erityisesti työnantajan järjestämät urheilu- ja vapaa-ajanmahdollisuudet työntekijöilleen ja heidän perheilleen luetaan nyt luontoispalkkoihin.

Näiltä osin Suomen kansantalouden tilinpidossa ei ole tehty muutoksia ja korjauserää ei esitetä.

22. Aineettomien valmistamattomien varojen käyttömaksut

Lisenssit esim. patenttien tai muiden oikeuksien käytöstä. ESA79 käsittelee omaisuustuloina, EKT95 kirjaa lisenssien käytöstä saatavat tulot tuotokseen ja välituote- tai loppukäyttöön. . Muutos vaikuttaa ulkomaankaupan lukuihin, aikaisemmin omaisuustulona kirjatut erät ovat nyt palvelujen ulkomaankauppaa. Tällä ei ole BKTL –vaikutusta (vaikuttaa kylläkin BKT:hen), koska erät vaihtavat paikkaa ulkomaisissa taloustoimissa. Kotimaisten talousyksiköiden välillä vaikutus jää pieneksi, ja siitä ei ole erillistä tietoa.

23. Leimaverot

Leimaverot ovat EKT95:n mukaan tuoteveroja. Aiemman suosituksen mukaan tuottajien maksamat leimaverot käsiteltiin muina tuotantoon liittyvinä veroina (muina välillisinä veroina). Koska ESA79:ssä ei ollut kotitalouksien maksamista leimaveroista eksplisiittistä ohjetta, ne ohjautuivat muihin tulonsiirtoihin. Suomessa (SKT90) kotitalouksien maksamat leimaverot käsiteltiin pakollisina maksuina (so. välittöminä veroina) ja tuottajien maksamat leimaverot muina välillisinä veroina. BKTL-komitean suosituksen (Eurostat/B1/CPNB/262) tulkinnan mukaan varallisuuteen liittyvien leimaverojen BKT-vaikutus on samanlainen ESA79:ssä ja EKT95:ssä.

Suomessa esiintyi vuoteen 1993 saakka toimituskirjoista maksettuja leimaveroja, jotka EKT95:ssä on käsitelty tuoteveroina. Koska ne eivät liity varallisuuteen, ne poistetaan ESA79:n mukaisesta BKT:sta.

24. Rahoitusleasing

Rahoitusleasing aiheuttaa eroa EKT95:n ja ESA79:n välille ainoastaan ulkomaisten leasingmaksujen osalta, kotimaisten taloustoimien nettoutuessa. Merkitystä tällä taloustoimella on Suomessa (liikenne)lentokoneiden hankkimisessa rahoitusleasingilla. Luvut perustuvat lentokoneiden tuontitietoihin ja Finnair Oy:ltä saatuihin tietoihin. Suomen saamia leasingmaksuja ei ole tiedossa. Suuruus vuonna 1995 oli 151 milj. mk.

25. Eläkerahastot

Ei vaikutusta. Suomen työeläkelaitokset ja työttömyyskassat luokitellaan sekä ESA79:ssä että EKT95:ssä sosiaaliturvarahastoihin.

26. Suoriteperusteisuudesta johtuvat muutokset veroissa, palkoissa, sosiaaliturvamaksuissa ja -etuuksissa

Ei vaikutusta. Alijäämäpäätöksen mukaisia BKT:hen tai BKTL:on vaikuttavia muutoksia eräpäivässä ei esiinny. Palkat ja sosiaalivakuutusmaksut kirjataan uudessa ja aikaisemmassa tilinpidossa EKT95:n mukaisesti suoriteperusteisesti eikä eroa ESA79:n mukaiseen kirjaukseen voi määrittää. Tuotantoon liittyvien verojen kirjausmenettelyä on muutettu kassaperustaisesta ajoituskorjattuun kassaperusteeseen EKT95 mukaisesti, mutta tätä ei voi pitää muutoksena ESA79:stä EKT95:een.

27. Omistusasujien suorittamat pienet korjaukset

Ei vaikutusta. Menettely on EKT95:n mukainen. (CPNB/210)

Kuntien arvonlisäveropalautukset 1994-1996

Kuntien hankinnoistaan maksamat arvonlisäverot palautetaan Suomessa takaisin kunnille kilpailuneutraliteetin vuoksi. Palautukset kuitenkin peritään myöhemmin takaisin, koska kunnat eivät ole arvonlisäverovelvollisia eivätkä siten oikeutettuja palautuksiin. Vuodesta 1997 alkaen takaisinperintä on 100 % eli bkt-vaikutusta ei ole. Vuosina 1994-1996 takaisinperintä kattoi vain 77,5 %, joten kunnat saivat 22,5% huojennuksen arvonlisäverosta. Tämä tulee käsitellä tulonsiirtona ESA79:n mukaan. Suomen julkaistuissa EKT95-luvuissa huojennus on käsitelty veron vähennyksenä. Eurostat on tulkinnut ESA79:n säännön koskevan myös EKT95:ä. Tämän vuoksi vähennys on nyt lisätty Suomen BKT-lukuun vuosina 1994 –1996 ennen EKT95 – ESA79-muunnosten tekemistä. Lisäys on näinä vuosina suuruudeltaan vastaavasti 467, 641 ja 797 miljoonaa markkaa.

Swap –korjaus

Valtiokonttorista tullaan saamaan swat-korkomaksuista valtion osalta tietoa vuodesta 2002 lähtien.

Muiden sektorien osalta voimassaoleva kirjanpitosäädöstö ei velvoita erittelemään tätä erää. Uusi kirjanpitosstandardi IAS tulee vaatimaan swapien kirjaamisen, mutta käytäntö tulee koskemaan vain Suomen suurimpia yrityksiä.

Luku 10 Tärkeimmät käytetyt luokitukset

10.1 Tuotoslähestymistavassa käytetyt luokitukset

10.1.1 Sektoriluokitus

Sektoriluokitus on tuotoslähestymistavan perusluokitus. Sitä käytetään myös tulolähestymistavassa (luku 10.2.).

Sektoriluokituksessa vasen sarake kertoo EKT2000 (ESA95) –koodin, seuraava sarake ilmoittaa vastaavan SKT-nimikkeen.

EKT95-koodi	SKT2 000-koodi	Tilinpidon sektoriluokitus (S)	
	S0	Sektorit yhteensä	Sectors total
S.1	S1	Koko kansantalous (kotimaiset sektorit yhteensä)	Total economy (national sectors total)
S.11	S11	Yritykset ja asuntoyhteisöt	Non-financial corporations and housing corporations
	S111	Yritykset	Non-financial corporations
S.11001			
S.11002+11003			
S.11	S112	Asuntoyhteisöt	Housing corporations
S.12	S12	Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	Financial and insurance corporations
S121	S121	Keskuspankki	The central bank
S.122	S122	Muut rahalaitokset	Other monetary financial institutions
S.123	S123	Muut rahoituksen välitystä harjoittavat laitokset	Other financial intermediaries
S.124	S124	Rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavat laitokset	Financial auxiliaries
S.125	S125	Vakuutuslaitokset	Insurance corporations
S.13	S13	Julkisyhteisöt	General government
S.1311	S1311	Valtionhallinto	Central government
S.1313	S1313	Paikallishallinto	Local government
S.1314	S1314	Sosiaaliturvarahastot	Social security funds
	S13141	Työeläkelaitokset	Employment pension schemes
	S13149	Muut sosiaaliturvarahastot	Other social security funds
S.14	S14	Kotitaloudet	Households
S.141+S.142			
S.143			
S.144+145			
S.15	S15	Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	Non-profit institutions serving households
S.2	S2	Ulkomaat	Rest of the world
S.21			
S.211			
S.212			
S.22			
S.N	SN	Sektoreittain jakamaton	Not allocated to sectors
	SX	Sektoreiden korjauserä	Correction item of sectors

10.1.2 Toimialaluokitus

Suomen kansantalouden tilinpito lasketaan tuotoslähestymistavassa toimipaikkojen pohjalta toimialoittain (lopulliset luvut lasketaan tuotteittain). Keskeinen tuotantoluokitus on toimialaluokitus, joka noudattaa NACE-luokitusta. Alla olevassa taulukossa oikealla olevassa sarakkeessa on SKT2000 –koodi (SKT = Suomen Kansantalouden Tilinpito). Edellinen sarake kertoo vastaavan TOL2002 –koodin, joka on Tilastokeskuksen vahvistama NACEen pohjautuva toimialaluokitus. Suomen luokituksessa on poikkeamia NACEen verrattuna maataloudessa, rakennustoiminnassa ja asumisessa. Lisäksi toimialoittain kohdentamattomaksi eräksi merkitään tulojen kautta lasketun BKT:n ja tuotoksen kautta lasketun BKT:n erotus (koskee palkansaajakorvauksia ja toimintaylijäämää). Kiinteän pääoman bruttomuodostuksessa käytetään toimialaa X (999) Toimialoittain erittelemätön, tähän erään sijoitetaan investoinneista maksettava varainsiirtovero.

TOIMIALALUOKITUS			Classification of economic activities
TOL2002	SKT2000	Toimialaluokitus	Industrial classification
NACE2002 - koodi			
	0	Toimialat yhteensä	Industries total
A	A	Maatalous, riistatalous ja metsätalous	Agriculture, hunting and forestry
011...015	01	Maa- ja riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	Agriculture, hunting and related service activities
011...014	01MAA	Maatalous ja siihen liittyvät palvelut	Agriculture and related services
0112	0112	Puutarhatalous	Horticulture
0125	0125	Muu kotieläintalous	Other farming of animals
013	013	Yhdistetty kasvinviljely ja kotieläintalous	Growing of crops combined with farming and animals
014	014	Maataloutta palveleva toiminta	Agricultural and animal husbandry service activities, exc. veterinary activ.
015	015	Metsästys ja riistanhoito	Hunting, trapping and game propagation including related service activ.
02	02	Metsätalous ja siihen liittyvät palvelut	Forestry, logging and related service activities
02011	0211	Metsän viljely	Growing of forests
02013	0212	Puunkorjuu	Timber harvesting
02019	0219	Muu metsätalous	Other forestry and logging activities
0202	0202	Metsätaloutta palveleva toiminta	Forestry and logging related service activities
B	B	Kalatalous	Fishing
05	05	Kalastus, kalanviljely ja niihin liittyvät palvelut	Fishing, operation of fish hatcheries and fish farms; service activities incidental to fishing
C	C	Mineraalien kaivu	Mining and quarrying
10	10	Energiamineraalien kaivu	Mining and quarrying of energy producing materials
13	13	Metallimalmien louhinta	Mining of metal ores
14	14	Muu mineraalien kaivu	Other mining and quarrying
D	D	Teollisuus	Manufacturing
DA	DA	Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus	Manufacture of food products, beverages and tobacco
15	15	Elintarvikkeiden ja juomien valmistus	Manufacture of food products and beverages
151...158	151	Elintarvikkeiden valmistus	Manufacture of food products
159	159	Juomien valmistus	Manufacture of beverages
16	16	Tupakkatuotteiden valmistus	Manufacture of tobacco products
DB	DB	Tekstiilien ja vaatteiden valmistus	Manufacture of textiles and textile products
17	17	Tekstiilien valmistus	Manufacture of textiles
18	18	Vaatteiden valmistus; turkisten muokkaus	Manufacture of wearing apparel; dressing and dyeing of fur
DC	DC	Nahan ja nahkatuotteiden valmistus	Manufacture of leather and leather products
19	19	Nahan ja nahkatuotteiden valmistus	Manufacture of leather and leather products

DD	DD	Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	Manufacture of wood and wood products
20	20	Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	Manufacture of wood and wood products
DE	DE	Massan, paperin, paperituot. valmistus, kustannustoiminta	Manufacture of pulp, paper and paper products, publishing and printing
21	21	Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus	Manufacture of pulp, paper and paper products
22	22	Kustantaminen ja painaminen	Publishing and printing
DF	DF	Öljytuotteiden, koksen, ydinpolttoaineen valmistus	Manufacture of refined petroleum products, coke and nuclear fuel
23	23	Öljytuotteiden, koksen, ydinpolttoaineen valmistus	Manufacture of refined petroleum products, coke and nuclear fuel
DG	DG	Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	Manufacture of chemicals and chemical products
24	24	Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	Manufacture of chemicals and chemical products
DH	DH	Kumi- ja muovituotteiden valmistus	Manufacture of rubber and plastic products
25	25	Kumi- ja muovituotteiden valmistus	Manufacture of rubber and plastic products
251	251	Kumituotteiden valmistus	Manufacture of rubber products
252	252	Muovituotteiden valmistus	Manufacture of plastic products
DI	DI	Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	Manufacture of other non-metallic mineral products
26	26	Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	Manufacture of other non-metallic mineral products
DJ	DJ	Metallien jalostus ja metallituotteiden valmistus	Manufacture of basic metals and fabricated metal products
27	27	Metallien jalostus	Manufacture of basic metals
28	28	Metallituotteiden valmistus	Manufacture of fabricated metal products
DK	DK	Koneiden ja laitteiden valmistus	Manufacture of machinery and equipment n.e.c.
29	29	Koneiden ja laitteiden valmistus	Manufacture of machinery and equipment n.e.c.
DL	DL	Sähkötekniikan tuotteiden ja optisten laitteiden valmistus	Manufacture of electrical and optical equipment
30	30	Konttori- ja tietokoneiden valmistus	Manufacture of office machinery and computers
31	31	Muu sähkökoneiden ja -laitteiden valmistus	Manufacture of electrical machinery and apparatus n.e.c.
32	32	Radio-, TV- ja tietoliikennevälineiden valmistus	Man. of radio, television and communication equipment and apparatus
33	33	Lääkintä- ja hienomekaanisten tuotteiden valmistus	Manufacture of medical and precision products
DM	DM	Kulkuneuvojen valmistus	Manufacture of transport equipment
34	34	Autojen ja perävaunujen valmistus	Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers
35	35	Muu kulkuneuvojen valmistus	Manufacture of other transport equipment
351	351	Laivojen ja veneiden valmistus ja korjaus	Building and repairing of ships and boats
352...355	352	Muu muiden kulkuneuvojen valmistus	Manufacture of other transport equipment n.e.c.
DN	DN	Muu valmistus ja kierrätys	Manufacturing n.e.c. and recycling
36	36	Muu valmistus	Manufacturing n.e.c.
361	361	Huonekalujen valmistus	Manufacture of furniture
362...366	362	Muiden tuotteiden valmistus	Miscellaneous manufacturing n.e.c.
37	37	Kierrätys	Recycling
E	E	Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	Electricity, gas and water supply
40	40	Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto	Electricity, gas, steam and hot water supply
41	41	Veden puhdistus ja jakelu	Collection, purification and distribution of water
F	F	Rakentaminen	Construction
45	45	Rakentaminen	Construction
	4501	Talorakentaminen	Building of complete constructions or parts thereof
	4502	Maa- ja vesirakentaminen	Civil engineering
	4509	Rakennuspalvelutoiminta	Construction service activities
G	G	Kauppa; moottoriajoneuv. ja kotitalousesin. korjaus	Trade; repair of motor vehicles and household goods
50	50	Moottoriajoneuvojen kauppa, korjaus ja huolto; huoltamot	Sale, repair and maintenance of motor vehicles; service stations
501,503...505	501	Moottoriajoneuvojen kauppa; huoltamot	Sale of motor vehicles; service stations
502+50403	502	Moottoriajoneuvojen korjaus ja huolto	Repair and maintenance of motor vehicles
51	51	Tukkukauppa ja agentuuritoiminta	Wholesale trade and commission trade
52	52	Vähittäiskauppa; kotitalousesineiden korjaus	Retail trade; repair of household goods
521...526	521	Vähittäiskauppa	Retail trade
527	527	Kotitalousesineiden korjaus	Repair of household goods
H	H	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	Hotels and restaurants
55	55	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	Hotels and restaurants
551+552	551	Majoitustoiminta	Hotels
553...555	553	Ravitsemistoiminta	Restaurants

I	I	Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	Transport, storage and communication
60...63	IA	Kuljetus ja varastointi	Transport and storage
60	60	Maaliikenne; putkijohtokuljetus	Land transport; transport via pipelines
601	601	Rautatieliikenne	Transport via railways
602	602	Muu maaliikenne	Other land transport
6021+6023	6021	Linja-auto-, raitiotie- ja metroliikenne	Bus, motor-coach, tram and underground train transport
6022	6022	Taksiliikenne	Taxi operation
6024	6024	Tieliikenteen tavarankuljetus	Freight transport by road
603	603	Putkijohtokuljetus	Transport via pipelines
61	61	Vesiliikenne	Water transport
62	62	Ilmaliikenne	Air transport
63	63	Liikennettä palveleva toiminta; matkatoimistot	Supporting and auxiliary transport activities; activities of travel agencies
	6301	Radanpito	Railway development
	6302	Tienpito	Road development
6323	6303	Ilmaliikennettä palveleva toiminta	Supporting air transport activities
	6309	Muu liikennettä palveleva toiminta	Other supporting transport activities
64	IB	Posti- ja teleliikenne	Post and telecommunications
64	64	Posti- ja teleliikenne	Post and telecommunications
641	641	Posti- ja kuriiritoiminta	Post and courier activities
642	642	Teleliikenne	Telecommunications
J	J	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	Financial intermediation and insurance
65	65	Rahoitustoiminta	Financial intermediation
66	66	Vakuutustoiminta	Insurance
67	67	Rahoitusta ja vakuutusta palveleva toiminta	Activities auxiliary to financial intermediation and insurance
K	K	Kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalv., liike-elämän palv.	Real estate, renting, research and business activities
70	KA	Kiinteistöalan palvelut	Real estate activities
70	70	Kiinteistöalan palvelut	Real estate activities
701	701	Kiinteistöjen rakennuttaminen ja kauppa	Real estate activities with own property
702	702	Asuntojen ja kiinteistöjen vuokraus ja hallinta	Letting and operation of property
70201+70202	7021	Asuntojen omistus ja vuokraus	Letting and operation of dwellings
70209	7022	Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta	Letting and operation of real estate
703	703	Kiinteistöjen välitys, isännöinti ja hoito	Real estate activities on a fee or contract basis
7031	7031	Kiinteistövälitys	Real estate agencies
7032	7032	Isännöinti ja kiinteistönhoito	Management of real estate on a fee or contract basis
71...74	KB	Liike-elämää palveleva toiminta; vuokraus- ja tutkimuspalv.	Business activities; renting and research activities
71	71	Kulkuneuvojen, koneiden ja laitteiden vuokraus	Renting of machinery and equipment
72	72	Tietojenkäsittelypalvelu	Computer and related activities
73	73	Tutkimus ja kehittäminen	Research and development
74	74	Muu liike-elämää palveleva toiminta	Other business activities
741	741	Lainopillinen ja taloudellinen konsultointi; hallintayhtiöt	Legal and financial consultancy; holdings
742+743	742	Tekninen palvelu; testaus ja analysointi	Technical activities; testing and analysis
744	744	Mainospalvelu	Advertising
747	747	Siivous	Industrial cleaning
745+746+748	748	Muut palvelut liike-elämälle	Miscellaneous business activities n.e.c.
8			
L	L	Hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	Administration, compulsory social security
75	75	Hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	Administration, compulsory social security
	751	Julkinen hallinto	Public administration
	752	Maanpuolustuskalusto ja varusmiehet	Defence equipment and conscripts
753	753	Pakollinen sosiaalivakuutustoiminta	Compulsory social security activities
	7531	Työeläkevakuutus	Employment pension insurance
	7539	Muu pakollinen sosiaalivakuutus	Other compulsory social security
M	M	Koulutus	Education
80	80	Koulutus	Education
N	N	Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut	Health and social work
85	85	Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut	Health and social work

851	851	Terveysthuoltopalvelut	Human health activities
852	852	Eläinlääkintäpalvelut	Veterinary activities
853	853	Sosiaalipalvelut	Social work activities
O	O	Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	Other community, social and personal service activities
90	90	Ympäristönhuolto	Sewage and refuse disposal, sanitation and similar activities
91	91	Järjestö- ja uskonnollinen toiminta	Activities of religious and membership organisations
911+912	911	Työnantaja-, ammatti- ja elinkeinoelämän järjestöt	Activities of employers and business organisations, trade unions
913	913	Uskonnolliset ja muut järjestöt	Activities of other membership organisations
9131	9131	Uskonnolliset yhteisöt	Activities of religious organisations
9132+9133	9139	Muut järjestöt	Activities of other membership organisations n.e.c.
92	92	Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta	Recreational, cultural and sporting activities
93	93	Muut palvelut	Other service activities
9301	9301	Pesulatoiminta	Washing and drycleaning of textile and fur products
9302...9305	9309	Muut henkilöpalvelut	Other personal service activities
P	P	Kotitalouspalvelut	Household service activities
95	95	Kotitalouspalvelut	Household service activities
	X	Toimialoitain erittelemätön	Industry unspecified
	991	Välilliset rahoituspalvelut (jakamaton FISIM)	Financial intermediation services indirectly measured (undivided FISIM)

10.1.3 Tuottajatyypiluokitus

Toimialaluokituksen rinnalla käytössä on myös toimipaikkaan perustuva tuottajatyypiluokitus. Päätuottajatyyppejä on kolme: markkinatuottajat, markkinattomat tuottajat. Markkinattomat tuottajat jaetaan edellen ja omaan loppukäyttöön tuottajiin ja muihin markkinattomiin tuottajiin.

SKT-koodi	Tuottajatyypiluokitus (T) 5)	Classification of producers by type 5)
T1	Markkinatuottajat	Market producers
T2	Omaan loppukäyttöön tuottajat	Producers for own final use
T3	Muut markkinattomat tuottajat	Other non-market producers
T0	Tuottajatyypit yhteensä	Types of producers total

10.1.4 Tuoteluokitus

Suomen kansantalouden tilinpidossa sovellettava tuoteluokitus esitetään liitteessä 1.

10.2 Tulolähestymistavassa käytetyt luokitukset

Tulolähestymistavan keskeinen luokitus on sektoriluokitus. Se on kuvattu kohdassa 10.1.1.

10.3 Menolähestymistavassa käytetyt luokitukset

10.3.1 Yksilöllinen kulutus

Suomessa käytetty yksilöllisen kulutuksen luokittelu seuraa hyvin tarkoin COICOP –luokitusta. Suomen luokituksessa on käytetty tuotteiden erotteluun viittä merkkiä ja kestävyysluokkatunnusta. Koulutuksessa ja vakuutuksessa on Suomen luokituksessa vain yksi ryhmä verrattuna COICOPin koulutusasteen ja vakuutuslajin mukaiseen jaotteluun. Vuokrissa on sekä todellisille että laskennallisille vuokrillemme käytetty kummallekin yhtä ryhmää. Muutoin erot ovat merkityksettä.

Yksilöllisen kulutuksen luokitus käyttötarkoituksen mukaan (COICOP) SKT95-kulutusnimikkeistö

Classification of individual consumption by purpose – COICOP/SKT95

C01	ELINTARVIKKEET JA ALKOHOLITTOMAT JUOMAT	FOOD AND NON-ALCOHOLIC BEVERAGES
C011	Elintarvikkeet	Food
C0111	Leipä- ja viljatuotteet	Bread and other grain products
C01111ND	Riisi	Rice
C01112ND	Jauhot ja suurimot	Flour and groats
C01113ND	Perunajauhot	Potato flour
C01114ND	Ruokaleipä	Bread
C01115ND	Kahvileipä	Cakes and pastries
C01116ND	Muut viljatuotteet	Other grain products
C0112	Liha ja lihatuotteet	Meat and meat products
C01121ND	Naudanliha	Beef
C01122ND	Sianliha	Pork
C01123ND	Siipikarjan liha	Poultry
C01124ND	Lammas, poro ym.	Mutton, reindeer meat, etc.
C01125ND	Riistan liha	Game
C01126ND	Makkara	Sausages
C01127ND	Lihäsäilykkeet, -eineket ja - valmisteet	Tinned meat, processed and precooked meat
C01128ND	Muut lihatuotteet	Other meat products
C0113	Kala ja kalatuotteet	Fish and fish products
C01131ND	Tuore kala	Fresh fish
C01132ND	Kalasäilykkeet ja –valmisteet	Fish preserves and precooked fish products
C0114	Maito, juusto ja munat	Milk, cheese and eggs
C01141ND	Tinkimaito ja tuottajan kulutus	Milk sold directly to consumers and consumption for own use
C01142ND	Maito ja maitojauhe	Milk and milk powder
C01143ND	Hapanmaitotuotteet	Sour milk products
C01144ND	Kerma	Cream
C01145ND	Juustot	Cheeses
C01146ND	Munat	Eggs
C0115	Rasvat ja öljyt	Oils and fats
C01151ND	Voi ja voi-kasviöljyseokset	Butter and butter-vegetable oil mixtures
C01152ND	Margariini	Margarine
C01153ND	Muut rasvat ja öljyt	Other fats and oils

C0116	Hedelmät	Fruit
C01161ND	Tuottajan hedelmät ja puutarhamarjat	Fruit and garden berries for own use
C01162ND	Tuoreet hedelmät ja puutarhamarjat	Fresh fruit and garden berries
C01163ND	Metsämarjat	Forest berries
C01164ND	Kuivatut hedelmät, pähkinät yms.	Dried fruit, nuts, etc.
C01165ND	Hedelmä- ja marjasäilykkeet ja -valmisteet	Fruit and berry preserves and preparations
C0117	Kasvikset	Vegetables
C01171ND	Sienet	Mushrooms
C01172ND	Tuottajan vihannekset ja juurekset	Vegetables and root crops for own use
C01173ND	Tuoreet vihannekset ja juurekset	Fresh vegetables and root crops
C01174ND	Vihannes- ja juuresvalmisteet	Vegetable and root crop preparations
C01175ND	Tuottajan perunat	Potatoes for own use
C01176ND	Perunat	Potatoes
C01177ND	Perunavalmisteet	Potato preparations
C0118	Sokeri, hillot, hunaja, siirapit, suklaa ja makeiset	Sugar, jams, honey, syrups, chocolate and confectionery
C01181ND	Sokeri	Sugar
C01182ND	Hunaja	Honey
C01183ND	Hillot, siirappi ym.	Jams, syrup, etc.
C01184ND	Makeiset ja suklaa	Confectionery and chocolate
C01185ND	Jäätelö	Ice cream
C0119	Muualla luokittelemattomat elintarvikkeet	Food n.e.c.
C01190ND	01.1.9.1 Mausteet, ravintoainevalmisteet, erittelemätön kulutus	Spices, nutrient preparations, unspecified expenditure
C012	01.2 Alkoholittomat juomat	Non-alcoholic beverages
C0121	Kahvi, tee ja kaakao	Coffee, tea and cocoa
C01211ND	Kahvi	Coffee
C01212ND	Tee	Tea
C01213ND	Kaakao	Cocoa
C0122	Kivennäisvedet, virvoitusjuomat ja mehut	Mineral waters, soft drinks and juices
C01221ND	Kivennäisvedet ja virvoitusjuomat	Mineral waters and soft drinks
C01222ND	Mehut	Juices
C02	ALKOHOLIJUOMAT, TUPAKKA JA HUUMEET	ALCOHOLIC BEVERAGES, TOBACCO AND NARCOTICS
C021	02.1 Alkoholijuomat	Alcoholic beverages
C0211	Väkevät alkoholijuomat	Spirits
C02110ND	Väkevät alkoholijuomat	Spirits
C0212	Viini, siideri, long drinkit	Wine, cider, long drinks
C02120ND	Viini, siideri, long drinkit	Wine, cider, long drinks
C0213	Olut	Beer
C02130ND	Olut	Beer
C022	Tupakka	Tobacco
C0220	Tupakka	Tobacco
C02200ND	Tupakka	Tobacco
C023	Huumeet	Narcotics
C0230	Huumeet	Narcotics
C02300ND	Huumeet	Narcotics
C03	VAATETUS JA JALKINEET	CLOTHING AND FOOTWEAR
C031	Vaatetus	Clothing
C0311	Kankaat	Fabrics

C03110SD	Kankaat	Fabrics
C0312	Vaatteet	Garments
C03121SD	Päälyysvaatteet	Outdoor clothing
C03122SD	Alusvaatteet	Underwear
C0313	Asusteet ja pukineet	Accessories and articles of clothing
C03131SD	Lanka ym.	Yarn, etc.
C03132SD	Hatut, solmiot, liinat, käsineet ym.	Hats, ties, scarves, gloves, etc.
C0314	Vaatteiden korjaus ja vuokraus	Garment repair and hire
C03140S	Vaatteiden korjaus ja vuokraus	Garment repair and hire
C032	Jalkineet	Footwear
C0321	Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	Footwear and footwear supplies
C03210SD	Jalkineet ja jalkinetarvikkeet	Footwear and footwear supplies
C0322	Jalkineiden korjaus ja vuokraus	Footwear repair and hire
C03220S	Jalkineiden korjaus ja vuokraus	Footwear repair and hire
C04	ASUMINEN, VESI, SÄHKÖ, KAASU JA MUUT POLTTOAINEET	HOUSING, WATER, ELECTRICITY, GAS AND OTHER FUELS
C041	Todelliset asumisvuokrat	Actual rents for housing
C0410	Todelliset asumisvuokrat	Actual rents for housing
C04100S	Todelliset asumisvuokrat	Actual rents for housing
C042	Laskennalliset asumisvuokrat	Imputed rents for housing
C0420	Laskennalliset asumisvuokrat	Imputed rents for housing
C04200S	Laskennalliset asumisvuokrat	Imputed rents for housing
C043	Asunnon ylläpito ja korjaus	Maintenance and repair of dwelling
C0431	Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät tuotteet	Materials for maintenance and repair of dwelling
C04310ND	Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät tuotteet	Materials for maintenance and repair of dwelling
C0432	Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät palvelut	Services for maintenance and repair of dwelling
C04320S	Asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyvät palvelut	Services for maintenance and repair of dwelling
C044	Muut asumiseen liittyvät palvelut	Other services relating to housing
C0441	Vesi	Water supply
C04410ND	Vesi	Water supply
C0442	Jätteiden keruu	Waste collection
C04420S	Jätteiden keruu	Waste collection
C0443	Jätevesi	Sewage services
C04430S	Jätevesi	Sewage services
C0444	Muut asumiseen liittyvät palvelut	Other services relating to housing n.e.c.
C04440S	Muut asumiseen liittyvät palvelut	Other services relating to housing n.e.c.
C045	Sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	Electricity, gas and other fuels
C0451	Sähkö	Electricity
C04510ND	Sähkö	Electricity
C0452	Kaasu	Gas
C04520ND	Kaasu	Gas
C0453	Nestemäiset polttoaineet	Liquid fuels
C04530ND	Nestemäiset polttoaineet	Liquid fuels
C0454	Kiinteät polttoaineet	Solid fuels
C04540ND	Kiinteät polttoaineet	Solid fuels
C0455	Kuuma vesi, höyry ja jää	Hot water, steam and ice
C04550ND	Kuuma vesi, höyry ja jää	Hot water, steam and ice
C05	SISUSTUS, KOTITALOUSVÄLINEISTÖ JA TAVANOMAINEN KODINHOITO	FURNISHINGS, HOUSEHOLD EQUIPMENT AND ROUTINE HOUSEHOLD MAINTENANCE

C051	Huonekalut, sisusteet, matot ja muut lattiapäällysteet	Furniture, furnishings, carpets and other floor coverings
C0511	Huonekalut ja sisusteet	Furniture and furnishings
C05111D	Huonekalut ja kalusteet	Furniture
C05112D	Puutarha- ym. ulkokalusteet	Garden and other outdoor furniture
C05113D	Valaisimet ja varjostimet	Lamps and shades
C05114D	Taide-esineet	Art objects
C05115D	Koriste- ja sisustusesineet, peilit	Decorations, mirrors
C0512	Matot ja muut lattiapäällysteet	Carpets and other floor coverings
C05120D	Matot ja muut lattiapäällysteet	Carpets and other floor coverings
C0513	Huonekalujen ym. korjaus	Repair of furniture, etc.
C05130S	Huonekalujen ym. korjaus	Repair of furniture, etc.
C052	Kotitaloustekstiilit	Household textiles
C0521	Kotitaloustekstiilit	Household textiles
C05211SD	Tekstiilit	Textiles
C05212SD	Patjat	Mattresses
C05213S	Kotitaloustekstiilien korjaus	Repair of textiles
C053	Kodinkoneet	Household appliances
C0531	Suurehkot kodinkoneet	Major household appliances
C05311D	Uunit, kamiinat, kiukaat	Ovens, stoves, sauna stoves
C05312D	Jää- ja pakastekaapit	Refrigerators and freezers
C05313D	Pesukoneet, astianpesukoneet, kuivausrummut	Washing machines, dishwashers, tumble dryers
C05314D	Ompelukoneet	Sewing machines
C05315D	Sähköliedet, mikroaaltouunit, pölynimurit	Electric cookers, microwave ovens, vacuum cleaners
C0532	Pienet sähkökäyttöiset kodinkoneet	Small electric household appliances
C05320SD	Pienet sähkökäyttöiset kodinkoneet	Small electric household appliances
C0533	Kodinkoneiden korjaus	Repair of household appliances
C05330S	Kodinkoneiden korjaus	Repair of household appliances
C054	Lasiesineet, ruokailuvälineet ja kotitalouden käyttöesineet	Glassware, tableware and household utensils
C0541	Lasiesineet, ruokailuvälineet ja kotitalouden käyttöesineet	Glassware, tableware and household utensils
C05411SD	Ruokailuastiat, ruoanvalmistus- ym. astiat	Dishes, cooking dishes, etc.
C05412SD	Ruokailu- ja ruoanvalmistusvälineet	Table cutlery and cooking utensils
C05413SD	Muu kotitalousvälineistö	Other household articles
C05414S	Kotitalousvälineiden korjaus	Repair of household articles
C055	Työkalut ja laitteet kodin- ja puutarhanhoitoon	Tools and equipment for house and garden
C0551	Puutarhakoneet, muut työkonet	Garden appliances, other work appliances
C05510D	Puutarhakoneet, muut työkonet	Garden appliances, other work appliances
C0552	Pientyökalut ja tarvikkeet	Tools and miscellaneous accessories
C05521SD	Kotitalouden käyttöesineet ja työkalut	Household utensils and tools
C05522SD	Pienet sähkötarvikkeet	Small electric accessories
C056	Tavarat ja palvelut tavanomaiseen kodinhoitoon	Goods and services for routine household maintenance
C0561	Kotitalouden lyhytikäiset kulutustavarat	Non-durable household goods
C05611ND	Pesu-, puhdistus- ym. aineet	Cleaning and washing substances
C05612ND	Hyönteis- ym. myrkyt	Insecticides and other pesticides
C05613ND	Paperiset ja muoviset kertakulutustavarat	Disposable paper and plastic goods

C05614ND	Muut kertakulutustavarat	Other non-durable goods
C0562	Kotitalouspalvelut	Household services
C05620S	Kotitalouspalvelut	Household services
C06	TERVEYS	HEALTH
C061	Lääkintätuotteet, -laitteet ja -välineet	Medical products, appliances and equipment
C0611	Lääkkeet	Medicines
C06110ND	Lääkkeet	Medicines
C0612	Muut farmaseuttiset tuotteet	Other pharmaceutical products
C06120ND	Muut farmaseuttiset tuotteet	Other pharmaceutical products
C0613	Terapeuttiset laitteet ja välineet	Therapeutic appliances and equipment
C06131D	Silmä- ja piilolasit, proteesit, kuulokojeet	Glasses, contact lenses, prostheses, hearing aids
C06132D	Muut terapeuttiset laitteet ja välineet	Other therapeutic appliances and equipment
C062	Avohoitopalvelut	Non-hospital medical and paramedical services
C0621	Lääkäripalvelut	Medical services
C06210S	Lääkäripalvelut	Medical services
C0622	Hammaslääkäripalvelut	Dental services
C06220S	Hammaslääkäripalvelut	Dental services
C0623	Muut avohoitopalvelut	Paramedical services
C06230S	Muut avohoitopalvelut	Paramedical services
C063	Sairaalapalvelut	Hospital services
C0630	Sairaalapalvelut	Hospital services
C06300S	Sairaalapalvelut	Hospital services
C07	KULJETUS	TRANSPORT
C071	Kulkuvälineiden hankinnat	Purchase of vehicles
C0711	Autot	Motor cars
C07110D	Autot	Motor cars
C0712	Moottoripyörät ja –kelkat	Motorcycles and snowmobiles
C07120D	Moottoripyörät ja –kelkat	Motorcycles and snowmobiles
C0713	Polkupyörät	Bicycles
C07130D	Polkupyörät	Bicycles
C072	Yksityisten kulkuvälineiden käyttö	Operation of personal transport equipment
C0721	Varaosat ja lisävarusteet	Spare parts and accessories for personal transport equipment
C07211SD	Renkaat	Tyres
C07212SD	Muut varaosat ja lisävarusteet	Other spare parts and accessories
C0722	Poltto- ja voiteluaineet	Fuels and lubricants
C07220ND	Poltto- ja voiteluaineet	Fuels and lubricants
C0723	Yksityisten kulkuvälineiden huolto ja korjaus	Maintenance and repair of personal transport equipment
C07230S	Yksityisten kulkuvälineiden huolto ja korjaus	Maintenance and repair of personal transport equipment
C0724	Muut yksityisiin kulkuvälineisiin liittyvät palvelut	Other services for personal transport equipment
C07241S	Autonvuokraus	Car rentals
C07242S	Autopaikka-, pysäköinti- ja tienhoitomaksut	Parking place, parking and road maintenance charges
C07243S	Ajo-opetus	Driving lessons
C07244S	Katsastus-, kuljettajantutkinto- ja kilpimaksut	Motor vehicle inspection, driving test and number plate charges
C073	Kuljetuspalvelut	Transports services
C0731	Juna-, raitiovaunu- ja metromatkat	Train, tram and underground train travel

C07310S	Juna-, raitiovaunu- ja metromatkat	Train, tram and underground train travel
C0732	Linja-auto- ja taksimatkat	Bus, motor-coach and taxi travel
C07320S	Linja-auto- ja taksimatkat	Bus, motor-coach and taxi travel
C0733	Lentomatkat	Air travel
C07330S	Lentomatkat	Air travel
C0734	Laivamatkat	Sea travel
C07340S	Laivamatkat	Sea travel
C0735	Muut kuljetuspalvelut	Other transport services
C07350S	Muut kuljetuspalvelut	Other transport services
C08	TIETOLIIKENNE	TELECOMMUNICATIONS
C081	Tietoliikenne	Telecommunications
C0811	Postipalvelut	Postal services
C08110S	Postipalvelut	Postal services
C0812	Tietoliikennelaitteet	Telecommunication equipment
C08120D	Tietoliikennelaitteet	Telecommunication equipment
C0813	Tietoliikennepalvelut	Telecommunication services
C08130S	Tietoliikennepalvelut	Telecommunication services
C09	VIRKISTYS JA KULTTUURI	RECREATION AND CULTURE
C091	Audiovisuaaliset, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteet	Audio-visual, photographic and data processing equipment
C0911	Äänen ja kuvan vastaanotto-, tallentamis- ja toistolaitteet	Equipment for reception, recording and reproduction sound and images
C09111D	Radiot, äänentoistolaitteet yms.	Radios, sound reproduction equipment, etc.
C09112D	Televisiot ja videonauhurit	Televisions and video recorders
C09113SD	Viihde-elektronikan osat ja tarvikkeet	Parts and accessories of entertainment electronics
C0912	Valokuvaus-, elokuva- ja optiset laitteet	Photographic and cinematographic equipment and optical instruments
C09121D	Kamerat, kiikarit ym.	Cameras, binoculars, etc.
C09122D	Videokamerat	Videocameras
C0913	Mikrotietokoneet, lasku- ja kirjoituskoneet	Personal computers, calculators and typewriters
C09130D	Mikrotietokoneet, lasku- ja kirjoituskoneet	Personal computers, calculators and typewriters
C0914	Äänen ja kuvan tallennusvälineet	Sound and picture recording equipment
C09141SD	Filmit ja muut valokuvaustarvikkeet	Films and other photographic accessories
C09142SD	Äänilevyt, audio- ja videokasetit	Records, audio and video cassettes
C0915	Audiovisuaalisten, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteiden korjaukset	Repair of audio-visual, photographic and data processing equipment
C09150S	Audiovisuaalisten, valokuvaus- ja tietojenkäsittelylaitteiden korjaukset	Repair of audio-visual, photographic and data processing equipment
C092	Muut suurehkot	Other major consumer durables for recreation and culture
	kestokulutustavarat virkistykseen ja kulttuuriin	
C0921	Suurehkot kestävästi käytettävät ulkoiluun	Major consumer durables for outdoor recreation
C09210D	Suurehkot kestävästi käytettävät ulkoiluun	Major consumer durables for outdoor recreation
C0922	Suurehkot ajanviette- ja virkistystavarat sisäkäyttöön	Major durables for indoor recreation
C09220D	Suurehkot ajanviette- ja virkistystavarat sisäkäyttöön	Major durables for indoor recreation
C0923	Muiden suurehkojen ajanviettevälineiden ylläpito ja korjaus	Maintenance and repair of other major durables for recreation and culture

C09230S	Muiden suurehkojen ajanvietevälineiden ylläpito ja korjaus	Maintenance and repair of other major durables for recreation and culture
C093	Muut tavarat ja laitteet virkistykseen; puutarhatarvikkeet ja lemmikkieläimet	Other recreational items and equipment, garden supplies and pets
C0931	Pelit, lelut ja harrastusvälineet	Games, toys and hobby equipment
C09310SD	Pelit, lelut ja harrastusvälineet	Games, toys and hobby equipment
C0932	Urheilu- ja retkeilyvälineet	Sports and camping equipment
C09320SD	Urheilu- ja retkeilyvälineet	Sports and camping equipment
C0933	Kukat ja puutarhatarvikkeet	Flowers and garden supplies
C09330ND	Kukat ja puutarhatarvikkeet	Flowers and garden supplies
C0934	Lemmikkieläimet ja tarvikkeet	Pets and related products
C09341ND	Lemmikkieläinten ruoka	Pet food
C09342SD	Lemmikkieläimet ja niiden varusteet	Pets and pet supplies
C0935	Lemmikkieläinten lääkintä- ja muut palvelut	Veterinary and other services for pets
C09350S	Lemmikkieläinten lääkintä- ja muut palvelut	Veterinary and other services for pets
C094	Virkistys- ja kulttuuripalvelut	Recreational and cultural services
C0941	Urheilu- ja virkistyspalvelut	Sports and recreational services
C09411S	Urheilu- ja vapaa-ajanvälineiden vuokraus	Sports and leisure-time equipment rentals
C09412S	Muut urheilu- ja virkistyspalvelut	Other sports and recreational services
C0942	Kulttuuripalvelut	Cultural services
C09421S	Televisioiden, videoiden ym. vuokraus	Rentals of television, video, etc.
C09422S	Tv-lupamaksut, kaapeli-tv- ym. maksut	Television licences, cable television fees, etc.
C09423S	Valokuvaamo- ja valokuvien kehityspalvelut	Photographer's services and film development services
C09424S	Muut kulttuuripalvelut	Other cultural services
C0943	Veikkaus, arpajaiset, lotto	Football pools, lottery
C09430S	Veikkaus, arpajaiset, lotto	Football pools, lottery
C095	Sanomalehdet, kirjat ja paperitarvikkeet	Newspapers, books and stationery
C0951	Kirjat	Books
C09510SD	Kirjat	Books
C0952	Sanoma- ja aikakauslehdet	Newspapers and periodicals
C09520ND	Sanoma- ja aikakauslehdet	Newspapers and periodicals
C0953	Kartat, kalenterit, kortit yms. painotuotteet	Maps, calendars, cards and other printed matter, etc.
C09530ND	Kartat, kalenterit, kortit yms. painotuotteet	Maps, calendars, cards and other printed matter, etc.
C0954	Paperitarvikkeet	Stationery
C09540ND	Paperitarvikkeet	Stationery
C096	Valmismatkat	Package tours
C0960	Valmismatkat	Package tours
C09600S	Valmismatkat	Package tours
C10	KOULUTUS	EDUCATION
C100	Koulutus	Educational services
C1000	Koulutus	Educational services
C10000S	Koulutus	Educational services
C11	RAVINTOLAT JA HOTELLIT	HOTELS, CAFES AND RESTAURANTS
C111	Ravitsemispalvelut	Catering services
C1111	Ravintolat ja kahvilat	Restaurants and cafes

C11110S	Ravintolat ja kahvilat	Restaurants and cafes
C1112	Ruokalat	Canteens
C11120S	Ruokalat	Canteens
C112	Majoituspalvelut	Accommodation services
C1120	Majoituspalvelut	Accommodation services
C11200S	Majoituspalvelut	Accommodation services
C12	SEKALAISET TAVARAT JA PALVELUT	MISCELLANEOUS GOODS AND SERVICES
C121	Henkilökohtaisen puhtauden ja kauneuden hoito	Personal hygiene and beauty care
C1211	Kampaamo-, parturi- ym. henkilökohtaiset puhtauspalvelut	Hairdresser, barber and other personal hygiene services
C12110S	Kampaamo-, parturi- ym. henkilökohtaiset puhtauspalvelut	Hairdresser, barber and other personal hygiene services
C1212	Hiustenkuivaajat, sähköparranajokoneet ym. sähkölaitteet	Hairdryers, electric shavers and other electric appliances in kind
C12120D	Hiustenkuivaajat, sähköparranajokoneet ym. sähkölaitteet	Hairdryers, electric shavers and other electric appliances in kind
C1213	Muut henkilökohtaisen puhtauden tavarat	Other appliances, articles and products for personal care
C12131ND	Kosmeettiset ja toalettivalmisteet	Cosmetic and toilet articles
C12132ND	WC-paperi, nenäliinat yms.	Toilet paper, handkerchiefs, etc.
C12133ND	Vauvanvaipat, tervessiteet, vanu	Nappies, sanitary towels, cotton wool
C12134SD	Kammat, hiusharjat, parranajovälineet, hammasharjat	Combs, hair brushes, shaving supplies, tooth brushes
C122	Prostituutio	Prostitution
C1220	Prostituutio	Prostitution
C12200S	Prostituutio	Prostitution
C123	Muulla luokittelemattomat henkilökohtaiset tavarat	Personal effects n.e.c.
C1231	Koruesineet ja kellot	Jewellery, clocks and watches
C12311D	Koruesineet	Jewellery
C12312D	Ranne- ja taskukellot, seinä- ym. kellot	Wrist and pocket watches, wall and other clocks
C12313S	Kellojen ja koruesineiden korjaus	Repair of watches, clocks and jewellery
C1232	Muut henkilökohtaiset tavarat	Other personal effects
C12321SD	Laukut, lompakot	Bags and wallets
C12322SD	Lastenvaunut ja –ratat, turvaistuimet	Prams, pushchairs and child safety seats
C12323SD	Sateenvarjot, aurinkolasit, tupak.välineet	Umbrellas, sunglasses, smoking articles
C124	Sosiaaliturva	Social protection
C1240	Päivähoito-, laitos- ym. sos.palv.maksut	Children's day care, institution and other social service expenses
C12400S	Päivähoito-, laitos- ym. sosiaalipalvelumaksut	Children's day care, institution and other social service expenses
C125	Vakuutus	Insurance
C1250	Vakuutus	Insurance
C12500S	Vakuutus	Insurance
C126	Rahoituspalvelut	Financial services n.e.c.
C1261	Todelliset rahoituspalvelut	Actual financial services
C12610S	Todelliset rahoituspalvelut	Actual financial services

C1262	Välilliset rahoituspalvelut	FISIM
C12620S	Välilliset rahoituspalvelut	FISIM
C127	Muut muualla luokittelemattomat palvelut	Other services n.e.c.
C1270	Muut muualla luokittelemattomat palvelut	Other services n.e.c.
C12700S	Muut muualla luokittelemattomat palvelut	Other services n.e.c.
P311Y	KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT SUOMESSA	CONSUMPTION EXPENDITURE OF HOUSEHOLDS IN FINLAND
KES(D)	KESTOKULUTUSTAVARAT	DURABLE GOODS
PUO(SD)	PUOLIKESTÄVÄT KULUTUSTAVARAT	SEMI-DURABLE GOODS
LYH(ND)	LYHYTIKÄISET TAVARAT	NON-DURABLE GOODS
PAL(S)	PALVELUT	SERVICES
TUR	TURISMIMENOT	EXPENDITURE ON TOURISM
P312Y	Suomalaisten kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	Consumption expenditure of resident households in the rest of the world
P313Y	Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	Consumption expenditure of non-resident households in Finland
P31Y	SUOMALAISTEN KOTITALOUKSIEN KULUTUSMENOT	CONSUMPTION EXPENDITURE OF RESIDENT HOUSEHOLDS
P32Y	Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot	Consumption expenditure of non-profit institutions
YSU	YKSITYISET KULUTUSMENOT SUOMESSA	PRIVATE CONSUMPTION EXPENDITURE IN FINLAND
P3Y	YKSITYISET KULUTUSMENOT	PRIVATE CONSUMPTION EXPENDITURE
	13. KOTITALOUKSIA PALVELEVIEN VOITTOA TAVOITTELEMATTOMIEN YHTEISÖJEN YKSILÖLLISET KULUTUSMENOT	INDIVIDUAL CONSUMPTION EXPENDITURE BY NON PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS
	14. JULKISYHTEISÖJEN YKSILÖLLISET KULUTUSMENOT	INDIVIDUAL CONSUMPTION EXPENDITURE BY GENERAL GOVERNMENT
	14.1 Asuminen	Housing
	14.2 Terveys	Health
	14.3 Virkistys ja kulttuuri	Recreation and Culture
	14.4 Koulutus	Education
	14.5 Sosiaaliturva	Social security

10.3.2 Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen muutos

Vertailu on tehty varojen EKT95 AN –luokitukseen. Varastojen muutoksessa on joitakin kansallisia alajakoja, jotka on selvitetty ao. kohdissa. P53 –ryhmän eriä ei lasketa Suomen kansantalouden tilinpidossa.

SKT – pääomanmuodostusluokka	EKT95 varojen luokituskoodi	EKT95: varojen luokitus nimike / huomautukset eroista
P51 Kiinteän pääoman bruttomuodostus		
P511 Aineellisen kiinteän pääoman bruttomuodostus	AN.11	Kiinteät varat
P5111S Asuinrakennukset	AN.1111	Asuinrakennukset
P5112S Muut rakennukset ja rakennelmat	AN.1112	Muut rakennukset ja rakennelmat
P51121S Muut talorakennukset	AN.11121	Muut talorakennukset
P51122S Maa- ja vesirakennukset ja muut rakennelmat	AN.11122	Maa- ja vesirakennukset ja muut rakennelmat
P5113S Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	AN.1113	Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet
P51131S Kuljetusvälineet	AN.11131	Kuljetusvälineet
P51132S Muut koneet ja laitteet	AN.11132	Muut koneet ja laitteet
P5114S Kasvatettavat varat	AN.1114	Kasvatettavat varat
P51141S Jalostus- ja lypsykarja, työeläimet	AN.11141	Jalostus- ja lypsykarja, työeläimet jne.
P51142S Viini - ja hedelmätarhat	AN.11142	Viini- ja hedelmätarhat, toistuvasti satoa tuottavat istutukset
P512 Aineettoman kiinteän pääoman bruttomuodostus	AN.112	Aineettomat kiinteät varat
P5121S Mineraalien etsintä	AN.1121	Mineraalien etsintä
P5122S Tietokoneohjelmistot	AN.1122	Tietokoneohjelmistot
P5123S Viihteen ja taiteen alkuperäisteokset	AN.1123	Viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset
P5129S Muut aineettomat kiinteät varat	AN.1129	Muut aineettomat kiinteät varat (Ei lukuja)
P513 Maan ja valmistamattomien varojen arvon lisäys		
P5131 Maan ym. perusparannukset		EKT kohta 3.106 (AN 211, vastaa osittain)
P5132 Maan ym. omistusoikeuden siirtokustannukset		EKT kohta 3.111
P52 Varastojen muutos	AN.12	Varastot
P521S Aineet ja tarvikkeet	AN.121	Aineet ja tarvikkeet
P5211S Polttoaineet		Kohdan P521S erittely
P5219S Muut aineet ja tarvikkeet		Kohdan P521S erittely
P522S Keskeneräiset työt	AN.122	Keskeneräiset työt
P5221S Keskenkasvuiset kasvatettava varat	AN.1221	Keskenkasvuiset kasvatettavat varat
P5222S Keskeneräiset rakennukset		Ei kirjata, ostaja käytännössä aina tiedossa
P5223S Keskeneräiset koneet, laitteet ja kuljetusvälineet		Ei ilmoiteta tuotantoyksikköjen vähäisyyden takia
P5229S Muut keskeneräiset työt	AN.1222	Muut keskeneräiset työt, sis. kohdan P5223S
P523S Valmisteet	AN.123	Valmisteet
P524S Kauppatavarat	AN.124	Kauppatavarat
P53 Arvoesineiden nettohankinnat	AN.13	Arvoesineet
P531S Jalometallit ja -kivet	AN.131	Jalometallit ja -kivet
P532S Antiikki ja muut taide-esineet	AN.132	Antiikki ja muut taide-esineet

P539S Muut arvoesineet	AN.139	Muut arvoesineet
------------------------	--------	------------------

10.3.3 Ulkomaankauppa

Tavarakauppa

Ulkomaankauppatilastoissa tavaroiden perusluokituksena käytetään niin sisä- kuin ulkokaupassakin yhdistetyn nimikkeistön (CN-luokitus) mukaista tavaranimikettä. CN-luokitus kattaa Suomen käyttötariffinimikkeistön (TARIC) kahdeksan ensimmäistä numeroa.

CN-nimikkeistön lisäksi ulkomaankauppatilastoissa käytetään SITC-nimikkeistöä (Standard International Trade Classification, Revision 3) sekä toimialaluokitusta ja tavarannäyttötarkoituksen mukaista luokitusta.

Vaihtotase, palvelut

Vaihtotaseluokitus noudattaa IMF:n maksutaseluokitusta sovellettuna Suomeen. Listassa ovat vuodelta 1998 kaikki nimikeryhmät ilman toistoja (yleensä tulot, menot, netto). On huomattava, että kaikkien nimikkeiden osalta ei ole tietoja Suomen kansantalouden tilinpidossa. Luokitusta on muutettu vuonna 1999.

Vaihtotase, netto
 tavarat, palvelut ja tuotannontekijäkorvaukset
 tavarat ja palvelut
 kauppatase, Tullihallitus
 tulot, tavarakauppa, vienti, FOB, ml. korjaukset
 tulot, tavarakauppa, korjaukset, luokituskorjaukset
 tulot, tavarakauppa, korjaukset, ajoituskorjaukset
 menot, tavarakauppa, tuonti, CIF, Tullihallitus, pl. kulta
 menot, tavarat, tuonnin rahti (= fob tavaratuonnista)
 menot, tavarat, jalostus Suomessa
 tavarat, jalostus
 tavarat, jalostus ulkomailla
 tavarat, jalostus Suomessa
 tavarat, korjaus
 tavarat, kuljetusvälineiden tavaraostot
 tavarat, kuljetusvälineiden tavaraostot, laivojen polttoaine
 tavarat, kuljetusvälineiden tavaraostot, lentokoneiden polttoaine
 tavarat, kuljetusvälineiden tavaraostot, muut satamakulut
 tavarat, ei-monetaarinen kulta
 tavarat, ei-monetaarinen kulta, kulta arvonsäilyttäjä
 tavarat, ei-monetaarinen kulta, muu ei-monetaarinen kulta
 palvelut
 palvelut, kuljetus
 palvelut, kuljetus, matkustajakuljetus
 palvelut, kuljetus, rahat
 palvelut, kuljetus, muu kuljetus
 palvelut, kuljetus, meriliikenne
 palvelut, kuljetus, meriliikenteen matkustajakuljetus
 palvelut, kuljetus, merirahdit
 tulot, palvelut, kuljetus, rahat ulkomaisesta liikenteestä,
 menot, palvelut, kuljetus, tuontitankkيراhtitulot (kotimaiset)
 menot, tavarat, tuonnin rahti (= fob tavaratuonnista)

palvelut, kuljetus, meriliikennettä palveleva toiminta
 tulot, palvelut, kuljetus, laivojen korjaustulot
 menot, palvelut, kuljetus, satamakulut
 palvelut, kuljetus, lentoliikenne
 palvelut, kuljetus, lentoliikenteen matkustajakuljetus
 palvelut, kuljetus, lentorahdit
 palvelut, kuljetus, lentoliikennettä palveleva toiminta
 tulot, palvelut, kuljetus, lentoliikennettä palveleva toiminta
 menot, palvelut, kuljetus, matkustajapalveluiden ostot (Finnair)
 palvelut, kuljetus, muu liikenne
 palvelut, kuljetus, muu henkilöliikenne
 palvelut, kuljetus, muut rahdit
 palvelut, kuljetus, muuta liikennettä palveleva toiminta
 palvelut, kuljetus, avaruusliikenne
 palvelut, kuljetus, rautatieliikenne
 palvelut, kuljetus, rautatieliikenteen matkustajakuljetus
 palvelut, kuljetus, rautatierahdit
 palvelut, kuljetus, rautatieliikennettä palveleva toiminta
 palvelut, kuljetus, tieliikenne
 palvelut, kuljetus, maantieliikenteen matkustajakuljetus
 palvelut, kuljetus, tierahdit
 palvelut, kuljetus, tieliikennettä palveleva toiminta
 palvelut, kuljetus, sisävesiliikenne
 palvelut, kuljetus, matkustajakuljetus: sisävesillä
 palvelut, kuljetus, rahti sisävesillä
 palvelut, kuljetus, sisävesiliikennettä palveleva toiminta
 palvelut, kuljetus, putkijohtokuljetus
 palvelut, kuljetus, muuta liikennettä palveleva toiminta
 palvelut, matkailu
 palvelut, matkailu, työ- ja kokousmatkat
 palvelut, matkailu, sesonki- ja rajatyöntekijäin kulutus
 palvelut, matkailu, muu työ- ja kokousmatkailu
 palvelut, matkailu, vapaa-ajan matkat
 palvelut, matkailu, terveyteen liittyvät matkat
 palvelut, matkailu, koulutukseen liittyvät matkat
 palvelut, matkailu, muu vapaa-ajanmatkailu
 muut palvelut
 palvelut, posti- ja teleliikenne
 palvelut, postipalvelut
 palvelut, telepalvelut
 palvelut, rakentaminen
 palvelut, rakentaminen ulkomailla
 palvelut, rakentaminen Suomessa
 palvelut, vakuutuspalvelut
 palvelut, vakuutuspalvelut, henkivakuutus ja eläkevakuutus
 palvelut, vakuutuspalvelut, rahtivakuutus
 palvelut, vakuutuspalvelut, muu suora vakuutus
 menot, palvelut, vakuutuspalvelut, muu suora vakuutus
 palvelut, vakuutuspalvelut, jälleenvakuutus
 menot, palvelut, vakuutuspalvelut, jälleenvakuutus
 palvelut, vakuutuspalvelut, muu vakuutusta palveleva
 palvelut, rahoituspalvelut
 palvelut, tietojenkäsittelypalvelut
 palvelut, tietojenkäsittelypalvelut, tietokonepalvelu

palvelut, tietojenkäsittelypalvelut, tietopalvelut
 palvelut, rojalit ja lisenssimaksut
 palvelut, muut liike-elämän palvelut
 palvelut, välityskauppa ja muut kauppaan liittyvät palvelut
 palvelut, välityskauppa
 palvelut, muut kauppaan liittyvät palvelut
 palvelut, käyttöleasingpalvelut
 menot, palvelut, käyttöleasingpalvelut
 palvelut, sekalaiset liike-elämän, ammatilliset ja tekniset palvelut
 palvelut, laki-, tilinpito-, hallinto- ja PR-palvelut
 palvelut, lakipalvelut
 palvelut, tilinpito-, tilintarkastus-, kirjanpito- ja verokonsultointipalvelut
 palvelut, liike-elämän ja hallinnon konsultointi, PR-palvelut
 palvelut, markkinatutkimus ja mielipidemittaukset
 palvelut, tutkimus- ja kehittämisspalvelut
 palvelut, arkkitehti-, insinööri- ja muu teknillinen konsultointi
 palvelut, maanviljelys-, kaivos- ja muu jalostus
 palvelut, jätteenkäsittely ja puhdistaminen
 palvelut, muu maanviljelys-, kaivos- ja muu jalostus
 palvelut, muu sekalainen liiketoiminta, ammatilliset ja tekniset palvelut
 palvelut, sivuliikkeiden väliset palvelut
 palvelut, virkistys-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
 palvelut, virkistys-, audiovisuaaliset ja siihen liittyvä toiminta
 palvelut, muut henkilökohtaiset, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
 palvelut, julkisen sektorin palvelut
 palvelut, julkisyhteisöjen palvelut, suurlähetystöt
 palvelut, julkisyhteisöjen palvelut, sotilaalliset yksiköt
 palvelut, muut julkisyhteisöjen palvelut
 tuotannontekijäkorvaukset
 tuotannontekijäkorvaukset, työtulot ulkomailta
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset suorista sijoituksista
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, oman pääoman korvaukset
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, osingot
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, uudelleen sijoitetut voitot
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot suorista sijoituksista
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, arvopapereista
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, osingot
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, osingot, keskuspankki
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, osingot, julkisyhteisöt
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, osingot, pankit
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, osingot, muut sektorit
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot arvopapereista
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot joukkovelkakirjalainoista
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot joukkovelkakirjalainoista, keskuspankki
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot joukkovelkakirjalainoista, julkisyhteisöt
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot joukkovelkakirjalainoista, pankit

tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot
 joukkovelkakirjalainoista, muut sektorit
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot
 rahamarkkinainstrumenteista ja johdannaisista
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot
 rahamarkkinainstrumenteista ja johdannaisista, keskuspankki
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot
 rahamarkkinainstrumenteista ja johdannaisista, julkisyhteisöt
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot
 rahamarkkinainstrumenteista ja johdannaisista, pankit
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, korot
 rahamarkkinainstrumenteista ja johdannaisista, muut sektorit
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, muut
 pääomakorvaukset
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, muut
 pääomakorvaukset, keskuspankki
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, muut
 pääomakorvaukset, julkisyhteisöt
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, muut
 pääomakorvaukset, pankit
 tuotannontekijäkorvaukset, pääomakorvaukset, muut
 pääomakorvaukset, muut sektorit
 tulonsiirrot
 tulonsiirrot, julkisen sektorin tulonsiirrot
 tulonsiirrot, muut (yksityiset) tulonsiirrot
 tulonsiirrot, muut (yksityiset) tulonsiirrot, työntekijöiden
 tulonsiirrot, muut yksityiset tulonsiirrot, muut
 Pääomatase ja rahoitustase
 pääomatase
 pääomansiirrot
 pääomansiirrot, julkisen sektorin pääomansiirrot
 pääomansiirrot, velkojen anteeksiannot, julkinen sektori
 pääomansiirrot, muut julkisen sektorin pääomansiirrot
 pääomansiirrot, muiden sektoreiden pääomansiirrot
 pääomansiirrot, siirtotyöläisten pääomansiirrot
 pääomansiirrot, velkojen anteeksiannot, muut sektorit
 pääomansiirrot, muiden sektoreiden muut pääomansiirrot
 pääomansiirrot, muiden valmistamattomien kuin rahoitusvarojen

10.4 BKT:sta BKTL:oon siirtymisessä käytetyt luokitukset

Katso edellä vaihtotaseluokitus sekä luku 8.

Luku 11 Tärkeimmät käytetyt tietolähteet

11.1 Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet tuotoslähestymistavassa

11.1.1 Hyödyketilastot

Teollisuuden hyödyketilasto kattaa teollisuuden tuotantotiedot ja raaka-aineiden käyttötiedot. Näiden lisäksi kerätään teollisuuden, rakentamisen ja palvelutoimialojen yrityksiltä palvelujen ulkomaankauppätietoja.

Teollisuuden tuotanto- ja raaka-ainetietojen tiedonkeruu

Hyödykkeittäisiä tietoja kerätään teollisuudessa tuotannosta sekä aineiden ja tarvikkeiden käytöstä. Tiedot kerätään vuosittain yli 10 hengen yrityksiltä toimipaikoittain, mikä mahdollistaa hyödykkeittäisen tarkastelun teollisuusaloittain. Vuodesta 1997 lähtien tuotantotiedot on kerätty EU:n hyödykeluokituksen eli Prodcum-luokituksen mukaisina. Prodcum-asetus määrittelee yhteisön teollista tuotantoa koskevaa tilastointia. Nimikkeitä on noin 6000.

Tuotanto: Kaikista toimipaikan valmistamista tavaroista kysytään yrityksen ulkopuolelle kalenterivuoden aikana myytyjen tavaroiden arvot ja määrät. Erikseen määritellyistä tuotteista kysytään lisäksi kokonaistuotannon määrät sekä myytäväksi aiotun tuotannon arvo ja määrä.

Raaka-aineet: Kaikista toimipaikan käyttämistä raaka-aineista tiedustellaan tärkeimpien vuoden aikana tuotantoa varten ostettujen raaka-aineiden, puolivalmisteiden, lisäaineiden ja tarvikkeiden arvot ja määrät nimikkeittäin eriteltyinä. Lisäksi erikseen määritellyistä aineista ja tarvikkeista kysytään niiden kokonaiskäytön määrä (ei arvoa). Luokituksena käytetään tähän tarkoitukseen tehtyä mukautettua CPA-luokitusta.

11.1.2 Yritys- ja toimipaikkarekisteri

Suomen yritys- ja toimipaikkarekisteri kattaa kaikki yritykset, elinkeinonharjoittajat sekä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt, jotka ovat työnantajia, arvonlisäverovelvollisia tai kuuluvat ennakkoperintärekisteriin. Rekisteri ei kuitenkaan sisällä maataloja. Rekisteriin kuului 342 000 oikeudellista yksikköä (yritystä) ja 372 000 aktiivista toimipaikkaa vuonna 1999. Keskus- ja paikallishallinnon yksiköt ovat omassa erillisessä tietokannassaan. Näiden lukumäärä on noin 37 900.

Tilastoyksikkö

Suomen kansantalouden tilinpidon tuotoslähestymistavan tilastoyksikkö on toimipaikka, ei yritys tai muu institutionaalinen yksikkö. Toimipaikka on yhden yrityksen tai yritystyyppisen yksikön omistama, yhdessä paikassa sijaitseva ja pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö. Toimipaikka on yhtä kuin EKT95:n määrittelemä paikallinen toimialayksikkö.

<i>Tietolähteen nimi:</i> Yritys- ja toimipaikkarekisteri

<i>Tietoja keräävän organisaation nimi ja tietojen käyttötarkoitus:</i> Tilastokeskus / Yritysten suhdanteet / Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Kerättyjä tietoja käytetään tilastollisen yritysrekisterin ylläpitoon. Yritysrekisteri toimii otoskehikkona, tietopalvelumateriaalina ja yritystilastojen lähteenä.
<i>Vastaajayksiköt:</i> Yritykset (oikeudelliset yksiköt) sisältäen arvonlisäverovelvolliset tai työnantajina toimivat tai ennakkoperintärekisteriin merkityt yritykset. Suorien tiedustelujen lisäksi käytetään runsaasti Verohallinnon, Suomen Pankin ja Tullihallituksen yrityksiltä keräämiä tietoja.
<i>Toistuvuus:</i> Vuosittainen, uusien yksiköiden lisäys Verohallinnosta neljännesvuosittainen
<i>Kerätyt muuttujat:</i> Tärkeimmät kerätyt muuttujat ovat liikevaihto, palkansaaajat, yrittäjät, toimiala, toiminnan sijainti.
<i>Menetelmät puuttuvien tietojen ottamiseksi huomioon:</i> Täysaikaiset palkansaaajahenkilötyövuodet määritetään regressiomallilla verohallinnon aineistosta, joka sisältää työnantaja – työntekijä linkin ja maksetut palkat. Täysaikaiset yrittäjähenkilötyövuodet määritetään käyttäen apuna Eläketurvakeskuksen aineistoa yrittäjäeläkkeen maksajista.
<i>Mukautukset, jotka ovat tarpeen tietolähteen ja kansantalouden tilinpidon välisten käsitteellisten erojen takia:</i> yksiköiden sektoriluokituksia koskevat tarkistukset, esimerkiksi nollaliikevaihtoiset yritykset
<i>Muut tietojen mukautukset:</i> ei ole

11.1.3 Yritysten rakennetilastot

Yhdistetty yritysaineisto

Kansantalouden tilinpidon laskennan perusaineistona on yrityksiä koskeva yhdistetty tietoaaineisto, joka kattaa yritys- ja toimipaikkarekisterin, elinkeinoverotusrekisterin ja suoran tiedonkyselyn tiedot. Näiden kolmen aineiston yhdistäminen tuottaa kattavan tiedoston, jossa eri aineistoja yhdistelemällä virheelliset tiedot voidaan luotettavasti korjata ja puuttuvat tiedot tehokkaasti arvioida. Aineisto on ollut käytössä 1990-luvun puolivälistä alkaen ja se on parantanut kansantalouden tilinpidon lukujen luotettavuutta.

Tietosisältö

Kokonaisaineisto sisältää kattavasti tiedot lähes kaikista liikeyrityksistä kaikilta toimialoilta. Tilastoyksikkönä on itsenäinen liikeyritys. Aineisto ei sisällä konserneja eikä yritysten toimipaikkoja. Valtion ja kuntien uusimuotoiset liikelaitokset sisältyvät aineistoon. Kuvausalueen ulkopuolelle jäävät julkisen sektorin viranomaisyksiköt sekä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt. Yksilöivänä tunnuksena on yrityksen liike- ja yhteisötunnus eli ly-tunnus. Tiedot kerätään kerran vuodessa.

Aineisto sisältää tuloslaskelma- ja tasetiedot, tuottojen ja kulujen erittelytiedot, taseen erittelytietoja, käyttöomaisuuden erittelytiedot, henkilöstön lukumäärän, palkat ja sosiaalikulut. Lisäksi aineisto sisältää yritysten perus- ja luokittelutietoja, jotka saadaan Tilastokeskuksen yritysrekisteristä.

Tiedot kerätään osittain suoraan yrityksiltä sekä hyödyntämällä verohallinnon elinkeinoverotusrekisterin ja Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin aineistoja. Suorassa tiedonkeruussa ovat mukana kaikki suuret yritykset (henkilöstön määrä vähintään 50 tai 20 tai 10 toimialasta riippuen). Pienempien yritysten tiedot tuotetaan hallinnollisista aineistoista ja yritysrekisteristä saatujen tietojen pohjalta. Yritysten luokitustiedot kerätään pääsääntöisesti Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteristä.

Luokitukset

Toimialaluokitus TOL 1995, suuruusluokitus henkilöstön mukaan, institutionaalinen sektoriluokitus, oikeudellinen luokitus, omistajatyyppe, alue.

Elinkeinorekisteri, sisältö

Elinkeinoverotusrekisteri (EVR) sisältää kaikkien elinkeinoverovelvollisten yritysten tuloslaskelma-, tase- ja käyttöomaisuustietoja. Verottaja kerää tiedot lomakkeilla. Tiedot tallennetaan verohallinnossa, josta ne edelleen toimitetaan atk-nauhalla Tilastokeskukseen. Määräytyä verovuotta koskevat tiedot saadaan Tilastokeskuksen käyttöön seuraavan vuoden syyskuussa. Verohallinnossa suoritettavan manuaalisen tallennuksen vuoksi tiedot ovat osittain virheellisiä tai muuten puutteellisia. Jotta tietoja voitaisiin käyttää tilastotuotannossa tai maksullisessa palvelutoiminnassa, on EVR-aineistoa käsiteltävä Tilastokeskuksessa. Käsitely tapahtuu pääosin koneellisesti, mutta joiltain osin myös manuaaliseen korjaukseen on turvauduttava. EVR-aineiston jatkokäsittelystä ja tarkistuksista Tilastokeskuksessa vastaa Yritysten Rakenteet - yksikkö.

EVR:n aineiston testaus ja korjaus

Testauksessa ja korjauksessa käytetään vain aineistossa jo olevia lukuja, mihinkään ulkopuolisiin laskelmiin tai estimaatteihin ei turvauduta. Tämä pitkälti varmistaa myös sen, että korjatut laskelmat ovat varsin oikeellisia ja että niiden vastaavuus todelliseen tilanteeseen on hyvä.

EVR, puuttuvien ja virheellisten tietojen imputointi

EVR-aineiston hylätyille taseille ja tuloslaskelmille pyritään laskennallisesti tuottamaan (imputoimaan) vastaavat tiedot. Imputoinnissa käytetään joko yritysrekisterin tai EVR:n liikevaihtotietoa ja vertailukohtaksi otetaan ko. yrityksen nelinumeroinen toimialataso ja sen sisällä suuruusluokka, jonka keskimääräisen rakenteen mukaisesti luodaan imputoitavan yrityksen tuloslaskelma- ja/tai tasetiedot. Näin ollen imputoinnin seurauksena yrityksen tiedot vastaavat muiden samalla toimialalla ja samassa suuruusluokassa toimivien yritysten keskimääräistä rakennetta yrityksen liikevaihdon määrittelemällä tasolla. Yrityksen tietoja ei imputoida mikäli

sen liikevaihto on pieni (raja määritellään vuosittain) tai mikäli sille ei sen toimialalla ja suuruusluokassa löydy vertailuryhmää.

EVR-aineiston liittäminen suoran kyselyn tietoihin

Ne tiedot jotka saadaan suoran kyselyn kautta liitetään EVR-aineistoon siten, että EVR-tieto hylätään mikäli sille löytyy suoran kyselyn tieto. EVR-muuttujat yhdenmukaistetaan suoran kyselyn muuttujien mukaisiksi. Suoran kyselyn tietojen lisääminen parantaa jossain määrin sekä imputoinnin laatua että lisää imputoitavien yritysten lukumäärää.

EVR ja yli- ja alipeiton korjaus

EVR-aineistossa ovat mukana kaikkien elinkeinoverovelvollisten yritysten tiedot riippumatta mm. siitä onko ne verovuoden aikana mahdollisesti fuusioitu johonkin toiseen yritykseen. Mikäli tällainen fuusioitu tai fuusioinut yritys on mukana myös suorassa kyselyssä, yrityksen tiedot saattavat olla tiedostossa kahteen kertaan. Ylipeiton korjaamiseksi on fuusioituneet yritykset poistettava tiedostosta.

Alipeittoa puolestaan syntyy silloin kun yrityksen tietoja ei saada EVR:stä eikä suoran kyselyn kautta eikä myöskään imputoimalla. Suurimmat alipeittokorjaukset tehdään niille yrityksille, joille löytyy yritysrekisteristä yli sadan miljoonan markan liikevaihtotieto mutta joiden tiedot puuttuvat. Kaikkein suurimmille yrityksille (liikevaihto n. yli 500 miljoonaa mk) ei hyväksytä imputoitua tietoa. Kaikille edellä mainituille on haettava tiedot joko tilinpäätösjulkaisuista tai patentti- ja rekisterihallituksesta.

Yhdistetyn kokonaisaineiston kattavuus

Rakennetilastojen yhdistetty yritysaineisto on varsin kattava tietoaaineisto yrityssektorin sekä suurelta osin myös kotitaloussektorin osalta. Rahoitus- ja vakuutuslaitokset - sektorin käyttökelpoisuutta vähentää liikevaihtokäsitteen epäselvyys. Aineistosta puuttuvat (lähes) kokonaan julkisyhteisöt. Voittoa tavoittelemattomista yhteisöistä on mukana vain murto-osa.

Yritysten rakennetilastot, toimipaikat

Aineisto kattaa toimialat mineraalien kaivu C , teollisuus D, sähkö-, kaasu- ja vesihuolto E sekä rakentaminen F.

Aineisto sisältää tietoja toimipaikan henkilöstömäärästä, tehdyistä työtunneista, palkoista, sosiaalivakuutusmaksuista, tuloslaskelmasta käyttökatteeseen asti, tuottojen ja kulujen erittelyistä, vaihtomaisuudesta, aineellisen käyttöomaisuuden lisäyksistä ja vähennyksistä, viennistä ja tuonnista sekä tuotannon brutto- ja jalostusarvosta. Lisäksi aineisto sisältää toimipaikan sijaintiin ja toimintaan liittyviä luokitustietoja. Yksilöivänä tunnuksena on toimipaikkatunnus.

Tiedot kerätään lomaketiedusteluna. Tiedustelu kattaa kaikki vähintään 20 hengen teolliset ja rakentamisen yritykset sekä vähintään 20 hengen yritysten teolliset ja rakentamisen toimipaikat. Mukana on myös joukko yrityksiä, joiden toiminnan laajuus vastaa vähintään 20 hengen yritysten

toimintaa sekä otoksena joukko rakentamisen yrityksiä, joiden henkilöstö on alle 20 henkeä.

Niiden toimipaikkojen, jotka eivät ole suorassa tiedonkeruussa tai joiden tietoja ei saada, tiedot on syötetty kantaan verottajan ja yritysrekisterin tietojen avulla. Osa näiden yksiköiden tiedoista imputoidaan.

<i>Tutkimuksen nimi:</i> Rakennetilastot (tilinpäätöstiedustelu)
<i>Yhteys Euroopan tason tutkimuksiin:</i> SBS, yritysten rakennetilastot
<i>Vastaajayksiköt:</i> yritys
<i>Toistuvuus:</i> vuosittainen
<i>Tulosten saatavuusaika:</i> 12-15 kuukautta
<i>Otoskehikko:</i> YTR, yritys- ja toimipaikkarekisteri
<i>Tutkimuksen pakollisuus tai vapaaehtoisuus:</i> pakollinen
<i>Tutkimusmenetelmän pääpiirteet:</i> suoran yrityskyselyn piiriin kuuluvat kaikki yli 20 hengen yritykset (joillakin toimialoilla rajana 10 tai 50 henkeä). Pienten yritysten (ja vastaamattomien yritysten) tiedot saadaan verohallinnon elinkeinoverotusaineistosta. Veroaineiston muuttujamäärä on suppeampi, puuttuvien tietojen arviointiin käytetään regressiomalliin perustuvaa imputointimenetelmää.
<i>Perusjoukko:</i> n. 220 000 (toimialat C – O; pl. J, L)
<i>Otoskoko:</i> suoran tiedonkeruun määrä n. 8 500
<i>Tutkimuksen vastausaste:</i> keskimäärin 85 %
<i>Puuttuvien tietojen laskentamenetelmä:</i> ks. yllä
<i>Muuttuja, jota on käytetty tulosten suhteuttamisessa perusjoukkoon:</i> suoran tiedonkeruun tuloksia ei koroteta perusjoukon tasolle, vaan aineistoon yhdistetään hallinnollinen aineisto
<i>Otoksen kattavuus prosentteina suhteuttamisessa käytetystä muuttujasta:</i> ks. teksti edellä
<i>Tärkeimmät kerätyt muuttujat:</i> tuloslaskelma ja tase; liikevaihto toimialoittain; tuottojen ja kulujen erittely; taseen erittelyt; käyttömaisuuden erittely; henkilöstöä koskevat tiedot; tuonti ja vienti
<i>Mukautukset, jotka ovat tarpeen tietolähteen ja kansantalouden tilinpidon välisten käsitteellisten erojen takia:</i> kansantalouden tilinpidon taloustoimien edellyttämät muokkaukset esim. välituotteiden kohdalla
<i>Muut tutkimustietojen mukautukset:</i> ei ole

11.1.4 Maksuvalvonta-aineisto

Kansantalouden tilinpitolaskelmia varten saadaan käytettäväksi aineisto, joka koostuu veroviranomaisen kuukausittain keräämistä arvonlisäveroa ja työnantajasuorituksia koskevista valvontailmoituksista. Ilmoitusvelvollisuus koskee säännöllisesti palkkoja maksavia työnantajia ja kuukausivalvonnassa olevia arvonlisäverovelvollisia. Satunnaisesti palkkoja maksavat työnantajat eivät tee ilmoitusta, eivätkä alkutuottajat, jotka ovat arvonlisäverotuksen vuosimenettelyssä.

Valvontailmoituksiin kirjataan seuraavat arvonlisäverotiedot:

- kotimaanmyyntien verot verokannoittain eriteltynä
- yhteisömyynti (tavarankäyttö EU-maihin) ja yhteisöhankinnat

- suoritettava vero yhteisöhankinnasta
- maksettava vero

Työnantajasuorituksilla tarkoitetaan:

- palkoista ja eläkkeistä toimitettua ennakonpidätystä
- työkorvauksesta toimitettua ennakonpidätystä, jos suorituksen saaja on luonnollinen henkilö, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö tai muu yhtymä
- työnantajan sosiaaliturvamaksua
- rajoitetusti verovelvollisille maksetuista palkoista ja eläkkeistä perittyä lähdeveroa.

11.1.5 Työvoimatutkimus

Työvoimatutkimus on jatkuvasti käynnissä oleva tutkimus, jonka tiedonkeruu perustuu väestön keskusrekisteristä kahdesti vuodessa poimittuun otokseen. Tilastokeskuksen haastattelijaverkosto kerää tiedot joka kuukausi noin 12 000 hengeltä. Otos vaihtuu asteittain ja vuositasolla haastatteluja tehdään noin 130 000. Puhelinhaastatteluja näistä on 98 prosenttia ja nettokadoksi jäi vuonna 1999 keskimäärin 14,2 prosenttia.

Kadon lisäksi työvoimatutkimuksen tuloksiin sisältyy muita epävarmuustekijöitä. Niistä tärkein on otannasta aiheutuva satunnaisvaihtelu. Selvityksen perusteella suhteellisen keskivirheen suuruus oli vuonna 1999 0,3 % työllisten lukumäärästä. Tällöin 95 prosentin luotettavuustasolla työllisten määrä oli Suomessa vuonna 1999 välillä 2 311 000 – 2 281 000 henkeä.

Pääosa työvoimatutkimuksen kysymyksistä koskee tutkimuskuukauden yhtä viikkoa. Tiedot kootaan kysymällä kaikilta haastateltavilta heidän toimintaansa ko. viikolla. Vuoden 2000 alussa siirryttiin jatkuvaan viikkoon, aiemmin tiedot kysyttiin siltä viikolta, johon kuukauden 15. päivä sisältyi. EU-työvoimatutkimuksen tietojenkeruu on integroitu Suomen työvoimatutkimuksen tietojen keruun yhteyteen.

<i>Tutkimuksen nimi:</i> Työvoimatutkimus
<i>Yhteys Euroopan tason tutkimuksiin:</i> Perustuu YK:n kansainvälisen työjärjestö ILO:n suositukseen, noudattaa EU:n työvoimatutkimuksen käytäntöjä
<i>Vastaaajayksiköt:</i> henkilöt
<i>Toistuvuus:</i> jatkuva, kuukausittain
<i>Tulosten saatavuusaika:</i> noin kolme viikkoa tutkimuskuukaudesta, vuositiedot noin kuukausi vuodenvaihteesta
<i>Otoskehikko:</i> Väestötietojärjestelmä (rekisteri)
<i>Tutkimuksen pakollisuus tai vapaaehtoisuus:</i> vapaaehtoinen
<i>Tutkimusmenetelmän pääpiirteet:</i> otosrotaatioihin jaettu, vähitellen vaihtuva paneelitutkimus, tietokoneavusteinen, pääosin puhelinhaastattelu (98%)
<i>Perusjoukko:</i> maassa asuva 15–74-vuotias väestö (ml. poimintahetkellä 14-vuotiaat)
<i>Otoskoko:</i> n. 12 000 henkeä/kk, 36 000 henkeä/vuosineljännes
<i>Tutkimuksen vastausaste:</i> 84–86 % (netto)
<i>Puuttuvien tietojen laskentamenetelmä:</i> vastauskadon vaikutusta korjataan käyttämällä jälkiositusta, puuttuvat työtunnit korvataan vastaavan tyyppisen ryhmän keskiarvotiedolla (sijaistus)

<i>Muuttuja, jota on käytetty tulosten suhteuttamisessa perusjoukkoon:</i> ositteen väestö/vastausten lukumäärä (lisäksi kalibrointi eli työnhakijarekisteriavusteinen estimointitehostus)
<i>Otoksen kattavuus prosentteina suhteuttamisessa käytetystä muuttujasta:</i> kuukausiotos kattaa 0,3 %, vuosineljänneksen otos 0,9 % ja vuosiotos 3,4 % perusjoukosta
<i>Tärkeimmät kerätyt muuttujat:</i> työvoima, työlliset, työttömät, ammatti, työtunnit, toimiala, työsuhteen laatu
<i>Mukautukset, jotka ovat tarpeen tietolähteen ja kansantalouden tilinpidon välisten käsitteellisten erojen takia:</i> varusmiehet, siirtyminen domestic -käsitteeseen
<i>Muut tutkimustietojen mukautukset:</i> ei ole

11.1.6 Valtion tilinpäätösaineisto

Valtion kirjanpitojärjestelmä uudistettiin 1.1.1998 alkaen. Valtion uuden kirjanpitojärjestelmän mukaista kirjanpitoa noudattavat valtion tilivirasto-organisaation mukaisten virastojen ja laitosten lisäksi talousarvion ulkopuoliset valtion rahastot. Tilivirastot ovat siis kirjanpitovelvollisia yksiköitä ja ne tekevät vuosittain myös oman tilinpäätöksen. Valtion tilinpäätös kootaan Valtiokonttorissa tilivirastojen tilitiedoista eliminoimalla sisäiset tuotot, kulut, saatavat ja velat.

Virastojen ja laitosten kirjanpito sekä Valtiokonttorin laatima keskuskirjanpito muodostuvat liikekirjanpidosta ja talousarviokirjanpidosta. Liikekirjanpidon tehtävänä on antaa oikea kuva valtion ja virastojen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Talousarviokirjanpidon avulla puolestaan seurataan talousarvion toteutumista. Liikekirjanpidon ja talousarviokirjanpidon tilien lisäksi kirjaustapahtuman yhteydessä raportoidaan myös tilivirastotunnus. Valtion rahastot pitävät kirjaa vain liikekirjanpidon mukaisesti.

Liikekirjanpito tehdään pääsääntöisesti suoriteperusteisesti. Maksuun (=kassaan) perustuvat kirjanpitotapahtumat korjataan tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä. Verotulojen kertyminen, rahoitustapahtumat ja tukipalkkiot kirjataan kuitenkin poikkeuksellisesti myös valtion tilinpäätöksessä maksuperusteisesti. Uuden kirjanpitojärjestelmän mukaan valtion menoiksi ja tuloiksi kirjataan vain liikekirjanpidon mukaiset menot ja tulot. Talousarviokirjanpidossa talousarviomenot ja talousarviotulot kirjataan kyseisen vuoden talousarvion mukaisesti. Näin esimerkiksi määrärahojen siirto on talousarviotapahtuma muttei liikekirjanpitotapahtuma.

Tilinpidon toimialat ja taloustoimet määritellään pääosin koneellisesti erilaisilla koodiavaimilla. Kaikilla toimialoilla tilinpidon taloustoimet määritellään liikekirjanpidon tilikartan avulla. Talousarviokirjanpidon pääluokkien, lukujen ja momenttien avulla puolestaan suoritetaan jako tilinpidon toimialoihin. Näiden pääluokka-luku-tietojen puuttuessa toimiala päätellään virastotunnuksen perusteella. Koodiavaimilla ei kuitenkaan kyetä tekemään kaikkia tarvittavia määrittämiä toimialoihin ja taloustoimiin. Koneellisen aineiston muokkauksen lisäksi toimialoihin ja taloustoimiin tehdään korjauksia myös käsin.

11.1.7 Kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto

<i>Nimi:</i>	Kuntien ja kuntayhtymien taloustilasto
<i>Keräävä organisaatio:</i>	Tilastokeskus, Julkinen talous

<i>Vastaajayksiköt:</i>	Kaikki Suomen kunnat (2000: 452 kpl) ja kuntayhtymät (2000: 246 kpl), totaaliaineisto
<i>Toistuvuus:</i>	Jatkuva vuositilasto (kysely joka vuosi tilinpäätöksen valmistuttua)
<i>Kerätyt muuttajat:</i>	Katso liite 1: kyselylomakkeen sisältämät tiedot vuodelta 1999. Kuntataloustilasto muuttuu sitä mukaan, kun kunnille säädetyt tehtävät muuttuvat. Muutoksia tapahtuu yleensä vuosittain.
<i>Menetelmät puuttuvien tietojen ottamiseksi huomioon:</i>	Puuttuvia tietoja ei ole, vaan kunta-/kuntayhtymä-taloustilaston tarkastusvaiheessa tiedonantajilta vaaditaan ja tarkastetaan kaikki lomakkeen tiedot
<i>Mukautukset, jotka ovat tarpeen tietolähteen ja kansantalouden tilinpidon välisten käsitteellisten erojen takia:</i>	Ei ole
<i>- Kattavuus (coverage):</i>	Kuntien ja kuntayhtymien julkisen toiminnan lisäksi tähän tuottajatyyppiin lasketaan Ahvenanmaan maakuntahallinto (tilinpäätöstiedot), Suomen Kuntaliitto (tilinpäätöstiedot) ja Kunnallinen Työmarkkinalaitos (tilinpäätöstiedot)
<i>- Tuottajatyyppirajaus:</i>	Kunta- ja kuntayhtymätaloustilasto sisältää myös kaiken liikelaitosmuotoisen toiminnan. Liikelaitokset rajataan julkisen toiminnan ulkopuolelle ja lasketaan yrityssektoriin
<i>- Luokittelu (classification)</i>	a) Kunta/kuntayhtymätaloustilaston (osa II) päätaulut (joista lasketaan tuotantotili (01-taulu) ja investoinnit (02-taulu)) on jaettu noin 50 kunnan/kuntayhtymän tehtävätyyppiin. Yhdistelemällä näitä tehtävätyyppejä saadaan kansantalouden tilinpidon toimialat ja COFOG-tehtävät. b) Päätaulujen (osa II: 01- ja 02-taulut) tulo- ja menorivejä on myös huomattavasti enemmän kuin taloustoimia tuotantotilillä ja tavaratyyppejä investoinneissa. Näitä rivejä yhdistelemällä saadaan kansantalouden tilinpidon tuotantotilin taloustoimet ja investointien tavaratyypit.

- Ajoitus (Timing):	Verojen ajoituskorjaus
- Muut tietojen mukautukset:	Kuntien verotiedot (sektoritilit) otetaan verohallinnon kuukausitilitysjärjestelmän tiedoista
	Valtion tulonsiirrot kuntayhteisöille (sektoritilit) otetaan valtion tilinpäätösaineistoista. Kunnat ja kuntayhtymät ovat kirjanneet osan näistä myyntituloihinsa, joten nämä kirjaukset vähennetään kuntien ja kuntayhtymien myyntituloista valtiolta. Lisäksi sektorin sisäiset, kuntien ja kuntayhtymien väliset valtionosuusrahansiirrot poistetaan välituotekäytöstä ja myyntituloista. Lopputulemana valtion tulonsiirrot kuntayhteisöille näkyvät yhtenä rahavirtana sektoritileillä ilman päällekkäisiä kirjauksia
	Pääomansiirrot valtiolle ja valtiolta otetaan valtion tilinpäätösaineistoista

11.1.8 Hintaindeksit

Hintaindeksien käyttö kansantalouden tilinpidossa liittyy valtaosin volyymilaskelmiin. Niiltä osin kuin hintatietoja on käytetty arvolukujen laskemiseen on kuvaukset liitetty asianomaisten toimialojen ja tuotteiden kuvauksiin luvussa 3. Tässä yhteydessä luettelonomaisesti kuvataan keskeisimmät yleisessä käytössä olevat indeksit. Tarkemmat kuvaukset liitetään myöhemmin laadittavaan volyymimenetelmien kuvaukseen.

Tuottajahintaindeksit

Tuottajahintaindeksit 1995=100

- * Teollisuuden tuottajahintaindeksi 1995=100
- * Vientihintaindeksi 1995=100
- * Tuontihintaindeksi 1995=100
- * Kotimarkkinoiden perushintaindeksi 1995=100
- * Tukkuhintaindeksi 1995=100

Teollisuuden tuottajahintaindeksin käsite on muutettu vastaamaan Euroopan Unionin (EU) yleistä käytäntöä. Teollisuuden tuottajahintaindeksi 1995=100 sisältää pelkästään kotimarkkinatavarat, kun teollisuuden tuottajahintaindeksi 1990=100 kattoi koko teollisuustuotannon Suomessa, sekä kotimarkkina- että vientitavarat.

Tuottajahintaindekseissä 1995=100 käytetään menettelytapaa, jossa indeksien painot ja hyödykenimikkeet voivat muuttua jatkossa vuosittain NACE Rev. 1-toimialaluokituksen alla.

Indeksien hyödykenimikkeiden luokituksessa on otettu käyttöön CN - hyödykeluokitus.

Teollisuuden tuottajahintaindeksi 1995=100 mittaa Suomessa valmistettujen ja kotimaassa käytettäväksi tarkoitettujen teollisuustavaroiden eli kotimarkkinatavaroiden tuottajahintojen kehitystä. Teollisuuden tuottajahintaindeksi 1995=100 kattaa toimialoihin C - E luokitellut hyödykkeet.

Vientihintaindeksi 1995=100 mittaa vientitavaroiden fob-hintojen (vientimaan rajalla) kehitystä. Valuuttamääräiset vientihinnat muunnetaan Suomen markkoiksi tilastokuukauden keskipurssilla. Vientihintaindeksi 1995=100 kattaa toimialoihin A - E luokitellut hyödykkeet.

Tuontihintaindeksi 1995=100 mittaa tuontitavaroiden cif-hintojen (tuontimaan rajalla ml. vakuutus- ja rahtikustannukset) kehitystä. Valuuttamääräiset tuontihinnat muunnetaan Suomen markkoiksi tilastokuukauden keskipurssilla. Tuontihintaindeksi 1995=100 kattaa toimialoihin A - E luokitellut hyödykkeet.

Kotimarkkinoiden perushintaindeksi 1995=100 mittaa Suomessa käytettävien tavaroiden hintakehitystä niiden lähtiessä markkinoille. Indeksillä sisältyy sekä kotimaisia että tuontitavaroita. Kotimaisten tavaroiden hintana on veroton tehtaanhinta. Tuontitavaroiden hintana on tuonnin cif-hinta + tullit. Kotimarkkinoiden perushintaindeksi 1995=100 kattaa toimialoihin A - F luokitellut hyödykkeet.

Tukkuhintaindeksi 1995=100 mittaa Suomessa käytettävien tavaroiden verollisten hankintahintojen kehitystä. Indeksillä sisältyy sekä kotimaisia että tuontitavaroita. Tukkuhintaindeksi sisältää arvonlisäveron ja muut välilliset verot. Kotimaisten tavaroiden tukkuhintana on tehtaanhinta + arvonlisävero ja muut välilliset verot. Tuontitavaroiden tukkuhintana on tuonnin cif-hinta + tullit + arvonlisävero ja muut välilliset verot. Tukkuhintaindeksi 1995=100 kattaa toimialoihin A - E luokitellut hyödykkeet.

Julkisten menojen hintaindeksi

Julkisten menojen hintaindeksit mittaavat valtiontalouden ja kuntatalouden menojen hintakehitystä. Kansantalouden tilinpidossa näitä indeksejä käytetään vastaavasti valtion ja kuntien kansantuotelaskelmissa deflaattoreina. Indeksien perusvuosi on 1995.

Kuluttajahintaindeksi

Kuluttajahintaindeksi kuvaa Suomessa asuvien kotitalouksien Suomesta ostamien tavaroiden ja palvelusten hintakehitystä pitäen kulutuskoria ja sen painotusta samana koko indeksin laskenta-ajan.

Kuluttajahintaindeksin laskemisessa käytetään Laspeyresin hintaindeksikaavaa, jolloin painoina käytettävät kulutusosuudet ovat perusajankohdalta.

Suomen kuluttajahintaindeksiä on uudistettu määrävuosin, yleensä joka viides vuosi. Tilastokeskus selvittää eri indeksikaavavaihtoehtoja sekä mahdollisuuksia tarkistaa painorakennetta useammin kuin kerran viidessä vuodessa.

Kuluttajahintaindeksin laadinnassa on perinteisesti noudatettu kansainvälisen työjärjestön (ILO) suosituksia. Vuodesta 1996 alkaen EU:n komission säädökset Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin laskennasta ovat vaikuttaneet epäsuorasti myös kuluttajahintaindeksin laskentaan.

11.1.9 Rahoitusleasingtilasto

Tilastokeskus on laatinut rahoitusleasingtilastoa vuosittain vuodesta 1985 alkaen. Tilasto sisältää sektori- ja toimialakohtaista tietoa luottolaitosten ja muiden leasingilleantajien rahoitusleasingistä mukaan lukien kiinteistöleasing ja sale-and-lease-back-toiminta. Tilastosta käy ilmi vuoden aikana

tehtyjen rahoitusleasinghankintojen ja solmittujen kiinteistöleasing- ja sale-and-lease-back – sopimusten arvo sekä rahoitusleasingin kautta saadut leasingvuokrat. Käyttöleasing ei sisälly tilastoon.

Tiedonantajia ovat luottolaitoslain alaiset rahoitusleasingiä harjoittavat luottolaitokset sekä ne yksiköt, joiden päätoimialana yritysrekisterissä on rahoitusleasing tai muu luotonanto. Vuoden 2001 rahoitusleasingtilastossa on mukana 24 rahoitusleasingtoimintaa harjoittavaa yritystä. Käytännössä tilasto kattaa kaiken Suomessa harjoitettavan rahoitusleasingtoiminnan.

11.1.10 Rahoitus- ja vakuutus-tilastot

Vuosittaista **Pankkitilasto**a tuottaa Tilastokeskus. Tilasto sisältää kaikkien luottolaitosten tiedot. Julkaisutarkkuus noudattaa virallisen ulkoisen tilinpäätöksen muotoa. Tilastossa taulukoidaan tuloslaskelman ja taseen tietoja sekä niihin liittyviä lisätietoja sekä vuositilinpäätökseen liittyviä liitetaulukkoja.

Tilastokeskuksen laatima vuosittainen **sijoitusrahastotilasto** sisältää Suomessa rekisteröityjen sijoitusrahastojen ja niitä hallinnoivien rahastoyhtiöiden tuloslaskelmaja- ja tasetietoja.

Vakuutus-tilastoa laatii vuosittain Vakuutusvalvontavirasto. Vakuutus-tilasto sisältää kaikkien vahinko-, henki- ja eläkevakuutusyhtiön tilinpäätöksessä vahvistetut tuloslaskelmat ja taseet ja niiden liitteet sekä lisäksi vahinkovakuutusyhtiöiden osalta vakuutusluokkakohtaiset erittelyt ja henki- ja eläkevakuutusyhtiöiden osalta maksutulon, korvauskulujen ja vakuutuskannan erittelyt.

Vakuutus-tilasto sisältää myös vakuutusyhdistyksistä yhtenlaskettuna samat tiedot kuin vahinkovakuutusyhtiöistä. Tilasto ei sisällä ulkomaalaisten vakuutusyhtiöiden toimintaa Suomessa. Suomalaisien yhtiöiden ulkomailta saama vakuutustoiminta sisältyy tilastossa oleviin lukuihin.

11.2 Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet tulolähestymistavassa

11.2.1 Ansiotasoindeksi

Palkansaajien ansiotasoindeksi 1995=100 kuvaa kokoaikaisten palkansaajien säännöllisen työajan keskiansioiden muutosta sektoreittain, toimialoittain ja palkansaajaryhmittäin. Ylityöt ja lomarahat kaltaiset palkkaerät eivät vaikuta indeksiin. Palkoista ei ole vähennetty veroja.

Ansiotasoindeksi lasketaan neljännesvuosittain eri alojen palkkatilastojen perusteella. Indeksillä on Laspeyres –tyyppinen yksikköarvoindeksi, jossa palkansaajat on luokiteltu työnantajasektorin, toimialan ja tunti- tai kuukausipalkkaisuuden mukaisesti ryhmiin. Ryhmän ansiokäsitteen mukaisia keskiansiosarjoja on yhteensä 165, jotka painotetaan yhteen palkkasummiin perustuvilla painosuhteilla.

Ansiotasoindeksi lasketaan neljännesvuosittain ja tarvittavat keskiansio- ja henkilömäärätiedot saadaan pääosin kerran tai kaksi kertaa vuodessa. Ne edustavat noin 1,5 miljoonan palkansaajan ansiotietoja. Tämän lisäksi Tilastokeskus käyttää otostiedustelua. Toimialaluokituksena käytetään TOL95:tä, joka vastaa NACE rev1-luokitusta.

Ansiotasoindeksin työnantajasektoreita on neljä: yksityinen, valtio, kunnat ja kuntayhtymät sekä muut. Sektoriin muut sisältyvät voittoa tavoittelemattomat organisaatiot. Valtiosektorissa ovat mukana vain

budjettitalouteen kuuluvat yksiköt. Ansiotasoindeksin toimialat jaetaan tunti- ja kuukausipalkkaisiin palkansaajiin, joille on olemassa kiinteät palkkasummapainonsa. Lähes kaikki ansiotasoindeksin perussarjat on lisäksi jaettu sukupuolittaisiin sarjoihin. Sukupuoli ei kuitenkaan muutoin ole virallisen ansiotasoindeksin laskennan perustana vaan lähtökohtana ovat molemmat sukupuolet sisältävät perussarjat.

11.3 Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet menolähestymistavassa

11.3.1 Ulkomaankauppa

Tavarakauppa

Ulkomaankaupan tietojen keruu jakaantuu Euroopan unionissa kahtia. Tilastotiedot kaupasta unionin ulkopuolisten ns. kolmansien maiden kanssa (ulkokauppa) saadaan tullausjärjestelmällä. Tiedot jäsenmaiden välisestä kaupasta (sisäkauppa) kerätään erillisen menettelyn avulla, jota kutsutaan INTRASTAT –järjestelmäksi.

Intrastat

Suomessa tullilaitos kokoaa ulkokaupan lisäksi myös sisäkaupan tilastotiedot. Tuoajat ja viejät ilmoittavat kuukausittain tarvittavat tilastotiedot sisäkaupastaan tullilaitoksen aluehallintoon, joka vastaanottaa ja tarkastaa tiedot sekä toimittaa ne edelleen Tullihallituksen käyttöön.

Tiedonantajat

Tiedonantajia ovat sisäkauppaa käyvät arvonlisäverojärjestelmään rekisteröidyt yritykset ja yhteisöt. Kukin jäsenmaa joutuu kalenterivuositain määrittelemään vuosituonnin ja –viennin arvoon perustuvan tilastointirajan ja siihen pohjautuvan tiedonantajien luettelon.

Käytännössä ilmoitusvelvollisuus määritellään niiden yhteisöhenkintöjen ja yhteisömyyntien kokonaisarvojen perusteella, jotka tavaran ostaja tai myyjä ilmoittaa verottajalle kuukausittain annettavassa valvontailmoituksessa.

Tullihallitus saa verottajalta kuukausittain nämä sisäkaupan hankintojen ja myyntien kokonaisarvot, joita käytetään tarkistustietoina seurattaessa yrityksen ilmoitusvelvollisuuden toteutumista.

Tilastoitava tuonti ja vienti

Tilastoilmoitukseen sisällytetään tavaroiden tuonti jäsenmaista Suomeen sekä vienti Suomesta jäsenmaihiin. Tilastoitavia ovat sekä unionin alueella valmistetut tavarat että unionin alueelle vapaaseen liikkeeseen tullatut kolmansien maiden alkuperää olevat tavarat, jotka ovat saaneet yhteisöaseman (T2-tavarat). Puhdas palvelukauppa, johon ei liity tavaratoimitusta, jää tilastoinnin ulkopuolelle.

Sisäkaupan tilastoihin on ilmoitettava myös tavara, jonka toimitus tapahtuu epäsuorasti toisen yhteisömaan kautta. Kun Suomessa vapaaseen

liikkeeseen tullattu kolmannen maan tavara toimitetaan toiseen jäsenmaahan siten, että tuontikuljetus päättyy siellä, on kyseinen toimitus sisällytettävä Suomessa annettavaan Intrastat -ilmoitukseen

Sisäkaupan tilastoinnin ehtona on, että tavara fyysisesti tuodaan Suomeen tai viedään Suomesta. Jos esimerkiksi tavara myydään Suomesta Ranskaan, mutta tavara toimitetaan sinne Belgiasta, ei kyseistä toimitusta (=kolmikantakauppa) sisällytetä Suomessa tehtävään sisäkaupan tilastoilmoitukseen.

Tavaratoimitukset, joihin Intrastat -järjestelmää ei sovelleta

Sisäkaupan soveltamisasetuksen mukaisesti Intrastat -järjestelmää ei sovelleta:

- sisäiseen jalostusmenettelyyn (suspensiojärjestelmä) tai tullivalvonnassa tapahtuvan valmistuksen menettelyyn asetettuihin tai näissä menettelyissä valmistettuihin tavaroihin, eikä myöskään
- sisäkaupan arvonlisäverojärjestelmän ulkopuolelle jätettyjen alueiden kanssa käytävään tavarakauppaan.

Täten myös vienti Ahvenanmaalta jäsenmaihin ja tuonti jäsenmaista Ahvenanmaalle jää Intrastat -järjestelmän ulkopuolelle. Yllämainitut tapaukset kuuluvat sisäkaupan tilastoon, mutta tiedot niistä saadaan tullausmenettelyn avulla.

Tilastointijakso

Tietojen tilastointijakso on kalenterikuukausi. Tilastotiedot toimitetaan lomakkeella tai konekielisenä ilmoituksena viimeistään seuraavan kuukauden 10. työpäivään mennessä.

Ulkokauppa

Ulkokaupan tilastotietojen ilmoittaminen perustuu Euroopan unionin neuvoston asetukseen nro 1172795 (perusasetus) ja nro 840/96 (soveltamisasetus). Tilastoinnissa sovelletaan *erikoiskauppapaperiaatetta*. Tämän mukaisesti muun muassa tullivarastoon pantu kolmannen maan tavara tilastoidaan vasta varastosta otettaessa.

Pääsäännön mukaan kaikki maahan tuotavat ja maasta vietävät tavarat sisällytetään ulkomaankauppatilastoon. Tilastoinnin kannalta ei ole merkitystä sillä, sisältyykö tavaran tuontiin tai vientiin maksuliikennettä vai ei.

Tuontitilastoihin sisällytetään:

- tavaran normaali tuonti vapaaseen liikkeeseen
- tavaran jälleentuonti ulkoisen palkkatyövalmistuksen jälkeen
- tavaran tuonti sisäistä palkkatyövalmistusta tai tullivalvonnassa tapahtuvaa valmistusta varten
- tavaran otto tullivarastosta tai vapaa-alueelta
- maksuttomat takuu- ja korvaustoimitukset sekä avustuslähetykset
- Suomeen ostetut ja täällä rekisteröitävät laivat sekä Suomeen ostetut lentokoneet.

Vientitilastoihin sisällytetään:

- tavarán normaali vienti, ml. yhteisöaseman saaneen kolmannen maan tavarán vienti
- tavarán jälleenvienti sisäisen palkkatyövalmistuksen tai mahdollisesti myös tullivalvonnassa tapahtuneen valmistuksen jälkeen
- tavarán vienti ulkoista palkkatyövalmistusta varten
- yhteisötavarán vienti tullivarastosta tai vapaa-alueelta
- maksuttomat takuu- ja korvaustoimitukset
- erilaiset avustuslähetykset (esim. kehitysapuvienti)
- ulkomaille myydyt ja Suomen rekisteristä poistetut käytetyt laivat sekä täältä myydyt lentokoneet.

Ulkokaupan tuonnin perustiedot kerätään 10-numeroisen TARIC-nimikkeen mukaisesti. Viennin vastaavat tiedot kerätään CN -luokituksen mukaisesti (8 numeroa). Kansallisesti julkaistavien ulkomaankauppatilastojen perusluokituksena käytetään yksinomaan CN -luokituksen mukaista 8-numeroista tavaranimikettä.

Ulkokaupan tuontitiedot kerätään EU:ssa kaksoismaajärjestelmän mukaisesti siten, että jokaiselle tuontitavaramalle on ilmoitettava alkuperämaa ja lähetysmaa. Alkuperämaaksi katsotaan maa, jossa tavara on tuotettu tai valmistettu. Milloin alkuperämaata ei tiedetä tai sitä ei pystytä selvittämään, ilmoitetaan alkuperämaan sijaan lähetysmaa. Tuonnin lähetysmaalla tarkoitetaan maata, josta tavara on alun perin lähetetty vietäväksi Suomeen joko suoraan tai toisen maan kautta. Lähetysmaa määräytyy sen mukaan, mikä on tavarán sijaintipaikka silloin, kun sitä koskeva kaupallinen liiketoiminta on tapahtunut.

Ulkokaupan lähetysmaana voi olla joko kolmas maa tai EU:n alv-järjestelmän ulkopuolelle jätetty alue. Viennin määräraamaksi katsotaan vientiajankohtana viimeisin tiedossa oleva maa, jonne tavara on tarkoitettu vietäväksi Suomesta joko suoraan tai toisen maan kautta.

Tuonnin tilastoarvona käytetään tavarán laskutusarvoa eli tavarasta tosiasiallisesti maksettua hintaa. Tilastoarvoon on sisällytettävä kuljetus- ja vakuutuskustannukset Suomen rajalle ensimmäiseen rajanylityspaikkaan saakka. Arvoon ei sisällytetä Suomessa kannettavia tulleja ja veroja.

Viennin tilastoarvona käytetään tavarán verotonta myyntihintaa. Tilastoarvoon on sisällytettävä tavarán kuljetus- ja vakuutuskustannukset Suomen rajalla olevaan vientipaikkaan saakka.

11.3.2 Kulutustutkimus

Kulutustutkimuksen tietoja käytetään kotitalouksien kulutusmenojen perusaineistona. Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään myös jonkin verran toimialoittaista tuotantoa laskettaessa.

Suomen kulutustutkimuksen kohdejoukkona on koko Suomen kotitalouksissa asuva väestö, laitosväestön jäädessä ulkopuolelle. Viimeisimmät kulutustutkimukset on tehty 1994, 1995, 1996 ja 1998. Kolme ensin mainittua perustuvat pieneen otokseen, viimeinen on tehty suuremmalla otoksella. Kulutustutkimus tuottaa tietoa kotitalouksien kulutuksesta, kulutuksen rakenteesta sekä jakautumisesta väestöryhmien kesken.

Perusjoukkona on Suomessa vakinaisesti asuva kotitalousväestö. Haastateltavat kotitaloudet muodostetaan väestörekisterin tietojen perusteella poimintayksikkönä henkilö. Tietoja kerätään kolmella eri tavalla: haastatteluin, tilinpitokirjoin ja poimien tietoja hallinnollisista rekistereistä.

<i>Tutkimuksen nimi:</i> Kulutustutkimus
<i>Yhteys Euroopan tason tutkimuksiin:</i> Harmonisoidut käsitteet, määritelmät

ja luokitukset
<i>Vastaajayksiköt:</i> Kotitalous
<i>Toistuvuus:</i> Joka kolmas vuosi vuodesta 1998 alkaen
<i>Tulosten saatavuusaika:</i> Vajaat kaksi vuotta
<i>Otoskehikko:</i> Väestörekisteriaineisto
<i>Tutkimuksen pakollisuus tai vapaaehtoisuus:</i> Vapaaehtoinen
<i>Tutkimusmenetelmän pääpiirteet:</i> Otanta-asetelmana käytetään kaksivaiheista ositettua otantaa. Ensimmäisessä vaiheessa poimitaan ns. master-otos yksinkertaisella satunnaisotannalla. Toisessa vaiheessa poimitaan varsinaiset otokset master-otoksista osittamalla tiedot aluejakojen mukaan.
<i>Perusjoukko:</i> Suomessa vakinaisesti asuva kotitalousväestö
<i>Otoskoko:</i> 7020
<i>Tutkimuksen vastausaste:</i> noin 63,4 % vuonna 1998
<i>Puuttuvien tietojen laskentamenetelmä:</i> Epätasaisesti jakautuneen vastauskadon vaikutus pyritään poistamaan kalibroimalla alkuperäisien otanta-asetelmien painokertoimia.
<i>Muuttuja, jota on käytetty tulosten suhteuttamisessa perusjoukkoon (esim. liikevaihto tai työntekijämäärä):</i> Kotitalouksien rakenne ja lukumäärä
<i>Otoksen kattavuus prosentteina suhteuttamisessa käytetystä muuttujasta:</i>
<i>Tärkeimmät kerätyt muuttujat:</i> Kotitalouksien kulutusmenot tuotteittain, lisäksi kerätään tietoja kokonaistuloista ja –menoista, veloista, hyvinvointipalvelujen käytöstä, tiedot luokitellaan alueittain.
<i>Mukautukset, jotka ovat tarpeen tietolähteen ja kansantalouden tilinpidon välisten käsitteellisten erojen takia:</i> Kotitalouksien kulutusmenoihin tehdään mukautuksia joidenkin tuoteryhmien osalta , esim. vakuutuspalvelut.
<i>Muut tutkimustietojen mukautukset:</i>

11.4 Tilastolliset tutkimukset ja muut tietolähteet siirtymisessä BKT:sta BKTL:oon

Luku 8 sisältää kuvauksen näistä lähteistä.

Liitel**Kansantalouden tilinpidon tuoteluokitus (KTTL)**

KTTL	NIMIKE
011112	Tavallinen vehnä sekä vehnän ja rukiin sekavilja (durumvehnä)
011113	Maissi
011114	Riisi, esikuorimaton
011115	Ohra
0111161	Ruis
0111163	Kaura
011117	Muu vilja
011121	Perunat
011122	Kuivattu, silvitty palkovilja
011130	Öljykasvien siemenet ja hedelmät
011140	Valmistamaton tupakka
011151	Sokerijuurikas
011152	Sokeriruoko
011160	Oljet ja rehukasvit
011170	Tekstiileissä käytetyt raa'at kasviaineet (puuvilla, pellava jne.)
011180	Luonnonkumi
011191	Raa'at kasviaineet teollisuuteen
011192	Sokerijuurikkaan ja rehukasvien siemenet
0112111	Porkkanat
0112112	Muut juurekset
0112121	Tomaatit
0112122	Kurkut
0112123	Muut hedelmää kantavat vihannekset (pavut, herneet, pippurit, melonit jne.)
0112131	Salaatit
0112132	Kaalit
0112133	Muut vihannekset (maustekasvit)
0112134	Sienet, viljellyt
011221	Taimet, sipulit, mukulat ja juuret
011222	Koristekasvit
011223	Kukkien ja kasvien siemenet
011310	Viininrypäleet
011321	Banaanit, ananakset, kookospähkinät ym.
011322	Sitruhedelmät
011323	Muut hedelmät ja pähkinät
011325	Marjat, viljellyt
011326	Metsämarjat
011327	Metsäsienet
011328	Muut keräilytuotteet
011331	Kahvi, paahtamaton
011332	Tee, pakkauksen paino yli 3 kg
011334	Kaakaopavut
011340	Mausteet, muut kuin jalostetut
012110	Nautakarja
012120	Maito, jalostamaton
012211	Lampaat, vuohet
012213	Hevoset
012214	Poronliha ja -vuodat
012230	Villa ja eläimenkarva
012310	Elävät siat
012410	Elävä siipikarja
012420	Kuorelliset munat
012510	Muut elävät eläimet

012521	Luonnonhunaja
012525	Muut eläintuotteet
012530	Raa'at turkisnahat
014000	Maatalouspalvelut
015010	Riistan liha
015020	Metsästystä palveleva toiminta ja riistanhoito
021110	Metsäpuiden taimet
021120	Metsänviljely
0212111	Mäntytukkipuu
0212112	Kuusitukkipuu
021212	Lehtitukkipuu (tukit muuta kuin havupuuta)
0212131	Mäntykuitupuu
0212132	Kuusikuitupuu
0212133	Lehtikuitupuu
021214	Polttopuu ja hake
021215	Muu raakapuu (erikoispuutavaralajit)
021220	Puunkorjuu- ja lähikuljetuspalvelut
021910	Muut metsätalouden tuotteet
021920	Muut metsätalouden palvelut
050011	Kala, elävä (kalanpoikaset)
050012	Kala, tuore tai jäähdytetty
050014	Kala virkistyskalastuksesta
050020	Muut kalatalouden tuotteet
050050	Kalatalouden palvelut
101010	Kivihilli
103010	Turve
111010	Maaöljyt ja bitumisista kivennäisistä saadut öljyt, raa'at
111020	Luonnonkaasu, nesteytetty tai kaasumaisessa tilassa
111030	Luonnonkaasun nesteytys- ja uudelleenkaasuunnuttamispalvelut kuljetusta varten
111040	Bitumi- tai öljyliuske ja bitumipitoinen hiekka
112010	Öljyn ja kaasun tuotantoon liittyvät palvelut, ei kuitenkaan maaperätutkimus
120010	Uraani- ja toriummalmit
131010	Rautamalmit
132011	Kuparimalmit ja -rikasteet
132012	Nikkelimalmit ja -rikasteet
132013	Alumiinimalmit ja -rikasteet
132014	Jalometallimalmit ja -rikasteet
132015	Lyijy-, sinkki- ja tinamalmit ja niiden rikasteet
132016	Muut muuta kuin rautametallia olevat metallimalmit ja -rikasteet
141111	Marmori ja muu muistomerkki- ja rakennuskalkkikivi
141112	Graniitti, hiekkakivi ja muu muistomerkki- ja rakennuskivi
141210	Kalkkikivi ja kipsikivi
141220	Liitu ja dolomiitti
141310	Liuskekivi
142111	Luonnonhiekkä
142112	Kivirouheet, -sirut ja -jauheet; pikkukivi, sora, murskattu tai rouhittu kivi
142113	Sepeli; tervasepeli
142190	Soran tai hiekan nosto-, seulonta-, lajittelu- sekä kiven murskaus- yms. käsittelypalvelut
142210	Savi ja kaoliini
143011	Luonnon kalsium- tai alumiinikalsiumfosfaatit; karnalliitti, sylviini ja muut raa'at luonnon kaliumsuolat
143012	Pasuttamattomat rautapyriitit; raaka ja puhdistamaton rikki
143013	Muut kemialliset mineraalit
144010	Suola ja puhdas natriumkloridi
145010	Luonnonbitumi ja -asfaltti; asfalttiitit ja asfalttikivi

- 145022 Teollisuustimantit; hohkakivi; smirgeli; luonnonkorundi, luonnongranaatti ja muut - luonnon hioma aineet;jalok
- 145023 Muut mineraalit, muualle luokittelemattomat
- 151111 Naudanliha, tuore, jäähdytetty ja jäädytetty
- 151113 Sianliha, tuore, jäähdytetty ja jäädytetty
- 151115 Lampaanliha, tuore,jäähdytetty ja jäädytetty
- 151117 Muu liha ja muut syötävät eläimenosat
- 151190 Teurastuspalvelut
- 151120 Vuotavilla sekä nauta- ja hevoseläinten raakavuodot ja -nahat
- 151130 Naudan, lampaan, vuohen, sian ja siipikarjan rasva
- 151140 Raa'at eläimenosat, syötäväksi kelpaamattomat
- 151210 Siipikarjan, poron sekä riistan liha ja syötävät osat
- 151220 Höyhenet ja höyhenpeitteiset linnunnahat
- 151311 Liha ja muut syötävät eläimenosat, suolatut, suolavedessä, kuivatut tai savustetut; lihasta ja muista eläimenosista valmistettu syötävä hieno tai karkea jauho
- 1513121 Makkarat
- 1513129 Muut valmisteet ja säilykkeet lihasta, muista eläimenosista tai verestä (sian-, naudanliha- ym. valmisteet ja valmisruoat)
- 151313 Lihasta valmistetut ihmisravinnoksi kelpaamattomat hienot tai karkeat jauhot ja rakeet; eläinrasvan jätteet
- 151390 Kypsentämiseen ja muuhun valmistukseen liittyvät palvelut lihavalmisteiden tuotantoa varten
- 152011 Kalafileet, muu kalanliha ja kalan maksa, mäti ja maiti, tuore tai jäähdytetty
- 152012 Kala, kalafileet, muu kalanliha ja kalan maksa, mäti ja maiti, jäädytetty
- 152013 Kuivattu, suolattu tai suolavedessä oleva kala; savustettu kala; syötävä kalajauhe
- 152014 Kalavalmisteet ja -säilykkeet
- 152015 Äyriäiset, jäädytetyt; nilviäiset ja muut vedessä elävät selkärangattomat, jäädytetyt, kuivatut, suolatut tai suolavedessä
- 152016 Äyriäiset, nilviäiset ja muut vedessä elävät selkärangattomat, valmistetut tai säilötyt
- 152017 Kalajauhot ja rakeet, syötäväksi kelpaamattomat
- 153110 Perunavalmisteet
- 153210 Hedelmä- ja kasvismehut
- 153310 Jalostetut tai säilötyt kasvikset (poislukien perunat)
- 153320 Jalostetut tai säilötyt hedelmät ja pähkinät
- 153330 Kasviaineet ja kasvialkuperää olevat jätteet sekä kasvialkuperää olevat jätetuotteet ja sivutuotteet
- 153390 Kypsentämiseen tai muuhun valmistukseen liittyvät palvelut hedelmien ja kasvien säilöntää varten
- 154110 Eläin- ja kasviöljyt ja -rasvat, raa'at
- 154130 Öljyakut ja muut kasvirasvojen tai -öljyjen kiinteät jätetuotteet; öljysiemen- tai öljyhedelmä jauhot
- 154200 Puhdistetut öljyt ja rasvat
- 154310 Margariini ja sen kaltaiset ravintorasvat
- 155110 Jalostettu nestemäinen maito ja kerma
- 155120 Maito ja kerma kiinteässä muodossa
- 155130 Voi ja maitorasvavitteet
- 155140 Juusto ja juustoaine
- 155150 Muut meijerituotteet
- 155210 Jäätelö, mehujää ja niiden kaltaiset jäädytetyt valmisteet
- 156110 Esikuorittu riisi
- 156120 Viljasta ja kasviksista valmistetut jauhot; niiden seokset
- 156130 Rouhe, karkea jauho ja viljapelletit sekä muut viljatuotteet
- 156140 Hiottu riisi
- 156150 Leseet, lesejauhot ja muut viljan käsittelyssä syntyneet jätetuotteet
- 156200 Tärkkelys ja tärkkelystuotteet
- 157100 Valmistettu kotieläinten rehu

- 157210 Valmistetut lemmikkieläinten ruoat
- 158110 Pehmeä leipä ja tuoreet leivonnaiset
- 158210 Korput ja keksit; säilyvät leivonnaiset
- 158310 Sokeri
- 158320 Sokerijuurikasjätelässä, sokeriruokojäte ja muut sokerinvalmistuksen jätteet
- 158410 Kaakao
- 158420 Suklaa ja sokerivalmisteet
- 158510 Makaronit, nuudelit, couscous ja niiden kaltaiset jauhotuotteet
- 158611 Kahvi, kofeiiniton tai paahdettu
- 158613 Tee, teevalmisteet ja yrttitee
- 158700 Mausteet ja maustekastikkeet
- 158810 Homogenoidut ravintovalmisteet ja dieettiruoka
- 158910 Keitot, kuorettomat munat, hiivat ja muut elintarvikkeet
- 158920 Kasvimehut ja kasviuutteet, pektiiniyhdisteet, kasviliha ja paksunnosaineet
- 158990 Muiden elintarvikkeiden kypsennykseen tai muuhun valmistukseen liittyvät palvelut (pl. liha ja kasvikset)
- 159110 Tislatut alkoholijuomat
- 159211 Etyylialkoholi ja muu denaturoitu väkiviina
- 159310 Viinit
- 159410 Siideri ja muut hedelmäviinit
- 159510 Muut tislattomat käymistietä valmistetut juomat
- 159610 Olut
- 159620 Rankki ja muut panimo- ja polttimojätteet
- 159710 Maltaat
- 159810 Kivennäisvesi ja virvoitusjuomat
- 160010 Tupakkatuotteet
- 160020 Tupakanjätteet
- 171020 Luonnonkuidut, kehruuta varten käsitellyt
- 171030 Katkotut tekokuidut, kehruuta varten käsitellyt
- 171043 Tekstiililanka luonnonkuiduista, ei vähittäismyyntimuodoissa
- 171045 Ompelulanka ja muu lanka
- 171051 Tekstiililanka tekokuitufilamenteista tai katkotuista tekokuiduista, ei vähittäismyyntimuodossa
- 171055 Ompelulanka muuntokuitu- ja synteettikuitufilamentista ja muunto- ja synteetikuidusta
- 171060 Silkki-, villa- ja puuvillajätteet
- 172010 Kudotut kankaat (muut kuin erikoiskankaat) muista luonnonkuiduista kuin puuvillasta
- 172020 Kudotut kankaat (muut kuin erikoiskankaat) puuvillasta
- 172030 Kudotut kankaat (muut kuin erikoiskankaat) tekokuitufilamenteista ja katkotuista tekokuiduista
- 172040 Nukkakankaat, frotee ja muut erikoiskankaat
- 173000 Tekstiilien viimeistelypalvelut
- 174010 Vuode- ja matkahuovat, vuodeliinavaatteet, pöytäliinat, pyyheliinat, verhot, kaihtimet, muut sisustustavara
- 174021 Säkit ja pussit, tavaroiden pakkaamiseen (tekstiiliä)
- 174022 Tavarapeitteet, ulkokaihtimet ja aurinkokatokset; purjeet veneitä, purjelautoja tai maakulkuneuvoja varten; teltat ja leirintävarusteet
- 174023 Laskuvarjot (myös ohjattavat) ja moottoroidut laskuvarjot (rotokuitut); niiden osat
- 174024 Makuupussit; vuodevarusteet
- 174025 Muut sovitetut tekstiilituotteet, myös vaatteiden leikkuukaaviot
- 174090 Tavarapeitteiden ja leirintävarusteiden korjauspalvelut
- 175100 Matot ja ryijyt
- 175200 Purjelanka, nuora, sidelanka ja verkkokangas
- 175310 Kuitukangas ja kuitukangastuotteet, ei kuitenkaan vaatteet
- 175410 Tylli, pitsi, kudotut nauhat, punokset ja koruompelukset
- 175420 Huopa, päällystetty, peitetty tai kerrostettu
- 175430 Muut tekstiilitavarat (vanu, tekstiilituotteet teknisiin tarkoituksiin jne.)

176010	Trikooneulokset
177110	Neulesukat
177210	Neulepuserot, -takit ja niiden kaltaiset tavarat
181010	Nahkavaatteet
182100	Työvaatteet
182200	Päällysvaatteet
182240	Käytetyt vaatteet ja muut käytetyt vaateustavarat
182300	Alusvaatteet
182400	Muut vaatteet ja asusteet, muualle luokittelemattomat
183011	Parkitut tai muokatut turkisnahat
183012	Vaatteet, vaateustarvikkeet ja muut turkisnahasta valmistetut tavarat, ei kuitenkaan päähineet
183013	Tekoturkikset ja niistä valmistetut tavarat
191000	Nahka
192011	Satula- ja valjasteokset kaikkia eläimiä varten
192012	Matkalaukut, käsilaukut ja niiden kaltaiset tavarat
193010	Jalkineet, muut kuin urheilu- tai suojajalkineet
193020	Urheilujalkineet
193030	Suojajalkineet ja muut jalkineet, muualle luokittelemattomat
193040	Jalkineiden osat
193090	Jalkineiden käsittely- ja valmistuspalvelut
201010	Puu, sahattu tai veistetty pituussuunnassa, tasoleikattu tai viiluksi sorvattu, paksuus suurempi kuin 6 mm; puiset rata ja raitiotiepölkkyt, kyllästämättömät
201020	Puu, yhdeltä tai useammalta syrjältä tai pinnalta koko pituudelta muotoiltu; lastuvilla; puujauho; puu lastuina tai hakkeena
201030	Raakapuu; puiset rata- ja raitiotiepölkkyt, kyllästetyt tai muuten käsitellyt
201040	Sahanpuru ja puujäte
201090	Puun kyllästys sekä muut puisten tavaroiden valmistus ja käsittelypalvelut
202010	Levyt ja paneelit
202020	Vaneriviilu; ristiinliimatun vanerin valmistuksessa käytettävä viilu; tiivistetty puu
203011	Ikkunat, ranskalaiset ikkunat ja niiden kehykset, ovet sekä niiden kehykset ja kynnykset, puuta
203012	Parkettilaatat, betonivalumuotit, kattopäreet ja -paanut, puuta
203013	Rakennuspuusepäntuotteet, muualle luokittelemattomat
203020	Tehdasvalmisteiset rakennukset, puuta
203090	Rakennuspuusepäntuotteiden käsittely- ja valmistuspalvelut
204010	Puupakkaukset
205110	Muut puutuotteet
205210	Korkki-, olki- ja muut punontatavarat; kori- ja punontateokset
211110	Puusta tai muusta kuituisesta selluloosa-aineesta valmistettu massa
211210	Sanomalehtipaperi, muu päällystämätön paperi, kartonki tai pahvi graafiseen tarkoitukseen
211220	Toalettipehmopaperi, päällystämätön kraftlaineri ja muu päällystämätön paperi, kartonki ja pahvi
211230	Muu päällystämätön paperi, kartonki ja pahvi; savukepaperi, ei kuitenkaan määräkokoan leikattu
211240	Pergamenttipaperi, rasvanpitävät paperit, kuultopaperit sekä muut kiillotetut paperit
211250	Jalostettu paperi, kartonki ja pahvi
211260	Paperi-, kartonki- ja pahvijäte
211290	Massan, paperin ja paperituotteiden käsittely- ja valmistuspalvelut
212110	Aaltopaperi, -kartonki ja -pahvi sekä paperi-, kartonki- ja pahvipakkaukset
212211	Toalettipaperi, nenäliinat, kasvo-, käsi- ja muut pyyhkeet, pöytäliinat ja lautasliinat, paperia
212212	Hygienia- ja sairaalatavarat, vaatteet ja vaateustarv.t, paperimassaa, paperia, selluloosavanua ym
212213	Tarjottimet, kulhot, vadit, lautaset, kupit, pikarit ja niiden kaltaiset tavarat, paperia, kartonkia tai pahvia

- 212310 Paperikauppatavara (hiilipaperi, kirjekuoret ym. paperitavarat)
- 212410 Tapetit ja muut seinänpäällysteet
- 212511 Paperi-, kartonki- ja pahvipohjaiset lattianpäällysteet
- 212512 Paperiset, kartonkiset tai pahviset nimi- ja osoitelaput
- 212513 Suodatinkappaleet, -laatat ja -levyt paperimassasta
- 212514 Savukepaperi; pupiinit (bobiinit), puolat, koopit ja niiden kaltaiset pohjalliset; suodatinpaperi, -kartonki ja -pahvi; muut paperi-, kartonki- ja pahvituotteet, muualle luokittelemattomat
- 221110 Kirjat, esitteet ja lentolehtiset, irrallisina lehtinä
- 221120 Kirjat, esitteet, lentolehtiset ja niiden kaltaiset painotuotteet
- 221130 Sanakirjat, kartat ja musiikkikirjat, painetut nuotit
- 221200 Sanomalehdet ja aikakauslehdet
- 221290 Sanomalehdet ja aikakauslehdet, tilatut
- 221410 Äänitallenteet (ääni- ja CD-levyt jne.)
- 221510 Postikortit, tervehdyskortit, kuvat, kalenterit ja vastaavat painotuotteet
- 222110 Sanomalehtien painamiseen liittyvät palvelut
- 222211 Uudet postimerkit; leimapainettu paperi; sekkilomakkeet; setelit ja niiden kaltaiset arvopaperit
- 222212 Kaupallinen mainosaineisto, kaupalliset luettelot ja niiden kaltaiset tuotteet
- 222213 Muut painotuotteet, muualle luokittelemattomat
- 222220 Konttorikirjat, tilikirjat, keräilykannet, lomakkeet ja muut paperikaupparvikkeet, paperia, kartonkia tai pahvia
- 222231 Kirjojen painaminen
- 222232 Muut painamiseen liittyvät palvelut, muualle luokittelemattomat
- 222310 Kirjansidonta- ja -viimeistelypalvelut
- 222410 Ladonta ja painolaattojen valmistuspalvelut
- 222420 Painolaatat ja sylinterit sekä muu painoissa käytettävä painettu materiaali
- 222510 Muut graafiset palvelut
- 223110 Äänitallenteiden jäljentämispalvelut
- 223210 Videotallenteiden jäljentämispalvelut
- 223310 ATK-ohjelmistojen jäljentämispalvelut
- 231010 Kivihilestä, ruskohilestä tai turpeesta saatu koksi ja puolikoksi; retorttihilii
- 231020 Kivihili-, ruskohiili- ja turveterva sekä muu kivennäisterva
- 232011 Moottoribensiini, myös lentobensiini
- 232012 Suihkumoottoribensiini
- 232013 Teollisuusbensini ym.
- 232014 Petroli, myös lentopetroli
- 2320151 Dieselöljy
- 2320159 Kevyt polttoöljy
- 232016 Muut keskiraskaat maaöljyt; keskiraskaat valmisteet, muualle luokittelemattomat
- 232017 Raskaat polttoöljyt
- 232018 Voitelussa käytettävät maaöljyt; raskaat valmisteet, muualle luokittelemattomat
- 232021 Propaani ja butaani, nesteytetyt
- 232022 Eteeni, propeeni, buteeni, butadieeni ja muut maaöljykaasut tai kaasum.hiilivedyt, ei luonnonkaasu
- 232031 Vaseliini; parafiini; maaöljy- ja muut vahat
- 232032 Maaöljykoksi, maaöljybitumi ja muut maaöljyjen jätetuotteet
- 232090 Öljyjen ym. 232 tuotteiden puhdistus-, sekoitus-, käsittely- ja valmistuspalvelut
- 233000 Ydinpoltoaine
- 241110 Teollisuuskaasut
- 241200 Värit ja pigmentit
- 241300 Muut epäorgaaniset peruskemikaalit
- 241400 Muut orgaaniset peruskemikaalit
- 241480 Puumassan valmistuksessa syntyvät jäteliemet, muut kuin mäntyöljy
- 241510 Typpihappo; typpi-rikkihapot (nitraushapot); ammoniakki
- 241520 Ammoniumkloridi; nitriitit; kaliumnitraatit; ammoniumkarbonaatit

- 241530 Typpilannoitteet, kivennäiset tai kemialliset
- 241540 Fosfaattilannoitteet, kivennäiset tai kemialliset
- 241550 Kalilannoitteet, kivennäiset tai kemialliset
- 241560 Eläin- tai kasviainelannoitteet, muualla luokittelemattomat
- 241570 Natriumnitraatti
- 241580 Muualla luokittelemattomat lannoitteet
- 241600 Ensiömuovit (muoviaineet)
- 241710 Synteettinen ensiökumi
- 242010 Hyönteisten ja rikkakasvien torjunta-aineet, desinfiomisaineet vähittäismyyntimuodoissa
- 243010 Maalit ja lakat, jotka perustuvat polymeereihin
- 243020 Muut maalit ja lakat ja niihin liittyvät tuotteet; taiteilijanvärit
- 243024 Painoväri
- 244100 Lääkkeiden lähtöaineet
- 244200 Lääkevalmisteet
- 244224 Haavalaastarit, katgut ja muut sen kaltaiset aineet; ensiapulaatikot
- 245100 Glyseroli; saippua ja pesu-, puhdistus- ja kiillotusaineet
- 245210 Hajuvedet ja toalettiainemisteet
- 246110 Räjähdyksineet; ilotulitusvälineet
- 246210 Liimat ja gelatiinit
- 246310 Haihtuvat öljyt
- 246410 Valokuvauksen kemikaalit, -levyt ja filmit
- 246510 Valmistetut tallentamattomat tallennevälineet (magneettinauhat, levykkeet, magneetikortit ym.)
- 246610 Kemiallisesti muunnetut eläin- tai kasvirasvat ja -öljyt; syötäväksi kelpaamattomat eläin- tai kasvirasvoista tai -öljyistä valmistetut seokset
- 246620 Kirjoitus- ja piirustusmusteet, myös tussi, sekä muut musteet
- 246630 Voiteluvalmisteet; lisäaineet; jäätymistä estävät valmisteet
- 246640 Erinäiset muut kemialliset tuotteet
- 247000 Tekokuidut
- 251110 Uudet kumirenkaat
- 251120 Käytetyt pneumaattiset ulkorenkaat, kumia
- 251210 Uudelleen pinnoitetut pneumaattiset ulkorenkaat, kumia
- 251310 Regeneroitu kumi alkumuodossa tai laattoina, levyinä tai kaistaleina
- 251320 Vulkanoimaton kumi ja siitä valmistetut tavarat; vulkanoitu kumi, muu kuin kovakumi, kumilankana, myös kerrattuna, laattoina, levyinä, kaistaleina, tankoina tai profiileina
- 251330 Putket ja letkut vulkanoitua kumia, ei kuitenkaan kovakumia
- 251340 Kuljetus- ja käyttöhihnat, vulkanoitua kumia
- 251350 Kumilla käsitellyt tekstiilikankaat, muut kuin kordikangas ulkorenkaita varten
- 251360 Vaatteet ja vaatetustarvikkeet vulkanoitua kumia, ei kuitenkaan kovakumia
- 251370 Muualla luokittelemattomat tavarat vulkanoitua kumia; kovakumi; kovakumitavarat
- 251380 Kumijätteet, -leikkeet ja -romu (ei kuitenkaan kovakumia) sekä jauheet ja rakeet
- 252110 Monofilamenttilanka, jonka poikkileikkaus on yli 1 mm, sauvat, tangot ja profiilit, muovia
- 252120 Putket ja letkut sekä niiden liitos- ja muut osat, muovia
- 252130 Laatat, levyt, kalvot, kaistaleet ja nauhat, muovia, muihin aineisiin tukemalla tai vastaavalla tavalla yhdistämättömät
- 252140 Muut laatat, levyt, kalvot, kaistaleet ja nauhat, muovia
- 252210 Muoviset pakkaustarvikkeet
- 252311 Muoviset lattian-, seinän- tai katonpäällysteet, rullissa tai laattoina
- 252312 Muoviset kylpyammeet, pesualtaat, wc-altaat ja -kannet, huuhtelusäil. ja niiden kalt. saniteettitavarat
- 252313 Muoviset säiliöt, altaat, sammiot ja niiden kaltaiset tuotteet, enemmän kuin 300 l vetävät
- 252314 Ovet, ikkunat, oven- ja ikkunankarmat; ikkunaluukut, kaihtimet ym.; osat, muovia; muut rakennusmuovit
- 252320 Muoviset tehdasvalmisteiset rakennukset
- 252410 Vaatteet ja vaatetustarvikkeet, myös käsineet, muovia
- 252421 Itsekiinnittyvä teippi, laatat, kaistaleet, levyt, kalvot ja muut muovit rullissa

252423	Pöytä- ja keittiöesineet, muut talous - ja toalettiesineet, muovia
252424	Valaisimien ja valaistusvarusteiden, valaistujen nimikilpien ja niiden kalt.tuotteiden muoviset osat
252425	Turvapähineet; hatut ja muut pähineet, kumia tai muovia
252426	Muoviset eristystarvikkeet
252427	Muoviset toimisto- ja koulutarvikkeet
252428	Kalusteiden, vaunukorien ym. helat ja varusteet; koriste-esineet; muut muoviesineet
252490	Muoviosien valmistukseen liittyvät palvelut
261110	Tasolasi
261210	Muotoiltu ja muokattu tasolasi
261310	Lasiset pullot, tölkit, ruukut ja muut esineet joita käytetään pöytä- tai keittiötarkoituksiin ym.
261410	Lasikuitu
261510	Muu lasi, puolivalmisteena
261520	Tekninen ja muu lasi
262110	Keraamiset talous- ja koriste-esineet
262210	Keraamiset saniteettikalusteet
262310	Keraamiset eristimet ja eristystarvikkeet
262410	Keraamiset tavarat laboratorio-, kemialliseen tai muuhun tekniseen käyttöön
262510	Muualle luokittelemattomat keraamiset tavarat
262610	Tulenkestävät keraamiset tavarat
263010	Keraamiset tiilet ja laatat
264010	Tiilet ja rakennustarvikkeet, poltettua lasittamatonta savea
265110	Sementti
265210	Kalkki
265310	Kipsi
266110	Betonituotteet rakennustarkoituksiin
266120	Tehdasvalmisteiset rakennukset betonia
266210	Kipsituotteet rakennustarkoituksiin
266310	Valmisbetoni
266410	Muurauslaasti
266510	Kuitusementtituotteet
266610	Muut kipsi-, betoni- ja sementtituotteet
267010	Muistomerkki- ja rakennuskivi ja siitä tehdyt tavarat
268110	Hiontatuotteet
268211	Muokatut asbestikuidut; asbestiin perustuvat sekoitukset; tällaisista sekoituksista valmistetut tavarat; kitkamateriaali jarruja, kytkimiä ja niiden kaltaisia tavaroita varten, asentamaton
268212	Asfaltista tai sen kaltaisesta aineesta valmistetut tavarat
268216	Muut ei-metalliset kivennäistuotteet
268290	Ei-metallisten mineraalituotteiden käsittely- ja valmistuspalvelut
271010	Rauta ja teräs
271020	Valanteet, muut alkumuodot tai puolivalmisteet rautaa tai seostamatonta terästä
271030	Valanteet, muut alkumuodot tai puolivalmisteet ruostumatonta terästä tai muuta seosterästä
271040	Levyvalmisteet rautaa tai terästä
271050	Tangot, kuumavalssatut, säännöttömästi kiepitettyt
271060	Muut tangot
271070	Profiilit rautaa tai seostamatonta terästä,ei enempää valmistetut kuin kuumavalssatut, -vedetyt tai -pursotetut
271080	Ponttirauta ja -teräs; rautatieradan rakennusosat, rautaa tai terästä
271090	Kuona, hehkuhilsse, rautapohjaiset jätteet ja romu ja romusta sulatetut harkot
272100	Putket ja putkiliitokset, valurautaa
272200	Putket ja putkiliitokset, terästä
273100	Kylmävedetyt tuotteet rautaa tai terästä
273200	Kylmävalssattu vanneteräs

273300	Kylmämuovautut tai kylmätaitetut tuotteet rautaa tai terästä
273400	Teräslanka
273500	Ferroseokset (ei EHTY-tuotteet) ja muu rauta ja teräs, muualle luokittelematon
274110	Hopea, muokkaamattomana, puolivalmisteena tai jauheena
274120	Kulta, muokkaamattomana, puolivalmisteena tai jauheena
274130	Platina, muokkaamattomana, puolivalmisteena tai jauheena
274140	Kullalla pleteroitu epäjalo metalli tai hopea, muokkaamatt. tai puolivalmist. (hopealla pleter.; jalomet.jätteet)
274211	Alumiini, muokkaamaton
274212	Alumiinioksidi
274221	Alumiinijauheet ja -suomut
274222	Alumiinitangot ja -profiilit
274223	Alumiinilanka
274224	Alumiinilevyt ja -nauhat, paksuus suurempi kuin 0,2 mm
274225	Alumiinifolio, paksuus enintään 0,2 mm
274226	Putket sekä putkien liitos- ja muut osat, alumiinia
274230	Alumiinijätteet ja -romu; tuhka ja jätteet, joissa on pääasiallisesti alumiinia
274310	Lyijy, sinkki ja tina, muokkaamaton
274320	Puolivalmisteet lyijyä, sinkkiä ja tinaa tai niiden seosta
274330	Lyijy-, sinkki- ja tinajätteet ja -romu; tuhka ja jätteet, joissa on pääasiallisesti sinkkiä tai lyijyä
274410	Muokkaamaton kupari; kuparikivi; sementoitu kupari
274420	Puolivalmisteet kuparia tai kupariseosta
274430	Kuparijätteet ja -romu; tuhka ja jätteet, joissa on pääasiallisesti kuparia
274511	Nikkelikivi, nikkelioksidisinterit ja muut nikkelin valmistuksen väli tuotteet
274512	Muokkaamaton nikkeli
274520	Puolivalmisteet nikkeliä tai nikkelseosta
274530	Muut värimetallit sekä niistä tehdyt tavarat; kermetit; tuhka ja jätteet, joissa on metalleja tai metalliyhdisteitä
274540	Nikkelijätteet ja -romu; tuhka ja jätteet, joissa on muita metalleja ja metalliyhdisteitä
274590	Perusmetallien käsittely- ja valmistuspalvelut (pois lukien sinkkiteokset)
275110	Muut koneenrakennuksen ja muiden laitteiden osat, valurautaa, valmistuspalvelu
275210	Maakulkuneuvojen, mäntämoottoreiden, koneenrakennuksen ja muiden koneiden osat, valuterästä, valmistuspalvelu
275310	Maakulkuneuvojen, mäntämoottoreiden, koneenrakennuksen ja muiden koneiden osat, kevytmetallivalu, valmistuspalvelu
275410	Voimansiirto- ja kampiakselien, mäntämoottoreiden, koneenrakenn. ja muiden koneiden osat, muu valu, valmistuspalvelu
281110	Tehdasvalmisteiset rakennukset metallia
281120	Metallirakenteet ja niiden osat (sillat ja siltaelementit, tornit ja ristikkomastot, muut rakenteet ja osat)
281190	Itsevalmistettujen metallirakenteiden asentaminen rakennuspaikalla
281210	Ovet, ikkunat, oven- ja ikkunankarmat sekä kynnykset, rautaa, terästä tai alumiinia
282110	Säiliöt, altaat ja astiat, rautaa, terästä tai alumiinia
282190	Metallisäiliöiden, -altaiden ja -astioiden korjaus- ja huoltopalvelut
282211	Keskuslämmityspatterit, ei kuitenkaan sähköllä kuumennettavat, rautaa tai terästä
282212	Keskuslämmityskattilat
282213	Keskuslämmityskattiloiden osat
282290	Keskuslämmityskattiloiden asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
283011	Höyrykattilat ja muut höyrykehittimet; kuumavesikattilat
283012	Höyrykehittimien ja kattiloiden apulaitteet; höyrykoneiden lauhduttimet
283013	Höyrykattiloiden osat
283020	Ydinreaktorit ja niiden osat
283091	Höyrykattiloiden ja niiden putkijärjestelmien asennuspalvelu
283092	Höyrykattiloiden korjaus- ja huoltopalvelut

284000	Metallin takomis-, puristamis-, meistämis- ja valssauspalvelut; jauhemetallurgia
285100	Metallin työstö- ja päällystämispalvelut
285200	Metallin mekaaniseen työstöön liittyvät palvelut
286111	Veitset, sakset ja niiden terät; partakoneet ja niiden terät; muut leikkuuvälineet
286114	Lusikat, haarukat, liemikauhat, reikäkauhat, kakkulapiot jne. ja niiden kaltaiset keittiö- ja ruokailuvälineet
286210	Käsityökalut, jollaisia käytetään maanviljelyksessä, puutarhanhoidossa tai metsänhoidossa
286220	Käsisahat; kaikenlaisten sahojen terät
286230	Muut käsityökalut
286240	Vaihdeettavat työkalut käsityökaluja, myös voimakäyttöisiä, tai konetyökaluja varten
286250	Muut työkalut
286300	Lukot ja saranat
287110	Altaat, tynnyrit, tölkit, laatikot, rasiat ja niiden kaltaiset astiat, kaikkia aineita (ei kuitenkaan kaasuja) varten, rautaa tai terästä
287210	Kevytmetallipakkaukset
287310	Metallilankatuotteet
287400	Kiinnittimet, ruuvikonetuotteet, ketjut ja jouset
287511	Astianpesupöydät ja pesualtaat, kylpyammeet ja muut saniteettitarvikkeet sekä niiden osat, rautaa, terästä, kuparia tai alumiinia
287512	Pöytä-, keittiö- ja talouksesineet sekä niiden osat rautaa, terästä, kuparia tai alumiinia
287521	Panssaroidut tai vahvistetut kassakaapit, kassalippaat ja ovet epäjaloa metallia
287522	Pienet toimisto- ja kirjoituspöytätarvikkeet epäjaloa metallia ym.
287526	Alusten potkurit ja niiden siivet
287527	Muut tavarat epäjaloa metallia, muualle luokittelemattomat
287590	Metallituotteiden käsittely- ja valmistuspalvelut (pois lukien koneet ja laitteet)
291111	Perämootorit alusten kuljettamiseen
291112	Kipinäsytytteiset moottorit alusten kuljettamiseen; muut moottorit
291113	Muut puristus- ja mäntämootorit (ei lentokoneiden ja ajoneuvojen)
291120	Turbiinit
291130	Turbiinien osat
291191	Moottoreiden ja turbiinien asennuspalvelut (ei lentokoneiden ja ajoneuvojen moottoreiden)
291192	Moottoreiden ja turbiinien korjaus- ja huoltopalvelut (ei lentokoneiden ja ajoneuvojen moottoreiden)
291210	Hydrauliset ja pneumaattiset voimakoneet ja moottorit
291220	Nestepumput; neste-elevaattorit
291230	Ilma- tai tyhjiöpumput; ilma- tai kaasukompressorit
291240	Pumppujen, kompressorien ja hydraulisten sekä pneumaattisten voimakoneiden ja moottoreiden osat
291291	Pumppujen ja kompressorien asennuspalvelut
291292	Pumppujen ja kompressorien korjaus- ja huoltopalvelut
291310	Hanat, venttiilit ja niiden kaltaiset laitteet putkijohtoja, höyrykattiloita, säiliöitä, astioita ym. varten
291320	Hanojen ja venttiilien sekä niiden kaltaisten tavaroiden osat
291390	Hanojen ja venttiilien korjaus- ja huoltopalvelut
291410	Kuulalaakerit ja rullalaakerit
291420	Muut laakerit, hammaspyörät ja vaihteisto- ja ohjauselementit
291430	Laakereiden, vaihteisto- ja ohjauselementtien osat
292110	Teollisuusunit ja tulipesänpolttimet ja niiden osat
292190	Teollisuusunitien ja tulipesänpolttimien asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
292211	Taljat ja väkipyörästöt, muualle luokittelemattomat
292212	Kaivosvintturit; vintturit, jotka on erityisesti suunniteltu käytettäväksi maan alla; muut vintturit; nostoruuvit
292213	Väkipyörä; ajoneuvojen nostolaitteet
292214	Nostopuomit; nostokurjet; liikkuvat portaalnosturit, haaratrukit ja nosturitrukit
292215	Haarukkatrukit, muut trukkit; traktorit, jollaisia käytetään rautatieasemilla

- 292216 Hissit ja kippikauhavintturit, liukuportaat ja liukukäytävät
 292217 Pneumaattiset tai muut jatkuvatoimiset elevaattorit ja kuljettimet tavaroita tai aineita varten
 292218 Muut nosto-, käsittely-, lastaus- tai purkauskoneet
 292219 Nosto- ja käsittelylaitteiden osat
 292220 Kauhat, myös kahmaisukauhat, ja tarttuimet nostokurkiin, kaivinkoneisiin ja niiden kaltaisiin koneisiin
 292291 Nosto- ja siirtolaitteiden, ei kuitenkaan hissien ja liukuportaiden, asennuspalvelut
 292292 Nosto- ja siirtolaitteiden korjaus- ja huoltopalvelut
 292311 Lämmönvaihtimet ja ilman tai muun kaasun nesteytyslaitteet
 292312 Ilmastointilaitteet
 292313 Jäähdytys- ja jäädytyslaitteet ja lämpöpumput, muut kuin kotitaloustyyppiset laitteet
 292314 Kaasujen suodatus- tai puhdistuskoneet ja -laitteet, muualle luokittelemattomat
 292320 Tuulettimet, muut kuin pöytä-, lattia-, seinä-, ikkuna- tai kattotuulettimet
 292330 Jäähdytys- ja jäädytyslaitteiden ja lämpöpumppujen osat
 292391 Muuhun kuin kotitalouskäyttöön tarkoitettujen jäähdytys- ja tuuletuslaitteiden asennuspalvelut
 292392 Muuhun kuin kotitalouskäyttöön tarkoitettujen jäähdytys- ja tuuletuslaitteiden korjaus- ja huoltopalvelut
 292411 Generaattori- tai vesikaasugeneraattorit; asetyleenikaasugen. ym. laitteet; tislauk- tai rektifioimislaitteet
 292412 Nesteiden suodatus- tai puhdistuskoneet ja -laitteet
 292413 Öljynsuodattimet, bensiininsuodattimet ja imuilman suodattimet, polttomootoreita varten
 292421 Koneet ja laitteet pullojen tai muiden astioiden puhdistamista, täyttämistä, pakkaamista tai käärim. varten
 292422 Henkilövaa'at ja talousvaa'at; vaa'at kuljettimilla liikkuvan tavaran jatkuvaa punnitusta varten
 292423 Muualle luokittelemattomat punnituslaitteet (tarkistus-, lajittelu-, myymälävaa'at)
 292424 Palosammuttimet, ruiskupistoolit, höyryn- tai hiekanpuhalluskoneet, niiden kalt.mek.laitteet (ei maatal.)
 292425 Tiivisteet, jotka on valmistettu metallilevystä; mekaaniset tiivisteet
 292430 Sentrifugit, kalanterikoneet ja tavarannmyyntiautomaatit
 292440 Muualle luokittelematt.koneet aineiden käsittelyä varten lämpötilan muutoksen käsittävällä menettelyllä
 292450 Muiden yleiskäyttöön tarkoitettujen koneiden osat
 292460 Astianpesukoneet, teollisuustyyppiset
 292470 Astianpesukoneiden osat sekä puhdistamis-, täyttämis-, pakkaamis- tai käärimiskoneiden osat
 292491 Muiden yleiskäyttöön tarkoitettujen muualle luokittelemattomien koneiden asennuspalvelut
 292492 Muiden yleiskäyttöön tarkoitettujen muualle luokittelemattomien koneiden korjaus- ja huoltopalvelut
 293100 Maataloustraktorit
 293210 Maa- ja metsätalouskoneet maan muokkaamista ja viljelyä varten; nurmikko- tai urheilukenttäjyrät
 293220 Ruohonleikkuukoneet
 293230 Sadonkorjuukoneet
 293240 Maataloudessa tai puutarhanhoidossa käytett. nesteen tai jauheen ruiskutus-, hajotus- tai sumutuskoneet
 293250 Maataloudessa käytettävät itselastaavat tai itsepurkavat perävaunut ja puoliperävaunut
 293261 Munien, hedelmien ja muiden maatal.tuott. (ei siem., viljan tai kuiv. palkoviljan) puhd.- tai lajittelukoneet
 293262 Lypsykoneet
 293263 Rehunvalm.koneet ja -laitteet; siipikarjanhoitokoneet ja -laitteet; hautomalaitt.ja lämpökaapit siipik. varten
 293264 Siementen, viljan tai kuivan palkoviljan puhdistus- tai lajittelukoneet ja -laitteet

- 293265 Muut maanviljelys-, puutarhanhoito-, metsänhoito-, siipikarjanhoito- tai mehiläistenhoitokoneet ja -laitteet
- 293270 Maa- ja metsätalouskoneiden osat
- 293291 Maa- ja metsätalouskoneiden asennuspalvelut
- 293292 Maa- ja metsätalouskoneiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 294010 Metallia työstävät koneet, jotka toimivat laserilla tai sen kaltaisella menetelmällä; työstökeskukset ym.
- 294020 Lastuavat sorvit, työstökoneet avarrukseen ja jyrshintään
- 294030 Muut metallintyöstökoneet
- 294040 Koneet kiven, puun tai niiden kalt.kovien aineiden työstöön; lastulevyn ym.valmist. tarkoitetut puristimet
- 294050 Pneumaattiset tai moottorilla varustetut käsityökalut
- 294060 Juotto- ja hitsaustyökalut, koneet ja laitteet pintakarkaisua ja kuumaruiskutusta varten
- 294070 Työstökoneiden osat ja tarvikkeet
- 294091 Työstökoneiden asennuspalvelut
- 294092 Työstökoneiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 295111 Metallien jalostuskoneet: konvertterit, valusangot, valukokillit ja valukoneet; metallinvalssaimet
- 295112 Metallien jalostuskoneiden osat; metallinvalssaimien osat
- 295191 Metallien jalostuskoneiden asennuspalvelut
- 295192 Metallien jalostuskoneiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 295210 Kaivoskoneet
- 295220 Maansiirto- ja kaivinkoneet ja -laitteet, itseliikkuvat, sekä niiden osat (puskutraktorien puskulevyt)
- 295230 Muut kaivinkoneet ja -laitteet (paalutuskoneet, lumiaurat ja -lingot, kaapelinlaskulaitteet ym.)
- 295240 Koneet ja laitteet maalajien, kivien, malmien ym. lajitt., jauham. tai sekoitt. varten; koneet valumuott. valm.
- 295250 Telaketjutraktorit
- 295260 Kaivos-, louhinta- ja rakennuskoneiden ja -laitteiden osat
- 295291 Kaivos-, louhinta- ja rakennuskoneiden ja -laitteiden asennuspalvelut
- 295292 Kaivos-, louhinta- ja rakennuskoneiden ja -laitteiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 295311 Sentrifugit, kermaseparaattorit
- 295312 Meijerikoneet ja -laitteet
- 295313 Koneet ja laitteet, joita käytetään viljan ja kuivan palkoviljan jauhamisessa ja jalostuksessa, muualle luokitt.
- 295314 Koneet ja laitteet, joita käytetään viinin, siiderin, hedelmämehun tai niiden kaltaisten juomien valm.
- 295315 Leivinuunit, muut kuin sähköllä toimivat; kuivauskoneet ja -laitteet maataloustuotteita varten; muut kuin kotitalouksissa käytettävät keitto- ja kuumennuslaitteet
- 295316 Koneet ja laitteet ruokien ja juomien, myös rasvojen ja öljyjen, teollista valmistusta varten, muualle luokitt.
- 295320 Elintarvike-, juoma- ja tupakkateollisuuden koneiden osat
- 295391 Elintarvike-, juoma- ja tupakkateollisuuden koneiden asennuspalvelut
- 295392 Elintarvike-, juoma- ja tupakkateollisuuden koneiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 295410 Tekstiilien valmistelu-, kehruu-, kutoma- ja neulekoneet
- 295421 Koneet ja laitteet tekstiililankojen ja -kankaiden pesemistä, silittämistä, värjäämistä, ym. varten
- 295422 Pesulatyypiset pyykinpesukoneet; koneet kemiallista pesua varten; kuivauskoneet, kuivausteho>10 kg
- 295423 Ompelukoneet, muut kuin kirjannitmakoneet ja kotitalousompeelukoneet
- 295430 Koneet ja laitteet vuodan ja nahan käsittelyä varten tai jalkineiden ym. valm. tai korjaamista varten
- 295440 Tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden koneiden osat ja tarvikkeet
- 295450 Kotitaloustyypiset ompelukoneet
- 295491 Tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden koneiden asennuspalvelut

- 295492 Tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden koneiden korjaus- ja huoltopalvelut
295511 Paperin, kartongin tai pahvin tuotannossa käytettävät koneet, poislukien niiden osat
295512 Paperin, kartongin tai pahvin tuotannossa käytettävien koneiden osat
295591 Paperin, kartongin tai pahvin tuotannossa käytettävien koneiden asennuspalvelut
295592 Paperin, kartongin tai pahvin tuotannossa käytettävien koneiden korjaus- ja huoltopalvelut
295610 Paino- ja kirjansitomakoneet ja niiden osat
295621 Pyykinkuivauslingot
295622 Kuivauskoneet ja -laitteet puuta, paperimassaa, paperia, kartonkia tai pahvia varten
295623 Koneet ja laitteet kumin tai muovin työstöä varten tai kumi- tai muovitavaroiden valmistusta varten
- 295624 Muotit; kaavauskehukset metallinvalua varten; mallipohjat; valumallit
295625 Muualla luokittelemattomat erikoiskoneet
295626 Muiden teollisuuden erikoiskoneiden osat
295691 Muualla luokittelemattomien muiden erikoiskoneiden asennuspalvelut
295692 Muualla luokittelemattomien muiden erikoiskoneiden korjaus- ja huoltopalvelut
296011 Moottoroidut tankit ja muut panssaroidut taistelujoneuvot ja niiden osat
296012 Sota-aseet, ei kuitenkaan revolverit, pistoolit, miekat tai niiden kaltaiset aseet
296013 Revolverit, pistoolit, muut tuliaseet ja niiden kaltaiset tavarat; muut aseet
296014 Pommit, ohjukset ja niiden kaltaiset sotatarvikkeet; patruunat, muut ammukset ja projektiilit; osat
- 296015 Sota-aseiden ja muiden aseiden osat
296090 Aseiden ja asejärjestelmien asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
297110 Jääkaapit ja pakastimet; pesukoneet; sähköhuovat; tuulettimet, kotitaloustyyppiset
297121 Sähkömekaaniset kodinkoneet sisäänrakennetuina sähkömoottorein
297122 Partakoneet, karvanpoistolaitteet ja tukan- tai karvanleikkuukoneet, sisäänrakennetuina sähkömoottorein
297123 Sähkölämpölaitteet hiusten käsittelyä tai käsien kuivaamista varten; sähkösilitysraudat
297124 Muut sähkölämpölaitteet
297125 Vedenkuumennuslaitteet ja kuumavedenvaraajat sekä uppokuumentimet, sähköllä toimivat
297126 Huoneiden tai vastaavien tilojen sähkölämmityslaitteet sekä maan sähkölämmityslaitteet
297127 Mikroaaltouunit
297128 Muut uunit; liedet, keittolevyt, kuumennusrenkaat; grillit, paahtimet
297129 Sähkökuumennusvastukset
297130 Sähköllä toimivien kodinkoneiden osat
297210 Kotitalouskäyttöön tarkoitettuja keitto- ja kuumennuslaitteet, muut kuin sähköllä toimivat
297220 Uunien, liesien ja niiden kaltaisten muiden kuin sähköllä toimivien kodinkoneiden osat
300110 Kirjoituskoneet, tekstinkäsittelylaitteet ja laskukoneet sekä niiden osat
300121 Valokopiolaitteet ja lämpökopiolaitteet
300123 Muut toimistokoneet ja -laitteet
300124 Toimistokoneiden ja -laitteiden osat ja tarvikkeet
300190 Toimistokoneiden asennuspalvelut
300210 Tietokoneet; osat ja tarvikkeet
300290 Tietokoneiden ja muiden tietojenkäsittelylaitteiden asennuspalvelut
311010 Moottorit, joiden antoteho on enintään 37,5 W; muut tasavirtamoottorit; tasavirtageneraattorit
311020 Yleisvirtamoottorit, joiden antoteho on suurempi kuin 37,5 W; muut vaihtovirtamoottorit; -generaattorit
311030 Sähkögeneraattoriyhdistelmät ja pyörivät sähkömuuttajat
311040 Sähkömuuttajat
311050 Purkauslamppujen kuristimet; staattiset muuttajat; muut induktorit
311060 Sähkömoottoreiden, -generaattoreiden ja -muuttajien osat
311091 Sähkömoottoreiden, -generaattoreiden ja -muuttajien asennuspalvelut
311092 Sähkömoottoreiden, -generaattoreiden ja -muuttajien korjaukseen, huoltoon ja käämityksen uusimiseen liittyvät palvelut

- 312010 Sähkölaitteet sähkövirtapiiriin kytkemistä, katkaisemista tai suojaamista varten, suurempaa kuin 1 000 voltin nimellisjännitettä varten
- 312020 Sähkölaitteet sähkövirtapiiriin kytkemistä, katkaisemista tai suojaamista varten, enintään 1 000 voltin nimellisjännitettä varten
- 312030 Sähkötaulut
- 312040 Sähkönjakelu- ja -tarkkailulaitteiden osat
- 312091 Sähkönjakelu- ja -tarkkailulaitteiden asennuspalvelut
- 312092 Sähkönjakelu- ja -tarkkailulaitteiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 313010 Eristetyt johtimet ja kaapelit; optiset kuitukaapelit
- 314010 Galvaaniset parit ja paristot sekä niiden osat
- 314020 Sähköakut ja niiden osat
- 315010 Hehkulamput ja purkauslamput; kaarilamput
- 315020 Valaisimet ja valaistusvarusteet
- 315030 Muut valaisimet ja valaistusvarusteet
- 315040 Valaisimien ja valaistusvarusteiden osat
- 316100 Sähkölaitteet moottoreita ja ajoneuvoja varten, muualle luokittelemattomat
- 316210 Muut muualle luokittelemattomat sähkölaitteet
- 316290 Muualle luokittelemattomien muiden sähkölaitteiden asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
- 321010 Sähkökondensaattorit
- 321020 Sähkövastukset, ei kuitenkaan kuumennusvastukset
- 321030 Painetut piirit
- 321040 Elektroniputket (kuumakatodi-, kylmäkatodi- ja valokatodiputket), myös katodisädeputket
- 321050 Diodit ja transistorit
- 321060 Elektroniset integroidut piirit ja mikropiirit
- 321070 Elektronisten putkien ja muiden elektronisten komponenttien osat
- 322011 Radiopuhelin-, radiolennätin-, radio- ja televisiolähettimet
- 322012 Televisiokamerat
- 322020 Sähkölaitteet langallista puhelua tai langallista sähkötystä varten; kuvapuhelimet
- 322030 Sähköllä toimivien puhelin- tai lennätinlaitteiden osat
- 322090 Televisio- ja radiolähettimien sekä langallista puhelua tai sähkötystä varten tarvittavien laitteiden asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
- 323010 Radiovastaanottimet
- 323020 Televisiovastaanottimet
- 323031 Levysoittimet, kasettisoittimet ja muut äänentoistolaitteet
- 323032 Magneettinauhurit ja muut äänentallennuslaitteet
- 323033 Kuvan tallennus- tai toistolaitteet; videokamerat
- 323040 Mikrofonit, kaiuttimet, vastaanottimet radiopuhelimia ja radiolennättimiä varten
- 323051 Äänen ja kuvan tallennus- ja toistolaitteiden osat ja tarvikkeet
- 323052 Kaikenlaiset antennit ja heijastimet sekä niiden osat; radiovastaanottim. ja -lähettimien osat; tutkalaitt. osat
- 323090 Ammattikäytössä olevien radio- ja televisiolaitt. sekä äänen ja kuvan tallennus- ja toistolaitt. korj.- ja huoltopalv.; käsittely- ja valmistuspalvelut
- 331010 Lääkintäkojeet ja kirurgiset kojeet sekä ortopediavälineet ja niiden osat
- 331020 Lääkintähuonekalut, kirurgiset huonekalut, hammas- tai eläinlääkintähuonekalut; parturintuolit ja niiden kaltaiset tuolit sekä niiden osat
- 331090 Lääketieteellisten ja kirurgisten välineiden ja laitteiden asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
- 332010 Navigointi-, meteorologiset, geofysikaaliset ja niiden kaltaiset kojeet ja laitteet
- 332020 Tutkalaitteet, radionavigointilaitteet ja radiokauko-ohjauslaitteet
- 332030 Tarkkuusvaa'at; piirustus- ja laskukojeet, pituuskäyt. kojeet sekä niiden kalt. kojeet
- 332040 Sähkösuureiden ja ionisoivan säteilyn mittausköjeet
- 332050 Köjeet muiden fysikaalisten ominaisuuksien mittaamista varten
- 332060 Muut mittauss-, tarkkailu- ja testausköjeet ja -laitteet (mikroskoopit, sähkömittarit ym.)
- 332070 Termostaatit, manostaatit ja muut automaattiset säätö- tai valvontaköjeet ja -laitteet

- 332080 Mittaus-, tarkkailu- ja testauskojeiden ja laitteiden sekä navigointiin ym. käytett. kojeiden ja laitt. osat
- 332090 Mittaus-, tarkkailu-, testaus-, navigointi- ym. kojeiden ja laitteiden asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
- 333010 Teoll.prosessinsäätölaitteiden, myös autom. tuotantolaitoksia varten, suunnittelu- ja kokoamispalvelut
- 334010 Silmälasit, linssit ja niiden osat
- 334020 Muut optiset kojeet ja niiden osat
- 334030 Valokuvausvarusteet ja niiden osat
- 334090 Ammattikäytössä olevien valokuvaus-, elokuvaus- ja optisten kojeiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 335010 Kellot, poislukien koneistot ja osat
- 335020 Kellojen koneistot ja osat
- 335090 Teollisuuskäytössä olevien ajanmittauskojeiden ja laitteiden asennus-, korjaus- ja huoltopalvelut
- 341010 Polttomoottorit, jollaisia käytetään moottoriajoneuvoissa ja moottoripyörissä
- 341020 Henkilöautot
- 341025 Autot henkilökuljetukseen, käytetyt
- 341030 Moottoriajoneuvot vähintään 10 henkilön kuljettamiseen
- 341041 Tavarankuljetukseen tarkoitetut moottoriajoneuvot, joissa on puristusytytteinen mäntämoottori (diesel tai puolidiesel), uudet
- 341042 Tavarankuljetukseen tarkoitetut moottoriajoneuvot, joissa on kipinäsytytteinen mäntämoottori; muut tavara-ajoneuvot, uudet
- 341043 Tavarankuljetukseen tarkoitetut moottoriajoneuvot, käytetyt
- 341044 Maantiekuljetuksiin tarkoitetut puoliperävaunujen vetotraktorit
- 341045 Alustat, moottorein varustetut, moottoriajoneuvoja varten
- 341050 Erikoismoottoriajoneuvot
- 341099 Autojen ja perävaunujen sekä niiden osien käsittely- ja valmistuspalvelut
- 342010 Moottoriajoneuvojen korit
- 342021 Kontit, jotka on erityisesti suunniteltu yhtä tai useampaa kuljetusmuotoa varten
- 342022 Matkailuperävaunut ja puoliperävaunut asumista tai retkeilyä varten
- 342023 Muut perävaunut ja puoliperävaunut
- 342030 Perävaunujen, puoliperävaunujen ja muiden kulj.väl. osat, ilman mekaan.kuljetuskoneistoa
- 343010 Moottoreiden osat
- 343020 Moottoriajoneuvojen muut osat ja tarvikkeet, muualle luokittelemattomat
- 343030 Turvavyöt sekä korien osat ja tarvikkeet
- 351110 Sota-alukset
- 351121 Risteilyalukset, lautta-alukset ja niiden kaltaiset alukset, henkilöiden kuljetukseen
- 351122 Säiliöalukset
- 351124 Muut tavarankuljetukseen tarkoitetut alukset
- 351131 Kalastusalukset
- 351132 Hinaajat ja työntöalukset
- 351133 Ruoppausalukset; majakkalaivat, ruiskualukset, uivat nosturit; muut alukset (jäänmurtaajat)
- 351140 Uivat tai upotettavat poraus- tai tuotantolautat
- 351150 Muut uivat rakenteet
- 351160 Romutettavaksi tarkoitetut alukset ja muut uivat rakenteet
- 351191 Laivojen ja uivien lauttojen ja rakenteiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 351192 Alusten kunnostus
- 351198 Sähkö- ja LVI-asennukset laivoissa, veneissä ja uivissa rakenteissa
- 351199 Laivojen, veneiden ja uivien rakenteiden käsittely- ja valmistuspalvelut
- 351210 Huvi- tai urheiluveneet
- 351290 Huvi- ja urheilukäyttöön tarkoitettujen veneiden korjaus- ja huoltopalvelut
- 352010 Veturit ja tenderit
- 352020 Itseliikkuvat rautatie- ja raitiotievaunut, ei kuitenkaan kunnossapito- tai huoltovaunut
- 352030 Muut raideliikenteen kulkuneuvot

- 352040 Rautatien tai raitiotien veturien tai muun liikkuvan kaluston osat; varusteet ja kiinteät laitteet sekä niiden osat; mekaaniset liikenteenvalvonta- tai ohjauslaitteet
- 352090 Rautatien ja raitiotien vetureiden ja liikkuvan kaluston korjaus- ja huoltopalvelut ja kunnostus
- 353010 Ilma-alusten moottorit; ilma-alusten lähetyksilaitteet, laitteet maassa tapahtuvaa lentokoulutusta varten, osat
- 353020 Ilmapallot ja -laivat; purje- ja liitolentokoneet, riippuliitimet ja muut moottorittomat ilma-alukset
- 353030 Helikopterit ja lentokoneet
- 353050 Ilma-alusten ja avaruusalusten muut osat
- 353090 Ilma-alusten ja niiden moottoreiden korjaus- ja huoltopalvelut ja kunnostus; kokoonpano
- 354110 Moottoripyörät ja sivuvaunut
- 354120 Moottoripyörien ja sivuvaunujen osat ja tarvikkeet
- 354210 Polkupyörät ja muut pyörät, moottorittomat
- 354220 Moottorittomien polku- ja muiden pyörien osat ja tarvikkeet
- 354310 Invalidiajoneuvot ja niiden osat
- 355010 Muut kulkuneuvot, muualle luokittelemattomat
- 361111 Istuimet, pääasiallisesti metallirunkoiset (lentokoneiden, moottoriajoneuvojen, teatteri-ym.)
- 361112 Istuimet, pääasiallisesti puurunkoiset (nojatuolit, sohvut, muoviset istuimet ym.)
- 361114 Istuimien osat
- 361210 Muut toimisto- ja myymäläkalusteet
- 361310 Keittiökalusteet
- 361410 Muut huonekalut ja osat
- 361420 Huonekalujen viimeistelypalvelut (ei kuitenkaan tuolien ja istuimien verhoilu)
- 361510 Vuoteiden joustin pohjat; patjat
- 362110 Rahat
- 362210 Korut ja muut kultasepäntuotteet
- 363010 Soittimet ja niiden osat
- 363090 Soittimien korjaus- ja huoltopalvelut
- 364011 Sukset, luistimet ja rullaluistimet; vesiurheiluvälineet; niiden osat
- 364013 Välineet ja varusteet voimistelua tai voimailua varten
- 364014 Muut välineet ja varusteet urheilua tai ulkopelejä varten; uima-altaat ja kahluaaltaat
- 364015 Vavat, muut siimakalastustarvikkeet; muualle luokittelemattomat metsästys- ja kalastustarvikkeet
- 365000 Pelit ja leikkikalut
- 366110 Epäaidot korut
- 366211 Kotitalouksien siivouksessa käytettävät luodat ja harjat
- 366212 Hammasharjat, hiusharjat ja muut toalettiharjat henkilökohtaiseen käyttöön; taiteilijansiveltimet ja kirjoitussiveltimet sekä siveltimet kosmeettisia valmisteita varten; muut harjat
- 366213 Muut harjat (maalaustelut; harjat, jotka ovat koneiden, laitteiden tai kulkuneuvojen osia jne.)
- 366310 Karusellit, keinut, ampumaratarusteet ja muut huvipuistovälineet
- 366320 Kirjoitusvälineet
- 366331 Sateenvarjat ja päivänvarjat; kävelykepit jne.; niiden osat
- 366333 Painonapit ja niiden osat; napit, vetoketjut
- 366340 Linoleumi
- 366350 Hiuksista tai eläimenkarvasta valmistetut tuotteet; niiden kaltaiset tekstiiliaineesta valmistetut tuotteet
- 366360 Savukkeensytyttimet, piiput ja niiden osat; tulitikut; polttonesteet ja nesteyt. kaasum.polttoaineet em.vart
- 366371 Juhla-, karnevaali- ja muut huvitusesineet, myös taikomisvälineet ja pilailuesineet
- 366372 Lastenvaunut ja niiden osat
- 366373 Kammot, hiussoljet ja niiden kaltaiset esineet; hiusneulat jne.
- 366374 Kojeet, laitteet ja mallit, jotka on tarkoitettu esittelyä varten
- 366375 Steariini-, parafiini- ja vahakynntilät sekä niiden kaltaiset tavarat

366376	Tekokukat, -lehdet ja -hedelmät sekä niiden osat
366377	Muut erinäiset tavarat, muualla luokittelemattomat
366390	Muuhun tuotantoon liittyvät käsittely- ja valmistuspalvelut
371010	Metallitoisioraaka-aineet
372010	Muut kuin metalliset toisioraaka-aineet
401010	Sähköenergia
401020	Ydinreaktorien käytetyt (säteilytetyt) polttoaine-elementit
401030	Sähköenergian jakelupalvelut
402010	Kivihiilikaasu, vesikaasu, generaattorikaasu ja niiden kaltaiset kaasut, ei kuitenkaan maaöljykaasut
402020	Kaasumaisten polttoaineiden jakelupalvelut putkiverkostossa
403010	Höyryn ja lämminveden jakelupalvelut
403020	Lämpöenergia
410010	Vesi
410020	Veden jakelupalvelut
450110	Asuinrakennukset, uudisrakentaminen
450120	Asuinrakennukset, peruskorjaus
450130	Asuinrakennukset, vuosikorjaus
450140	Muut talonrakennukset, uudisrakentaminen
450150	Muut talonrakennukset, peruskorjaus
450160	Muut talonrakennukset, vuosikorjaus
450210	Maa- ja vesirakentaminen
450220	Maa- ja vesirakentaminen, korjausrakentaminen
450900	Rakennuspalvelut
501000	Moottoriajoneuvojen kauppa
502000	Moottoriajoneuvojen huolto- ja korjauspalvelut
503000	Moottoriajoneuvojen osien ja varusteiden kauppa
504000	Moottoripyörien sekä niiden osien ja varusteiden kauppa
505000	Polttoaineiden vähittäiskaupan palvelut
511000	Agentuuritoiminnan palvelut
512000	Tukkukaupan palvelut
521000	Vähittäiskaupan palvelut
527000	Kotitalousesineiden korjauspalvelut
528000	Pakkausten kierrätyspalvelut
551000	Hotellipalvelut
552000	Retkeilymajojen, leirintäalueiden, lomakylä- ym. palvelut
553000	Ravitsemispalvelut
554000	Juomatarjoilupalvelut
555110	Henkilöstö- ja laitospalvelut
555200	Ateriapalvelut
601010	Rautateiden henkilökuljetus
601020	Rautateiden tavarakuljetus
602110	Raitiotie- ja metrolinjat
602120	Linja-autoliikenne
602200	Taksiliikennepalvelut
602300	Muut maitse tapahtuvat henkilöliikennepalvelut (tilausliikenne ym.)
602400	Tieliikenteen tavarankuljetuspalvelut
603000	Putkijohdotuljetuspalvelut
611000	Vesiliikenteen henkilökuljetus
612000	Vesiliikenteen tavarankuljetus
613000	Aikarahtaus
621000	Ilmaliikenteen henkilökuljetus
622000	Ilmaliikenteen tavarankuljetus
630100	Radanpito
630200	Tienpito
631100	Lastinkäsittely

631200	Varastointi
632100	Muut maaliikennettä tukevat palvelut
632200	Muut vesiliikennettä tukevat palvelut
632300	Muut ilmaliikennettä tukevat palvelut
633000	Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien palvelut
634000	Muut kuljetusvälityspalvelut
641100	Postipalvelut
641200	Muut jakelu- ja kuriiripalvelut
642010	Tiedon- ja tekstinsiirtopalvelut
642020	Muut teleliikennepalvelut
642030	Radio- ja televisiopalvelut kaapelin välityksellä
650001	Välilliset rahoituspalvelut
650002	Arvonlisäverolliset rahoituspalvelut (notariaatti- ja säilytyspalvelut, luoton perintä)
651110	Keskuspankkipalvelut
651210	Muut pankkipalvelut
652110	Rahoitusleasingpalvelut
652210	Muut luotonantopalvelut
652310	Muut rahoituksen välityspalvelut, muualle luokittelemattomat, ei kuitenkaan vakuutuspalvelut
660110	Henkivakuutuspalvelut
660210	Eläkevakuutuspalvelut
660310	Moottoriajoneuvovakuutus
660320	Luotto- ja takausvakuutuspalvelut
660330	Muut vakuutuspalvelut
660340	Jälleenvakuutuspalvelut
671110	Rahoituksen välityksen hallinnolliset tukipalvelut
671210	Arvopapereiden kauppa- ja hallintapalvelut
671310	Muut rahoitusta ja sijoitusta tukevat palvelut, muualle luokittelemattomat
672110	Vakuutuksen kauppa- ja hallintapalvelut
672210	Muut vakuutusta tukevat palvelut
701000	Kiinteistöjen rakennuttaminen ja kauppa
702100	Asuntojen omistus ja vuokrauspalvelut
702200	Kiinteistöjen vuokraus- ja hallintapalvelut
703100	Kiinteistöjen välityspalvelut
703200	Isännöinti- ja kiinteistönhoitopalvelut
711000	Autojen vuokrauspalvelut
712100	Muiden maaliikennevälineiden vuokrauspalvelut
712200	Vesiliikennevälineiden vuokrauspalvelut
712300	Ilmaliikennevälineiden vuokrauspalvelut
713100	Maatalouskoneiden ja -laitteiden vuokrauspalvelut
713200	Rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokrauspalvelut
713300	Toimistokoneiden ja -laitteiden sekä tietokoneiden vuokrauspalvelut
713400	Muiden koneiden ja laitteiden vuokrauspalvelut, muualle luokittelemattomat
714000	Henkilökohtaisten esineiden ja kotitaloustavaroiden vuokrauspalvelut
721000	ATK-laitteistoihin liittyvät konsulttipalvelut
722010	Tietojenkäsittelylaitteiden tallenteet
722020	Ohjelmistojen suunnittelu-, valmistus- ja konsulttipalvelut
723000	Tietojenkäsittelypalvelut
724000	Tietokantapalvelut
725000	Konttori- ja tietokoneiden korjaus- ja huoltopalvelut
726000	Muut tietokoneisiin liittyvät palvelut
731000	Luonnontieteen ja tekniikan tutkimus- ja kehittämisspalvelut
732000	Yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden tutkimus- ja kehittämisspalvelut
741100	Lakiasiainpalvelut
741200	Laskentatoimen palvelut, kirjanpito- ja tilintarkastuspalvelut; veroneuvontapalvelut
741300	Markkina- ja mielipidetutkimuspalvelut

741400	Liikkeenjohdon konsulttipalvelut
741500	Hallintayhtiöpalvelut
742010	Yhdyskuntasuunnittelu
742020	Maa- ja vesirakentamisen tekniset palvelut
742030	Arkkitehtipalvelut
742040	Rakennetekniset palvelut
742050	LVI-tekniset suunnittelupalvelut
742060	Sähkötekniset suunnittelupalvelut
742070	Muut rakennustekniset palvelut
742080	Kone- ja prosessisuunnittelupalvelut
742090	Muut tekniset palvelut
743000	Tekniset testaus- ja analysointipalvelut
744000	Mainospalvelut
745000	Työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelut
746000	Etsivä-, vartiointi- ja turvallisuuspalvelut
747000	Siivouspalvelut
748110	Valokuvaamopalvelut
748120	Valokuvien kehityspalvelut
748200	Pakkauspalvelut
748310	Toimistotyö- ja käännöspalvelut
748320	Osoiterekisterien kokoaminen ja postituspalvelut
748410	Lisenssit, patentit ja rojaltit
748490	Muut liike-elämän palvelut
751100	Julkishallinnon yleiset palvelut
751200	Terveystieteiden, koulutuksen, kulttuurin ja muiden sosiaalipalvelujen hallintopalvelut
751300	Elinkeinoelämää tukevat hallintopalvelut
751400	Julkishallintoa tukevat palvelut
752100	Ulkoasiainhallinnon palvelut
752200	Maanpuolustuspalvelut (maanpuolustuskalusto ja varusmiehet)
752300	Oikeustoimen palvelut
752400	Yleiseen turvallisuuteen, lainkuuliaisuuteen ja järjestykseen liittyvät palvelut
752500	Palo- ja pelastuspalvelut
753100	Työeläkevakuutus
753200	Muu pakollinen sosiaalivakuutus
800010	Koulutuspalvelut
804110	Kuljettajakoulutuspalvelut
851110	Sairaalapalvelut
851210	Lääkäripalvelut
851310	Hammashoitopalvelut
851410	Muut terveydenhuoltopalvelut
852010	Eläinlääkintäpalvelut
853100	Sosiaalipalvelut
900010	Viemäri- ja jätevesipalvelut
900020	Jätehuoltopalvelut
900030	Puhtaanapito ja sen kaltaiset palvelut
911000	Elinkeinoelämän, työnantaja- ja ammattialajärjestöjen palvelut
912000	Ammattiyhdistysten palvelut
913100	Uskonnollisten järjestöjen palvelut
913200	Muiden järjestöjen palvelut
921100	Elokuvien ja videofilmien tuotantopalvelut
921200	Elokuvien ja videofilmien levityspalvelut
921300	Elokuvien esityspalvelut
922010	Radio- ja televisiopalvelut
923010	Taiteelliset ja kirjalliset luomis- ja tulkitsemispalvelut
923200	Taidelaitosten palvelut
923310	Tivolien ja huvipuistojen palvelut

923410	Muut viihdepalvelut
924010	Uutistoimistojen palvelut
925110	Kirjastojen ja arkistojen palvelut
925210	Museoiden palvelut sekä historiallisten paikkojen ja rakennusten suojelupalvelut
925310	Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen palvelut
926110	Urheilukenttien, urheiluhallien ja stadionien ylläpitopalvelut
926210	Muut urheiluun liittyvät palvelut
927110	Rahapeli- ja vedonlyöntipalvelut
927210	Muut virkistyspalvelut
930100	Pesulapalvelut
930200	Kampaamo- ja muut kauneudenhoitopalvelut
930300	Hautausoimistojen palvelut
930400	Kylpylä- ym. palvelut
930500	Muut palvelut, muualla luokittelemattomat
950010	Kotitalouspalvelut
990010	Kansainvälisten järjestöjen ja ulkomaisten edustustojen palvelut
999110	Elintarvikkeet ja juomat
999120	Toimistotarvikkeet
999130	Matkakulut
999140	Työvaatteet
999150	Kuljetus ja varastointi
999160	Edustusmenot
999170	Posti- ja pankkipalvelut
999180	Korjaus- ja asennuspalvelut
999190	Palkkiotyö
999200	Muut asiantuntijapalvelut
999210	Erittelemättömät tuotteet
999220	Leimaverot, varainsiirtovero (maan ym. omistusoik.siirt.kust.)
999230	Suomal. kotitalouksien ostot ulkomailla
999240	Ulkom. kotitalouksien ostot Suomessa
999310	Tavarakaupan korjauserä
999320	cif/fob-korjaus, vakuutus- ja rahtitulo
999400	Virtuaalituote

Liite 2

KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN TALOUSTILASTON LUOKITUKSET, TAULUKKO 01 (KÄYTTÖTALOUS) JA TAULUKKO 02 (INVESTOINNIT)

(vuodelta 2000)

KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN TILASTOINNISSA KÄYTETTÄVÄ TEHTÄVÄLUOKITUS

Käyttötaloulosa (taulukko 01) ja investointiosa (taulukko 02):

	Tilastoinnin koodi	
YLEISHALLINTO	110	
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI		
Sosiaali- ja terveystoimen hallinto	201	
Lasten päiväkotihoito		204
Muu lasten päivähoito		206
Esiopetus (sosiaalitoimessa)	208	
Lasten ja nuorten laitoshuolto	210	
Muut lasten ja perheiden palvelut	215	
Vanhusten laitospalvelut	220	
Vammaishuollon laitospalvelut	225	
Suojatyö ja kehitysvammatoiminta	230	
Kotipalvelut	235	
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	240	
Päihdehuolto	245	
Perusterveydenhuolto (pl. hammashuolto)	252	Investoinnit: Perus-
Perusterveydenhuollon hammashuolto	254	terveydenhuolto250
Erikoissairaanhoito	260	
Ympäristöterveydenhuolto	270	
Muu sosiaali- ja terveystoimi	290	
OPETUS- JA KULTTUURITOIMI		
Opetus- ja kulttuuritoimen hallinto	301	
Esiopetus (sosiaalitoimessa)	303	
Peruskoulu	305	
Lukio	310	
Ammatilliset oppilaitokset	315	
Ammattikorkeakoulut	320	
Kansalaisopisto	325	
Muu vapaa sivistystyö	327	
Taiteen perusopetus	335	
Muu opetustoimi	345	
Kirjasto	350	
Liikunta ja ulkoilu	355	
Nuorisotyö	360	
Museot, teatterit ja orkesterit	377	
Yleinen kulttuuritoimi	390	
MUUT PALVELUT		
Yhdyskuntasuunnittelu	410	
Rakennusvalvonta	420	
Ympäristön huolto	440	

Liikenneväylät	460
Puistot ja yleiset alueet	470
Palo- ja pelastustoimi	480
Oikeudenhoito ja turvallisuus	515
Lomituspalvelut	520
Toimitila- ja vuokrauspalvelut	535
Sisäiset palvelut	545
Elinkeinoelämän edistäminen	555
Vesihuolto	610
Energiahuolto	620
Jätehuolto	625
Joukkoliikenne	630
Satama	640
Maa- ja metsätilat	660
Muu liikeluonteinen toiminta	669
Muu toiminta	690

KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ 700

MENO- JA TULOLAJILUOKITUS

Taulukko 01 Käyttötalous

MENOLAJIT	Tilastoinnin koodi	
MENOT		
Palkat ja palkkiot		0100
Maksetut eläkkeet		0300
Eläkevakuutusmaksut	370	
Muut sosiaalivakuutusmaksut	380	
Asiakaspalvelujen ostot	0500	
- valtiolta	0510	
- kunnilta	0520	
- kuntayhtymiltä	0530	
- muilta	0540	
Muiden palvelujen ostot	0600	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat (ml. varastosten lisäys/vähennys)		1400
Avustukset	1800	
Vuokramenot, ulkoiset 1920		
Vuokramenot, sisäiset	1970	
Muut menot	2700	

<i>TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ</i>	2900
Siitä: Sisäiset menot yhteensä	2910

Poistot ja arvonalennukset 2940

LASKENNALLISET MENOT:

Vyörytyserät	2960
Palautusjärjestelmän mukainen arvonnävero	2965
Muut laskennalliset menot	2970

TULOLAJIT

TULOT

Myyntitulot	5200	
- <i>valtiolta</i>	5210	
- <i>kunnilta</i>	5220	
- <i>kuntayhtymiltä</i>	5230	
- <i>muilta</i>	5240	
- <i>sisäiset myyntitulot</i>	5250	
Maksut		5500
Tuet ja avustukset		
- <i>työllistämistuet</i>	5805	
- <i>muut tuet ja avustukset valtiolta</i>	5810	
- <i>Euroopan Unionilta</i>	5880	
- <i>muilta</i>	5890	
Vuokratulot, ulkoiset	6320	
Vuokratulot, sisäiset	6370	
Muut tulot	6700	
Valmisteverastojen muutos		6840
Valmistus omaan käyttöön	6850	
<i>TOIMINTATULOT YHTEENSÄ</i>	6900	
Siitä: Sisäiset tulot yhteensä	6910	

LASKENNALLISET TULOT:

Vyörytyserät	6960
Muut laskennalliset erät	6970

Taulukko 02 Investoinnit

INVESTOINTIMENOT

Käyttöomaisuuden hankinta:

Aineettomat hyödykkeet	3100
Maa- ja vesialueet	3310
Asuinrakennukset	3320
Muut rakennukset	3330
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3340
Kuljetusvälineet	3350
Muut koneet ja kalusto	3360
Muut aineelliset hyödykkeet	3390
Käyttöomaisuusarvopaperit	3400

INVESTOINTIMENOT YHTEENSÄ 4900

LASKENNALLISET MENOT

 Palautusjärjestelmän arvonnisävero 4965

INVESTOINTITULOT**Rahoitusosuudet investointimenoihin:**

- valtiolta	7110
- kunnilta ja kuntayhtymiltä	7120
- Euroopan Unionilta	7150
- muilta	7190

Käyttöomaisuuden myynti:

Aineettomat hyödykkeet	8100
Maa- ja vesialueet	8310
Asuinrakennukset	8320
Muut rakennukset	8330
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8340
Kuljetusvälineet	8350
Muut koneet ja kalusto	8360
Muut aineelliset hyödykkeet	8390
Käyttöomaisuusarvopaperit	8400

INVESTOINTITULOT YHTEENSÄ 9900